R225

UVA_BHSC_FoR_225

BIBLIOTECA
DE LA UNIVERSIDAD DE VALLADOLID.
Estante n.º 79
Tabla 4
Número 161.

235

UVA. BHSC. IyR_235

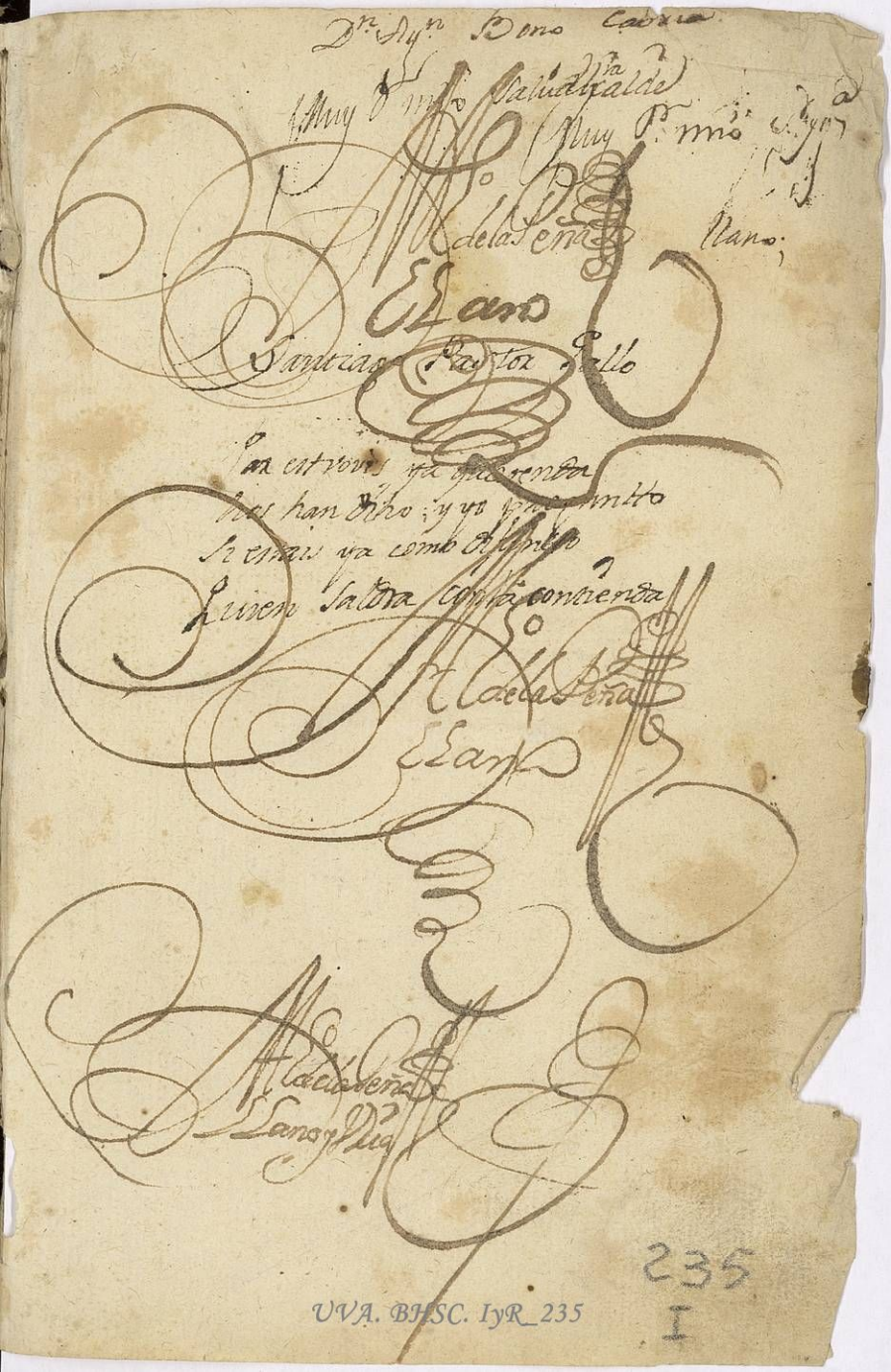

235
I
UVA. BHSC. IyR_235

UVA. BHSC. IyR_235

Este Libro es de Agustín Bono.

Es Biblioteca M. Ponce

UVA. BHSC. LyR_235

UVA. BHSC. LvR_235

Arte Almanca

¶ Compēdium Roberti Guaguini super francorum gestis.

Arte Presbyter

UVA. BHSC. IyR_235

¶Robertus Gaguinus ad Diuam Virginem.

Virgo concubitu nullo contacta virili
Quam puro veniẽs grauidã dedit ęthere numẽ.
Prę muliere omni prole & virtute beata.
Per gnati mortem vitæ regina pręcamur:
Da totiens paſſis humana pericula/tuto.
In portu fragilem remis appellere cymbam.
Littore q̃ primum ſiſtemus membra fideli:
Sacris muneribus ſoluemus vota canentes.

¶Robertus Gaguinus librum ſuũ alloquitur.

Vade liber verus francorum ſtemmatis index.
Fer longe in populos nomen & acta ducum.
Proderis exemplis & certa indagine rerum:
Gratior & ſerie temporis aduenies.
In te ſi mordax garribit murmura liuor.
Neglige quod fuit blattero vaniloquus.
Liber loquitur.
Ecce recente toga venio liber vndiq; mundus
Promere quos reges francia celſa tulit.
Tempora/geſta/locos/fortem/præludia/famam.
Ex multis lecta codice claudo breui.
Mille tibi annorum referabo ex ordine ſoles.
Et ſupra: ſi te gentis origo iuuat.
Quam priamo peperit factus de troe ſycamber.
Condidit & francum latius imperium.
Ne rugis frontem/nec ſanna ſurrige naſum:
Sed bonus ac ęquus lector amice lege.

UVA. BHSC. IyR_235

¶ Ordine litterario gestorum in hoc cõpẽdio memoratu dignis-simorũ Index alphabeticus.

ABbas cistercienſis.fo lio cxxvi.
Abidyramus rex gothus hyſpanus in galliam venit. fo. xliij.
Ab imperio defectiones fo. vj.
Abdoriti cõtra normãnos. fo.li
Abrincæ capiuntur fo.ccxxviij
Acies igneę & cruentæ in aere viſę fo. xlix
Acies a philippovaleſio ordinatæ. fo. cxxxv.
Acon ciuitas paleſtinę fo. xcix.
Accuſatur Gregorius Turoneñ folio xxiiij.
Accuſat godinus a relicta vxore fo. xxxviij
Ad burburgum angli obſidentur. fo. clxxx.
Admonitio de vectigalibus tollendis. fo. clxxxv.
Ad graue linguam claſſis regia. folio ciiij.
Adulterij vindicta.fo. clxxxiiij.
A filio pater magiſtratu deuicitur. fo. xliij.
Ager mendaciorum fo.lix
Agnetis belle fit mẽtio. fo.ccxl.
Aymarus neq̃ anglus.f.cxxxiij.
Alani ab romanis deciſcunt frãcis adiuti. fo. ij.
Alarici gothi dolus & mors, xi.
Alba flamingorum caputia. folio. clxxiij.
Albigeſiorũ meminit. fo. ciiij.
Alcuinus doctor fo. liij.
Alea ludẽs brachiũ ſtatuę diuę virginis abrupitvnde cruor,p fluxit. fo. xcvij.
Alẽconij ducis ſnia. fo. cclxxiij.
Alenconij dux de captiuitate redit fo. ccx.
Alphonſus fugit fo. ccxciij.
Alexãdri & venetorum in regẽ coniuratio. fo. ccxciij.
Alexãder ornetum fugit.ccxciii
Allobroges. fo .v.
Almaricus hereticus. fo.ciij.
Alpes. fo.v.
Altercatio de mõ p̃ſtandi fidẽ regi p britonum ducẽ. ccxliiij
Amalarius dyaconus. fo. lvj.
Amalricus fo.xij
Amandi ſancti fit mentio cui infans rñdet Amen. fo. xxxix.
Amilius & amicus. fo. xlix.
Amorreus montforteñ.henricũ pellit. fo. lxxxviij.
Ambitio cardinalium. fo. clxx.
Ampulla ſacra apportatur.f.ix.
Anaſtaſius imperator. fo.xi.
Ancilla prodit dñm. fo. ccv.
Andaquartus fo.cclxxix
Andegaui. fo. vij.
Andegauenſis ducis ignauia. folio. clxxxiij.
Andegauia vrbs diruit. fo. cij.

UVA. BHSC. IyR_235

Angli fidē xp̄ianā a francis primū ſuſceperunt. fo.xviij.
Angli ludouicū groſſum debellant fo.lxxxv
Anglus ad rupellā cū claſſe. cij.
Angli de bello cōſultāt. clxxix.
Anglor̄ i ſuū regē pfidia. cxcv.
Anglor̄ cedes. ccxiiij. et.ccxx.
Anglor̄ incurſiones. fo.clxix.
Angoliſma ciuitas mortuo comite marchienſi/philippi fuit folio. cxxvij.
Anſelmus in dn̄m fidelis .f.xix.
Anthonius meldunenſis.capite punitur. fo.cclxv.
A patruelibus nepotes occidūtur. fo.xiiij.
Aptū bellum a nauarro indicit. folio. clvj.
Apud nantium renati victoria. folio. cclxxx.
Aquila memini. fo.ccxciij
Aquitania fo.v
Aquitanie vrbes eodem
Aquitani de conſtituendo rege diſſentiunt. fo. lxiiij.
A quitania iterū. fo. ccxliiij.
Archengeus. fo. lxviij.
Archipreſules gallie. fo. vj.
Arduana ſilua. fo. xxxvij.
Arelatenſis ara. fo. clxiiij
Aribertus tholoſe rex moritur &. eius filius chilpericus. fo.xxxix.
Arminiacus comes. fo.cxix.
Armenię rex. fo.clxxxiij.
Arnoldi meminit. fo.cclxxix
Arnoldus naſcit. fo. cclxxix.
Arnulphus flandrie comes nequiſſimus. fo. lxxv.
Arnulphus fugit fo. lxxvij
Arriana perfidia. fo.x
A ruſticis violentia per aruerniā folio. clxxxj
Arturus richemontus ex anglia liberatus coneſtabilis a carolo conſtituitur. fo.ccx.
Aruernie cōes malus. lxxxvij.
Aſtulphus a pepino vincit.xlvj
Attēde edouardi dolum. cxxiij.
Attila fidelis ſeruus. fo. xxxvij.
Attrebatum obſidet. fo. cci.
Attrebates obſtinati. cclxxxij.
Attrebatum pene. fo.cclxxxiij.
Auarus pontifex. fo. clxx.
Auari principes nouū tributi genus cogitant. fo. clxxiij.
Aue inſtituitur dici. fo.cclxix.
Auinio ciuitas memorat.f.xlv.
Auinio circūſidet. fo. cvij.
Auraicēſis princeps. fo.cciij.
Aurelianum. fo.v.
Aurelianen. & ātiſſiodoren. pōtifices philippo repugnant. folio. cij.
Auriflamma fo.lxxxviij.
Auſtera ludouici vita. fo.cxvj.
Auſtraſie.regni limites. fo.lxxix
Alduinus primus comes flandrie. lxix.
Balduinus flādrenſis

UVA. BHSC. IyR_235

male curato vulnere interijt. folio. lxxxvij.
Balduinus flandris cum Richar do iungitur. fo. c.
Baldui fit mentio. fo.cclxxix.
Balduinus caluus. fo.eodem
Balduinus pulchra barba.f.eo.
Balduinus insulanus. eodē.
Balduinus balduini insulani ne pos. eodem
Ballue cardinalis iniqtas.cclxvij
Basina thuringie ducis vxor ad childericum venit fo.vij
Bauari memini. fo. lj.
Bella agnes. fo. ccxl.
Beatrix vxor Caroli ludouici fratris. fo. cxij.
Belgice ciuitates. fo. iiij.
Belgici fluuij. eodem
Bellum in burgundos. fo.xij.
Bellū aduersus hermofredum. folio xiij.
Bellum in terracones a childeberto gestum. fo.xv
Bellum in sigibertū. fo.xix
Bellum in chilpericum fo. eodē
Bellū aduersus britones. fo.xxj.
Bellum rursus i britones. fo.xxij.
Bellum in hyspania. fo.xxiij.
Bellum in biturigibus aduersus gontrannum. fo.xxv.
Bellū aduersus fredegōdā.xxxj.
Bellum a theoderico in thodebertū mettēsium regē. xxxix.
Bellū inter fratres. eodem
Bellum in frisones. fo. xliiij.
Bellum rursus in hyspania.fo.l.
Be llum a Bernardo lombardo Carolum. fo. lvj.
Bellum inter fratres ludouici pij heredes fo.lxv
Bellum contra carolum caluum in alemannia. fo. lxvij.
Bellum ab anglia. fo. lxxxv.
Bellum a hērico anglo. lxxxvij.
Bellum in aruernia fo. xcv.
Bellum in hugonem burgūdū, folio xcvij.
Bellum in richardum aquitanię ducem. eodem
Bellū in theobaldū cāpanū.cix.
Bellum i castellanos. fo.cxx.
Bellum flandrēse. fo.cxxiij.
Bellū rursus in flādria. fo.cxxvj
Bellum a flandris fo.eodē
Belli cā in aquitania cxxxdij.
Bellū in flamingos fo.cxxxiiii
Bellū exarsit inter francos atq; anglos cxxxvij
Bellū in britones clxxxix.
Bellū leodiense fo.cclxix
Belli suspicio i aq̄tania. cclxix:
Bellouacorū meminit. cclxx
Bellum heluetiorum fo.ccc.
Bernardus danus prudēs.lxxvj
Bitere ciuitas fo.ciiij.
Bituriges iure emptionis ad frācos pertinent fo.lxxxij.
Bochardus & bertopus comitis interfectores puniunt. lxxxix.

UVA. BHSC. IyR_235

Bolidus a childerico iniurijs affi citur. fo. xlij.
Bombarda. fo.cclxxxvj.
Bonauallis diruta. fo.xc.
Bonifacij in philippum odium folio. cxxiiij.
Borbonij ducatus. fo cxxxvij.
Bouchiniēses pfidi.fo.cclxxxvj.
Bulgari. fo. lvij
Burdegalēses philippi detrectāt imperium. fo. cxxv.&.ccxlv.
Burdegalorū a Carolo defectio. folio. ccxlvij.
Burgundorum origo. fo. ix.
Burgundiæ diuisio. fo.lxxxij
Burgundi iohānis negtia. fo.cc.
Burgūdi ducis cædes. fo. ccvj.
Burgus. fo.ccxlv.
Burgūdi crudelitas. fo. cclxx.
Burgūdus in normānia.f.cclxxj.
Burgundus fusus. fo.cclxxvj
Blaye meminit. fo. ccxlv.
Blanche egregium factum.f.cx.
Blāgiana pugna & clades.f.ccij.
Brisonetū castellum dirutū.f.xc.
Britonum meminit. fo. l
Britonum dux a ludouico recōsiliatur. fo. cclxviij.
Bruge. fo. iiij.
Brugensium seditio. fo. ccxxv.
Bruge rursus fo. cclxxix.
Brunechildis crudelitas f.xxxiiij
Brunechildis parricidium potione letifera. eodē
Bunechildis audacia. fo.xxxv.
Brunechildis vltimum suppliciū folio. eodem
Brunechildis laus. fo.xxxvj.
Brunulphus iussu dagoberti occiditur. fo.xxxix
Adomensium memi nit. fo. ccxlij.
Calisium ab edouardo obsessū. fo.cxlv
Calisium a burgūdo obsidetur. folio. ccxxv.
Calisiū edouardo dedit.f.cxlvj.
Caluus in italiam contendit. folio. lxvij.
Cameraci meminit. fo. vj.
Cameracenses oppugnantur folio. cclxxxiiij.
Campus regis. fo. cclxxxvij.
Capetus vnde. fo. lxxx.
Capita accusationis Enguerranni. fo. cxxx.
Capuciola parisiorū fo.clij.
Causa belli in chilpericū.fo.xxv
Cā cędis in francos apud curtracū a flamingis facte.fo.cxxiiij
Cardinalium insigne. fo. cxij.
Cardinalis ambianēsis fugit. folio clxviij.
Caritas annonę p franciam.xlij.
Caritas annone rursus. cxxvij.
Caritas annone. fo.cxliij.
Carlomānus religionem profitetur. fo. xlv
Carlo dyaconus factus apostata carcere custoditur. fo. lxvij

UVA. BHSC. IyR_235

Carmelite. fo.cxiiij
Carnotum obſidetur fo.lxxij
Carolus in deſiderium bellum mouet. folio.xlviii
Caroli octauí mentio. fo.liiij
Carolus ſanctus habetur. fo.lv.
Carolus q̃ poſtea caluus. fo.lxiiij
Carolus caluus victor. folio. lxv.
Carolus regnum auſtraſie vſurpat. folio.lxvj
Carolus caluus ípator. lxvij
Carolus caluus fugit. fo.eodem.
Carolus caluus veneno a iudeo necatur. folio.lxviij
Caroli & rollõis cõuẽtio lxxiij.
Carolus andegauẽſis ſicilie rex folio. cxviij
Caroli ad plebem oratio. fo.clij
Carolus bleſenſis moriť. fo.clix.
Carolus q̃ntus moriť. fo.clxvj
Caroli ſexti ad flandrie comitẽ verba. folio. clxxviij
Carolus ad cenomannos pergit folio. clxxxix
Carolus inſanit. fo eodẽ
Carolus ſeptimus naſciť. cxcvj.
Carolus ſauoſius. folio eodem
Caroli ſexti mors. fo.ccvij
Carolus ſeptimus rex. fo.ccviij
Carolus rex rothomagum ingreditur. folio.ccxl
Carolus egritudinẽ cõtrahitf.ccl
Carolus margaretã maximiliani filiam deſponſat. fo.cclxxxix
Carolus in cãpania. fo,ccxciij.
Carolus in galliam reditum parat. fo.eodẽ
Carolus ifirmatur. fo.ccxciiij.
Carolus octauus moriť. fo.eodẽ
Carolus rempublicam regendã accepit. folio.cli
Cartuſienſium auſteritas. fo.xc.
Caſtillio. folio.ccxlvij
Cedes a nauarro rege homine malo. fo.cxlvij
Cedes apud montẽpeſſulanum folio. clxvj
Cedes ꝓpter vectigal apud pariſios. folio.clxxv
Cedes anglorum apud cathalaunum fo.ccxviij
Cedes carlote vxoris mareſcalli a viro facta. fo.cclxxvi
Ceduntur a turcis frãci. fo.cxciij
Celi tempeſtas. fo.cxcv
Celticę ciuitates fo.v
Cherulphus occiditur. fo.xxviij
Cenobite ſancti martini. fo.lxvj
Cenomanũ capitur. folio.ccix
Centeſimã & quinquageſimam philippus indixit folio.cxxiij
Ceruus inuentus fo.clxx
Ceruus index itineris fo.xj
Ceſarauguſta obſeſſa fo.xv
Ceſarea philippi fo.xciij
Childebertus i lõgobardos xxxj
Childebertus vna cum vxore in teriſt fo.xxxj
Childerici meminit. fo.vij
Childericus a cõiuratis dum ve

UVA. BHSC. IyR_235

naꝫ occidiꝫ cũ vxore vel chide xliij
Cimiteriũ ſcti inocẽtis. xcvij.
Chilperici meminit. fo.xviij
Chilpericus Sueſſionum rex eo
Chilpericus in ſigibertũ fratrem bellum mouet. fo.xix
Chilpericus tornacũ petit eodẽ
Chilpericus a militibus ſigiberti ſalutatur. fo.xx.
Chilperici quæſtor a lemouicis necatur. fo.xxij.
Chilperici domus infortunium folio xxij.
Chilperici auaricia. fo.xxiij.
Chilperici ipietas in deũ. eodẽ.
Ciuitates inſubrium a gallis condite. fo.cccliij.
Comes bleſenſis capitur. cxlvj.
Comes flandrię rebellis. cxxxij.
Comes doruallus. fo.ccxliiij.
Cõmentum ſeu fictio ab Eduardo inuenta. fo.cxxv.
Cometa apparens. cxxxviii.
Cometa rurſus. fo.cxcv.
Cõpendiũ recuperatur. f. ccxvj.
Concordia iter reges. fo.lxix
Concordia de regno Auſtraſiæ folio. lxvj.
Coneſtabilis. fo.lxiij.
Coneſtabilis & iohẽs de tancarꝫuilla in angliã ducuntur. cxliiij
Coneſtabilis temeritas. cclxxiij
Coneſtabilis dolus. cclxxiiij.
Coneſtabilis neqcia. fo.cclxxv.
Coneſtabilis mors. fo. eodẽ.
Coniuratio in regẽ. fo.lviij.
Coniuratio in ludouicũ. cix.
Conrardus imperator. fo.xciij
Copie regis caroli fo.clxxx
Copię ad Carolum conueniunt folio. ccxxxvj
Corbolij arx ludouico permiſſa folio. lxxxvj.
Corona chriſti. fo.cx.
Cruorum grex. fo.cxliiij.
Conſilium aquiſgrani. fo.lvj.
Conſilium de conſtituẽdo rege folio. lxxiij.
Conſilium arnulphi comitis flãdrię. fo.lxxvj.
Conſiliũ de ludouico liberando folio. eodem.
Conſilium pariſij. fo.cl.
Conſiliũ rurſus pariſij. fo.clxij.
Conſilium capitur de carolo ſacrando. fo.clxvij.
Conſilium de vectigalibus exigendis. fo.clxx.
Conſtantinopolis a turcis capitur. fo.ccxlvj.
Conſtantinopolis rurſus capitur. folio. fo.ccl.
Conſtitutio a carolo facta de filijs qui ad regnum ſucceſſuri eſſent. fo.clxiij.
Contentio de regno inter patrẽ & filium. fo.xxxvij.
Contentio inter duos burgundos. fo.xli.
Contentio aduerſus richardum

UVA. BHSC. IyR_235

normãnię ducem. fo.lxxvii.
Contentio de regno inter fratres. folio.lxxxi.
Contentio de loco vbi rex sacrari debeat. fo.lxxxiiii.
Cõtẽtio de regno castelle. cxix.
Contẽrio de ducatu britanniæ. folio. cxlii.
Contentio inter principes de ordine sessionis. fo.clxviii.
Contra fastum cleri. fo.lvi.
Contra superfluas largitiones regum. fo.clxxxvi.
Controuersia de paschate. xvi.
Conuẽtus apud magonciã.lviii
Conuẽtio apud cõpẽdium. lxii.
Cõuentio caroli & nauarri. clv.
Conuentio apud attrebatũ vbi leges pacis cum burgundo posite sunt. folio. ccxxiii.
Conueniunt apud stãpas principes. fo.cclv.
Conuentus Tutonis: fo.cclxv
Conuentio regum apud pinquigniacum. fo.cclxxiiii
Conuersi de monasterio vallis sarnarii apperitio nocturna folio. cxxvi.
Vura cogendę pecunię cxlviii.
Clades a normannis in francos folio. lxxii.
Clades flamingorum. fo.cxxv.
Clades ingens francorum apud Scluſam. folio.cxl.
Clarẽtię dux occiditur. fo.ccvii.
Clemens quintus: fo.cxxvii.
clemẽtia Ludouici Hutini vxor folio. cxxxi.
clodio capillatus fo.iiii.
clodomirus fo.viii.
clodouei dolus fo.xi.
clodoueus fredegunde iussu occiditur. fo.xxiiii
clotarii inane facinus. xvii.
clotarii obitus fo eodem.
clotarius secundus nascit. xxvi.
clotarius regnat fo.xxxv
clotarius prouincias distribuit. folio. xxxvi.
clotildis seu crotildis burgundię regina fo.viii.
clotildis ad filios suos. fo.xii.
clotildis moritur fo.xv.
cranni rebellio. folio eodẽ.
cranni supplicum. folio.xvi.
craoni in cliſſonum ira.clxxxix.
creolium capitur. folio.ccxxx.
cruce signati in turcũ. xcviii.
crucis christi partẽ cum spongia & lanceę ferro pignori obligatam ludouicus liberauit. xci.
crudelis chilpericus. folio.xxii.
crudele factum fo.lxxxv.
crux candida fo.ccxlvi.
Dagobertus nascitur. folio. xxxvi.
Dagobertus pedagogum suum virgis cedere iubet. folio. eodem.
Dagobertus portionẽ regni ari

UVA. BHSC. IyR_235

berto frī distribuit. xxxviij.
Dagoberti fama. fo.xxxix.
Dagobertus pictauos spoliat fo lio eodem.
Dagoberti testamentum. fo.xl.
Dalphinatus ad frācos pertinet. folio. cxliij
Damascī meminit fo.xciij
Damayata q̄ & helyopol'. cxij
Dammus portus fo.ciiij
Damfrontum fo.ccxliij.
Daniel sacerdos rex efficitur: & chilpericus appellatur. fo.xliij
Darondelus moritur. fo.ccxxj
De beatę marię cōceptione con tra prędicatores. fo.clxxxv.
Decimas martellus proceribus francis assignat. folio.xliiij.
Decia & semis vnius āni. cxlix.
Decima pro neapoli recuperan da folio.cxc.
De conestabili instituendo con tentio. folio.clxvij.
Defectio a Gontrano conuene ciuitatis. folio.xxix
De neapoli rursus. folio.clxxxj
De pontis ruina apud parisios folio. ccciiij
De pragmatica sanctione tollen da. folio.cclxiij
De schola parisiensi. fo.cxcvij
Dieppa a francis capit'.fo.ccxxj
Dieppe obsidio folio.ccxxxj
Dira fames. folio.cclxxxvij
Dishargum oppidum. folio.iiij
Discedit philipppus ab acone folio. xcix.
Diceßio militum in varias par tes. folio.clviij
Dissentio inter anglos. cxciiij
Diueriū castellū. folio.lxxxviij.
Dolo caluus agit. folio.lxvij
Dolus. folio.x
Dolus regis theoderici. fo.xiij
Dolus nauarri regis. folio.clxiij
Dolus rursus a nauarro rege. fo lio. clxiiij
Dolus dolo supat'. fo.clxxxviij.
Dolus rursus dolo superatur. fo lio. ccxxxvij
Dominici meminit. folio.cj.
Dñs de sternayo extiguit'. cclxi
Ducatus burgūdię ex legato hē rici ducis roberto regi dimitti tur. folio.lxxx.
Ductos metensium crudelis. fo lio. ccxxxij
Duellum pro adulterio.clxxxiiij
Dura obsidio bellouacorum. fo lio. cclxx
Dux britonum fallax. clxxxiiij
Dux britonum rebel'. clxxxviij
Dux britonū regis ordinem re cusat. folio.cclxvij
Dux nemorsus capitur. cclxxvi

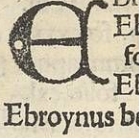

Britus anglus. fo.liij
Ebroicam rex cepit. folio. lxxviij
Ebroinus. fo.xlij.
Ebroynus bellum mouet. xliij

UVA. BHSC. IyR_235

Eccleſia ſcti dyoniſij edificatur & argento tegitur. fo.xxxviij
Eccleſia ſanctidyoniſij a xp̃o dedicatur fo.xl
Eccl'ie a roberto extructe. lxxx
Edouardus fide fragus. cxxii
Edouardus tertius ãglus cxxvii
Edouardus fidẽ philippo præſtat. folio.cxxxvi
Edouardus a flamingis rex francorum appellatur. fo.cxxxix
Edouardi perfidia fo.cxliii
Edouardus iterum nocẽs.cxliiii
Edouardus in ſuburbio ſancti marcelli pariſieñ. fo.clvii.
Edouardi i oratores iniuria. clx
Edouardus moritur. fo.clxiii
Edouardus anglus apud caliſiũ folio. cclxxiiii
Egidius de raya. fo.ccxxix
Egidius ducisbritãnie frater ſtrãgulatur fo.ccxliii
Egregium imperatoris cõrardi factum fo.xciii
Egregia victoria fo.ciiii
Engeberta ludouici vxor lxxvi
Enguerrãni cõciaci iiqtas. cxiiii
Enguerranus rõnẽ regni admiſtrati ponere cogitur. cxxx
Enguerrãni vxor fo eodem
Enguerrãnus ſuſpenditur patibulo. fo.cxxxi
Epitaphiũ caroli magni lv
Erardus dãnorum rex lxx
Error cuiuſdam fo.iii
Error ſigniferi fo.xcii
Error tẽplariorũ fo.cxxviii
Eſſarus necatur cũ aliis fo.cci
Eudo andegauenſis rex franco rũ & caroli ſimplicis tutor. lxxii
Eudo carnotenſis comes lxxx
Eudo comes corbeij a gingone fratre:dumvenationi indulgẽt capitur fo.lxxxiiij
Exactiones per frãciã clxxxvii
Excurſiones per normãniam folio.f cxlviii
Excuſiones ab anglis clxvi
Expeditio hieroſolimitana a gaufriditio bullõe duce. lxxxiiii
Fxpeditio in hieruſalẽ fo.xci
Expeditio in ſyriã fo.xcviii
Expeditio in turcos fo.cxci
Expeditio in hũgrariã cxciii
Fallax burgundus. folio cclxvj.
Falleſiæ meminit. folio. ccxliii
Fames fo.lxxiiii
Fedus inter reges francię ea anglie. fo.cxcii
Felix ſabaudus papa fo.ccxxxii
Feminę iſignes punite fo.cxxix
Ferrandus flãdrus capit̃ fo.cvj
Ferrandus fo.cclxxx
Fichetus fo.cclii
Fides ab hoſte violata fo.cxiii
Figmẽtum ſacerdotale.fo. cxcv
Filii in patrẽ dolus. fo.clxxxvi
Forma cõcordię quam legati ca

UVA. BHSC. IyR_235

roli ab anglia retulerunt. clvi
Fora liberandi regis iohis. clvi
Foſſores burgenſes fo.clxxii
Fuga comitis flandrię fo.clxxvi
Fugit ędouardus. fo.cxxxix
Furor plebis repimitur. fo.cliiii
Fuſi gothi folio.xlv
Flamma repentina fo.cclix
Flamigi regē inuadūt cxxxv
Flamigorū cōiuratio. cxxxviii
Flamingorum ſeditio. fo.clxxi
Flandrię comitatus initiū lxvij
Flandrenſiū cedes. fo.cxxvij
Flandrenſes a ſuo comite defi-
ciunt. folio.clxv.
Flandrie comites & rectores.
folio. cclxxviij
Florentini. fo.clxxxvij.
Flumina aquitanię fo.v.
Fluuij celticę. fo.eodem.
Francoꝝ origo fo.ij.
Francorū appellatio. fo.eodem
Franci in galliā irrūpētes. fo.iij.
Frācorū i belgas irruptio. fo.vj.
Francorū diſſipatio. fo.lxxj.
Francorū Rothomageñ. archi-
epiſcopus. fo.lxxij.
Francos ſyrij decipiūt. fo.xciij.
Francorū temeritas. fo.c.xxv.
Franci fide fragi fo.cxciij.
Franci ſuperantur. fo.ccviij.
Franci negligentes fo.ccx
Frācoꝝ militū ihūanitas. ccxxv
Frācfordie meminit. fo.ij.
Fredegondę fraus, fol.xviij.
Fredegonda ſigiberti necē pro-
curat. fo.xx.
Fredegonda pretexatum accu-
ſat. fo.xxj
Fredegondę pertinax i malicia
animus. fo.xxiiij.
Fredegōde i rege ſcelus.fo.xxvj
Fredegonda iterum necē cogi-
tat. fo.xxviij.
Fredegondę aſtu/ victoria frāci
potiti ſunt. fo.xxxj.
Fredegonda moritur. fo.xxxij.
Alie diuiſio. fo. iiij
G Gallica comata/toga
ta:& bracata. vj.
Gallorum induſtria & ceterę lau
des folio eodem
Gallorum indumenta fo.cxlv
Gandenſes. fo.ccxlvj.
Gaſtonis reſpōſio. fo.ccxxxvij
Gaufredus andegauię comes.
folio. xciiij.
Gauuinus proditor. fo.cxlvj.
Gayſirus a ſuis necatur.
folio. xlviij.
Gelbertus philoſophus.fo.lxxx
Genuenſes aduerſus mauros
opem petunt. fo.clxxxvj.
Gerōna dedit philippo.c. xxij.
Gertrudis fol.xlij.
Gillo romanus fo.vij.
Gillo ſuperatur fo.eodem.
Gillo remenſis ad gontrannum
legatus fo.xxvij.
Giraudi ſeuicia fo.cv.

UVA. BHSC. IyR_235

Gyacus thesaurarius demergi-
tur. ccx.
Godefridus dalmacie rex .lv.
Godefridus normānus pfidus.
folio. lxxi.
Gondoaldus filiū regisse appel
lat. fo.xxviij.
Gōdobaldus burgūdię rex.viii.
Gōdobaldus capitur. fo.x.
Gorneyum in materna flumine
folio. lxxxiii.
Gōtranus rex aurelianoꝝ.xviii
Gontranus clotarii tutor. xxvii.
Gothoꝝ irruptio. fo.x.
Gueſcluinus capitur. clx.
Gueſcluinus moritur. fo.clxvi.
Guyces caſtellū ꝑpe baionam
folio. ccxl.
Guido thourdus capitur. fo.c.
Guido flandriæ comes cū filia
retinetur a rege. cxxiii.
Guillermus normannoꝝ dux p
ꝑdictionē occiditur lxxv.
Guillermus aquitanus dux opē
fert aruernis. fo.lxxxix
Guillermꝰ necis auctor.lxxxix.
Guillermus canus patibulo affi
citur. fo.cxxxvi.
Guillermus edilinus idolatra.fo
lio. ccxlviii.
Graplitū i britonibus collis ciii.
Gratię expectatiuę cxciiii.
Gregorius romanus pontifex.
folio. xxxii.
Gregorius quartus papa ad lu-
douicum venit fo.lix
Gregorius vndecimus moritur
folio. clxv
Griffo hoſpitē ſuū taxillonem
poſſeſſione exturbat xlvi
Griffo mechatur. fo.xlvi.

Haimatus occiditur.
folio xxxviii.
Harfleū ab anglis ca
pitur ccxxix.
Haricuria in comitatum erigit̄
fo. cxxxix.
Haricurtus anglos vicit. ccviii.
Hayapannelli. fo.cx.
Haymo borbonius. lxxxvii.
Hębertus viromādorū comes.
regē peronę icarcerat.lxxiij.
Hebertus viromandie comes
ſuſpēditur. fo.lxxiiij.
Heluetioꝝ meminit. fo.iiii.
Henricus a ſuis deſtitutus folio
lxxxvii.
Henricus quartus imperator in
remos copias parat. lxxxviii
Hēricus āglus morit̄. fo.xcviii.
Henricus xantonas petit. cxi.
Henricus vincitur. clx.
Hēricus caſtellā repetit.eodem
Hēricus anglus katherinā caro
li filiam duxit vxorē. fo.ccvi.
Henricus ex katherina naſcitur
folio eodem.
Hēricus moritur fo.ccvii
Hēricus āglus pſeudo rex.ccvii

UVA. BHSC. IyR_235

Herio princeps normannus baptizatur. folio lvij.
Hyems horrida. fo.cxcviij
Hyrus qui & ſtephanus vignolus. folio. ccv
Hyrus capitur fo.ccxx.
Hõbaldus i biturigibus. lxxxiiij
Homicidium a prepoſito metcatorum in caroli cubiculo factum. folio.cliij.
Honoris ſedes peſtilentię cathedra eſt. fo.lix.
Horologiũ carolo miſſum lv.
Hoſtis ſarracenus fugit. cxvj
Hugo de caſtilione in ſuburbio abbatiſuille capitur. clxij
Hugo aubriotus. fo. eodem
Hugonis aubrioti hereſis.clxxj
Huni ſeu auares. folio. xxxij
Huni victi & mirũimmodũ attenuati ſuis fortunis. fo.lj.

Iacobus Arteuella folio. cxxxviij.
Iacobus cuerus.folio. cclvij.
Iodoci meminit fol.cclxxxij.
Iohannes octauus ad carolum caluum papiam venit.fo.lxviij
Iohannes ſcotus fo.lxix.
Iohannes papa in franciam venit. folio eodem
Iohannes de temporibus annos ccclxj.vixit fo.xcj.
Iohannes anglus excommunicatur. fo.ciij.
Iohanna regina caſta cxxix
Iohannes de polliaco fo.cxxxij.
Iohãnes rex apd pictauos a Richardo anglo capitur. cxlviij
Iohannes in angliã ducitur. cl.
Iohannes pinquigniacus nauarum regem liberat fo.clj
Iohannes ex anglia liber factus ducatũ burgũdię recepit. clviij
Iohannis britonum ducis defectio. fo.clxij
Iohannes de monte forti ducatu britannię priuatur. fo.clxv.
Iohannes mareſius fol. clxix
Iohãnes ronceus mittitur ad regem contra exactiones pontificis folio.clxx
Iohannes biturigum dux cõtentionem excitat folio eodem
Iohannes.xxiij fo.clxxxj
Iohannes burgundię dux.cxcvj
Iohannes paruí. folio cxcviij.
Iohannis villerij crudelitas.cciiij
Iohannæ puellæ ad carolum ad uẽtus. folio ccxj
Iohannę gladius fo.ccxij
Iohannes alenconij dux capitur olio. ccxlix.
Iordanus iohãnis.xxij. matrem accepit vxorem cxxxiij.
Iordanus inſignis aquitanus patibulo appenditur. fo.eodem
Iubet innocẽtius reges bello abſtinere a quo philippus puocat. folio.cij

UVA. BHSC. IyR_235

Iudei puniuntur fo.xcv
Iudei rursus fo.xcvj
Iudei regno expelluñ.f. eodem
Iudeoꝝ execrabile factū xcix.
Iudei in franciam redeunt. fo.c
Iudei iterum in franciam reducti. folio cxxxj
Indeoꝝ ifelix pertinacia.cxxxij
Iudith regina prudens. lxiiij
Iuliaci ducis aduentus foľ.cccv
Iuna fluuius prope ſtampas folio xxxii.
Iuuenellus mercatorum prępoſitus falſo accuſatus fo.cxc
Imperium folio.lii
Imperator carolus in franciam ad carolum venit folio.clxiiii
Improbus ſacerdos ſacrilegus folio. ccxv
Inanis legatorum cõuẽtio. clxiii
Initium conſecrationis caroli ſeptimi. folio.ccxiiii
Inducię. folio.cxii
Iuducię rurſus folio.cxlii
Inducię damnoſę cclxviii
Ingeberga dalmatæ regis filia philippi vxor fo.xcix
Ingratus ludouicus lxxv
Innocentius ſecundus lxxxix
Innocentius tertius fo.ci.
Inſidie in ludouicum folio.cix
Inſolentes normanni cclviii.
Inſolens miles foľ.cclix
Inſueta hominis ꝑceritas. xxx.
Inſtitutio parlamenti. xlvii.
Inſtitutio ſcholæ pariſieñ. fo.liii
Inſtitutio francorum ſagittariorum folio.ccxxxv.
Itali in francos folio.liiii.
Inundationes & ſeuitiæ celi.xxii
Iacus dunẽſis. xxxii
Lãdericus niuernenſis cc mes de burgundai contendit. fo.lxxx
Laodiaſlus rex moritur. fo.ccl.
Legativaſconum metu regis ad eccleſiam ſancti dyoniſii confugiunt. fo.xli.
Legati imperatoris ad pepinum folio. xlvii.
Legati a philippo illuſi. fo.ccii.
Legati in angliam fo. cclxxiii
Legati aragones fo.cclxxiii
Legati ad carolum fo.ccxcii
Lendaſcus comes xxiiii.
Lendaſcus necatus fo.eodem
Leodienſium ſtrages. cxcviii
Leodii bellum mouent. fo.cclx
Leodiẽſes aduerſus ludouicum borbonium ꝓ ontificem decertant. fo.cclxiii.
Leodienſes ſacrum miniſtrum põtificẽ faceꝛ cõpellũt.cclxvi.
Leodiorum rurſus meminit. folio. cclxxxviii
Leodienſium calamitas.cclxvi.
Leproſorum meminit. cxxxii.
Letaniæ. fo.xi.
Letardus. folio. xvii.
Lex ſaliqua. fo.ii.

UVA. BHSC. IyR_235

Liberatur dux aurelianeñ. folio. ccxxix.
Libertas populo ꝓponit. cclij.
Lyidinosus dagobertus. folio. xxxix.
Libri dyoniſij fo.lv.
Lindeuintus. fo.lvj.
Lꝛę edouardi ad philippū.cxlj.
Lõbardoꝝ in francos perfidia folio. cxcix.
Longobardi in italia xxiij.
Longobardi tributo liberati.folio. xxxvj.
Longobardoꝝ origo xlix.
Lotharingia lxvj.
Lotharius auguſtus a phaſcha le appellatur. lvij.
Lotharius cabillonem incendit folio. lxiij
Lotharius mõachus efficit.lxvj
Lotharius othonem inuadit folio. lxxviij.
Luderici meminit. cclxxviij
Ludouicus ſeu clodoueus naſcitur dagoberto. fo.xl.
Ludouicus lothario & carolo caluo hereditatem diſtribuit folio. lxiiij
Ludouicus pius ęgrotat. lxv
Ludouicus iperator moritꝫ.lxvij
Ludouicus balbus ipator. lxix
Ludouicus balbus moritꝫ. lxx.
Ludouicus ludouici filius moritur. fo.lxxj
Ludouicus nihil faciens.fo. eo.
Ludouicus nihil faciens mortur. fo.lxxij.
Ludouicus cum matre elgina i angliam fugit. fo.lxxiij
Ludouicus ex anglia reuocatur folio. lxxiii.
Ludouicus guillermū normanię ducem adit fo.lxxiiij
Ludouicus ad regni conſortiū a patre admittitur. lxxxii.
Ludouicus eccleſię & pacis turbatores punit. fo.lxxxiii.
Ludouicus acies inſtruit. folio. lxxxvii.
Ludouicus iuniorviuo patre coronatur. fo.xc.
Ludouicus philippi filius. cv.
Ludouicus in angliam copias ducit. fo.cvii.
Ludouicus ad cyprum appulit folio. cxii.
Ludouicus capitur. fo.cxiii.
Ludouici liberi. cxvi.
Ludouicus hutinus nauarrę rex folio. cxxviii.
Ludouicus hutinꝰ moritꝫ.cxxxi
Ludouici flandrenſis mors. folio. clxxxi.
Ludouici in patrem coniuratio folio. ccxxviii.
Ludouicus a pre deficit.ccxlix.
Ludouicus copias cogit cclii.
Ludouici mores fo.cclv.
Ludouici in pariſios beniuolentia. folio.cclx.

UVA. BHSC. IyR_235

Ludouicus copias ad leodienſes mittit. fo. cclxiij.
Ludouici metus fo. cclxv.
Ludouici in agnetem pietas: folio. clxix.
Ludouicus pius. fo. cclxxix.
Ludouicus niuernē. fo. cclxxxj.
Ludouici ad filium oratio. folio. cclxxxviij.
Ludouicus de marla. cclxxxij.
Lugduni meminit. folio. iiij.
Lugdunum. fo. vj.
Lugdunēſis antiſtes ſue temeritatis penas luit. fo. cxxix.
Luporū incurſus. fo. ccxxv.
Lutecia pariſiorum fo. iij.
Lutecia rurſus. fo. v.
Lutecia pariſiorū lapidibus ſternitur. fo. xcvij.

Maceliarij pariſieñ. folio. cxcix.
Machina extruitur. folio. cxxi.
Magna ſtrages. fo. xx.
Magiſtratuum imitatio. fo. cclx.
Magni animi in rege iudicium folio clxviij.
Mahumeti meminit. xxxvij.
Mamertus viēneñ. epſs. fo. xi.
Māta a bertrādo occupat. clix.
Marchię comes ad anglos traijcit. fo. cix
Marchię comes ad ludouicum venit. fo. cxij.
Marcomirus ſymon & genebaudus. fo. ij.
marcomirus iterū fo. iij
margarete meminit. fo. cclxxxi.
margareta dimittit. fo. ccxcij.
matthei de roya ad ſuos oratio folio. cvxij.
mauricics imperator. fo. xxiij.
maximiliani aſtus. fo. cclxxxv.
maximilianus morinos petit. folio. cclxxxvi.
mediolanum quomodo ad ludos pertineat. fo. ccc.
mediolanēſium ordinatio ccciij
meldunū capitur fo. ccvj
meldis capitur fo. eo. & ccxxviij
mercatus ſeu halle pariſieñ. xcvi
meroueus fo. vi
meroueus paterni mandati ſpretor. fo. xx
meroucus a ſeruo occidit ibidē
meroueus capitur fo. xxxii
mettēſium libertas fo. lxxxiiij
miles graſſatur fo. clxix
milites ſine ſtipendijs omnia populantur fo. clxvii.
miraculum de ceruo fo. xxxvi
miraculum aliud fo. xxxix
miraculum iterum. fo. lxxij
miraculum aliud fo. xcvi
miraculum rurſum fo. xcviii
miraculum. fo. cv
mira prepoſiti mercatorum ſeuicia fo. cliii
mirum prodigium. fo. xv.
miſera pariſior cōditio f. ccxxv

UVA. BHSC. IyR_235

Modus penſionis carolo ſoluen dē. fo.cliiij.
Mōmoleus. fo. xxi.
Monaſterium beati vincenti ex tructum/quod nūc ſancti ger mani de pratis dicitur. fo. xv.
Moncotorū caſtrum fo.cv.
Monetę reformatio. fo.cxxviij.
Monetę mutatio. fo.cliij.
Monetæ valor augetur.fo.cxliij.
Moneta noua. fo. cclxxv.
Mons ſoracte in tuſcia. fo.xlvj.
Mons ſancti michaelis obſideť. folio. ccix.
Mons guyon. fo. ccxlv.
Montricardum. fo. xc.
Moñſtrum. fo. clxxv.
Moracū in heluetijs fo.cclxxvi.
Morborū illuuies. fo. xxij.
Moritur talebotus. fo. ccxlviij.
Moritur philippus. fo. cxxix.
Morum ac inſtitutorum reforma tionis. fo. ccxcviij.
Mors theoderici regis. fo. xliij.
Mors aureliani ducis. fo.cxcvij.
Mors ſalſeberienſis cōitis. ccxi.
Mors yſabelle caroli matris. fo lio. ccxxiij.
Mortaria in lōhardia. fo.xlix.
Mos brugēſium fo.clxxi.
Motus belli in burgūdia fo.xliij.
Motus belli in italia. lxix.
Motus belli in flandria cōtra co mitem. fo. lxxxix.
Mulierís aſtutia fo.cxxxvi.
Mulctatur ppís pariſi enſis. fo. clxxix.
Amurci comes capi tur. folio. ci.
Narbonenſis prouinciæ in ſuum regem pietas. fo. cl.
Nauartus rex capitur. fo.cxlviij
Nauarrus copias cogit. fo. clij.
Nauarrus pariſieñ. pfectus.cliij.
Nauarrus pontiſaram ad carolū venit. folio. clvj.
Nauarrus caroli conſiliarios allo quitur fo.clvj
Nauarri nequitia fo.clxxxi.
Nauarri regis mors mirabilis fo lio clxxxiij
Nauarrus rex anglos ſecutus fo lio. ccxxxvii.
Naute flandrēſes fo. clxxij.
Neella capitur fo. cclxx.
Nemotſum in ducatum erigitur folio cxciiij.
Neuſtriam theodebertus incur ſat. fo. xix.
Nicolaus dux lotharīgie ad but gūdum perfugit. fo. cclxix.
Nidichail britonum rex fidemp̄ ſtat dagoberto. fo. xl.
Nigegunda gothor cōtumelijs afficitur fo.xxiij.
Nō mirandum q̄ francor reges appellantur xp̄ianiſſimi. fo.lv
Normāni pirate. fo. lvi.
Normāni rebelles fo. lxiiij.
Normāni apud andegauiam ob

UVA. BHSC. IyR_235

ſeſſi. fo. lxviiij.
Normanni iterũ iucurſiones faciunt: ſed vincuntur. fo. lxx.
Normãnorũ clades. fo. lxxi
Normãnorum dux robertus hẽrico regi auxilium tulit. lxxxi.
Normãnia & normãni. ccxliiij.
Normanniam ludouicus recuperat. fo. cclx.
Normãnorum in recipiendo duce ritus. fo. cclxi.
Nota regis clodouei caſum. xlii.
Nota d officiis eccleſiaſticis. liiii.
Nota regis in hebertum comitẽ cõmentum. fo. lxxiiii.
Nota aliud. fo. lxxiiii.
Nota factum aliud fo. cv.
Nota ludouici fidem & conſtantiam fo. cxiij
Nota de regno ſiciliæ fo. cxxi.
Nota contra nouas reformationes. fo. cxxxvj.
Nota haricurti comitis penitentiam fo. cxlv.
Nota vltionem fo. cxlviij.
Nota de curtraco fo. clxxviij.
Nota militarẽ aſtutiã. fo. clxxxv.
Nota de p̃tura pariſieñ. ibidem.
Nota de vniuerſitate pariſienſis folio. cxcxj.
Nouẽcurtũ caſtrum. fo. c.
Noui muri pariſiẽſes. fo. ciij.
Nubijt theoderico filia regis hiſpanie quam poſtea dimiſit. folio. xxxiij.
Nũcij a hieruſalem. fo. xcviij.
Nũdine ſancti dyoniſij quas lendidum vocant. fo. xl.
Occaſio expeditionis in caſtellam per bertrandum folio. clx.
Octodecim galliarum prouinciẽ folio vi.
Odoager ſaxo. fo. vij.
Oliuerius decliſſone capite punitur & alij. fo. cxliiij
Oliuerius cliſſonus coneſtabilis. folio. clxviij.
Omen. folio. x.
Optimæ leges. fo. cxiij.
Oppidum ſancti quintini recipitur. fo. cclxviij.
Oratores franci ad henricum anglum. fo. lxxxv.
Oratores a hieruſalem. fo. xcvij.
Oratio philippi ad milites. f. cvj.
Oratores a henrico anglo captiui. fo. cxcv
Oratio comitis dunenſis ad vernonenſium oratores. ccxxxv.
Oratores ex pariſijs ad coniuratos. fo. cclvj.
Organa miſſa ludouico. fo. lvij.
Origo normãnorũ. fo. lxxviij
Oſtentum. fo. xj.
Otho impator & ludouicus rex rothomagũ iuadũt. fo. lxxvij.
Otho iperator cũ copijs. fo. cv.
Otho fugit. folio. cvi.
Actum cum coniuratis

UVA. BHSC. IyR_235

principibus fo.cclx
Palealogus fo.cxix
Pharamundus primus francorũ rex iii
Pharaonis monasterium extruitur fo. xxxvii
Pariũ franciæ origo. fo.l
Parisiorũ temeritas atq; arrogantia fo. cliii
Parisiani francos admittunt solio ccxxxiiii
Parisiani luparam arcem occupant fo. cliii
Parisios rex cõtẽnit. fo.ccxciiii
Parisiorum amatorum numerus folio cclxiii
Paschalis papa incõsulto ludouico eligitur fo.lvi
Paschalis papæ apud ludouicũ purgatio. fo.lvii
Pastorum meminit fo. cxxvii
Pax componitur fo.xxxiiii
Pax inter reges fo. ci
Pena reorum fo.lvi
Pena in seditiosos fo.cxxviii
Pena in oratores qui ad cõiuratos legati fuerunt fo. cclvi
Pepinus pusillus fo.xliii
Pepinus palatio p̃fectue fo.xliii
Pepinus zachariam põtificẽ romanum consulit. fo.xlvi
Pepinus ꝓ cleri libertate gayfiro aquitanorum duci bellum indicit fo. xlvii
Perfidia mõmoli in dominũ suũ folio xxx
Pertinax in dñm amor stulta credulitas fo.cclxxviii
Pestilẽtia in exercitu francorum folio cxvi
Pestifer annus fo.cxxii
Petrachæ iniqua ęstimatio fo.vj
Petrus brochiusveneficus f.cxx
Petri brochii proditio reuelatur. folio cxx
Petrus arago fo.cxxi
Petrus i aragoniã reuertit. cxxii
Petrus vulneratus iteriit. eodem
Petrus occiditur fo.clx
Pictaui rebellant fo.cvii
Picus mirandula fo. ccxcii
Philippus berthã dimittit & bertrãdã i delicijs habuit. lxxxiii
Philippus spurius fo. lxxxvi
Philippus ludouici filius æquo deturbatus moritur fo.lxxxix
Philippus i cõsilio parisiẽ. xcvii.
Philippi egregiũ factum. xcviii.
Philippus normãniam occupat. folio xcix.
Philippi i sacerdotes seuicia fo.c
Philippus a clero pensiones exigit. eodem.
Philippus normãniãvastat eodẽ
Philippus in aquitania fo. cii
Philippus aduersus othonẽ cv.
Philippus moritur fo.cxxii
Philippi morientis ad filios pia oratio fo. cxxxx
Philippus longus rex, fo.cxxxi.

UVA. BHSC. IyR_235

Philippus flandrię comite mallo quitur fo. cxxxv
Philippus copias tornacum ducit. fo. cxlii
Philippus burgũdus margaretã ludouici flãdrensis filiam duxit vxorem. fo. clxi
Philippus burgũdus cõtra ducẽ cloceſtrię fo. clxii
Philippus fidẽ regi ꝑſtat. fo. ccc.
Pyramides dioniſiane fo. cxvi
Põpa funebris fo. ccxciiii
Põpa in occurſu ipatoris clxiiii.
Põs audõarus capitur. ccxxxiii
Pontifex ſombrecetum alloquitur fo. ccxxxviii
Põtificis romã exactio clxxxiii.
Pontiſara recuperata fo. ccv
Põtiſara ab ãglis capitur ccxxiiii
Põtiſara obſidetur fo. ccxxx.
Põtiſarã ſorbierus ꝓdit fo. cclix
Populi furor. fo. cli
Pontis ruina fo. ccciii
Portus ſcti ſymeonis fo. xcii
Puellæ iohãnę fortuna apud cõpendium fo. ccxvi
Pugna apud creciacum fo. cxlv
Pugna apud roſebeq̃ fo. clxxviii
Pugna apud vernoliũ fo. ccix.
Pugna ad ſancti honorati pariſien. portam. fo. ccxvi
Pugna formigniana fo. ccxli
Pugna apud mõtlericum ccliiii
Pugna guynegatana. cclxxxvii
Puſſiacum fo. lxxxvi
Punitus iudex corruptus pecunia fo. cxxxvii
Pſeudo flãdriæ comes fo. cviii
Pſeudo medici fo. cxciiii
Pragmaticę ſanctionis capita folio ccxxvi
Prędones in pariſios fo. clii
Prępoſiti mercatorum cõſilium folio clii.
Prępoſiti cõplicũq; cędes fo. clv
Præpoſitura mercatorum apud pariſios ſuppręſſa fo. celxxix
Prętexatus pontifex in exilium mittitur fo. xxxi
Principum iniquitas fo. clxxxii
Prioratus diui martini de cãpis: folio lxxxi
Priuilegiũ iueſtituræ eccłiarũ & inſtituendi romanũ põtificẽ. folio l
Proceres a carolo ſimplice deſciunt fo. lxxiiii
Prodigium. fo. viii
Prodigia fo. xi
Prodigia varia fo. xxv
Prodigia iterũ fo. xlix
Prodigia rurſus fo. liiii
Prodigium aliud. lviii
Prodigium rurſus fo. lxxiiii
Pro dyademate cæſarem ferrã. dus accepit. fo. cxvi
Prodigia fo. cvi
proditio in caſtris francorum a ganelone. fo. l
produnt angli richardum re-

UVA. BHSC. IyR_235

gem ſuum. fo. cxcv.
Proſper ineurſus in normanniã a
à frãcis fo.ccxcv.
Prothadius italus brunechildis
familiaris. folio xxxiij.
Prothadius phibẽte theodeber
to a militibus occidit. f.xxxiij
Prouocatio comitis armigniaci
ad carolum regem. fo. clx.
Quãobrẽ diſceptauit e
douardus de regno
frãcorum. fo. cxlj.
Quamobrem iohãnes dux bur-
gundie ludouici aurelianeñ. ne-
cem puocauerit fo.cxcviij.
Quare iperij dignitate carolus
donatus eſt. folio. lij.
Quare & vnde normãnia dicta
folio. lxxiij.
Quattuor tabulę ꝑcioſæ. fo. lx.
Queſtio de comitatu flandrẽſi.
folio. cxxxiij.
Quiq; exercitus frãcoꝝ.fo.clxiij
Quorundam ordinum orgines
& incrementa. fo. xc.
Radegũdis religioſa re
gina fo. xvij.
Raymundus occidit.
folio. xciiij.
Ramburus ad cõiuratos miſſus
folio. cclvj.
Rebellant flamingi. fo. cxxix.
Reconſiliat lotharius & recupe-
ra tur feugere. fo. ccxl.
Reditus armigniacorum ab ita-
lia. fo. cxcij.
Reformatio ſcholæ pariſienſis.
folio. ccxlvj.
Regalis mons fo.cx
Regalia. fo. cxxiiij.
Regia leuitas. fo. cclxvj.
Regina nantildis moritur fo.xli.
Reginaldus comes bolonie. con
ſpirat. folio. c.
Reginaldus bolonieñ.capitur.fo
lio. cvj.
Regina angliæ cum filio edouar
do in frãciã venit. fo.cxxxiiij.
Regis calliditas. fo. cxxxvj.
Regnacarus cameraci dñs.fo.xl
Regni yuetoti principium. fo-
lio. xvij.
Relatio oratorũ fo. cclvj.
Reliquie diui vincẽtij. fo. xv.
Remigius. fo. ix
Remorum meminit. fo.iiij.
Renati ducis barẽſis dira fortu-
na fo.ccxviij.
Reſponſoria Roberti regis lxxx.
Reſponſio philippi. fo. cxli.
Reuelatio ſanctorum Dyoniſij
ſociorumq; eius Dagoberto fa
cta. fo. xxxvij.
Reuelatio atq; inſtitutio ordinis
ſancte trinitatis. fo. ci.
Rex deſiderius papiæ obſeſſus.
folio. xlix.
Rex philippus ſacratur. cxix.
Rex nauarrus ſeditioſus cũ nor-
mannis fo. cxlviij.

UVA. BHSC. IyR_235

Rex nauarrus ad populum parisiensem. folio.clj.
Rex nauarrus parisium venit folio. cliij.
Rex nauarræ burgundi socius. folio cxcix.
Rex henricus henrici filius parisium ex anglia venit.ccxviij.
Rex yuetoti folio.xvij.
Rex portugalię ad burgundum vadit qui nantium obsidebat. folio. cclxxvij.
Rex danorum aygrotus. folio. lxxvj.
Richardus dux guillermi filius folio. lxxv.
Richardus opera sui præceptoris lauduno clam educitur. folio. lxxv.
Richardus secundus. fo.lxxxj.
richardus turbator expeditionis. fo.xcviij.
richardus a suo patre deficit folio eodem.
richardus perfidus xcix.
richardus syriam reliquit: & diui Martini canonicos suis fortunis spoliatos expellit. folio.c.
richardus inducias violat. folio eodem.
richardi perfidia fo.eodem.
richardus occiditur. folio.cj.
riona obsidetur fo.ccliij.
robertus diabolus. folio.xlviij
robertus eudonis filius occiditur. folio.lxxiij.
robertus de bethunia. cclxxxj.
robertus infensus Philippo pulchro. folio eodem.
robertus rex moritur.folio.lxxx.
robertus arthesij comes moritur folio. cxiij.
robertus arthesien. fo.cxxxvj
roberti arthesien.bona publicãtur. folio.cxxxvij.
robertus arthesien.morit. cxliij.
roberti meminit. folio.cclxxx.
robinus canolus anglus. fo.clxij
rocella. fo.cvij.
rollo. folio.lxxj
rollo baptizatur. folio.lxxxiij.
romilda folio.xx.
romani tumulutãtur. fo.lvij
roritus normãno.princeps lxvj.
rothomagen.stultitia clxxv.
rothomagus obsessa. folio.ccv.
rothomagus obsidet ccxxxvij.
rothomagenses ad ludouicum nuncios mittunt. folio.cclxj.
rupes Guidonis. folio.lxxxv.

Sacerdotes optimi. folio. viij.
Sacelli diui martini exustio. folio.xvj.
Sacrilegii pena folio.xiij.
Salberiensis apud insulam fusus. folio.cxxxix.
Salhadini decima. folio.xcviij.
Salazardi meminit. fo.cclxxj
Saltus vincennarum. fo.xcvj.

UVA. BHSC. IyR_235

Salices omnes per plaudes de-
ijciuntur. folio.cclvj.
Sãpus eẽs auratus. fo.clxxviij.
Sctũs fiacrius scotus.fo.xxxviij.
Sanctus audomarus fit comitis
flandrij. folio.c.
Sanctus macharus. fo.cviij.
Sctũs ludouicus morit.fo.cxvj.
Sancti ludouici in sanctos rela-
tio. folio.cxxiij.
Sancti seleríni castellum ab an-
glis obsessum. folio.ccxviij.
Scti eligij cenobiũ capitur.ccxxi
Sarraceni in campania. lxviij.
Sauaricus mauleonus. fo.cviij.
Saxõibus tributũ iponit. xlvij.
Sedana ab anglis capitur.ccviij.
Seditio in francis. folio.xliij.
Seditio belouacorũ in suum epi
scopum. fo.cxxviij
Seditio parisiorũ. fo.cxxviij.
Seditio attrebatum. fo.cxlviij.
Seditio propter monetã. fo.cl.
Seditio rursus pisiorum. clxix.
Seditio in flandria. fo.clxxii.
Snia i alẽconii ducem. celxxiii.
Sequanę meminit fo.iii.
Sequanę exundatio. folio cxxi.
Seruereta oppidũ capitur a fran
cis. folio.ccvii.
Seuit philippus in celerũ. fo.ci.
Sycambria folio.ii.
Sycambri. folio eodem.
Sycambri rursus folio.iii.
Sigibertus vincitur.folio.xxxv.
Sigibertus nascitur.folio.xxxix.
Symon de monte forti. ciii
Simultas inter fratres. clxix.
Simultas inter principes fran-
cos folio.cxcv
Signum ante gontranni regis
mortem. folio.xxx
Sollicitus ludouicus de rebus ec
clesię folio.lxiiii.
Suessio diripitur folio.cci
Suitensium meminit fo.iiii
Superatur clodoueus. folio.xix
Superstitio turlupinorũ. clx.iii
Scacarii in palamentum cõmu-
tatio folio.ccciii
Scholasticorum & ciuium pari-
siensis dissentio folio.cx
Scolasticorum tumultus clxvi
Scluſa arx francoꝝ fuit. clxxxii
Sforcie vecordis fuga cccii
Stephanus scds papa pepino &
eius posteritati bñdixit. xlvi
Stephanus boilleus præpositus
parisiorum folio.cxliii
Stephanus barbetus. cxxviii
Stipendium militibus assignatũ
vt vicis relictis arces incole-
rent. folio.cxxx
Stultus locutor punitur. cxlii
TAgus folio.xiii
Talebotus capitur.
folio ccxiiii
Tasillo bauarię dux
folio xlvii
Theobaldus carnotensis comes

UVA. BHSC. IyR_235

vincitur folio.lxxviii
Theobaldus cãpanię comes cõ tra ludouicum. folio.lxxxiii
Thobaldus campanus comes ſuperatur folio.lxxxvi
Theobaldus campanus Nauar re rex. folio.cxi
Theobertus occiditur/ & chilpe ricus cãpaniam vaſtat. fo.xix.
Theobertus fugit. folio.xxxiiii.
Theodeberti amputatũ ab vno de turba caput ad theoderi cũ fratrẽ defertur. folio eodem.
Teoderici iudicium. folio.x
Theodericus ignauus rex xlii
Theodericus rex torpens mona chus efficitur. folio eodem
Theodericus fugatur xliii.
Theodoſius folio.iii
Tẽplum a clodoueo piſii fcm̃.ix
Tempeſtas fo.cxcii
Terra ſaliqua folio.cxlii
Theſaurũ regium ludouicus an degauus accipit.folio. clxviii.
Toletum capitur. folio.xiii
Thomas de marla latro clerum affligit. folio.lxxxvii
Thomas de marla punit.lxxxix
Thomas viracus ãglus fugit.clxi
Torgori meminit fo.iii
Tornacum folio.vi.
Tornacum rurſus fo.xcvi
Touq̃ arx ab angelis capit cciii
Tumultus in caſtris ſigiberti f.xix
Tumultus rothomagẽſis populi contra ludouicum. folio.lxxv
Tunicum ludouicus petit. cxvi.
Tunicii rex folio eodem
Tunici in noſtros fo.xcii
Thuringi folio.iiii
Tributum ſaxonibus remittitur folio. xxxix
Trimolus cõprehẽdit. fo.ccxxi

Aldo Lugduñ. xcv.
Vallis ruelli caſtellum a Normannis obſeſſũ & a philippo dirutum folio. c.
Vanus belli angliam epparatus. folio. clxxxi
Vantado capitur. fo.clxxxviii
Varię inter francos ſententię de rege inſtituendo. folio.lxx
Vaſcones rebellant. folio.xl
Vaſtinum folio.lxxxi
Vuandali in ſenones. folio.xlv
Vuandalorum origo. folio eodẽ
Vuarmacia vangionum nõ pro cul a rheno in germania ciui tas. folio.lviii
Vectigal ex ſale folio.cxliii
Vectigal vino iponit fo.clxii.
Vedaſtus folio.ix.
Veneno ludouicus appetit. cxi
Veneficus deꝑhẽdit.fo. cclxxiii
Verberie meminit folio.lviii
Vernolium fo.lvii
Vernolium capitur. fo.ccxxxiiii
Vexatio dat intellectũ. fo.xxii
Victor clodoueus chriſto cre

UVA. BHSC. IyR_235

dit. folio.ix.
Victoria de saxonibus. xxxvnj.
Victoria de vuandalis. fo.lxvj.
Victoria de turcis fo.xcij.
Victorię monasterium. fo.cvij.
Vienna. fo.x.
Vienna obsidetur. fo.lxxj.
Vindex chilpericus. fo.xxv.
Viromandia restituitur Philippo. fo.xcvj.
Tirus capitur. fo.ccxlij.
Visum quod Childericus vidit. fo.viij.
Visum in morte dagoberti. xlj.
Visum quod Carolus caluus vidit. fo.lxviij
Visum de philippo augusto nascituro. fo.xcv.
Vis a Nauarro facta in custodes ducis. fo.clj.
Vbij. fo.ij.
Vrbs fatilia. fo.xcij.
Vxoris dimissio. folio.xxxix.
Vxor ducis britonum viro mortuo hērico anglo nubit. cxcvj.
Ysabella comitis hannonię filia philippi vxor in dotem habuit artheſij comitatum. fo.xcvj
Ysabella filia iacobi aragonum philippo ludouici filio nubit. fo.cxiiij.
Ysabella cāroli septimi mater folio. clxxxiij.
Ysabella septēnis regi anglorum desponsatur fo.cxcij.

¶ Tabula regum francorū quorum gesta in hoc compēdio describuntur.

¶ In primo libro contenta.
Francor̄ origo & q̄re frāci dicti sunt & qui eorū fuerunt duces priusq̄ galliam appeterent. fo.j.
Primus francorum rex
Pharasmōdus: q autor fert extitisse eius legis quā frāci saliquā appellant: vt narrant. folio.iij.
Secundus rex
Clodio capillatus. folio.iiij. Vbi. habentur galliarum diuisiones regiones & oppida
Tertius tex
Meroueus & childericus cuius tpe gillo rōanus frācor̄ rex loco eius cōstituitur fo.vj. & .vij.
Quartus rex
Clodoueus primus rex xp̄ianus a fo.viij. vsq; ad.xij. vbi de gōdo baldo burgūdię rege & de crotilde seu clotilde mentio fit. deq; sanctis vedasto & Remigio. de ampulla sacra. de lilijs celo delatis. & de auristamma: de viennę obsidione: de ceruo iter indicante: de quibusdam ostentis: de alarico gotho: de anastasio imperatore: de regnacaro cameraci domino et de eius perfidis subiectis dolo a clodoueo illusis: de prodigijs tempore martiri viennēsis episcopi visis:

UVA. BHSC. IyR_235

deq; alijs multis compendioſe narratur.

Quintus rex

Childebertus cuius tpe frãci tole tum in hyſpania gothos perſe quentes ceperunt. vt hĩ fo. xij. Et de reliquis. ſ. vincẽtij. fo. xv.

¶ In ſecundo libro contenta.

Sextus rex

Clotarius primus: vbi de paſcha tis cõtrouerſia de tẽpli diuimar tini cum conobaldo exuſtio ne: de cranni rebellione & ſup plicio & de prĩcipio regni iue toti mentio fit xvj & xvij.

Septimus rex

Aribertus q & therebertus. xvij

Octauus rex

Chilpicus primus Sueſſionũ rex vbi de gũtrano aurelianorum rege: & de fredegonda multa dñr a folio. xvij. ad. xxvij.

Nonus rex

Clotarius ſecundus vbi iterum de Gontrano & fredegondo a xxvij. vſq; xxxiij.

¶ In tertio libro contenta.

Clotarij. ij. reliq̃ geſta. a f. xxxv. ad. xxxvij: & ibi de brunechil de multa & de dagoberti regis filij natiuitate. Deq; ſancti dyo niſij ſociorumq; eius reuela tione. De attilæ ſerui fidelitate. Et de ſancti fiarcij ſcoti in fran ciam aduentu.

Decimus rex.

Dagobertus vbi de fũdatiõe ſcti dyoniſij: & rũſio infantis dũ ab amando baptiſatur. Et de lẽdi to ſeu edicto hoc ẽ de nũdinil ſancti dyoniſij quomõ inſtitu te ſunt. Et quõ templum ſãcti dyoniſij a xp̃o dedicatum ſit. Et quale viſum in morte dago berti anſoaldo. pictauenſi ep̃o reuelatum. a. xxvij. ad. xli.

Vndecimus rex.

Clodoueus. ij. quem nõnulli Lu douicũ vocant naſcitur. fo. xl. regnat. folio. xlj. vbi de carita te ãnonę in francia. Et de regis caſu dum brachium ſãcti dyo niſij auferre conatur.

Duodecimus rex.

Clotarius cuius meminit in prin cipio fo. xxxiiij.

Decimuſtercius rex.

Theodericus rex ignauus: et re liqua de ebroino. folio. xliij.

Decimuſquartus rex

Childericus & eius mors. fo. xliij

Decimuſquintus rex

Theodericus quidecimuſtertiuſ rex poſitus eſt: iterũ ex mona cho rex factus. folio eodem.

Decimuſſextus rex

Clodoueus tertius. fo. xlj

Decimuſſeptimus rex.

Childebertus. fo. eodem

Decimuſoctauus rex:

UVA. BHSC. IyR_235

Dagobertus ſecundus: fo.xliii
Decimuſnonus rex.
Chilpicus ex ſacerdote rex fctūs q daniel añ dicebaī. fo.eodem
Vigeſſimus rex
Theodericus.fo.eodē. Et de carolo martello. De vuandalis & eorum origie. Et de caroloma no qui religionem profitetur. Et de monte ſoracte in tuſcia. folio. xliiii.&.xlv.
Vigeſimuſprimus rex.
Pipinus ex maiore domus rex factus.f. xlvi. vbi paulopoſt id eſt.fo.xlvii.de inſtitutione pla menti: & de bello aqtanico hī
¶ In quarto libro contenta.
De filiis pipini & priuilegio iue ſtiture eccl'iarū: & iſtituendi ro manum pontificē frācorum re gi conceſſo.fo.xlviii.xlix.&.l.
Vigeſimuſſecundus rex.
Carolus magnus impator & rex de pariū francorum origine:et ganelōis ꝓditione mentio fit. De inſtitutione ſcolę piſiēſis:& de eccl'iaſticis officijs q̄dā notatu digna De prodig ijs exceſſum caroli magni ꝑcedētibus de thauro.de epitaphio. & de dignitate eius:vñq; meruerint francorum reges xp̄ianiſſimi vocari a folio.xlviij.ad.lv.
Vigeſimuſtertius rex
Ludouicus pius ipator & rex fo. lv.ſed fo.lvj cōtra faſtū ꝑlatoꝝ nonnulla dñr.deq; normannis & eorum principe.lvij. fo. autem.lix.oñdit vt honoris ſedesvt peſtilētię cathedra recte dicatur.& de agro mēdaciorū & alijs plurimis vſq; ad. fo.lxv
¶ In quinto libro contenta.
Vigeſimuſquartus rex.
Carolus caluus ipator & rex.lxv. & ibi mirabile bellum iter frēs
Vigeſimuſquintus rex.
Ludouicus balbus ipator & rex. fo.lxix.vbi de aduentu iohīs pape in franciam mentio fit.
Vigeſimuſſextus &. xxvij.
Ludouicus & carnolus reges ludouici balbi ex ſcorto filij. lxx.
Vigeſimuſoctauus rex.
Ludouicus nichil faciēs. f lxxii.
Vigeſimuſnonus rex.
Carolus ſiplex. folio.lxxiii.
Trigeſimus rex.
Radulphus quē carolus in regē aſſumi permiſit. folio.lxiii.
Trigeſimuſprimus rex.
Ludouicus caroli ſimplicis filius fo. lxxiiij. vbi mirabile prodigiū narraī. & heberti viroman dorum comitis ſuſpendium.
Trigeſimuſſecundus rex.
Lotharius ludouici filius.lxxvij.
Trigeſimuſtertius rex.
Ludouicus q nlſa re clarus cōpē dij, ſepultus eſt. vt hī fo.lxxix.

UVA. BHSC. IyR_235

Trigesimusquartus rex.
Carolus quē hugo capetus regno expulit: quocirca i regum cathalogo a qbusdā ñ põit. f.e.

Trigesimusquintus rex.
Hugo capetus q regnū vsurpauit. fo. lxxx. Et ibi de gelberto philosopho quē magiæ scientem dicebant.

Trigesimussextus rex:
Robertus vir litteratus & apprime religiosus. fo. eodem.

Trigesimusseptimus rex.
Hericus huius nominis primus qui & burgundiæ ducatū tenuit, vt recitatur. folio. lxxxj.

¶ In sexto libro contenta.

Trigesimusoctauus rex.
Philippus eius nois primus. fo. lxxxij. vbi bituriges & vastinij ad regnum franciæ accedunt.

Trigesimusnonus rex.
Ludouicus grossus: de cuius coronatiõe quo loco debeat fieri cõtendit. bellū ab āglia mouet. Et crudele facinus in rupe guidonis narratur. Balduinus flandrus male curato vulnere diem obit. & auriflamma pandit. Motus fit cõtra comitem in flādria. Quorūdā quoq; ordinū origines & incremēta recitant a fo. lxxxiij. ad. xc.

Quadragesimus rex.
Ludouicus iunior. fo. xcj. Vbi de iohāne de tpibus mētio fit & de expeditiõe in hierusalē & egregiū impatoris Conradi factū memoat. fo. xciij. & xciiij. vbi etiā docet quare Hēricus anglus normānīam/ andegauiā/ cenomāniā/ & turoniam obtinuerit.

Quadragesimus primus rex.
Philippus augustus: & de ostēto añ eius natalē viso. Deq; iudeoz pfidia & expulsione.
Et hallarum parisien. constructione fo. xcv. & sequēti lutecia parisiorz lapidibus sternit fo. xcvij. Sanctus audomarus comiti flandrēsi aduenit. fo. c.
Ordo sāctę trinitatis per reuelationem instituitur. folio. cj.
Heretici vincūtur: inter quos Almaricus. folio ciij.

¶ In septimo libro contenta.

Quadragesimussecundus rex.
Ludouicus sctī ludouici pr. cvij

Quedragesimustertius rex
Diuus ludouicus q tunicij mortuus est: de pastorellis: de legibus bonis a ludouico latis. de carmelitis eius p̄ceptis & alijs multis. a fo. cix. ad. cxxij.

Quadragesimusquartus rex.
Philippus diui ludouici filius q ppigniaci mortus est. fo. lxiiij

Quadragesimusquītus rex
Philippus pulcher de flandrię

UVA. BHSC. IyR_235

comite a rege cũ filia capto de francoꝝ apud curtracũ interitu: de flamigorum clade: de tẽplariorꝝ errore: & de lugdunensis archipræsulis pena a.cxxij.ad.cxxix.

Quadragesimussextus rex Ludouicus hutinus.folio. cxxx.

Quadragesimusseptimus rex. Iohẽs octo dieꝝ rex: cuius puamentio fit. fo. eodem

Quadragesimusoctauus rex Philippus lõgus. folio.cxxxj. & cxxxij. vbi de flandrensiũ rebellione:de pastorum latrocinijs: deq; leprosorũ & iudeorum maleficijs & pertinacia multe differuntur.

¶In octauo libro contenta.

Quadragesimusnonus rex Carolus pulcher. fo. cxxxiij.

Quinquagesimus rex Philippus valesius a fo. cxxxiiij vsq; ad.cxlj.qui bellũ in flamingos mouit: vbi ẽt de edouardo anglorꝝ rege qui regnum petebat: & de Calisio ab eo capto: de comite artheſio:de arteuilla de haricurie comitatus origine meminit:de francoꝝ apud sclusam interitu. de causa regni ab edouardo vendicandi.

¶In nono libro contenta.

Quinquagesimusprimus rex. Iohẽs quẽ richardus in pictauia superatũ cepit.a foꝫ. cxlviij. ad clvj.vbi cõtinue hr̃ de parisiorum seditione:malleis:capucijs: & nauarri regis factionibus

Quinquagesimussecundus rex Carolus qntus a f.clix.vsq;.clxiij cuius cõstitutiones de filiorũ i regnũ succession habẽt.fo.eo.

Quinquagesimustertius rex Carolus sextus a foꝫ. clxvij.vsq; ad. clxxxiij. vbi de ceruo cum torque aureo inuẽto.de flamingorũ et cæde apud rosebequã & de mercatorꝝ parisientiũ ꝓpositurę suppressiõe:& nauarri regis terribili: sed digna morte suis locis notatum est.

¶In decimo libro contenta.

Quinquagesimusquartus rex Carolus septimus q̃ ãglos frãcia exturbauit.f.ccvij. de iohanne puellę egregijs factionibus.fo. ccxj: de normãniæ subactione deq; alijs multis in marginibus notatis fo. sequentibus.

Quinquagesimusquintus rex. Ludouicus vndecimus.f.cclj. & sequentibus vbi de carolo burgundo apud nantium occiso: de omnibus comitibus flãdriæ mentio fit.

¶In vndecimo libro contenta.

Quinquagesimus sextus. Carolus octauꝰ q̃ remissa ad maximilianum patrẽ Margareta

UVA. BHSC. IyR_235

austriæ: annã franciſci britonũ ducis filiam vxorem cũ britonnm ducatu accepit: & expeditionem neapolitanam peregit eius mors & põpa funebris a fo. ccxc. vſq; ad. ccxcvij.

Quiquageſimuſſeptimus rex Ludouicus duodecimus qui de miſſa iohanna ludouici. xj. filia ãnam caroli derelictam duxit cuius geſta & mediolaneñ. expecit o habẽt a f. ccxviij. vſq; in finem compendij.

¶ Finis tabulæ. Deo grãs.

¶ In gallorum annales a reuerendo patre Roberto gaguino ſtatim edendos Benedicti montenati prĕludium.

QOn potuiſſe quẽq; ſuperioribus ſeculis gallorum ĩclite gentis fortia facta digne ſatis recẽſere ſemper ipſe putaui: qñ quidẽ res q̃dam ſacra religioſe nationis geſta retexere: & q̃ vix ſingulari arte virtute & religione præſtãtiſſimũ deſideraret. Verum de induſtria ad hoc vſq; euũ ipſa hæc noſtra gallia difficilẽ hãc ꝓuinciam ſuperis volẽtibus in Roberti humeros reiſciandã ſapiẽter curauit: quẽ ingẽti ſpũ/tuba vehemẽter inſonantẽ. ppĩm ſępe victorẽ (francũ dico põſtanti corpore & armis militẽ cantatũ ire expectamus. Decuit enĩ Roberto facundiſſimo viro rem francię archanarũ cõcio ordinis quoq; ſacratiſſimi maximo antiſtitit: hoc ingens opus: & q̃d ſacrum dixerim reſeruatũ iri. Profecto ſacrati francorum reges celeſti oleo delibuti: hunc multis ſeculis poſtulabant: quem deorum dono noſtra hac tempeſtate tandã nacti ſunt. Ergo auſpiciſ tuis vir oĩm preſtantiſſime gallia ſuo marte ferox/ornataq; torque decoro ingẽtibus & nationibus effere. Animoſum quoq; eius pectus & vox terribilis vbiq; audietur nec ſinet longius clariſſima ſua geſta in nubis obſcuro latere. ipm martialis ppĩi põclarũ facinus: iamiã indignabundũ nube diſcuſſa erũpet: & quo diutius deorum iuſſu in obſcuro delituerit tanto vehementiore ſono & fulmineo igne exteras nationes attonitas reddet hoĩmq; adacto fulgure perſtringet oculos. Fabulatur põclarus Romę hyſtorię ſcriptor martẽ cũ Rhea virgine veſtali cõueniſſe. Hoc quoq; adiſciendũ foret romane gẽti ꝓpter mulierem libidi-

UVA. BHSC. IyR_235

noſam & turpia obſtinata mẽte rogantem nume affuiſſe. Verum ſecus hic martialis fauor frãcis ſemper affuiſſe credit. Quippe q̃ animoſo pectore/menteq; generoſa deus delectatus:totum feroc/audaciſq; franci animum inhabitat:pectus quoq; generoſum ad bella edocet. Familiaritatem idcirco romanã quã ſtupro inceſtu & muliere contaminata effecerat ipſe mars iampridem dãnauit. Quo factũ eſt vt nullus olim exercitus cuiuſuis impator cum alieno rege cõflictare ſine gallica ſtrẽnuitate auderet. Sed iã virũ eximio quodã genere & ſingula dignitate p̃ſtantem video. Qui (vt cum marone loquar) Aere ciere viros martemq; accẽdere cãtu:præſto eſt Hic eſt eneator ille tubicen cuius deſiderio tantopere gallia flagrabat:quẽq; fortiſſimus quiſq; miles gallus obteſtando impręcaf:nõ ſinat lõgius ſuam gloriam atra nube latere. Eya ergo belli gallici fragorem/ frãcorum fulmen & ignes quiſquis es audito:pari quoq; ſpũ a viro antiſtite præclara gallorum facinora te auditurum ſperes quãtus animus gallis ſemper ine. Expectate diu tandem veniſti Roberte qui virorũ pugnas e ſuggeſto altiſſimo & quod neminem antea aſcendere licuit nobis in pulpito ſedẽtibus ꝓnunciaturus es. Ipſe ſane fœlix qui nec vocis ſono/neq; materię fœlicitate liuio inferior in populo effereris. Sed iam operęprecium eſſe exiſtimo:ſonoram Roberti tubam qui acies ſplendentes ad pugnam inſtructurus eſt/audire.

UVA. BHSC. IyR_235

Roberti Gaguini ordinis sancte Trinitatis generalis Ministri in nouam compēdij de Francorum gestis editionem Prefacio

QUamquam minimum est quod vel agendo/vel scribēdo/mea humilitas potest: inuenit nihilominus in me liuor quod mordere tentauerit:dū inter frā corum res multipharie/præclareq; gestas ipse versatus/sumpsit cōpendio comprehendere quod cūq; de his eximium. lectitassem atq;:sic egit æmulator quasi tam late patentia regum & gentis facinora (q̄ per petua oratione illustranda erant)breui curriculo/& per angustissimum tramitem/pertransisse me arbitrarer/eo presertim stilo & dicendi genere cui & elegantia/& latina deesset venustas: quas i scribendis hystoriis virtutes gallus.s.auctor vix vllo tempore cōprehendat.Sed his male loquentium susurris & si impetitum me intelligerē loboris tamē neq; operis pœnituit/quin illud non temere me sperem assecutum:vt francorum historiam i apertum prodiderim.quę sub vno aspectu tota a nemie scriptorum hactenus fuisset oculis exhibita legentiū. Quo fit:vt si ijs qui quorundam acta:vel principātium vitas vno vel altero tēpore singuli singulas tradiderunt laus tribuitur:non inferiorem demeruisse me gratiam/sine arrogātia contendero:qui ab initio franci principatus ad hanc vsq; ætatem dissipatarum rerum annales i vnum prope manipulum cohibui. Qui nec pressus (vt susurro ait)nec angustus est ita:vt introspicientibus/quibus mediocris est notitia litterarum/lumen desit.Sed ignaris & ingenio lippiantibus sua ignorātia:non succincta narratio scriptoris/officit.Est enim his idem quod stomacho defectis:quos solidus & virilis cibus torquet/& tenuit iurevix aluntur.Illi vero quibus mens torpet & ignoratione caligat/ad quodq; minus vsitatū vocabulum cōmentariorum faces desiderant.Cæterum latinę locutionis

bi

UVA. BHSC. IyR_235

ſplẽdorẽ(q̃tũ italis auctoribus verboſus aliqs dat)tãetſi mihi nõ arrogo:ſinat vel gallus habere ſe conterraneũ & ciuem:q abſterſa paululũ barbarie res ſuę gentis nul la principis munificẽtia ꝓuocatus/tolerabili oratione p ſcripſit. Ab hac enim noſtra(qualiſcũq; eſt)lucubratiõe audaculus quippiam exurget laxare quæ anguſta ſunt & que rudiora cenſebit abſtergere. q̃q̃(abeunte e terris carolo octauo)ad priorem noſtri compẽdij editionem per multa adieci.quorum cognitio ſicut rerum narratio nẽ ſuis locis ampliauit:ita benignum poterit oblectare lectorem. Porro illud facile diluerim:quod exterus ca lũniator falſo affert:me i francoꝝ/q̃ in hoſtium aut alie nigenarũ partẽ ꝓpenſiorem eſſe. Quo errore me ꝓtec nus abſoluet/qui ſincera fronte hæc luſtrabit. Sic enim ſcdm hyſtoriæ leges veritati ſtudui/ vt auctoribus:quo rum traditiones ſum ſecutus/fides magis q̃ nobis habe retur. Et mẽdacio dari impiũ eſt:q ꝓ paucis ad noſtrum inſtitutum nõ cõducẽtibus de induſtria præteritis)capi ta rerũ fideli trãſcurſu atq; ordine excerpta in vnũ cor pus ſicut cõpendij natura fert cõtraxi. Qui enim coro nas floribus cõtexit nõ oĩs generis floſculos colligit ſed eos tantum qui coloꝝ varietate ſpeciẽ & decorem oſtẽ tant. Aequus ergo lector non vniuerſam hyſtorię fran corum magnitudinem conſcripſiſſe me exiſtimet:ſed p immenſa rerum geſtarum ſpacia conducibiliora ſe legiſſe. quæ compendio & veritati quadrent.

Prefationis finis.

UVA. BHSC. IyR_235

¶ Roberti Gaguini ordinis Sãctæ trinitatis de redẽptione captiuorũ gñalis Ministri de origine & gestis francorum Compendium ab eo nouissime ampliatũ & diligenter emendatum.

FRANCI (VT pleręq; alię nationes) a troianis prodisse gloriantur. Quibus ob raptam a paride helenã in exiliũ actis/ pars ad meotydem lacũ quem tanais influit, pxime alanos francione duce consedit. vbi ex noie ducis appellatiõe susceptа: Sycãbriam sibi nõ mediocrẽ vrbẽ pãnonijs finitimam extruxerũt. Quã longo post tpe cum euersamgothi reliqssent: alterã i pximo colle a se cõditã vsq; ad valentiniani iunioris q cũ gratiano fratre In occidẽte imperauit ætatẽ incoluerũt. vñ & ipi quoq; a valẽtiniano ob hãc quã subijcimus rõnem exacti sũt. Descisctibus ab imperio Alanis/ cũ ppter paludis altitudinẽ ad uersus inuadẽtem romanũ facile se tuerent alani: accitis ad auxilium francis/ valẽtinianus ãnui quẽ romanis pendebant cẽsus in decẽ ãnos remissionem pponit: si rebellantes alanos in eius ditionẽ adegissent. Qua spe erecti franci (cũ paludis essent frequenti traiectu assueti) negociũ receperunt: ductisq; in alanos copijs locũ superãt: & feroci strage alanos reddunt impatori audiẽtes. Qua victoria frãcos. i. feroces/ a valentiniano appellatos nõnulli tradunt: alijs cõtendentibus a remissiõe tributi/ & libertate accepta frãcos/ hoc est libertos dictos esse. Ipse magis his accedo qa francione nomẽ sortitos autumãt. Nã posterior hęc appellatio gẽtis antiqtati nõ cõuenit quã añ constantini primi iperiũ bellacissimã fuisse nõ dubiũ est. Et Aurelianũ impatorẽ q cõstãtinũ pcessit/ frãcos in triũpho duxisse flauius vopiscus mẽorie reliquit. Qui valẽti

Frãcoꝝ origo.

* Paride.

Sycambria.

Alani.

Frãcoꝝ appellatio.

UVA. BHSC. IyR_235

nianus ſuperior ſaxones in frãcorũ finibus auctore pau lo dyacono debellauit. Quæ omnia antiquioris ſunt ori ginis argumẽta: q̃. vt a iuniore valẽtiniano frãcos primũ dictos eſſe putemus. Nemo tñ mihi certus auctor lectus eſt qui tps eius nominis cõſtãter tradat. Nec ipſe grego rius turoñ. gẽtis initiũ ſatis nouit cũ ſulpicium alexãdrũ teſtem citet/a quo francorũ regũ vera origo ign orata vi deatur & ciceronis ad atticũ extat epla vbi franconũ no men inducitur. Q d ad francos ptinere nõ pauci conten dunt. Quãobrẽ nõ temere credi poteſt/gẽtis appellatio nẽ longo añ valentinianũ tpe extitiſſe. ¶ Leuati tributo frãci cum vrbẽ ſuam: tũ vires/animũq; firmauerũt. ita vt exacto decennio/dũ ab illis cẽſum repetit imperator/ex actori penſionẽ detrectarẽt Hinc bello exorto/quũ pau ci plurimis egre reſiſtunt/valida valentinianus manu frã cos expugnat. Neq; hoc diſpẽdio libertarẽ gẽs animoſa neglexit. Sed coacta raptim ciuũ multitudine: traiecto hyſtro/ducibus marcomiro/ ſymone/ atq; genebaudo/ multis p germaniam habitis victoriis/ad rhenum fluuiũ ſe contulerunt. vbi etiãnũ francfordia non contẽnendũ oppidum viſit: francorum opus atq; ad tẽpus ſedes. Ve rum cũ hęc de ſycãbris & francorum exortu conſtanter narrãtur: ſuborit mihi/ex cęſaris ſententia nõ ſine ratiõe dubitatio. qui geſta in gallijs a ſe bella litteris mandans/ ſycãbros ait advlteriorẽ rheni orã/proxime vbios. i. colo nienſes/ea tempeſtate incolere: eoſq; aliqñ auſos gallias enauigato rheno incurriſſe: ſuppetiaſq; aduerſus cæſarẽ gallis miſiſſe. In illos ꝓpterea mouiſſe: vt terrore nomis romani quietos germanos redderet. ſed mox ad primũ nuncium ſycambros in ſiluas penitus abijſſe Atq; ita in cenſis eorum agris ad vbios ſe iterum retuliſſe. Deinde cum arioviſtũ fugiẽtem queri diligenter iubet: atq; ebu ronũ res depopulari cuiuis liberũ eſſe p̃conis voce pmit tit: prędę occaſione ſuſcepta: ſycãbros flumine trãſmiſſo incredibili celeritate duobus equitum milibus coactis in gentem ex eburonibus prædam ſuſtuliſſe. Tradit item

Marcomirus. Symon & Genebaudus Frãcfordia Sycãbri Vbij.

UVA. BHSC. IyR_235

ſtrabo ſycambros rheni accolas fuiſſe. eoſq; initia belli Sycābri
factitaſſe: qđ a plęriſq; germaniæ populis aduerſus dru
ſum/duce molone ſycambro geſtū eſt/de quibus trium
phum duxiſſe druſum/& inde germanici cognomen ac
cepiſſe in romanis hyſtorijs lectū eſt. Igitur conſtat ſycā
bros iāpridem ante valētiniani tpa in germania ꝓxime
regnū conſediſſe. & nō ab eo primū ſedibus eſſe eiectos
niſi forte quis putat hos ab illis diuerſos eſſe quos ſycam Thorgo
briam vrbē ab meotydē ſtruxiſſe ſupra memorauī. Q đ rus.
& annonius tradit i ea hyſtoria/quā ſuo abbati dicauit.
ſcribens thorgorū vna cū francione troia abeuntē thra
ciam petiſſe. & ab eo thorgorū gentem nomē eſſe ſortitā
ſubq; philippo atq; alexādro poſteros illorum militaſſe.
Vtcūq; res ſe habet: neminē tū noſtratium ſcriptorū hęc
animaduertiſſe miror. Sed ꝓpoſitam nobis breuitatem
ꝓſequamur: de rerū ſerie vtiliſſima quæq; excerpentes. Theoſo
¶ Graſſantibus in germania Frācis/ & caſtellis aliquot dius.
in ſuā poteſtatē receptis: theoſodius qui imperio ꝑerat
eius rei certior factus nāmę & quintino militum ꝓfectis
mādat frācos adorianē/data illis forti militū manu. Qui
cōmiſſo acerrime ꝓlio fuſi: eraclīū & iouinianū ex theo
doſij ducibus ſibi accerſunt. Quorum aduētu redingtā
tes pugnam cum ad francos victoria inclinaret: eraclius
& iouinianus fuga ſalutē quęſiuerūt. Tantā in eo prælio
ſtragem romanos accepiſſe traditur: vt poſtea franci for
midini finitimis eſſe cœperint: omnis tributi ex actione
liberati. q̄q̄ bocatius quidā locorum vbi ſycābri conſede
rant adminiſtrator ad romanos ſe recipiens/ renouato
bello francos partim fuderit/cum reliquis pacē firmans. treueris
¶ Eſt treueris ciſrhenana potēs ciuitas: cui ꝑerat lucius
patricius romanus. cuius vxorē quia Lucius gallię belgi
cę ꝓſes ꝓſtituerat: conſiliū capit tranſferēdę ad francos
ciuitatis: remq; fœlici euentu exequitur. Potitivrbe frāci:
cū anguſtati ſedibus proferre terminos ꝓcuperent: pars
ſe alio cōferre ſtatuit. triumq; & viginti miliū manū ybro Franci
in duce educētes: relicta germania in penitiorem galliā galliam

UVA. BHSC. IyR_235

rũpẽtes Sequa, na.

irruperunt.ad ſequanã vſq; fluuiũ omia pcurrentes.vbi agrorũ & fluenti amœnitate oblectati ſtationẽ habuere. Pudet me hoc loco ignorãtiæ hyſtorici(vt ita dicã) chronicariſ/ qui impreſſam iãdudum hyſtoriam carolo octauo dicauit.Scribit enim ille rerũ & temporũ nõ ſatis gnarus.Francos cũ ad ſequanæ ripam cõſtitiſſent: luteciam pariſiorũ ex edificaſſe ante ch iſti natalẽ tercentũ nonaginta quinq; annos:eamq; habitaſſe anno a derelicta ſy cambria ducẽteſimo ſeptuageſimo ſupra mille. In qua re bis erratum eſſe perſpicuũ eſt tẽporum ſupputationẽ nõn ignorãti.Itaq; ſi pulſi a valẽtiniano ſycãbria frãci lutecią cõdiderũt:q fieri potuit:vt rebellãtem lutecią cęſar in deditionẽ accepit? quẽ minime dubiũ eſt quadringẽtos & decẽ fere annos Valẽtinianum pceſſiſſe? Aut quõ verũ eſt:añ xp̃i aduentũ tercentũ nonaginta quinq; annos lutecią cõdi a francis potuiſſe:qui nõdũ ſycambria excluſi galliã nondũ ſonniauerãt? quiq; poſt amiſſas ſedes diu p germaniã vagi/poſt multa tãdẽ ſcła ad rheni ripas ſe cõtulere? Sed viderit chronicarius q̃ a vero diſtãtia turpiter ediderit.Mihi quidẽ vera francorũ origo mime cõperta eſt. ¶ Seſſionis ad ſequanam tpe nemo

Marco mirus.

in francis regiũ nomẽ aſſumpſerat. Primus oĩm marco mirus dñationẽ in francos accepit. quẽ a priamo troia no rege lõga gñis ſerie ,pgnatũ ſũma veneratione frãci obſeruabãt.Hic p̃terq̃ muro valloq; munire vrbes nihil

Phara mũdus.

illuſtre geſſit. Sed erat illi filius pharamũdus corpis & animi p̃ſtantia inſignis.Hunc ex p̃iis cõſilio primũ ſibi

Primus frãcorũ rex.

regẽ cõſtituunt.regendi p̃miſſa ſibi ptãte anno ſalutis. ccccxx.Qua modeſtiſſime adminiſtrata vndecĩo poſt acceptũ regnũ ãno morte abſumptus eſt:relicto clodione filio regni herede. Hic pbaramũdus auctor ferť exti

Lex ſali qua.

tiſſe legis q̃ ſaliqua a frãcis appellať. Nam cũ ad rhenũ vſq; pueniſſent.feriſq; moribus viuerent/q̃ttuor ex ſycãbris ſpectatos ,pceres ſelegit qui ppłlo legẽ ferrẽt:vſugaſtũ:loſogaſtũ:ſologaſtũ:& viſogaſtũ. q cõi gẽtis & ,pcerũ auctoritate freti legẽ conſcripſere/ quã pharamũdus

UVA. BHSC. IyR_235

ꝓmulgauit:ad nr̃amvsq; ętatẽ noiatissimã.a locovbi cõ
dita est dictã quidã asseuerãt. Nec desũt qa sale deriua
tã esse tradũt.Nã sicut cibi cõdimẽtũ custosq; sal est:ita
saliqua lex frãcoꝝ moribus cõdimẽtũ extitit vitę melio
ris:cũ añ editã legẽ incõpositeviuerẽt/nihil satis tẽperã
ter opantes. ¶Hic clodio a ꝓmisso capillo capillatus di Clodo
ctus:augẽdi regni desiderio cũ adhuc i germania angu capilla
stis finibus arctareť:thurigos sibi finitos suę ditiõi adie tus.
cit/occupato dishargo oppido.vbi regni sede cõstituta Thurigi
cũ iã ꝑ gallias tõana vis labeteť/soliq; belgę iperiũ seq̃rẽ Dishar
tur:i galliã belgicã exploratores mittit. Nã illa tẽpestate gum.
Lugdunũ burgundi:aquitaniã gothi subiugarãt. ¶Est Lugdu-
ẽni gallia triplex Belgica.Celtica.Aqtanica q̃ oĩs rheno num.
anne:alpibus.pirene:oceanoq; britãnico septa ẽ.Pria a Aquita
fluminibus seq̃na atq; matrona incipiẽs:adrhenũ septẽ nia.
trionẽ versus & ꝑtim oriẽtẽ terminať. Ab occidẽte clau Gallie
dit occeano.In q̃ hę sũt primarię ciuitates. Aggrippina diuisio.
colonia.Traiectũ.Mogũtia.Treueris. Cõfluẽtia. Argẽ Belgice
tina q̃ & straſbug.Basilea Cõstantia q̃ vitudura quõdã ciuitates
nũcupata cõstãtino cõstãtini prẽ cõstãtie nomẽ habet. heluetij
Heluetioꝝ pagi quos hęc tes.ætas suitẽsesvocat:nõnõ Suitẽses
ꝓcul a mõte iura/vbi diui claudij monasteriũ apprime
venerabile est.quoꝝ opa frãci tij.reges i bello etiam nõ
vtũť.Iuliaci ducatus/& ducatus Cliuiẽsis.In quo isignia
oppida sũt.Embrica.Res Vue salia.Calcar.Et ducatus
geldrię cuius primariũ oppidũ est. Nouimagiũ.cætera
sũt Arnẽ.Ruręmũ da & Vualaf.Diuidiťq; ab hollendia
ęstuario maris Leodiũ.Hastalũ.Hoyũ.Dinãtũ.Bouina
Bruxellę.Niuella.Antuerpia vbi emporiũ est belgis nõ
ignobile.Berga.Machlinia. Louaniũ fratrũ gymnasiũ.
Boscusducis.Mons in hanonia.Valencię. Auenna a lu
douico vndecimo desolata.Quemneyum comitis. Gã
dauum.Aldenardum. brugę. quas gesoriacum nauale Brugæ.
ptolomeus appellat Scrusa.Curtracum:Teneremunda
yprę.Tornacum.Insula.Orchiæ.Duacum.Sanctus Au
domarus.Grauelingua.Ostenda.Houus portus. Mori

UVA. BHSC. IyR_235

num.quę & terrauana.Aeria.Perna.Hiſdinū.Bethunia Sāctus paulus dorlenū.Caliſſa.Icius portus/nūc dirutus Bolonia. Monſteriolum. Attrebatum.Bapalmę. Camaracum.Sanctus quintinus.Perona.Corbia.Ambianus. Abbauilla.Angus:Sanctus ricardus.Croteyum.Claruſmōs.Creliū Bellouacum.Siluanectum.Cōpendiū.Mōdiderium.Roya Pontizara.Rothomagus Sanctus dio
Remi. nyſius francorum regum ſepulchrum.Nouiomus.Sueſſio.Meldis.Caſtrum thericum.Remorū ciuitas: vbi inſtiantur frāci reges/Aſpernaycum. Cathalaunum. Sēdigerium.Ligo.Barrū.Ligniacum. Marchia. Caluuiſmōs Mettis.Namurcū.Luxēburgus.Nācium.Caroli burgū dionis motte inſigne Mons rolādus.Sāmiellū. Nouus mercatus.Virdunū.Tullum Mōbelliardus nontam ſui claritrte q̄ ſpeculorum q illic fiunt diffamatione nobilitatus.Biſuntium.Dola ſcolaſticorum cōuētus.Salinę. vbi fons emicat.vnde candidiſſimus ſal cōficitur:grādi prouentu ſi ad vnum tantū principem emolumētū pertineret.Loſana.Gebana. Cāberiacū.præter validiſſimas ar
Belgic. ces & caſtella/aliaq; minutiora oppida.¶Celebres fluſluuij. uij & ipſi nauigatiōibus accōmodati ſūt.Seq̄na. Sōma Yſara. lyſa.S caldis.Enna.Moſa.moſella Dubis.Arar:q & ſogona:quē germāię bocatius falſo attribuit.Rhenus autē belgis/germaniſq; cōmunis eſt.a quo cōplures īſu læ hollandia/ atq; zelandia dum occeano appropiquat circum ferme alluūtur.In eo tractu inſignes vici & ſacrę ędes maris ſtagnatiōe ruptis littoribus perijſſe narrātur Et qui periti ſunt eius regionis dicūt adhuc extare in pelagi fundo veſtigia ſacrarum ędium & quorūdā locorū inſignium.Nō enim illic ęquor altum eſt:nec turbidum In reliqua continēte ſunt vici frequētes & mercatoribus affatim habitati qui terra mariq; mercaturam late exercent.Inſignia autē oppida in hollādia ſunt Leydis.Harlē.Auſterdamus.dordarcū.In zelandia vero Middelburgus & ziericzee & Brielis peniſula.Vtriuſq; & pręcipue hollādiæ incolę piſce plīmo abūdāt:& telas ordiūtur te

UVA. BHSC. IyR_235

nues & candidissimas: quę ad exteros exportatę magni
ęstimãtur. Est itẽ regio anserum & marinarũ volucrum
frequentissima. Q norum maximã copiã ad finitimos: &
procul habitates populos pecunię grã incole trãsmittũt.
¶ Celtica a sequana oritur ad ligerim vsq; protensa a
materna vero amne ad rhodanum excurrit compręhẽ Celticæ
ditq; narbonẽsis prouincię partẽ. terminatur partim ma ciuita
ri ligustico/ & alpibus quæ subaudię mõtes vulgo appel tes.
lantur. Illustratur vrbibus infra designatis. Lutecia pari Alpes
seorum. quæ christiani orbis celeberria. academia est: & Lutecia
francorum regum primaria sedes. Senone. Nemoraco. pariseo/
Moreto. Trecis Altissiodoro. Heduo: q̃ & augustudunũ tum
Diuiõe Belna. Germona. Argili. Matiscõe. Cabilõe. An
sa. Lugduno. Ebreduno. Sctõ symphoriano. Viẽna allo
brogum. i. delphinatium metropoli Grassa. Gratianopo
li. Valentia. Montelimarto. Diena. Viuario. Aurasico. Sã
cto spiritu. Auinione. Villanoua. Carpẽtraco. Tarascõe Allobra
Arelate. Massilia. Aquis sextijs. Apptea. Regena. Vapi ges.
cea seu vapino. Sistarica. Foroiulio. Tollona. Nicea quã
ad italiam pertinere quidam asseuerant. Est enim galię
quæ genuam spectat: li mes. Caualico. Vasione. Trica
stino. biterris. lunello. Montepesulão. & alijs q̃ ad narbo
nem spectant/ exceptis castellis quibus hęc pars maxie
frequens est. Pesignião. Adligerim vero Nyuerno. Mo
lino Clugniaco. Sctõ gendulpho. mõte arge. Castilliõe
Aureliano q̃ & genabum oli dicta est. Iẽuilla vl'ierẽuilla Aurelia
Stãpis. Carnuto. bonaualle. ebroica. Sagio. lexouio Ar num
gẽtono. falesia. arefloro sequanę ostio. Cadomo. baioca
põtorsone. abrica. cõstantia. & britonũ vrbibus quę infra
ligerim ad oceanũ vergũt/ & veteri noie armoricę nun
cupantur. cenomania. Alenconio. Mauritania. medõta
quam mantam apppellamus. vernone. melãno. .Al
luitur his fluminibus Sequana quo ad belgis celte sepãt
Lygeri. viana yona. Oba. Rhodano Sorda. Durãtia: abs
q; mioribus fluẽtis quę vel ex alpibus in rhodanum ex
currũt: vel ex auernotũ mõtibus in mare ad narbonem

UVA. BHSC. IyR_235

Aqtania Flumina aqtanię A quitaniæ vrbes.

deferuntur. ¶ Aquitanię tractus principium est ligeris & ad pyrenem protenditur quo discernitur ad hyspanis. Irrigatur nominatissimis fluminibus. Lygeri. Lalerio Caro. Chalēto. Dordona. Garūna. quibus admiscentur complures fiuuioli lēbis & scaphis nauigabiles. ¶ Celebrium locorum hęc noīa sunt. Bituris. Magdunū. Dunū regis. Clarus mōs. Vson. natura & arte munitissima arx. Moneta in edito iugo castellū. Beyōda. Podiū quod & aniciū: vbi templū est diuæ marie gallis religiosissimum. Sāctus florus. Lemouica. Tutela. Caturcū. Rocamadorus. Ruthenū. Vabra. Albia. Mymatum. Mōtalbanum. Castrum Corduę. Carcassona. Galliacum. Tholosa: nobile pontificij Ciuilisq; iuris gīnasium. Appamara. Riuena. Sanctus paulus. Lombaria. Mōlionus. Mirapiscæ. Fuxus. Vaurena. Cōuenæ Miranda. Lestoriū. Condonū. Auscus. Bagnera Coserana. Tarba. O lera. Vasata. la scurra. Mōmarsanus Morlanū. Hortesium. Baiona. Lebretum. Rigena. Adura. agata Vtica. Electa Limosum Sanctus potius. Castellū darri Elna. Lodeua. Turonus. Chyno. Vindocinum. Blesa. Castrum lerum. Lomela. Pictauis. Parrenayū. Maleaca. Rupella. Ludū. Tursus. Luxiona: xātona. Engolisma. Conacum. Petragoricum. Petrabussiera. Bergeratum. Sarlata. A gena. Condona. Lesigniacum. Burgus. Bloya. Villa regalis. Liburna. Burdegala. Sanctus iohēs āgeliacus. Taliburgus. Laguiersa Nanetū. Redona. & que vltra ligerim britones attingūt. Fongera. Sanctus paulus. Lambala. Sanctus maclouius Dola. Dinātū. Sāctus briocus. Prærereo castella. q̄ tā ad tutamē q̄ ornamentum regio affatim habet. Et hęc ꝓfecto gallię loca oīa frumēto/vite/cōfitis arboribus/fōtibus flumibus/pratis/pascuis/lacubus/saltibus/siluis/pecore/feris/ꝑ cuiusq; loci cōditione culta sūt. Nā ex paludibus & fere aridis viburnis atq; fruticibus nō nihil icol' cōmodi ꝓuenit. Adeo industria atq; laboris patiens gens ē: suis principibus ad seruitutē vsq; fere obediēs. cōuictu facil'. amicitiæ custos. Alioqn suaꝝ iniuriaꝝ pñs vltrix: & ad

Gallorū industria: & cęterę laudes.

UVA. BHSC. IyR_235

arma ꝓpẽſior. Sacroꝝ reu ꝛrens & xp̃ianæ fidei p̃ter alꝫ nationes deuotiſſima: cuius tutandę ſollicitudinẽ quaſi ex ꝓfeſſo franci principes nullo non tempore ſuſcepeꝛt Extant eius rei in omni quem adierunt loco non vana trophea: ſed extructæ ab illis ſacræ ædes & illic ad rem diuinam inſtituti ſacerdotes longe profecto glorioſius rei bene geſtæ monumentum: q̃ erectæ ſyderum tenus piramides & obeliſci: q̃q̃ a petrarcha in epiſtꝓlis ſcriptũ ſit/cum belgas pagraſſet: & arduẽnam tantæ magnitudi nis ꝓſiluã lugdunum petẽs pertranſiſſet: nihil toto illo tra ctu ſe vidiſſe: p̃ter ſupſtitioſa quędã aggrippinẽſium fœ minarum & turpẽ de carolo magno fabellam accepiſſe: quam p̃ter miſi ſſe dignum erat: ne tanti imperatoris cla ritati fuliginem induceret. Sed nec apud pariſios quicq̃ eẽ quod laudaret: niſi q̄ ip̃ius auctorẽ fuiſſe iuliũ ceſarẽ accepiſſet. qđ plane falſũ ẽ. Erat ei añ cæſaris ĩ galliã ad uentũ ſupra q̃gẽtos annos lutecia extructa. Quãobrẽ picheę ſimilẽ petrarcham recte dixerim. q̄ (vt polybius auctore ſtrabone ait) cum a ſcipione rogareꝫ qđ celebre & memoria dignũ inter aqtanos cõſpexiſſet: nihil refer re potuit: q̃q̃ narbonẽ illuſtrem olim vrbẽ: corbilonemq; nobiliſſimũ illo tẽpore aquitanię emporiũ nõ ignoraret. Tã placet quibuſdã de rebus exteris ſine rubore mẽtiri: ne ſue gẽtis autem natal'terræ titulis derogaſſe videãtur. Et hæc eſt quidẽ galliæ a priſcis auctoribus tradita pti/ tio. Quã octauius auguſtus quaternã fecit: lugdunẽſem ꝓuinciã ab alijs diſptitus. Iunioresvero lugdunũ a ꝓmiſ ſis comis comatã appellaueꝛt. Narbonẽſem aũt (ſicut & illã trãſalpinã) togatã. q̄a togis romano more (cuius erat ꝓuicia) ꝓuiciales eius regiõis vtebãt Braccatã tñ eãdẽſi cut cęterã galliã dictã fuiſſe nõ ignoro. a braccis qđ veſti mẽti genus ẽ gall'cęteꝝ nos geographiã. i. trędeſcptionẽ nõ ſequmur. ſ. tpi obſeqmur: locos vſitato & trito noie ap pellãtes. Nã ſi qs p̃ſcã illoꝝ iſtitutionẽ/ijs qbus ętas nra vtiť cõferet: nihil relinq̃t nõ cõfuſũ. Itaq; poſt rõi ipeꝛij i cliationẽ ſiglę, ppe gẽtes ip̃ij nomẽ exoſe: nouisaduẽtib?

Petrar/ che iniq̃ eſtiatio.

Lugdu/ num/ Gallia ꝑ comata Togata Bracca/ ta.

UVA. BHSC. IyR_235

Ab ipe rio defe ctiones. xviij.gal liaꝝ pro uincię. Archip ſules gal liæ.

principatibus alia atq; alia locis noꝛa poſuerunt. Porro vt omnis gallia diſtictior haberi poſſit: ſciat lector gallię oēm octodecim ꝓuincijs cōtineri: qbus totidē p̄ſunt ar chip̄ſules: ſedibus & terminis diſcreti. Treuerenſis. Re menſis. Senoneñ. Rothomagus. Lugduneñ. Biſuntinus Viennēſis. Tarātaſianus. Ebreduneñ. Aquēſis. Arelatē ſis. Narbonēſis. Bituricēſis. Turonenſis. Burdegalenſis. Auxitanus. Maguntinum autē & Coloniēſem ideo po ſtremos facio: q; ſubiectę illis ciuitates vltra rhenū ſunt. p̄ter conſtantiā & argentinā q̄ maguntino parent. Colo nienſi traiectū inferius tantū atq; leodium. Tholoſanus enim poſt hos longo tpe ſupra noſtrā memoriā. Auinio neñ. dudū noſtra ætate archip̄ſulatus eminentiā p̄ ſixtū quartum pontificē romanū accepit. Ille narbonę: hic are lati ſub debaꝛ. Per oēm enim galliam hi archiflamines ſm hodiernā ſupputationē centū & ſex ciuitatibus prin cipanꝛ In hac tā populoſa feraciq; regione ſuas ſedes & regnū fœlici pedetētim ſucceſſu franci dilatauere. ita vt nunc in maiori galliarū pte ſeruēt eorum reges principa tū. Igitur in belgas prima fit a francis irruptio. Clodionis nuncij (regionis ſtatu p̄ſpecto) renunciant terrā modicis p̄ſidijs teneri. Vnde nihil moratus rex/ in belgas traijcit: atq; agris late excurſis: cameracū vrbē a ſe obſeſſam ca pit. Inde p̄ ſiluam cui carbonaria nomen erat/ tornacum petit. quę romano p̄ſidio tenebaꝛ. Sed egreſſos vrbe mi lites p̄lio fudit & potitur ciuitate. Paucis aūt poſt diebus nullis relictis liberis vigeſimo poſt ſuſceptum anno Clau dio vita exceſſit Qui autē illi ſanguine propior erat Me roueus regno p̄ſectus eſt. a quo vſq; ad pipinum Caroli magni patrē ſeries gñis regum ſine diſcidio perſeuerat. Fuit meroueus regno commodiſſimus. q̄q̄ ab hunis/ tu gros/ mettēſeſq; & reliquā galliam incurſantibus multa perpeſſus ſit. Nā in cāpis cathalaunicis cū Ecio patricio romano aduerſus attilem hunorū regem egregie depu gnauit/ vbi centū & octoginta milia occubuiſſe traduntꝛ. in quibus theodoricus viſigothorum rex ecium ſecutus

Frācoꝝ i belgas irruptio Came racum. Torna cum. Mero ueus.

UVA. BHSC. IyR_235

atq; meroueũ interijt. ¶ Huius merouei filius childeri cus cũ regnũ accepiſſet: libidine & adulterijs apud ſuos viluit. Nã ſtupratis multorũ vxoribus: ꝓceres cõicato cõ ſilio diſtituere eũ regno ſtatuunt. Qua re ad childericũ plata: guynomaldũ ex regni primoribus amicum orat: preſenti fortunę opituletur. Guynomaldus abire regem monet. Abeunti ſpem proponit recõciliationis. Cuiusvt certior in tpe foret: aureũ nummum partiť. datq; childe rico partẽ ſibi alteram ſeruat. admonens ſi conciliare illũ proceribus poſſit: id ſignũ illi fore recipiendi regni: dum nummi partẽ reliquam recipiat. Nec cũctatus Childeri cus ad biſſinũ thuringiæ regẽ ſibi amicum cõceſſit. Eo exacto: primores regni gillonẽ romanũ qui ſueſſionibus ꝑerat accerſunt: ducemq; ſibi preficiunt. Cui guynomal dus childerici nõ immemor / ſe q̃ maximo aſtu põt beni uolum exhibet: ita vt ſuo auſpicatu gillo gereret oia. Fir mata beniuolentia: cõſcius animi guynomaldus quã ad uerſus gallos ꝓpter ereptã romanis ditionem gillo gere bat ſuadet benignitatẽ / ſimulet amicitias comparet. quo petiti in annos tributi mitior exactio eſſet. Docet frãcos cõtumaces ẽe / & ſuperiorẽ difficile ferre. ꝓpterea bñ cõ ſulturũ ſi francorum potẽtiores tollat / quoꝝ ſupplicio ceꝫ teri terrerenť. Credit gillo cõſultori: eiq; in primis hoc ne gociũ mandat. Guynomaldus nõ ignarus eoꝝ qui Chil derici eiectionẽ ꝓcuraſſent / primarium quẽdã læſæ ma ieſtatis inſimulat quẽ Gillo ad ſe miſſum necat / & cõplu res ꝑterea alios perſequiť. Qua crudelitate excitati pro ceres / guynomaldũ cõueniũt / gillonis immanitatẽ accu ſantes. Quibus guynomaldus: miror (inquit) veſtrã o ꝓ / ceres incõſtantiam / qui electũ a vobis regẽ ꝓtenus exe cramini. An Childericũ deſideratis: qui a vobis ob volu ptariã vitã deſtitutus apud thuryngos exalat? Tolerabi lius mulieroſumq; ſanguinariũ regẽ tuliſſetis. Ille per ado leſcẽtiã illecebris illectus paulo poſt reſipuiſſet: hic roma nus vobis natura infeſtus eatenus cruore veſtro letabiť: donec recuperatã: armis libertatẽ amittatis. At grauior

Childe ricus

Gilloro manus.

UVA. BHSC. IyR_235

nimis ẽ morbus cui medela nõ ſuccurrit. Benignus eſt quem abieciſtis reuocatus facile iiuriarũ non recorda bitur His verbis perſuaſi ffranci auctore guyno mado childericum clam reuocãt. Qui parte nũmi cuiusſupra fecimus mentionem accepta ad francos ſecurus reuertit Cui occurrens guynomaldus eum horretur ae barrum caſtellum quod campanie imminet demoretur. Vbi au

Gillo fugatur

ctis copijs aduerſus gillonem bellum parat Verum ad monitus conſpirationis gillo aduenientem childericum prælio adoritur. Quo ſuperatus poſtq̃ ãnos octo regnaſ ſet ſueſſionem ſe recipiens: quod ſupererat vite mœſtus illic abſumpſit. Cuius filius Siagrius ſucceſſor habituseſt

Odoa der ſaxo

Ande gaui.

Baſina thuryngię ducis vãor ad childericũ.

REcepto regno/ Chilhericus magno aĩo inue nis: odoagrũ ſaxonẽ ſibi aduerſantẽ aureliã vſq; infeſtat. Vrbẽq; obſidione cictam ſuperat. capto q in ea erat paulo p̃fecto tomano Deinde lygeri flumẽ trãſgreſſus/ Andegauos in fidẽ re cepit: Huius childerici proſpitate cognita: baſina turyngiæ regis vxor ad regẽ frãcũ oblita viri. ſe cõfert: illecta p̃fecto iuuenis cõſuetudine. Quæ a Childerico rogata q̃obrẽ deſerto viro aliũ ſequereť: qa inqt cõione tua vſa ſum: modeſtiãq; & virtutẽ tuã ſum expta Quod ſi me liorẽ te quẽpiã vſq̃ terraꝝ eẽ mihi p̃ſuaſum haberẽ: illũ terra mariq; ídefeſſa p̃ſequerer. Hac libertate ſermonis delectatus Childericus baſinã vxorẽ nõdũ xp̃o iitiatus accepit: biſſini hoſpitalitatis bñficẽtiã mime recordatus Primo itaq; nuptiaꝝ concubitu baſina Childericum ad monet: noctẽ ſine re voluptaria preterat: foreſq; palatij obſeruet: &q̃ viderit ad ſe perferat. Credulus mulieri vir tertio fores ẽdiũ aſſeruãs/ad baſinã que viſa viderit de fert/viſos a ſe in atrio palatij primũ qdẽ rhynocerõtas q̃ vnicornes appellanť. leões itẽ & leopardos. Scdo vrſos lupoſq; furẽtes: nõ ſecus ac ſi in ſemet ſæuire feſtinarẽt. Poſtremo exiguos canes alternis ſe morſibus impeten tes. Quæ oĩa veluti futuri p̃ſcia vates referẽti marito ex planat: p̃diturã ſcilicet ex eoꝝ cõcubitu varijs moribus

Viſum qd hilde ricus vídit.

UVA. BHSC. IyR_235

ſobolem.primã q̃ generoſa natura foret:rhynocerontas imiraturam/vrſis lupiſq; haud diſſimilem.alteram/quæ rapinis aim intẽdat.tertiã:que infeſto ſe dente commor dẽs:canum rabiem aſſumat.His baſinæ p̃agijs gauiſus rex/in maximam ſpẽ rapitu venturę ex p̃ntibus nuptijs nobilioris familie deinde aliquot p̃lijs victos alemãnos in ptãtẽ accepit:multis tandẽ geſtis p annos q̃ttuor & viginti clarus:moriens filio Clodoueo regnũ reliquit. Per eos dies ſanguis riuus tholoſæ quam gothi occuparant die toto fluxiſſe viſus eſt. ¶Inſigne fuit hoc ſcĩn optimis ſacerdotibus Nã apud tholezates Exupius: apud viennã ſimplicius ſctitate enituit. Amandus burdegallã illuſtrauit. Albigeſios docuit damianus. Venerandum auerni.Ruſticũ caturci. Pegaſinum petragorij coluerẽt. Nec ſilentio p̃tereũdus eſt ſydonius Qui ſacerdos auernorum ex ſenatoꝝ factus cum grauí fameburgundí labo rarent quattuor egenorum milia ſuis opibus pauit. Prodigium. Sacerdotes optimi

¶Lodoueus ipẽ vt erat egregia forma ita magnanimitate p̃clariſq; moribus grãm ſibi faci le cõpabat. Siagriũ ĩ primis quẽ Sueſſiõis pri cipẽ pr̃ Gillo reliquerat:loco exturbat/ciuita te recepta. Inde in curſionibus ad remos vſq; prædas ex templis chriſtianis faciens vas aquariũ cui vrceolo nomen franci dicunt:ad remigij remorum antiſtitis ius pti nens exportat. Quem vrceolum vt recuperet pontifex oratum regem mittit. Sueſſionem regreſſus Clodoueus iubet p̃dam omnem eius in milites partiendæ cauſa:in vnum locum conferri. Quę poſtq̃ congeſta ſunt petijt a proceribus pręter eam quę ſibi iure belli pertinebat portionem vrceolum dimitti Quod cum primores non abnuerent/quidã ex ijs qui aderant indignatus q̃ plus reliquis ex præda rex deſumpturus videretur: in vrceolum enſem adigens neq; tu inquit rex ſupra cęteros niſi quod tuum eſt ex hac oñi pręda recipies. At nihilominus rex iniuriam ad tempus ferens vrceolum remigij legato reſtituit. ¶Nec multo poſt clodoueus cum

UVA. BHSC. IyR_235

exercitum recẽseret/viso eo q̃ vrceoli temerator fuerat: occasione sumpta(q̃ ille videlicet non satis cõmode armatus esset)apprẽhensum militem & solo prostratũ gladio confodiens:ad hunc inquit modum vrceolũ perculseras. Erat per id tempus Gondobaldo burgũdorum regi:neptis ex fratre crotildis. Cuius speciem/prudẽtiãq; cum per legatos occulte explorasset Clodoueus ad Cõdobaldum ex suis aurelium mittit qui sibi vxorem cõciliet:ratus vna cum puella burgũdia quoq; potiri posse Gondobaldo q̃q̃ hẽ nuptię non satis ad stomachum essent:q̃ illas in suam perniciem fore intelligeret (Nam interceptis dolo Crotildis parentibus regnum vsurpauerat)ex consilio suorum aulicorum matrimonium nõ detrectat. Sunt qui crotildem raptam a clodoueo fuisse dicunt. dum gondobaldus superatis alpibus in nouariensẽs & vicinas illis gẽtes copias duxisset multis cladibus eos efficiens. in qua sententia est Iacobus bergomensis. Cõuentu apud suessionem habito:rex Crotildem regio apparatu suscepit. Amauitq; tam & si christi documenta mulier sequeretur Quãobrem illa sedulo admõebat virũ deos nõ colere:sed eum cui seipsa addixisset dominum christum. Sed illeveteris obseruãtia insuetus:se maiorum traditiones relicturum negat. Interim crotildis filium enixa est/cui vocabulum clodomiro fuit. Qui christiano more baptismo ablutus/intra paucos dies moritur. Huius interitum rex in religionem vxoris transfert: infantem ab iratis diis absumptũ/q̃ illum xp̃o suo regina dedicasset. Grauida iterum Crotilde effecta/editum item infãtem sacris xp̃ianis iitiat. Moxq; vt eum morbo laborantem rex accepit:vxori religionem improperat: deorum suorum maiestati scilicet inimicam. Regina ad uersus regis querelas patientiam spẽq; adhibens egro tanti filio salutem dei benignitate impetrauit. Pertinaci autem in errore clodoueo bellum in alemãnos instaurat. Constitutis in conspectu vtrinq; exercitibus manus cõserunt. Pugnatũ cũ diu esset:francis cedentibus timet

Gondobaldus burgundię rex. Crotildis.

Clodomirus.

UVA. BHSC. IyR_235

fibi Clodoueus:celumq; ſuſpectens. Deus inquit quem Crotildis religioſe veneratur/audi. Si vicero/fide te per/petua colam. Vix præces finierat rex:ecce a lacres fran/cos plium redintegrare cõſpicatur. Quibus animum ipe quoq; adijciens/rege a lemãno perempto victoria poti/tus eſt/& a lemãnis lex poſita. ¶ Victorem etiam credu lum chriſto regẽ vedaſtus qui tulli aderat & qui poſtea a trebati pontificatum adminiſtrauit ſecutus eſt. cui rex credulitatis & fidei ſuæ rationem enarrauit Crotildis cre denti clodoueo gratulata remigium põtificem nihil mo rata cõuenit:atq; ad clodoueum introducit. quem ad ſe admiſſum rex diligenter audit de fide & chriſti religiõe diſſerentem. Dies abluendo regi indicitur:parato ingen ti ornatu lauacrocum ſacrò ſanctum oleum quo liniri ri tu chriſtiano qui abluuntur ſolent:ſiue miniſtrorum icu ria/ſiue hoc agente deo allatum non eſſet ecce de ſupe/ris delapſa columba phialam quam ãpullam vocãt odo/ratiſſimi liquoris oppletã ad manus Remigij detulit Cre ditum eſt ſpiritus dei miniſterio id perpetratum eſſe. Eo liquire hoc Clodoueus primum:poſteri deinceps fran/corum reges hactenus regnum adminiſtraturi ſacrantur Miniſterio ablutionis expleto:clodoueus ad circunſtan tem nobilitatem populumq; breni oratione habita ſua/det aſpernari falſam deorum religionem/& eius fidem profiteri q xps appellabatur:& dei filius eſſet:quo aucto re hoſtẽ alemannũ inquit ſuperauimus. Regis oratione perculſis francorum animis/chriſtum profeſſi abluti ſũt. ¶ Clodoueus vt profeſſam fidem inſigni aliquo opere illuſtraret:templum in colle lecuticio qui nunc genouefę appellatur Pariſij a fundamentis extructum diuis apo/ſtolis Petro & Paulo & dicat. Non præteribo huic loco adijcere quod nullo certo auctore ſed perſeuerante ad hanc meam etatem fama vulgatum accepi. Fuiſſe regi/bus francis buffones tris nobilitatis quidem inſigne:ſed Clodoueo xpianis ſacris initiato demiſſum cœlo eſſe id

Victor Clodo/ueus xpo cre dit.

Veda/ſtus.

Remigi/us.

Ampul/la ſacra.

Tẽplum a Clodo ueo pari ſij fact ſi.

c ſ

UVA. BHSC. IyR_235

Lilia celo demissa.

quod nũc reges gestant/lilia aurea quibus subest cœli sereni color quẽ asurũ franci dicunt. Ad hãc rẽ mihi astipulatur diui Bartholomei monasterium quod gaudiũ vallis appellatur. vbi fons huius miraculi testis ab icolis ostẽditur. Traditum quoq; est pannũ sericeũ rubrum instar signi militaris quadratũ miro fulgore splendentem diui nitus esse exceptum: quo in expeditionibus contra fidei christianę hostes pro signo franci reges vterẽtur: huicq; vexillo nomen auriflãmam hactenus permãsisse. diuq; a dionysianis cœnobitis asseruatam essę Sed abutẽtibus signo aduersus christicolas regibus illud euanuisse. Alterum tamen non dissimili forma instauratum esse quod ab epis & loci abbate cõsecratum inter sacra asseruatur. Sũt qui hoc cæleste bñficiũ Carolo magno collatũ fuisse cõtendũt. Sed ad Clodoueũ reuertamur. Gestũ eẽ inuenio a Clodoueo bellum aduersus sigẽbertũ quempiam. quam rem ab hystoricis nõ explanatam prætermittam. Occisum tamen eum a francis & fortunis omnibus spoliatum constat. Paternam deide necem animo frequenter voluens Crotildis/vltionis percupida mulier Clodoueum adit: queriturq; paternum sibi regnum fraude Gõdobaldi burgundionis ereptum necato eius patre/matre vero in ,pfluentum abiecta. Id in humanum facinus causam maximam regi eẽ debere: belli aduersus Gondobaldum gerendi quo & indignam parentum eius necem vlciscereturẽ & burgundorum regnum reciperet. Iam quia in burgundorum nomen deuenimus originem eorũ breuiter aperiemus. Augusto imperante cum vandalorum

Burgundoꝝ origo.

gens in extremis germaniæ locis vbi consederant tumultuarentur: tyberius & drusus octauij iussu in eos expeditionem duxerunt: quos victos partim vltra rheni ripas in gallijs per vicos quos galli burgos vocant distributos habitare fecerunt. Inde a burgis burgũdiones primo appellatos fuisse comperio. Qui sequenti tẽpore sequanos allobroges ,puinciamq; partim narbonensem/ & lugdu

UVA. BHSC. IyR_235

nũ occupauere. A relate siquidem atq; aureliæ regni sui sedem aliquando posuerunt. Nam otho quartus germanus imperator se arelarẽsem regem appellauit & posse/dit. ¶ Ad ductus rex cõiugis quærimonijs in burgũdos mouet. agros incendit. & fugatum gondobaldum obsi det: obsessum capit. Sed diues auro gondobaldus/opera aredis a relatæ vrbis p̃potentis municipis/magnis mu/neribus. Clodoueo oblatis/se liberat: annuũ tributum regi pollicitus. Relicto quinq; miliũ armatorum in burgundia præsidio. cui gõdesillum gondobaldi fratrem præfecerat. Clodoueus in franciam reuertitur. E gresso burgũdia rege/Gondobaldus gõdesillum viennę obsidet: fratrem in ea depræhẽsum non sine multorum strage trucidauit. prodidit vrbem gõdobaldo plebeius quidam qui aquæductibus præfuerat/indignatus scilicet q̃ iminẽte cõmeatus pœnuria fuisset cũ multis egenis ciuitate dimissus. Eam ob rẽ gondobaldũ docet per eum ductum viẽ nam capi posse. Reserato igitur meatu imisso milite vrbs capitur: franci vero milites quos gondesillo clodoueus tradiderat/ ad alaricũ/tholosam relegati sunt. ¶ Per idẽ tempus irrumpentibus in galliam gothis: bona franciæ parte occupata: arriana impietate plurimi tenebantur. Assumpta in eos expeditione/Clodoueus priusq̃ moueret. Paternum virum ex suis prudentem ad alaricum gothorum principem in aquitaniam oratorẽ de rebus quę ex vsu vtriusq; regum essent mittit. Conuenit diem locũ q; regum colloquio dicere. Constituto tempore quo in ermis quisq; accederet/ Clodoueus iter in aquitaniam parat. Interim Paterno negocium dat/exploret quibus gothi indumentis vtantur. Qui ad alaricũ reuersus offendit hominẽ/& suoꝝ quemq; ferream virgã nõ minimæ crassitudinis manu gestare: quæ vel ad percutiendũ vel iaculãdum idonea videret. Quem dolũ prudenter aduertens p̃nus. apprẽhensa regis manu promissi eum admonuit. Ille dolum quatenus potuit dissimulãs/perfidiã

Gõdobaldus capitur

Vienna.

Gothorum irruptio.

Irriana perfidia Alarici

Dolus

UVA. BHSC. IyR_235

abscondit. Tandem prno in suspitione persistente/place re sibi alacrius ait cotrouersiam que inter reges agitabat ad Theodoricum Italiæ regem referri/& ab eo definiri. Cum ad Theodoricum ventum est/ ille causa cognita li tigatores in aquitaniam remittens/iubet prno vt in sum/ mam turrē quā ipse designabat ascēderet/hastamq; ere ctā teneret:gothi vero tādiu nūmos ad hastam conisce rent:donec ad eius mucronem coaceruatis nūmis hasta tota tegeretur. Quod iudicium non acceptauere gothi. Sed indignabūdi:paternum ludibrio habuerunt. Nam cubiculi eius effractis quibusdam tignis & desuper cōie ctis tapetibus cum periculum occultassent:paternus dū noctu curandi corporis gratia exurgit:per effractum ta/ bulatum deorsum preceps delapsus brachium effregit: reliquo corpore grauiter concusso. Hac iniuria affectus paternus gotborum perfidos mores Clodoueo renūciat Quāobrem irritatus rex/oratione ad suos deviolato ora tore habita exercitum ingredi ad hostes imperat. prius tamen q̄ in aciem prodiret ad diui Martini sepulchrum donaria mittit:tanq̄ de futuravictoria oraculum expecta ret. veniētes qui missi erāt dum ad fores templi accedūt audiunt psallentes sacerdotes dauidis hymnum Prote/ xisti me domine virtute ad bellum. Quod ominis loco sulcipientes/oblatis muneribus:ad regem pniciter se cō/ ferunt Oraculo accepto rex erectior factus ad hostem fe stinat. Dum ꝓcedit agmen Viēna amnis obstitit/qui cre bris imbribus intumuerat:ita vt vado transiri non posset Impeditum dolens exercitum Clodoueus/deus inquit optime in tribulationibus adiutor:attende q̄ in hostes tuos ꝓficiscor. Faue religioni tuæ quā tueor. & ne differ de heretico gotho sumere vltionem:& qui nos præpedit da fluuium vadabilem. Hoc præcantem Clodoueū non est aspernatus deus. Ad primam enim in sequentis diei lucem ceruus e silua(nemine inclamāte) in conspectum se prorupit:qui magnis inde militum vocibus excitus:flu

Theodorici iudicium

Omen.

Ceruus īdexitineris.

Ostētū.

UVA. BHSC. IyR_235

uium enatans: quasi itineris explorator vadum monstra uit. Hūc secuti milites in vlteriorē fluenti ripā qua ceruus traiecerat euadūt. Vltra progressus exercitus/ad diui Hy larij pictaueñ. ędem consistit. Vbi intempesta nocte quie scente Clodoueo ignis in tentorium decidere visus est: quod prodigium pleriq; bonam in partem interpretabā tur. Cum non procul abesset hostis. milites in aciem rex eduxit: moxq; atrox vtrinq; p̄lium committitur iuxta flu uium clanum. in campo voglodinensi qui ab vrbe picta uorum decimo miliario abest. Rex inter præliantes alari cum conspicatus eum inuadit: & solus soli congrediens solo deiectum gothum necat. Hec finis a larico fuit/cū annos duodecim tyrannidem assumpsisset. Hanc victo riam Clodoueus mox insigniorem reddit. theodoro fi/ lio cum exercitu in narbonensem ꝓuinciam misso. quo duce ea pars quam nunc occitanam linguam vocant: ip sos p̄terea aruernos patri audientes fecit. burdegalæ tūc clodoueus hyemabat: vnde ineunte proximo vere tho/ losates petit: vbi a larici thesauri asseruabantur. Quibus expilatis: reliquas vrbes quas gothi p̄sidio tenebant ado ritur. Hisq; (hoste vndiq; deturbato) francorū præsidiū ponit Rebus ad hunc modum quietis: turonum se con/ tulit. vbi anastasij bizantini imperatoris legatos audiuit/ imperatorio nomine amicicią ei offerentes romanumq; consulatum. Quo honore affectus rex inscenso equo in patentem campum qui inter diui Martini ædem turonū q; per tempus erat proficiscitur. vbi populo varia mune/ ra profudit: cunctis acclamantibus. Bene sit regi consu li q; romano. E qui deinde memor quo in bellis libenter vtebatur: quēq; diuo Martino voti reus dicauerat: equū ingenti pecunia redimi cum frustra iussisset: nec moueri loco equus scopuli instar potuisset: aureos centum quos illa ætas solidos appellabat priori præcio adijci iubet. at q; ita equo recepto: bonus inquiti negocijs adiutor Mar tinus est: se d mercede carus. Pacatis paululum rebus: re

Alaricus gothusa clodo/ ueo occi ditur

Anasta/ sius im/ perator

Regna carus ca meraci dñs.

UVA. BHSC. IyR_235

gna carus cameracus princeps inſequẽtis cauſa belli fuit Erat enim petulans & multa libidine famoſus. Quibus vitijs (vt principibus fere contingit) pharo quidam aſſentator morem blandiſſime gerebat/ita vt nihil non illi crederet regnacarus. Hanc rem proceribus ægre ferentibus ad Clodoueũ mittunt/ſuam pollicentes operam ſi effœminatũ hominem principatu amoueret. Addũtq; cum pugna iniretur ſe ſimulata fuga dominũ pugnę tempore deſerturos. Clodoueus vt ꝓceres cõuenta ſeruarẽt. ærea fabricatus arma eaq; inaurata ita vt credi aurea poſſent ꝓditoribus dono dat. Adulterina munera mox cũ exercitu ſequitur Clodoueus: inſtructa vtrinq; acie cõſertaq; fortiter manu ꝓditores ſimulant fugã duce deſerto: quẽ captum occidi rex mãdat vna cũ eius fratre qui duci auxilium non tuliſſet. Necauit itẽ & propinquos oẽs: ne ſucceſſionis iure adducti principatũ regnacari vendicarent Proditoribus autem (cum ſe falſis donis a rege cirũuẽtos quererentur) reſpondit. Quibus prẽmijs eſſe dignos eos putarent qui ſuũ ducem prodidiſſent? Satis illis ſupq; eẽ q; vita ꝺonati eſſent/atq; ita illos domum dimiſit. Clodoueus rebus geſtis plurimis clarus poſt acceptam xp̃i fidẽ cũ annos. xxx. regnũ adminiſtraſſet: quattuor ſuperſtitibus liberis vita deceſſit. Regis mortem præceſſerat ingens apud viennã. vrbẽ terræmotus quo cõcuſſę palatinę ædes vna cũ priuatorũ domicilijs/templiſq; corruerunt. Hæc Mamerto qui pontifex vrbis erat cauſa fuit inſtituendę ſupplicationis quæ ante dominice aſcenſionis diem feſtum quotãnis per quaſq; eccleſias letanie nomine celebratur. ¶ Conditus eſt ſepulchro Clodoueus qđ etiã nunc Pariſij viſitur in æde Petri a ſe ędificata. Addi tumq; tumulo in ſequens carmen autore Remigio: anno chriſtiano quingenteſimo decimo quarto.

Clodouei dolꝰ.

Prodigia. Mamertus vienẽſis epꝰ

¶ Diues opum: virtute potens: clariſq; triumpho
Condidit hanc ſedem rex clodoueus. & idem
Particius magno ſublimis fulſit honore.

UVA. BHSC. IyR_235

Plenus amore dei contempſit credere nullo.
Lumina qui varijs horrent portenta figuris.
Mox pugnatus aquis & chriſti fonte renatus
Fragrantem geſſit infuſo chriſmate crinem.
Exemplumq; dedit ſequitur quod plurima turba
Gentilis populi: ſpretoq; errore ſuorum
Doctorem cultura deum verumq; parentem
His fœlix meritis ſuperauit geſta priorum.
Semper cōcilio caſtris belliſq; tremendus
Hortatu dux ipſe bonus ac pectore fortis.
Conſtructas acies firmauit in agmine primus.

¶ Eo regnāte precibus bti Remigij frater ſueſſionū pōti fex: vedaſtus atrebatium & Auitus nouiomēſium eccle ſijs præerant: arrianis magnopere contrarij.

SVccedentes Clodoueo filij quos quattuor ex Clotilde ſuſcepat. regnū quadrifariā cōcordi bus animis: quod de imperio agitātibus raro euenit/ partiti ſunt. Theodoricus mediomatri cos qui & mettēſes: Clodomirus genabū quę aurelianus clotarius ſueſſionem. Childebertus pariſios obtinuit. Hi omnes cum ſe ſe mutua amicitia colerent: regio nomine ſeorſum aſſumpto dani mettenſem agrum inuadunt prę das facientes: in quos theobertum filium cum iuſtis co/ pijs Theodoricus mittit. Fuſis danis: ad patrem cum bo no captiuoꝝ nūero triūphans Theodebertus ſe recepit.

¶ Interea clotildis filios ad ſe pariſiū conuenire mandat Atq; (vt erat appetens vindictę fœmina) iniuriā illis apit pīnę necis. Ad ſe quidem burgūdi regni portionē ptine re: ſed gōdobaldi potētia atq; crudelitate vtroq; parente orbatā ſe & hereditate priuatā eſſe. Quāobrē p̄cari vltio nē parricidæ Gōdobaldi pariter aſſumāt. Moti mīnis p̄ cibus filij; cōtractis copijs burgūdis bellū indicūt. Quos per idem tp̄s (Gōdobaldo p̄ſe vita functo) ſigiſmundus moderabatur. Qui delectu militum habito: aduerſus frā cos ſe obijcit. Dimicatum eſt acerrimis viribus. Sed in

Clotildis filios ſuos.

Bellum i burgun/ dos.

UVA. BHSC. IyR_235

clinãte ad Clodomirũ fortuna ſigiſmundus in fuga capi
tur. vinctuſq; aureliam miſſus ẽ. quẽ non multo poſt clo
domirus pariter cum liberis interemptum in altiſſimum
puteum deijci iubet. Sed inde tandem exemptos ad di
ui mauricij monaſterium quod non longe ab octodoro
ſabaudię vico ſimon ſigiſmũdi frater extruxerat efferri:
ibiq; ſepeliri permiſit. ¶ Huic clodomiri fortunæ aduer
ſa ſucceſſit. Namq; cognito q̃ Gondeuallus burgundio
num imperium vendicaret: bellum reditegrat. Sed dum
longe a ſuis clodomirus hoſtem perſequitur a multis cir
cunuentus (q̃q̃ furentibus oculis & minaci vultu terrori
eſſet) inimicis cõiectis vndiq; telis appetitus: pugnaciſſi
mus rex temeritatis ſuæ pœnas luit. Amiſſo rege franci
nihil pauẽtes domini ſui mortem vlciſci perſeuerãt. Ver
ſo in fugam burgũdione multis interemptis/vicos agroſ
q; depopulantur atq; incendunt. Erant clodomiro liberi
mares tres: Theodoaldus/ Gontherus/& Clodoaldus.
Quos a patris morte educandos apud ſe clotildis rece
pit. Clodomiri morte nunciata Clotarius atq; childeber
tus fraternę necis vltores coacto exercitu in burgũdiam
pergũt. Fugato gõdomaro/eiuſq; vxore in captiuitatem
abducta: vniuerſa burgũdia potiuntur. Hoc bellum mox
hyſpaniẽſe ſecutum eſt Cui amalricus cauſam dedit. Hic
in extrema gallia quę ad pyrheneum ſpectat incolis: hy
ſpaniam cum gothis tenebat. Mortuo vero clodoueo in
tactam antea regionis partẽ amalricus occupauit. Vnde
animos tollẽs. ad reges francos de ea re nuncium mittit.
petitq; eorum amicitia frui liceat: atq; ex eorum familia
ducere vxorem. Non indigna petitio regibus viſa eſt. So
rorem virginem illi dant. Quam regio faſtu ſuſceptam
Amalricus liberaliter primum: mox contemptiſſime ha/
buit. Quippe qui arriano veneno ĩbutus rectæ fidei mu
lierem deſpuebat. adeũtemq; ex more, xp̃iano eccleſias
contumeliſs pſequebatur. Lutoq; per viam a pueris mã
dabat cõtaminari Hoc diu paſſa mulier regibus per lr̃as

Amalri
cus.

UVA. BHSC. IyR_235

ſignificat quæ a viro infideli toleraret: laturaq; eſſet. niſi amalrici petulantiam temeritatemq; compeſcerent. Cre bro mulieris queſtu pciti reges cogũt exercitum. At chil debertus ſublimi vir animo non expectato clotario: mili tem in amalricum educit. Cognito quid in eum a childe berto parabatur: magnam quo ad poteſt manum amal ricus terra mariq; cogit: tueri ſe feſtinãs Aduenientibus frã cis hoſtiliter occurrit: & q̃q̃ militũ numero infetior eẽt: in fortitudine tamẽ ſpẽ omnem firmauerat: qua prima exi miaq; virtute victoria ſępenũero viſa eſt comparari. Pu gnatum eſt ęquis viribus diu acriterq;. Sed gothis cedẽ tibus victoria penes childebertum fuit. Fugientem amal ricum dum animaduertit miles quidã francus: excitato calcaribus equo: tyrãnũ lãcea confodit. Qua re cognita/ rex francus mediã petẽs hyſpaniam gothos incredibili diligẽtia perſequitur: donec toletũ ad ãnis tagi ripas mu nitiſſimã vrbẽ acceſſiſſet quã obſeſſam: & a ciuibus nõ ſe gniter defeſã capit: captã oĩbus ex actiſſime coaceruatis bonis ſpoliat. atq; ita ſorore recepta & mox morbo dum reuertit a ſumpta ad patris ſepulchrũ pariſij collocat de functam. Quos vero calices & vaſa ſacra toleto exporta uerat religioſis regni ſui diſtribuit. Taletũ capitur Tagus.

His vt memorauimus a childeberto geſtis nun ciatur theodoricũ fratrẽ mõtem clarum aruer niæ primariã ciuitatẽ: quã ab eo childebertus abſtuliſſet recepiſſe p̃ſidio iterfecto. dum ciui tas a theodorico obſidetur miles q in obſidiõe erat acce pto q̃ in diui iuliani tẽplo plæriq; ciues fortunas ſuas cõ tuliſſent: in tẽplum refractis foribus irrũpit: & cuncta diri piẽs exportat. Sed ptenus vindex ſacrilegij deus præda tores corripit inſania: horrẽda voce clamantes. Cur o btẽ martyr tã dire nos crucias? Hoc exẽplo doctus qui mili tiam ſequitur temperet a rapinis ne ſacris locis iniurius ſit. Apræhendit interdum pœna ſacrilegos/ & ſuas deus iniurias grauiter vlſcitur. Quod ſiginaldus aruernorum Sacrile/ gij pena

UVA. BHSC. IyR_235

p̃fectus nō ignorauit. Itaq; licētia dominādi elatus: poſt q̃ multa ab incolis ſurripuit: villā bulgratēſem quam Tetradius eccleſie diui iuliani donauerat occupauit. moxq; mente captus non prius ſui compos factus eſt q̃ villam reliquiſſet. compenſatione exhibita rerum quas temere abſtulerat. Sed re intra paucos dies cōpoſita cōcordibus animis reges in Hermofredum Thoringie principē bellū mouēt/ propterea q̃ ſuaſu amalbergæ vxoris duos quos habebat fratres Bercarium & Baldricum necauerat. delatos q̃ regnum affectaſſent. Thoringus re cognita: collecta magno numero manu: dolo intercipere francos inſtituit. Foſſam altam qua francus iter facturus erat longitudine magna perduxit ceſpitibus deſup cōiectis: vt ſpecie virentis herbę miles illuſus fraudem non p̃ciperet. Detecto p̃ exploratores dolo: reges irritatiores facti hoſtem ferocius perſequuntur donec effuſa fuga thoringi ad flumen quod eorum lingua oneſtrut vocant ſe recipiunt: Vbi ad fluminis ripam reuocato ex fuga milite bellum inſtaurant. Sed cedere coacti in ꝑfluentū ſe ꝑmiſcue committunt. Factaq; eſt eorum tāta ſtrages: vt occiſoꝝ cadaueribus pōtis loco francus vteretur. Hermofredus tñ cū paucis in vrbem quādam que regio theodorico poſtea fuit ſe recepit. Ad quem dimiſſo nuncio theodoricus ſalutem pollicetur/ ſi ad caſtellum tulbiacū quod nō ꝑcul erat ſe cōferre nō pigritaret. Nūciāti fidem adhibēs hermofredus ad theodoricum ſe cōfert. Dum vna ad pinas caſtelli in ambulant & fabulātur. theodoricus hermofredū cubito impellens eum e muro p̃cipitat: quo lapſu interiit. Deinde liberis eius necatis oēm regionē i ptātē rex accepit: ibiq; ad tp̃s moratus lotharii fratrē licet auxiliaris illi in hoc bello fuiſſet: clā ſuſpectū habuit: ſiue q̃ bñ geſti belli ptē ad ſe verteret. ſiue quia (vt ē humanus animus) cauſas quereret vſurpādi fraterni regni qui finitimus eēt & iō inuidię theodorico eſſet. Diſſimulato odio theodoricus ꝑcat per nūcios fratrem ad ſe in thoringiam veniat

Bellū ad uerſus Hermofredum.

Doluste gis theodorici

UVA. BHSC. IyR_235

habere qđ ex vtriuſq; cõmodo ſit. Ad quẽ nihil a fratre doli metuens Clotarius accędit. Occultos poſt tapetem in cęnaculo milites Theodoricus ĩ armis locauerat. Qđ cum paulo altius penderet velum/ Clotarius cenaculum ingreſſus:armaroꝝ pedes conſpicatus:fraude deꝑhenſa reſtitit.admonitiſq; quos ſecum habebat cliẽtibus clam armari eos iubet. Theodoricus animaduerſum a fratre dolũ intelligens:ioco ſuſpitionem purgauit:habito de in de cum fratre colloquio argenteo vaſe quod peluim vocãt lotharium donat/atq; ita diſceſſum eſt. Verꝝ ſollicitatus ira theodoricus peluim a fratre per filium repetit belli occaſionem meditãs ſi vas nõ redderet. Impetrat a patrueli Theodebertus adoleſcens:& vas ad patrem refert Sed tandem in apertum ſe theodorici ira prodidit. Creꝺbris incurſionibus in alterutrũ factis pax inter eos paucis poſt diebus cõuenit.quæ tamen ſuſurronũ delationibus violata eſt:obſidibus qui apud theodoricum erant interfectis.Nihil enim apud dominãdi cupidos ꝓbitatis aut fidei eſt. Libidine enim habendi reges feruntur/nec amicis/nec generi indulgẽt ſuo. ¶ Interim dũ ſe fratres odijs agitant Clotildis mater ex clodomiro nepotes diligenter non ſecus ac ex ſe natos apud Pariſios procurabat. Hac ſuſpitione ductus Childebertus:quaſi illos regina ad regnãdum educaret:accerſito fratre Clotario quid de matre nepotibuſq; penſitet aperit.Placuit viſendi eos cauſa atq; cognoſcendi ſi illorum ætas diuiſa inter illos hæreditate ad principãdum idonea eſſet:ad ſe per archadiũ quendam mittit.Lęta nuncio clotildis dimiſſos nepotes patruelibus commendat. Quibus in conſpectum addu ctis maiorem natus clotarius mox terræ allidit:enſe per ilia adoleſcẽtis ꝓſtrati traiecto Hic ꝑterritus alter ad childebertũ ſe ꝓripuit:orãs vt ſe ꝓtegeret.Qui ſiue miam ſi mulãs:ſiue reuera pueri miſereret:clotarium placare perꝑgit.In quẽ indignabũdus:rex:tu inquit huius auctor faci noris es:& nũc pœnitet cõſilij:aut ergo illũ ꝓijce abs te:

Apatruelibus ne potes occidũtur

UVA. BHSC. IyR_235

aut mortē meis manibus obito. Ad hec verba dimissum puerꝛ clotarius obtruncat. Interim dū i nepotū neceiten tos reges clodoaldus videt: auxilio ꝓcerꝛ dilapsus. clericatum ꝓfessus est & sacerdos effectus vitā religiosissimā vixit. Scribūt qdam vna cū pueris nutrices quoq; esse necatas. Huius sceleris īmanitatē aliud nō minus iuhumanū p̄cessisse tradūt ad priorē nūciū archadium de pueris ad reges deducēdis vridanū quēdā aulicum ꝓtinus clotildē regio iussu adiuisse: eiq; gladiū & forpicē obtulisse: ad āceps oblatum clotildē musitasse: mox ex vridano q̄ siuisse qd hoc oblatū ꝓtēderet: illūq; rūdisse gladiū necē. forpicē sacerdotium in nepotibus ominari: expectare se vtrū regina eligeret. Demū hęsitantē reginā negasse nepotes sacerdotes fore. s. de filijs regibus securā q̄ inocēti bus nullā vim inferēdā formidaret Sed regnū ambienti bus odiosa miseratio ē. Tā crudelē nepotū necē & si mo destissime ferret clotildis: eā quoq; in sequēs belli motus miserea sollicitudine cōfecit. ¶ Theodorico quē mettē sibus iperasse scripsi vita sublato: theodobertus pr̄nū regnū susceꝑit. Qui aduersus clotariū i societatē belli qđ iā diu childebertus pisiorꝛ rex aīo agitabat accitus vocanti childeberto auxilio fuit. Iūctis ergo pari fide exercitibus clotariū, pficisci cōstituūt. Ea re clotildis cognita: relictis pisijs turonū abijt: diui martini ædem lachrymās īgredit Orat religiosa mulier btissimū cōfessorē p̄ces eius exaudiat: neq; sinat fratres reges: filios suos iter se cōflictari: q̄ tametsi cōpluribus essent inqnati flagitijs. occurrat tamē furētibus ne insania efferati fraternitatis quoq; obliuiscātur. Clotildis oratione & bene de deo meriti pōtificis in teruentu credi potest in beniuolentiam fratres redijsse. Nā cū acies nō ꝓcul cōstitissent. ortis imbribus: tonante supramodū cœlo: atq; validissimo insufflāte vento: tanta tēpestate childebertī theodebertiq; copiæ attritæ sunt: vt nihil illis sibi armorꝛ p̄ter clipeū reliquum habuerint. Procumbentes humi milites laceris vestibus & sagis diē

UVA. BHSC. IyR_235

illū vltimū sibi certo eē credebāt. eqs insup p multa milia
tria diffugiētibus tari recepti sunt. qn tpis regibus cęlestis
ignis q crebro fulgure cōtinēter micabat/timorē incussit:
ne cum tentorijs incēdio vna flagrarēt: cū huius tēpesta
tis nulla ꝓcella neq; vllius pluuiæ gutta clotarij militē at
tigit. Hoc terribili admodū ꝓdigio haud dubie intellexe
rūt reges recte i illo dei ira exerceri q̄ inocētem fratrem
bello pdere cogitassent. Missis ergo ad clotarium legatis
pacem vltro pollicent. qua vtrinq; data discessum ē. Hęc
in agro aurelianēsi apud cōbrū vicū gesta fuisse cōperio
Post hæc childebertus velut ad bellū natus esset: breui re
quie militibus cōcessa comitāte fratre clotario in terrasco
nes mouet. Cuius belli cām ab auctoribus traditā non in
uenio. Credo eū p̄dæ & regnādi solū cupiditate affectū
huic bello in cubuisse. Prima huius expeditionis castra
ad cæsar augustā vrbē childebertus fistit. Quā circūual
latā oppugnare iubet. Ciuibus fortissime sese primū tuē
tibus: cum altera insup oppugnatione primi expectarent
ad dei opē cōuersi supplicationem decernūt. circūeūt p
pomeriū ciuitatē resonāte diuinis hymnis clero. Quē cō
cētū vbi aīaduertit childebertus cognoscit per ruricolam
q̄ndā supplicationem ritu xp̄iano a pplo fieri: vt miserto
ciuitatis deo i hostium potestatē nō veniāt. Ea re cogni
ta & q̄ xp̄iani eēnt childebertus rusticō iperat loci pon/
tificem adeat/moneatq; ad se in castra venire. Edoctus
a rustico pōtifex ad regē nihil veritus accedit. Quē affa
tus childebertus: quia inquit: o p̄sul compertū nobis est
vos xp̄i sacris initiatos esse: eiq; religiose familiari: decre
tum nobis ē pcere ciuitati: obsidionēq; soluere: si mō de
diui martyris vincētij supstitibus apud vos monumentis
aliq̄d nobis ipartiemini. Regis volūtate ad clerum relata
sepulchrū martyris pōtifex adit: ideq; susceptam stolam
& tunicam regi dono contulit. Quæ religiosissime susce
pta rex p sancte asseruauit. Obsidione igitur liberata ciui
tate cū de ꝓuicia cū pōtifice nihil iterueniisset digrediēs

Mirum.

Bellū in terraco/nes a childe berto ge stum Ce sar augu obsessa ē

Religę diui vin centij.

UVA. BHSC. IyR_235

exercitus agrũ cæsar augustanum vastauit: atq; ita Parisiũ aduenies ædẽ diuo Vincẽtio dicat monachis ibidẽ institutis quibus eas quas de martyre induuias habebat attribuit. Huic monasterio diui Germani de pratris appellatio in hodiernum diem manet.

Monasterium beativincẽtij extructum

REbus in hyspania (vt p̃missum est) gestis: theodorici mors regi renũciata est. huic filius theodebertus quia regno successisset: iiquo animo childebertus tulit. Cõicato igitur cũ fratre Clotario consilio a theodeberto regnum surripere meditantur. Quorum cœptis rex prudens occurrens priusq̃ in apertum prodiret dolus: insurgentem in eum debita erga auunculos reges obseruantia retardauit. Eam ob rem alios sibi vultus effingens childebertus satius essæ censet beniuolentia vti q̃ nepotem regem eundemq; potẽtem lacessere quem facile superare non posset. vocatum igitur ad se theodebertum blande excepit: precioſisq; muneribus donatum a se dimittit. Adeo rara est inter principes amicitia: aut enim liuore perculsi: aut imperij maiestate feroces: aut (quod plærumq; accidit) aliorum potentiam suspectam habentes occultis inter se dolis agere solent. Interea senio morboq; confecta clotildis mater moritur. præclaræ religionis fœmina & diuo martino Turoneñ. præsuli præcipuæ deuota. Quam turono vrbe regia pompa elatam filij reges ad clodouei tumulum apponunt. Eleuatumq; nunc veneratur corpus eius in capulo ac pheretro ibidem adhuc conspicuo. Eodẽ ferme tempore theodebertũ vltima fata assumpserũt: relicto filio theodebaldo regni paterni hęrede. Clotario autẽ iniqua iterum fortuna aduersata est. Nam maribus liberis septem & fœminis duabus cum beatus hominũ opinione haberetur crannus patri contumax extitit. A quo in aquitaniam missus p̃mere populum vectigalibus cœpit. Ea re cognita clotarius crãnum domũ reuocat. Qui con tẽpto patris ĩperio ad childebertum quem non bono ſa

Clotildis mr̃ moritur.

Crãni rebellio.

UVA. BHSC. IyR_235

tis in patrem animo esse arbitrabatur se contulit. Addit ad exulceratum childeberti animum nouas indignationes: iureq; iurãdo se persancte astringit oppugnaturum perpetuo patrem. Securus igitur acceptę fidei a cranno childebertus bello persequi clotarium cõstituit. Eo quidem tempore dum clotarius expeditionem in saxones haberet. Quos cum semel prospere superasset/secundo in eos mouens q̃ promissum tributum non soluissent/ q̃uis' prelium deprecarentur/& imperata se facturos polliceretur: pugna non abstinuit: in qua multis francis occumbentibus clotarius cum paucis ad suessiones regressus est aduersus crannum gontrano atq; aribertoin aquitaniam clotarij iussu mouentibus. Childebertus campaniam infesto exercitu incurrit. Inde vastatis agris cũ præda multa reuertentem post nonum & quadragesimum regnandi annum mors occupat. anno salutis quingentesimo quinquagesimo nono mortuo apud ędem vincẽtij martyris ꝓxime parisios sepulchrum fuit. Childeberti morte quia liberis careret omnia ad clotarium peruenerunt. Quo accessu frãcorum regnum magnum incremẽtum accepit. Sed auctor regno auaricia clotarium inuasit. Excogitauit enim tertiam ecclesiasticorum prouentuum partem accipere. Cuius concupiscentię assentienti bus ipsis: vnus tantum turonorum antistes iniuriosus resistit: dicẽs. Si quæ deo dicata sunt auferes: & de paupẽrũ horreis tua perges explere: regnum a te auferet deus. Qua increpatione territus Clotarius incœpto abstinuit.

Eadem tempestate inter francos erat atq; hispanos de celebrando paschate contẽtio. Illi enim. xviii. Cal'. Maij. hi. xii. Cal'. aprilis festum diem obseruabant. Sed hec pertinax varietas finẽ diuinitus accepit. Nã scto sabbato dũ cathecumini ad regenerationis lauacrum accedunt salutaris apud hyspanos aqua peraruit: cũ eadem apud francos redundaret. Gregorius turonẽ. chiperici ætate hoc eueniſſe tradit.

Contro uersia de paschate.

UVA. BHSC. IyR_235

Eiusdem compendij liber secundus.

CLotarius regno assūpto crāni alias cra mitis (vtrūq; ei scriptū inuenio) temeri tatē vlcisci pseuerat: ratus plus audere in eū cęteros: si repugnantē filium nō flecteret. habito igit delectu militū: in rebellē progredit: Quē veniētē audiēs crānus ad conobaldum sibi finitimū a quitaniæ regē pergit: quo adiutore prem plio exciperet. Sed conobaldus cū in sacellū diui Martini clotarium fu giens se recepisset: neq; indevllis pollicitationibus educi posset: immisso igni pariter cū sacello cremat: qđ nō mul to post tpe rex iussit instaurari. Mox crannus nihil mora tus ad britonū comitē senabutum se cōtulit. vbi receptis ex fuga militibus quū terra mariq; iustū exercitum coe gisset pio patri filius nocens & armatus occurrit. Ordina tis ad plium alterutris copijs de pace p legatos tētatum est. Negāte cōditiones pacis clotario: armis decertare cō uenit. Sed non ignarus pr q̄ dubius sit belli exitus: dei an te oia opē implorās. Iuste deus inqt aspice: & qđ dauidi regi de filio absalone iudiciū feciſti mihi impartito. Atq; ita in plium vtraq; acies concurrit. Diu stetit dubia victo riæ spes: demū ad clotariū inclinauit. Fugati, ꝓfligatiq; sunt hostes. Inter quos bona britonū pars cęsa est: crāno cum vxore & liberis intercepto. Quē in scanno p lictorē alligatū cremari cū vxore & liberis duobus rex iubet: hu iuscemodi supplicio crānus pœnas soluit cōceptę aduer sus patrē rebellionis. ¶ Cranno merita pena affecto pa ter accepti a deo beneficij memor in franciā reuertens ad diui martini sepulchrū se cōtulit ibi de beneficijs deo grās exhibens largissimisq; muneribus tēplo ditato petit ꝑteritę ætatis sibi offensas remitti. Nec mora suessionem repetit. Moxq; (vt est gallice nobilitatis vana consuetu do) ad feras venatu deprehendendas se cōuertit: vbi dū cursu clamoreq; supra q̄ rege dignū est curiosus oblectat

Sacelli diui martini exu stio.

Cranni supplici um.

UVA. BHSC. IyR_235

morbum contrahit: quo languere cū annos vnū & quin quaginta imperasset absumptus ē: assistētibus quattnor superstitibus sibi liberis ariberto: gō: trano childerico atq; sigiberto. Fuit enim clotarius libidini obnoxius. & ex tribus vxoribus iugunde. aregunde. atq; consona mares septem & fœminas duas suscepit. A regūdem quæ primæ vxoris soror erat ex hac causa sibi assumpsit. Rogatus ab vxore vt aregūdem viro illustri collocaret: ad eam profectus est ad sibiq; copulauit. Atq; paulopost ad iugūdem reuertēs fecit inquit mea cōiunx de sorore tua quod me hortabaris Illam enī mihi accepi qui p̄ter cæteros regni mei proceres sum illustrior. Quod factum modesta mulier æquo animo ferre simulauit. Patris funus filij suessionem vsq; ornatissimo comitatu persecuti digno patre tumulo regē sepelierūt. Sed priusq̄ a clotario discedo: illud non pretermittendum reor quod eum maxime cognitu dignū est mirari licet a nullo frāco scripture litteris fuisse cōmendatum. Fuit inter familiarissimos clotarij aulicos galterus yuetotus caletus agri rothomagēsis apprime nobilis/ & q regij cubiculi primarius cultor esset. Huic ꝓ sua integritate de clotario cū melius meliusq; in dies ꝓmeretur. reliqui aulici inuidēt deprauantes quodlibet ab eo gestum: nec desistunt donec irritatū illi clotariū pessimis susurris efficiūt. Quāobrē iurat rex se hominē necaturū: ꝓcepta clotarij indignatione: galterus pugnator illustris cedere regi irato cōstituit. Igitur derelicta francia in militiā aduersus religionis catholicę inimicos pergit: vbi decem ānos multis prospere gestis rebus: ratus clotarium simul cū tpe mitiorē effectū: romā imprimis ad agapitū pōtifi cē se cōtulit. A quo ad clotariū lr̄is impretatis ad eū suessione agētem se ꝓtenus cōfert: veneris die quæ parasceue dr̄: cogitans religiosam xp̄ianis die ad pietatem sibi ꝓ futurā. Verū lr̄is pōtificis exceptis: cū galterum clotarius agnouit: vetere ira tanq̄ recēti liuore percitus rapto a pxi mo sibi egte gladio hoiem statim interimit. Tā indignan

Clotarij obitus.

Regni yuetoti principiū.

Clotarij immane facinus.

UVA. BHSC. IyR_235

insignis atq; inocētis hoīs necem religioso loco & die ad xp̄i passionē recolendam celebri pōtifex inequanimiter ferēs: confestim clotarium repræhēdit: monetq; iniquissimi facinoris rōnē habere: se alioqn excōicationis sniam subiturum. Agapiti monita reueritus rex: capto cum prudentibus cōsilio galteri hęredes & qui yuetotū deinceps possiderent ab oi francorū regum ditione atq; fide libera uit. liberosq; prsus fore suo syngrapho & regijs scriptis cō firmat. Ex quo factum est vt eius pagi & terræ possessor regem se yuetoti hactenus sine cōtrouersia nominauerit

Rex yuetoti.

Id aūt āno xp̄ianę gratiæ qngentesimo trigesimo sexto gestum esse indubia fide īuenio. Nam dominātibus longo post tempore in normānia anglis: ortaq; inter iohannem hollandum anglum & yuetoti dominum quæstiōe quasi ꝓuentuū eius terræ pars fisco regis anglorū quotānis obnoxia esset: calleti propretor anno salutis. M. cccc. xxviij. de ratione litis iudiciario ordine se instruens: id si cut annotatū a me est comperisse iudicauit. Huius clotarij vxor fuit radegūdis quæ per viri assensum religionem ꝓfessa cælitibus meruit a scribi. Patre enim berēgario rege nata cū a francis capta esset in clotarij sortem veniēs ab eo in vxorem ducta est: sed casta mulier deo magis q̄ viro cōplacuit. Eius regis decreto diui Medardi monasterium suessione inchoatum est: sed a sigiberto filio tādē absolutū. Est ī anglor̄ gestis: egilbertū regem cum ab inimicis ꝓpter eius desidiā risui haberet/filiā regis francor̄ cuius nomē silētio ꝓterit vxorē assumpsisse: & cū ea letardū virū admodū sanctū in angliā nauigasse. Quo cōnubio egilbertus gēsq; anglor̄ didicit modestiam/& cognitionē quandā accepit vnius dei & fidei xp̄ianæ. ita vt ad anglos ꝓficiscēte augustino gens tota facilius xp̄m confessa sit: pelagij reiectis erroribus. Porro qa nec filiæ nec regis nomen ab autoribus traditur: ego tēporū ānotatiōnē secutus hūc fuisse chilpericū cōiscio aut primū clotariū Nā ꝑ clotarij scdi tpa diuus gregorius pōtifex romanus

Radegūdis.

Letardus.

UVA. BHSC. IyR_235

auguſtinũ ex monaſterio qđ romę iſtituerat i angliã p̃ dicationis cã miſit. Id aũt ſcriptũ a me iõ ẽ: vt intelligãt ãgli exordiũ recte credulitatis i xp̃m a frãca m̃liere accepiſſe. Anglo3 fides

CLotario ſepulto fratribus de partiẽdo inter ſe regno conſulẽtibus: cũ q̃ſq; ſibi partẽ accipere meritoſparet: chilpericus cui plus ingenij atq; aſtutiæ inerat p̃ter ætatis legẽ pariſiũ occupe contendit. P̃rniſq; theſauris potitus mox francorũ nobili tatẽ q̃ velociſſime põt ad ſe vocat. Quos partim in ſe p cliues beniuolẽtia amicitiores reddit. Alios qbus aduerſam in partem pẽdere animum cõmodi expectatiõe cognouit. magnis admodum donis mũeribuſq; conciliat. Sed vt eſt in gallico ꝓuerbio: ſollicitus ſui eſt. nec dormitat inimicus. Cognita chilperici ꝓfidia: amicorum opera quos pariſij habebãt fratres: iſcio chilperico invrbẽ clam admittuntur. Inde fratre deturbato ne bello res ageretur chilperico renunciant: ſi pro lege patria diuidi inter ſe regnũ volet liberum ſibi ad eos patere regreſſum. Hac conditione ꝓpoſita chilpericus pariſiũ reuertit: Aribertoq; prior natu eſſet pariſiorum regnum: gõtrãno aureliorum. mettenſium ſigiberto obuenit. Chilpericus ſueſſionẽ adeptus eſt. Suſcepto ſcđm ſeriem cognationis pariſiorum gubernaculo Therebertus qui aribertus dictus eſt nulla re inſignior fuit q̃ marcanoſæ & mero fidis ſtupro: quas nigebrida eius vxor ſeruitio habebat Quarum conſuetudine rex ita deperiit: vt nigebrida dimiſſa eas in vxorum loco habuerit. Nec deſeruit: licet a pontifice germano admonitus eſſet. verum paucis interiectis diebus vtraq; vna cum filio quem altera ediderat repẽtino obitu perierunt. Sed nec diu ſuperſtes aribertus fuit. Contrãnus quamq̃ benignior natura fuerit: petulentia tamen atq; libidine non diſſimilis erat. Nam præter proſtitutas a ſe virgines: alienas quoq; nuptias ſpretis legitimis vxoribus inquinauit. ¶ Ad huiuſmodi fœdis a moribus abhorrens ſigibertus mettenſium rex ad athanabildum hiſpa

Chilperi cus.

Gõtranus rex aurelia norum.

dij

UVA. BHSC. IyR_235

nũ regẽ missο legato gogone:brunechildem regis filiam vxorẽ accepit.Chilpericus vero fratris exẽplo adductus alteram athanahildi filiã galsondã cõiugem expetit.Cui cum fredegũdis quędã forma isigni puella iseruiret:inso lens tñ mulier in chilperici se insinuauit amorem:regẽq; ita blãdicijs depratauit:vt odio habitã galsondam non vxoriæ dignitatis:non fœderis nuptiarũ memor laqueo per noctis silentium strãgularet. Sup inducta andouera nihilomagis contínens fuit:quippe qui fredegõdœ volu ptatis illecebrarũ amator consuetudine illectus tenebat. Nõ possũ(q̃uis breuitatem initio sim ꝓsessus)huius pelli cis maliciam tacitus ꝓterire.In sueſſionibus loco & plebe humili nata est in vico balẽcurto:spẽ quidẽ egregia atq; ingenio supra fœminę modũ excellẽti.Igit cũ sueuorũ ifesta figiberto gẽs bellũ aduersus eum suscepisset:chilpericus fratri auxilium tulit.E gredienti domo cura fuit andoue rã cõiugem grauidam fideli sibi cuipiã cõmẽdare. Huic negocio idonea visa est fredegõda:atq; ita ꝓfectus ẽ.pa riendi cũ tps aduenisset fœminã regina parit:quę priusq̃ baptismo ablueretur:concilio ex fredegõda ꝯcapto:q̃ nã idonea satis mulier ad hoc sacrm testis(hoc est cõmater) adhiberet.Nulla inqt fredegõda nobilior te est quã huic mysterio añponas:vt quã carne puellã ex tulisti:eam ꝓte rea ad spiritalem vitã regeneres.Sciebat em ex xp̃iano i stituto nehas esseuirũ mulieris cõcubitu potiri q̃ baptizã do filio cõmater extitisset:eo pacto chilpericũ a reginæ contubernio discluſum iri callidissima pellex sperabat. Abluitur ex snia fredegondę ꝯfilia:atq; ei cui mater ando uera erat:cõmater spiritali regeneratiõe efficit ꝯchildehin dam ei nomẽ imponẽs Regi domũbello exacto reuertẽ ti gratulabũda pellex occurrit. Narrat quę ꝯde nata sibi fi lia cõtigerãt Sed dolere se ait q; regia testis & cõmater ab lutiõis filię eẽ voluerit.Hec loquẽti fredegõdę rex scẽ iu rat si ita cõpertum haberet:se eã vxoris dignitate dona turũ.igredięti palatium chilperico ãdouera filiã cõplexa

Chilpericus fuesſionum rex

Fredegonde fraus.

UVA. BHSC. IyR_235

salutem imptiri:deq; nata sibi filia gratificari festinat. At rex exulceratus animo:abi inquit in malam partẽ impudẽs mulier quę tua me insipiẽtia a tuis nuptijs excluſiſti. Nec multo poſt tẽpore rex põtificẽ q sacrũ pegiſſet ire in exilium iubet. Andoueram vero vna cũ filia intra eccl'ie ſepta vitam apud cenomonos agere cõpellit:deſignatis q̃tum ad ānuũ alimentũ ſatis eſſet ,puentibus. Pellicem mox fredegondã in fuis ãbitioſus malis chilpericus vxorem accepit. Adeo nihil videntẽ hoiem reddit cęca libido:& petulãs viuẽdi licentia. Nec vno crimine irretit eũ quẽ deprauauit. Eniuero chilpericus legitimi contẽptor thori:alieni quoq; appetẽtiſſimus fuit. Sigibertũ fratrem ſuũ p̃ſecutus ẽ(& pfidiorẽ dicas)graſſante in eũ fortuna. Nã irruẽtibus i regnũ eius iſeſtis ſignis Cacano duce hunis:occupatiſſimoq; in eo bello ſigiberto chilpericus fraternę charitatis deſertor in remos ad ſigibertũ ptinentes incurrit:quos p̃ſidio p fratris abſentiã deſtitutos in ptãtẽ recepit. Verum fugatis hunis ſigibertus victor reuertens copias in ſueſſionenſium agrũ dimittit:quẽ dedẽte ſe populo facile cepit. Theodebertum chilperici filium in vrbe deprehenſum abducit. Sed nõ multis poſt diebus inter ceſſiõe patris liberatus eſt:chilperici fide interpoſita:q̃ in ſigibertũ nullo vnq̃ tempore bellum mouerẽt. Sed ſi difragus rex nihil motatus bellum reditegrat. Cuius ilico pœnituit. Nam inferior factus cõpulſus eſt cõditiões pacis quas ſigiberrus voluiſſet accipere. Sed nec ſic qes facta. Clodoueus ex chilperici liberis burdegalam ſigiberti ditiõis vrbẽ capit. Sed a ſingulfo quem ,puincię ſigiberrus p̃ſecerat mox exturbatus clodoueus iſequẽte p̃fecto pariſiũ ex fuga ſe recepit. Qua iniuria ,puocatus chilpericus theodeberto(quẽ diximus a ſigiberto liberatũ)mãdat:neuſtriam(q̃ poſtea normãnia appellata eſt) adoriatur. Eã quia ſigiberto parebat (receptis i ea plærisq; inſignibus locis)incurſionibus vaſtant. Eodẽ quoq; furore turonos/pictauos/lemouicas:& caturcos:non clero:non

Chilperi cus in ſi gibertũ fratrem bellũmouet.

Bellũ i ſi gibertũ. Supatur Clodoueus. neuſtriã theodebertus i curſat.

UVA. BHSC. IyR_235

Theodebertus occidit Chilpericus cāpaniam vastat.

monachis:non sacris virginibus pcēs perdit. Eius petulātiā cū gōdoaldus pictauusq; sigiberti ptiū erat non parua iactura affecisset:& demū mouente in eum sigiberto fugatus interēptusq; fuisset:chilpericus iniquo animo filij mortem ferens:cāpaniam furibūdo exercitu excurrit:remosq; iterum spoliat.in quem reductis copijs sigibertus hominis temeritatem corripere cōstituit.Verū intercedētibus vltro citroq; legatis pax icta est.¶Rebus inter chilpericum sigibertumq; mature compositis in gōtrāni fratris burgūdionibus imperantis exitium cōiurant.Belli cā a scriptoribus non traditur.Inuidisse illi fratres crediderim:q; ad aurelianū gontrāni regnum burgūdionum quoq; principatus accessisset. Vtcūq; res se habet:leuis exstimari potest quę facilem habuit exitum. Cōstitutis itaq; ad pugnam apud viriacū:archiacūq; copijs:breui momento per legatos cōuentū est/trecas cāpaniæ ciuitatem ,pfi cisci reges:atq; illic pacis cōditiones dicturos .Quā in diuilupi tēplo reges iterpositō iureiurando postea firmauerūt. Abeūtibus inde regibus milites austrasij qui sigiberto parebāt q̄runt q; nihil ad se neq; gr̄e neq; honoris sed neq; p̄clarū deferret.eos oībus prelijs primos adesse.vltimos esse q̄bus aliquid mercedis a rege cōtingeret.Placete quidē cū gontrāno pacē:sed chilpericū exosum habere q; p̄ter regiā dignitatē spurce viueret:hac militum tumultu natione tradūt sigibertū copias in fratrem nihil belli ab eo timētem/imo etiā exercitu nudatū cōuertisse. Hac re per nūciū accepta chilpericus suis rebus desperans q̄festinātissimis itineribus pōt:tornacū vna cū fredegūda & liberis se recepit.Huic repentino chilperici malo incōmodū aliud fortuna iuexit.Procedēti cū copijs sigiberto magnus ,pcerū atq; eqtum nūerus qui a chilperico deserāt:ad victoriacū occurrit:quos iuramēto obstrictos in exercitū admittit:p̄ter anselmū qui integra in suū regem fide negat se sigiberto auditurum:atq; ita dimissus anselmus ad chilpericum migrat. ¶Cognita fratris fuga sigi

Tumultus in castris sigiberti.

Bellū in Chilpericū.

Chilpericus tornacū petit.

Anselmus in dīm fidelis.

UVA. BHSC. IyR_235

bertus fugientē insequi pergit. Ciuitatē milite circundat. Eo motu fractū animo regē quū intellexit fredegōda au dax facinus cogitat. Vocatos ad se clā duos quos ad ne gocium promptissimos iudicabat: magnis pollicitationi bus allicit in castra sigiberti se conferāt: regēq; interimēt. Si salui se receperint forevt p̄claris fortunis abundēt. Sin illustrl facto oppetant mortē: collaturā se tēplis atq; sacer dotibus donaria quibus saluti animarū suarū bñ cōsulat deus Recepto a fredegunda negocio securi sui satellites in familiam regis sigiberti se insinuāt. Sigibertum mox) conuenienti eor cœptis tpe) confodiunt. At reges necē tumultu p castra exorto: ficarij interficiunt. Cū clamor & strepitus in vrbē delatus esset: nec cām sciret chilperi cus: fredegonda festinās regē securo animo esse orat: di cēs tumultuari & lamentari in castris milites: ꝓpterea q̄ sigibertus morte esset absumptus. Vix hæc nunciāti vxo ri chilpericus credit. Sed multor nuncio firmatus in ca stra contendit. Cui obuij primores exercitus regē cōsalu tāt: iurant in verba chilperici. Quos liberaliter regieq; pri mo habitos hortat beniuolētiā in se fidēq; seruent. Non nullos tñ de se bñ meritos minore q̄ sperauerant æstima tione & gracia tractauit. Fraterū deinde funus more re gio curauit. Extructo suessione i diui medardi ęde sepul chro vbi iuxta clotarij tumulum appositus est post̄q an nos tredecim regnasset Fratris exequijs debita religione absolutts. chilpericus brunechildem sigiberti vxorem q̄ filium cbildebertum parisij habebat rothomagum exu lare cogit recepta ingenti pacunia quæ penes eam erat. Causa exilij fuit: q̄ childebertum filium ne in chilperici potestatē veniret gondobaldi ducis ministerio fune per fenestram demissum ad mettenses deferri mandauerat. ¶ Mox ad bituriges: & eas vrbes quæ ad ligerim fluuiū sitę sunt ne quid turbę molirentur meroneum filiū mit tit: qui eas recipiat. Sed neglecto patris iperio meroneus cenomanū vbi dolo fredegondæ mater eius andouera

Frede gōda si/ giberti necē p/ curat.

Chilpe ricus a militib9 sigiberti salutat.

Mero/ neus pa terni mā dati spre tro.

UVA. BHSC. IyR_235

exulabat: diuertit. Deinde brunechildis viduæ recordatus rothomagum cõtẽdit: ibiq; mulieris ingenio delectatus eã duxit vxorẽ. Qua re indignatus chilpericus: veritus ne astu brunechildis ĩ patrẽ filius armaret: rotomagũ citus ꝓficiscitur. Cognito eius aduẽtu noui coniuges in tẽplum diui martini: qđ pone vrbis muros ligneis tabulis constructum erat: se cõmittunt. Ex quo cũ illos educi inuitos p legẽ non liceret: solita pfidia rex vsus sancte illis iurat si ad se veniant nunq̃ illos a thoro separare. Egressi templo postq̃ vno alteroq; die apparatissimis conuiuijs accepti a rege fuissent: filiũ renitentẽ a brunechilde patrĩ sium abducit. Quẽ paulopost eccl'iæ sacris addixit. Sed suasu gõtrandi reiecto clericatu: ad secularem vitã reuersus est. Latuit inde metu patris ĩ beati Martini turoneñ. tẽplo. inde cum eruere eũ chilpericus quæreret: sortibus meroneus egit quibus illa ætas ad insequentẽ modũ impune vtebat. Dies tris apertis corã se sacris codicibus: pnoctans meroneus diuinũ oraculũ expectat: reuoluto codice: in librũ regũ oculos intendẽs: ita legit. Quia reliquistis dñm deum vestrũ tradidit vos ĩ manus inimicorum vestroꝝ. Scdo dauid psalmos scrutanti mox illud occurrit. Deiecisti eos dum alleuiarent. Tertio ex xp̃i euãgelio offendit. Scitis quia post biduũ pascha fiet. His tanq̃ ad se diuinitus ptinentibus oraculis: cõfirmatus meroneus: tẽplo egredit comite gontrãdo. Inde sex ex omni numero seruis (gregorius scribit quingẽtis) secũ desumptis: per altissimo dorũ atq; diuionẽ in campaniã migrat: vbi ab ĩcolis deprehensus in desperationẽ venit: patrẽ maxime formidãs. In eo mẽtis agone constitutus seruũ orat gayldũ: vt eũ perimat. a quo mox pcussus interijt. ¶ Interim dũ hæc aguntur: nunciatur Chilperico campanos sueſſionẽ occupasse. quam mox paruo negocio recepit: interfectis ciuitatis primoribus qui cum campanis senserant. Eodẽ fere tẽpore ad turonos petragorios q; atq; aginenses Clodoueum filium cũ exercitu legat: cui Desiderium nobili

Sortes

Meroneus a seruo occiditur.

UVA. BHSC. IyR_235

ortũ loco cõsiliariũ attr buit. ¶ Per id tps mõmoleus agõtrando regioni ꝑpositus: accepto francoꝝ aduentu: cõtractis copijs in eos mouet. Cõmisso ꝑlio mõmoleus nõ sine suorũ cæde victoria potitus est. Nã ex suis quos in aciẽ mõmoleus eduxerat milia quinq; desiderata sũt. cũ ex clodouei exercitu vigiti quattuor milia cecidissent. Mõmoleus. Magna strages.

¶ Tam graui chilpericus incõmodo affectus bello tamẽ nõ abstinuit. nũc hinc nũc illinc arma circũferens. Abstulerat chilpericus varroco britonum regi vrbes quasdam. Quas ne repeteret veritus aduersus eũ (si forte incautũ intercipe posset) pictauis atq; andegauẽsibus mãdat: copias cogãt & varrocũ insidijs fallere tẽtent. Cuius rei gnarus factus varrocus exercitũ parat: intẽpesta nocte hostẽ inuadit: fũditq; multis occisis. Sed tertio post die chilpericus cũ britone paciscit. misso ad eũ obside filio: restitutisq; quos occupauerat locis. qbus etiã addidit & vannas maritimã vrbẽ cõditione annuę pẽsionis apposita. Tot belloꝝ turbinibus ipeditũ regẽ fredegõda nihilominus sollicitat: mulier ad discordiã nata. Erat ꝑtextatus rotho magorum archiflamen: hunc detulit regina consiliatorẽ nuptiarũ brunechildis cũ meroneo extitisse. eiq; aduersus chilpericum cõsensisse. Brunechildis quoq; cũ ꝑcio siora bona apud se habuisset. ea mulieri (nesciente rege) restituisse. Muneribus ꝑterea apud ppm egisse vt chilpericũ occiderent. qbus irritatus iã in ꝑtextatum regius animus: odio indies magis torqbatur. At quia ꝑsuli manus inferre nõ temere audebat: cõtrahit in petri apli tẽplum eꝑoꝝ cõsiliũ in eo ꝑsentem Prętextatum insimulat: eoꝝ quę supra a fredegõda suggesta fuisse rettulimus. Quæ nullo teste cũ a rege tm̃ dicerent̃ sanctior pontificũ snia (quã sequebaꝫ gregorius turoneñ.) ꝓpiciari ꝑtexato videbatur. Plæriq; in diuersam partem adducti chilperico scilicet assentabant̃. Inter repugnantes igitur sententias quandoquidem chilperico non pateret via prętextatum dannandi: pauci qui partes eius tuebantur episcopis ne Bellum aduersus britones. Fredegonda Pretexatũ accusat.

UVA. BHSC. IyR_235

gocium chilpericus dat:prętaxatum cõueniant.regis be nignitatẽ patefaciant.qui in humiles etiã crimine conui ctos indulgẽtiſſimus ſit.Si culpam cõfeſſus ad miſericor diã cõfugerit.aſſerant ſe prętexato liberaliſſime omia re miſſurum.Suaſus ab ep̃is p̃taxatus in cõſiliũ venit.aduo lutuſq; ad pedes chilperici: maieſtatẽ ſe regis quidẽ offẽ diſſe cõfitetur:ſed piẽtiſſimũ regem eſſe qui lapſis miſe reri nõ neget. Ad hec p̃texati verba ſella regia exurgens rex:mox i genua demiſſus: quaſi humilitate ſimul & re gia mãſuetudine contionẽ flexurus eſſet. Vos iquit reue rendiſſimi p̃ſules confitentẽ reũ audiuiſtis.Rubore moti põtifices q; regẽ humi demiſſum intuerẽtur: eũ erigunt. Quo vno tm̃ rex aſſentiri ſibi patres i terprętatus: ad pa latium redit.inde miſſis ad cõſilium quibuſdã pontificiꝭ iuris canonicis quibus iudicatos maioribus criminibus ſacerdotes dignitate exuí mãdabaſ:Bertrãdus imprimis burdegalẽſiũ antiſtes ad p̃texatũ conuerſus: du dũ inqt ep̃e frater cõmercium tuũ nõ erubuimus.Nunc abſq; re gis beninolẽtia cõionẽ tuã admittere nõ poſſumus: atq; ita prætexatus conſilio extruſus eſt.Quẽ appreheuſum rex ergaſtulo ſeruari mandat.Inde cum liberatus ferme noctu euaderet: cõtumelia vulneribuſq; affectus tandẽ in inſulã cõſtantianę dyoceſis relegaſ. Ad hũc modum chilperico ſeuiente:cũ nec ſuis parceret/ nec alieno abſti neret.Gõtranus aurelię rex Childebertũ nepotẽ q mettẽ ſium regno p̃erat accerſit.Eo apud pontẽ petreũ coram poſito:orbus inquit amãtiſſime nepos ſum liberis:nec ſo bolis mihi ſpes p hanc ætatẽ vlla relicta eſt. Te liberorũ loco habere conſtitui: ita vt filius adoptione meus ſis. Regni bonorumq; hæres eſto:nec me ſecus ac patrẽ co lito.Gontrano hęc dicẽti quia puer erat childebertus cũ ample ſatis reſpondere non poſſet vnus ex proceribus aulicis gratias copioſiſſime egit. Deinde muneribus vl tro citroq; datis atq; acceptis de chilperico habita ſunt verba qui ambitione & armis terras ad gontranum per-

Prętexa tus põti fex i exi lium.

UVA. BHSC. IyR_235

tinentes occuparet. Eã ob rem ad chilpericũ mittũt qui ablata recuperẽt: alioqun bellũ denũcient. Quo nũcio in dignatus rex supra q̃ solicitus erat ira incãduit. Ad hanc quoq; regis perturbationẽ alia a britonibus orta nuncia tur. Hi ifesto agmine in agros redonicos ingressi ad cor nutũ vsq; vicũ oia populabantur. Quos vt ab incursioni bus reuocaret domũ bibolenũ bello assuetũ hoiem chil pericus cum multis copijs in britones mittit. Quorum terræ duce regio nauetum vsq; vastatę sunt: atq; ita repe tentes domum britones qui in redones grassabantur: nõ multo post francis britãnia exeũtibus: hostis brito iterũ cõuertitur. ¶ Interea inquies chilpericus Pictauos qui theodeberto parebãt in postetatẽ accepit: fugato theode berti prefecto. Et quo magis regis huius efferatissimos mores stupeas. Cũ dacus quidam falso ne an vero crimi ne delatus a sousfrio duce i carcere chilperici iussu tene retur. quia scilicet admisso ad se in carcerẽ sacerdote: pec catoz pœnitentiam (iucõsulto rege) feciset: necari proti nus iubet. Nec finis erat maloz chilperici: legem fert sin gulos qui vineas vel possiderent vel collerẽt pẽdere quo tãnis in vsum regis vini vrceolũ. i. ãphoram. Cui tributo legẽdo marcus quidam apud aqtanos q̃stor positus dũ pensionem superbe contumelioseq; exigit a lemouibus occidit. ¶ Inter hæc cõtinuis imbribus aruernia mẽse se ptẽbri inũdauit: ita vt melior eius pars quam alemaniam vocant stagnaret: & lacus esse putaretur. Quam ob rem sementẽ facere agricola nõ potuit. Amnes quoq; liger & melacris superatis ripis confusi: in agros se differũt peco ra cũ segetibus rapientes. Rhodanus p̃terea p̃ter morẽ excrescẽs: se arari pmiscuit. Quo diluuio plurimæ ædes & muri burdegalæ vrbis partim corruere. Defluentibus tandem aquis: cum solũ apparuit: gratissimus florum de cor arbores vestiuit: nullo inde fructu suscepto. Visum itẽ ẽ p turoniam frequẽs & stupẽdũ fulgur: cũ fragore arbo rum. Apud burdegalã terremotu perterriti ciues in alias

Bellum britones

Crudelis Chilperi cus.

Chilperi ci q̃stora lemoui busneca tur. Inun datiões & seuitię celi.

UVA. BHSC. IyR_235

ciuitates se receperũt. Nec pyrhenus mons hũc tremorẽ ignorauit: ruẽtibns inde grãdibus saxis ad hoiem pecorq; pernicie. Ignis etiã cælestis i burdegalẽ demissus complures vrbis domos vna cũ areis cõsumpsit. Simile incendiũ aurelia ppessa est. In agro carnutiũ ex effracto pane sanguis ꝓfluit. Et densissima grãdo grauẽ biturgibus calamitatem importauit. Quæ mala secutum ẽ alui ꝓfluuiũ & æstuans febris quibus morbis comes erat vomitus & renũ dolor/cum capitis & ceruicis grauedine. Interi chilpericus feruẽti febre maceratus est. Cõualuit tñ mox sanato patre vnum ex liberis recẽtius natum morbus occupat: q lauacro sacro postq̃ ablutus est dolore leuatur. Sed nec infantis salus fredegondę diu iucũda extitit. Maior natu qui erat ei filius ea profluuij pestilẽtia intabuit: quam omnis ferme chilperici cognatio velut aliquo desuper immisso contagio cõsumpta est. Tot igitur malis crebrisq; doloribus admonita sui fredegõda regem adijt. Memorat dei beneficia: quibus cum amplissime donati essent: i gratissimi tamen pluribus sceleribus se cõmaculauerunt. Nunc eorum quæ flagitiose perpetrassent vindicẽ adesse deum: qui liberis inqnit nostris vno tempore ægrotantibus. cognatiõis quoq; nostræ bona pte fato vltimo subla ta nos vlciscitur. Dum prospera nobis fortuna blãdiretur: ferebamur elati ad omnem iniuriã. rapuimus aliena. subditis legũ iniqtate grauatis nihil pepcimus. nec a genere. nostro temperantes: alios opprobrijs: alios carcere atq; alios exilio: nõnullos parte bonorum mulctauimus: plurimos vindice ira morte sustulimns. iã igitur sua nos deus iracũdia vt resipiscamus pulsat: cuius patientiam lõgitudine peccãdi habuimus irritam. Execremur oro chilpericeprior em illã vitæ cõsuetudinem: & tentemus vera pœnitudine placare/quẽ tã multis flagitijs offendimus. Chilpericus hac fredegõdę cõploratiõe ꝓmotus: simulq; tris sibi filios breui tpis interuallo mors eripuisset benignior deinceps fuit atq; quã de vineaꝝ cultoribus legẽ tulerat

Morborũ illuies Chilperici dom⁹ i fortunium. Vexatio dat intellectum.

UVA. BHSC. IyR_235

abrogauit.dei tẽpla magnis donarijs cumulauit.inopes frequẽti liberalitate cõsolatus.Filiũ clodoueũ altera vxore suſceptũ quẽ ipellẽte fredegõda vinctum i caſtello brẽnę habebat cũ occidi imperaſſer cuſtodia eduxit. Adeo maxime potẽs eſt reuocare ad bonam mẽtem inſaniẽtiũ animos virtutum ſtimulus aduerſitas.Erat gõtrano regi vxor auſtrigildis maligna mulier & ſæua. Quæ eadẽ peſte laborans cũ ſentiret nulla ſibi medicorũ ope poſſe ſub ueniri ad virum cõuerſa:ecce inquit mi vir in mortem eri pior ꝓpter potiões quas medici cõfecerũt. Te per cõiugij fidem obteſtor:cũ e vita exceſſero:cnra ne pereã inulta.Iube medicos duos quorum dolo morior capite dãnari:vt par dolor ſit eorũ beneuolis:qualem meis cõiector amicis affuturum Hac vxoris querela motus rex:funere ſtatim expleto innocentes medicos necat.Per id tps longobardi partem italiæ occupantes mauricio imperatori nõ parebant.Eos quia id nec modeſte ferre nec exturbare hoſtẽ cõmode mauricius poſſet/tentat chilpericũ pecunia/ſi forte aduerſus illos cõparato exercitu italia expellat.Chilpericus mille auri pondo ab imperatore miſſa ꝛccepit.ſtatiq; in longobardos moeut.At illi cum in aciẽ ꝓdire munitis locis defenſi nõ auderent/chilpericus grãdi pecũia ab illis donatus:pace data franciã reuertit. Ea re cognita mauricius per legatos chilpericum monet aut pecuniam reſtituat:aut veluti cõuenerat hoſtem longobardũ italia deturbet.chilpericus qui paruí(vt fere oẽs)imperatorẽ haberet:nullo illum reſpõſo dignatus ẽ. Quem nihilominus res quã mox narrabimus mitiorẽ fecit Nigegõda chilperici ſoror hermegildo gotho nupta(q hyſpaniæ cũ patre hẽgildo imperabat)virũ arriana ipietate deceptũ:tũ ſua tũ leardi ſctiſſimi viri opa ad rectam fidei regulã reuocauit.Qua re per gõſaldã ad regem hẽgildum delata virũ ſuũ hermegildũ pr dñicę reſurrectionis feſto die in ergaſtulo ſecuri trucidauit.Progreſſuſq; ad malicią multis perſecutionibus affecit xpianos. Cuius vt ſæuitiã

Auſtrigildis.

Mauricius ipera tor.

Longobardi in itali a.

Chilperici auaricia.

Nigegõ gotho dan cõtumelijs afficitur.

UVA. BHSC. IyR_235

fugeret Nigegũda: hyſpania excedere & ad frãcos ꝓfici ſci tẽtauit. In itinere a militibus biſantinis quos aduerſus gothos Mauricius iperator in armis habebat cũ filio de ꝑhẽditur. Illa dũ ad mauriciũ ducitur merore cõfecta: mulier iteriſt: filius cõſtantinopolim ad mauriciũ ductus eſt

Bellũ in hiſpania

Chilpericus & filij & ſororis acceptis iuriſs: grandi exercitu coacto in hẽgildũ ꝓſecutionis autorẽ mouet. Fiunt vtrinq; & ꝑlia & cædes. Sed gothorũ longe plures. Quibus abunde ſatiatus & ingẽti præda onuſtus chilpericus domũ ſe cõtulit. Reuerſum mauricius per legatos hortatur lõgobardos ſicuti data fide cõuenerat italia expellat Negocium chilpericus eo libẽtius ſuſcepit quo ſororem filiumq; facilius ad ſe remitti ſperabat. Nam de ſororis morte non dũ cognouerat. Ea expeditio irrita fuit. Orta enim ab alemanis qui chilperico auxiliares venerant in francos ſeditiõe regem arma ꝓmouere nõ permiſit. Nec multo poſt chilpericus cuius militia in homines multis fraudibus ſpicua eſſet: in deum quoq; impietatem meditatus eſt. de diuina ſi quidem trinitate ita credi voluit: vt nõ tres in illa diſcretas perſonas: ſed vnam cõfiteretur quã patris interdum nomine: interdũ filij: nõnũq; ſpiritus ſancti ſacræ litteræ deſignarẽt. De qua etiã pniciooſiſſima hereſi ad põtificẽ atq; imprimis gregorũ turonẽſem lras dedit. Vtq; idoneos ſuo errori teſtes adhiberet hylarium auguſtinũq; prime inter xꝑianos auctoritatis doctores in hac ꝑte eſſe cõfimat. At gregorius hõ imprimis ſancti tate ſpectatus: regẽ admonet: caueat dei indignationem tanta ipietate ꝓuocare: impium maxime eſſe quod diceret: nec religioni catholice cõuenire. quinetiam eos quos in teſtimoniũ citabat tã religioſo dogmati repugnare. eoſq; longe ſecus ſcripſiſſe & docuiſſe. Aegerrime tulit chilpericus gregorij reſpõſum: atq; ira feruens: a põtifice igit mqt cõſiliũ de hac re capiemus. Mox ad regem venienti ſaluio albigeñ. quodã ex aulicis eꝑo hereſim patefacit, ꝓducta ẽt charta ipietatẽ cõtinẽte. eãq; ad aures põtificis

Chilperici impietas i deũ

UVA. BHSC. IyR_235

secreto recitauit. Sed tamet si saluuius animũ i re pñti cõ tinuit. vultus tñ indicio itellexit rex sacerdotẽ ei non assti pulari. Et cũ reliquos oẽs idẽ facturos: repugnaturos quo q; sibi dubitaret: i sñia nõ pstitit. Tradũt auctores chilpe ricũ: cũ greçe latineq; eruditus mediocriter esset ad sras nras tres insuper greças αθω itulsse: quæ & in diplomati bus atq; chirographis eius de donatis eccl'iæ ꝓuentibus ex scriptis plurimo post tpe ẽmãserunt. Interea lẽdascus turonis a rege ꝓpositus comes ꝙ populum durius ifesta ret: gregorioq; antistiti ciuitatis i euerẽs atq; insestus eẽt magistratu remouetur. Nã ꝓ id tps regendis ꝓuinciis co mites ꝓficiebantur non secus ac magistratus quos balli uos seneschalloſq; nũc rex istituit. Hiq; ꝓ regis libidine di mouebantur. Qua insignis ignominia lendascus grego rium ꝓditionis insimulat: ꝙ scilicet turonum vrbem gõ trano ꝓdere cogitaret: aususq; esset reginam stupri cum bertrãdo burdegale pontifice cõsuetudine cõtaminare. Cuius lasciuiæ assertorem lẽdascus effecerat quẽdã ricul phum gregorio aliquãdo familiarem: qui sacerdoti obtre ctans eum quatenus poterat maledictis persequebatur. Ea re grauiter ꝓmotus rex cõciliũ eꝓrũ ad brẽnacũ op pidũ cõtrahit. In eo gregorius cum nullius in regem offẽ sæ cõsciũ se diceret: simul per sancte more maiorum ter tio iurasset: nihil eorũ quæ ad regem de eo delata essent cõmisisse. Ea assertione purgatum esse gregoriũ conciliũ indicit. Tũc corã introduci lẽdascum rex mãdat Sed co gnito patrũ iudicio sibi timẽs lẽdascus perfugerat. In cõ tumacem lata excõmunicationis sñia est. Qui diu profu gus amicorum ope chilperico recõciliatus cum reginam pacare speraret ad eam in sacello orantem accessit: petit q; humi pronus remitti sibi quæ peccasset: prostratum sa cello excedẽs regina despexit. Sed nec sic desperans len dascus auaricię recordatus muliebris: muneribus reginã mãsuescere posse sibi psuadet. Ipe ad nũmularios veniẽs dũ ꝓciosiora q̃q; venalia perqrit: a reginæ satellitibus cũ

Lenda scus co mes

Accusat grego. tu ronen.

UVA. BHSC. IyR_235

deprehensus esset: vno illorum grauiter vulnerato elapsus
dū ad sublitiū pontem q sequanā iūgit altero pede inter
duo male cōmissa tigna ꝑ lapso crus fregit quē vrbe ex
Lendaſ portatum q̄q̄ rex curari mādaret: reginæ tñ iussu gulam
cus neca eius satillites ifregerunt. Riculfo vita interceſſore grego
tus. rio donatur. Sed tormēta non euasit donec dolos oēs de
Fredegō texit. ¶ Non facile obliuiscitur sui scelerum insueta mali
dæ perti cia. Fredegōda quę filijs oibus orbata pœnitentiam pro
nax i ma fiteri videbatur. Clodoueum quem diximus custodia a
licia patre emissum ꝑseq rursus perseuerat: ea maxime causa
animus ꝙ illū chilperico succeſſurum hæredem formidabat. Et
ne hoc sibi dolere mōstraret fingit causas quāobrem pa
tri merito foret odiosus. Erat clodoueo cum scorto quo
dam voluptatis cōtuberniū. Eiq; scorto mater eratvetus
Vtraq; ad reginam delata est: illa ꝙ multorū cā malorum
eēt. Hæc ꝙ maga: & ꝑ maleficia demoniacæ artis frede
gōdæ liberos sustuliſſet. Depræhēſam igitur pellicē frede
gōdæ palo transfigi ante clodouei ædes mandat. Matrē
lōgo cruciatu per tormenta examinatam crimē confiteri
coegit & confeſſam cremari. Nec ceſſat cædis appetens
mulier: donec clodoueum exterminet. Orat igitur regem
pœnam de filio sumere: cuius assensu tris filios amiſiſſet
quiq; regnū prē supstite affectaret. Chilpericus nihil mu
lieri negare assuetus: venatū ꝓficiscens clodoueum vna
venire iubet. Dū ad siluam vētum est: ligatum filium ad
Clodo fredegōdam mittit pater. Illa corā positum rogat qui sint
ueus fre ꝓceres q̄ partes eius aduersus chilpericum tuentur Clo
degōde doueus vt fœminæ timorem suspitionemq; icuteret plæ
iussu oc rosq; ex fredegōdæ seruitio noīat. Mox custodiendū mi
ciditur litibus clodoueum tradit. iperās vt in costas eius traiecto
gladio necent. relicto in vulnere mucrone quasi mortē si
bi ipe cōsciuiſſet. Eius necē perfacile chilpericus tulit. Se
pulchri tamen honore dignatus est: & ad matris tumulū
humari. Hinc ad exhibendos populo vetustiſſimo roma
norū more ludos se conuertit, istituto suessione circo itra

UVA. BHSC. IyR_235

quẽ equites in girũ cursitarẽt. ¶ Causa interea belli chil perico incidit. theodoro massiliẽsi ãtistite de sede eiecto: fortunisq; eius oĩbus autore dynando direptis qui terrę ꝓuincię sub rege gõtrano iperitabat. Hũc theodorũ ad childebertũ fugientẽ gõtranus deprædẽdit. Ea re cogni ta childebertus cui ex dono gõtrani dimidiũ vrbis massi liæ attinebat. gontranũ legatis missis petit debitã sibi ptẽ restituat. Negat se gõtranus regis iussa facturũ. Quinim- mo oĩbus aditis ꝑsidium imponi iubet: ne adueniẽti chil deberto pateãt vię. Erat regi gõdesillus sũmo genere na tus ꝓfamiliaris. Hunc ducẽ copijs ꝑfectum massiliã chil debertus mittit/ qui ciuitatẽ recipiat restituto theodoro. Accedenti gõdesillo massiliã ingredi dynãnus ꝓhibuit. Qui non multo post verbis suasus gõdesilli ad beati ste phani templũ qđ extra vrbẽ nõ procul a muro est venit. quem vnicum ad se admissum gondesillus de theodoro expulso/ deq; rebus male ab eo pactis arguit. Et nihilo- minus mãdat vocari ad se primores ciuitatis apud quos erat illi a childeberto mandatũ negocium. Dynãtus hac re territus supplex orat id ne faciat: paratũ se esse patefa cere illis vrbem. Et deinceps iurare in verba childeberti theodoroq; pariturũ. Demissus dynãnus ꝓmissa implet. Massilia igit recepta & theodoro restituto ad childeber tum re ductis copijs gõdesillus reuertit. At dynãnus ab- eunte gondesillo ad Gõtranũ mittit qui Massiliã recupe ret. Cui tũ cœpto theodorus obstitit. Ex hac cã quęcũq; superioribus annis inter childebertũ gõtranumq; pacta conuentaq; erant irrita habita. Erat childebertus chilpe rici ex fratre nepos. q Gontrano cum infensus esset gillo nẽ remorũ antistitẽ qbusdã sibi proceribus attributis ad chilpericũ mittit. occasione hinc sumpta vt superioris an ni fœdus inter reges constitutũ fide scriptisq; firmaretur. sed primaria legationis mittendæ cã fuit vt de gontrano quęrereť/ cum quo nec fidem nec amicitiam conseruare potuisset. quãobrẽ inquit gillo childebertus tuus o chil-

Cã belli i chilpe ricum.

UVA. BHSC. IyR_235

perice nepos te petit: liceat iūctis copijs vīis i gontranū arma sumere vt q̄ tibi atq; illi p̄fidus princeps absolutte cipiamus. Letus aūt oīone chilpericus cōuēta oīa grata habuit. Bellū insuper q̄d iā dudū agitabat ab vtroq; rege geri placere rūdit. Nec mora exercitus paranť. q partitis agminibus incedētes bituriges inuadūt. ptē copiarū de fideriusvir strēnuus ducebat. Huic ad mediolanū caste lū cui nomē nūc est magdunū bituriges cum quīdecim milibus armatorū occurrūt. Pugnatū est ęquo marte & ex vtraq; acie septē hoīm milia cecidisse referunť. Dum vtrinq; pugnať: reliq duces berulsus ādegauor̄ p̄fectus: & bladascus obsidione vrbē cingūt. Gōtrano subsidium suis ferre festināti nūciatū est ptē hostiū e castris p̄datū abijsse: eosq; nō ꝓcul abesse. Quo cognito gōtranus militē i armis paratū eē iubet. Inuētos mox p̄dones nō magno labore fudit. Postq̄ oēs regū copiæ q̄si ad pugnā instructe mutuo se consp̄ectu intueri possent spectatissimi hoīes vt quisq; suo regi assistebat: metiētes aīo quid incō modi si plio decertareť cōtigeret: vltro citroq; cōmigrāt: si forte irritatos regū animos reducere ad beniuolētiam possent. Nec inanis fuit labor. Ita cōstituta est res vt ablata restituerenť. Discedētibus copijs chilpericus suis imperat cōtinere a p̄da & rapinis manus. Cuius rei p̄uaricatoram qui rothomagor̄ comes erat incādescens chilperi cus gladio transfixit. Hoc exēplo reliqui absterriti conti nētiores ibant Per hos dies cometa visus est fusca nube circūdatus radio vno fulgēs. Suessione cęlum ardere cō spectū est. Pariſij sanguis nube i multor̄ vestimenta stillauit. Siluanecti interior cuiusdam agricolæ domus sanguinolēta inuenta est. Post hmōi ꝓdigia inguinaria pestis multos asumpsit. Dum hec gerūtu theodorum quē fredegonda pepererat infantem mors rapuit. Eius interitum mater quorundam suasu in momoleū cuius supra feci mētionē atq; in quasdam mulieres magas transfert. Mulieribus dephēsis cognoscit eas quidē cōplures iter

Bellū bi turigib9 aduersus gontranum.

Prodigia varia.

Vindex chilperi cus.

UVA. BHSC. IyR_235

emisse:quorũ cruor ad momolei salutẽ ꝓfuisset. Deinde theodorũ quorũ quoq; in similem vsu fuisse necatũ cõfi tent. Sũptum est de illis supplicĩũ. Alię viuę crematę:alię circũacte. Momoleũ cum chilpericum morte affecturus esset a fredegõda rogatus dimisit. Sed cũ esset varijs tormentis toto corpore maceratus paulo post iterijt. Hunc fredegondę mĩnũ dolorem Clotarius qui ex ea non multo post natus ẽ infans oblitterauit. Cuius exortũ tanta letitia chilpericus excepit vt recludi ergastula & custodias laxari emissis inde vinctis mãdauerit. Sed (vt sunt res humanæ) lætitiã mæror intercepit formidãte chilperico gõtrani aduersum se atq; childeberti cõfœderationem. Eã ob rem thesaurum suũ oẽm & ꝑciosissima quæq; exportari cameracũ iubet. Quam vrbem scilicet munitissimã ĩ colere & in ea se tueri statuerat. Tãtus ille metus a fratre nepoteq; fuit:vt agris tentoria non secus ac in bello haberet:in eisq; ꝓnoctaret:militibus ad excubias vigilantibus Adeo meticulosa est malorũ testis cõscientia. Ad oia pauet dum nemini cõfidit. Interea tñ ad vicum callem qui a materna flumine nõ procul abest positus venatiõibus se oblectabat. Ad quas cũ die quodam se parasset:in cubiculũ Fredegondę ingressus cum eam quietis causa decubantem vidit:tenui admodum quem gerebat baculo Fredegondam a tergo ludens ꝓcussit Quo ictu in partẽ alteram vt ludentem cognosceret se regina nõ conuertit: sed suspicata landericũ esse qui palatio prẽerat. landerice inquit vt quid me ferire audes? Huius lãdericivxorẽ Chilpericus stuprabat:quare fredegondæ responso perculsus suspectam de adulterio fredegondam habuit:atq; ita leuandi mœroris causa venatũ pergit. Fredegõda rege a se abeunte sensit verbo offensum esse Chilpericum: quare verita id quod vero simile erat ne regis animo suspicio stupri altius insideret:mulier multis homicidijs insignis ausa est memorabile facinus tentare. landericum clam ad se vocat:quę sibi contigerant meminit. Monet nõ cu

Clotarius secundus natus scitur.

Fredegõdę ire gẽ scelus

UVA. BHSC. IyR_235

biculum sed sepulchrum cogitet. Haud dubiam sibi esse regem ꝓ cõfesso habere lãdericum cũ ea consuetudinẽ feciſſe illiciti amoris. Turbatus animo landericus præsentem adesse sibi mortem arbitratur: seq; veluti iã captũ rapi ad supplicium putat. Quem supra q̃ virilem aĩm decet cum videret fredegõda i tabescere: vna ingt lãderice res est quæ nos a periculo eximat. Solet a venationibus chilpericus nocte plurima domum reuerti. Age igitur impigre & facinorosos quosuis homines & sanguinarios pecunia muneribusq; sollicita qui per noctis caliginem chilpericum ex equo descendentem citis vulneribus nocent. Hoc pacto & mortem superabimus: & regno potiemur. Reginę cõsilium secutus lãdericus sicarios in insidijs locat. Hi vt cõuenerãt regem inter tenebras adoriunt atq; interimũt: atq; noctis bñficio defensi petpetrato homicidio exclamãt chilpericum interfectũ esse: & quasi homicidij expertes ipi eẽnt childebertũ auctorẽ parricidij vociferantur. Aulici ascẽsis eqs huc atq; illuc dephensuri fugientes homicidas, frustra discurrunt. Madulphus silua nectẽsis p̃sul eo tpe aliqd negocij in curia habebat. Is rege cęso sepeliendi officium exhibuit. atq; naui impositũ secundo flumine a diui germani de pratis quã rex extruxerat ædem extulit: vbi etiam nũc eius sepulchrum visit̃ Tam miſero vitæ exitu chilpericus regnũ reliquit hõ ipudẽs arrogãsq;: q cũ amicũ neminẽ obseruaret: nẽo illi amicus fuit Exscripserat nescio quot libros icõdito versu. alios q; nõ paucos. quos impiã scilicet rẽ cõtinẽtes viri sapiẽtia ꝓbari deletos prorsus exterminauerũt. Sed iuuat me chilpericũ a tergo reliquere. pauperũ qdẽ abiectorẽ sacrarumq; ædiũ osorẽ. irrisorẽ insuper ecclesiasticĩ ordinis q pluris semp existimauerit recenter ad fidem cõuersos: q̃ eos quos diuturna religio cõmẽdabat: illis ecclesias attribuẽs: his perraro ministrãs: vni tantũ germano parisiorũ atistiti obseruantissimus fuit. Cuius sepulchrum hoc a se edito epigrãmate dignatus est.

UVA. BHSC. IyR_235

Eccleſie ſpeculũ:patrię vigor:ara reorum.
Et pater & medicus paſtor amorq; gregis.
Germanus virtute/fide/corde/ore beatus:
Carne tenet tumulũ:mentis honore polum.
Vir cui dura nihil nocuerũt fata ſepulchri:
Viuit enim.nã mors quẽ tulit ipſa timet.
Creuit adhuc potitus iuſtus poſt funera.Nam qui
Ficte vas fueras gẽma ſuperba micat
Huius opem ac meritum mutis data verba loquuntur.
Redditus & cæcis prędicat ore dies.
Hũc vir apoſtolicus rapiẽs de carne tropheum.
Iure triumphali concidet arce throni:

¶ Chilperici igitur ingenium & mores execrari debebit quiſquis ad gerẽdã rempublicam optimus accedet.

QVnc fredegondę reliquias ſequamur.Interẽpto chilperico fredegõda ſuis fortunis timẽs: ſe cum omnibus opibus ad beate marię pariſienſis ædem tanq̃ ad aſyllum tranſfert. Quam libera liter accepit loci antiſtes.Theſaurum qui penes chilperi cum erat dum apud callã agere quidam aulici auferẽtes ad childebertum pertulerunt.At fredegõda rebus ſuis filioq; tutius conſultum iri cupiens,gontranum aureliæ regem per nũcios orat:ſibi clotarioq; tutor aſſit.Nec tardat gõtranus:venienti vrbe egreſſa fredegonda obuia ꝓgreditur. ¶ Suſcepta nepotis tutela per regni inſigniores vrbes circunferri clotarium infantem iubet.Qui clotarium circũferebant ꝓceres vrbes gõtrani nomine in fidem recipiũt.At gõtranus popularis incõſtantie nõ ignarus cũ in æde diuę marię eſſet:ingẽſq; populi turba aſtaret:fctõ ſilẽtio.Viri inquit pariſiẽſes qui huc cõueniſtis vos oro: ſeruate ſtabilius in me fidẽ q̃ in fratrẽ habuſtis.vt & meũ nepotẽ in pace educare/& vos iuſticia moderari poſſim. ne(qđ nolit deus)aut ille ſine tutore:aut vos ſine adminiſtratore piclitemini.Gõtrani oratione lętus populus:principis hũanitatẽ fidẽq; collaudat:deũ ꝓcatus vt illũ ſaluũ

Gontranus clotarij tutor.

UVA. BHSC. IyR_235

fauſtũq; ſeruet. ¶ Fuere per id tps motus qdã belli repetẽte gontrano loca quę childebertus occupat. Sed ganeus pictauor comes qui childeberti partes tuebat lemouicẽſes ip̃oſq; pictauos in fide cõtinuit: turonos p̃terea tẽtauit. ſed repugnante vrbis antiſtite ciuitas in fide gontrani perſtitit. At non multo poſt childebertus quẽ poſt chilperici necem pariſium aduenientem ciues non admiſerant: gillonẽ remenſem quibuſdam adiũctis ei illuſtribus viris: ad gontranum ire iubet. Admiſſis legatis/gillo aſſentatiõe vſus principio gratias deo egit: qui gontrano tam clementi & potentiſſimo regi pacem ſinceram tribuiſſet. Nec vltra tulit gõtranus verba pontificis: ſed dicere volẽtem intercipiens. non inquit peſſime p̃ſul blãditiis iſtis libẽs (te maxime orãte) auditum exhibeo. Omnium enĩ q ſunt cũ ſis pfidiſſimus: tu p̃textu lineę huius veſtis religionem prę te ferẽs: fraude, pditioneq; omnes fallis. Te enĩ cõſultore vrbes q̃ ad me ptinent complures incendio abſumptæ ſunt. Sic loquenti regi gillo nihil rñdit. Sed alter legatorum quæ a childeberto mãdata erant paucis ad inſequentem modum elocutus. Glorioſus iquit rex nr̃ childebertus nobis p̃cepit repetere abs te p̃ni regni partem quã tu illi gõtrane ademiſti. Rñdit gõtranus. iampridem ad hæc rñdiſſe. ſe nihil a childeberto prę ter conuentorũ formã vſurpaſſe. Ea propter q̃ legitime poſſideret ſe retẽturum. Niſi tm̃ ea quæ vel gr̃a forte vel liberalitate donare decreuiſſet. Ergo cũ intelligeret legatus fruſtra aduerſus regem cõtendere: qñqdem inqt legatio nr̃a nõ pcedit. Reliquũ ẽ qđ ad extremũ, p tua iuſticia ĩpetrem⁹. Eſt apd te fredegõda chilpici relicta q̃ ſigibertũ pricipis nr̃i parentẽ & ſupra paucos dies chilpicum interemit: mulier digna affici mltis ſuppliciis. Propterea petit childebertus hanc ad ſe dimitti. Cui ob ſcelerę imanitatem pœnas vt par eſt irroget. Legato gõtranus rñdit: iniquum ſibi videri ad pœnas rapi mulierem regio nutu inſignẽ: & quam nõ putaret culpã cõtraxiſſe eorę q̃ illi obiſcerentur. Atq;

Gillo remẽſis ad Gontrranũ legatus.

UVA. BHSC. IyR_235

ita irrita legatione abeuntibus legatis: primarius ille locutor: gõtrane inquit magne rex postq̃ pacem abnuis: scito iam securim qua tuus frater interẽptus est capiti quoq; tuo imminere. Ad hæc verba cõmotus rex extrudi palatio legatos iubet: eosq; luto cœnoq; per viam eũtes contaminari. Hinc graues inter reges inimiciæ conflatæ sunt Gontranus post hæc fredegõdam in neustriam emittit: vbi nõ ꝓcul Rothomago incoleret. Ad quam ex francorum nobilitate nõnulli ꝓfecti tanq̃ fortunę eius miseretur operam illi suam pollicitentur. ¶ At cognito qꝫptexatus quem in custodia Chilpericus habuerat a Gõtrano liber factus esset: indoluit vehementer fredegõda: qꝫ ex fastigio regiæ dignitatis delapsa/tam parui haberetur. Accedebat ad dolorem brunechildis ꝓsens fœlicitas: quã se potentiorem & magis honoratam in cõspiceret. Quo liuore cruciata mulier: audacem quẽdã & cędibus assuetum hominum holdericum seorsum vocat: magnis pollicitationibus satellitem onerat: si brunechildem reginam necet. Conuentione cædis facta/holdericus cum multis iam diebus consuetudinem familiaritatis apud reginam brunechildẽ assentatiũculis blãditijsq; comparasset: blandior tũ indies visus i suspitionem venit. Deꝑhensusq; & tormentis affectus: crimen confitetur: Fustigatus deinde & ludibrio habitus ad Fredegõdã dimissus est. Quẽ paulo post sanguinaria mulier pedibus manibusq; trũcatum dimisit: vel qꝫ desidię eũ arguere: quia videlicet necandę brunechildis occasionem vecors ꝑteriisset: vel qꝫ significare volebat se nihil de homicidio satelliti mãdasse. ¶ Cura dehinc gõtrano fuit chilperici necis autores persequi. Inter quos delatus est cherulphus/q primarius chilperico cubicularius fuerat: ad martini sepulchrũ effugit: vbi tandẽ Gontrani iussu a quodã claudio multis vulneribus interfectus est: publicatis eius bonis quorũ ditissimus erat. ¶ Eadem tẽpestate gõdoaldus q se clotarij filiũ diu ꝑdi cauerat. quãobrẽ cõciliato sibi ꝓcerũ fauore cũ bonã in

Fredegũda iterũ necẽ cogitat.

Cherulphus occiditur; Gõdoaldus filiũ regis se appellat

UVA. BHSC. IyR_235

aquitania populi atq; vrbium partem in ditionē ſuā rece piſſet. Petragorios: Tholoſates: Burdegalloſq; nō diffici le cōciliauit. Auctus imperij amplitudine Gōdoaldus: lit teras ad frācos ꝓceres dat: quas ligneę tabellæ mandās & cæra deſuper oblitas: duobus cardurcis ſacerdotibus proferendas committit. Quibus in itinere a Gōtrani au licis deprehenſis ex litteris & ſacerdotum cōfeſſione co gnitum eſt quid gōdoaldus animo concepiſſet. Nec mo rā interponit gōdoaldus ad gōtranū legatos mittere. qui bus oliuę ramos in manu geſtare iubet: quo ſigno quaſi pacis nūcij tuti ad regem peruenirent. Cum ad regem vē tum eſſet: rogati nomen & gentem. A gōdoaldo inquiūt venimus ad te: qui cū Clotarij patris tui fi'ius ſit: debitam ſibi paternæ poſſeſſiōis portionem petit. Quod ſi neges armis hęreditatem repetere decertabit. ex aquitania nūe roſum exercitum iam habere. acceſſurum inſup ſuis viri bus a childeberto magnum delectum militū. Contranus legatos opprobrio habitos: in equorum dorſa diſtendi at q; fuſtigari: præter ius legationis imperat. Legati etenim nomen violare apud etiam barbaros nephas eſt.

DEr ſuperiores dies conſtitutū inter Gōtranū atq; childebertū erat de cōuentu habēdo. ad quē gōtrani edicto childebertus magno ſuoꝝ ꝓceꝝ comitatu venit. Ibi āte oia gon doaldi nūcijs introductis Gōtranus dicere iperat q̄ ſupioribus paucis diebus apd eū habuiſſēt. Poſt q̄ cūcta ordine enarraſſent: addūt gōdoaldū rebus oibus ſpoliaſſe Rigondā chilperici filiā dū eam ad hyſpaniam nuptiarum cā pater deſtinaret. Eius rei gnaros eē Childe berti ꝓceres. Dum hæc nūcij peroraſſent. ſuſpicio mox incidit regibus: eam cām eſſe quare aliqnot ex nobilitate childeberti concilio abeſſent Nec ꝓpterea deſtitit gontra nus rem animo cōceptam patefacere. Accepta lācea ex tremū eius ad childebertū intēdēs: hoc inqt idicium tibi aſto chare nepos: regni te mei hęredem fore. Et nūc qu

UVA. BHSC. IyR_235

diem totius gẽtis atq; vrbium tibi potestatẽ imperiũq; cõ mitto. Tu eni & alter meus nepos clotarius tm̃ supestis q bus hęc optimo iure conueniãt. Hæc cum in conspectu multitudinis dixisset:appræhensum dextera childebertũ seorsum non longe a cõtione deduxit. Primo illum mo net:tacitus quę dicturus sit seruet. Deinde docet quos ad gerenda regni negocia admittat:quibusue consultoribus vtatur:quos item reiściat:quibus etiã sui custodiam atq; salutem credat. Caueat a brunechilde matre:a gillõe prę terea remensi:qui esset perfidus maxime. His ita inter se ꝓlocutis:ad rem communem tractandam cõsidũt. Qui bus omnibus quę ad reipublicę commodum attinere vi debãtur:& quorum gratia concio habebatur absolutis: consilium dimittunt. Ad conuiuium deinde itur. Inter co messendum Gõtranus citcunstantes ita ꝓceres affatur. Viri franci apprime nobiles quos mihi semper & primo res & caros habui Hic est meus ille nepos quem hære dem institui. Colite illum oro:& fide integra parete ve stro regi. De magnitudine etenim eius futura/spẽ capio maximam:cum iam imperio auctus sit & virtute com mendatus. Hæc dicens simul restituit Childeberto ciuita tes quas chilpericus abstulisset.

REbus ex regũ vsu cõstitutis: Childebertus ad suos ꝓfectus est. Dum hæc agerẽtur principũ vnanimitate cognita:hi qui Gondoaldo faue bãt desiderius/mõmolus/landascus/atq; sagit tarius ab eo defecerũt. ¶ Est trans dordoniã flumẽ loco edito vrbs quæ conuenę appellaẽ:ad quam gõdoaldus se recepit:primo quidẽ ciuibus beniuolus:mox simula to hostiũ aduẽtu bonũ fore ait si in arcem fortunas suas ciues cõtrabãt. Deinde cũ ꝓpe adesse hostẽ diceret:oẽs in armis esse mãdat:& in hostẽ portis patefactis erumpe re. Procedẽte ergo agmine cum in planiciem veniissent: exturbato vrbe antistire portas obstruit. Ipse cum præsi dio suorum ciuitate potitus fortunã quæcũq; futura esset

Defe ctio agõ trano cõ uene ci uitatis.

UVA. BHSC. IyR_235

illic expectare cōstituit. Hic Gondoaldus Clotarij filium & Gontrani fratrem se esse iactabat. Militauerat q; in ita
Gōdoal lia apud nasertē contra gothos. Post cuius interitum con
dus. stantinopolim se conferēs/cum per Gontranum bosonē accepisset Chilpericum esse necatum gallias repetens a massilienſi prę ſule primo receptus est. inde Auinionem/ mox aruernos atq; burdegalam & tandem Conuenas se recepit: comitantibus illum Sagittario epo/mōmolo/lan dasco & valdone: quorum cōsilijs maxime agebatur. At Gontranus loci munitione cognita/cum inde Gondoal dus erui facile non posset: lras Brunechildis noie ad eū pferri iubet. quibus hortabatur eū opes omnes suas bur degalam cōferat: ibiq; hiberna habeat. Paruit fraudulen tis monitis Gondoaldus reſq; omnes & ingētē auri sum mā burdegalā p̄mittit. Cognito Gondoaldi discessu mili tes Gontrani qui iter eius explorabant: gerondā flumen enatāt: deph endūtq; iumēta quę sarcinas Gondoaldi ve herent. Quibus spoliatis ad locum vbi gondoaldus se re ceperat contendūt. Lendegesillus copijs p̄fectus carros ad vrbis obsidionem ad hunc modum excogitauerat. In tecti enim vndiq; cratibus atq; tabulatis carri munimen to erant his qui iutra carros delitescebant. quorum nego cium erat cuniculis patefacere viā in vrbem. Comparata inde frequēti ex vicinis siluis materia: fascium ingētē nu merū in vallē cōijciūt. Oppidani cōtra non vecordes pręacutis sudibus & lapidum molibus igni quoq; ac pice de sup iactis tū materiā tū milites incedebāt. Hac oppugna tione incassum suscepta: lendegesillus aliavia obsessos in tercipere statuit. Mōmolum igitur ad colloquiū clam vo cat quē primo increpitū q̄ a Gōtrano defecisset: secutus q; esset Gōdoaldū si operā nauet: vt suo aliquo facto ci uitas dedatur: se sperare Gontranum qui benignissimus esset facile illi dimissurum qcqd in eū cōmisisset. Mōmo lus de ea re se cōsideraturū rndit. Igr mōmolus sagittariū lādascunq; &, valdonē sibi arcta amicitia deuincto cōue

UVA. BHSC. IyR_235

nit docet quid illis periculi si ciuitas expugneť impẽdeat Vtile fore illi saluti suę cõsulãt. Mõmolo cũ omnes acqe uissent cõuenit i aliqd isigne ciuitatis templũ ignẽ sũmit tere: ad qđ incendiũ restringẽdũ oibus concurrẽtibus facile factu lẽdegesilũ in vrbem admittere. Ad hoc negocium accersito Carulfo ditissimo homine apud quem & ipi diuersabantur: cõsilij cõpotem facit. Postq̃ de incendẽdo templo tradẽdaq; hosti ciuitate cõpositũ inter eos est. Ad Lẽdegesillum mõmolus occultissime venit. monstrat qua via ciuitas in potestatem gontrani dedi possit: si mõ id quod de reconciliando sibi rege lẽdegesillus pollicebatur re ipa efficeret. Lẽdegesillus spe recuperande vrbis lætus: iusiurandum mõmolo dat nihil de cõuentis detrectaturũ. q; si aim regis se id deducturũ non posse intelligeret: datur illis tñ firmum aliquod templum in quo tuto dũ rex placari posset cõsisterent. Re ita condita Mõmolus cõsilio incẽdẽdi tẽpli omisso gõdoaldum adit: memorat quo integra ln eum fide semper visus sit: q̃q; itẽ de inceps esse velit. Verũ eã eẽ rerũ cõditionẽ vt multũ cõsidere nõ debeat. Propterea tẽtasse se lendesilli aim quem in se & cõcordiam ꝓcliuem iueniat: lẽdegesillũ hoc vnũ nõ ꝓbare q; tu de gontrano male existimãs conspectum eius fugis: nec de cognationis attinentia (cuius forte dubius es) vllã rationem cũ fratre ponis. Hoc tñ si facias regẽq; conuenias oia lẽdegesillus ait ex vsu tuo fauste processura. Sentio igitur his tot curis atq; ꝑturbationibus re explices: & nos vna tecũ ad Gõtranum ꝓficiscamur Ad hũc modum suadẽte Mommolo sensit dolum gondoaldus/nec tñ cauit. Non eni facile esse videbat eorum malicię occurrere quorum & fidei & tutelæ se tanto tempore credidisset. Hortatur tantum: se non derelinquãt eum tem quo eũ ducerent. ¶ Dum hæc tractãtur Landascus igne in proximã ecclesiam iniecto cum multi ad restringendũm incendium concurrunt sensim ex turba lapsus aufugit. Stabant pro portis hostes Bolo & Boso Bitu-

Perfidia Mõmoli in dñm suum.

UVA. BHSC. IyR_235

rigū comites q gōdoaldū a mō molo exciperēt. Foribus patefactis gondoaldum ī lēdegesili potestatē mōmolus tradit: regressusq; inde in vrbē mōmolus portas claudit. Erat inter ciuitatē & hostiū castra tumulus terrenus mediocriter editus. At huius summū cū gōdoaldus succesſi set: bolo eū precipitem deiecit. qui in caput pedesq; rotæ instar circūactus illiso in caput eius a bosone saxo trucidatus est. Mōmolus autem quē ī vrbem reuertisse diximus gondobaldi opibus direptis: in reliquam multitudinem grassatus est. Miles vero vrbem ingressus nemini hoīm pepercit mœnibus solo æquatis. Igitur mōmolus incensa reliqua vrbe in lēdegesilli castra se contulit. Lēdegesillus iam de regis in proditores sentētia certior factus: mōmolum ad se venientem excedere tētorio tantisper iubet: donec tumultuantes in eū milites cedet. Egredienti presens mors licet ante oculos (irruētibus in se militibus) versare tur fortiter quidem restitit: nōnullis ex hostibus vulneratis. sed signo a lēdegesillo clam suis dato: circūuentus' vndtq; mōmolus: ꝑditionis pœnas pēdit. Sagittario eꝑo fuga salutem quærenti caput vnico gladij ictu milite quodam amputatur. His rebus cognitis gōtranus mōmoli o pes se deferri imperat. Eant nūmi aurei mille pondo (bessantium franci vocant) argenti ducenta quinquaginta. id omne ęquabiliter gōtranus childebertusq; sibi dispertiti sunt. Acceptam inde partem gōtranus rex ī pauperes distribui mādat. Inter mōmoli spolia ad gontranum deductus homo est terno pede cęteris hominibus maior. Inciderūt per id tꝑs nūc ī italia inde ī hyspania occasiōes nō nullæ belli. qđ qa parū momēti vel ꝑpter inimicos ībres: velq; rebus mox cōpositis reditum est domum volens ꝑtereo: vnum fuit aduersus gothos duce bosso: cui attributis a gōtrano magnis copijs: ducis' icutia male pugnatum est: fusis cęsisq; ad magnū nūerū francis. Cōmissū ꝑterea aduersus britones nō icruētū ꝑlīū. vbi pepolinus dux catharri dolo occisus. Inter hęc gōtrano cęlum aduersitatis

Insueta hoīs ꝑcetitas.

UVA. BHSC. IyR_235

nõ nihil cõminaretur:ãno priore mortis eius luna supra q̃ in eclipsi solet obscurior visa. Ipe vero post annum trige simum adepti regni moritur: & cabilonem burgũdie ciui tatem elatus in monasterio diui marci quod extructum magnis prouentibus cumulauerat sepultus est. Cuius si spectentur mores:dignus profecto qui principãtibus an numeretur bonis. In pauperes benignissimus:erga sacer dotes & dei ministros obseruantissimus. Signum añ gõtra ni regis mortem

Depto gontrani regno childebertus aio repu tãs fredegõdẽ i prem & patruelẽ crudelitatem pœna afficere mlierẽ meditaf. Quãobrẽ Go doaldũ ad se vocat:huicq; exercitus curã ipo nit:mãdãs icursionibus pdete suessionensi ũ regnũ qđ fre degũda tanq̃ ad filiũ Clotariũ ptinẽs moderabaf. Cogni to hostiũ aduentu fredegõda regni proceres in armis ad se proficisci q̃ velocissime iubet. Quibus in cõsiliũ admis sis fredegonda filiũ adhuc lactentẽ amplexa. viri inquit regni huius franciæ primores non parui vobis æstimari debet rex & dominus vester q̃q̃ ętate puulus est:vt in cõ spectu pene vestro regnũ vastari perdiq; patiamini. Et reminisci quidẽ vos decet fidei vestræ quam Rothoma gi cũ essem prestitistis:non deserturos vllo tempore filiũ hunc meum regem vestrum:sed eũ obseruaturos vt pa terni regni hęredem. Per eam ipsam fidem vos oro pro ceres:tuamini possessiones vestras:quas hostis tam cru deliter i festat. Facile etenim factum est:q̃q̃ pauciores su mus aduersarios vincere. Neq; aio fracta neq; consilij in ops rebus deero:si mõ adiutores fueritis:neq; bñ rẽ gerẽ tibus laus & prẽmium negabit. Cedẽtes vero ignominia notabunt ęterna. Assentientibus q aderant:landericum fredegõda prẽficit. Cui & belli gerendi omnem potesta tem pmittit:iubetq; id faciant quod a landerico fuerit eis imperatũ:Ipsa vero animo erecta mulier. ab vberibus pẽ dentem clotarium gestans agmen anteibat. Ad siluam quæ haud procul a via erat (Cum iam sol occidisset) lan Bellũ ad uersus fredegõ dam

ÚVA. BHSC. IyR_235

dericus exercitū secedere iubet. ipse cæsū ex arbore fron dosum ramum in eoq; suspensam nolā (vt fieri animanti bus quæ nemora pascuntur solet) equi iubę alligat. Cæte ris vt idem faciant iussis. His ita lāderici votum compos tis noctu e silua mouēs: ad castra hostium sub lucē perue nit. Quos ex hesterno labore dormitātes adoriunt: atq; complurib⁹ interfectis cæteri in fugam cōuertunt. Dire ptis mox hostium castris cāpaniam qnæ Remis adiacet ingressi: vicos incolasq; igni perdunt. Hanc insignem vi ctoriam suo astu fredegonda apud truecum adepta est. Successit alia in britones ducendi causa que a prioribus non tradita scriptoribus neq; a me scribi potest. In eo prę lio grādem stragem factam esse traditum est. Mox insur genti belli gerēdi occasione: childebertus in lōgobardos expeditionem parat: qui isubres mędiolanūq; vexabant. Deliguntur ad id bellum duo & viginti ductores q nego ciū gerāt. Quorū oīum principes cōstituūtur andoaldus oloq; & codiueus. Superatis alpibus cum in agrū hostiū ventum est: olo ad castellum ꝓximū accedens sagitta tra iectus interijt. Mediolanum inde ꝓgressi vrbem obsidēt Ad quos mauricius bisantinus imperator missis legatis pollicetur suppetias francis ante septimū diem se destina turum: eius aduentus signū fore si opidum in colle posi tum ardere intuerentur. in irritū cecidit iperatoris promis sio: q̄obrē soluta obsidione franci castellis quibusdam in potestatem receptis prędisq; actis: cū ęstiuo æstu & alui ꝓfluuio toto exercitu laborarēt ad suos reuerterunt.

Frede gondę astu vi ctoriafrā ci potiti sunt.

Childe bertus in longo bardos

Childe bertus vnacum vxore in terijt

Hls paucis post assecutū burgūdionū regnū ge tis: childebertus qui iunior appellatus ē: vna cū vxore nō sine veneni suspitiōe morit. Fue re childeberto iuniori liberiduo theodebertus maior natu mettēse iperiū cui austrasię appellatio fuit ad eptus ē. Quod cāpaniæ superioris ptē cōtinēs ad alema nos vsq; ꝓtēdebat: sic qdē vocitata q austracus rex: vel vt alijs placet auster eā incoluisset. Theoderico burgūdia

UVA. BHSC. IyR_235

obuenit. Hi sũt reges duo ad quos & ad brunechildẽ eo rũ auiã gregoriũ romanũ põtificẽ dum augustinũ ad anglos fidei christianæ doctrina imbuẽdos mittit scripsisse legimus: legatũ apl'icum cõmẽdantẽ. Eodẽ tpe auares. i. huni ieẽibus suis egressi: edictis aducrsus francos aliquot plijs: ingẽtibus tandẽ muneribus donati quietã frãciam reliquerũt. At fredegõda regũ hostis collecto grandi exercitu: clotariũ filiũ i bellũ cõtra illos excitat. Qua re cognita nõ segniores facti theodebertus & theodericus q̃q̃ tutela brunechildie agerent: magnis copijs occurrũt. pugna atrox lõgaq; committit. Fusis deniq; fugatisq; hostibus: clotarius victor a matre magnis plausibus exceptus est. Quæ tñ nõ multo post cũ iã cõsenuisset: obijt mortẽ & chilperici regis viri sui sepulchro illata est: fœmina necis multorũ autor. & cui nemo sine sui pnicie hostis fuit. Nã ire ita ptinax fuit vt supplicio satiari nõ potuerit eorũ quos odio psequeret. Prętexatũ q̃uis carcere atq; verberibus moxq; relegatione violasset. reuocatũ tñ a gõtrano & suo pontificatui restitutũ apud rothomagũ dũ rẽ diuinam facit percuti iubet/quo vulnere paulo post interijt. Fuit & aliorũ innocẽtũ sęua psecutrix. Nã cũ timeret filiũ clotariũ credi nõ ex chilperico sed ex landerico adulterino concubitu esse conceptũ metui studuit. quod tyrannis ꝓprium est. ¶ Per id tps lacus dunensis tanto feruore ebulliuit: vt cocti in eo pisces ad ripas in esum venirẽt accolarũ. At vero reges iniuriarum quas a clotario acceperant nõ obliti: ad arma brunechildis hortatu cõsurgũt in quos clotarius mouẽs: positis apud fluuiũ aruennã castris: infœlici plio dimicauit. Nã ꝓfligato exercitu: tanta occũbentiũ strage fluentũ oppletũ est: vt fluerevelut obiecta mole desierit. Est eni in annalibus frãcis tria in eo cõflictu millia homiuũ occubuisse. Clotarius aũt citus p meldunũ ad parisios se recepit. Quem insecuti reges pacis cõdiciones quas ipsi voluissent clotariũ recipere coegerũt: formula pacis hec fuit: vt q̃ inter sequanã ligeriq;

Grego rius ro/ manus põtifex.

Huni.

Frede- gonda moritur

Lacus dunẽsis

UVA. BHSC. IyR_235

atq; yſarã loca ad occeanũ vſq; cõtinent ea theodebertus poſſideret. Duodecim vero regiones q̃ ſe quanæ yſarę q; fluentis alluunt clotarius haberet. ¶ Rebus ad hãc formulã confectis: cũ Theodeberti iuſſu bertoaldus magnę apud regẽ autoritatis bonã militũ manũ tuẽdę neuſtrię cã accepiſſet (Parebat enim his diebus theodeberto neuſtria) Clotarius meroneũ filiũ landericũq; palatio p̃fectum in bertoaldũ cũ exercitu mittit. Ea re bertoaldo nunciata cũ imparẽ ſe militum numero intelligeret aurelianum ſe contulit. Quem landericus inſecutus: hominis fugam cum hoſtiliter exprobrat: bertoaldus ex ciuitatis muro non inquit lãderice quia militum multitudine me ſuperas: virtute quoq; ſuperiorẽ te eſſe putes. Sed ſi cõpertum habere vis quę vtriq; nr̃m animi fortitudo ſit: ad ſingulare certamen te prouoco. Quod cũ non admitteret landericus: Si ergo (inquit bertoaldus) tuus forte clotarius manus cum theodeberto conſeret: vis ne in ipſo cõflictu quid vter vtri p̃ſtet experiamur? Excepta eſt a landerico cõditio. Nec multo poſt duo reges ad iunã amnẽ qui ſtampas alluit caſtra ponunt. At dũ clotarius miles amnẽ traijcit theodebertus ne totis copijs clotarius pugnare poſſet: ſigno dato p̃lium init: in quo multi vtrinq; ceciderunt. ſed ex clotarij exercitu multo plurimi. Inter præliandum bertoaldus qui lãdericum ad ſingulare certamen prouocauerat cum lãdericum ſępius fruſtra inclamaſſet non ignarus quid in eum doli machinaretur brunechildis: in confertiſſimos hoſtes irrumpens vitam maluit fortiter pugnando amittere q̃ magiſtratũ (id qđ brunechildis maxime petebat: vt eius loco ,pthadium quẽ dã ,pmoueret) turpiter dimoueri. In eo prędio meroneus in hoſtium poteſtatẽ venit. Idẽ clotarius cum landerico ſeſe fuga eripuit. Nec deſiſtit theodebertus perſequi hoſtes donec pariſiũ vſq; infeſto agmine æſtu & cede maledeus pueniſſet: Nulla tñ alia re egregię geſta: dominum reuerſus eſt. Erat inter aulicos theodorici ,pthadius quidã

Iuna fluuius propeſtam pas.

Meroneus capitur.

UVA. BHSC. IyR_235

Italus q cū brunechildæ stupri cōsuetudinē (vt credeba tur) hēbat. Quā ob cām brunechildis illum apud theode ricū & dignitate & auctoritate plīmū posse oi studio ad nitebaf. Et poterat qdē. Nā italus cū esset ingenio astuq; prædītus: regi gratus habebaf: sed ꝓceribus oibus ꝓter singularem pecunię auariciam exosus. Hoc prothadio freta brunechildis & quæ nō nōdum bono aio i theode bertū met. ēsium regē: qui eā ab se relegauerat esset theo derico suadet illum thesauros pīis ad se sustulisse: quorū partim hęres ipe esse debeat: simulq; theodebertū ait ex alieno cōcubi fuisse susceptū/ atq; exhortolano ꝓgnat ī. Quāobrem mitteret ad theodebertū legatos q suam & patris pecuniam supellectilemq; repetāt. ¶ Talibus frequenter aiatus cōsiliis theodericus: cū frustra theodeber tū admonuisset cōtracto plīmo exercitu: aduersus theo debertū profectus ad carisium castrametatus est. A quo quia non procul abesset: theodebertus aciem instruit: po stera die dimicaturus. At primores exercitus animo vo lutantes q̄ turpe erat frens inter se digladiari nec minus ignari rerū bellicaꝝ qbus & iperia atteri & nōnunq̄ pes sum dari solēt: regē adeūt. orant ne fraternā pietatē temē violet: ne ve cōmittat quo sua dignitas: fortuneq; suæ de teriores sint. At ꝓthadius i cōtrariā sniam regē iclinatu rus Mime inquit decet ex leui cā de pace repēte agere sed tētare oportere hostis aīm si forte petitis acquiescat. Quo verbo irritati ꝓceres: i cædē ꝓthadij cōspirāt: ꝓte nus tumultus exorit. Quē adhuc nō in apertū ꝓdeūtem cū theodericus ad tētorij vestibulū stās cōiectura aliq̄ p cepisset: regē a ꝓthadio oēm iiuriā ꝓhibētē qdā ex cōspi ratoribus (ne vltra ꝓgrederet) distinueit. Qui i snia nihil ominus pseuerās vocato ad se vselino iperat idicere mili tibus ne ꝓthatio noceāt. Vselinus vero cōscius q̄to cun ctis eēt odio ꝓthadius vbi ab cōiuratos venit: rex inquit mandat ꝓthadiū occidi. Cōcurrūt igī alacres milites: & hoiem alea cū petro quodam medico ludentē iterimūt.

Prothadius ītimus brūechildis familiaris.

Bellū a theodorico in theodebertum mettēsiū regem.

Prothadius ꝓbibētē theodeberto a militibus occidit.

UVA. BHSC. IyR_235

Qua re ppetrata: oēs ad regis tētoriū cōuolant. orant ne iniquo aio ferat pessimi hois necē quē scirēt oēs amiciti & pacis inimicū. Ad hec theodericus recenti homicidio turbatus: cū aduersus q̄ plurimos furendi via non esset: animos ponit: & paci se accōmodat. Qua priusq̄ armis decertaret ex ꝓcerū consilio cōcessa/ discessum est. Inde theodericus q nullis ad id tps legitimis nuptijs vsus eēt: sed duos ex cōcubina filios excepisset aīm ad mrīmonij fœdus cōuertit. Erat hyspano regi deterico filia nubilis.

Nubit theoderico filia regis hyspaniæ quā postea dimisit.

Hanc sibi a patre coniugē dari per legatos postulat: fide pstita illam perpetuo & vxorem & reginā sore Detericus mēbergę pater (id enim erat filiæ nomen) gño lętus: filiā theoderico despōsat. Acceptam theodericus vnice diligit. Sed huius tā arctę charitatis iuidia brunechildis ita regis puertit aīm: vt despreto vxoris thoro: eā cū ijs quæ pīno dono exportauerat mūeribus ad patrem remiserit. Qua a theoderico ignominia affectus detericus Clotaris i p nūcios sollicitat recordari qd i eū priore bello theodericus cōmiserit: si advltionem exurgat: se q insignem a theoderico iniuriam accepisset illi auxilio fore. Excepit p iocū de legatos clotarius: eosq; ad theodebertū mittit tenturos si forte ad belli societatē iūgeret sese. Qui idē quoq; se facturū legatis rndit. Inde ad lōbardos ꝓfecti legati agonem regē adeūt. Memorant reges tris in theodericū cōiurasse: si ad eos quartus accedere velit adesse tps: cū ipi oēs ob supiores eis illatas molestias theodericum vlci sci facile possint. Agon sese regibus cōiūctur⁹ rndet. His rnsis ex hylarati legati ad detericū reuertunt. Cōiuratiōe regū ad theodericū plata rem grauissime tulit. At theodebertus sperās ad bellū cōuēturos cōiuratos reges primus copias eduxit. Veniētibus i mutuū conspectū regibus: nihil armis tētatum ē. Sed vltro citroq; eūtibus legatis: dies apud salesiam castellū de cōcordia cōponēda dictus est Quo theodericus cū decē hoīm milibus se cōtulit Theodebertus lōge maiore ꝓcerū numero ꝓfectus est: animo

Bellū interfres.

UVA. BHSC. IyR_235

oia disperdendi si frater a cõuentis resiliret. Territus numero fraternæ gentis theodericus: nihil repugnat pacẽ recipere quãcũq; theodebertus voluisset. Conuentũ iter reges extitit: vt comitatus duos turoniæ atq; campaniæ quasi ad se hereditatio iure ptinẽtes ppetuo theodebertus reciperet. Rebus ad hmõi formã cõfirmatis: vale sibi dixerũt reges. ¶ Verũ nõ ita pacata animo theodericus mussitabũdus sæpe cogitabat qua ratione fratrem bello vexaret/a quo & bello fuisset impetitus/& bona parte regni mulctatus. Consilio cum prudentioribus aulicis accepto: sibi cõducere ratus si Clotarium amicum faceret ne theodeberto iũgeretur: ad eum legatos ire iubet: quibus mandat regi dicere quibus se calamitatibus theodebertus pressisset. adempta sibi grandi terrę possessione. Ideo constituisse repetere ab eo quæ iniquissime rapuisset: si clotarius fidem det se non suppetiaturum fratri. Audiuit per summam beniuolentiam legatos clotarius. Et quę regis sui nomine petebant concessit. Erat enim colũbanus eo tempore sanctitatis nomine præclarus. hic clotarium admonuerat: ne fratrum bello se insereret: fore post aliquot dies: vt illorũ hęres esset. Cognito clotarij rñso: theodericus ad lingonas copias cogit: inde verdunum quę ciuitas p id tps primũ ędificabaf pręteriens tullũ petit: quo & ipe theodebertus ex austrasia educto milite castra posuerat in eo loco acerrime pugnatũ ẽ: cadentibus ex vtro q; exercitu pmultis. Sed inclinãte in theodericum fortuna theodebertus per mettenses fugiens tandem coloniã se recepit. Ibiq; reparatis viribus: non multo post theodericum infesto agmine nõ tñ meliore fortuna/aggreditur. Nam tametsi nõ ignauiter pugnaret: tñ postq̃ videt suos supari: deserto plio. fugę se mãdat: isequentibus eũ austrasijs: quorũ magna pars fugiẽs occidit. Traditum est tam cõfertos milites in sese eo plio cõcurrisse: vt qui in equis sedẽtes vulneribus cõfecti erãt delabi ab eqs turba digladiãtiũ ipediẽte ñ posset Theodericus cognita fris fuga cũ

Pax cõponitur.

Theodebertus fugit.

UVA. BHSC. IyR_235

illū hostiliter insequeret: oia qua inter agebat perdēs: regionis incolæ illū cōuenientes orant ne obvnius hois culpā innocentē populū exterminet: eos quidē cum omni prouicia quā armis cōparasset suos eē: nec imperata vnq; negaturos. Quibus rex rndit se quidē illis veniam daturū si fratris caput ad illum pferant. Igit q; venerāt responso accepto coloniam sine morat, pficiscuntur. theodebertum his verbis alloquuntur. Frater tuus theodericus bello abstinebit si partem thesauroꝝ quos ex patris successione

Theodeberti amputatū ab vno de turba caput ad theodericū frem defertur.

possides illi distributam essevoles. Propterea tibi nobisq; cōsule: & tuum fratrem patere cōsortem esse paternæ supellectilis. Credidit loquentibus theodebertus: statimq; in recōditorium vbi thesaurus asseruabatur vna secū turbam admittit. Interim vero dum secum reputat quid fratri impartiat: vnus ex populo districto in theodebertū gladio caput illius amputauit: nec cūctatur per ciuitatis muros ad theodericū caput, piscere. Morte fratris cognita theodericus coloniam igreditur. Regnūq; austrasiæ qđ theodeberti fuerat suscepit. Mox rebus ex sua snia cōpositis duos theodeberti filios cū sorore formosissima puella metū repetēs duxit. Cui occurrens brunechildis cōspectis nepotibus furens mulier inocētes, ptenus interemit

Brunechildis crudelitas.

¶ Theodericus aūt parta victoria ducatū sicuti cōuenerat clotario restituit: deinde cū spē illectus neptis quā coloniā abduxerat eā sibi despōsare & vxorem accipe oino cōtēderet brunechildis ipediuit: dicēs nefarium eē ducē vxorem quę, pxio sibi generis gradu attineret. Cui theodericus rndēs. Oinqt pfidia & odiosa multis fœmina: nū qđ mihi pſuaseras theodebertū adulterino cōcubitu prognatū meū fratrem nō eē: quare me & fratrē &, pximum pseq atq; pimere cōpulisti? Hec loquēs theodericus bru

Alid brunechildis parricidium

nechildē occidere tētauit: sz ope aulicorū, ptecta cœnaculo se, pripuit. Nec differt crudelis mulier vltionem. potionē letiferā cōficit. quē theoderico p mistros quos ad id idoneos istructosq; reddiderat bibēdā dum balneo egrede

UVA. BHSC. IyR_235

retur offert. Veneno epoto rex balnei calore æstuans: repente interijt. Sunt tñ qui scribant ,pfluuio alui interijsse postq̃ annos decem & octo regnauerat: anno dominicæ salutis sexcentesimo decimo octauo.

¶ Eiusdem compendij liber tertius.

Regibus vt præmissum esti teremptis vnus ex clodouei cognatione tantum clotarius supererat: ad quẽ regnũ ptineret septimo & quingesimo anno postq̃ clodoueus esset vita defũctus. Sed brunechildis plurimorum cęde audax: sigiberti tum theodorici nothum austrasię regno præficere contendebat. Cuius cœptis repugnant austrasij ,pceres: quia crudelis fœminę mores execrarẽtur. Igitur ad clotarium duos ex numero eorum longe nobilissimos arnoldum pipinumq; mittunt oratum venire ad eos festinet ad castellum cui capthomarum nomen erat. Audita legatione clotarius ea quæ proceres velle intelligit impigre complet. Castello quod proxime diximus agenti clotario: brunechildis cum non longe abesset (nam vuarmacię quæ vangionum caput ẽ ad vlteriorem rheni ripam agebat) mandat finibus regni austrasiæ habeat. quod sigiberto filio theodebertus pater reliquisset. Ad hęc clotarius brunechildi nũciare iubet. Moris esse fœminam leges viris non ponere: neq; de distribuendis regnis inuitis proceribus agere Quos si in contionem vocatos velit: non repugnare se quin ipis diffinientibus: vel sigiberto vel sibi austrasia cedat. Accepto clotarij responso: brunechildi germanos ad belli societatem accersit. Nec segnius ex omni austrasia q̃ maximas copias potest cogit. Erat inter legatos a brunechilde i germaniam missos garnerius quem secus ac iussus esset rem gesturum suspicata: ad albonem garnerij in legatione collegam litteras de occidẽdo garnerio dat. Litteras cum legisset albõ laceratas a se abcijcit. Quarę fragmẽta vnus ex garnerij amicis cogẽs exceptã inde diligẽter sniam garnerio patefecit. Redif

clotarius regnat.

Brunechildis audacia.

UVA. BHSC. IyR_235

simulata: garnerius clam suadet germanis brunechildis ptes ne sequant. deinde ad brunechildē reuersus in burgũdiã: vna cum brunechilde iter facit. Vbi seorsum quos q; ꝓceres cõuenies: eos in sniam suã eo facilius vertit q; brunechildis tyrãnidē horrori haberēt. His igit sic se habẽtibus garnerius clotario nũciat: si se ad cũ tuto cõferre possit: velle ad ipm ꝓficisci. Nõ difficile fore vt mettẽsiũ burgũdiõnũq; regno adiutore sese potiat. Garnerij cognita voluntate clotarius cũ certior factus esset: quis ad rem conficiendam modus garnerio satis perspectus haberetur: cõtracto raptim exercitu: in campaniam cathalaunẽsem mouet quo sigibertum iam castra posuisse cõstabat. Defecerant per id tps a sigiberto ad clotarium nõnulli ex austrasia apprime nobiles Arturus Rucco. Sigoldus. & Euulanus. Instructis ad pugnã copijs priusq; manus cõmilitionibus signum dat garnerius de quo inter illos conuenerat. Ipe sensim acie excedens: cæteros sui cõcilij cõscios comites educit. Quos lento agmine ad flumẽ vsq; sagonam (quẽ veteres arari noiabãt) ꝓsequente clotario: cum sigibertus ifestis copijs ad eũ locũ veniisset ipe cum duobus fribus corbo & meroueo i ptãtẽ clotarij venit. Si
Sigibertus vicit. gibertus aũt equi pnicitate saluus: nullo postea tpe comparuit. Victori mox clotario brunechildis captiua offert vna cum eudelina theoderici sorore quas i castris hostiũ garnerius deꝓhenderat. Nec tardat rex corbũ necare: ser
Brunechildis vltimum supplicium. uato meroueo quem ex lauachro xpiani batismatis filiolũ habebat cuius & ipe diligentem curam deinceps habuit. ¶ Exultans tãta rerũ fœlicitate clotarius: accitis ad cõtionẽ diuersę gẽtis cũ eo militauerant, ꝓcenbus de brunechildę castigãda cõsilij capit. Recẽsitisq; mulieris flagitij: & q; eẽt decẽ regũ: aliorũq; multorum cędibus rea: rogat quo supplicio digne plecti posset. Acclamãtibus cunctis crudelem fœminã vilissima aliqua morte affici debere: priusq; i cõspectũ cõtionis rex eã itroducere mandaret quarto fustigatã tãdẽ deduci ad se iubet. i quã post q̃ diu

UVA. BHSC. IyR_235

aspereq; inuectus eēt:insidētem equo mulierē p totū ex ercitū circūferri ipat.Inde a capillis & lacertis:ferocientis eq caudę alligatā:reliquo corpore humi ꝓstrato lictor di strahit.De cuius nece vaticiniū sybillinū esse nōnulli asse uerāt:id qa minime cōpertum habeo asseuerare non au sim.vatum siquidē enimagtibus atq; obscuritatibus in terprætationē adhibere diuinatū est. ¶Ne tamē sua lau de brunechidem fraudemus:cōplura sacerdotū collegia & monachorū apud burgūdos austrasiosq; extruxit/iter quę apud lugdunū pro muris adhuc visitur diui Vincētij cœnobiū. Apud heduos quoq; alterū:vbi assentiēte Clo tario sepulta est:& alia diuersis locis templa diuo Marti no cui deuotissima erat dicauit.Ita vt si impensam cum brunechildis fortunis cōferas:mireris sane tot vna sæcu lo tēpla:assignatis cuiq; ꝓuentibus:mulierem exędificas se potuisse.Eius ętate Etherius Lugduni:apud heduos siagrius:v ienne desiderius:antissiodori annarius auste rius aureliæ:lupus & columbanus apud senones mira sā ctitate claruerunt.

Brune childis laus.

REductis ad vnius regis imperium quattuor re gnisclotarius palatio p̄fectum garneriū(cuius opera vsus maxime fuisset)constituit:burgun diā harponi cōmendat. Austrasijs rado p̄posi tus est.Et ne liberalitatis quicq̄ clotarius prętermitteret: garnerium imprimis sui palatij p̄fectum:cōplurimos dei de burgundiæ ditionis ꝓceres/antistitesq;:& qui aliquid pensi haberent ciues ad se vocat.Vocatos āplissimis quē q; muneribus ad conciliandū eorum sibi beniuolentiam impartit.Nam p̄ter summam humanitatem atq; mode stiā quibus illū natura instituerat:religionē quoq;venera batur.& quod ratū est pietatē colenti:bello optimus atq; strēnuus erat.Lōgobardis q annuū francis a gōtrāno ad ipsum vlq; clotarium pensum duodecim auri pōdo quo tānis soluebant/tributū abrogauit.acceptisq; prius sex & xxx.milibus nūmū augustā suz̄āq; i alpibus ciuitates li-

Clotarius ꝓuincias distribuit

Longobardi tributo liberati

UVA. BHSC. IyR_235

Dagobertus nascitur: & haibertus.

beras illis dimisit. ¶ Dū hęc agerentur natus est clotario ex bergedruda vxore dagobertus: quē īris erudiēdū Arnulpho mettensium p̄suli cōmisit. Bergedruda vero non multis post annis morit: in cuius loco Sichildē clotarius accepit q̄ haibertum enixa est. ¶ Dagobertus aūt post q̄ sibi ętate licuit feras indagare & venari (vt gallis mos est) pgit. Excitato ceruo cū lōgo iā cursus lassus quietis locū q̄rit vicū quē catulianū vocant ,pfugit. In eo vico sacellū erat vbi cōdita humo & lapide instrata corpora btōrum dionysij/rustici/& eleutherij a suscepto ,p fide xp̄i martyrio p annos. xxx. supra quingentos religiose colebantur. Eo (cū patens sacellum esset) se ceruus ,prupit: soloq; de cūbens quieti se mandat. insequētibus crebris latratibus ceruū canibus cū ad sacellum veniissent: ceruo conspecto frequētiore latratu pstr repētes: nulla eis sed nec ipsis venatoribus in sacellū irrumpēdi facultas fuit: suā ædē tuentibus virīs sanctitate spectatissimis. Ea re p vicina loca pla ta locū veneratiorem fecit: & Dagoberto admirationem simul & pietatē cumulauit. Mortua p id tp̄s Bergedruda clotarius, sichildem accepit: vñ ,pcessit (vt ,pxime scripsi) haibertus. At dagobertus cū p̄ceptorēqui eū sęcularibus ornatū redderet institutis a p̄re accepisset quē aq̄taniæ ducatu p̄ donauerat: intellexit nō rudis adolescens q̄tū sadragesillus (id ei nomē erat pedagogo) ,pter acceptā a p̄re dignitatē supbiret: itavt eū neq; satis reuereret neq; obseruaret: vocatum ad conuiuiū sadragesillū: cū e regione dagoberti: velut par illi assedisset: poculumq; tanq̄ ex ęqualibus manu desūpsisset iubet eū virgis cędi: & barbam quam promissam habebat amputari. Qua accepta iniuria ad clotarium sadragesilius) fere lachrimās ,pcurrit. Eā rem pater furente animo excepit. Dagobertumq; ,ptinus ad se venire iubet. Exasperatum patrē quia adolescēs pertimesceret non alium fugę locum q̄ sacellū quo a canibus tutus fuerat ceruus secum reputens eo se confert non minus præsidij sibi ad sanctis conferri arbitra-

Dagobertus pedagogū suum virgis cedere iubet.

UVA. BHSC. IyR_235

tus q̄ beluę cōtulisset. Cognito filij pfugio: Clotarius dagobertum inde extrudi: & ad se deduci ferociter iperat. Id vt facerent abeuntibus seruis: cū ꝓpe ad sacellum minus miliari constitissent: tam fixi stupentę sq; hęserunt: vt vltra ꝓcedere minime possent: q̄q̄ ꝓgredi maxime conarentur. Igitur reuersi quid illis obtigisset patri renunciāt. Credidit clotarius fabulamentum esse quod narrarent serui: veriti ne dagobertum offenderent: secundis q̄ pceptum exequerētur missus par accidit. Nec sic ab ira tempari potuit ferox pater. nisi & ipse miraculum experiretur. In sacello dum sopori se mandasset dagobertus: vidit per quietem tris reuerendissimos viros sese affari. Adolescens (inquiūt hi martyres) sumus quos multo supra tpe pro fidei veritate mactatos hoc loco catula sepe liuit. Qui locus quandoquidam non satis cultus decora tusq; est: minore nos dignatione populus colit. Quare si ad receperis digniore apparatu tumulos nobis extruere cum tibi securitatem tum placatum patrem restituemus Et ne somnio te illusum existimes: si terram vbi delitesci mus effodies: optimie caracteribus suo quemq; nomine comperies esse signatum. Hmōi visione cōfidentior factus adolescens: se quæ diui martyres perijssent impletu tum religiose promittit. Ad filium pater cum indignabūdus contenderet: eodem quo serui stupore & miraculo perculsus: filio percit. Eumq; non multo post regni consortio donatum austrasiæ pfecit: præter ea quæ citra arduennam siluam ad remos spectant. Surrexit p eosdem annos ex mœcha arabiæ loco xp̄ianæ puritatis spureus hostis mahumetus Heraclio imperāte anno xp̄ianę pietatis sexcētesimo. xx. A quo tpe ad hūc vsq; diē xp̄i religio turbata plurimū est atq; labefacta. Eadem tēpestate phara virgo anarici meldensium comitis filia eccleſiā q̄ pharonis monasterū appellat extruxit: quam multis ꝓuētibus auxit. Huius virginis frater pharo cū meldēsem comitatū pre defuncto possedisset ex comite clericus fa-

Reuelatio sctō rūdiony sij socio rumq; eius dagoberto facta.

Arduenna filua.

Mahumetus.

Pharo.

UVA. BHSC. IyR_235

Contentio de regno iter patrē & filium.

ctus pontifex tandē ciuitatis effectus est. ¶ Austrasiorū susceptō gubernaculo dagobertus consobrine chicildis apud chippiacū parisiorū vicū nubit. vixq; a nuptijs dies & tertius agebat: cū patrē cōueniēs Dagobertus petit ea sibi oia dimitti: q̄ austrasiorū regni essent: nec ide sibi pr quicq̄ vsurparet. De q̄ re vbi inter patrē filiū q; diu disceptatur/placuit tandē ad arbitros de controuersia referri Hi fuere selecti prudētes duodecim: in quibus fuit arnulphus mettensiū p̄sul magna vir sanctitatis opinione clarus. Ex eorū sñia clotarius filio dat q̄cūq; ad austrasię potentatū veteri iure ptinebant: hoc adiecto ne arduēnam ptergrederet: vbi limitē dagoberto dudū posuisset. Repetēti austrasiam dagoberto saxones qui vltra rhenum incolūt/quia potentiā vicini sibi regis suspectā haberēt/ bellū duce berthauldo inferū t. In quos & ipse dagobertus traiecto rheno nō impigre copias duxit. Dum vtraq; acies magnus animis atq; viribus pugnat: dagobertus casside ictu gladij diuulsa grauevuln⁹ capite excepit: ita vt a vertice pars ossis vna cū multo crine consciſſa deciderit. Quo vulnere humo delapsus in hostiū ptātē facile

Attila fidelis seruus.

veniſſet: nisi mox opē tulisset ex regis seruis vnus attilia. Quē ptinus ad patrē clotariū mittit. Is tū nō pculi arduēna agebat. Cognito filij periculo festinat pater magnis itineribus suppetias filio ferre. vbi ad flumen cui vuisera nomē est cōuenerūt reciproca militū salutatione clamor sublatus ad hostium castra deferī. Q̄d miratus berthaldus rogat quid id leticiæ q̄d in castris francor⁹ audiret. Rñdenti cuidā clotariū cum ingenti exercitu aduenisse. Mentiris inquit. Nā & clotarium iāpridem mortē obijsse accepisti. Cū non pcul a se castra distarent loquētis berthauldi vocē clotarius exaudiuit: q̄ & sui aduentus fidē hosti faceret galea nudauit caput canicie iam candidū. Quo signo agnitum regem Berthauldus barbara voce inclamās. O puetus inquit & canum iumentum huc ne ades? Eo verbo indignatus rex non expectato exercitu

UVA. BHSC. IyR_235

flumen tranat: nec berthauldū mox fugientē pſequi deſtitit: donec obtrūcatum hoſti caput ad ſuos ipſe defert. Nec finem belli gerendi facit. In ſaxones vſq; penetrat. Victoria de ſaxonibus.
Vbi memorabiliē addidit ſtragem: nemini maſculini generis parcēs qui gladij ſui lōgitudinē excederet: inde vaſtatis agris & vicis incēſis: victor clotarius in franciā demigrauit. ¶ Reuerſo cura fuit godini nobilis burgūdi temeritatē vlciſci: qp deſpretis maiorē inſtitutis: patris relictā vxorē cōiuge ſibi deſumpſiſſet. Sed interueniente dagoberto dimiſſa nouerca godino clotario conciliatus eſt. Accuſat Godinꝰ a relicta vxore.
Sed cōtēpta a godino mulier: regē adit. & cōceptę in regē necis hoiem inſimulat. Ille iuſſu regis apud ſctm Medardum: deinde apud ſctm Vincētiū de pratis tactis ſacroſctis altaribus accuſationē iureiurādo cū diluiſſet: deniq; vt idē apud diuū martinū turonēſem faceret: dū carnuti diuerſatus cœnat: miſſis ſatellitibus imperio clotarij (vt pleriq; putāt) necat. Regibus em̄ qñquidē licentia vt volūt viuēdi pmiſſa eſt. vite quoq; & necis ptāte ad ſe traducta nūc hos nūc illos p ſuo arbitrio occidere: fas eſſe videt. ¶ Bellis iā plurimis fœliciter geſtis clotarius poſteritati ſue cōſulēs: cōſiliū pcerū ex burgūdia trecas cōtrahit. Rogat eos quē ſibi maxime principē poſt ſe optent. Rñdent aliū pter ſe neminē cupere eū eē qui & pace foueret: & bello eos tueri poſſit. Procer rñſo lætus rex eos monet fidē in eū ſeruēt: ſeq; & regni iura tueāt atq; eos ita domū dimittit. Mox plator quoq; cōuētū apud cypriacū hūit. Vbi dū de his q̄ ad regni cōmoditates eſſent cōſulit: haimarus iter nobiles primarius q̄ arnberto datus fuerat a rege iſtitutor: iuſſu agniani ſaxōis occiſus nūciatur. Haimarus occiditur.
Quēobrē ſeditio fere iter aulicos ſtudio diuerſarum ptiū orta ē: ſ; regis modeſtia ab armis tēpatū. atq; iter ea clotarius ānō regni ſui. xliiij. ſalutis vero xpiane. dcxxxj. moritur. rex n̄ mediocriter lr̄atus: patiēs admodū: erga deū tioratus: ad iopes liberal: claro pplo q; acceptus. cui apd ſcm̄ germanū d ptis ſepulto: qa alt clotarius pceſſerat ſcdi

UVA. BHSC. IyR_235

Sanctus fiacrius scotus.

appellatio fuit. Huius dotarij ætate fiacrius venit scotus in briam: qui dum solitariũ sibi locũ querit. a sctõ pharone meldẽsium pontifice suscepꝰtus: & loco vbi nũc ob sctita tis merita religiosa colit donatus ẽ. In cuius sacellũ fœmina nõ ingredit: q ei aliñ ingredi temere tẽtauit in rabiẽ versa ẽ De hoc sancto heremita quidã hoc distichon composuit.

Fœmina quę lęsit blasphemo murmure sanctum:
Fecit q̃ sancti non intrat fœmina templum.

Dagobertus portionẽ regni aribertofri distribuit

Agobertus i naustrasia agẽs: de morte pris nũcio accepto: ne qs a nouerũ stu diosus tumultus oriret: & i burgũdiã & in frãciã exercitũ disparuit mox i frãciã ꝓfecturus. sed cũ apud remos agit: ve niũt ad eũ ex francia atq; burgũdia legati: q nouo regi debitũ honorẽ fidẽq; pstarent. Erat dagoberto ex pre frater aribertus. cui cũ regni ps iure optio deberet: auũculi sui brunulphi studio nixuq; pris regnũ habere cõtendebat. Sed conuenit inter fratres vt in aqui tania tholosam & alias vrbes quę infra pyreneos mõtes & ligeri cõtinentur aribertus recipet: neq; post hac in reliquis regnis qcq̃ vẽdicaret: aut ad ius suũ spectare vllo pacto arbitraret. Aribertus pte hęreditatis sibi attributa regni sui primariã sedem tholosę instituit. Quarto deinde anno belli occasiõe captata. vascones in deditionẽ accepit. ¶ Pacatis vndiq; rebus. dagobertus voti nõ i memor quo diuis martyribus dyonisio eiusq; collegis obnoxiũ se fecerat catulianũ vicũ petit: & sacrosctã corpora inde exhumari iubet. Inscripti erãt tituli cuiq; mausoleo quibus alter ab altero sine cõtroversia erat dignatus. Ea in condi

Ecclia sctĩ dyonisij edificat: & argẽto tegitur

torio qđ fabre fieri rex mãdauerat reponi ad tps impat. Tãdẽ magno sumptu cũ templũ exędificasset (qđ & solido argenteo tectũ erat) eo trãsferri corpa instituit/ cõdito ad eum vsum aureo feretro additisq; ad decorem multis vasculis gẽmis. Annuis insuper prouentibus ad sacerdotum & ministrorum templi alimoniam designatis. Et nemi-

UVA. BHSC. IyR_235

nus ornamẽti interius locus haberes: tapetes quoq; vnio nibus & gẽmis varijs itextos: quibus interior paries tege reť attribuit. Adeo gratissimus diuis martyribus patronis suis dagobertus fuit. Inopũ p̃terea curam non omittẽs re cõditorium ꝓxime arã maiorẽ templi argẽteũ apponit. vbi quę diuis donaria martyribus offerentur reposita sa cerdotes ęgenis imptirẽt. Hec dum regiosus princeps di ligẽter curat: non minus impigre cætera quę regię sollici tudini impendebãt exeq̃bať. Nã & austrasiã atq; burgũ diam vbi gertrudis regina agebat reuisit: ius cuiq; postu lanti dicẽs: ita vt cibo interdũ parceret. ne quid a se p̃ter missum esse videretur. Pergẽti ex lingonibus cabilonem. apud daterrã cum balneas peteret: brunulphi memoria illi incidit quem supra diximus Ariberto dũ regni partẽ peteret: fauisse. Quãobrẽ accitis quos ad id idoneos no uerat Amalgarum Arnobertumq; & vuillebaldũ his im perat brunulphum tollant necentq;. Qui mox ipata pfi ciũt. Cum heduos antissiodorosq; inuisissẽt per senonũ vrbem parisium se cõtulit. Iã. n. dagobertus gertrudem q̃ sterilis esset reliquerat. Altera supinducta virgine cui nã thildi nomen fuit: vsus ẽ potissimum arnulphi mettensis atq; pipini cõsilio Arnulpho fato absumpto Cũbertum coloniẽsem põtificem in demortui locũ suffecit his cõsul toribus ad p̃ntes regis mores congruẽtibus iusticiæ illius atq; ęquitatis tãta fama etiam apud exteros pcrebuit: vt ex ea gẽte quę thurcis sclauonibusq; finitima ẽ nonnulli dagoberti examẽ ad suas cõtrouersias deposcerẽt. Asse uerantibus insup sclauonibus si ad eos aliq̃n cõmearet se illi vt suo regi parituros: Regi cũ deessent ꝓpter vxorum sterilitatem liberi: cõcubitu virginis raguetrũdæ filiũ ma rẽ susceꝑit. Cui aribertus dagoberti frater q id tp̃s aurelię erat nomẽ dedit: appellatusq; ẽ sigibertus. Hic iter sacro sancti lauacri q̃s sacetdos amãdus enũciat oꝝones dum nemo de more xp̃iano amen rñderet: infans ip̃e qui trñ dies q̃ draginta natus esse: cũctis tacẽtibus amẽ exdedito

Brunul phus iul ſu dago berti oc ciditur.

Vxoris dimissio.

Dago berti fa ma.

Sigiber tus nasci tur.

Miracu lum

UVA. BHSC. IyR_235

sermone pſonuit. Quod diuinitus factum eſſe qs nō cre dat. ¶ Iam de hoim inſtabili cōditione queri poſſemus ſi lex hyſtoriæ permitteret. Dagobertus quē initio princi patus præclariſſimæ virtutes cōmendabant trāſuerſo oīa eſſe cœpit. Quippe q miniſtrādi iuris ſpecie frāciæ regni vrbes prouinciaſq; cum viſitaret: quoſq; vi adhibita ſpo liabat. Et tanq̄ diui dyoniſij obſequijs oīa deberent ęne as ingenti pondere valuas. Lauachrum inſuper vbi ba ptiſmatis myſterium ſacerdotes explebāt vna cum diui hylarij corpore nulla compenſatione ſacrilegij facta ad diuū dyoniſium mari ex pictauis trāſtulit. Nec tamen to ta preda potitus ē. Altera eni portarum dū naui per ocea nū exportāda cōmittitur in fluctus delapſa ppetuo latuit Verū quia male agentibus occaſio aliqua peccādi i prō ptu ſuffragat: cām ſacrilegij eē dicunt: pictauorū rebellio nem: quos vt cōpeſceret dagobertus oīa ad ſe belli iure ptinere ratus: poſtq̄ agros puaſiſſet vrbē quoq; depopu latus eſſet: mœnibus oībus dirutis ſolū arare & in eo ſalē diſſeminare ad inducēdam ſterilitatem iubet. Sacrilegio comes libido non defuit. Amādus autem Tūgreñ. epūs cuius ſedes traiecti erat per id tps vita vir ſpectatiſſimus & doctrina cum peccanti dagoberto verbum ſalutis prę cat regno extruditur. Sed tandem reſipiſcente dagober to: amādus gratus regi factus eſt. Comitabant dagober tū quocūq; gereret pellicū caterue: ṗter eas quas cōpluri bus locis cōptas & reginarū inſtar ornatas alebat. Obni tebat tñ regis turpibus factis pipinus de landis q palatio ṗerat. fueratq;. a clotario brabātino ducatu donatu. Nec vſq; quaq; ſinebat regem per tot vitia libere defluere. Cu ius etiam optimis cōcilij adiutor accedebat egnauus hō nobis & nō mediocriter prudens. Quorū pſeueranti co hortatione tandē dagobertus ſanior effectus eſt. Interea aribertus tholozates dagoberti fr relicto filio chilperico: vita defungit. Quem filiusnō multo poſt ſecutus ē. Quā ꝓbrē tholozantiū regnum dagobertus recepit. ¶ Sed oī

Dago bertus pi ctauos ſpoliat

Libidi noſusda gobertul

aribertuſ tholoſe rex mori tur & eius filiꝰ chilperi cus.

UVA. BHSC. IyR_235

feræ fœlicitati pediſſe qua eſt aduerſitas. Sclauones i tho ringiã irrũpere nũcianť. Selectis copijs cũ ad rhenum da gobertus venit ſaxones ad eum mittunt oratum vt tribu to quod patri filioq; hactenus pepẽdiſſent leuarentur id enim tantum quingẽtorum boũ erat. Si id ab rege impe trarent ſuis ſe impenſis atq; armis ſclauones debellaturos ſpondent. Conditione admiſſa peſum ſaxonibus remiſ ſum eſt. Sed alio vſus animo Dagobertus: ſadrageſillo q̃ pedagogus eius fuerat mortem ꝓcurauit. Quam cumvl ciſci liberi eius nominarentur ex ꝓcerum ſnia pĩna poſ ſeſſione priuãtur rebus oibus ad fiſcũ traductis. Interim dũ hęc geruntť dagobertus ſigiberto filio auſtraſiã dimit tit: dya demate illi ipoſito attributoq; cũberto colonię põ tifice & comite palatino adalgiſo quoꝝ moderatione re gnũ adminiſtraret. Eodẽ tpe natus eſt dagoberto clodo ueus quẽ pleriq; ludouicũ appellant ex nãthilde vxore. Quo adulto: diſſidij cãꝫ frib⁹ auferre dagobertus ſtuduit diſtributa cuiq; portiõe hereditatis ſigiberto. n. oĩs auſtra ſia/ ludouico burgũdia neuſtriaq; ceſſit. De hĩc addiuos martyres cõuerſus iter mltas q̃s illis donationes largitio neſq; attribuit: ẽporiũ ãnuũ mẽſe iunio i cãpo nõ ꝓcul a baſilica ſctõꝝ inſtituit. tranſlata ad miniſtros eccle oi di tiõe. Id lẽditũ vulgus appellat corrupto vt ipe iudico vo cabulo. Nã edictũ dici credideri. Proptereaq; ad eas nũ dinas mercatores ſusa vndiſq; merces edicto regio tanq̃ ad cõem regni mercatũ cõferre deberẽt. Vaſcões ariber to mortuo a dagoberto dficiũt. Qui ꝑmũ ftãcoꝝ cõgreſ ſum egre ferẽtes: mltis ceſis: fugatiſq; alij i mõtes alij i ſil uas ſeſe abdiderũt. Sed cũ ex fuga ſe recepiſſent: miſſis ad doinũ nuncijs quo duce bellũ gerebať: ipata facturo ſe eẽ pollicenť. Ita ſaluus exercitus in frãciã reuertit: ꝑter aribertũ & paucos quos negligẽter agẽtes iter anguſtias rocheuallis vaſcones iteremerũt. Vaſconibus in ptãtem redactis: dagobertus in iuriaꝝ non oblitus quas ſupiore anno britones cõmiſiſſent, legatis apud nidica-

Tributũ ſaxoni buſ remit titur.

Ludouſ cus ſeu clodoue us naſcit dagober to.

Nũdine ſancti dyoniſij q̃s lendi tũ vocãt Vaſco nes re bellant.

UVA. BHSC. IyR_235

Nedicahil brito nũ rex fidē ꝑstat dagoberto.

hilē britonũ principē agens: bellũ niſi offenſam purget cōminat. Quo metu pculſus nidicahil ad dagobertum venit. Quē cypiaci agētē magnis muneribus placauit: ſe cū oi gente ſua & regno dagoberto dedēs: non alio animo q̄ illa ſub dagoberti francorūq; ppetua ditione tenere confeſſus. Cum in verba regis iuraſſet: nidicahil a rege dimiſſus eſt. Per id tempus epīs apud diuū dyoniſiū de dicādę eccleſie gratia a dagoberto conuocatis: dum vj. Calen. martij myſterium abſoluere ſtatuiſſent: pridie ipa rum Calēdaꝝ homo lepra admodū deformis ab ędituis impetrat in ędē pnoctare. Vbi dum vigil in oratione per ſeuerat: videt ꝓſpicue chriſtum comitātibus eum petro pauloq; vna cū diuis martyribus dyoniſio ruſtico & eleutherio per feneſtram in baſillicam aduentare. Qui cādida veſte amictus dedicatiōis ſacrū munus abſoluit. Inde q; ad lepra cōtaminatū ꝓgreſſus xps. Tu inqt homo: dicito pontificibus cū craſtina luce ad hāc ędē ſe conferēt: eam a me cōſecratam eſſe. Cuius rei fidē fecit infirmi hominis cura. Nā cōtacta homis facie leprā oēm xps auferens eam ꝓximo lapidi glutinauit: que ad hunc vſq; diē per ſummam admirationem viſitur. Quo miraculo attoniti pręſules dedicatione abſtinuerunt. hęc cauſa eſt quā obrē frequens admodum populus ad eccleſiā ipſam. vj. Calen. martij cōueniat: firmiſſime credens id a xpo deo fuiſſe ppetratum. ¶ Tam multis rebus a dagoberto pręclare geſtis: rerū pręſentium ſollicitus: nec minus ꝓuidus futurarum ex regno francorum pōtifices ꝓcereſq; bigargium ad cōſilium vocat. Vbi throno inſidens aureo: duobus ſibi aſſidentibus regibus filijs inter multa quę de brevi & miſera hominum vita locutus eſt: filios ad mutuam charitatem cohortatus: teſtamentum condidit. Quo im primis quę xpi ſacerdotibus donaſſet rata eē mādat. cōfectis inde quattuor vno tenore ſyngraphis: vnū lugdu ni. alterū mettis: tertiū pariſijs: quartū apud ſe in archiuis ppetuo reponi imperat. Sacerdotes vero id eſt pōtifices

Eccłia ſcti dioniſij a xpo dedicatur

Dagoberti teſtamētū.

UVA. BHSC. IyR_235

q̄ regis bñficijs donati essent astrictos facit dū de ipsius morte nunciū acceperint: tribus cōtinuis a morte ānis rē diuinā quisq; in suis locis ter p singulas hebdomadas faciant. Eius testamēti curatores sigibertum ludouicumq; vel vt alij volūt Clodoueo filios istituit. Hęc rex cum dixisset: oēs qui aderant testamentū subscriptiōe & sigillis firmāt. Tū dimissa cōtione: domū quiq; discesserūt. Eodem ferme tpe vascones duce hermāno ipleturi q̄ a doino cōuenta erāt cū ꝓxime cypriacū aduētassent: cōmissę ī regē rebellionis cōscia admoniti: ad diui dyonisij cœnobiū velut ad asillū salutis cōfugerūt. Quæ illis cā fuit a dagoberto misericordiā cōseqndi. Itaq; i fidē recepti abierūt. Paucis deiñ exactis diebus rex alui ꝓfluuio afflictus apd spinogillū ī agro patiēsī cū decuisset: ad diui dyoni .ędē se transferri iubet. Illic q̄ morbo nō leuarē spe salutis destitus: againū cuius fides ꝓbitasq; spectata sibi eēt accersit. Vxorē nāthildē illi filiūq; clodoueū cōmendat: vt eius ꝓuidētia regnum administraretur. Proceres quoq; palatinos qui aderāt adiurat: reginę filioq; obsecūdent. Morbo tādem extenuatus rex anno regni sui. xiiij. dñi. dc. xlv. Caľ. fe. vitā morte cōmutauit Elatumq; cadauer eius est vniuersis cōlachrymantibus: & in templo martyrū regio apparatus sepultum. De cuius vltimo exitu ansoaldū pictauentium antistitem (qui paulo āte dagoberti mortem ad sicilliam legatus fuerat) hec retulisse lrīs traditur Iohānes erat isulanus anachorita / vitæ / sāctitate famatissimus. Ad huc ex itinere diuertēs ansoaldus: salutaribus vitę spiritualis cōfabulationibus vltro citroq; habitis: cognito q̄ francus eēt. iohānes hoiem rogat qnā esset dagobertus rex: & quibus aliqñ moribus vixisset. Cui ansoaldo vitam regis p ordinem enarrante: referā inqt anachorita sctitati tuæ q̄nā mihi p qetē de ipo dagoberto visa accepi: ꝓcū bēti mihi qetis cā: qdā multa canicie reuerēdus me excitauit: atq; admonuit orare ꝓ aię dagoberti salute: qui ea dē ferme hora vita erat defunctus. dū expgiscor iussa se

Legatis. vasconū metu regis ad ecclesiā sctī dyonisij cōfugiūt

Visum I morte dagoberti.

UVA. BHSC. IyR_235

nis impleturus: ecce in medio mari turbam demonũ conspicio: qui animum regis cymba deuehentes ad pœnas rapiebant: Sed dagobertus aduersus seuenientes in se demones frequenter trium beatorum hominum opem inclamabat martini dico mauricij & dyonisij martyris. Ad cuius p̃ces mox ꝓcella cum fulgore atq; crebris ibribus exorta viri quos a dagoberto imploratos dixi candidis ornativestimentis ad me se conferẽtes: se eos esse ꝓfitentur qui opitulaturi dagoberto aduenirent. Nec mora suplicis aiam regis tormẽtis eximẽtes secũ in cœlum rettulerũt: sine itermissiõe hoc dauiticũ repetẽtes. Beat⁹ quẽ elegisti & assumpsisti in atrijs tuis. Replebimur ī bonis domus tuę: sctũ est tẽplũ tuũ mirabile ī equitatæ. Hęc diligẽter ex iohãne cognita ansoaldus in franciam reuersus mitis cũ fideliter enarrasset: audoenus rothomagẽsis antistes & dagoberti cãcellarius: qui ꝓpter sctitatẽ & vitę merita ī numerũ sctõrũ postea relatus est: ꝑis a scripsit. Similiter & ipe dagobertus sctõrũ cathalogo addictus est.

CLodoueus a gaino tutore frãcorũ atq; burgũdionũ regna susc̃ipiens tertia pr̃ne supellectilis parte nãthildi matri attributa reliqua cum fratre sigiberto ex equo diuidit. Inde ducem a tre aureliam ꝓfectus est. Vbi ad se ex burgũdia veniẽtes proceres in sua verba iurare fecit: constituto illis principe palatino flaucato qui & burgũdus erat. Cui vxorem ei desponsat ranobertam nãthildis neptẽ quæ scilicet virũ in officio & fide erga regem cõtineret. Sed inuidens flaucato vuilebaldus magnę apud burgundos ptãtis: hominis despiciebat ꝑperium. Quod postq̃ regi inotuit vuilebaldũ ad se augustudunũ vocat. Quo cũ aduenire collecta iuuenũ manu nõ detrectaret: p̃mittit agelulfum valẽtinum pontificem: & vuisconem comitem explorare q̃ esset de illo apud aulicos sententia. At ingressis heduum nũcijs flaucatus portas claudit & copias in vuilebaldum ociss̃ime mouet. Inito pręlio vuilebaldus occiditur: & flau

Nota cõtẽtionẽ ī ter duos burgundos.

UVA. BHSC. IyR_235

catus graui vulnere ſauciatus eſt. Cuius filius aubedo patris periculo exercitus multam hoſtium cędem fecit. Nanthilde non multo poſt mortem obeunte(quæ eodē quo dagobertus ſepulchro condita eſt)Clodoueus moderari rempublicam ſolus cœpit.Cuius quarto regni anno tāta annonę caritas fuit:vt fame atq; inedia populus abſq; modo deperiret. Cui malo rex occurrens:tectum quod argenteum erat a templo martyrū auferri & per loci abbatem agulphum indigētibus & peregrinis ſine vlla præciſi diminutione diſtribuere iubet.Mox a lāderico patriſiorum antiſtite ipetrat:liberos ab eius ptāte dimitti miniſtros qui monaſterio deputati erant:vt omni libertate donati ſine moleſtia deo inſeruirent. ¶ Huiuſmodi religioſis operibus cum maxime operam daret clodoueus neq; vllis agitaretur bellis:aperto diui dyoniſij feretro brachij partem inde abſtulit.Quod tametſi reuerēter haberet ,ptenus tamen mente cōſternatus humi cōcidit:ſecutęq; ſunt p dyoniſianum templum tenebræ:& rerū oim obſcuritas.vt qui illic aderant pauitātes citiſſime inde aufugerēt.Rex & ſi inſano non diſſimilis eſſet:brachij partē ablatam auro circūdatam & gemmis multis decoratam btō corpori reſtituit:ſimulq; donaria monaſterio attribuit:quibus meliorem ſibi mentem recipere poſſet. Qui & ſi paulo meliuſculus extiterit:præ ſe tamen tulit iſanię veſtigiū.Quo ānos duos afflictus tandem interiſt expleto regni ſui anno decio ſexto:xp̄i ſexcēteſimo ſexageſimo ſcdo.Appoſituſq; eſt ad p̄is monumentū Cui nulla ſane virtus aſſignari p̄t.Nam iter gulā libidineſq; & ſūmā auariciā(qbus clodoueus culpabat)nēo recte eſtimauerit virtutē diuerſari Reliqt ex batilde ſaxonū genere illuſtri liberos tres:clotarium:childericū:atq; theodericum. Hæc ē batildis q̄ calēſe monaſteriū a clotilde regina diuo geor gio dicatū.qa anguſtum erat dirutū ampliauit. vbi cum virginibus ſacris monialis facta religio ſe conuerſata eſt. Cuius itē opus eſt corbienſe cœnobium.Per hęc tpa leo

Regina nanthildis mori tur.

Caritas ānone p frāciam.

Nota regis caſū.

UVA. BHSC. IyR_235

Leonardus. nardus heremita cęnomānus enituit. Passus milta vt dis sidētes frācos in pace cōtineret. ¶ Clotario prīa possessio obtigit: qui autore mīe dū adolescēret regno præfuit cōstituto primario palatij ebroyno. Hic ille est ebroynus qui diuo leodegario sctō heduorū antistiti oculos euulsit. Et lambertum leodiorū pręsulē sua ecclesia extruxit:

Gertrudis. His tēporibus tradit extitisse virgo illustris gertrudis: filia pipini de lādis primi brabātię ducis Cuius soror Begga fuit/ducissa religiosissima. Et apud latiniacū a fortino monasteriū institutū. & a felone viro ictō cœnobiū sancti mauri qđ de fossis nomē habet. Diuus quoq; eligius nouiomi Audoenus rothomagi/Richarius in pontiuiaco/Germerus apud flayū in agro beluacensi clari virtute habiti sunt. Clotario post quartū imperij annū defuncto: franci Theodericū minorē natu in regē assumpserūt:

Theodericus ignarus rex missio i austrasiā ad vulphanum childerico qui eū aio leuem instituerat. Per theoderici incuriā atq; secordiā res francoꝝ deterior facta est. quippe cū respublica cubicularijs regijs & præfecto palatij libere crederet: regi vero p inertiam mos inoleuit: palatio nisi ad Calēdas maij nō ingredi moderationē oēm alijs pmittere: ostēdere se populo vno duntaxat die. A quo salutatus & mūeribus donatus: cum & ipe reciproca populo dona exhibuisset domum abire: ibiq; toto āno incolere. In hoc tā inerti ocio ebroynus occasionē nactus opprimere & vexare cōplures cœpit: rē oēm in theodericū transferent. Vnde indignati pceres theodericū monasterio includūt: & ebroynū malorum oim principem cōpræhēsum ad luxouium cœnobiū mittunt. Inde childericum ex austrasia cū vulphano reuocatum regē appellāt. Cuius facti statim eos pœnituit. Nā childericus malis moribus iuuenis. cū plurimos pessundaret: quandā bolidū supremæ nobilitatis

Ebroynus.

Theodericus rex torpēs monachus efficit.

Bolidus a childerico in iurijs afficitur. hominē innocentē deligatum palo crudelissime verberi bus affici iubet. Quo dimisso: reliqui pceres cū eo coniurant. Cuius coniurationis primarij fuerunt nigeber-

UVA. BHSC. IyR_235

tus & amābertus. Hi igit childericū i silua venantē circū
sistūt atq; occidūt/vna cū vlcide regina p̄gnāte. Vulpha
no autē rege interfecto cura fuit austrasiā repetendi. At
franci autore leodegario heduo lendesillū palatio prefi
cientes theodericū accisc̄unt. In quē ebroynus cōtēpto
cœnobio egressus : collecta perditorū hoim manu bellū
mouet. Fugatq; baccauillaz vsq; vbi direptis theoderici
thesauris: cū creciacū rex se recepisset : rebus compositis
ebroyno palatij magistratū restituit. Qui ebroynus veni
entē ad se post fidē iterposita lēdesillū occidit. Cōplures
p̄terea pręsules relegauit: theoderico illic oia pmittente
Cognito qd apud francos per ebroynū cōmitteret: mar-
tinus & pepinus grossus (quē de haustallo vocant) brabā
tię dux & Begge filius: exercitū cogunt. Apud bicopha-
lū p̄liū atrox cōmissum est: ita vt multis vtriq; cadētibus.
Theoderico tandē hostis cessit: pepino in austrasiā: mar
tino vero laudunū fugiente. Sed martinū ad se per indu
cias sc̄do accersitū ebroynus necat. At cū finē ebroynus
persequendi q̄plurimos non faceret: insidijs hermefredi
tandē interfectus est. ¶ Mortuo ebroyno franci garaco-
nē palatio prefecerūt quē nō multo post gillemarus eius
filius a magistratu deiecit. Hic post bella aduersus pepi-
num gesta cū repentina morte iterijsset: garacō pater di-
gnitatē p̄fecture recepit. Sed eo non multo post defun-
cto anceps inter frācos questio fuit quē i demortui locū
ordinarēt: i bechariū tādē cōuenerūt parui pensi hoiem
nec tanto magistratu dignum. ¶ Francorum dissidio co
gnito. Pepinus arma capere instituit: castraq; apud tex-
tricium locat. Ibi theodericus fuso exercitu fuga salutem
petit: bercharius autē insidijs suorum occisus est. Pace tā
tem cum theoderico composita pepinus magistratū pa
latij susc̄pit. Qui propterea q̄ in austrasiam ,pfecturus
erat nordobertum in magistratu sibi substituit. ¶ Per id
ferme tempus theodericus cum annos decem & nouem
regnasset morte interceptus perijt. relictis ex clotilde

Childe
ricus a
coniur
tis dūv
nat occi
dit cum
vlcide
vxore

Ebroy-
nus bel-
lum mo
uet
pepinuf
pusillus

A filio
p̄ mgra
tu deijci
tur. The
oderi-
cus fuga
tur Pepi
nus pa-
latio p̄fe
ctus

Mors
theode
rici regis

UVA. BHSC. IyR_235

vxore liberis duobus clodoueo & childeberto. Sed clodoueus anno regni sui tertio mortuus est childeberto ei succedente. De cuius rebus gestis non secus ac si nihil p̄clarum edidisset quicq̄ scriptum non extat. Sepultus est apud diuum stephanū in oppido cauciaco. Filio quē reliquerat Dagobertus qui secundus appellatus ē regni gubernaculū permissum ē sub tutela pleutrude pepinivxoris & thendoaldi præfecti palatij. ¶ Erat pepino carolus martellus filius quem grossum appellatum accepi: & cui harstallum non longe a leodijs cum agro adiacēti ptinebat: quē plētruda nouerca pſecuta comprehensum in custodia coloniæ habuit. Orta deinde inter ꝓceres ꝓpter theudoaldi violentiam: cum diu digladiatū esset: dagoberti fortuna deterior facta ē. Vnde pulso ꝓmagrātu theudoaldo frāci rāgafredū principem palatii noīauerūt. Qui mox excitato ad rē fortiter gerēdā Dagoberto p carbonariā siluā ad mosam flumē vsq; copias ꝓmouit: vastatisvndiq; atq; incensis agris Quo tempore martellus custodia elapsus est: & dagobertū mors occupauit. ¶ Eodem ꝓpe tpe Ambertus abricēsis pōtifex in colle altissimo sc̄ti Michaelis cœnobium exędificauit cum ageretur annus salutis septīgētesimus nonus Erat sacerdos qui daniel appellabat: qui cū bonę ęstimatiōis eēt hūc assumptum patio p̄ponūt: pmisso iprimis vt cęsaries illi barbaq; adolesceret quā p sacerdotij legē tōdere sæpius oportebat Capillo adulto regem ꝓceres cōsultāt: appellātq; ꝓ daniele chilpericū. Martellus libertate adepta: pipini patris magistratum hoc ē palatij p̄fecturā recuperare oī studio cō tendit. Clotariumq; in dagoberti locū cōstituit. Qui cum militū delectū iā haberet: chilpericus accito rāgafredo & frisonū duce qui amicitiā cū chilperico iierat ad mosam fluētū castra ꝓmouit. Post atrocissimū cōflictum martellus in fugā se vertit. Sed receptis ex fuga copijs prælium cū sępe redintegrasset pugnatumq; varia vtriq; fortuna diu fuisset: tandem apud ablauum chilpericus superatur

Seditio i frācis

Daniel sacerdos rex efficitur: & Chilpericus appellat

UVA. BHSC. IyR_235

Verū cū ex fuga se recepisset: bellū iterū mouet. Cui auxilio fuit vasconū princeps Eudo. Sed benigniore fortuna vsus martellus: hostem fudit in agro cameracensi in loco qui vinosus appellatur. At eudo assumpto fugæ comite chilperico: sublatisq; regis thesauris aureliam inde in vasconiam ꝓfectus est. Fugientē vero martellus assequi nō potuit. Sed rangafredum andegauiam petentem vna cū ciuitate in potestatem recepit. Clemētia tamen vsus martellus hostem libertate & ciuitate donauit. Anno mox insequenti missus ad eudonem legatis: receptoq; chilperico vasconi pepercit. Interea clotarius obiit mortem. Restitutusq; in regnum chilpericus non diu superuixit. Cui successorem fecere franci ex martelli consilio theodoricum dagoberti filium: quem calle apud moniales virgines educatum autores tradunt. Ad hunc modum martellus recepta palatij ꝓfectura: grandem exercitum contrahit. Inde rheno traiecto per deuictos sueuos ad baugarenses vsq; qui vltra danubium incolunt ducit. quibus fusis superatisq; postq̄ maximam germanię partem in ditionem recepit: ꝓda spolijsq; impeditus in franciam victor regreditur. Vbi cum de eudonis vasconis defectione nuncium accepisset: protinus in eum expeditionē parat. Sed martelli aduentum eudo non sustinens in penitiores regionis locos se abdidit: quem anxię quęsitum neq; inuentum Martellus reducto in franciā exercitu dimisit. Eodem tempore deficientibus a fide sueuis: martellus leufredum alemanię ducem fudit: eamq; regionem cum ipsis sueuis subiugauit. His tot victorijs clarus domum se recepit. Tali profecto principe opus eo tempore erat: cum insurgentibus vndiq; bellis francia quateretur. ¶ Edulo namq; perfidus vasco vindictę appetens ad hyspanos ꝓfectus: abidiramum regem religioni christianę infectissimum hostem magna victorię spe allicit: francos petat: ille non magno labore ꝓsuasus adeo grādē exercitū cogit: vt nō vincere mō galliā: sed in ea ꝓpetuas

Abidiramus rex gothus hyspanus i galliā venit

UVA. BHSC. IyR_235

sedes habere statuisset. Nā cū innumerabili militum manu vxores vna & cum vniuersis fortunis liberos eduxit. Positis apud burdegalē castris ciuitatē expugnat: tēplis direptis incēsisq;. Paribus deide calamitatibus pictauos psecutus: concremata diui Hylarij ęde: turanū adoritur. Sed hosti occurrēs martellus magnā stragē edidit. ferūt enim eo plio trecēta octogita quinq; milia hostiū occubuisse: cū tñ ex martelli exercitu mille tñ quingēti ceciderint. Eius victorię cā cognomentū martello fuisse quidam autores tradunt. Nā carolo nomē illi erat expellice nato quē pipinus in delitijs habuerat. Q uēad modū enī ferrū martello obtudit/ita hostium ferocia martelli egregia virtute cōtrita est. Re bñ gesta: coniectis in vnum locū spolijs: martellus militi pdā distribuit. ¶ Ipe vero per tot bella cēsu pecuniaq; extenuatus: cū cōpertum haberet, pceres egregiā operā reipublicę nauauisse: fortunisq; suis destitutos esse: decimas q̄ cleri erant nō dissentientibus epis: ,pceribus dū bellū aduersus xpianæ religionis hostes gererent pcipiēdas attribuit: psancte iurans si vitam diu viueret se oia & multo maiora sacerdotibus repēsurum. Eius sacrilegij pœnas luere apud inferos martellum euterius arelatēn. pōtifex sep quietēvidisse diuulgauit. ¶ Post hęc eudo: quo auctore abidiramus in franciam demigrasset: in gracią martelli restitutus: magnā clādem ex his qui superā hostibus fecit. Ego illud sęculū fato aliquo infœlix putauerī: in quo vix quietis momentū frāco militi concessum est. ¶ Deinceps abidiramo supato: noui a burgūdia motus nūciantur. Quo se conferens martellus: burgūdiones nō difficillime cōpescuit. pfidijs oibus locis ipositis. Mox aūt eudonis morte cognita: in vasconiā magnis itineribus ,pficiscitur. Quā oēm ,puinciam cum recepisset: in francią conuersus est. A vasconibus aduersus frisones dimicādum fuit. Id belllum classe cōparata cōfectū est. Sūt enī frisones ad septēttrionē maritimi rhenū qua pte oceanū influit attingētes. Cū rad-

Decias martellus ,pceribus frācis assignat.

Motus belli in burgundia.

Bellū in frisones Frisōes.

UVA. BHSC. IyR_235

bodo gētis eius duce ad flumē burdonā pugna cōgreſ-
ſus martellus hoſtē falſa deorū religiōe deceptū fudit: &
occidit anno ſalutis ſeptingēteſimo trigeſimoquīto. Per
id tps Vuādali ſedibus ſuis relictis: cū finitimos ſibi po-
pulos vexaſſent: in franciam crudeli agmine ad ſenones Vuādali
vſq; irruperūt. Sed ipetu i eos facto vrbis antiſtes obbo in ſeno-
obſidione liberata ciuitate hoſtē in fugā vertit. Huius gē nes.
tis vuandalorū origo ſicut & gothorū atq; hunorū a ſci-
tis eſſe trādit. Qui patria a gothis pulſi: indeq; ad danu Vuāda-
biū fugientes: cū illic ſedes lōgo ſatis tpe habuiſſent: gi- lorū ori-
merith gothorū rex eos ad danubio exturbat. Coacti īgī go.
romanorū legibus audire: a cōſtātino ipetrāt locū ad in-
colendū ſibi dari. Pānoniamq; ānos ſexaginta obtinue-
rūt. Donec ſtilico aduerſus archadiū honoriūq; imperiū
affectātes. Vuandulos ad belli ſocietatē acciuit. Qūa oc
caſione excitati barbari: p gallias primū diu graſſantes:
& inde a gothis depulſi in hyſpaniā trāſgreſſi ypalim ci-
uitatē obtinuere. Cuius oēm late regionē vuādaluſiam a
noīe gētis appellauerunt. ſed cum honorico doleret go-
thos italiam vaſtore/hyſpaniā illis pmittit. Vnde nō mul
to poſt vuādalos deiectos affricam petere cōpulerunt.
Vbi ad beliſariī tpa incolentes iuſtiniani edicto p beliſa
riū: regnū & gentē admiſerūt. Sed rē cœptā repetamus.
Orta deinde in burgundia ſeditione lugdunū ire martel
lus feſtinat: cuius aliquot ciues defectionis auctores pœ
na afficit. Inde ptergreſſus arelatæ aliiſq; mūnitioribus
locis ipoſitis pfidijs: domum rediit. Nec quies feſſo prin
cipi Rheni acolas francorū continuos hoſtes armis ite- Auinio
pdomuit. Nec defuit tot incōmodis auinio, puincię mu ciuitas
nitiſſima ad rhodanū ciuitas. Eam gothi ex hyſpania/
duce marāco irruentes occupauerant. Quam mox mar
tellus obſidiōe cinctam p childebertū fratrē oppugnat.
Qua re cognita/reguli gothi ſuppetias maranco ferunt:
opem pręterea conferente amero rege: non ignobili go-
tho. Aduerſum quos mari delatos martellus eū exercitū

UVA. BHSC. IyR_235

duxisset regulos fudit: reliquis fugã capientibus. Rursus
Fusi gothi repetentibus bellũ gothis cũ narbonẽsẽ agrũ incursioni-
bus arelatẽsẽq; vastarẽt: accito luprando lõgobardorũ re
ge grassantẽ hostẽ martellus exturbauit. Redeuntẽ inde
martellũ morbus inuasit. Qua re admonitus filijs hęre-
ditatẽ distribuit Carlomano austrasiã: sueuiã alemaniãq;
& thorigiã: pipino franciã relinquẽs griffone derelicto: q
oĩm infimus natu erat. Que cã fuit insurgẽtis postea bel
li. ¶ Inter hęc childericus velut belua nihil cogitãs: tẽpus
ocio & voluptatibus exigebat. At pipinus brabãcię prin
ceps futuris ꝓuidẽs ĩ burgũdiã q̃ sibi a martello relicta es
set irrũpẽs eũ cũ festinatione occupat Interi ingrauescẽ
te morbo martellus morte extinguit annis administratio
nis eius. xxv. exactis. Cuius sepulchrũ ex alabastro apud
diuũ dyonisiũ ꝓxime maiorẽ tẽpli arã ad hocvsq; tẽpus
visit. ¶ Griffoni quẽ minimũ natu diximuserat mr̃ suna
hildis odonis baioarię ducis neptis: mulier cordata. Quę
inique aio ferens griffonẽ a prẽ testõ ꝓteritũ: filiũ excitat
hęreditatis portionẽ ex fratribus repetere. Nec mora lau
dunũ plenus spei iuuenis occupat: bellũq; fratribus seor-
sum indicit. Quẽ lauduni obsessum fratres vltro ad se ve
nientem capiunt. Carlomanus ne interim dum meliori-
bus regni rebus aĩm intendit: rebus nouis griffo studeret
in nouo castello quod non ꝓcul ab arduenna silua erat
in custodia asseruari iubet. Inde aduersus aqtanos expe-
ditionem carlomanus pipinusq; ꝓmouentes (duce hu
nauldo supato) ꝓuinciam subiugarunt. Cũ aũt Pictauię
castra haberent: regnũ quod antea cõmuni cõsortio pos
siderent inter se ptiti sunt. Sed redeũti carlomano cogni
ta alemãnorũ defectione: ducto in eos exercitu agros in
Carlo- cendit. Atq; ita diruptis ad solum compluribus locis cũ
manus francos repeteret: odilonem boiarię ducem arma agitare
religio- & bellũ aduersus ręges parare nũciatur. Cuius temerita
nẽ ꝓfi- tẽ facile reges cõpresserũt. Nec mora in saxones bellũ in
tetur surgit. Quos carlomanus se solo (ductis aduersus rebellẽ

UVA. BHSC. IyR_235

copijs) ꝓdomuit. Hic carlomanus cui ſc̃dor negociorũ turba odioſa maxie eſſet pipino regni adminiſtratiõe at tributa romã ꝓficiſcit Atq; a zacharia tũc romano põtifice religionis habitũ ꝓfeſſionẽq; recipiẽs: deo militauit in cœnobio q̃d ſuis impẽſis ī mõte ſoracte extruxerat. Eo cum ſe cõplures ex nobilitate francor eius viſitãdi gra crebro cõuenirẽt ad montẽ caſſinũ demigrauit. At lõge alio aĩo griffo p moleſte ferebat pipino ſubijci. Libertatẽ igitur nactus ad ſaxones ſe recipit. ibi collecto/vt ip̃e arbitrabat/iuſto exercitu: aduenienti pipino occurrere ad onacrã annẽ loco quẽ orhemũ incolẽ vocãt nõ formidat Pipinus aũt ad fluuiũ muſſahã invico ſtrahũgo caſtra fecit. Nullo tñ p̃lio cõmiſſo/in colloquiũ ventũ eſt: atq; ita re inſecta diſceſſum. Griffo quidẽ cognitã ſaxonũ pfidiã hñs in baioariã contẽdit. Vbi allectis ī ſuã beniuolẽtiam ꝓmultis ꝓceribus francis ducẽ taxillonẽ hoſpitẽ ducatu exturbat. ea re cognita pipinus cũ magnis copijs ī griffonẽ ꝓgreſſus: deꝑhenſo griffone taxillonẽ reſtituit. griffonẽ ãt ſex vel vt a nõnullis ſcribit duodecim comitatibus apd frãcos donauit. Quibus nõ cõtẽtus eo ip̃o ãno quo hęc geſta ſũt ad gayfiar aqtaniæ ducẽ defecit. Pipinus regũ frãciæ inertia ꝑſpecta: cũ domi deliteſcerẽt/nec reipublicę ꝓcuratione vllã ſuſciperẽt zachariã romanũ antiſtitẽ p archiep̃m bituricẽ. rurchardũ & furadũ ipſius pipini domeſticũ ſacerdotẽ cõſulit: vter ad rẽ publicã gerẽ dã potiſſimũ idoneus ex regibus eẽt: is ne qui ocio domi tp̃s cõtereret nihil agẽs/nihilq; oĩno curans an qui induſtria virtuteq; publica negocia moderareť intentusatq; ſollicitus. Ad p̃pini cõſulta rñdit zacharias: eũ regni gubernaculo dignũ eſſe q prudẽtia ſpectatus rẽ publicam diligẽter curioſeq; cõponeret. Quo rñſo adducti proceres: pipinũ ſibi diligũt regẽ. & ex zacharię ſnĩa atq; auctoritate illũ confirmãt. quẽ bonifacius (q cathalogo ſctõr aſcribit) ſueſſione more regio vnxit. Ad childericus hõ vecors detõſo capillo mõaſterio deputať. ãno dñi. dccl.

Mons ſoracteĩ tuſcia.

Griffo hoſpitẽ ſuũ taxilonẽ pol ſeſſionef exturbat.

papinus zachariã põtifi cẽ romanũ cõſulit.

UVA. BHSC. IyR_235

Eodem ãno quo regni diadema pipinus ſuſcepit: ſaxões bellũ mouent. Quos ad vuiſurã flumen p̃lio iterũ victos rex in ſuam poteſtatẽ accepit. ¶ Frãciã inde repetẽti: griffonẽ quẽ ad gayſirũ aquitaniæ ducẽ defeciſſe cõmemorauimus interẽptũ fuiſſe nunciat. Curauit p̃terea religioſus princeps auctore remigio rothomagorũ ãtiſtite: emẽdatiora facere quę antea rudia & inculta in eccleſiaſticis officijs cãtabantur. Per id tp̃s ſtephanus ſecũdus põtifex romanus vrbe ęgreſſus cariſiacũ ad pipinũ ſe cõtulit. Pipinumq; in regem francorũ ſacrauit. Cã ꝓfectionis fuit. Alſtulphus longobardorũ rex grauiore tributo romanos p̃mebat: indicto cuiq; romano capitali cẽſu atq; annuo. Põtifici ꝓpterea ſuppetias ferre pipinus pollicẽt: Interim dũ ad expeditionem ſe pipinus parat: põtifex apud ſanctum dyoniſiũ diuerſatus eſt. Stephanus aũt vt regi gratificaretur pipino benedixit & poſteritati eius. atq; qui temeritate aliquã aduerſus frãcos bella mouerẽt cõione xp̃iana interdixit. Alſtulphus aũt ſp̃eca piẽs pipinũ i frãcia retinẽdi Carolomanũ quẽ i caſſinẽſi cœnobio monachũ factũ eſſe ſcripſimus ad pipinum ire iubet. Cuius ad uẽtu pipinus nihil a ſnĩa motus carolomanum inviẽneſi monaſterio cõtinuit vbi egritudine cõtracta defunctus eſt. ¶ Primo inſequenti vere pipinus in longobardos exercitum ducit. Cui ad alpium anguſtias occurrens alſtulphus tranſitu francos ꝓhibere contendit Sed irruẽtiũ in ſe frãcoꝝ ipetũ nõ ſuſtinẽs papiã ſe recepit. Ibi milite frãco circũuallatus: obſides quadraginta pipino dat. Iuratq; romano põtifici q̃cũq; abſtuliſſet reſtituere. Atq; ita attributis ſtephano militum firmiſſimis copijs pontificem in ſedẽ pipinus reſtituit. Cognito pipini in franciã abſeſſu alſtulphus neq; obſidum neq; iuriſiurandi curã hñs nullis ſe ꝓmiſſis abſoluit. Eã ob tẽ pipinus ſupatis iterũ alpibus alſtulphum papiæ obſidet. Obſidiõe p̃ſſus alſtulphus ruẽnã pipino cũ aliſs quas põtifici abſtulerat aliquot vrbibus q̃ in exarcatu erãt reſtituit. Receptas pipinus ſtepha

Griffo necatur.

Stephanus ſcds papa pipino et eius poſteritati bñdixit

Alſtulphus a pipino vincitur.

UVA. BHSC. IyR_235

no assignat. Ipe vero astulphus nō multo post equo forte delapsus ceruicē fregit. ¶ Eodē tpe pipino apud constantinopoli legati cōstantini impatoris leonis filij qui sacras ad sanctorū reuerentiā imagines fieri ꝓhibebat. Eiq; impatorio noīe miri opis organa dono dedere. Eius legationis nulla cā lris mādata est. Credo pipini fama impatorē adductū fuisse. Ideoq; nouo principi gratulari voluisse/ amicitiāq; eius expetiuisse. Venit ꝑterea magna ꝓcerum suoꝝ nobilitate comitatus dux bauariæ tassillo qui verba regis iurās illi se & gentē fortunasq; oēs suas ppetuo sūmisit. Saxones vera quibus odio sp fuerat francoꝝ nomen ꝓficiscē tem in saxoniā. Pipinū aditu intercludere conati sūt. Sed irruptiōe facta pipinus hostē retro abire cōpellit. Victos deniq; ānua trecentorū validissimorū equorū pēsione pipinus mulctauit. quos ad se quotānis i franciā parlamēti tpe deducerēt. Sic enim publicū ad iusticiā ministrandam conuentū frāci vocāt Cuius instituēdi autor ab hystoricis non tradit. Id eni cuiusq; anni definito tpe loco quē rex designasset habebatur Ver. qñquidē hæc generalis ex toto regno coitio impensis & laboribus conuenientes afficiebat: obseruatū postea est vt ex maioribus ciuitatibus & prouincijs periti iudeoꝝ & consuetudinis homines ad id munus delecti ius cuiq; per prouocationē litiganti dicerēt. Que institutio cū vaga interdū icertaq; cōmutatis sedibus esset: decreta est parlamēto apd parisios curia: & sedes in q̄ iudices designati se iugiter sisterent ppetui ꝓuocationū definitores. Qui octoginta sūt ānua ex regis fisco stipēdia capiētes Et hi qdē p quatuor curias distributi seorsum consiunt: suosq; psidentes habēt: In pria/ quā frāci camerā vocāt) psidētes quattuor & cōsiliari triginta causas & lites audiūt: dilatiōes & q̄ ad iuris cognitionē attinēt cōstituūt. Leuiora q̄dā & temporanea finiētes. In reliqs singulis duabus cameris decē & octo iquisitionibus psunt: qui enq̄statū, i. iquisitionū cōsi

Legati iperatorio ad Pipinū,

Tassillo bauarię dux Sanxonibus tributū iponit.

Institutio parlamēti

UVA. BHSC. IyR_235

liarij dicunt quibus p̄sidētes quattuor p̄ficiunt. Horum oim ex clero parsq; ex laycis cōstituit. Snias dictāt. Quā statutis diebus alter p̄sidentiū in prima curia palā enunciat. Idq; arrestū. i. fixū & firmatū vocāt/ a quo videlicet nemo ꝓuocare possit. Qui vero reus snīam in se excipit sexaginta librarū turonē. mulcta afficit. Si qs tñ i iudicio error admissus reo eē videbit/ errorē ꝓponendi & i iudiciū eiusdē curię deducēdi ptātē habet nec prius audit. q̄ duplicatā mulctā deposuerit. Quarta curia ē eorꝫ quos req̄staꝫ. i. supplicationū palatij mgros vocāt. Apd quos cā eorꝫ tñ agit q regis obsequis deputati/ vel priuilegio donati sunt. Et ab his qdē iudicibus q̄ sex sūt ꝓuocare ad plamētū lz. At cū i decidēdis iudicijs nodus aliqs & āceps i cā difficultas surgit: oim curiaꝫ & cameraꝫ consiliarijs cōueniētibus snīa fert. Eius parlamēti tanta fuit sp apud frācos autoritas: vt q̄ rex ipe de re publica deq; iure & p̄sentibus regni statuerit ea sine huius senatus decreto non ꝓcedant. Sunt p̄terea ipsius perlamēti cōiudices dū adesse volūt frāci pares: de qbus postea scribendū nobis est. Atq; vt huius sacrosanctę cōcionis regem autore eē certū sit: regia singulis quibusq; ānis rescripta edunt qbus ad diui martini diē festū. i. scdo idus nouembris plamentū incoādi iudicibus a rege autoritas datur. Ad hoc p̄terea parlamētū spectāto cto alij supplicationū magri: q regij hospitij peculiari noie appellant: qui regi frequētius assistūt cancellariā sectātes. Et hi post primæ curię p̄sidētes oim primi sedēt. His ergo cū francię parib⁹ cōp̄hēsis: centū oino sunt: qbus appellationū cognitio regaliaꝫ quoq; & patiū causæ cōmittunt incōmutabili snīa terminādę. Iā ad pipinū redeamus. ¶ Vix hac saxonū expeditione liberato pipino: gayfirus aquitanus defertur: sacerdotū prouentus sibi vsurpare. Quāobrem missis ad eū legatis: rex iubet ab hac temeritate tēperet: ablataq; socer dotibus restituat. Sed cū imperata facere negaret pipinus apud childoacum castra habuit. Cogni

Pipinus ꝓ cleri libertate gayfiro aquitanoꝫ duci bellū indicit.

UVA. BHSC. IyR_235

to regis aduentu gayfirus beniuolentiam simulãs: missis ad pipinum algario atq; ytharo obsidibus resarciturum se omnia ꝓmittit exceptis obsidibus rex in franciam reuertitur. Ad gayfirus incõmodorum quæ a pipino ptulisset memor/cabillonẽ burgũdię vrbẽ copias mittit:q̃ & vrbẽ & latę circũpositum agrũ populent. Agebat tñ i publico conuentu apud duriã pipinus. Perfidia gayfiri cognita. vlcisci iurisiurãdi cõ tẽptorẽ pgit. Castellus cõpluribus solotenus dirutis borboniũ canthellã atq; claromontẽ recepit. Inde cũ lemouicas peruenisset oĩbus igne ferroq; consumptis exercitũ in franciã hybernatum mittit. Eius belli aduersus gayfiꝝ finẽ cũ pipinus maxime optaret: crebras expeditiones in aquitaniã duxit: quã infestissimis incursionibus vexat. Et q̃is hostiliter p oẽm regionẽ frequenter miles francus grassaretur/ gayfirus tñ nec i aciẽ ꝓdire: nec aperto ꝑlio decertare ausus est. Excursa aquitania: deficiẽtibusq; ad pipinum plurimis vrbibus gayfirus a suis necatur. Erant in suppellectili gayfiri manuũ integumenta: q̃ nunc chirotecę appellantur: q̃ ꝙ vnionibus aliisq; ꝑciosioribus gẽmis intexta erant ad ornamentum festis diebus gayfiro erant. Hęc recepta pipinus in templo diui dyonisij appẽdi iubet. Quę cruci aureæ q̃ supra aram maiorem extat appensa diu visa sunt. Gayfirus a suis necatur

¶ Bello aquitanico exacto: & gayfiro apd petragoricos necato: xantones pipinus petit. ibi contracta infirmitate cui intercus nomẽ est mox turonum: deinde parisium se contulit: vbi paucos post dies vita decessit: elatusq; est funebri pompa: & cõmuni omnium luctu in monumentũ quod in diui dyonisij ẽde illi extructũ erat sepultus. Anno christianę gratię septingẽtesimo sexagesimo octauo. Dum hic pipinus regno francorum prẽest dux aubertus ex Ida burgundorum ducis sorore robertum filium excepit qui ob vitę turpitudinẽ & flagitia diabolus cognominatus est. sed tandem resipiscẽs moribus fuit optimis: & gratiam optinuit sanctitatis. Robertus dyabolus.

UVA. BHSC. IyR_235

¶ Eiusdem compendij Liber quartus.

Dlpino pusillo duo fuere ex Bertha liberi supstites carolus & carlomanus. Qui ābo ex sria ꝓcerū reges appellati:ptito iter se ęquabili portiōe pno regno Carlomanus sueſſiōe:Vuarmā ciæ carolus dyadema susceꝑit. Sed carlomano breuior vita fuit:Hinc auctior factus carolus:toti sine itercisione regno dnari cœpit Moxq; hermenaldo sibi familiari antisſiodorū dono dedit:eūq; comitem appellauit. Nec mora interposita cū accepisſet hunuldū aquitanię vrbes quas pipinus subegerat ad defectionem sollicitare:com parato exercitu aduersus rebellē,pgreditur. Quē in fugā versū:& ad lupum vasconum ducem se recipientem mira celeritate carolus persequitur. Sed priusq̄ in lupū moueret:ad eum legatos mittit:qui dedi sibi hostē petant. alioqn belli oēm molē in sese excepturū. Lupo cōsilium fuit nō hunuldū mō sed se quoq; cum oi vasconia caroli ptāti cōmittēdi. Recepta vtraq; ,puincia carolus cū i franciā veniſſet adriani primi romani pōtificis legatos,audiuit His mādatū erat petere a carolo auxiliū aduersus desiderium lōbardiæ regē:quo oppſſore multa oppida vi/multa spōtanea deditiōe a romana eccl'ia defecerāt. Legatis carolus rn̄det se id curaturū. subuētūrumq; btō pontifici. Igit̄ missis ad desiderium nūcijs:petit ab iniurijs desistat. Restituatq; sūmo sacerdoti quę abstuliſſet. Atq; vt impata recusāti desiderio carolus patiſſimus occurreret/collecto celeriter exercitu iteri dū legati mādata peragūt oia q̄ ad bellū cōueniebāt cōparat. Redeūtibus legatis:cognoscit carolus desideriū oia hostiliter agere paratū eē discrimē experiri. Nō cūctatus igit̄ copias ad alpes ,pgredi iubet Occupauerat desiderius angustias mōtiū fortiſſimis pſidijs. Sed cognito regis aduētu:i plana mox hostis se ircepit Supatis iugis postq̄ taurinū carolus pueꝑit certior

Carolus i desiderium mouet

factus desiderii versellas cū grādi exercitu ꝓfectum esse cōuerso i illū agmine carolus vercellas petit. Vbi dimicā di ptāte facta: fusos suos cū videret desiderius: papiam fu ga se ꝓripuit. Locum vbi pugnatum est propter interfe ctorum stragē mortariam incolæ appellauerūt: vbi sacel la duo: vnū btō petro: alterū diuo eusebio dicata sunt: in illo a milius in hoc amicus sepultus est. Qui tanta formę similitudine ęquales fuisse traduntvt alter ab altero haud facile discerni posset. Et hi quidem in caroli exercitu militantes apud mortariam occubuerunt. ¶ Fugientem de siderium celeriter ꝓsecutus carolus: cum vrbē prima oppugnatione capere non potuisset eam circūsistit: ne qua pateret desiderio effugiendi via. Sed vbi cognouit desiderii plurima tētatur̄ priusq; se dederet: carolus relictis qbusdā ad cōtinuādū obsidionem fortissimis & belli nō ignaris ꝓceribus romā visendi adriani cā ꝓfectus est. In de papiā conuersus ciuitatem desideriūq; vna cum vxore & liberis in ptātē accepit: & leodiū (vt bibliothecarius autor est) relegauit. Hic est desiderius regū lōgobardor̄ vltimus. Quor̄ lōgobardor̄ in italiam irruptiōis hęc cā fuit. Cū enī ex scādinania insula quę in occeano germani co ē nouas sedes querētes duobus & quadraginta ānis i pānonia se collocassent: narses eunuchus quē iustinus bizātinus īperator aduersus gothos italiæ ꝓfecerat offensus sophiæ iustini vxoris verbo lōgobardos in italiam accersiuit. Sophia enim credula mulier dum narsetis ęmulos criminatores q; auscultat: illū ad se vocare cōtēdit: scribens ei ad lanā & pēsa eunuchum reuerti oportere Quo opprobrio irritatus narses. At ego inquit telā ordiar nō facile ęmulis extricabilē. Itaq; legatos ad alboinū qui vndecimus: lōgobardor̄ rex eodē tpe erat mittit. Legati quo facilius hoiem narseti cōciliarent suauissimos terrę italiæ fructus deferentes: narses inquntad societatē belli italicite vocat vbi non rapis pānonicis sed hmōi fructibus abū de fruaris. Auditis oratoribus: non pigritatur rex vocan-

Mortaria.

ī lombardia

Amilius et.

Amicus

Rex desiderius papie ob sessus

Longobardorū origo.

UVA. BHSC. IyR_235

ti se parere. Sed contracta longobardorũ potenti manu i
italiã ad narsetem per sinũ adriaticũ ire festinat spe futu-
re societatis allectus. Præcessere alboini aduentum prodi
gia. Pestis totam italiam occupauit. Igneæ & cruentæ a-
Prodi- cies per cœlum apparuerunt. Et nix frequens præter soli-
gia. tum terram operuit. Ingressus italiam alboinus gisulphũ
quem nepotem habebat feroiulianis præfecit. Hoc ini-
tium fuit longobardis italiam inuadendi vbi plus ducen
tis annis ad hunc quem carolus superauit desideriũ gras
sati sunt. Cæterum gisulpbo male accidit. Cacanus enim
ex norica quæ terra venetijs finitima est in italiam irrũ-
pens/ gisulphum cum copijs sibi occurrentem occidit.
Quam rem gestam huic compendio ideo insertam esse
volui ꝓpter detestabile facinus quod inde secutum est.
Gisulpho ꝓstrato: romilda eius vxor foroiulium diligen-
ter a se cõitũ defensare ꝓponit. Sed iconstans & libidino
Romil- sa mulier dum muris obequitantsm hoiem spẽ & viribus
da. validũ cõspicit: colloquiũ eius postulat. Igitur exmuro ca
canũ vocãs oppidũ dedere offert si se ducat vxorẽ. Qua
oblatione lætus hostis per nũciũ iurat se fœminæ paritu-
rum/ hac tm̃ fide cacanus oppidũ recipit. Sed ꝓfidus bar
barus cõtinuo ẽmissa ex foro iulio turba oppidũ cremat:
fœminas ifra pubertatẽ i cãpũ ad hoc cõstitutũ abductas
trucidare iubet. Moxq; iurisiurandi quod romildæ prę-
stiterat memor eã vna nocte tantũ i cõiugẽ accipit. Quã
postridie validissimis duodecim militibus ꝓstituendam
vsq; ad lassitudinẽ exhibet. deinde palo eã affigi mãdat/
tali dignã dicẽs ignominia fœminã q̃ ob libidinẽ prĩam
hosti ꝓdidisset. Fuit ergo desiderio quẽ diximus finis: A
quo recuperatas quas romano ꝓsuli abstulerat vrbes ec-
clesie carolus restituit. Addidit his spoletum atq; beneuẽ
tũ. Quibus beneficijs vt pontifex gratiæ aliquid rẽpẽde
ret carolũ multis ornauit priuilegijs. Quorum illud maxi
mum fuit do nare ecclesias ydoneis sacerdotibus posse:
id a sacerdotibus iuestituravulgo appellat: qua sine eccle

UVA. BHSC. IyR_235

ſiam vel vt nunc loquimur beneficiũ nemo poſſidebat. Recipiebat eñ a rege qui beneficiũ adepturus eſſet anulũ vel ſimile quippiã: argumẽtũ ſcilicet regię in eũ gratitudinis. Intereſt eñ regũ noſſe: qui maiores maxime eccleſias adminiſtrẽt: quarũ ipſi tutores ſunt. Adiectum priuilegio eſt romanũ quoq; põtificẽ ſine caroli iuſſu eligi nõ debere: idq; in ſynodo aſſidẽtibus romę cẽtũ quinquagi ta tribus epiſcopis atq; abbatibus firmatũ eſt. Rebus i ita lia ex caroli ſnia ꝑclare cõfectis. in franciã reuerti rex maturat. Nã rebellãtibus iterũ ſaxonibus bellũ indicere iam diu aio cõceperat. ꝓpterea q̃ ſępe numero victi nec acceptas leges nec cõuẽta ſeruarent. Sed cũ falſis deorum religionibus inſeruirẽt: francos chriſti cultores maxime oderãt quibus erãt finitimi. Aduerſus illos ducto exercitu: varijs prælijs vt oportune carolus poterat certatũ eſt. Duobus tãtũ locis: apud onacrũ ſemel: iterũ apud heſam fluuium totis copijs pugna fuit. Poſtremore attritu ſaxones in deditionem venere. His mandatũ eſt chriſti religionem inſtitutaq; profiteri. Ex omni ſaxonũ turba multis obſidibus acceptis milia decẽ carolus in franciã tranſlata varijs aſſignari locis iubet. Ex hijs prognatos brabãtinos flamingoſq; ſatis conſtat: quorũ etiam nũc ferociã & ſeditioſos mores prę ſe ferunt. Non deſunt tamen neq; futiles neq; pœnitẽdi autores qui in belgorum hyſtorijs Brabantiam & etiam flandriam lõge ante hęc tempora: immo ante incarnationẽ dominicam populo frequentes memorens. Saxonibus tandem poſt eius belli initium trigeſimo anno ſuperatis: cum ex hyſpania belli motus fieri nunciarentur ab ijs qui aduerſe religionis erant: Carolus fidei chriſtianę caritate adductus excercitum in hyſpaniam ducit. Prius tamen quam expeditionem produceret rem tanto principe dignam ordinat. Ex omni precipua francorum nobilitate duodecim ſelegit: quos ſecum in militia produceret: eos pares appellans. quia ſcilicet æquali inter ſe dignitate regi conſtan-

Priuile/giũ inue ſtiture . eccleſia/rũ et iſti tuẽdi romanum pontifi/cem.

Bellũ in hyſpa/nia.

Patium franciæ origo.

UVA. BHSC. IyR_235

tes ppetuo eẽnt:neq; cuiuſq̃ niſi plamẽti tñ ſenatus iudi
cio obnoxij tenerentur qui cõſeruãdis item coronãdiſq;
francorũ regibus adeſſent.Hi etiam nũc inſequẽtibus no
minibus deſignãtur.Remẽſis archiepꝰ Laudunẽſis atq;
lingonẽſis põtifices duces. Bellouacus. Nouionẽſis:atq;
Cathalaunẽſis epi comites ſunt appellati.Ex ſęculi prin
cipibus:Burgũdus:Normãnus:& aquitanus ducatus di
gnitatem:Flãdrẽſis autem:Tholoſanus:& campanus co
Geruaſius. mitatus ptogatiuam obtinuere.Geruaſius tileſberius qui
ad othonem quartũ iperatorem germanũ de ocijs impe
rialibus ſcripſit autorẽ:hanc pariũ inſtitutionem ab artu
ro rege anglo ꝓceſſiſſe. A quo franciam ſubactã fuiſſe di
cit circiter ãnos dñicę gratię qngẽtos quadragita. Quod
& ipi angli tradũt:nihil tñ infrancoꝝ hyſtoriſ iuenio qđ
huic rei cõcordet/quare illud fabulæ aſcripſerim. Caro
lus aũt ide ꝓfectus pãpilonã in ſaltu pyreneo vrbẽ:dein
de ibnalarchi opa q eo loci ipitabat cęſarauguſtã carolus
capit. Inde poſtq̃ magnã agri hyſpanienſis partem ferro
igneq; vaſtaſſet in franciam maturans panpilonę muros
ſolo æquauit. At cũ ad anguſtias pyrenei iugi quę ad va
ſconiam ſpectãt puẽtũ eſt:vaſcones ex inſidijs in poſtre
mã frãcoꝝ aciẽ tela cõiciũt Atq; ita arctiſſimis faucibus
icluſus miles cũ nec retrocedere nec in iugũ euadere poſ
ſet magna clade affectus eſt. Interẽptis anſelino atq; ege
ſibardo egregijs belli ducibus. Rolãdũ quoq; caroli ex ſo
rore nepotẽ fortiſſimũ virũ illic pijſſe autores tradũt. Cui
ius illuſtria plurima geſta poſteritas celebrauit Occubuit
quoq; oliuerius paris nobilitatis ſtrẽnus comes Sed hu
Proditio ius pfidię pœnas interfectis paulopoſt eorum regulis in
i caſtris cenſiſq; late agris vaſcones exſoluerũt. Hæc a ganelone
frãcorũ a qui marſillo infideli regi extremã frãcoꝝ aciem pecunia
ganelõe. corruptus ꝓdidit:clades illata eſt. Sed ꝓditorẽ pœna nõ
deſeruit. Carolus enĩ ganelonẽ apphenſum aquiſgranũ
Britones duci ibiq; equis ferociſſimis quattuor:pedibus manibuſ
q; diſtractũ mẽbrati diſſipari iubet. ¶ A ſaxonibus i bri-

UVA. BHSC. IyR_235

tones caroli arma cõuersa sunt qui a frãcis defecerãt .Ve-
nere tãdẽ in caroli ptãtẽ. ¶Per idẽ tps beneuẽtum duce
araiso Caroli iperata abiurãt:atq; grauissimos motus belli
excitassent/nisi caroli diligẽtia ꝓuenisset.Admoto enĩ ad
capuam incredibili celeritate exercitu:vix castris locatis
de pace cõuenit.pterrito hoste qui tanta in rege celerita- Bauari
tem admirarẽt.Re cõfecta franciã carolus repetit. Ibi nũ
cium accepit Tassilonẽ baioariæ ducẽ quẽ ad pipinũ ve
nisse supra memorauimus:vxoris quẽrelis agitatũ arma
parare.finitimosq; ppl̃os sibi ad societatẽ belli accisc̃ere:
vt francis in cõmodaret.Erat tassilonivxor desideriĩ filia
cui dolebat maxime patris fortuna·quem frãci & regno
& vita priuauerant/vxore liberisq; abductis.Ea re cogni
ta Carolus nulla mora interposita:in tassilonem ꝓgredit̃.
Cum non ꝓcul baioaria pueniss̃et:legatis mandat tassilo
nem adeant/atq; admoneãt:pluris habeat frãcor̃ mãsue
tudinem:q̃ arma expiri.Quibus mãdatis pterritus tassilo
nihil cũctatus carolo se dedit.Datq; theonẽ filiũ cũ aliis
cõpluribus summa eius gẽtis nobilitate obsidẽ. ¶Inter-
ea cũ hæc agerent.Abdoriti vetustissima amicitia frãcis Abdori-
iũcti:quia a finitimis ppl̃is bello ipeterent auxiliũ petitũ ti.
ad carolũ mittunt Ab oceano sinus est qui oriẽtẽ versus
cẽtum(vt fama ẽ)milibus passuũ excurrit. Hũc ad vtrãq;
ripã adonti velatabi atq; normãni incolebãt.Abdoritorũ
legatis carolus opem pollicetur.Nec cunctatur copias il-
lo ꝓmouere.hostem ex sociorum finibus pellere pulsos
adigere iuramento:ne vltra abdoritis/sed nec aliis popu
lis bellum se insconsulto inferant.Supererant humi:qui a
scithis atq; inde a meotide palude olim mouentes in pã-
niã demigrarant.Hi & opibus & populi multitudine so- Huni vi-
ciisq; potentes:atq; aduersus saxones de regionum limi- cti & mi
tibus cõtẽdentes francos parui habere cœperunt.Igit̃ ad rũ in mo
uersus validissimã gentẽ delectissimũ & nũero & viribus dũ atte-
exercitũ carolus cõparauit.Octauo tãdẽ ãno mistis varijs nuatisuis
q; plijs bellũ cõfectũ est.Victoria de hunis habita:fran- fortunis.

UVA. BHSC. IyR_235

ci quicquid apud hostē diuitiarum inuentum fuit in frā-
ciam exportauerūt. Eo bello adeo attrita gēs hunorum
est vt de summis opibus & beata quadam fœlicitate de-
lapsi nullum fere prioris fortune splendorem retinuerint
Sunt qui memorię prodiderint A delgisum desiderij re-
gis filium qui Bisantiū ad imperatorē profugerat eodē
tempore coacto exercitu in italiā venisse recuperādi pa
terni regni causa. Cuius inanes conatus missis prefectis
carolus facile fregit adelgiso supplicio affecto. ¶ Bohe-
micum deinde atq; lemouicū bellū per carolū filium in-
niorem confectum esse: quo egregio facto filius indiciū
paternę virtutis a q̄ non degeneraret dedit. ¶ Neq; diu
post de normānis abdoriti quæstionem carolo afferunt.
A quibus affecti maximis iniurijs duce Gothofrido es-
sent. Indignatus igitur carolus q̄ victi semel normanni
bellū redintegrassent: classe instructa illo militem mittit:
ipe terrestri itinere proficiscitur. Iam enim tam elato ani
mo gothofridus superbiebat/vt aquisgrani vbi caroli re-
gia erat se castra positurum iactitaret. Sed non lōgus la-
bor carolo fuit. Gothofridus em̄ a suo quodā satellite ne
catur. Mortuo duce normanni imperata facturos se esse
promittūt. ¶ Ad hęc tam crebro ingruentia carolo bel-
la addere quosdā autores non ignoro expeditionē quā
religionis causa atq; bisantini imperatoris suasu hieroso
lymam carolus duxerit. Cuius rei fidem non facile admi
serim: ob id maxime q̄ hic constantinus graui lepra eo
tempore laborabat. Illa vero quæ de hyspania feruntur.
dissimilia vero sunt. Nam cum vel in italia/vel in hyspa-
nia: in germania item aduersus saxones plurimis locis: in
vasconia rursus atq; aquitania cōtinēter bella nulla quie
te data gesta sint nullum fuisse tempus videtur quo tam
longinquū assumere bellum potuit. Nec illud afferri po-
test. Post acceptum a leone tertio pontifice romano im-
perij nomen hierosolymam mouisse: tum propter con-
stantinopolitanum imperatorem qui emulum imperij

Abdoriti cōtra normanos.

UVA. BHSC. IyR_235

ſuſpectum haberet. Nec conſtat carolum italiæ aut germanię fines a ſuſcepto imperio præteriſſe. Is quoq; qui vitam & geſta diui ſeruatiſ memorię prodidit: negat carolum vllam in ſarracenos expeditionem duxiſſe. Itaq; qui de hieroſolymitana expeditione ſcribũt nullum tempus aut locum tam longi itineris ſignant. niſi quandam ſine nomine & regionis appellatione ſiluam feris tantum cognitam: qua iter faciẽs carolus cum exercitu perpetua nocte deerrauit: donec ab incerta volucre quaſi voce humana admonitus: in viam militarem reuerſus eſt. Sed quis putet tantum imperatorem abſq; viarum cõſciſ du ctoribus ſe atq; copias omnes noctu ſiluarum opacitati per dumos & vepres credidiſſe. Hæc deliramenta ſunt magis vetularum q̃ hominum cite / & diligenter rerũ narrationem texentium. Et qui ita memorant: tacent conſtantini qui tunc bizantinus imperator erat elephantiæ morbum quo grauiſſime laborabat / cum quo conuerſatum fuiſſe Carolum (quemadmodum nonnulli tradunt) haud vero ſimile eſt. Ego vero cum tolleti eſſem. Carolumq; magnum magnis laudibus efferrem: q̃ hyſpaniæ bonam partem ad ipſum vſq; tolletum ſubiugaſſet / per latus eſt ad me liber qui præconia hyſpanie inſcribitur. vbi hæc quæ de Carolo memorabam / eius libri autoris maximo ſtudio & nixu refelluntur. Quamobrem inter tot repugnantes ſententias: quam maxime ſequi oporteat non diffinio. Platina autor eſt Carolum ad granatam vſq; penetraſſe. Et Adelphonſi Gabitiæ regis opevlix bonam recepiſſe. Tantum illis aſſentior: qui hieroſolymitanam expeditionem non admittunt. Quamtamen multi autores antiqui atteſtantur: aſſerentes q̃ infidelibus a terra ſancta expulſis: & chriſtianis locis ſuis reſtitutis proſpere in franciam redierit. ¶ Quibus autem cauſis ad imperium carolus ſit prouectus nunc enarrabo. Orta apud romanos ſeditione: quidam ma/

UVA. BHSC. IyR_235

gna auctoritate ꝓceres in leonē pontificē cōiuratione facta/vrbe eū expellūt. Qua iniuria per legatos ad carolū relata vltū se ire pōtificis iniuriā rex rndit:ratus ad dignitatē suā ptinere romanā sedē tueri. Leonē aūt magno honore apud parbrunē saxonię oppidum carolus excepit. Datoq; illi plurimo insigniū virorū comitatu romā remisit. Igitur breui dū saxonię res cōponit mora interiecta in italiā cōtēdit. Eius aduētu cōposita res est:cōiuratis supplicio affectis. Atq; ita carolus pontificē restituit. Restitutori gratificaturus leo tertius sacerdotū habito cōcilio carolū.viij.Cal.ianuarias cū frācorū regnū tris &.xxx.ānos administrasset/augustū appellat:gratū nomen romanis/ nec minus italis omnibus acceptū. Supra enī trecētos & xxx.annos cū imperij nomen (gothis oīa fere occupantibus) insuetū pene esset:ad carolū delatū esse nemo nō lętabatur:q & virtute & rebus gestis imperio idoneus oīm iudicio erat. Imperij aūt appellatio tametsī diu militare officiū in bello fuisset/consuetudine tū inductū est vt ij q reipublice gubernacula soli inibant:impatoriū nomē ad dignitatē trāstulerint regio noie reiecto:qđ post exactos reges odio romanis habebatur. Prēterea cōstantinopoli tanorū imperatoꝝ secordia effecerat:vt illis nō ferētibus contra tyrānos opē romanis/pōtifex leonē impio priuarit. ¶ Impatoria dignitate decoratus carolus in frāciā reuertens: oībus qua iter habebat locis magna oīm letitia excipit. Gesta sunt a carolo pleraq; alia bella q̄ p̄ p̄fectos vel filios ꝓspere administrauit. Sicut illđ qđ aduersus britones p andulfum gessit:dū vuarmacię cōtra saxōes ageret. Hi enī britones a britānis orti cū aliq̄ā a saxonibus britannia occupare in venetorū atq; corosolitorū terras vbi nunc incolūt cōmigrauerant:francis exinde tributū quotannis exoluentes. Qđ cum per id tempus detrectarent andulphꝰ caroli iussu subiugauit acceptis obsidibꝰ quos vuarmaciā ad regē adduxit. Que vero a turpino remensi plurima produntur:ea per multum audacię greęanicę

Quarei perij dignitate.

Carolus donatus est.

Impium

Britōes

UVA. BHSC. IyR_235

habere mihi videntur. Figmentis enim similia per poe
sim excogitata esse crediderim. Cuiusmodi illud est:pā-
pilonę muros tubarum concentu corruisse.hastas militū
iam diu aridas terre noctu affixas non longe a tolleto.al
tera die viruisse.Carolum tam valido lacerto esse vt equi
complures soleas ferreassimul soluere posset.Insidētem
equo armatum militem vno gladij ictu medium diuide
re:mucrone in tergum equi adacto. Nec illud facile re-
ceperim quod de fernago gigante dyonisianus chrono-
graphus pter hystorice fidei reuerentiā ,pdit. Ait enim
bore tanto fuisse q̄tū quadraginta electissimi hoies vnq̄
habuerunt.Eiusq; brachiū cubitis quattuor:crura totidē
extare.facie cubitali:naso dimidio minus totius corporis
statura cubitis duodecim: idq; hoīs monstrū agolia quē
fundę iactu dauid ,pstrauit genus duxisse.& a babilonio
amirante auxiliarē hyspanis cū duobus & viginti pugna
torū millibus esse missum. Aduersū quē cū ogerus egre-
gius miles carolo iubente ,pcessisset:illū a fernago dextra
apprehensum tā raptim in castra deportatum q̄ ouiculā
sustulisset.Alterū deinde succedētem brachio sublatū ra
puisse.Post hęc fortitudinis exempla:viginti in gigātem
emissos:binos vicissim raptos esse hęc idigna creditu cū
sint:similia gigantū fabulis nō temere videnť quos mōtē
mōti aduersus iouē superposuisse poęte finxerunt. Qui
hoc admiserit eū quoq; credere nō ipedio antei cuiusdā
cadauer apud tingenā a sertorio effossum septuagīta cu
bitorū lōgitudie vt qdā rōani scriptores ferūt fuisse reptū
Fuit nihilominus carolo cū specie corpis valitudo & ro-
bur:ingeniū insuper excellēs:grauitas atq; incessus digni
tati regię nō discors.Liberalibus disciplinisaīm excoluit
preceptore primū petro pisano.deinde alcuino anglo vi
ro apprime diuinis humanisq; artibus erudito/quē gloſe Alcui-
in bibliā/quā ordinariā vocant) autorē antouius florenti nus
nus prodit.Quamuis enim alcuinus a regibus anglis ad
carolum missus esset orator:soli tamen gallici benignitate

UVA. BHSC. IyR_235

Instit utio scho le pari sienſis

delectatus apud carolum manſit. Quo autore pariſien-ſis ſchola (quã vniuerſitatem vocant) hac occaſione cœ-pit. Delati naue ex ſcotia Claudius & iohannes: rabanus quoq; & alcuinus ex venerabilis bedę diſcipulis. In gal-liam cum veniſſẽt nec quicq̃ prętер bonas diſciplinas pa tria exportaſſent/ſe ſapientiam profiteri: eamq; venalem habere conclamant. Qua re ad carolum perlata illos ad ſe vocat vocati libere profitentur ſapiẽtiam illis eſſe quã adipiſci cupientes gratis edocerent ſi vita locuſq; tãtum eis prębęretur. Intellexit imperator ingenuam hominũ mentem/eoſq; cum aliquot dies apud ſe tenuiſſet. Clau-dium cui nomen erat Clemens pariſij cõuerſari: & gene-roſos adoleſcẽtes bonis diſciplinis iſtituere iubet. Iohãnẽ vero papiã miſit. Hoc initiũ habuit pariſiẽſis ſchola cele bre mox philoſophis atq; theologis gymnaſium. vnde prodire inſigni doctrina & eruditione viri: qui non ſecus atq; illuminatiſſime faces mirum chriſtiane religioni ful-gorem diffuderũt. Ita vt non ab re bonorum ſtudiorum parens (non quidem annis: ſed liberalibus religioſiſq; di-ſcipulis) antiqua a pleriſq; nominetur. Bononienſis eteni ſchola que theodoſio imperante initium cepit / eſt etate ſuperior: collegiorum vero & doctorum hominum nu-mero longe inferior. Eloquentię prętерea ſtudioſiſſimus carolus fuit cui addidit etiam litterarum grącarum non paruam cognitionem. Neq; vernacula modo lingua: ſed peregrinis inſuper eloqui ſtuduit. Tabellis ceratis caro-lus vtebatur/vt quę vel excogitaret per ſe agens: aut inter

Ebritus

occurrentes curas ſe agenda preſentarent ea ſcriptis mã darẽt. Erat his diebus ebritus anglus: qui propter morũ elegantiam/briſtico anglorum regi ſuſpectus habebatur Quare regis inſidias timens ad francos ſe contulit. vbi liberaliter per tempus acceptus. Cum briſticum mortem obiſſe accepit: in angliam reuerſus anglis imperauit. Id autem dei prouidentia factum ſcriptor quidam anglus malmeſberie monachus aſſeuerat his verbis. Quod dei

UVA. BHSC. IyR_235

cõsilio factũ inquit intelligo: vt vir ille ad tãtum regnum electus regnãdi disciplinã a francis acciperet. Est eni gẽs illa & exercitatione virium & comitate morũ cunctorum occidentaliũ facile princeps. Hęc ille. Venientes ad se legatos veste aurea indutus & gladio p̃ciosis gemmis decoro cinctus sedens audiebat. Frequẽtissimis venationibus gallorum more delectabat̃ exercebaturq;. Balneas crebre petebat admissis dicacissimis quibusq; quorũ confabulationibus recreabatur. Matre bertha heraclij bizantini imperatoris filia natus est: quam mira pietate coluit. Sed & omnem familiam incredibili charitate diligebat. Mansuetissimus ad omnia in iure dicendo equitatem in gerenda republica moderantiam obseruauit. Religionis imprimis reuerendissimus cultor/sacerdotes & clerũ omnem venerabatur. Q̃ imprimis testanť synodi quinq; p̃ galliã eius p̃cepto habite magũtie vna: Remis altera: tercia Turonis. Cabilone quarta. quita Arelate. In qbus clero leges & debiti ritus ordinati fuere. Cũ vero de rebus diuinis & vario canẽdi genere sacerdotes disceptare audiret: ꝓpterea q̃ ambrosianũ illo tpe atq; gregorianum morẽ ꝓmiscue clerus obseruabat: obtinuit vt gregoriano reliquus orbis: ambrosiano mediolanensis eccl̃ia vteret. Plurima tẽpla extruxit & ditauit: & q̃ diruta cognouisset ea mandauit p̃ loco⁹ sacerdotes restitui atq; instaurari: Aedes & palatia cõplura magno sumptu iactis fũdamẽtis condidit: q̃ testimonio sunt regis quibus ornatus erat virtutibus. Et cũ in oẽs tũ in pauperes liberatissimus habebat̃: fuitq; in florentinos pissimus Itaq; eo⁹ vrbẽ diu desertã instaurauit reductis in eã ciuibus. Genuã p̃terea a lõgobardis p̃ssam in suã ꝓtectionẽ accepit duce impositoꝰ qui eam multa humanitate moderatus est. Venetos quoq; ꝓpriꝰ legibus viuere pmisit: nec minus fuit i alias italiæ ciuitates bñficus Fuerunt carolo multe vxores q̃ illũ prole fœlicẽ reddiderũ t. Pria q̃ desiderij filia erat dimissa. Hildegardã nobiliss imã ex sueuo⁹ gente virginẽ

Nota de officijs ecclesiastici.

UVA. BHSC. IyR_235

accepit. Ex ea nati sunt carolus/pipinus/ludouicus/& totidē filiæ. Pipino italiā: carolo citeriorē galliam: pater adhuc viuēs attribuerat. Pipinus venetias inuasit: ptēq; insularum qbus venetiaꝝ ciuitas constat vsq; ad riuū altū occupauit: quem cū ex coniunctis dolijs ponte facto oppugnare cœpisset: aduersa tēpestate & venetoꝝ eruptione pons dissipatus est. Causa in venetos belli fuit: qa cōtra cōcordię prius cū nicephoro habitas leges græco imperatori fauebāt. Ita eni fere semper cōptum est: vt nulla italię pars fidē gallico nomini cōstanter seruet: qđ cū ępe tum hac ętate maxime expertū est. Cū carolus octauus francoꝝ rex neapolitanū regnū recuperasset: venēti & ludouicus mediolañ. magis ad hoc copijs instructi Carolum franciā repetentē intercipere cognati sunt. Q đ nō sine suoꝝ strage tētauerūt Pipino aūt caroloq; prius patre mortē obeuntibus Ludouicum quē vnicum habebat augustū coadiutorē assumpsit. Circa liberos educandos eā curam adhibuit vt mares bonis disciplinis: fœminas lanificio erudiendas sūmopere studuerit. Cū autem quies illi a bellis cōcessa est: triēnio priusq; morereꝰ: testamentum condidit duabus ptibus totius p̄cioſę suę supellectilis ciuitatum maiorum p̄sulibus relictis ad resarcienda tēpla/& inopes leuādos. Tertiā liberis nepotibusq; & familię pro vniuscuiusq; rōne attribuit. Ipse deinde cū laxandi animi cā venatū pgit: Carolus quí p oēm vitā inter tot bella reiq; publicę sollicitudines, pspera semper valitudine vsus esset/febre corripitur: qua quinto Calendas februarias assumptus est: anno xp̄ianę salutis octingentesimo quintodecimo. vixit annos septuagintaduos. regnauit quadragitaseptem. & quattuordecim imperauit. Eius excessum p̄cessere quędam prodigia. Pila quę in tē pli fastigio apud aquisgranum erat fulmine deiecta est. Pōs item quem apud magūtiam supra rhenum extruxerat conflagrauit. Et aquisgrani porticus qua ab ædibus palatinis ad templum via erat corruit. ¶ Erāt in thesau-

Italí in francos.

Caroli. oct. qui mentio.

Prodigia.

UVA. BHSC. IyR_235

ris pręcioſioribus regis menſę quattuor: argēteę tres: alia aurea. Ex argenteis vnam quę ſimulachrū vrbis conſtā-tinopoleos cōtinebat templo diui apli petri romæ. Alte-rā i qua vrbis romę effigies exſculpta erat rauēnati eccle ſię dicauit. Tertia quę totius orbis imaginem prę-ferebat cū aurea ad filios puenit. Quattuor tabu-le pciose

¶ Sepultus eſt magnifico mo numento aquiſgrani: cui additus ex firmo lapide arcus cum hmōi Inſcriptione. Caroli magni xp̄ianiſſimi impe-ratoris romanor corpus ſub hoc ſepulchro conditū eſt. Epita-phium Caroli magni.

¶ Hunc exceſſum habuit carolus q ob geſtorum magni tudinē magnus appellatus eſt. Ip̄e namq; tametſi a pre pipino regnum grande accepiſſet/ multis tñ per italiam atq; germaniam galliam p̄terea angliam atq; hyſpaniā ꝓuinciis ampliatum reliquit. Caroli magnitudini aſtipu latur maxime legatio ad eum a perſarum rege miſſa. Cu ius opes in oriēte per id tempus florentiſſime erant: qui ingētibus donis caroli amicitiam petijt. In donis fuit ho rologium ex auricalco miro artificio fabricatum. Vnde excidētibus horatim in ſubiectam campanulam duode cies ſingulis globulis ęreis tēpus ſignabatur. Erāt quoq; pari numero ęquites qui ad quamq; horam ſinguli ex fe neſtra pdibant: quam in horologium regreſſi ipſi claude bant. Fuit pręterea ample admodum magnitudinis ten torium biſſinum cū aromatibus & balſamo atq; elephā-to. Idem fecere cōſtantinopolitani imperatores: quos in amicitia coniunctiſſimos carolus excepit: q̄q̄ non ſatio ęquo aio ferrent imperatoria illum dignitate fuiſſe a leo ne donatum. Sed illud omnium maximum eſt/ q̄ nihil antiquius duxit q̄ chriſti fidem dilatare & terminos pro ferre chriſtianorum. Cuius exemplum imitationes fere qui ſecuti ſunt francorum reges magnis atq; excellenti-bus factis cū religioni & fidei xp̄iane dignitatem cōſer-uarent atq; ampliarent/ nihil mirum inuidis atq; detra-ctoribus videri debet/ſi chriſtianiſſimi appellati ſūt Itaq; conſtat nullius gentis tāto labore romanis pōtificibus &

Horolo giū caro lo miſſū

Non mi rādū q̄ frācor reges ap pellātur xp̄ianiſ-ſimi.

UVA. BHSC. IyR_235

aliȝs ꝑtetea p orbem dei miniſtris paſſim fuiſſe ſubuētū.

g Lotoſiſſimo impatori ſucceſſor ludouicus extitit: qui p;ȝ cognomē ob morum māſuetudinē eſt cōſecutus. Hic puer adhuc aquitanię princi patū qa ibi natus eſſet: iuſſu patris obtinuit: prę claros labores aduerſus hyſpanię tyrannos excepit: ciuitatibus multis in aragonia maxime viuēte patre in ſuam poteſtatē receptis. in quibus brachiona fuit diues plurimū quā cōtinuis ſeptē hebdomadis obſeſſam expugnauit. Nūcio de patris exceſſu accepto: ipe poſt trigeſimū diem quo a quitania digreſſus eſt aquiſgranū venit. Vbi a proceribus francis qui illo viſendi noui regis atq; impatoris gratia cōuenerāt cōſalutatus impator: ad patris monumentum deo præces ritu chriſtiano ſupplex habuit.

Carolus ſanctus hnbeť.

Carolus enim ob vitę merita in numeȝ ſanctorum relatus eſſe a pleriſq; creditur. Cui etiam loci incolæ diem feſtum agunt. Idq; ab eccleſia romana ꝑmitti hoſtienſis iuriſconſultus tradit. Quo exēplo ludouicus vndecimus carolum a pariſiēſibus coli noſtra ætate imperauit: miſſis vicatim nunciȝs qui diē feſtū celebrari populo indicerēt pœna capitis repugnātibus indicta. Aquiſgrani agēs ludouicus recenſito patris teſtamento: legata quæq; diſtribui: quin ſi quos ex familia minoris a patre habitos vel ꝑteritos animaduertit: eos aucto legato cōpenſat. ¶ Eodem loco legatos ad patrem miſſos audiuit & antē oēs michaelis conſtantinopolitani imperatoris oratores amicitiam eius petētes: delatoſq; a ſe diui dyoniſij libros qui de cæleſti hierarchia inſcribūtur eos ludouico dono dederunt anno ſalutis octingenteſimo. xxiij. Venere quoq; a grymoaldo principe beneuentano nuncij qui in verba imperatoris iurati imperata facturos promittūt. Indicta eſt grimoaldo annua pēſio ſex milium aureorum. Eodē tempore dalmacię rex qui godefridi filium regno ſpoliauerat ad imperatorē ſe contulit: ſeq; & dalmaciam omnē ludouici poteſtati permiſit Quem non multo poſt in ſa-

Libri dyoniſij

Godefridus dalmacie rex.

UVA. BHSC. IyR_235

xoniam legat. Nã & saxonibus & frisijs terras a patre ablatas ludouicus restituit: ratus illos ad parẽdũ clementia & libertate q̃ armoꝝ & belli seueritate propẽsiores fore. Sed hanc regis facilitatem pleriq; reprehenderunt: cum hmõi gẽs pugnax atq; inhumana duris semper legibus contineri debuisset. ¶ Deficiẽtibus per id tempus ab imperio sclauonibus & mox itẽ vasconibus: motus ois facile compssus est. Nõ tulit quoq; satis ęquo animo ludouicus q̃ paschalis primus se (leone mortuo) electũ sine suo assensu põtificẽ appellauit. Missis tñ a paschale ad eum nũcijs primũ deinde ipso paschale ad impatorẽ veniẽte Ludouicus p bernardũ lõbardię regẽ & ptetea p arelatẽ sem antistitẽ: mox per semet obuiã põtificí factus: ꝑ deũ tem reuerẽter excepit. Exẽplũ donis honorauit: romãq; dimisit. Breui post mora interiecta ludouicus aquisgrani conuẽtum habuit sacerdotum atq; procerum. In eo codicem de ordine & ritu ecclesiastico cõdi iubet: quẽ p ciuitates & sueditionis loca insigniora circũlatum ab vniuerso clero ex scribi & seruari mandauit. Eius codicis autor fuit amalarius dyaconus florens illa ętate sacris institutis & studio litterarum Pontifices vero atq; inferioris dignitatis sacerdotes quos pręclaris vestibus per fastum vti & gẽmis compluribus digitos ornare cognouit: eã pompã deponere humilibusq; indumẽtis vestiri: & gemma vna tantũ ad dignitatis indiciũ contẽtos esse imperat. ¶ De liberis autem quos tres habebat hęc fuit ludouici institutio / lotharium imperij consortium secum habere voluit. Pipinum aquitanię pręfecit Ludouicum in bauariam legat. Ipse militum pręfectis negocium dat abdoritas petere quos ab eo defecisse acceperat. Qui primo fere aduẽtu se præfectis summisere. Interea dum venationi indulget nunciatur bernardũ ex pipino italię rege qui medio lani sepultus fuerat nepotem lombardiæ regem: consilio egedonis (quo amico coralus aliquando vsus fuerat & regneri qui palatij pręfecturam sub carolo magno

Paschalis papa ico ꝓsulto ludouico eligit

Cõsiliũ aq̃sgrani.

Amalarius.

Cõtra fastũ cleri.

Bellũ a bernardo lũbardo i carolum.

UVA. BHSC. IyR_235

gesserat)bello se parare & ad opertã defectionẽ copias cogere. Iã quoq; angustias a'pium occupasse & firmo tenere p̃sidio. Eã ob rẽ ludouicus celerrime exercitum ex frãcis alemãnisq; cõfectũ educit. Cũ aũt cabillonẽ castra admouissẽt: bernardus de impatoris expeditione certior factus: cũ eos quorum auxilijs nitebaꝫ perterritos videt: ipse ad Carolũ quẽ benignũ atq; sibi indulgẽtẽ sore spe rabat venit: atq; ad pedes impatoris ,pcumbẽs culpamq; confessus: auctores quosq; noie designat. Bernardi exẽplo reliqui cõsultores idem faciunt. Inter quos erant epi tres. Asselinus mediolanẽsis: Vuolphonsus cremonensis: & Theodulphus aurelienensis. Hos oẽs in custodia vinctos aquisgrani haberi ludouicus iubet. Quo & ipse hybernaturus erat. Primo vere dominicę resurrectionis die exacto: bernardum cum suis participibus sibi p̃senta ri iussit. Quitametsi romanis legibus capite damnari debebant. pius tamen rex satis habuit oculis malefactores priuare. Sed huius leuioris pœnę tanq̃ scelere careret impatiẽs bernardus capite cęsus est. Ginalũ itẽ q regius cubicularius extitisset par pœna secuta est. Antistites autẽ dignitate amotos monasterio addixit: reliquos relegauit. Dum hęc aguntur britones duce normãno a francoꝝ fide cisciunt. Ea recognita ꝑgressus aduersus illos/venetis .i. vannę cõciliũ indixit. Inde in britones mouet: nec destitit donec normãnus a'carolo quodã suo aulico interfectus nunciaꝫ. Rege amisso britones i potestatẽ ludouici deuenere. Vascones inde rebellarunt. Sed pipinus ludouici filius instabilis populi ferociam ita compescuit: vt nõ temere quispiã postea aduersus imperatorem arma sumperit. Lindeuintum ꝑterea pannoniorum tyrãnum qui aquilegiã bello ꝑmebat copijs ad bornã prefectum equitũ missis fugat. Per id ferme tempus piratę ex dacia oceano delati cum neq; in flandriam neq; in neustriam (portubus firmo p̃sidio occupatis) appellere possent: in aquitaniã exercitu vacuã irrũpunt: quã repentinis incur-

Pena reorum.

Lindeuintus.

Normã ni piratę

UVA. BHSC. IyR_235

sionibus vastatã relinquẽtes ad suos se rettulerũt diruto
sẽcti philiberti cœnobio quod ludouicus in herio insula a
gri pictauẽ. cõstruxerat. Mox vero abeuntibus danis bti
philiberti corpus exhumatũ i burgũdiã trãslert. Lindeui-
tũ varia diu fortuna seruauit. Nã ꝓcedẽtibus aduersus eũ
frãcis munitissimo atq; edito castello se cõtinebat. Inter-
dum ab aquilegiensi comite vãdra fugatus ad dalmatas
se recipiens occasionem in pãnoniam remeãdi explora
bat. Sed versipellis hõ tãdẽ clã iterceptus occidítur. ¶ In
ter hęc ludouicus cũ lothariũ in lonbardiam dimisisset lo
tharium rebus iter lõgobardos cõpositis a paschali pon
tifice romano accersit. Quẽ dñicæ resurrectiõis festo in
vrbe excepto paschalis insignibus iperij donat augustũ
q; appellat. Inde vero papiam aduenies aliquot illic di-
es ꝓpter impendia negocia moratus est. Quibus ptĩ nõ
absolutis ad patrẽ ea quę gessisset: rettulit. Qui lõbardię
rebus bene cõsultũ esse volẽs moringũ ex aulicis nobilẽ
& alardũ palatij comitem ad lõgobardos legat q cætera
ꝓ viribus curẽt. ¶ Dum hæc in frãcia geruntur romæ tu
multus exoritur: iterfectis i ædibus põtificis theoderico
eccl'ie romanę scriba a leõe dona iro: quibus priusq; mor
te afficerent ocũli eruti fuerant ob id maxime q; lotha-
rio fidi haberẽtur: cuius immanitatis culpã i paschalẽ ple
riq; trãsferebãt. Ea re ad ludouicũ per nũcios delata: ade
lugo diui vedasti attrebatis abati: & huffrido comiti ne-
gocium dat cris autores inquirẽdi. Sed nõ dũ curia abie
rant: ecce põtificis paschalis oratores ludouicũ cõueniũt
qui paschalẽ oi suspitione liberãt. Verũ hac purgatõe nõ
cõtentus iperator: nuncios quos paulo supra noiauimus
mãdata absoluere ꝑcipit. Illi romã ꝓfecti perquisita dili-
gẽter veritate põtificis iureiurãdo cõperiunt nullam hu-
ius mortis labẽ ad paschalẽ ptinere. Interea ludouicus re
gni curã nõ omittẽs: vrbes & populum visere & quid pas
sim gereretur cognoscẽ pergit: vt opẽssis leuamen/iniquis
pœnam inferret: Quibus pro tempore quantum ad se

Lotharius augustus a paschali appellat

Romani tumultuãtur.

Paschalis pape apud ludouicũ purgatio.

UVA. BHSC. IyR_235

pertinere arbitrabat peractis: cōpendiū quo procerū cō uentū indixerat reuertit. Ibi redeūtibus roma legatis accepit paschalē innocentē esse. Eā ob rē pōtificis oratoribus liberū discessum pmittit. Inde aquisgranū pgressus impator bulgaros amicitiā eius petētes audit. Britonum pręterea legatos in qbus yuo vinemadius erat hō inter suos apprime nobilis & potēs liberaliter habuit. His se regionēq; cū vxoribus & liberis ludouico pmisere. Donati magnis muneribus britones abscesserūt. Mox autē yuone duce finitimos bello impetūt: & eos potissimū q impratori erāt obediētes. Sed paucis iteriectis diebus domi a suis interfectus pfidię suę pœnā yuo luit. Per idē tēpus pax quā petebāt normānis cōcessa est. Cū bulgaris item res cōpōsita. ¶ Agenti post hęc in germania ludouico: herio princeps normānus cū vxore & multitudine bona suę gētis ad ludouicū religionis plenus accessit: & sacrosctō xpianę fidei lauacro ablutus est. Cui formidāti ne a suis q; xpianus esset patria pelleret Ludouicus locū illi apud frisones munitū attribuit: in quē periculo imminente se tuto recipet. Tradunt nōnulli auctores quēdā georgiū sacerdotē græcū eodē tēpore a bauduyno pānonia pfecto deductū fuisse ad ludouicū. q concinādor organorū cum admirandus opifex esset: gratissimus iō imperatori fuit. Nam quia id musici genus instrumenti franci nondū cognouerāt / georgium adulpho quęstori palatino ludouicus assignat: qui & stipēdio & ijs que ad artem cōuenirent sacerdotē iuuet. Hinc organorū vsus in franciā primitus emanauit. ¶ Inuenio pterea multa de asonte quodā sarraceno scripta esse qui ex affrica in hyspaniam traijciēs barchinonā vsq; atq; cęsaraugustā copias admouit imperatorē quoq; per pręfectos primo aduersus illum bellum gessisse. Sed ducum incuria atq; inertia rem infœliciter successisse. Quibus officijs amotis pipinum aquitanię regem & hugonē pricipē palatinū: maufredum pręterea in hostem misisse. Cęterum his pigen-

Bulgari britones pfidi.

Herio prīceps normānus baptizat.

Organista mittit ad ludouicum.

UVA. BHSC. IyR_235

me & lento agmine incendentibus priusq̃ pyreneum su peraſſent/oĩa per dẽdi ſpacium hoſti reliquiſſe: ita vt ad hãc calamitatem pertinuiſſe pleriq; dicerent prodigium quod paruo ſupra tẽpore viſum eſſet. Acies eñ concurrẽ tium in ſe militum cruore madentes in celo apparuiſſe nunciabatur. Nec mora interpoſita per nuncios ludouicus cognoſcit nouas copias azonti aduenisse Quare lothario committit ex auſtraſia militẽ deligere: & in feſto exercitu petere hoſtem. Mouit igitur lotharius: & dum lugduni cõſtitiſſet pipinus eius frater magnis itineribus ad eũ venit. Fratribus vero de ratione inſtantis belli con ſilium capientibus nũcius quẽ exploratũ quid apud ho ſtem ageretur lotharius miſerat ab hyſpania reuertitur. Refert mauros quidẽ in hyſpaniã penetraſſe: ſed tãdem inde ſe recepiſſe: nec bellũ vltra moturos eſſe. Ea re cognita pipinus aquitaniã: franciã repetit lotharius. p hos dies cum anglis mos eſſet reges ſuos necãdi: ipſiq; edelrodũ trucidaſſent: angliã regibus deſtitutã dani occupauerunt anno xp̃ianę gratię octingenteſimo. xxvij. ¶ Dũ hęc aguntur cauſa incidit ludouico vuarmatiã: haſburgũq; ꝓficiſcẽdi. Nũciabat eñ normãnos bauaroſq; cõpatis armis i germaniã puẽturos. Ea res & ſi caruit fidę maius tñ crimẽ ab ijs quos officio admotos mẽorauimus i ſe moliri cõperit. quãobrẽ berardũ ad ſe ex hyſpania accerſitũ cubiculari honore & palatij prefectura donat: creditа illi ſui corpis cuſtodia. Sed ea res q̃q̃ cõiuratis cõcepti i regẽ facinoris paululũ morę obiecerit: clã tñ quos pñt ſollicitãt & blãditijs demerent. Neq; verent pipinũ i patrẽ aiare: mẽorãtes berardũ aulicis oĩb⁹ dñari eoq; ſupbę euaſiſſe vt aſpnaret vniuerſos. S; nec ludouicũ hois magnitudini ẽt ſi cupiat obſiſtere poſſe: q; potiõib⁹atq; magicis ſortibus regis mẽtẽ ob regię iudith cõcubitũ ſibi berardus deuixiſſet. niſi tãto dedecori prudẽs fili⁹ occurrat cõtaiationẽ idies ſordidiorẽ fore: & vires demũ i pniciẽ ipatorię celſitudis adepturã Hęc ita obloq̃ntib⁹ cõiuratis

Prodigium

Vuarmacia vangionum nõ ꝓcula rheno germaꝝ nia ciuitas.

Coniuratio i regẽ

UVA. BHSC. IyR_235

pipinus fidē adhibet & armatorum nō pua multitudine collecta aureliā petit Odonē vrbi a patre p̄fectū officio exturbat ſubſtituto in eius locū māfredo. Ab aurelia ver-
Verbe- beriam ad ripam iſare vicū contendit. Eorū aduētu citiſ
tia. ſime (quia cōpendij agebat) cognito: ludouicus iudith reginam laudunū ꝓficiſci: & in templo virginis mariæ morari iubet. Berardū item abire a ſe: & ſalutem ꝓcurare ad monet. Petentē laudunū reginā cōiurati perſequuntur miſſis ad eā reuocandā garino lābertoq; cōiurationis ſociſs: cum imperio: reginā aduerſus eos quicq̄ molientem a tēplo depellēdi deprehenſam ad ſe. perducendi. Miſſi imperata exequūtur: reginā ad ſe perductā coniurati religionē profiteri cōpellunt. Et præterea iureiurado aſtringunt impatori ſuadere vt ſe imperatoria dignitate abdicet & in monaſterij ſolitudine cōuerſet. Atq; ita ad regē ſub cōiuratoꝝ cuſtodia regina accedēs poſtq̄ loquendi copia facta eſt virū orat: vt p eius aſſenſum ſibi liceat velū moniale recipe. ip̄m vero ludouicū nō pudeat: trāſeūtis ſeculi mōtaneā dignitatē deſerere: & eccl'iaſticis rebus obſequi: qui vna rōne impēdentē ſibi mortē euadat Vxori vir rn̄det de re quā p̄careť ſe cōſiliū capturū. Nec pluribus verbis vſus rex reginā a ſe dimittit. Quam rn̄ſo impatoris cognito cōiurati i diue radegūde cœnobium
Cōuen- qđ pictauie eſt relegāt. ¶ Per idē tp̄s ex lōgobardia lo-
tus apd tharius ad patrē reuertit. Cui tametſi q̄ a ꝓditoribus ge-
magōti- ſta erāt nō ingrata eſſent p̄i tn̄ ne quicq̄ aduerſatus eſt.
am. At cōiurati cū intelligerēt abſq; ꝓcerū cōuētu regē deiſcere nō poſſe: magnis viribus enituntť cōſiliū i frācia haberi. Repugnabat tn̄ ludouicus q; ſciret frācos ab inimicis aduerſū ſe pſuaſos eſſe. Magūtię ꝓpterea cōuētū indixit: mādatq; neminē in cōciliū cū armis admitti. Cōuenere ex alemānia q̄plurimi ludouico fauētes. Nildonēuero abbatē: q eo cū armatis acceſſerat cōclaui egredi iubet. Valaſco quoq; corbiēſi abbati armis iſtructo mādat cœnobiū reprtere: atq; in eo ꝓ l egibus monachis cōuer-

UVA. BHSC. IyR_235

ſari. Quo cõſternati facto cõiurati lothariũ adeũt ptęci-
bus orãt: ne bñ rei gerendę occaſionẽ omittat. Opus eſſe
acie pugnare: aut cõcilio rege inuito abire. Sed cognito
qd ab inimicis ageret ludouicus ad ſe venire lothariũ iu
bet. Modeſte admonet filiũ pr̃: caueat credere cõiurato
rũ mẽdaciſs. debere filiũ pr̃i obſequi. Cõuenerat ingens
populi turba In atrio palatij q̃ filiſs cũ pr̃e cõgreſſum ini-
quo aĩo ferẽs tumultuabat ita vt iã ad pugnã furẽs ꝓce-
deret niſi e feneſtris palatij ludouicus vna cũ lothario ſe
ſe cõmõſtrãtes populi ſeditionẽ ſedaſſent. Quiete a tu-
multuãtibus data. cõiurati oẽs ergaſtulis dedunt. Quib9
tñ pius impator nihil erogari vltra paſſus eſt q̃ laicos lo-
cis ſpũalibus: clericos vero monaſteriis ꝑpetuo adigi im
perauit. Theodulphũ aũt qui diui bñdicti ſigeriẽſis ab
bas primũ deinde aurelianẽſis eꝑs fuit: inter coniuratos
delatũ andegauiã relegauit. Vbi cũ ludouicus die ſuppli
cationis q̃ dñica palmarũ ſolẽnitate habet eſſet: audiſſet
q; theodulphũ carmina recitantẽ q̃ ob feſtũ diẽ ipſe edi-
derat viri religiõe mot9 eꝑm liberauit. Hęc paulo latius
a me narrata ſunt vt facile itelligat lector: honoris ſedes
peſtilẽtię cathedras a dauide rege pulchre appellari: q̃s
nemo fere cõſcẽdit cui a laboribus quies a periculis ſecu
ritas cõcedat. Illis maxime q̃bus inuiſa eſt alterius ptãs:
qm̃ plus dignitatis atq; diuitiarũ accipiũt putãtes alieno
fulgore ſuã obſcurari. Patris em̃ lõgior vita filio ſeruitus
videt: odit pr̃is cõpoſitos mores: quaſi illi obſtẽt: qui per
oẽm licẽtiã laſciuire & bacchari cõſtituit. ¶ Rebus itavt
dictũ eſt cõſtitut is ludouicus aquiſgranũ regreſſus vxo-
rẽ ex monaſterio vbi i aquitania exulabat reuocari iubet
quã nullo honore habuit: donec ab ſtupri ignominia ſe
purgaſſet: purgatã coniugali thoro dignatus eſt. dimiſſis
a ſe poſtea filiſs: lotharius in italiã ꝓficiſcit: pipinus aqui
taniã. ludouicus bauariã petit. ¶ Interea miſſis ad ludo-
uicum theoderici in germania agentẽ nũciſs mauri pacẽ
impetrãt. Pipinus vero nõ multo poſt in ſuſpitionem re-

Honoris ſedes peſtilentięcathedra eſt.

UVA. BHSC. IyR_235

bellionis venit q; ad patrē vocatus nō veniſſet. Cōpręhē ſus ꝓpterea treuerim in cuſtodia miſſus eſt. Sed ſiue ini quitate ſiue negligētia cuſtodū noctu aufugit. Nec quie ſcere delatores & oſores pacis potuerūt. Fratribus ſuadēt vnū in locū cōuenire vbi de regni ſtatu & cōditione ſi mul agāt. Inſuſurrāt patrē in filios malo aīo eſſe. Opus il lis eſſe tutela aduerſus malignātiū inſidias. Nec tardant crudeli fratres copias cōpellere. Et vt cœptis pronū ad hiberēt: gregoriū quartū pontificē romanū in frācia alci ſcūt: quo mediatore p ſimulatā pietatē apud patrē (ſi ne ceſſe eſſet) vterent. Cōſilio filioꝝ p̄fecto: ludouicus cum expeditiſſimo exercitu paratus adeſt. prius tñ q̄ prælio quicq̄ tentaret: bernardū ep̄m ad filios mittit. per eū diſſi dētes filios hortat ad ſe piū patrē cōuertātur: eū eſſe qui paterno illos affectu diligat: cupiatq; ſecū vna viuere atq; imperio potiri. Cū his mādatis ꝓfectus bernardus irri tam habuit legationē: obſtinatis aduerſus patrē filijs. Af firmātibus etiā plęriſq; romanū pōtificē ió aduenisse vt filioꝝ cōſilio ſi nō cōgrueret p̄: ludouicū excōmunica tione feriret. Idq; vero eſſe ſimile vidabat. Sed obſtitere pōtifici franci antiſtites. Igit cum de cōcordia non con ueniret: vterq; exercitus in cāpo cui poſtea mēdaciorum agro appellatio fuit: diſpoſitas acies inſtruxit: ita vt nihil ꝓter ſignū cōgrediēdi pugne deeſſet: cū ad impatorē venire romanū pōtificē nūciat. Quem nō admodū be niuolo & reuerēti aīo ludouicus admiſit. In regium tñ ta bernaculū ꝓductus pōtifex iureiurādo firmat ſe ea tantū rōne veniſſe: vt eōciliatiōis auctor ſit: q̄quidē intellige ret patrē filioꝝ cauſaꝝ audire nō velle: ſuę dignitatis atq; officij eſſe belli cauſas quoad ſe fieri poſſet tollere: & nō ſinere armis dīgladiari quos tā arcto gñatiōis vinculo na tura cōiunxiſſet. Ad hęc pōtificis verba ludouicus rñdit Nulla ſe re filios exſuperaſſe: neq; ī eos tuliſſe arma. Ad ductos illos eſſe ꝓditoꝝ quorūdā hoīm mendacijs: vt in ſe patrem cōcurrerēt. Quod cū ita ſit: nō tñ ita ſe ira aut

gregorius q̄rtus papa ad ludouicū venit

Ager mēdaciorꝝ.

UVA. BHSC. IyR_235

odio teneri qui pœnitẽtes filios paterna pietate recipiat Placere quidẽ sibi si discordantes ad charitatẽ reducere pontifex ꝯlaboret. His inter pontificẽ ludouicũq; conditis gregorius ad filiorum castra reuertit. Vbi multa imutata cõperit. Nam dum pontifex apud ludouicũ agit: magna plebeiorũ militũ qui cum ludouico militauerant ad filios deficiunt. Et põtifex ad impatorẽ vt cõuenerat nõ rediit filijs eius regressum impediẽtibus. Ludouicus bona parte suoꝝ destitutus metuens quoq; in furentis multitudinis potestatẽ tradi ad filios mittit. Orat ne patrem in pditoꝝ manus venire sinãt. Illi renũciare pĩi iubent si castris egrediatur se illi obuiã ꝓfecturos. Progredit igit pater cui filij occurrentes ex equis desiliũt: excipiũtq; digna reuerentia parentẽ. Ille contra osculo filios dignatus in castra filioꝝ venit. Mox ablatã illi iudith vxorẽ tortanã relegant. Imperiũ inter se partiunt. Quę dũ fieri gregorius videt illa lachrymatus romã se recepit Hoc gregorio autore ps illa q̃ est a mole adriani ad vaticanum vsq; muro claudi atq; munirí cœpit Ludouici huius impẽsa. At leo quartus qui gregorio post sergiũ. ij. suffectus est ope absoluto eã a suo noie leoninã appellauit. Ludouic⁹ in bauariã abijt. in aq̃taniã pipinus reuertit. Lotarius patrẽ i monasterio diui Medardi arctissima custodia: & carolũ iuniorẽ filiũ asseruari mãdat. ¶ Huius rei dignitatẽ si quis diligenter putet: malit mea ſnia celebs priuatusq; viuere: q̃ filiorũ fecũdissima sobole esse parentẽ: a qbus p summã ingratitudinem e supmo honoris culmine se deiectũ aliqñ queratur. Ludouicus tanta calamitate accepta de sua flebili conditione epistolã edidit: qua posteros ad moneret etiã summis qbusq; principibus a domesticis atq; ab ipsis liberis impendere pericula. Quod enim conseruandis regibus firmius põsidiũ q̃ pietas/q̃ mãsuetudo/ q̃ clemẽtia & liberalitas esse potest? In has tñ virtutum tam firmas munitiões irrupit filiorum aduersus pium & beneficum patrẽ iniquitas: & seua ambitio dominandi.

UVA. BHSC. IyR_235

¶ Ludouici pij de acceptis a liberis suis iniurijs dum su essione apud sanctum Medardum in custodia esset que rela & comploratio.

RActis robusti olim brachijviribus:ego Ludo uicus cęsar imperator augustus dei dispensan te gratia vrbi romano imperans: cum late in populos iuris habenas ymoderacius relaxauis sem:idulgētia nr̄a qdā dissoluti ipugnādo pietatē:i ifid e liū ꝓrupere crudelitatē. Q d malū eousq; incāduit: vt ip sos quoq; p̄dulces natos meos in me sęuire cōpulerint. Ad locū sic forte venit q ex euētu ruptę fidei pacis & sa cr̄orū:mētitus cāpus extūc appellat. Hic me oispene me orū militū manus deserēs:eo vt rettuli p duellio filios me os(horrēdū facinus)iuoluit:& p̄sides sceleris esse delegit insonti michi multa morti obnoxia iputātes. A nūq̄ lesis multipliciter lesus & delesus:nefandoꝝ actuū meoꝝ nō immemor:equissimo dei iudicio hęc me digne ppeti cō, miniscēs:casusequanimiter ferebā. Suessiōis ciuitate dei de iimica cohorte vallat) ad sc̄ōꝝ dn̄oꝝ meoꝝ medar di & sebastiani cœnobiū p ductus sū. Et qa sciebāt me il lū locū diligere plurimū:cōciliabāt imbi me fortuitu post desperationē sponte arma posituru. Quo cū me publica custodia arctauissent:quatenus quod callide tractauerāt ope cōsūmarēt:quosdā submisere q̄ vxorē meā in mona steriū virginū sanctimonialē factā:vel qd verius audissēt mortuā michi nūciarēt. filiū quoq; meū paruulū & inno centem carolum bonę indolis puerulū: quem nouerant prę oibus mihi amātissimū attōsum. & monachorū affir marent cœtui adnixū. Q d ego audiēs & me cōtinere nō valens:qppe q regni decore spoliatus: cōiuge priuatus: filioq; essem orbatus:diebus nō paucis eiulās:nullo cōso latore fruitus:lāguoris violentissimi paulati me psentie bā ex tristicię magnitudine ęstibus aduri. Et qa p̄ter de um cōsolatorē neminē hr̄e poterā (qm̄qdē aditus & col loquium negabatur oibus)ad ecclesiam tantū & ad fra-

UVA. BHSC. IyR_235

tes rara via: & ipa cū sūma ꝓspectiōe custodū patebat: insedit aio illuc ire. Quo cum deuenissem oim vestigijs prouolutus: morbi quo afficiebar plagā medicis sapientibus retuli. Quibus vt aliquanti leuaminis apud ꝓpitios dños obtinerē supplicaui: vt & ꝓ requie cōiugis quā exē ptā vita arbitrabar missas celebrarent & attētius orarent venerabilē religiositatē eorū obnixe efflagitaui. Qui afflictionibus & miserijs meis prudēter cōpassi p merita & interuentū sanctorū quibus deseruiebant: veluti futuror⁹ prescij ꝓximā pollicitati sunt ab oipotente mihi affuturā medelā: si tñ fidei sacris aīm accōmodarē. Sic ab eis bene cōfortatus post oronē ab illis deductus noctis ergastuli antris ita demū sū restitutus. Sequēte noctis vmbra cogitatu sedulo lucicomū desiderabam cernere sydus: ingressusq; sctē trinitatis vicinū carceris oratoriū post matutinalem expletionem solus inibi pnoctatus: cū p fenestram intuitū extra dirigerē quēdā custodū vltra vires immerito tñ michi infensum: sub imbrice cominus video iacentē: & nevel pmodico macerei foramine elaberer ipo statu seruare cupientem. Quē sonno & mero sopitū deprehendens inter alta cordis suspiria ridiculū mihi omne melius aspectans oboritur. Eniuero cū ita diffusū solo tenus & eius essem frequenti ceruicalis q̄ supfuerat expo situs repulsu viderēq; eū penes fundamina basilice ipexū scalā cōcite q̄ ad accēdēdos faros angulo fuerat repo sita subiens funiculū ocio torpentē sup a laq̄aribus solui. Cominusq; hastas vexilla q̄ tpe letaniarū aptāt cōspiciēs vni earū funiculū cū laqueo subnexui: pq; eandē fenestrā ieci. Hac compræhēsum arte mucronē sustuli: inq; altas & squalentes feci iactare latrinas: vocatoq; eius nomine aio ad eum. O custos puigil: tuorū spes fidissima vigilas ne? At hęc ille. Vigilo & bene vigilo. Cui iterum ego. Et quid struis? Et ille. Quid de his inquit tibi? Rursus ego. Si forte repentina necessitas cogeret: forsitā gladius manu abesset. Illo ad caput brachia conuertēte: & cum huc

UVA. BHSC. IyR_235

illucq; queritanti: si me dixi sic custodisses: hodie me ne quaq̃ hic habuisses. Quicquid inquit illud est quod de mucrone actum est: satis superq; tevt iussus sum seruaui: & seruare curabo. Et ego. Vade ergo & munere fidelitatis huius & vigiliarũ tuarũ: illo in loco cõpetẽti armamẽtario quem turpiter amisisti recollige mucronem. Eadẽ ipsa die quidam fratrum explorantes totius causæ meę veritatis tenorẽ p harduinũ q quotidiano ministerio añ me missas psallere cõsueuerat scripto misere Cũq; de mo re ei oblatiões deo mactãdas: maxie p cõiugis mee absolutione quã hũanis exemptã rebus credebã offerrẽ: ille meã cautius strigẽs manũ: secus altare esto dixit. Post cõsũmatã hostiã oẽs cũ foras egressi fuissent/substiti solus & sacello piectã colligens rotulã viuere vxorẽ/& nil in filiũ meũ ministri operatũ cognoui: & cõplures iã pœnitere q̃ taliter fidem ruperint & a me discesserint: ferocibusq; aĩs certatim restitutionẽ regni molirĩ. Quod deo fauente: resq; i melius p obtentũ sanctorũ suorũ transfundente ad pfectũ deduxere. ¶ Alia eiusdẽ Ludouici cõploratio.

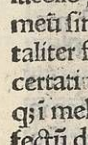

Erum q̃q̃ angustius regni recuperato fastigio pristine dignitatis pfruerer gloria: meorũ attẽnõ ĩmemor votorũ ad p̃cationũ qbus excellẽtissimũ martyrẽ sebastianũ rogauerã: & me in[illegible]epturũ credebã ĩsurgẽte rursus pduelliõe cunctanter ac[illegible]etudo ppugnaret/& pacis trãqllitas cõ cũ passim regni q[illegible] supplicaturus ad p̃dictũ accessi locũ funderet. p his sctis[illegible]mõi priuatis seu publicis eius p̃. Et qa sępenumero ĩn[illegible]us: sup his quoq; solitũ quo ĩm potens auxiliũ fuerã expe[illegible]ius. ¶ Proxima ruẽte nocte partiri dignaret p̃cabar eĩ[illegible]turno visu accipio euidẽ illud q̃d ante dies rogauerã no[illegible]r mihi cõdonatis. Sed tissimis indicijs/ab eo celitus vt re[illegible]teretur ratiõe oblavt ingruentiũ cladium ruina nulla p[illegible]us discrimini metas michi duplicare moras. Hinc digre[illegible]e: & certamini pro cõmissis adeo populis tẽtabã ipendere[illegible]ficiscentem si res exegisset viriliter exhibere. Hinc me p[illegible]

UVA. BHSC. IyR_235

ꝓpositus huius almi collegij thēterus noīe ꝓsecutus nr̄i comes efficiebaꝫ.itineris. Cumq; penes me æquitaret & ꝓcul a sctō loco diuelleremur caput retorquēs: & in eum dē ꝓh dolor vltimū aspectū cōuertens intimi cordis mœrore turbatus: superexcrescētes ꝓfundę mœsticię fluctus inhibere vltra nō valui. Tristis & mœrēs: amaras fūdere lachrimas letaliter cōclusus cœpi. quid agendū mihi potius foret valde suspēsus. Votum sancto deouerā: cuius operandi diem ꝑfixum videbā. Vitę ab eo finē ꝓceperā: cuius me trāsgredi metas nō licere sciebā. Deniq; cōmissum mihi ad regendū xp̄ianū a deo ip̄ium: haud ignorabā. Cuius vsq; adeo cū oēm labefactari orbē cōsiderarē & victmā desolationē quā ꝑscierā formidarē/ rerum me sup hoc inueniri:, pq; hoc ęternis supplicijs dānari ab illo metuebā q vniuersoꝝ autor extaret & dñs: iudexq; venturus vnicuiq; secūdū opa esset redditurus. Ille taliter me tristari cōspiciēs: diutius qdē cōsultū tenuit: erat eī vir i oibus fidelissimus. Et cū iā vberrimū meoꝝ fletuū ībrē fere negret, Ip̄e quoq; ex hoc permotus ī lachrymas ruit. Quid ingt optīe cęsar tibi & tuis grauiter destitutis hæc ꝓdesse poterūt? Per te cōsolabant vniuersi: hylaritas tua si mœstis patebat/ dolorem oēm euacuabat. Noli dñe & gl̄iosissime ip̄ator: noli hoc seruis tuis letalis tristiciæ vulnus ī re cui sūma sp iocunditas: vultus se renissimi obnubilationē talē ostētare. Hoc tuoꝝ mīlitū corda brachiaq; dissoluent. hostiū vires robore cōcipiēt. Singulare id dū taxat tuis eē debet secretū: qđ ita tui pectoris turbare potuit lętissimū spq; getissimū statū. his fortasse si fideliter tibi cōpassi fuerīt dabit vt cōsolatiōis remedia valeāt repire. & si secus fieri neqbit leuius deiceps cū huius rei plēs cœperit effici pticipes feres. tū ego q̄ fideli nouerā pſua siōe edita cōsolatoris mei verba suscipiēs: eis cām reddidi/ ei qd lateret corde detexi, ptinꝰ ore. dcm̄ illū locū me amauisse plīmū dixi/ quē vltra me nō videre: scti martyris agnouerā reuelatōe. Votū insup vouisse cuius effectū

UVA. BHSC. IyR_235

prohibuisset fluctuatio collati imperij. Et nisi formidini ab hostibus imputaret: aut eius qđ supramodũ pertimescendũ erat: ab omni potẽte ruina exigeret: arma purpurã & stẽmata q̃libẽtissime ibidẽ deponere voluisse. Inde ab eo cũ salubrius consiliũ expeto dari: tale pcepi. Bonũ inquit votũ tuũ gloriosissime cæsar. sed sicut docet btũs gregorius: deo nihil bona volũtate dilectius. Magnũ quidem est qđ optas renunciari sæculo & oibus q̃ possides: siquidẽ p hoc xp̃i imitator esse potes. Vex multox salus a quibus perficit multiplicia in singulis p̃mia pollicetur. Illud tibi: istud oibus consulit. Magnũ illud: sed maximũ est istud. Hoc si non põt operari voluntas: in isto poterit remunerari. Deniq; i deo fuit id magis mirabile: q̃ dignatus est mori pro seruis. Caritatis augmentũ: maius idem ipse cõmendauit: esse: si quis pro fratre nõ dubitasset animam ponere. Fecit quod docuit: p nobis animã posuit. Pertulit dñs mortẽ vt seruus reciperet dignitatẽ: non necessitati succũbens: sed plasmati suo ineffabiliter subueniens. Quod sequamur exemplum in sese ostẽdit: & dãti operam/palmam victoriæ p̃misit: & permanens præmium reposuit. Quia ergo gregẽ suum regimini vestro commisit pro eo si necesse sit: vsq; ad mortem decertandum est vobis/& hoc erit insigne atq; laudabile. His luculenter a prędicto viro instructus: & fortiter in agendũ aiatus: me iterũ iterũq; sanctitati illius & fratrum attẽtius cõmendans: tametsi non vt ante tristis: non tamen adeo discedere hinc prędualui lętus: quippe qui quos dilexerã vnice: supremum me scribam transmittere. vale.

Hæc quidem descripsit ludouicus pius.

Cõuentio apd cõpendium.

IT ne publico auctoramẽto cõiurati aduersus patrẽ filij destituerent: coacto apud cõpẽdiũ ex toto regno eox p̃cerumq; cõcilio: lotharius eductũ de custodia patrẽ cõpendiũ pduxit/vbi cum pleriq; Ludouici aduersitati condolerẽt: conIurati formidates ne tanta miseratio in eox pniciẽ verte

UVA. BHSC. IyR_235

retur:decere dicunt vt quẽadmodum apud ppl'm se Ludouicus purgauerat/ita ipse satis eccl'ie faceret quã leserat. Ipse aũt hęc dicẽtes plane mentiebant. Sed ex põtificijs legibus testimoniũ sumẽtes asserebãt satisfactionẽ digne fieri ñ posse nisi balteũ militare atq; arma a se sine vlla spe repetẽdę dignitatis reijceret In cõiuratorẽ sniam pmulti venere/inter quos sibi timẽtes põtifices q̃ cõiurationis cõscij erãt pleriq; fuerũt. Itaq; i ludouicũ snia ferũt. Ille ipatoria dignitate se abdicat/& cucullã monachalem sibi sumit Nec nihilo secius custodiendus in monasterio remittit. His ita vt p̃missum est i cõuẽtu cõpendiensi cõfectis Lotharius aquisgranũ contendit. Sed curę deo est hoim virtus Ludouico ex frãcia abducto/fiũt p̃ totius regni ,puncias hoim cõuentus/& plurimo passim murmure filijs detrahit/cũctis miserabilẽ regis fortunã cõplorãtibus. ¶ Erat eo tpe Guilhelmus frãcię cõnestabilis/qui magistratus ad res bellicas secundus post regẽ est/& egregius comes genere clarus. Hi summo studio impatorem restituere adnittebãt/ qbus frequẽtes ex germania atq; burgũdia nobilitate viri quorẽ par animus erat. adiungebant/Berardus p̃terea & Guerinus ex veteri ludouici familia potẽtes contiones in burgũdia habebant/& quosdã ,pmissis/alios equis rõnibus sibi demerebantur. Et iã vulgabat ludouicũ imperatoris filiũ ad patrẽ i alemaniã cõcessisse. Quibus rebus ab aduersis cognitis/ ad pipinũ i aquitania agẽtẽ q̃ celerrime brionẽ ex suis mittũt/qui de his q̃ de restituendo ludouico agerent pipinũ certũ reddat. Cũ aquisgrani hybernasset lotharius. Parisium ire cõstituit. Cui p albarnensẽ vicũ iter agẽti occurrunt non cõtennẽda manu terrę illius primores. Petunt dñm sibi imperatorẽ liberũ reddi. Alioquin se vim facturos. Sed p ludouici beniuolos re cognita/imperator q̃ occultissime põt ,pceribus mandat id ne conentur. Nam si cœpta non procedant in suam perniciem omnia reditura. Desistunt ergo proceres, Lotharius vero iam ad san-

Connestabilis.

UVA. BHSC. IyR_235

ti dyonisij monasterium puenerat: cū ex burgūdia au-
bericus comes & berardus magnis cōtractis copijs ppe
rātes rēbaldū & gautelinū ad lothariū legāt: quibus man
datū est imperatorē ex seruitute repetere. Si id faciat: ni-
hil sibi de fortunis/ neq; de dignitate detractū iri. Sin mi
nus constituisse se vi atq; armis innocentē ludouicū edu
cere. Legatis Lotharius rñdit: non sua culpa sed pōtificū
& seniorum iudicio ludouicū cōdēnatum esse. Neminē
esse q de patris ignominia plus se succēseat/ vel de eius
honore congaudeat. Quę postq̄ locutus fuisset discedē-
tibus legatis iubet ad se paulopost reuertāt: scrutaturus
qua rōne id qđ petebāt absolui posset. Hec q̄is ita dice
tet: protenus tñ abeuntibus legatis patrē in dyonisiano
cœnobio liberū dimittit. Quo salutādi regis gratia com-
plures epi procerescq; se cōtulere: cohortatiq; sunt vt bal-
teo militari resumpto i pristinā se dignitatē restituat. Q̄d
facere distulit donec eporū consilio atq; auctoritate pur
garetur: veluti fuerat quorūdam sententia condēnatus.
Reconciliatione percepta: accingitur balteo & imperia
li dyademate coronatur. Nec multo post carsiacum pe-
tit. Illuc venere pipinus & ludouicus cum multo amico-
rum nu;nero: quibus cum familiariter confabulatus: rex
tandem eos dimisit: atq; aquisgranum profectus est: vbi
Lotha- iudith vxorem ab exilio ex italia redeuntem excepit. Pa
rius cabi trem interim aspernatus lotharius in burgundiam abie-
lonem rat: cabilonemq; vrbem diripuerat templis omnibus
incēdit. spoliatis atq; exultis occasiōe a guarino comite sumpta:
qui locū muniuerat. Nec cūctatus ad cœnomannos vbi
lambertū & maufredum belli duces ex neustria recipe-
re sperabat: contendit. Quē vna cū ludouico filio insecu
tus imperator: positis vtrisq; ad tizum fluuium castris cū
pipinum insuper cū copijs ad patrē venisse lotharius co
gnouisset: victoriā desperās supplex ad impatorem venit
Quē cū omni sua nobilitate i verba ipatoris iuratū pī in
italiam dimittit: alpiū clausstris p̄sidio occupatis. Ne quis

UVA. BHSC. IyR_235

ex italia inuito milite ī franciā demigraret. ¶ Curauit de inde ſummope impator oppreſſas p ſupiores cōtētiones eccleſias inſtaurare: debitoq; ritu atq; cerimonijs venera ri. Neq; omittit graſſatores & viarū obſeſſores pœna affi cere. Inter condēnatos fuere ebo coniurator cōſcius & agobertus lugdunēſis primas q tertio ab impetore voca tus iperata nō fecerat. ¶ Dū hęc gerunt iudith prouida mulier ex regis ętate admonita primores aulicos adit: cō ſulit. de caroli filij futura cōditione ſi vita forte defunge retur imparor Tris filios tegi ſupeſſe grandeuos memo rat: hunc vnum carolū adoleſcentē eſſe cui nihil tetræ pr hactenus cō tuliſſet. Niſi ſupſtite iperatore alter ex filijs caroli eius curā recepit ſe vna cū filio peſſum iri. Orare igit illos mri filioq; boni conſulāt Proceres iuſtis reginæ pcibus adducti rndent vnū ex regijs liberis lotharij qui ad hāc tutelā idoneus ee videat. Ludouicus de hac re a regina ,pceribuſq; admonitus cū iterim a lothario nūcij ad eū veniſſent/ re quā petebāt confecta impator nūcijs iperat/ lotharij hortent ad eū venire ſui cōmodi cā. Sed pri parere morbo occupatus lotharius non potuit. Rece pta ſanitate cū venire differret/ nūciat impatori lotharij ecclę libertates & ,puetuū iura violare: ſibiq; rapere quę ad romanā ſedē ptinerent. Eā ob rem ſupra q̄ credi pōt indignatus imperatore ad lotharij pgere nuncios nulla mora interpoſita cōpellit. Per eos filio mandat memine rit iuramēti quo ſe (cū regnū italię adipiſceret) obſtrinxit tueri ſcilicet atq; cōſeruare ecclię romanę ditionē. Idcir cō dedere illū oppreſſorē eius eſſe cuius tutelā in ſe rece piſſet. Reſtituat igit quæ vel ipſe vel ſui abſtulerint. Pa tris mandata quę de reſtituendis eccleſijs erant ſe imple turę lotharius promittit. Interim rebellētes normānos id eſt danos imperator bello domuerat. Quę cauſa fuit q̄ obrem italiam atq; vrbē vt conſtituerat adire nō potuit. ¶ Per id tempus cum aquiſgrani ageret/ vocatis ad ſe aulicorum primoribus Carolo iuniori filio portionem

Iudith regina prudēs.

Sollici tus ludo uicus de rebus ec cleſię.

Normā ni rebel les.

UVA. BHSC. IyR_235

imperij dat.moxq; in cõcilio apud carisium agẽs ꝑsente filio ludouico:carolũ militari cingulo & regijs vestibus ornat:data illi neustria. Quibus insignibus donis tametsi ludith regina exultaret/ nihil tñ firmũ rata nisi filij cura lothario cõmissa a patre esset:ipsa cũ aulicis regem orat/ id vnũ potissimũ curet. Nec multis se orare passus imperator:lothario mãdat. Si caroli fratris sui procurationem tutelãq; non recusset:ad se ꝓpere veniat. Neq; formidet propter ea q̃ ipe male cõmissset/pacato se aio ī eum esse ita vt dimidiatum illi ꝑium dare statuerit/ bauaria tñ excepta. Hoc nũcio lętus lotharius ad patrem vuarmaciam quæ vangionum ciuitas est ꝓficiscit. Cõstitutis in cõspectu ꝑis fratribus lothario dico & carolo adolescẽte(iam em̃ pipinus mortẽ obierat:& ludouicus bauariam possidebat)imperiũ ad hũc modum dispartitur. Totũ autrasiæ regnũ a mosa flumine ad hũgaros vsq; pertingẽs lothario attribuit. Reliquum qđ ad occidentem spectat carolo assignat. Hęc partitio assensu procerum & populi multi assistentis facta & comprobata est. Deinde lotharium monet imperator: caroli curã recipiat:adolescẽtiq; assit vt pater:& ad corolũ conuersus tu inquit carole lothariũ vt patrem colito & diligito vt fratrem. ¶ Re confecta libęq; lothario in italiã reditũ permittit. At ludouicus bauarorum rex imperij distributionem molesto aio ferens incursare cœpit finitimas sibi germanię regiones Sed in eum mouerevbi patrẽ intellexit:pronus ad imperatorem dodonam se cõtulit. A quo impetrata venia ad bauaros reuertit. ¶ Defuncto pipino:Aquitani audiẽtes carolũ iuniorẽ ludouici filiũ ex patris decreto constitutũ frãciæ regẽ/quidẽ pipinũ quem pipinus reliquerat ex se ꝓgnatum/regẽ sibi habere studẽt. pleriq; contra sentientes censebant iperatoris expectare sententiã. Qua cõtroversia p ebroynũ pyctauoꝝ antistitẽ iperatori relata: primoribus aquitanię mãdat ad se cabilonã proficiscantur: vbi cõuentũ habere statuerat. Cõuenientibus eodẽ loco

Carolus qpostea caluus.

Ludouicus Lothario & carolo caluo hereditatẽ distribuit.

Aqtani de cõstituendo/ regedis/ sentiunt

UVA. BHSC. IyR_235

aquitanis magnaq; procerū multitudine: de ſtatu eccl'ie primo deinde de his q̄ ad rēpublicā ptinebāt: poſtremo de aquitanię cō ditiōe actū eſt: ita diſſoluta cōtiōe: ludouicus claromōtē aruernię ciuitatē petit. Vbi dū de aqtanię rebus cōſultat: ecce ex alemānia nūcius defert ludouicū ex bauaria mouiſſe: adiūctiſq; ſibi ſaxonibus & thorīgis germanos ſuaſiſſe. Quo nūcio ludouicus adeo turbatus eſt/vt inde graue̅ pręter ſenium quo ipſe cōfectus erat inualitudinē cōtraxerit. Nihilominus forti aio impator copijs eductis aduerſus ludouicū cōtēdit. Traiecto rheno poſtq̄ ludouicus patrē cū igēti exercitu adeſſe cognouit: p ſclauones in bauariā ſe recepit. Imperator vero quē p̄mebat ęgritudo magūtiā veniēs tētoria ſibi explicari i inſula ciuitati ,pxima iubet. Tāta fuit morbi vis: vt mēbris ,ppe oībus defectus: p dies quadragīta nullū neq; cibū neq; potū pręter ſpūale corpis & ſanguinis dn̄ici viaticū ad alimētū acceperit. Aderat ęgrotāti p̄ri lothariusq; ex italia vocatus paucis añ diebus venerat: Eo cora̅ poſito ſupellectilē ſuā oē̅ afferri ſibi rex imperat: ea quidē rōne vt recēſitis opibus qd filijs relinq̄re: quid ve cæteris ſiue eccl'ijs ſeu in opibus & palatinis diſptiri poſſet itelligeret. Lothariū corona aurea & enſe quo i p̄lijs vtebat donat. p̄cipitq; vt iudith reginā veneretur: caroli amicitiā ſeruet: ne derelicta ſibi regni frā corū hęreditate quicq̄ detractet. Ludouico aūt bauaro tametſi mediocriter ſuccēſeret offēſam/tn̄ pius p̄ remiſit. Fuerūt ip̄atoris extrema oia religiōis atq; fidei plena. Tādē ſub ip̄m prope aię exitū: ad feneſtrā cōuerſus abite inqt abite. Hanc voce̅ plerīq; eorū q aderāt interp̄tati ſunt dictā eē demonio qd cuiq; morieti appere xp̄iana fides tradit. Mox in alterā ſe ptē verſans: ridēti ſili vitā efflauit. xij. Kalendas iunij. anno xp̄ianę pietatis octingēteſimo q̄drageſimo. Cadauer in monumētū hildegardę mr̄is qd mettis erat lugubri pōpa illatū ē poſtq̄ ānos. lxxiiij. vixiſſet. Et⁹ mortē cometa p̄ceſſerat. Et ſol paſſus eſt eclypſim gn̄alem.

Ludouicus pius egrotat.

k

UVA. BHSC. IyR_235

¶ Eiusdē compendij. Liber quintus incipit.

Einceps quę sit imperij & regnorum principibus fides sequēs narratio monstrabit. Sublato e vita ludouico pio lotharius & ludouicus bauarus in carolū insurgūt. quē nobiliori paternę possessionis parte institutū heredē esse dolebant. Augebat indignationē q̄ carolus posteriore prīs vxore natus par illis in capienda hereditate factus esset. Itaq; exercitū q̄maximū quisq; pōt cōparat. Ea rē cognita carolus cōsilio a francis ꝓceribus capto. cū eos ad id bellū paratissimos fore cognouisset: numeroso exercitu collecto aduersus hostes (qui iā apud fōtanetū altissiodorensis agri vicū castra habebāt) nō fracto aio progedit. In cōspectu hostiū cū venisset qa pridie esse dn̄icę ascēsionis carolus ratus hostē festo die quieturū: negligētius suos agere permisit. Sed instructi ad pugnā fratres: acies ꝓducūt. Carolus inopinato licet cōgressu paululū cōmotus: suos tñ viriliter hortatur. Nec territus miles irruentē in se hostē ferociter excepit: fit pugna atrox atq; diuturna. In ea lōge plures ex vtroq; exercitu ceciderūt/ q̄ apd francos vno prelio occubuisse vsq̄ lectū sit. Nā tanta ad hoc bellū ex orbe xp̄iano diuersarū partiū studio copia cōfluxerat: q̄tam magna pars europę vix cogere in vnā aciē potuisset. Cędes ꝓculdubio ea fuit: vt a victo nō lōge dissimilis victor esse putaretur. Carolus tñ fugiētibus fratribus supior euasit. Qui ne se colligendi spaciū hosti esset: ipe victorē exercitū aduersus lothariū qui aquisgranum se receperat paucis castris educit. Accepto caroli aduētu lotharius recepta vxore lugdunū cū suis se liberis confert. Quem mox ludouicus cōsequitur. Inde viēnam cōmigrant. Est in flumine rhodano non procul a ciuitate insula In ea cōsiliū de rebus ad se pertinētibus capiunt. Eunt vltro citroq; ad reges legati de cōcordia prę cepta ferentes. Eius cōcordię formula hæc fuit. Lotha-

Bellū inter frēs ludouici pij hę redes.

Carolus Caluus victor.

UVA. BHSC. IyR_235

rio austrasia ois:atq; prouincia cum portione terre quã ab eo postea lotharingiam appellatam esse quidã putãt: cum imperij dyademate in partẽ venit ludouico germania in qua bauari sunt/Carolo regnũ francię ab occeano britannico ad mosam vsq; relinquitur. His ad hunc modum cõuentis lotharius siue pœnitudine peccatorũ:siue tedio prẽsentis vitę permotus distributa filijs: quos tres habebat hereditate:religionẽ apud pruniã in eyflia profitetur. Ludouicus grãdior natu italiam adeptus est. Lotharius austrasiam accepit. Carolo cessit prouincia cum parte terre burgũdię. Quo post octauũ inde annum defuncto:lotharius burgũdiã:ludouicus ,puincią obtinuit. Hic lotharius est qui cõtra ecclesiasticas leges duas pariter vxores galdradã & tebergam altera dimissa pertinaciter habere nitebatur. Cuius errori duo pontifices teugal/dus treuereñ. & gũtarius colonieñ. patrocinabant. quos propterea graues pœnas fuisse & dignitate priuatos certum est. Lothario autẽ eam ob rem ad pontificem roma nũ profecto dira sors accidit. Nã inde cum domã repetit apud placentiã lõbardię vrbem ęgrotans amentiã incurrit:mutusq; effectus est:nec diu postea vixit. Sepelitur a suis:& in templo diui antonini quod ciuitati ,pximũ erat humatur. Nunc vero aucta ciuitate templũ muro vrbis continetur:& religiosis priuilegijs multaq; veneratiõe celebre est. ¶ Inter hęc siluanecti agẽs carolus qui caluus postea dictus est nũcio de lotharij nepotis sui morte audito mettim cittus cõtendit:vbi in diui stephani templo more regum vnctus rex austrasię appellatur. Quę res ludouico indignissima visa est: q; se videlicet posthabito lotharij oẽm succession; carolus accepisset. Ea propter per legatos romani põtificis:austrasię regni incolis inhibet carolo obedire:aut de lotharij regno quicq; sibi detrahere:alioquin iterdictũ illi iri cõmuniõe xp̃iana. Quę pœna sicuti grauis ita ignominiosa xp̃iano est:hãc pontifices excõicationẽ appellant q; is cui irrogat e cõtione &

Lotharingia.

Lotharius mõachus efficitur.

Lotharius.

Carolus regnum austrasię vsurpat.

Excõicatio.

UVA. BHSC. IyR_235

cõtubernio hoim eiectus sit. Id postq̃ minus procedere Ludouicus itelligit vi atq; armis agere tentat. ¶ Interim carolus cũ nouiomi eẽt: richẽtẽ quã prius pellicẽ habuerat/vxorẽ scdm ritũ eccl'ię accepit. ¶ Per id tẽpus toritus normãnorũ priceps in amicitiã regis venit. Cũ antea seguinus burdegale/& xãtonũ comes a normãnis fuissent occisi/& magna aquitanię pars vastata. Quo fere tẽpore apud lemouicas Canonici diui marcialis relicto seculari habitu se ad monasticã vitã cõuerterunt. Ceterũ diui martini cœnobitę qui multis opibus apud turonos elati viuebãt reiecto monachali indumento sese in ritũ clerici secularis deformarũt. Cuius temeritatis mox penas luerũt/missa in eos cælitus pestilẽtia qua p noctem extincti sunt oẽs p̃ter vnũ vedastũ qui in numerũ sctõrũ relatus est: & nomini eius sacellũ dicatũ Ex nouiomo aquisgranũ carolo repetẽti ludouicus p nũcios mãdat nisi regno qd lotharij fuerat egrediat: illũ se inde ꝓpe diẽ eiecturũ. In re ancipiti legati vtrinq; cõueniũt: iurãt pro suo quiq; principe ea firma pmãsura de qbus ad pacẽ inter eos cõueniret. Sed paulopost cũ de vuãdalis ludouicus victoriã habuisset. duce eorũ capto: legatorũ pacta atq; iusiuranda neglexit. Id eñ plerisq; pricipibus vsu venit: dũ suis rebus timẽt: iureiurando multa polliceri: mox vero tergiuersari si arridentiore fortuna iuuentur. Tandem crebris legatiõibus pactũ extitit: vtrũq; regẽ ad arbitros cõtẽtionẽ referre: & qd illi definirẽt stabile mãsurũ. Postq̃ de cõtionis loco cõpositũ est: dũ apud flametũ ludouicus diuersat cœnaculi tabulatũ curie & vetustate de tritũ in regẽ atq; aulicos quosdã decidit/quo lapsu ludouicus vulneratus ẽ. Solidato vulnere aquisgranũ se contulit. Inde coeũtibus ad. xv. calẽdas augusti regibus de ptiẽdo austrasię regno cõuenit. Discretaq; est certis limitibus portio q̃singulos cõtingebat. Hũc exitũ habuit orta de regno iter fratres cõtẽtio. Sed nõ vno se ipetu fortuna cõtinet. Ecce aduersus instauratã caritatẽ belli motus ab ita-

Roritus normãnorum priceps.

Cenobite sãcti martini.

victoria de vuandalis.

Concordia de regno austrasie.

Altæra de regno cõtẽtio.

UVA. BHSC. IyR_235

lia nunciatur. Repetẽte auſtraſiã ludouico: cui lotharius pr̃ italiã tradiderat. & iã eſſet a ſergio ſecũdo põtifice ipator appellatus. Miſſi de re ipſa a pontifice adriano atq; ab impatore nũciȷ ad ludouicũ germanię regẽ: ad carolũ caluũ ludouici iuſſu remittunt. Quibus auditis / & ſi mãdatorum ſeueritate carolus moueretur q; ſe inaudito partem auſtraſię relinquere iuberetur: ad pontificis tñ legatos ſuos nũcios adiũgit / qui põtificẽ cõueniãt. Inuenio ludouicũ germanię regẽ veniẽte in gallias engeberga: id reſtituiſſe impatori qđ de lotharij regno recepe rat. Carolũ vero ab engeberga vocatũ nõ obediuiſſe / ſed ſũmopere curaſſe vt carolo quẽ ex priore vxore hermeco ta ſuſceptũ eccl'ię ſacris addixerat puniret. Hic em̃ carlo hoiȝ pditorũ ſuaſu peſſimis facinoribus ſe inq̃nabat: oĩa quoquouerſũ iret p̃latus. Quẽ in viculis emẽdatiõis ſpe diu habitũ: atq; inde relaxatũ cũ nõ reſipiſceret diaconi gradu amotũ oculis priuauit: atq; in monaſterio corbiẽſi cuſtodiẽdũ mãdauit. Quo poſtea dñorũ pſeudo monachorũ nixu (hortãte Ludouico germanię rege) eductus ad ip̃m ludouicũ pfugit. Hæc cõtigerũt agẽte carolo in expeditione quã aduerſus normãnosq; andegauiã vrbẽ circũſedebãt habebat. Nec tñ rem a ſe ſuſceptã omiſit. Normãnos qui iã ciuitate potiti eſſent circũuallat: adiuto re ſalomone britonũ duce qui ſuppetias carolo ferebat. Præſſi dura obſidione normãni eas cõditiones pacis q̃s carolus dixit (datis obſidibus) acceperũt. Relicta libera ciuitate: petũt normãni liceat illis inſulã que ꝓxime erat ad paucos dies ĩcolere: ibi ꝓ cõmeatu iuuari. Interim qui inter illos xp̃iani erãt poſſe ad regẽ reuerti: qui vero paganiſmo relicto fidẽ xp̃i ꝓfiteri vellẽt: eos quoq; nõ reſpuẽdos. Ceteri quibus induratũ cor eſſet: ſuas ſedes nulla mora repeterẽt. ¶ Rebus ad hanc formã cõpoſitis cũ in ſiluã arduennã venatũ abiiſſet de ludouici ipatoris ſui ex fratre nepotis morte nunciũ accepit. Quare richentẽ vxorẽ ſiluanectũ mittit: ludouicũ filium in eam auſtraſię

Carlo dyaconus factus apoſtata car cere cuſtodit

Normãni apd andegauiã obſeſſi.

UVA. BHSC. IyR_235

partē quę a lotharij deceſſu ſibi obuenerat ꝓficiſci mandat. Ipſe ſuperatis feſtinatione multa alpibus in lōbardiā cōtēdit. Inter eundē carolus ludouici germanici filius iuſſus a pr̄e tranſitu ꝓhibere regē: cū ſe fruſtra niti intelligeret ad carolū proficiſcit. Ea re cognita indignatus pr̄ alterū filiū cum copijs mittit. Sed & numero & virtute militū inferior/caroli potētiā non ſuſtinēs: pace data ad patrē exercitū reducit. Quē receptū ludouicus p caroli abſentiā in frācos duxit: diriſq; incurſionibus frāciā vexat.

Caluus in italiā cōtēdit.

Audito i italiā caroli aduētu: iohānes octauus romanus pōtifex miſſis ad eū nuncijs romā ꝓperevocat venientē auguſtū appellat/afficitq; iperiali dignitate. Digrediens inde carolus roſymō richētis vxoris fratrē italię preponit cōſiliarijs viris atq; copijs q̄s voluit illi attributis. Cui neptem quoq; ſuā ludouici regis germāni filiā deſpōdet. In franciā reuerſo carolo ludouicus germanię rex vita deceſſit: relicto filio ludouico. Cuius deceſſus cā fuit carolo infœlicis belli. nā pr̄e mortuo ludouicus magna ſaxonū thoringorūq; delecta manu nūcios ad carolū patruelem mittit eius amicitiā oratum. Quā non impetrata ad rhenū caſtra ponit. Nec cūctatus carolus ad alterā rheni ripam ducto exercitu animū Ludouici explorat: ſi legatis vtriq; miſſis rem agere velit: placuit vtriq; cōditio. Sed dolo malo illectus imperator dū viā pacis ſimulat: agmē occulto & anguſto itinere ſeorſum a caſtris ludouici noctu feſtinare iubet: ratus occultis iſidijs intercipere poſſe improuiſum hoſtē. Fuerūt ea nocte cōtinui imbres qbus & nocturno labore grauatus miles ꝑlio minus idoneus fuit. Fraude detecta ludouicus inſtructa acie diuerſus ab itinere quo hoſtis veniebat cōſiſtit. Irruētē i ſe frācū tāta vi excipit: vt ad aciē in q̄ carolus erat cedere frācos cōpulerit. Atq; ita fuge ſe cōmittētibus frācis: īpator quoq; comes fuit. Quī vero regias ſarcinas ferebāt anguſtia viarū & ſepibus itercepti occiſi ſūt: & iter eos cōplures illuſtres viri ceciderūt. Reliq in manus agreſtiū hoīm icidētes ad

dolo caluus agit

Carolus Caluus fugit.

UVA. BHSC. IyR_235

nudū ſpoliati/itavt thoris herbaꝝ atq; arentis fœni mani pulis tegumēta ſibi cōſuerēt. ¶ Eius ifortunij tpe normā ni ſeq̄nę hoſtiū claſſe irrūpere tētabāt. Aduerſū quos miſ ſo cū exercitu comardo/carolusmādat cū normānis:qua lēcūq; poſſet pacē hr̄e:nihilominus terrā oēm diligenter tueatur:p̄ſidijs pmunitiſſima q̄q; loca ipoſitis. Incidit p̄ ter has turbas alia carolo nō parua ſollicitudo Graſſabāt in cāpania ſarraceni:quorū aduētu territus iohēs pōtifex roman⁹ carolū admonet ecclie opē ferat:paret carolus& cōtractis copijs:vbi lōbardię fines attigit:adelgarus a pō tifice veniens refert iohannem papiā aduenire impatori obuium:papię dum pontifex impatorq; de rebus geren dis conſultāt:certiores facti de carli ludouici filij cum in gentibus copijs aduentu papia abſceſſerūt:moxq; impa tor romā ꝓfectus eſt. Rē hoc loco ridiculā narrabimus. Carolus dū a carlo fugit:leui rumore carlus pterritus(q; i perator pōtificē comitatus aduerſus ſe mouere dicebat) eadē q̄ venerat Via in germaniā impatorē fugiēs cōtēdit Rebus quaꝝ gr̄a carolus romā petierat abſolutisfebre af ficit. Erat iudeus medicus ſedechias noie ipatori ꝓpter eius pitiā pfamiliaris:q vel religiōis xp̄iane odio(cui ma xime ifenſi iudei ſūt)motus.vel corruptus forte pecunia potionē carolo ꝓpinandā miſcet. Qua epota carolus oī bus mēbris ita defectus eſt:vt aulicoꝝ miniſterio in cubi culū delatus duodecio poſt die mātuę interijt. Cuius dū corpus exēteratū & multis aromatibus cōditū ſui i frāciā efferre cupiūt:cadaueris putredinem ferre nō valentes: verſellis ihumauerūt i diui euſebij martyris ędе ānо octi genteſimo.lxxviij. Vñ poſt annū ſeptimū exemptū in di ui dyoniſij templū delatū eſt. Eius inhumandi cauſā at tulit archēgerus qdā apud diuū dyoniſiū cœnobita:& al phonſus ecclie diui ꝙntini viromandenſis edituus q ſibi dū in ſuis eccleſijs pnoctant carolū p quietē viſum eē af firmauerūt.eoſq; admonuiſſe vt de tollēdo eius corpe & in tēplo martyꝝ ihumādo regē filiū facerēt ſollicitū.hac

Normā ni.

Sarrace ni i cam pania lo hannes octauus ad caro lū caluū papiāve nit

Ridicu lum Carolus caluus veneno a iudeo necatus

Archen gerus.

UVA. BHSC. IyR_235

Visū qđ carolus caluus vidit

reuelatiõe filius rex excitus pris corpus ex versellis ad sc̃tū dyonisiū trãsferẽdū curauit. ¶ Nihil ad rẽ ptinere arbitror: id qđ a plerisq; scriptorius mẽoribẽdatū est. Caro lū duce angelo pauloãte q̃ moreretur ad iferos deductū supplicia vidisse miserarū animarū. Ardere valles: & altissimos puteos pice & sulphure imixto plũbo efferuescere: ibiq; plerosq; ex suis p̃decessoribus reges inspexisse: eos quoq; q vel ad bella gerẽda consultores vel ad opprimendū iniquis vectigalibus populū auctores extitisse. Eius rei visum lris ipe mãdauit/posteros admonens iustę moderatiõis ne aut male iperarẽt: neue vsurparent dñandi ptãtẽ. Eius certe caroli calui extãt p̃clara & religiosa monimenta. Nã diui cornelij cœnobiũ apud cõpẽdiũ extruxit vbi xp̃i sudariũ qđ ex cõstantinopoli ad se aduectũ erat reposuit. Cõpẽdium enī maxime amabat. ita vt a suo noie carolopoli appellare cogitauerit. Sancti dyonisij tẽplũ magnis auxit ꝓuẽtibus & p̃ciosissimis donarijs adornauit q̃ ad hoc vsq; tẽpus diligenter asserua-
ta visuntur. Nec ignoro quosdã scribere nundinas que i cãpo dyonisiano ante calendas iunias fiunt ab hoc rege esse istitutas: de qua re quid sentiã in dagoberti gestis annotaui. Circa hęc tpa Carolus primũ batauorũ seu hollã-

Flãdriæ comitatus initium

dię comitẽ Theodericũ creasse legitur. Eius regis ætate flandria q̃ paucis tunc vicis atq; ędificijs ornata erat: & feris magis q̃ hominibus incolebatur: eiq; pręficiebatur a rege custos qui francorũ lingua forestarius dicebatur: comitatus dignitatẽ hac occasione accepit. Erat Balduinus andaqueri filius/qui pre defuncto cũ in mgr̃atu fuisset a Carolo institutus iudith regis filiã dũ ex anglia reuertitur sibi rapere temerarius iuuenis ausus est. Nupserat em̃ adolafo anglorũ regi. Qui cum absq; liberis decessisset. Iudith viro destituta in franciam ad partẽ redi ens deprehensa est: cuius rei gratia caroli iussu coeũtes epi balduinũ excõicatiõe pcellũt. At cum nihilominus facti non pœniteret: concilio procerũ persuasus carolus pmit

UVA. BHSC. IyR_235

tit filiã balduino in matrimonio copulari. Et de custode flãdrię comitẽ balduinũ instituit. Plerũq; siquidẽ id euenit vt q̃ peccata atq; iurias facile vlciſci non poſſumus: eas alicuius dignitatis ratione aſſumpta ad gloriam perducamus. Ad hunc carolũ caluũ ortis in anglia bellis iohannes ſcotus venit homo grẽce eruditus. Vnde a caluo rogatus diui Dyoniſij ariopagitę de celeſti hierarchia libros ad verbum latinos fecit. Reuerſus in angliam & ab elfredo rege liberaliter acceptus: ad melmeſberiæ monaſteriũ ſe cõferens dum docendi officium gerit a diſcipulis correptus graphijs occiſus eſt.

Baldui nus primus comes lãdrię Iohannes ſcotus

Vncio de Caroli deceſſu accepto ludouicus balbus eius filius apud anderuillã agẽs regni pceres ad ſe ppropere vocat: quorũ beniuolentiã & fidẽ regia munificentia demereri ſtuduit. Richẽ tem vero reginã ex italia redeuntẽ cũ apud moymerum cãpanię caſtellũ cũ multa nobilitate reſtitiſſe accepiſſet: aio cõuentũ qd̃ parlamentũ franci vocant habendi: miſſis vtriq; legatis cõpendiũ regina ſe contulit. Ibi ludouico patris teſtũ exhibet: pferens regia ornamenta gladiũ dyadema ſceptrũ aureũ: qbus carolũ inſtitutũ hęredẽ pr̃ moriẽs declarauerat. His igitur regijs inſignibus exceptis ſuſcipiẽdę vnctionis gr̃a remorũ vrbem petit: quẽ Haymardus eius loci archiflamen coronauit. Anno ſalutis octingenteſimo ſeptuageſimo octauo. Exactis inde paucis menſibus ſequanam traiecit: vbi godefridi filij hedonem comitem caſtello quodam mulctauerãt / & haymo bernardi comiti filius prędas agebat & loca quędam ſubegerat / Turonum vſq; rege profecto / godefridus amicorum conſilio filios ad ludouicum ducit / & eas quas occupauerat terras reſtituit / ita vt illas ſibi a regio dono retinere liceret. Qui regio munere donatus gratiam cõpenſat Nã rebellantes britones ad ludouici obediẽtiam ſua opera reuocauit. ¶ Erant per id tempus i italia comites duo Lambertus & helberdus qui de eccleſię romanę ditionę

Motus belli in italia

UVA. BHSC. IyR_235

Iohānes papa in frāciāve nit

pleraq; sibi loca rapuerant in quos excōicatiōe promulgata iohannes pontifex lugdunum venit. Quo regem accedere per nuncios orat. Sed valitudine nōdum leuatus rex quam turoni inciderat morem pontifici gererevsq; ad calendas septembris distulit. Per episcopos tamen obsequi pontifici curat. Interea curatus morbo trecas ꝓfectus illo venire iohannem obtinuit. fit in eo loco magnus ex belgis episcoporum conuentus. Narrantur a pōtifice quę in memoratos raptores per eum gesta essent: petit a pontificibus qui aderant verbo & subscriptis eorum noibus omnia comprobari. Cōprobantur in eo conuentu cognito ꝙ frotarius ex burdegala pictauiam & inde ad bituriges inconsulto pontifice transisset iohannes proferri iubet sanctiones sardinensis & affricani concilij: quibus episcopi ad alias ecclesias sua relicta transire ꝓhibentur. Recitatis vtriusq; synodi capitibus: pontifex difinit sacerdotes qui suis sedibus abijssēt ad eas reuertere tur. Ipe mox ludouicum imperij dyademate coronat/au gustūq; appellat. Reginam richentem quis obnixe a ludouico rogatus coronare recusauit. Conuentione treceñ dissoluta pontifex in vrbem regressus est. ¶ Imperator autem componendę discordię: quę illi cum ludouico nepote erat cupidus: ita per legatos egit vt cōuentu furōnę indicte pax ad sequentē modū dicta sit. De austrasie regno sicuti defuncto lothario inter carolū caluū & ludouicū bauarę conuenerat ita pmaneret. Italiæ vero iperiū qñq dē tunc cōmode distribui nō poterat qsq; vt ptē obtinebat ita illā habeat donec de partitiōe in alio ꝓxime habēdo cōsilio agi stabilius posset. Interi si ab sarracenis alter regum impeteretur alter suppetias ferret: huic formulę si quis detractū iret eū a neutro regū recipi aut defendi posse. ¶ Pace ad hāc formā composita ludouicus germanię rex ad suos remeauit. Impator cōpendium accessit. Nec data quiete Bernardus marchio bellū renouat icti dudū fœderis oblitus. In hūc mouēs ipator cū trecis

Ludouicus balbus ipator

Cōcordia inter reges

UVA. BHSC. IyR_235

veniſſet morbo decubuit. Hinc omni ſpe ſalutis deſtitutus carolũ filiũ qui ſimplex dictus eſt bernardo arueruorũ comiti cõmittit. Augeſcẽte morbo cõpẽdiũ ſe deferri iubet. ptenuſq; imperij inſignibus ad filium miſſis: coronari illũ imperat: atq; ita paucis interiectis diebus morte abſumitur idibus aprilis: ibiq; in diuæ Marię æde ſpelię. Anno domini octingenteſimo octogeſimo. Ludouicus balbus moriẽ.

LVdouici interitũ ſecuta eſt varia rerũ frãcorũ mutatio: tumultuãtibus hinc atq; illinc diuerſarũ partiũ ſtudioſis. Nã qui tutelã noui regis in ſe receperãt Bernardus / Hugo / Abbas / Theodericus / & Roſymus audito patris deceſſu: regni proceres meldẽ vocant. vbi de his q̃ ex vſu reipublicę erant: conſiliũ caperent. Erat Goſſelinus ex prima nobilitate hõ potens: qui tẽpus aduenisſe ratus quo aduerſus theodericum & roſymum alterius factionis ſectatores ſuas iniurias vlciſci potuiſſet: ad cõrardũ pariſiorum comitẽ veniens hoiem nõdum bono in nouũ regẽ animo exiſtentẽ in ſuas partes ducit: affirmãs fore vt a germanorũ rege de quo ipſe bñ meritus eſſet plurimos honores adipiſceret. His blanditijs aſſentiens conrardus / ipſeq; goſſelinus ſuarũ partium conſcios meldẽ legãt: q cõſilio adeſſent. Conuentu coact plęriq; ſniam rogati dicũt vnum eſſe ludouicũ germanię regẽ qui regni negocia recte moderari poſſit: hũc accerſere oportere: a quo ſalus rebus cõibus conferat / & qui ſuis deſtitutos poſſeſſionibus reſtituat. Cum hæc locuti fuiſſent qui nouello regi aduerſabant adoleſcẽtis tutores ſpe retributionis adducti germaniæ regem in franciam ꝓpetare p nuncios orant. Qui nũcio accepto metũm veniẽs a ꝓceribus iterũ admonitus verdunũ quo & ipi ꝓceres cõuenerãt ipigre ſe cõtulit. At hugo & theodericus reliq̃ pterea ſuę factionis nobiles cognito qd inimici machinarẽt / Galterũ aurelię antiſtitẽ ad germaniæ regẽ ire cũ his mãdatis iubẽt. Si rex eã regni partẽ quam ex lotharij hereditate carolus caluus obtinuerat ſibi aſſu Varie interfrancos ſnie de rege inſtituẽdo.

UVA. BHSC. IyR_235

mendã diceret: licere adire eã atq; possidere: mõ franciã liberã dimittat. Ea oblatione rex optime sibi factũ eẽ arbitratus: gosselino conrardoq; paulatim contẽptui habitis franciã relinquens ad suos reuersus est. Amoto hoste hugo & theodericus ferrariã adolescẽtes ludouicũ & carlonũ pducunt. Atq; in diui petri tẽplo reges appellatos coronãt: Eodẽ ferme tpe boso reginę frater p quosdam sibi vel promissis allectos vel metu pterritos eẽpos in regẽ aquitanię assumit. ¶ Et normãni pterea ad flumẽ ligeri infestis incursionibus grassantes p̃das agere ad reges fratres deferunt. Qui magna militũ contracta manu i hostẽ pdeuntes: normãnos magna strage afficiunt/nomẽ milibus occisis cõpluribus itẽ in vienna flumine absorptis. ¶ Ea victoria potiti fratres alio mox tristi nũcio turbãt. Ludouicus enĩ germanię rex grãdẽ exercitũ ad ducium vsq; pmouerat. seq; gosselinus & cõrardus parisiorũ comes ad eũ cũ bona cõiuratorũ pte cõtulerãt. Quibus doctoribus ad richemontẽ quoq; accessit Hi nescio qd grãde germano regi pmiserant. Q d̃ cũ absoluere nõ posset: rex desperatis rebus cũ regibus frãcis paciscit/ & paulo post in germaniã cõuersus: normãnorũ gentẽ q̃ his diebus vt in italia ita in germaniã cuncta vastabãt offendit. Quos fusos nõ magno negocio fugat. Verũ apud saxões eadẽ ferocissima gẽs maxĩo regẽ dãno affecerit. ¶ Victoria de normãnis habita: frẽs ambianũ cõuenerunt regnũ pr̃nũ inter se ptituri. Ludouicus frãcorũ regnũ cũ oi neustria accepit. Carlono burgũdia atq; aq̃tania cõcessa est. Ab ãbianis gõdeuillã̃p rhemos & cathalaunos cõmeãt vbi de cõuẽtu habẽdo cũ rege germanię cõuenerat. Cõcilio tñ (qa ęgrotaret) rex germanus nõ affuit sed p nuncios apud ftatres reges egit. Qui accepto nuncio q̃ rosymus ,puincię rex viẽnã occupasset: vbi vxore relicta ĩ ,pximos mõtes se recepisset. exercitu ex germania ptim coacto: parti ex suis collecto viennã circũcludunt. Dũ viẽnã obsidet ludouicus p nũcios certior de normãnorum

Normãni iterũ ĩcursiões faciunt sed vincuntur.

UVA. BHSC. IyR_235

in franciã incursiõe factus carlono ad cõtinuandũ viẽnę obsidionẽ relicto aduersus normãnos se cõuertit. Gẽs ei illa ꝑter cæteras barbara & imanis/ ac xp̃ianą gr̃am exosa/iã ambiãtis expilatis diui petri monasteriũ qđ corbiæ celeberrimũ habebaꝫ diruerãt. Igiꝫ cõmisso acertime prę lio ludouicus normãnos i fugã vertit multis occisis. Mirũ ꝓfecto scripturus sũ. Reuertẽte a ꝓstrato hoste victore exercitu tã effusa (nullo insequẽte) fuga franci dissipati sunt: vt victis silẽs facile arbitrareris. Credideri elatũ victoria frãcum hac trepidatione diuinitus pcitũ esse: qꝺ victoriã suis viribus non dei benignitate ptã gl̃iareꝫ. At reuocato ex fuga milite: ludouicus iterꝫ in normãnos bellum instaurãtes ꝓgressus cũ (dissipato ꝑ fugã milite) raro sui corpis custodes circum se haberet compẽdiũ venit. Insurgẽtibus iterꝫ normãnis & ꝑ ligeris ripas p̃das agẽtibus: theoderico viro militari copias attribuit: qui normãnos p̃lio adorireꝫ. Ipse nõ multo post turonũ ꝓfectus: britonũ nõ paruã manũ ad id bellũ mittit. Dũ turoni moratur morbo correptus vita defungiꝫ: & in diui dyonisij cœnobiũ efferꝫ. Hic traditur spurcitijs atq; ineptijs deditus extitisse: qui & balbi cognomen accepit: ¶ De ludouici morte certus factus carolus qui viennã obsidebat: parte copiarũ ad viennã relicta: ad ꝓceres qui eũ vocabãt cõcessit. Cui iter agẽti nũcius affert viẽnã recepta a suis eẽ. Sꝫ normãnos ex germania mouisse & i cãpaniã vsq; irruisse multis vrbibus tẽplisq; direptis atq; incẽsis. In quos sayllus mettensiũ p̃sul copias ducẽs suis fugiẽtibus ceciderat. Quo aũt ꝑ id tp̃s aduersus hanc pestẽ bellatũ sit: apud hystoricos nihil inuenio. Cõstat tñ eodẽ tpe alterã ferocissime gentis manũ duce astingo ligeri traiecto ad maternę fluminis ripas cõsedisse: carolumq; austrasię regem expeditionẽ in eos duxisse. sed animo ꝓpe tabuisse cum in conspectum hostiũ castra locasset. Tandemq; cum normannis fœdus pacemq; inisse simon godefridus eius gentis princeps christi fidem ꝓfiteri curaret.

Vienna obsidet.

Frãcorũ dissipatio.

Ludouicus ludouici filius moritur.

Carolus eius frater rex.

Godefridus normannus ꝓfidus.

UVA. BHSC. IyR_235

Conditione nō reiecta godefridus simul cū baptismate spiritalis regenerationis frisiā omnem a rege dono accepit. Donatus insup magnis muneribus icolere vbi castra habebat pmissus est. in pernicie francie regni: quā ipe pfidus godefridus cū sigiberto paulopost iuexit. Nā qua draginta milibus armatoꝝ instructus parisiū circūualat. Sed viriliter agentibus oppidanis gosselliño quoq; loci antistite & eudone comite qui regnū postea administra uit adnitēte cū obsidio hosti nō ꝓcederet: eā soluēs laudunū vrbē in edito colle positā inuadit. Inde agrū nouio mēsem atq; suessionēsem populati: remos normāni adoriunt. Quibus incōmodis indignatus carolus imperator aduersus barbaros ex vuarmacia vbi parlamentū habebat iteꝝ insurgit: & egregio nixu pliat: sternit: occidit: fugatq;. Nec ꝑtermittendū reor carlonū & fratrē eius ludouicum ludouici balbi nothos ex pellice fuisse: qui nihilominus moderatiōe regni fuscepta: nō segniter normannis obstiterūt nouē milibus vt supradiximus vno prælio interfectis. Hic aūt carlonus & si decessisse nō ignoretur de eius tñ morte nullus ab hystoricis modus aut tps scriptum inuenit. Reliquit tñ heredē filiū ludouicū: q̄ ob inertiā nihil faciēs appellatus est. Nulla ei re insignior habitus est. q̄ q̄ virginē monialē cuius amore depibat ex calensi cœnobio abductā vxorē accepit. Huius iertissimi regis ętate normāni inducijs quas cū carolo ad annos. xij. firmauerāt cōtēptis: iterū francīā vexant. Quę cā fuit plerisq; sacerdotibus & viris religiosis oratoria sua relinquē di: & se alio traducēdi. Qua psecutione grauati francī carolū impatorē ludouici germanici filiū p legatos orāt regni curā assumat. Erat aūt illis diebus hugo abbas appellatus: qualida manu collecta normānos adeo extermināuit: vt ex eoꝝ multitudine vix vnus supextaret: qui acceptæ cedis nūciū ad suos ferret. Ea strage affecti barbari ad tps bello abstinuerūt. At qa de hugone abbate mētio incidit/ illud nō est omittendū hūc hugonē atq; robertū

Normā noꝝ clades.

Ludouicus nihil faciens.

Hugo abbas.

UVA. BHSC. IyR_235

parisiorꝫ comitē q & marchio dicebaꝫ: primos fuisse q relicta monachis & sanctimonialibus p̄dia ꝓuētusq; occupauerint: ea sibi suisq; militibus attribuentes: seq; abbates appellātes atq; impti ētes monachis ꝓut volebāt adhibito moderamine victus & vestimētorꝫ. Quę violentia ad roberti regis tpa pdurauit. ¶ Per idē tp̄s iners ille & nihil faciens ludouicus relicto carolo filio (cui simplici cognomē inditū est) decessit. Scriptū inuenio hūc carolū simplicē ex ludouico balbo ꝓgnatū eē. postq; ludouicū & carlonū balbi filios spurios sub tutela eudōis educatū fuisse: & postea regnasse. Qui cū p ętatē regēdo regno nequaq̄ idoneus esset cognito q normāni nouos belli motus parārent ad eudonē roberti andegauē. filiū hoiem bonū & rebus gerēdis aptū mittūt: cui & caroli simplicis tutelā & regni administrationem cū regia appellatione cōmittūt. Hic a galteto se nonū archip̄sule consecratus carolū simplicē ꝓbe educauit frācisq; modestissime p̄fuit. Moriens aūt ꝓceres iureiurādo adactos admonet regnū sine controuersia carolo simplici administrandū pmittāt: eū esse regni legitimū hęredē. ¶ Carolo simplice regno adepto normāni qui annos q̄draginta multis locis ftanciā incursauerant āpliore multitudine cōtracta: in neustriā irrumpūt & p sequanā rothomagū vsq; aduerso flumine deferunt. Quibus cū franco rothomagorꝫ antistes ciuium & vrbis salutē desperās colloq̄ndi occasionē nactus ita egit vt neq; incolis neq; ciuitati quicq̄ nocituri vrbē normāni receperēt. Quid enim ꝓuidus pastor faceret regis subsidio destitutus? Potiti vrbe normāni vbi tutissimū sibi refugium esset. Rollonē ex suis hoiem strennuū: qui cū nullā domum redeundi spē ꝓpter a se cōmissum flagitium haberet: ducē p̄ficiūt. Hic imperādi apd̄ suos ptāte acceptā: aīm imprimis intendit vrbē parisiorꝫ perdere: & ide xp̄i eliminare pietatē. Ad hāc rē cōducere tria sibi latissima flumina: sequanam/ligerim/& garonem maxime arbitrabatur. Igitur ingenti fabricata classe copias tripha-

Ludouicus nihil faciēs mortuꝰ.

Eudo andegauensis rex francorꝫ & caroli simplicis tutor

Franco rothomagēsis archiep̄s Rollo.

UVA. BHSC. IyR_235

riam diuidit. Qui ligerim nauigarũt Nauetẽ vrbẽ expugnãt: & põtificẽ guymardũ inter sacrificandũ ad xp̃i arã iugulant. Inde ꝓfecti andegauũ incendũt: mox turonũ adoriunt. atq; ita p aquitaniã p̃das agentes: rollone duce in parisios p sequanã delati i burgũdos p arrarim id ẽ sagonã nauigãtes i aruerniã tandẽ icursant. Nec mora interposita senones depopulati monasterium floriacẽ. occisis cœnobitis diripiũt atq; igne consumunt. Sed aduẽtus rollonis nõ ignari sacerdotes: supra biduũ diui bñdicti corpus aureliam apud sctm̃ anianũ deposuerãt. Erat eius monasterij ex cœnobitarũ cõi assensu defensor pro nusq; electus sigillosus comes. Hũc insequẽti nocte qua monasteriũ cõflagrauerat diuus bñdictus p quietem ob iurgasse fert: quare monasterio cõtra normãnos opẽ nõ tulisset. Quo viso expergefactus comes: parua q̃ illi pro tpe erat inermiũ manu coacta: i normãnos p̃da onustos irruens assessore sibi (vt sctẽ asseuerauit) postea sigillosus diuo benedicto ꝓdã captiuosq; recepit. Inde ad monasterium cõmigrans cœnabitarꝫ cadauera q̃ hactenus humi strata cõperit humari iubet. ¶ Cum tã crudeliter debaccharent̃ p franciã normãni. Carolus simplex frãco nẽ rothomagorꝫ p̃sulem iã rolloni notũ ad rollonem mittit qui triũ mẽsiam inducias firmet. ¶ Exactis inducias per stampas mouens rollo carnotũ petit atq; oppugnat. herẽte in vrbis obtiõdie normãno: richardus burgũdorꝫ dux atq; ebalus pictauorum comes copijs ad carnotum ꝓmotis rollonem inuadunt. Quare animatus carnoteñ. antistites irruptione a ciuibus facta ipse tunicã interiorẽ virginis marię quã camisiã frãci vocãt: estq; apud eos magna religiõe obseruata deportãs normãnos a tergo insilit Fit p aduentũ põtificis hostiũ magna strages. Rollo vero fugiẽs postq̃ suos ex fuga recepit: indignabũdus iubet eos p oẽm regionẽ populationes facere: & ea oia i q̃cũq; irruissant p dere. Itaq; fera gẽs nihil sibi obuiũ integrũ reliquerũt. Abducunt̃ in seruitutẽ & stuprum virgines: ma-

Miraculum.

Carnotũ obsidetur.

Clades a normãnis i frãcos.

UVA. BHSC. IyR_235

tres cū liberis gladijs occūbunt. Nulli tēplo ignē non immiserunt: flagrant per agros atq; vrbes oia. Clamoribus mortibusq; ęther replebaſ. Tā diris afflictionibus vexatis frācis/tegē cōueniūt. Inertiam hoīs atq; pusillanimita tē accusant: pedi eius negligētia ꝓuincīā qui neq; hosti p se: neq; per ductores belli occurrat. His q̄stionibus excitatus rex frāconē rhothomagēsem iterū ad rollonē ꝓficiſci imperat: qui eū ad xp̄ianā cōionē horteſ. Quem si fide integra recipiat esse carolo filiā gillā quā illi cū oīni neustria nuptui det. His mādatis p frāconē cognitis. Rollo a ferocia tēperat. seq; (cōfilio cū suis habito) cū carolo colloquiū (designato quo volet die) habiturū spōdet. Ad hęc triū mensiū inducię firmanſ. apud flumē eptę qđ est neustrię ad orientē limes fit cōuētio vnā fluminis ripam carolus: alterā rollo ſedit. Interced̄tibus legatis res acta est. Rollo gillā caroli filiā vxorē recipit & in dotē neustriā q̄ ab epta fluento ad britones terminaſ/clauditurq; galli co occeano: adiecta quoq; est britonū ꝓuicia q̄ diu sub normānoꝝ ditione militauit. Rebus vt maxime carolus cupiebat ordinatis: rollo rothomagus ꝓfectū initiatur sacris & lauacro xp̄iano. Appellatusq; est robertꝰ a roberto pictauoꝝ comite qui receptę a rollone fidei testis assistebat. Neustriā adeptus rollo: eā normanniā appellauit: q; eā hoies a septētrioē ꝓfecti occupasſent. North ei danorū ligua septētrionē: manuvero hoiem signat. Inde vocabulo cōpositō normāni: id est septētrionales & normānia ad hūc vsq; diē vocitaſ. Eius tā barbarę & ferocis gētis dū originē quero eā ex gothoꝝ feritate ortam accepi. Quos nōnulli magog iaphet filiū parētē habuisse audacissime tradūt: gothoꝝ ꝓsapiā ad noe vsq; referētes. qbꝰ ego nequaq̄ assentior. Quippe q; a nobis tā remota antiquitas nulla p̄sertim scripturis autoritate nitēs fabulę similis videri possit. Daci autē gothorū soboles longo tpe hunc morē seruauerūt: vt ex multis liberis vnū tm̄ apud se heredē pater haberet ceteris post legitimā ętatē domo

caroli et rollonis cōuētio

Rollo baptiza tur.

Quare & vnde normānia dicta.

Origo normā norū.

UVA. BHSC. IyR_235

emissis. Qua lege vsus lotharius cū aliquot a se filios dimitteret: biergostā hastingo cuidā nobili daco cōmēdat adiuncta plurimorū iuuenū manu. Qui tranquillo mari nauigātes in picardos: inde in viromādos penetrauerūt. Vbi diui quintini monasteriū incēdētes: mox nouiomū capiūt: omnione ēpo cum clero interempto. Nec quieti gemeticū per sequanam ꝓuecti monasteriū nongentorum monachorū diruerūt. quod annos. xxx. postea sine habitatore mansit. Quæ rabies in multas ꝓuincias ꝓfusa ad rollonē vsq; de quo ꝓxime dictū est grassati nō destitit. Ab his quidē dacis normānorū sequitia appellatioq; ꝓcessit. ¶ Pacatis normānis: regni ꝓceres a carolo desciscūt. Sed prelijs aliquot postq̄ digladiatū est reconciliati sunt aduersus robertū eudonis frattem: cuius supra a me mentio facta est. Hic robertus aquitanie dux q̄ de fratris regno portionē nō accepisset aliquot sibi viciniores vrbes capit cōstitutis in eis pōtificibus a quibus tandē regis appellationē obtinuit. Quo titulo elatior factus copias in carolū suessione agentem ducit. Commisso ibi prelio robertus occidit. Redeūti victori carolo hebertus viromādorum comes gratulādi spe occurrit. Regē orat peronā ad se diuertat atq; in arce diuersetur. Perfido homini (cuius sororē robertus vxorē habuerat) tex per simplicitatē credulus peronā petit. Moxq; arcē ingressus in vincula ab heberto cōijcitur. Quę res grauissimorū per franciā incommodorū causam inuexit. Itum est tamē aduersus fortunę iniquitatem atq; vt in morbis solet vt capiti imprimis adhibeatus medala: franci quasi regem non haberent de rege preficiendo consultant. ¶ Erat ex liberis richardi burgundorum ducis superstes radulphus caroli nepos. Hūc (tametsi catolus ex elgina regis anglorū filia ꝓlem susceperisset) in regē assumi catolus permittit: q̄ suessiōe regio dyademate recepto regnū administratē cœpit. Ludouicus aūt caroli simplicis filius: pris atq; amicorū ope destitutus: enauigato mari ad āglos cū

Proceres a carolo simplicę deficiunt. Robertus eudonis filius occiditur. Hebertus viromādorū comes regē pertone incarcerat Cōsiliū de cōstituendo rege. Ludouicus cum mre elgina i angliā fugit.

UVA. BHSC. IyR_235

elgina matre ſe cõtulit vbi elſtãnus eius auũculus regnabat. Radulphi tpe apud carrolas pugnatũ eſt cõtra ſarracenos q burgũdiã inuaſerãt: vbi ex frãcis cõples iterfert. Radulphus poſtq̃ annos.xij.regnãdo expleſſet moritur xviij.kal'.iunij Et apud ſenones ĩ ęde ſancte colũbę inhumat'. ¶ Blõdus & platina italici ſcriptores tradũt poſt ludouicũ balbũ Berẽgariũ ex lõgobardis ortũ foroiuliũ tenuiſſe: ipatorẽq; a romanis creatũ eſſe: cũ eandẽ dignitatẽ arnulphus a francis accepiſſet poſt annos centum q̃ carolus magnus cœperat impare. Arnulpho pediculari morbo defuncto platina addit ludouicũ in arnulphi locum ſuffectũ. In quẽ berẽgarius apud veronã ducens eũ capit et oculis priuat. Ad hũc modũ ablatum a lõgobardis imperiũ Berẽgarius a regibus lõgobardis ortus vindicauit. Tam fluxe ſunt res humanę vt earũ gubernationẽ nũc hic nunc ille recipiat vel perdat.

Adulpho defũcto & carolo ſimplice apd̃ peronã vbi ab heberto ĩ cuſtodia habebat' mortuo: frãcoꝝ ꝓceres & añ oẽs hugo magnũ atq; guilermus ſenonũ ꝑmas ad elginã ludouicũq; ĩ angliã legatos mittũt: q dicerẽt tp̃s aduenisſe cũ ipſi tuto in frãciã reuerti poſſent· eis ſe ſubſidio affore: & obſequm vna cũ aliis cõplibus regni ꝑmoribus p̃ſtituros. Ea re ĩ ãgliã plata elgina cũ filio ludouico in frãciam venire feſtinat. Cui obuij ꝓceres Ludouicũ lauduni regẽ cõſultãt: adiutore maxie guilłmo rollonis filio: q ducatũ normãnię gerebat. ¶ Scdo ãno regni eius ꝓdigiũ viſũ ẽ hoiz ĩ ęthere flagrãtiũ & diris cãtiõibus nocte tota aliqd futuri ĩcõmodivaticinãtiũ: qd poſtea cõtigit. Nã tertio ab ipſo ꝓdigio ãno ꝓceres frãci a ludouico deficiũt: q̃ iſup tẽpeſtate tãta fuit ꝑ frãciã ãnonę caritas vł frumẽti mẽſura cui ſeſtarius nomẽ ẽ q̃ttuor &.xx.librisvẽiret. Secedẽtibus a rege frãcis ludouicus hẽricũ germanię regẽ p legatos petit. liceat cõ uẽtũ alicubi ĩdicere: vbi mutuũ hr̃e colloqũ poſſit. Cupe ſe beniuolẽtiã eius atq; amicitiã ꝓmereri. hẽricus auditis

Ludouicus ex ãglia reuocat'.

Prodigium Fames.

Ludouicus guilermum normanię ducẽ adit.

UVA. BHSC. IyR_235

nuncijs reſpõdet regis petita cõmode facere non poſſe: niſi guillermi normãnoꝝ ducis ſentẽtiã de hac re cogno ſceret: Ea re cognita ludouicus guillermũ adit. mẽorat q̃ ſit regni ſtatus. qd in ſe moliantur ꝓceres: illũ vnum eſſe cuius cõſilijs res bñ geri poſſit. Accepit guillermus regẽ vt dñm opẽq; ſuã pollicitus tregũ equitẽ auratũ ad hẽricum ex ludouici aſſenſu moſam fluuiũ cõuẽturos reges placuit: ibi guillermi opa amicitiã reges firmant. Quod poſtq̃ reſciuere ꝓceres franci ludouici potẽtiã veriti i regis gratiã ſe vt melius pñt inſinuãt. ¶ Mox lauduni conueniẽtibus ex edicto regis ꝓceribus: hebertus quoq; viro mãdẽſis affuit. Aduerſum quẽ pr̃nę iniurię recordat? hmõi cõmẽtum parat: delecto ad fabulã hoie ydoneo. Huic mãdat veſtem ad anglici incolę formã ducere: ſeq; velut ex anglia ad ſe miſſum petere in cõſilium admitti. habere litteras q̃s regi reddat. Lr̃as aũt q̃les rex ipſe ſcripſerat hoi dat. Sedẽti in cõcione regi venit curſor/ vt inſtructus erat litteras ꝓfert. Eas dũ ſcriba regi demiſſe recitat: rex ſubriſit. Proceres rati aliqd ridiculi regẽ accepiſſa: rogãt cur riſiſſet. Nũc inqt maxime noui anglos deſipere. Nãq; hermãnus anglię rex meus ꝓpinquus fuiſſe apud eos ſcribit agricolã hoiem: q herũ ad cõuiuiũ cum iuitaſſet necare auſus ſit. Eius tã inſignis facinoris autorẽ quo ſupplicio afficiat inſiam veſtrã inqrit. Igitur vt regi gratũ faciamus dicite ꝓceres quo mortis gñe ſceleratiſſimus agricola puniẽdus eſſe videat. Theobaldus bleſeñ. hõ imprimis prudẽs rogatus ſentẽtiã dicere: hic inqt homicida tametſi vario cruciatu dignus eſt: tñ q̃tenus ad ſupplicij modũ attinet nulla mihi deteſtabilior mors viſa eſt q̃ a furca hoiem pẽdere cui iugulũ laq̃o lictor pſtringat. In hãc ſentẽtiã cũctis q̃ aderãt venientibus: cũ ipſe itẽ hebertus viromãdẽſis ſeq̃reꝛ: prodeunt ex occulto ſatellites qui hebertũ (vt a rege p̃docti fuerãt) cõpr̃ehendunt. Nec cũctanꝰ in collẽ nõ ꝓcul a lauduno pducere: vbi in furca hebertũ ſuſpẽdũt: prius tñ q̃ iugulũ lictor arctaret:

Nota rę gis i hebertũ comitẽ cõmentũ.

Hebertus viro mandit comes ſuſpẽdit

UVA. BHSC. IyR_235

rex in eū conuerſus Tu inquit heberte ille ꝓfidus agrico
la es q dñm meū & patrē carolū:tuū ꝓfecto regē peronę
invinculis necaſti.Nūc ergo ꝓ tuis meritis meritū ſuppli
ciū accipito.Collis vbi extrema paſſus eſt hebert⁹ mons
heberti appellatus eſt. ¶ Interim dū hęc geruñ:cū guil
lermus normānor⁹ dux herloino picardo nobili faueret:
aduerſus arnulphū flādrenſiū principē a quo herloynus
fuerat monaſteriolo caſtro vi & armis ſpoliatus: idq; ei
reſtitutū eſſe cū egre ferret arnulphus ſimulata beuiuolē
tia colloquēdi tēpus locūq; a guillermo apud pinqniacū
impetrat.Qui ꝑma cōuētione aſſentatiōibus & blāditijs
apud guillermū pfidus ꝓditor agit. Nec multo negocio
benignū ducē per ſpeciē caritatis fallit. Itaq; re in inſula
q̄dā ſumme flumīs non ꝓcul a pinquiniaco(vt videbaṫ)
cōpoſita aſcenſa nauicula diſcedētē ab arnulpho guiller
mū ſatellites flādrię reuocāt:q̄ſi aliq̄d ab arnūlpho omiſ
ſum eſſet qđ ad beniuolētiā ꝓtineret. Appulſum ripę du
cem cū alterū ex naui pedē ꝓtuliſſet: alzo cui turco co
gnomē fuit trucidat.Serui aūt ducis qui ad alterā ripā re
uerſurū mox dñm p̄ſtolabañ:flumine īpediti opē dño
ferre minime potuerūt. Occiſi cadauer(fugiēte cū ſuis ſa
tellitibus arnulpho) rothomagū religioſe delatū tumulo
magnificētiſſimo.xviij.kaľ.ianuarij honorauerṫ. Ab hoc
guillermo gemeticū cœnobiū q̄da dacis dirutū ſupra an
notaui inſtauratū eſt:vbi vitā quoq; monaſticam ꝓfiteri
ſtatuerat.nā inter archana eius inuenta ſunt religioſę ve
ſtes que argumēto fuerūt cōceptę a ſe vitę regularis.Hu
ius guillermi mors occaſio fuit ludouico audēdi peſſimi
facinoris:q̄obrem ipſe quoq; multas ſibi turbationes ex
citauit.Nā de guillermi interitu nūcio accepto rothoma
gū ire feſtinat:ſimulās amici principis necem velle vlciſci
aio reuera aliud agitās.Superat ei guillermo filius richar
dus infans cuius tutelā pariter & terrę normānię admini
ſtrationē rodulphus bernarduſq; gerebant. A quibus vt
dignum erat receptus ludouicus terrę ſpecie atq; ſereni-

Guillermus norum dux/per ꝓditionē occiditur

ingratus ludouicus.

Richardus dux guillermi filij.

UVA. BHSC. IyR_235

tate illectus: spem capit eius potiẽdę. Petit richardũ infã tem ad se deferri: tanq̃ apud se educandũ. Qua re ad ciues perlata: cõiectat ppls regẽ nõ aliã ob rẽ infantẽ abducere velle: nisi vt normãniã sibi vsurparet. Tumultuatur igitur ppls & in regẽ seditionem agitat. Cui periculo bernardus danus occurrẽs ludouico cõsiliũ dat: infantem in vlnis amplexũ tumultuãti populo ostẽtat. Paret cõsulto ri ludouicus. Simulq; iureiurãdo plebi asseuerat: nihil sede normãnia pter ius superioris dñi sui vẽdicare. terrã oẽm richardi esse. cupere infantẽ bonis disciplinis eruditi: bonisq; moribus si pmittãt educari. sedata plebe: rex infantem in franciã traducit acceptę normãnis iniurię memor.

Tumultus rothomagẽsis populi contra ludouicum.

Cognito q̃ richardi curã recepisset ludouicus: veritus arnulphus flãdrẽsis ne in se vnũ ꝓpter guillermi necẽ cur reret: q̃ draginta auri marcas regi dono mittit: nec cũctat ad regẽ aduẽtare. seq; quoquo modo posset de ducis interemptione reddere purgatũ: atq; in regis potestatẽ tra ducere necis auctores. Et hęc q̃dem palã elocutus arnulphus: ad regis aures aliud insusurrat: recordari .s. decere regẽ ignominiarũ q̃s olim & in se atq; in patrẽ normãni & dixissent & fecissent. Talia suadẽti rex credidit: purgatũq; arnulphũ dimisit. Inde cœpit rex aduersus infantem richardũ frequẽter stomachari atq; indignari: ita vt redeũti a venatiõe richardo rex tanq̃ aliquo eius delicto indignatus eũ spuriũ vocaret: cõminatus nisi mores emẽdaret se illi poplites male mꝫctaturꝫ & cũctis honoribus priuaturũ. Ad hęc richardũ diligẽter asseruari truciſſime impat. Erat richardo ludi magr & ꝓceptor Osmũdus: q regis aduersus richardũ idignationẽ secũ reputãs: yuoni cuidã spectato sibi rẽ cõicat. Ambo richardũ cõueniẽtes hortant egrotare grauiter se simulet. Quã rẽ cautus puer haud pueriliter ipleuit. Aegrotantẽ cũ serui negligentius obseruarẽt: alijs atq; alijs seorsuꝫ in rebus suis occupatis, osmũdus plaustrũ herbarꝫ fasce richardũ iuolutũ dũ cõuiuio rex idulget vrbe laudũo exportat. ide equo euectũ

Arnulphus flãdrię comes nequissimus

Richardus opera sui ꝓceptoris laudũo clarꝫ educitur.

UVA. BHSC. IyR_235

cõciaci ꝑfecto cõmittit. Moxq; ad bernardũ siluanecti comitẽ ꝓueniẽs rei gestę ordinẽ narrat Bernardus richardo timens hugonẽ magnũ pisiorꝫ comitẽ in auxiliũ vocat. Qui statim copias quas potuit ex tpe coactas ducẽs richardum ex concicco siluanectum transfert. Comperto q; sublatus sibi richardus esset: ludouicus hugoni magno parisiorũ comiti mandat richardum restituat. At comes tanꝝ negocij ignarus in bernardũ culpã reijcit. Atq; ita illusus rex arnulphũ flãdrẽsem accersit. Qui aduenies cõsiliũ regi dat: magnis hugonẽ pollicitationibus allicĩẽdũ eẽ: q; ãbitiosus & magni potẽtatus appetẽs eẽt. Scdm arnulphi cõsiliũ ludouicus ad crucẽ cõpẽdij hugonẽ ad se venire iubet. Hugoni coram constituto: postꝝ multa rex mẽorasset: vrbes illi in normãnia daturꝫ se pollicetur ꝗbus ꝓmissis deuictus hugo acceptis a rege copijs baiocas neustrię vrbẽ aggredit. Rex caletos inuadit. Quorũ exercituũ irruptione attonitus bernardus danus ex cõsilio bernardi siluanectensis ad ludouicũ nuncios legat: at q; his ipat nũciare regi frustra in sibi beniuolã gẽtẽ arma mouere: rothomagũ & reliquã normãniã eius eẽ: mõ eorũ obsequijs vti velit quoꝫ ope aduersus hostes oli forte adiuuetur. His mandatis hilarior factus rex nihil dubitãs suos ihibet vltra bello agere atq; ita rothomagũ igredit. apud quẽ recũbentẽ sic locutũ eẽ bernardũ danũ tradũt. Hoc inqt die sereniſſime rex plurio nos honore affecisti. Fuimus hactenus duci obnoxij nũc regię pemusma iestati. hẽat sibi richardũ bernardus: satis nobis bñ a fortuna factũ arbitramur si tuę celsitudini normanna gens subiaceat. Illd vnũ mirat gẽs tua: hugonẽ tibi sine ãbigui tate hostẽ. xx. milibus armasse te quẽ sepenũero ipatis tuis rentẽtẽ fuisse nõ ignoras. Cõsule igit normãnis tuis & eos regia liberalitate asserua. motus hac oõne ludouicus hugonẽ armis abstinere iubet. Rebus apud normãnos fœliciter vt arbitrabat gestis laud. rex ꝓfectus est per cuius absentiam bern. da. metuens ne hugo maiore manu

Cõsiliũ Arnulphi comitis flãdrie

Bernardus danus prudens.

UVA. BHSC. IyR_235

Rex da norum aygro tus

inſtructus normanniã repeteret: aygrotũ dacię regẽ q̃ ad huc cereburgi agebat admonet: militem ex conſtãtienſi agro collectũ ad ſe mittat: ipſe aduerſo ſequane flumine claſſe adnauiget: oĩa qua iter facturus erat vaſtans: eo pacto futurũ eẽ vt ludouicus in colloquiũ cum eo ꝓdiret. Aygroto vt a bernardo admonitus fuerat faciente bernardus de aduentu aygroti ludouicũ certũ facit. Rex ergo exercitu ꝓ tpis anguſtia cõgregato rothomagũ veniens: aygroto ad vadũ cui nomen erat herliciano cõĩcat. In eo loco dũ multa de guillermi nece reges iuicẽ fabulãtur: danus q̃dã herloynũ comitẽ cuius gr̃a guillermus occubuerat cõſpicatus: lancea cõfodit atq; interimit. Cuius rei ĩdignitati cõmoti frãci armis decertãt: cõmittiq; vtriq; atrox pugna. ita vt fuſis cõpluribus francis: rex fuga ſi bi ſalutẽ parauerit: pnicioſiſſimo equo vectus. Fugientẽ tñ miles q̃dã danus deꝑhẽdit: apud quẽ cũ dies aliquot delituiſſet: iubente tandẽ bernardo dãno rothomagũ captiuus deducitur. Rege ĩ cuſtodia hĩto: engeberga de viro curã gerens ad othonẽ germanię regẽ cuius erat filia feſtinans opẽ aduerſus normãnos efflagitat. Petenti filię pr̃ ñdit. Hęc Ludouico incõmoda cõtigere q̃ guillermo duci & ꝓbatiſſimo viro neq; fidẽ neq; iuſiurãdũ ſeruaſſet. Atq; ita ſpe deſtituta engeberga ad hugonẽ magnũ ſe cõuertit lllũ ꝓ oẽm debitã regi fidẽ atq; obſeruãtiã orãs liberare ſuũ regẽ ſtudeat Reginę ꝑcibus adductus hugo a bernardo ſilu anecti comite ĩpetrat ad normãnos ſe cõferat ſi forte de rebus cõibus cõuentũ hr̃e vſq̃ velint. Cõcilio apud ſct̃m cletũ coacto de liberãdo rege poſtq̃ hĩc atq; hinc locuti ſunt: vos (inq̃t hugo) o normãni regẽ noſtrũ reſtituẽtes accipite vobis obſidẽ filiũ lothariũ donec altero indicto conuentu de cõcordia paceq; ad plenum tranſigamus. Itaq; lothariũ cũ duobus epis Hildrico beluacenſi & guidone ſiluanectenſi accipientes normanni regem cuſtodia liberant. Qui paulopoſt tẽpore validiſſima manu inſtructi richardum a bernardo receptum ſibi

Ludouicus capitur Engeberga ludouici vxor

Cõſiliũ de ludouico liberãdo.

UVA. BHSC. IyR_235

abducunt. Ludouicus laudunū proficiſcitur. Inde vbi ſe cundi conuentus tp̄s aduenit conuenientibus ad eptam flumen francis normāniſq;/pacis fœdus ictum eſt. hugo autē magnus ille comes ſibi ꝓſpiciens: & q̄to richardus per dies melior auctiorq; eſſet:auctore Bernardo ſiluane ctenſi filiā emmam richardo deſponſat. Quo fœdere ſuſpicatus ludouicus facile fore vt a duobus maximis principibus deprimi poſſet:accerſitū arnuphū flandrię comitē ad othonē tertiū renanū/hoc eſt germanię regē mittit qui eū in belli ſocietatē alliciat: accepturū p̄mij loco lothoringiā oēm ſi eius opera normānia potiri poſſit. Hac ꝓpoſita mercede:otho belli aduerſus normānos ſe ſociū ludouico adiungit:contractiſq; i vnū copijs:rothomagū infeſto agmine reges petunt:vbi vaſtatis per circuitū vrbis vicinis agris viciſq; incenſis. ciuitatē oppugnare conſtituunt. Igitur p̄miſſo q̄ occultiſſime otho poteſt nepote qui ſecum militabat/terrendorū ciuiū cā:cum ad portam qua pons ſupra ſequanā ē cōceſſiſſet:apertis repente portis ciues eruptionē faciunt cōmittitur ad iſp̄m p̄tem pugna:vbi cōpluribus fuſis othonis nepos occubuit. Vene re p̄terea reges. Sed perſpectavrbis munitione:otho vbi nepotem cęſum eē cognouit:oia in arnulphū retorquēs cogitat ſi quomodo arnulphū ad manus hoſtiū deducere poſſet. Qua re aīaduerſa arnulphus receptis ſarcinis ſe e caſtris in flandriam ꝓripuit. Nec morantur idem facere reges atq; cœptis deſiſtentes exercitū reducunt: quos inſecuti normanni plurimos in fuga interemerūt. Ludouicus autē eodē anno quo hęc geſta ſunt deceſſit. Atq; i diui remigij templo regio ſepulchro impoſitus eſt anno xp̄iane ſalutis nongenteſimo quinquageſimo quīto. Hic nullo fere quo regnauit temporis momento ꝓſpera fortuna vſus eſt. Per id tempus gemeticū cœnobiū quod a danis dirutū annos. xxx. deſertum fuerat a balduino & gunduino monachis inſtaurari cœpit. hii enī ex aſpera vico cameraceñ. agri prodierunt.

Otho imperator & ludouic⁹ rex rothomagum iuadūt.

Arnulphus fugit

Cõtentio aduersus richardũ normãnie ducem

RElíquit ex engebertha othonis ſorore liberos duos lothariũ atq; carolũ. Carolus aũt lotharingię & brabantię dux ibecilli & demiſſo aio vitã priuatã egit bruxellã brabãtię inſigne oppidũ incolẽs. lothariũ ĩ regẽ ꝓceres aſſũpſerũt. Huic fuit aduerſus richardũ normannoꝝ ducẽ: autore theobaldo carnotẽſiũ diuturna cõtẽtio. Qui theobaldus ꝑ engebergã primo tẽptauit richardo inſidias ponere. Deide nõ ꝓcedentibus cœptis lothariũ ducẽ exaſpat: idẽtidem crebro repetens richardũ ea potentia valere/vt rege non lõge inferior eẽ videaꝫ tm̃ lothariũ apud frãcos poſſe: q̃ illi a richardo pmiſſũ foret. quęrẽdã idcirco eqſſimã occaſionẽ eſſe q̃ hoĩs magnitudinem lotharius peſſundet. Audiuit rex ęquo aio loquentẽ qppe cui doleret tã magno potentatu hoĩem eſſe ſcilicet ſibi obnoxiũ q ꝓ ſuo arbitrio imperata vel faciat vel recuſet. Igiť richardo mãdat: meminerit neuſtriã francoꝝ ditionis eſſe. cuius gr̃a in verba regis iurare & ei fidẽ dare debeat. Veniat ergo ſuo ſatis officio: veteri more facturus. Ad regis mandata ſe vẽturũ richardus reſpõdet. Quo rñſo lotharius ratus perfectũ iri poſſe q̃ in richardũ aio agitabat: balduinũ flãdrẽſem: goſfredũq; andegauũ & theobaldũ comitẽ accerſit. His tribus & magno militũ numero comitatus ad helnã flumẽ quo richardus accedere ſtatuiſſet venit. At richardus cũ in aduerſa fluminis ripa in cõſpectu lothariį cõcediſſet: fraudis humanę recordatus: exploratores clam a ſe dimittit qui lothariį eiuſq; gentis conditionem & ſtatũ ſibi referant. Redeuntes qui miſſi erant dicũt oĩa apud frãcos ab bellũ inſtructa eſſe: putare ſe illũ armoꝝ apparatũ in ducẽ cõſpicare. Ea re cõpta dux aſſiſtere ſibi quoſq; ex ſuis fortiſſimos iubet. quoꝝ ope nixus flumẽ traiſcere frãcos ꝓhibet. at potentię regis conſcius rothomagum ꝓtenus cõtendit. Atq; ita ſuo inſtituto fruſtratus rex ſumma indignatione parcitus eſt. Nec propterea moratus alterum ex frãcis burgundiſq; exercitum cogit. Adq; ebroi-

UVA. BHSC. IyR_235

cam normannię ciuitatem ꝓgreditur: quã ꝓdẽte gilberto fabro ferrario recepit. Receptã theobaldo carnotensi cõmittit ꝑsidio imposito. Inde in castellũ qđ hermeui lũ incole vocãt mouẽs theobaldus cũ illic diutius hęret: dux sequana trãsmissus/ cũ nõ contẽnẽda manu hostem repente adorĩt. Cęsi sunt in ea pugna ex theobaldi militibus sexcenti sexaginta. Theobaldo se carnotum recipiẽdi vix spaciũ fuit. ¶ Rebus ꝓspere gestis richardus metuẽs ne magnis a lothario incõmodis afficeret: ad erardũ danoꝝ regẽ legatos ire iubet: qui regẽ orẽt suppetias normannis ferat: q ex sua gẽte ꝓgnati essent. Gratus fuit erardo legatoꝝ aduẽtus: seq; cũ copijs ꝓpediẽ affuturꝫ rñdit. nec richardũ fefellit. Instructa eni classe ad ostia sequanæ ad nauigãs militẽ i continentẽ egressũ i carnotes aduersus theobaldũ ducit. cũcta obuia nõ aliter q̃ irruẽs supnę grando quatit ꝓteritq;: nec minus ea quę lotharij erant quocũq; irrupit vastat atq; populat: transferens ad normãnos vili ꝑcio quas auferebat ꝑdas. ¶ Inter has calamitates põtifices franci laudunũ ad lotharĩũ ꝓsiscũt occursuri tot incõmodis quibus afficiebant. Ex lotharij snia carnoteñ. antistes ducẽ conueniens/ ex richardo petit: q̃obrem ipe qui christicola eẽt tã diris calamitatibus ꝑ gentem christum nescientem francos ꝑsequeret. Qui cognito hęc mala a richardo procurari q̃ lotharij iniquitatem atq; in se maliuolẽtiam maxime suspectam haberet: simulq; theobaldi qui ebroicam lotharij dono occupabat incursiones rapinasq; vlcisci conaretur: antistes firmatis cum normannis inducijs ad lotharium reuertitur. ¶ Legatione ad regem perlata: priusq̃ cum richardo lotharius quicq̃ pacti iniret: iniuriarum satisfactionem Richardo exhibens/ ebroicam duci reconciliatus dimittit. Succedente die cum ad conuentum normanorum eundem erat/ Richardus in castris danorum apud gondelfossam apparere diuersoria ad excipiendum lotharium iubet. ¶ Ibi habito conuentu lotharius

Ebroicã rex cepit

Theobaldus carnotẽsis comes vi citur.

Erarduſ danorũ rex.

Reconciliant lotharius & richardus.

UVA. BHSC. IyR_235

apud richardum se excusatū faciēs: cōmissorꝫ a se obliui sci ducē petit: speraret in reliquū tps regē sibi amicū fore & ad res suas adiutorē. Regis seu vera seu simulata man suetudine perspecta: richardus offēsam remittit: atq; ad hunc modum pace vtrinq; firmata discessum est. Ab hoc richardo siscanij cœnobium diuinæ trinitati dicatū est. Itemq; in suburbano rothomagi audoeni tēplū: & in monte tūba sancti michaelis monasteriū multis cœnobi tis cumulatum. Absumpsit autem illū mors anno salutis nō gentesimo nonagesimosexto: & apud siscanū sepul tus est. ¶ At inquiete animo lotharius regnū austrasiæ qđ ludouici prīs eius fuerat repetere ab othone cōstituit Ad eamq; rem cōgregato exercitu aquisgranū maiore q̄ credi potest celeritate ingredit. Prādenti vna cū vxore othonis: cū de francorꝫ inopinata irruptione nūcius affer tur: miruminmodū attonitus raptis q̄ potuit fuga elapsus est. Pręda ex regis palatio ditissimoq; oppido atq; ex oi puincia correpta contentus Lotharius: retro in frāciam cessit. Quem nō longo interposito tpe magnis copijs in secutus otho: castra e conspectu lutecię parisiorum po nit. Sed eruptione a ciuibus facta: & othonis nepote cū alijs compluribus fusis occisisq;: ciuitatis suburbia otho incendit. Nec moratur lotharius hostē ad ysaramvsq; cū hugone magno & hērico duce burgūdiæ p suessionēsiū agrum psequi: vbi tā multis occisorꝫ cadaueribus alueus oppletus est: vt a cōsueto fluxu ysara impeditus in agros sese effunderet. Nihilo tn segnius fugientē othonē fran cus psecutus est. At pacatis demū regibus austrasiā cu ius cā bellū gerebat othoni lotharius reclamātibus regni francorꝫ multis ꝓceribus dedit. repugnāte etiā hugone abbate qui occasiōe inde susceptā regnū affectauit atq; vsurpauit. Nec diu deinceps lotharius supfuit. nā apud remos morit: & in diui remigij cœnobio tumulto illatus est anno nōgentesimo octogesimosexto. At quia de au strasię regno pluribus locis fecimus mentionē: institutō

Sancti michael mōaste riū con struitur.

Lotha rius o thonem inuadit.

UVA. BHSC. IyR_235

nostro congruit qui fuerint olī eius regni limites patētius apire.testimoniū ex brabātię annalibus capientes.Duas austrasiæ primarias sedes aliqñ fuisse p tēporꝫ interualla cōperio.metti & aqsgranū. Hāc sigiberto filio rex dagobertus integrā viuēs attribuit:ab extrema scilicet burgundia ad alpes orientēversus & ad mare frisonū inter rheni & schaldis fluēta ptingentē.Cōphendebat traiectū Agripinā coloniā Treueri Maguncią.Brabantią.Gheldriam. Cliuią.cū hollandria atq; zelādia:hanoniā itē atq; hasbuiam.Leodiū Lēburgū.Alsacią.Comitis palatini q̄ citra rhenū sunt loca.Siluā arduēnā.Bartū/q̄d in ducalē postinde ,puectū est dignitatē.Cū ea portione q̄ lotharingia hodie appellaī q̄ ad mosellā flumē inchoat:multis oppidulis & vicis frequēs. Hāc gallię belgice late extēsam regionē prisci oriētalē francią: alterā cui carolus caluus ipe rabat:quia ad occiduū solē ,pcurrit occidētale dixerunt. Et austrasia quidē hiscæ finibus cōsepta ī partē lotharij magnij ipatoris vt supra a nobis relatū est postea veniēs lotharingię nomē adepta:ad othonē vsq; quē tertiū dixi mus pmansit. Lotharius ,pterea rex de quo lōge supius dictū ē othonis sororius tornacū/& alią q̄dā p galliā belgicā oppida ī ppetuam hæreditatē accepit.Recepta igit austrasia:ottho lotharingią ducatus appellatiōe sublimauit.Cuius magna ps brabātia extabat.Dictaq; est lotharingia inferior.at quia othoni lotharius suspectus erat:vt caroli fratris lotharij amicitią demereri posset:eum terræ tractū qui lotharingia nūc vocaī illi dono dat.Ratus Carolum bñficij recordatione frēm in fide& beniuolētia ne nouos belli motus excitaret retētuꝫ.Verꝫ Carolo aurelię in carcere defuncto(de quo infra diceī)Otho filius eius successit inducatu:paulopost sine liberis decessurus.Cui in ducatu succedere rata germania eius noie Gerberga/ ab henrico imperatore ,phibita est.Et receptis ac reseratis eidem Gerbergę & lamberto eiusdem marito hanno niēsi comitatu Louanio/Bruxellis.Niuella &plerisq; alijs

Austrasię regni limites.

UVA. BHSC. IyR_235

locis:ducatus Lotharingię comitibus ardēnensibus attributus est. Hunc tñ lotharingiam Godefridus Barbatus ꝑdicta Gerberga ꝓpagatus post centū annos ꝑ magna pte recuperauit:a quo Brabātię duces hactenus ottū habere leguñ. Succedentes inde imperatores inferiorē lotharingiā partim colonienſi: partim leodienſi eccleſię donauerunt. Nonnullavero ad leodios pōtifices emptione peruenere. Ad hunc modum mutilata auſtraſia cum nomen tum regni dignitatem amiſit. Adeo nihil eſt quod integrum perſeueret. Principum enim donatione in alterius poſſeſſionem multa traducuntur. Deſidentiū quoq; regum perduntur ignauia:vel tyrannide (ſicut ſequēs factum oſtendit) vſurpantur.

LOthario ſucceſſit filius odoleſcēs ludouicus. Quæ autem geſta ab eo ſunt ſilentio ab hyſtoricis prętereuntur:vel quia propter breuitatem regnādi nulla:vel quia indigna memoratu ipſi iudicauere. Apud compendium ſepultus nominis tantum appellationem ſui poſteris reliquit.

CArolus deiceps lotharij frater regni gubernacula ex lotharingia cuius ducatum gerebat tā q̄ legitimus hęres recipere tentauit:ſed laudūni cū vxore agentē hugo q̄ capetus appellatus eſt ope atq; ꝓditione anſellini vrbis antiſtitis recepta vrbe carolū intercipit:atq; aureliā in cuſtodiā mittit: āno ſalutis nōgenteſimo nonageſimo. Quo fere tpe āgli grauiſſimum danis tributū quotānis ſoluere data fide ꝓmiſerunt. is cenſus fuit decē miliū librarū auri anglicani. Interea caroli vxor duos enixa liberos ludouicum atq; carolum (qui præmatura morte defuncti ſunt) ſpem adipiſcēdi regni fruſtra accepit. Nā hugo ille capetus animi magnitudine & rebus potēs:cū eius conatus nemo reprimeret: vi atq; armis regni ſe dyademate inſigniri obtinuit:iactātes ad eā rē ſe a ſctis vualerio & richerio per qē tē fuiſſe admonitū, ꝓpterea q̄ eorū corpa dum de ſepul-

UVA. BHSC. IyR_235

chrō ob metū normānorum transferebant plurimo cultu honorasset & ad ꝓpria loca reduci curasset: Addebat ad miraculū legitimā generis successionē. Ab odone enī andegauo quē frāca nobilitas ꝓpter caroli simplicis pusillam ętatē regno suffecerat originē ducere gloriabatur/ eumq; ꝑtruum appellabat. Eius odonis frater robertus hugonē magnum parisiorū comitē cū genuisset. fuissetq; (vtpaulo supra scripsi) a carolo simplice ob regnum affecta tum occisus: ipe hugo magnus hunc regni vsurpatorem capetum ex aygunde primi othonis imperatoris sotore tulit. Qui ideo capetus appellatus est quia capucia per ludum in aula regia adolescētibus nobilibus aliis auferebat. Vnus tñ flandrensis comes arnulphus hugonis temeritati aduersari tentauit. Hinc excitato bello hugo toto artheſio comitatu Arnulphum mulctauit. Quem postea intercessore richardo normannorum duce ab hugone recepit. ¶ Arnulphū prętetea lotharij fratrem nothum remorum pōtificem: synodo eorum habita ab vrbe deiectū in vinculis coniecit & remis gelbertū philosophum posuit antistitē. Romani tamen pōtificis iohānis edicto arnulphus p signinum senonū pōsulem (reuocato gelberto) restitutus est. Hunc gelbertum magię scientem scriptores fuisse tradunt/ eamq; artē yspalis didicisse quis gallus esset/ & floriaci monachus effectus. Othoni propterea gratus cum esset: rauennatem ecclesiam administrasse: & tandē iohanne. xvij. mortem obeunte pōtificatum romanū fuisse adeptum. Nec fuit Hugoni vita diuturnior: sed ad reges frācos apud diui dyonisij ędem est appositus anno christianę natiuitatis nongentesimo nonagesimo octauo. relicto successore Roberto quē ex filia eduardi anglię regis susceperat.

capetus vnde.

Gelbertus philosophus.

Hūc secutus ē filius robertus bōis moribus spectatissimus rex nec minus optimis disciplinis eruditus. Cuius hactenus extāt i ecclīasticis sanctis pōclara scripta: q̄ respōsoria clerus appellat

Rēsoria roberti regis.

UVA. BHSC. IyR_235

Quoꝝ hęc ꝑcipua habenť. O iuda & hſeruſalem/qđ pri die natalis dñici cătari a clero conſueuit. Illud ꝑterea de ſctōꝝ martyꝝ triūpho. O cōſtātia martyꝝ: item & illud Cornelius cēturio/qđ ad diui apli petri arā ſcriptū cū romę eſſet pridię feſtiuitatis apli obtulit. Nec omittendam reor illā quā ſequentiā gallica eccleſia vocat Sancti ſpiritus aſſit nobis gtatia quę maximi alicuius theologi opus eſtimari poſſit. Principio regni eius Eudo carnotēſiū comes Caſtellū meldunēſe qđ bouchardi comitis erat galteri opera qui caſtello ꝑfectus eſſet occupauit. Quod a roberto ꝑmonitus/cū reſtituere ablata Eudo recuſaſſet/ accito richardo normānorum principe: arcē vndiq; circunuallat: atq; expugnat: ꝓditorem galterum in arce deprehenſum vna cum vxore robertus patibulo illaqueari iubet: & bouchardo arcem reſtitui. Tenebat eodem tempore burgundiā henricus. Qui vita deficiēs: cū ſe liberis carere intelligit terrā roberto legat. Quā obrem ad landericum niuernēſem comitē ſpectātes burgundi: roberto ſe optemperaturos negāt. Igitur accerſito richardo normāno quē ſecundū vocāt ꝑmotis copijs robertus Antiſſiodorum vrbē burgundo audientē obſidet. Cuius obſidionis perteſi ciues: dedita tandē ciuitate landericū quoq; regi dedunt. Recepta ciuitate aualonē ꝑterea munitiſſimā arcē robertus vi capit. Atq; hac expeditione ſatis ſuę eſtimationi factū ratus in frāciam ſe cōuertit/ vbi apd ſe nones bernardus quidā agens graui tyrānide dei ſacerdotes & templa vexabat. Qua perſecutione percitus leo thericus ſononenſium præſul communicato cum romano pariſiorum pontifice conſilio ciuitatē tyrāno liberat. Liberatam roberto permiſit. At cū renardus inde aufugiſſet: fromondus eius frater occupata arce: regi reſiſtit. Sed obſeſſam robertus poſt aliquot dies recepit: capto fromondo quem aureliam ad patrem renardum miſit: vbi paulo poſt defunctus eſt. Nec diu ſuperſtes robertus fuit. Nā quarto & vigeſimo regni ſui anno q̄ fuit xp̄iane

Eudo carnotē ſis comes.

Ducatus burgundiæ ex legato hērici ducis roberto regi dimittitur.

Lāderi cus niuernenſis comes de burgundia cōtēdit Robertus rex mo rit.

Eccl'ie a roberto extructe.

UVA. BHSC. IyR_235

gratię trigesimus supra mille ad cõmune regũ sepulchrũ delat9 & dyonisiana ędes sepultus est: relictis sue memorie p̃claris monumẽtis. Mõtis em̃ fortis arcẽ validissimis turribus & muris extruxit. Diui reguli apud siluanectu; ędẽ Aurelię diui aniani tẽplũ. Stampis diuę virgis marię basilicã. Augustuduni ędes sacras duas. Apud possiacũ diuę virgis eccl'iam. Hic cum vxores duas diuerso tẽpore habuisset: ex constantia guillermi arelateñ. filia henricum suscepit. Ex altera que nouiomẽsis erat: duos symonem & amalricũ extulit. A quibus focus: & duo eius liberi balduinus & amalricus hierosolimor; reges prodierũt

Ecc'e a roberto extructe.

De richardo secũdo insigni admodũ principe qũ mentio supra incidit: illud tradẽdũ litteris sum arbitratus. fuit illi in delitijs puella plebeia quã annos sex perdite amauit. tulitq; ex ea mares tris & fœminas totidem. Nec ab ea alienari potuit q̃q̃ a suis maxime rogarẽ illustri genere ducere vxorẽ. Sed puellam cõiugẽ accepit. Ex eius liberis duo richardus & robertus tẽporis successiõe ducatum normãnię administrauerunt. Tertius cui guillermo nomen erat in fiscani cœnobio monachus vixit. Alisia maxima natu reginaldo britonũ comiti copulata est alie nora flandrię comiti: tertia nauarre regi tradita.

Richardus.

Regioso regi roberto succedit hẽricus. Cui mater constãtia ita aduersari studuit: vt multis regni ꝓceribus ad eã deficientibus robertũ burgũdionẽ henrico preferre cũ cõtẽderet. Filios em̃ tres ex cõstãtia robertus sulceperat. hugonẽ ducẽ q̃ prępẽ mortuus est. Robertũ burgũdionũ ducẽ & hunc henricũ: de quo nũc scribimus: francor; regẽ. filia autem balduino de insula flãdrorũ comiti thoro licet immatura sponsa cõmittit. Aliza erat illi nomẽ. vnde nati sunt liberi mares duo ludouicus & robert9 & fœmina q̃ guillermo notho anglor; regi nupsit. Iam arces aliquot vrbesq; cõstãtia occuparat: cũ henricus matris potentiã furorẽq; veritus: ad robertũ normãnorũ ducem accessit: auxilium

Cõtẽtio de regno inter fratres

Normãnorum dux robert9 hẽrico regi auxilium tulit

UVA. BHSC. IyR_235

opemq; aduersus maternã vim petiturus. Qui hẽrici fortunã miseratus: magnis illũ muneribus cumulatũ: valido q; insup milite instructũ: ad patruelẽ suũ malgeriũ q corbolij comes erat mittẽs: comiti mãdat henrici ptes sequatur & quoad p eũ cõmode fieri possit tueat. Abeunte a duce hẽrico: ipse dux finitima normannię castra q̃ regis erãt capit ipositio illis firmissimo p̃sidio: ne ab illis quicq̃ belli in hẽricũ insurgeret. His igit auxilijs: suis quoq; copijs auctus hẽricus nõ lõgo tpis ꝓgressu & maternũ i se rigorẽ deflexit: & q̃ illa abstulisset partim vi partim libera deditiõe facta recepit. Et p id tp̃s parisij ciuitas cõflagrauit. Quo anno dñice salutis millesimo trigesimoquarto. Cãpanię comitẽ eudonẽ & balduinũ flãdrẽsem q̃busdã arcibus oppidisq; mulctauit. Quę commoda hẽricus in deũ referẽs accepta: diui martini tẽplũ q̃d cãporũ appellat: a se parisij cõstructũ sacerdotibus quos seculares vulgus vocat assignauit. At nõ fuit illi eadẽ erga hoies gratitudo. A normãna nobilitate post roberti mortẽ in suũ ducem guillermũ cõspiratiõe orta hẽricus potiendi tilliarię arcis cupidus a guillermo impetratã sed a gilberto crispino q̃ seruãde arci prꝑerat defensam vi expugnat atq; incẽdit. Deinceps ad septẽtrionẽ versus secũdũ mare ꝓficiscens argẽtonã diruit. Inde ad tilliariã reuersus arcẽ instaurat impositio p̃sidio Cũ suscepta aduersus guillermũ cõspiratio ꝓcederet guillermus ad hẽricũ nũcios mittit: orãs vt paterni in se meriti recordatus: se roberti ducis a quo olim opẽ accepisset filiũ cõtra inimicos violentiam iuuet. Quo nũcio motus rex correpto ꝓ tpe exercitu: ad halsedunũ vna cũ guillermo copias i cõspiratores ducẽs eos multo militum numero supiores fudit. Neq; hoc mõ meliore rex aio in guillermũ pseuerat: plerisq; hẽrico sua dentibus neustriã repetere que ditionis francoꝝ fuisset. Atq; his verbis motus henricus: bipertito exercitu normanniã ingressus est: vno caletos duce eudone fratre: altero gaufredo martello ebroicenses inuadit. Ea re cogni

Priorat⁹ diui martini de cãpis

UVA. BHSC. IyR_235

ta guillermus diuersis copijs: regis conatus tardere festinat. Ipse aduersus regē proficiscitur. franci qui in caletos grassabantur: & ad mortuū mare vsq; peruaserant a normānis susi: occisiq; sunt. Quā victoriā postq̄ guillermus accepit: in collem q regis castris ꝓximus erat caduceato rē ascēdere iubet: atq; ibi q̄ maxima posset voce nūciare fugatos fusosq; francos esse. Re cōperta henricus iniuriā acceptā vindicaturus: gaufredū andegauēsem i auxiliū accersit. Atq; ita vno agmine ꝓgressi cū sinū quēdā pelagi cui vadadiuę nomē est vno traiectu trāsire oēs non potuissent: alterā q̄ impediēte ęstu restiterat. Guillermus adorit atq; interimit: spectāte hēríco q suis inter labente ęstuario auxilio esse nō valebat. Quo infortunio admonitus rex: se cū reputat q̄ iniquę Guillermū lacessisset. Igitur per nūcios ducis amicitiam expetit: & initam illibatę seruauit: restituta arce tillaria quā a guillermo iniuste rapuerat. Hic est guillermus roberti filius nothus q angliā haroldo rege occiso occupauit: eāq; melioribus legibus informauit atq; cōtinuit: quibus hodieq; vtuntur angli. Guillermꝰ normanoꝝ dux angliā occupat.

¶ Quieuit deinde a bello hēricus & Philippū quem ex anna russionū regis georgij filia extulerat: se viuo regnare imperauit. Fuere ꝓterea hēríco liberi duo Robertus burgūdię dux atq; hugo qui magnus appellatus est. Hērici tpe berēgarius turonēsis dyaconus errorē de eucharistię sacramēto excitauit: vbi nō verum xp̄i corpus: sed exēplar quoddam corporis iesse dicebat. A quo postea resipiscens sentētiā mutauit. vixitq; apprime liberalis in pauperes: & fœminę cōgressus impatiēs ita vt a plerisq; ꝓpter multā eius sanctitatē mortuus sit honoratus. Nā hildebertus cœnomanēsiū antistes multis illum carminibus extulit: in quoꝝ extremo ad hūc modū scripsit. Post obitū viuā secū. secū requiescā. Nec fiat melior sors mea sorte sua. Atq; eodē quo id factū est anno hēricus defunctus cū atauo atq; auo regibus sepelit anno salutis mīlesimo sexagesimo. Moriēs philippū filiū, balduino flādrię

UVA. BHSC. IyR_235

comiti cõmendauit vt illi tutor adesset. fuit itaq; balduinus philippo fidelissimus eiq; adulto regnũ sine controuersia administrãdũ reliqt. Huius regis ętate burgũdi cũ ãnos cẽtũ & trigita frãcis regibus paruissent ad cõrardũ impatorẽ defecerũt. Vñ factũ est vt q̃ vna erat burgũdia in duas partita sit: & alterã q̃ cãpaniã attingit franci. alteram q̃ bisantinos spectat alemãni impatores tenuerint.

Burgũdię diuisio.

¶ Eiusdem compendij Liber sextus.

PHilippus qui hoc inter reges francos nomẽ primus accepit, pspera fortuna vsus duxit vxorẽ berthã florentij hollandię comitis frigię regis filiã: quę ludouicũ atq; cõstantiã peperit: Erat p id tẽpus biturigũ comes harpinus vir strẽnuus & bellipotẽs. Qui in expeditionẽ quę illo tẽpore ad hierosolymã primũ duce petro heremita deinde godefrido bullione parabat, pfecturus: cũ rei pecuniarię indigeret: biturigũ pricipatũ regi venalẽ, pponit. Quẽ sexagita milibus nũmũ ab henrico emptum frãcoꝝ ditioni ascribit. Adiũxit p̃terea vastiniũ ex hmõi causa. Orto inter gaufridũ batbatũ andegauũ & fulconẽ richinũ vastinẽses fratres: ob male distributã pr̃nã hereditatẽ: richinus hẽrico, pmittit se vastiniũ illi ppetuo relicturũ: si se aduersus fratrẽ bello decertãtẽ nõ ipediat. Igr̃ annuẽte philippo: richin⁹ fratrẽ deph̃sum i custodia donec morereť habuit: atq; ita vastiniũ Hẽrico pmisit. Ex quo factũ est vt crescẽte supiore fortuna: philippo pariter habẽdi cupido augereť. Ea, pter vilcassinũ qđ ad frãcos respicit: & francũ appellatur occupat: & aduersus hugonẽ dñi martini cõmitẽ montẽ melianũ munitissimã arcẽ muro circũcingit. Inter hęc cũ ludouicus adolescereť: & iã spem faceret futurę magnitudinis: pr̃ ad regni cõsortiũ illũ admisit. Qui non p socordiã atq; ignauiã mollis & effœminatus: neq; ferarũ venationibus occupatus: etatẽ egit: sed nũc iaculãdi: nũc sagit

Butirriges iurę ẽptionis ab francos ptinent.

Vastiniũ itẽ.

Ludouicus ad regni cõsortiũ a pr̃e admittit.

UVA. BHSC. IyR_235

tandi:vel armoꝝ se cōsuetudine exercebat. ¶ At philippus filij cura a negocijs respirās:in aliud se incōmodū intricauit. Nā in berthā odio cōcepto eā apud monasterio lū in arce asseruari iubet abducta a foco andegauo Bertrāda vxore:quā in pellicē annos cōplures habuit susceptis ex ea liberis philippo & floreo atq; filia vna. Eiꝰ adulterij cā a stupro nō respiscceret philippus romanus pōtifex vrbanus secūdus regi hoīm cōionē interdixit. Habuitq; apud clarūmōtē aruernię ciuitatē synodū anno salutis millesimo nonagesimoquinto vbi de moribus cleri multa istituit. quoꝝ illud añ oia est:ne a quouis principe bñficioꝝ inuestiturā clericus recipiat. Pręterea de cogēdo aduersus turcos exercitu lōgā oroné habuit. Quāobrē plurimi adducti se cruce signarūt. atq; imprimis aymarus aniciēsis. i. podiensis antistes clarus hītus:atq; alij de qbus posterius scribemus. Cōgregādi concilij occasionē petrus heremita dedit. Ex hierosolymis eñ reuersus vrbano narrat vidisse se symonē hierosolymę pīarchā i seruitute a calipha rege miserabiliter teneri & ludibrio haberi sarracenis. Quę lachrymādo cū petrus referret:hic pōtifex motus de expeditiōe i syriā ducēda aīm adiecit. Igr excōicatiōis ignominia pcitus rex:recepta bertha bertrādā dimisit. Inter prīs libidines ludouicus regni admistratione curiosissime gerēs:aduersus guillermū nouū āglię regē qui normāniā roberto fratri abstulerat:plīs aliquot fœliciter gestis grandi sp aiose gessit:ita vt despata victoria anglus retro ad suos se cōuerterit. Vbi dū venatiōi in dulget sagitta incerto auctore traiectus iterijt. Fuit eq dē ludouico nō segnis cura rebelles edomādi. Bochardū ei mōtismorētiani dñm ob lesā diui dionysij libertatē i arce obsessum ad se venire & cāna eccl'ię illata cōpēsare coegit. Droetū montiacū pterea eius criminis pticipē icendio castelli quo se recepat affecit. Eius quoq; virtute & diligētia mathei bellemontis temeritas pœnas luit. Qui ablatam castelli lusarceñ. partem hugoni claromontēsi

Philippus bertham dimittit: & Bertrādā in delitijs habnit.

UVA. BHSC. IyR_235

Ludouicus ecclesię & pacisturbatores punit.

cuius filiam duxerat vxorē restituere contēneret. Nam castellū vi atq; armis receptū ludouicus hugoni restituit Fugientē aūt matheū ad chābeliacū vsq; persecutus: eū in arce obsedit sed crebris imbribus fatigatus & cōtinuo tonitru pterritus miles: relicta obsidione & pte castrorū incensa/sē fugę commisit:a qua non ludouici reuerentia non clamor/non prēces fugientē cōtinere potuerunt. Ea re tantā indignationē concepit ludouicus/vt parisios repetens sepenumero diceret:pulchrius esse crudeli morte si honesta esset occūbere:q̄ cum dedecore vitā ꝓducere. Igitur nouo exercitu cōtracto bellū redintegrare cō tendit. Sed mattheus bellomōtēsis gnarus stultū esse maiorum iussus non parere:amicoꝝ; interuentu:& ipsius in super philippi auctoritate benigniorē habuit ludouicu; satisfactione incōmodorum exhibita. Elbonē prēterea rossiacū qui Laudunesi & Remensi clero frequentē vim inferebat ad penitentiā compulit. Pari quoq; virtute leonetum de magduno aurelianensem ecclesiā turbantem cōpressit. ¶ Per hos item dies guido de rupeforti primę nobilitatis homo ęgre ferens filiā quā ludouico nuptui dederat diuortio fuisse dimissam/ꝓpterea q̄ cognatiōis gradu ludouico cōtingeret:belli occasiones queritabat. Nec defuit maliuolo homini ad flagitiū socius. Erat in materna flumine castellū gorneiū. aquis murisq; munitissimū. Cui hugo pomponus prēerat guidonis sectator. Hic q̄ secus publicā viā castellū situm esset: abductos a mercatoribus equos in arcē sustulerat. Ea re indignatus ludouicus cū predā pōponus non redderet: ad castellū copias ꝓ tēpore celeriter cōtractas mouet. vbi dum aliquot dies distinetur:guido de rupeforti de obsessis sollicitus a theobaldo cāpanię comite p richardū suę factionis cōsortem auxiliū petit atq; impetrat. Ipse interim aliquot regni loca incursionibus populat. Ad ludouicus cognito theobaldi aduētu:ex finitima gorneyo gēte milite raptim collecto:in comitē instructo agmine pergit. Quem

gorneiū i materna fluie.

Theobaldus cāpanię cōmes contra Ludouicum.

UVA. BHSC. IyR_235

pfligata magna exercitus pte in fugã vertit. Inde reuers⁹ victor ludouicus castellũ recepit. ¶ Accessit ad hęc alia ab hõbaldo turbatio q ſctẽ serẽne castellũ qđ in biturigibus ad lemouicenſes ſpectat incolens biturigum agros crebris incurſionibus vaſtabat. Igitur in predatorem profectus ludouicus in conſpectu hoſtium caſtra locat. Per fluebat eum locum riuulus quem hombaldus ad vtram q; ripam occupabat: & quo vadum erat ne ſtanco pateret tranſitus liber: preacutos palos defixerat. Qua re poſt q̃ ſe remorari: ludouicus videt: ipſe citato equo in hombaldum fertur: quem & alterum cui iuxta erat in profluẽtum proſternit. Quibus in alteram ripam elapſis: ludouicus qua vadum eſſe intellexit traiſciens: in hoſtes prope iam attonitos irruit. Quem inſequẽtes franci hoſtem ad caſtellum vſq; profligauerunt. Hoc euẽtu perterritus hõbaldus ſe & ſua ludouici poteſtati permiſit. Recepto caſtello ludouicus hombaldum in turre ſtampenſi cuſtodiri iubet. His diebus Robertus de bruxello in agro pictaueñ. fontiſeuraldi monaſteriũ a petro pictauoꝝ epo adiutus inſtituit opus mirificũ & celebre. Hęc atq; alia ſtrẽnue gerente ludouico. Philippum melduni ęgrotantem vita deſtituit. Cuius funus religioſę curans ludouicus ad diuum benedictum ligerenſem extulit vbi ſe delegerat ſepeliri. labente incarnationis dominice. Anno centeſimoſexto ſupra mille. Philippo adhuc viuente cum perſyriam atq; paleſtinam chriſtiani a mahumeti cultoribus diris iucurſionibus premerentur. ingens ex prouincijs orbis chriſtiani militum & populi exercitus inſurrexit in ſyriamq; profecta eſt. Cuius bone partis ductor fuit Gaufridus bullonę & lotharingie dux comitantibus eum fratribus ſuis euſtatio & Balduino. quibus ſe comites addiderunt. Anſelmus richemontus Balduinus mancium comes. Robertus flandrenſis. Stephanus valeſius. Hugo magnus Philippi Regis frater viromandorum Comes. ¶ Robertus Normannorum dux. ¶ Raym.iiij.

Hõbaldus i biturigib⁹ Officiũ egregij militis.

Expeditio hieroſolimitana a Gaufrido bullone duce

UVA. BHSC. IyR_235

mundus tholoſates & alij cõplures. Duxit non minus ſe gniter copias petrus heremita qbus p̃dicãdo hortãdoq; aim dabat/inter p̃liãtes fortiter militãs. Gaufridusaũt: cui ad tam longã diuturnãq; militiã non ſuppetebant opes

Metten ſium libertas

bullionẽ caſtrũ quod in leodijs eſt oberto gentis eṗo vẽ dit: acceptis mille & trecentis argenti marchis. Mettẽſes p̃terea qui ad lotharingię principatũ ptinebant recepta ab eis grandi (ſicuti ego accepi) pecunia: ſui iuris eſſe per miſit. quod non ſecus ac recuperatã libertatem hactenus ſeruant: & conſtanti virtute tuentur.

Cõtentio de loco vbi rex ſacrari debeat.

DAtris funere digna pietate expleto: Ludouicus & ſi populari beniuolentia iuuaretur: nõ pauci tñ ex regni primoribus ſuſpecti cũ illi eſſent: cõſilio yuonis carnotẽſiũ eṗi cõfeſtim aurelię cõuentũ habuit. Ibiq; cõuenientibus ex ſenonenſi ,puincia & vicinioribus vrbibus eṗis: regiis inſignibus ornatus rex appellatus eſt. Quo ritu vixiexacto: ecce a remis miſſi ab archip̃ſule nũcii venere/ in mã datis habentes dicere remenſem eccleſiã vnã inter francos eſſe: vbi reges ſacra vnctione liniri optima cõſuetudine oporteret Sed cũ ſacrũ iã miſteriũ abſolutũ itellexerũt obmuteſcẽtes irrita legatione reuerſiſunt ¶ Nec regi nouo quies diuturna fuit. Gingo ſiqdẽ ruffus: & Guido crociacus eius filius p̃dis aſſueti: & qbus doleret q; caſtello gorneli ſpoliati a rege eſſent: aduerſus quẽ eudo corbeij comes ſuppetias fratri mittere recuſaſſet: inſidias eudoni parãt: eũq; relaxandi animi cã venatũ ,pdeuntẽ inuadunt. Atq; in vinculis in arce firmetis balduini cõiiciũt. Qua re aiaduerſa eudonis amici ludouico iiuriã ſui dñi renunciant. Adijciẽtes cũ caſtellanis: hoc eſt cũ oppidanis pepegiſſe: ſe eos dũ adnenirent i caſtellũ admiſſuros eſſe. Rex igitur paucis ne ab hoſte dinoſceretur adcitis: ad firmitatẽ contendens. Anſelinũ cũ quadraginta equitibus p̃mittit. Qui per pontem ad hoc paratũ introducti ſtrepitu & ſuſurro ſuo caſtellanos rei ignaros excitarunt.

Eudo comes corbeij a gingone fratre dũ venatiõi idulgẽt capitur

UVA. BHSC. IyR_235

Quo factū est:vt noctu &viarū angustia ꝑpediti q ꝑmissi erant retro abire cōpulsi sunt anselino capto: quē vna cum eudone corboliano in ergastulum castellani demisere.Fuit ea re supra q̄ credi potest indignatus ludouicus.Idcirco festinanter ꝓperat castellum obsidere aggeribus quiq; per circuitum erectis.Per eā obsidionem cō perto ꝙ guido creciacus variato frequēter habitu ad obsessos clam introire tentaret ludouicus arcem oppugnat Qua re territi castellani ludouici ptāti se ꝑmisere.Quos aliis fortunis omibus mulctati:alij carcere longo afflicti mortē obierunt.Receptis ad hunc modū iis quos hostis vinctos tenebat:ludouicus reliqs metum incussit. ¶ Sed aliud difficilius mox bellū ab anglo rege exortū est.Eodem tēpore henricus quartus anglis ipabat.cuius nomē grande quidē fuit.de quo herlinus vates āglus vaticinatus esse phibet q inter anglos diuinatiōis non mediocre nomē obtinuit.Hic hēricus ordinatis apud āglos rebus cū in normāniā anno dñi centesimodecimo supra millesimū venisset:arcē gisortij quę ad eptā annē inter francos normānosq; limes est:a pagano arcis dño vi extorquet. Q d factū postq̄ resciuit ludouicus legatis ad hēricū missis petit/arcē aut restituat aut diruat.Sed ad hoc vētū est vt cōuentu apud plācas hito reges de hac re colloquiū inirent.Cū ad designatū consilio locū reges accessissent ludouicus aliquot ex suis ad henricū legat.Cuius legationis primarius ad hunc modū locutus fuisse phibet. Cū normānię principatū hērice ex franco rege recepisti: iureiurādo inter vos sancitū est vter vestrū gisorciū arcem aut brayū occuparet:is ifra q̄rtū occupatę arcis diē eā diurnet.Q d pactū q̄nqdē ꝑuaricatus es:ꝑcepit rex vt cō ditiōi obediēs arcē gisortij quā occupatam tenes oīno ꝓsternas:& q̄ dāna intulisti cōpenses Si quispiā ex tuis ad est q pactū neget:patus est rex aut idoneis testibus id ꝓbare:aut bello rem suā agitare.Hęc cū henrico nūciassēt legati:nullo expectato responso:ad regem se receperunt

Bellum ab Anglia

Oratores franci ad hēricū anglum.

UVA. BHSC. IyR_235

Quos ꝓtenus secuti quidā ex normānis:regē ipudenter cōueniūt:cōditionē(cuius mentionē fecerāt legati) pnegantes. ꝓpterea l. tigiosā rē iudicio decernēdā eē. Mittūt igitur iterū ad henricū nunciꝫ q certamen singulare: aut bellū indicent. Quibus rndit anglus:se id qdē (accedēte ꝓ tpe occasione)curaturū insanu hois eē/se rēꝙ oēm suā incōstanti fortunę velut aleā luderet cōmittere. Ad hęc henrici verba tumultuantes frāci/leuibus qbusdā plijs in normannos cōcurrunt. Sed cū nox supueniēs pugnā dire nisset/discedente gisorciū āglo/ frāci caluū mōtē petūt Qui sub diei sequētis lucē correptis armis gisortiū expugnare cū statuissent:inde sūt normānis ex oppido erūpētibus repulsi. Hoc vt diximus inchoatū bellū sedo tandē anno finē cepit guillermo hērici filio ludouici iussa capessente. Cui ob ingenuā eius indolē: arcē cuius cā digladiatū erat:liberā ludouicus dimisit. ¶ Per id tps inhūanū fa cinus a socero in generū patratū silētio ꝓterire nō possū Est enī tū sceleris atrocitate:tū supplicij grauitate cognitu dignū. Est ꝓxime seqnā edita rupes: i cuius altissimo iugo guydo quidā nobilitate insignis arcē munitissimā extruxerat:indito a suo noie arci vocabulo. Rupes ei guidonis etiā nunc appellatur: in eo cū aliquot sęculis ipē primū:deinde filij eius duo successu tēporis habitassent. vicinos populos p̄dis affligentes:guido tandē alter hęreditario iure arcē suscepit. Quī maioꝝ suoꝝ vitā exosus:ad humanitatem se cōuertit:ducta vxore guillermi cuiusdā potentis normanni filia. Hic guillermus normanna perfidia vsus:genero insidias ponit. si quo mō arcem illi eri pere posset. Satellitibus igitur/quo loricis sub sagis instructos erat/secum assumptis in sacellum quo rem diuinam auditurus erat gener contendit. Ibi simulata pietate pfidus socer dum venientē cum vxore generū intuetur occupata sacelli ianua guidonē sūmouet. Quē dū satellites gladijs cōfodiunt:misera vxor in virum humi procumbentē se ꝓsternit:prompta omnino vulnera quę marito infer-

Crudele factū.

Rupes Guidonis.

UVA. BHSC. IyR_235

rent satellites in se excipere: aut pietate atq; mia ferociã cõpescere tyrãnorũ. Sed frustra gladijs districtis lachrymę obijciunt: interimit auctore socero gener. Et q in arce inuenti sunt ad vnũ oẽs necant. Pia aũt vxor & viri & suo cruore madẽs: se ad vitã reputãdo vt potuit illapsa: dũ mortuũ maritum gemẽs osculatur: ipsa pariter occubuit. Postq̃ tã atrox flagitiũ in vulgus delatũ est: finitimi loco ꝓceres sceleris imanitate exciti/veriti quoq; ne anglus opẽ guillermo ferret/cõtracta ex agris q̃licumq; manu arcem circũsistunt: missis ad ludouicũ festinãter nuncijs/quid de homicidis agendũ statuat inquirẽtes. Rex crudele factũ detestatus mãdat eos grauissimo atq; igno minioso supplicio affici. Cũ ad arcẽ aliquot dies ꝓceres cõsedissent/rebus suis desperẽs guillermus: colloquio impetrato pollicet/si aliã sibi suisq; sedem dẽt: se locũ in potestate obsidẽtiũ relicturũ. Cõplures ex ꝓceribus ꝓmissum admittentes dãt fidẽ postulata cõplendi. Qui in arcem recepti reliquę multitudini obsistere nec ingressum ꝓhibere valẽtes: fidẽ datã seruare nõ potuerũt: qui furẽtium more beluariũ cohors intus irrumpens satellites laniat: euulsis quorũdã intestinis: alijs p fenestras p̃cipitatis: quos qui foris aderãt lãceis mucronibusq; excipiebãt. Exsectũ autẽ guillermũ flagitij auctorẽ corde p̃cordijsq; euulsis: crudeli vt dignus erat morte necauerunt. Occisorũ p̃terea cadauera cratibus ligneis imposita ĩ sequanã obiecerũt: vt scdo flumine rothomagũ delata: dignas suo flagitio penas luisse testimonium normãnis darẽt. Ad hãc impietatem philippus philippi regis nothus guillermo fautor fauisse creditus est. Nã a rege tertio vocatus: siue cõscientiæ metu/siue cõceptę rebellionis cõcupiscentia remoratus parere neglexit/ amicorũ potẽtia fretus. Sed repugnantẽ & magduni obsessum ludouicus castigauit. ¶ Eodẽ animi robore Hugonẽ puyssiacũ qui carnotensium agrũ puaserat/ecclesiasq; p̃dabat: neq; superis neq; hoibus indulgẽs in castello puyssiaco cõpræ-

Philippus spurius.

UVA. BHSC. IyR_235

hendit: atq; ad castrū laudunū i vinculis habuit. Vñ post
Corbolium. ea liberatus est: corbolij arce ludouico pmissa: quā theobaldus cāpaniæ comes eudone defuncto occupare vehementer ardebat. ¶ At hugo quietis impatiēs/ & datæ fidei oblitus. cū i flādriā iter factus ludouicū accepit: ea pto cū theobaldo & henrico anglo cōsilio: puyssiacū qd dirutū frāci reliquerāt instaurat. Theobaldūq; & normānos nō contēnendā manū in castellū admittit. Nec sua seruare contētus: thuriū belsię oppidū copias ducit atq; obsidet. Ea re ad ludouicū delata a flādria: quo iter habebat reuertēs: ad hostes exercitū ducit. In aduenientem theobaldus eruptione facta ꝓgredit. Sed francos potē
Puyssiacum. tia in arcē se recipere cōpulsus est. ¶ Est in cōspectu puyssiaci tumullus terreus quē occupare cū ludouicus festinasset: in eo castellū magno suos periculo extruxit. Nā i eū vsq; locū ex arce puyssiaci iaculis & fundis emissis nostros hostis appetebat. Castello absoluto: ꝑsidioq; & q̄tū ꝓ tpe opus erat cōmeatu instructo: rex thuriū venies nouas copias parat. Moxq; ꝓ iamuillē ducens a theobaldo armis impetitur. Qui q̄ militū numero supetior esset: de victoria ferme securus suis animos facit. At cōtra frācus oia in virtute ponēs hostē viriliter excipit. Promoto ꝑlio cū ad Rodolphi viromādēsis tētoria theobaldus venisset rodolphus & vos inqt briēses iā primū in viromādos audetis ꝓcurrere. Atq; ita locutus in theobaldū impetū fecit. Qui ferocis hostis incursu territus: ad signiferū suos
Theobaldus cāpanus comes supatur. oēs conuenire magnavoce inclamabat. Qua etiā excitati frāci resumptis animis adeo ferociter ꝑlium cōmittūt: vt hostem i fugā actū ad puyssiacū vsq; sint ꝓsecuti. Ab hoc tpe theobaldus animo languidiore fuit: cœpitq; illū fortuna deficere. Quāobrem a rege impetrat carnotum tuto se recipere possit. Igitur abeunte comite: & hugo & puyssiacum in ludouici potestatē venere. Hugonem aūt fortunis omnibus destitutum dimisit: arce ad solum exciſa. Reliquos cōiurationis conscios vel morte affecit ve

UVA. BHSC. IyR_235

hereditatibus mulctauit. ¶ Dū his rebus ludouicus occupaſ. Thomas de marla ſtupēdę īmanitatis latro laudunēſem cleꝝ atq; īpam vrbē multis incōmodis afflixit diūtæ marię tēplo incēſo: atq; diui iohānis mōaſterio crebriaco nogentoq; ereptis: vbi extructis p ambitū turribus foſſiſq; prēſidium īpoſuerat. Ex quibus oppidis icurſiones crebras faciēs oīa populabaſ. Cuius iniquitati vt occurreret clerus cōſilio francoꝝ ſacerdotū viēnæ indicto vbi pōtificis maximi legatus affuit. Thomas obſens oīm militię dignitate exuiſ: atq; hoīm cōione interdicit. Orātibus ludouicū ſacerdotibus in thomā expeditionē reciſpere. Quorū pcibus adductus rex ad creciacū caſtra ponit. Nec multo negocio oppidanos ad deditionem compellit. inde nihil cūctatus nogentū adit: vbi thomas incolebat: quī paucis ſupra diebus lauduneñ. antiſtitē galteꝝ templo p ſummā iniuriā abductum oculis priuauerat: & mox necatum in proximū agrū nudū ,prici mādauerat. Cuius flagitij magnitudine indignatus ludouicus arcem ,ptenus oppugnare iubet Qua recepta eos qui thomæ inſeruiebant furcis appendit. ¶ Recepit pterea belloua cum: quā lancellinus donni martini comes ad ſe ptinere iactabat: quī & īpe ī eccl'ias earūq; miniſtros impia crudelitate graſſabaſ. Ferēte ludouico tā diligēter opē tutelāq; dei ſacerdotibus venit ad eū ex biturigibus alardus guillebaldus ab archēbaldo miſſus quē hayno borbonij dñs portiōe ad ſe ptinentis hereditatis ſpoliauerat. Erat eni archēbaldus haymonis ex fratre nepos. Igiſ poſtulat regē ius i ea cā dicere: & pariter auxiliari eccl'iis atq; inopibus q̄bus multas calamitates hyamo iuexiſſet. Alardo hęc nūciāte ludouicus priuſq̄ p hāc iniuriaꝝ occaſionē armis decertareſ: haymonē ad ſe vocat. Nō parētē in caſtello germiniaco qđ munitiſſimum ſibi hyamo milite & cōmeatu inſtruxerat obſidet Nec obſidionē diu paſſus q̄ temerariū iudicaret potēti regi contraire petit ad regē ire ſibi liceat: Ad quē dimiſſo ſupercilio veniēs: relicto in

Haymo borbonius.

UVA. BHSC. IyR_235

ludouici ptāte castello: veniā accepit: deductusq; in fran
ciā publico iudicio nepoti q̄ abstulerat reddere cōdēnat

Bellum ab hēri co āglo. ¶ His ꝓspere a ludouico gestis maius aliud bellū icidit. hēricus anglus qui normānīā tenebat adiūcto sibi theo, baldo cāpaniæ comite: cū & pecunia & dignitate cū ludouico certaret franco subesse recusabat. Est oppidū qđ aquā nicasij incolę vocāt epta flumine vndiq; allutū qua iter ī normānīā est. Id breui militū p̄missa: ludouicus suos occupatū mittit. Oppido recepto rex locū q̄ bello ī nor mannos gerēdo ydoneus erat: turribus firmat: atq; preſi diū imponit. mox qñquidē anglus ad collē q̄ postea ma lesitus appellatus est: castra habare nūciabat: augere & ipse copias instituit. Conuenere ad regē instructo milite balduinus flādrēsis & focus andegauus: & alij ex frācis p̄imi ꝓceres. nec minore conatu anglus ad eū quē nūc memoraui collē castellū extruxit qđ ꝓpugnaculū aduer sus frācos esse in posterꝝ posset. Postq̄ vero parato iusto exercitu ludouicus anglū inde abijsse cognouit: illo sub lucē ꝓfectus castellū expugnat atq; ꝓsternit. Fuit deide anglo fortuna deterior. Nā tribus diuersis locis a francis impetitus: cui primū occurreret hesitabat. Focus ei a cœ nomānis: ludouicus a pōtiuiaco: & balduinus aliūde hē ricū inuasit. Accedebat ad dirā sortam suoꝝ defectio: & quorūdā aulicoꝝ odiū ita vt ipe nusq̄ securus nocturnā custodiā in armi excubare in cubiculo p̄ciperet: mucro

Hēricus a suis de stitus. nem q; ceruicali supponere. interdiu aūt gladio semp ac cictus familiersissimos quosq; domo sine ense egredi nō pmittebat. ¶ Dū his malis hēricus āgeret: enguerrādus

Balduinus flādrensis male cu ato vul nere in terijt. caluomōtensis hō diues & militię insuetus: eu delium ca stellū (pditoribus normānis) anglo surripuit. Ex quo in terdū copiosa manu in vicinū agrū erumpens aduersus anglū p̄lio dimicare nō formidabat. ¶ At postq̄ ī cuiusdā arcis obsidione resistens balduinus flandrensis in fa cie vulnus accepit: quo male curato non multo post tē pore iterijt. Simulq; desciuit a rege focus andegauus da

UVA. BHSC. IyR_235

ta guillermo henrici filio: filia vxore. Nec tamen his auxilijs destitutus rex animo intabuit: neq; destitit anglum normānosq; psequi: itavt positis aliquādo ex aduerso castris bouchardus mōmorētianus & guido clāromōteñ. cuneo facto aciē hostiū puadentes normānos ad peditē militē retro abire cōpellerēt. Quos insecuti franci: non q̄ hostis loco sedebat sed in cōfertissimā aciē deserto ordie puecti mox terga verterūt. Quos rex cū cōtinere nō potuisset: lētissimo quo ad potuit agmine ne discessus fugæ similis videret: andeliū se contulit. Inde receptis ex fuga suis: nouisq; copijs coactis: iterū ī anglum mouet: atq; intereundū arce diuerij incensa: vernolium pgressus cum oia igni ferroq; pderet. anglus tñ in aciē non pdijt. Non inuento hoste ludouicus in carnotos (qui theobaldi ditionis erāt) impetū facit: aio ciuitatē desolādi. Sed occurrente illi cum interiore diuę marię tunica clero religiosus rex iram deposuit. ¶ Eadē tēpestate gelasius secundus pontifex romanus hēnici imperatoris furorē timens (qui italię clades plurimas inferebat: mauriciumq; bracharensem pōtificē esse cōtēdebat) in galliā ad ludouicū adnauigat. Sed magalōę cū appulisset: valitudinarius ex pleuresi factus: pperante illi obuiā Ludouico cluniaci morit. Cui suffectus guido vienneñ. antistes ac Calixtus secundus appellatus ope & potentia Ludouici adiutus: romā (excipiētibus cū magna lętitia populis) se cōtulit. At hēricus imperator ęgro animo ferens pontificem a francis in vrbem deductum esse: constituit infestis copijs remos perdere (vbi concilio eporum habito pontifex eum excommunicatiōe pstrinxerat) Quod quidem facile factu arbitrabatur: q; Henrici angli filiam vxorē duxisset. Consilio imperatoris ad Ludouicum relato maioribus q̄ solitus erat copijs comparatis grandem admodum exercitum conflat. Interim dum delectus militum haberetur: diuum dyonisium petit atq; precaturvt sibi regnoq; aduersus hostē tutor adsit. Sanctorum autem corpora quæ

Nota vie errorem.

Diuersū castellū Vernolium.

Hēricus q̄rtus imperator ī remos copias parat.

UVA. BHSC. IyR_235

munitissimo loco asseruari solent educi e feretris iubet. vi
Auri flā ma. senda venerandaq; his qui aderant proceribus & pplo. Moxq; sumpta ex altari auriflamma (id enim peculiare signum regibus frācis est dū difficille aliquid in potentē quēpiam hostem suscipiunt.) Igitur hoc insigni ornatus rex remos petit: ibi acies instruunt. In prima remi atq; ca
Ludoui cus aci es istru it. thalauni duce theobaldo cāpanię comite sunt cōstituti. secundā tenuere aureliani atq; stāpēses & ij q ad ditionē dyonisiani cœnobij ptinebant. Tertiā sibi ducendam ex parisijs & finitimis locis ludouicus desumpsit. Paucis de inde interiectis diebus aduenientes magnis copijs instructi guillermus aquitanię dux: & niuernēsis comes in prima acie collocant. Radulpho autem viromādo quē mil tum delectissima manus sequebat dextrum cornu picta uisinistrū assignatur. Itaq; tā multus exercitus fuit quā tus a nullo superiore frācoꝝ rege cōparatus fuisse lectū sit. Sed henrico imperatori animus elanguit: qui postq̄ francoꝝ ingentē in se belli apparatū accepit relicto negocio timide abscessit. Huic hērico vxor erat machildis henrici anglię regis soror. Quo sine liberis defuncto: ma childis normanniā reuertēs scdo nupsit gaufrido martel lo andegauoꝝ turonorumq; & cœnomānorum comiti. Hinc prognati sunt gaufridus plantageneſtus & guillermus lōgaspata. Tertio filio henricus nomē fuit q angliæ pfectus rex andegauiā cū cœnomānia & turonia posse dit. ¶ Interea dū hæc apud remos gerūt Anglus spe bñ gerendę rei dū ludouicus abest adductus franciā vasta
Amor teus mō teforten sis henri cū pellit auerniæ comes malus. re contēdit. Sed opera amorrei mōtefortēsis qui tuendę regionis cā relictus a rege erat: anglus ingēti suo damno repellit. ¶ Alemāno impatore superato. ludouicus exer citū dimisit atq; ad dyonisianū cœnobium voti compos veniens gratias deo & sanctis martyribus supplex pso uit. Quoꝝ feretra suis humeris in testitudinē vbi diligēti custodia seruāt deposuit: donis cōpluribus religiose exhibitis. ¶ Dedit post hęc alterā belli causam auernorum

UVA. BHSC. IyR_235

comes qui furto claromontē vrbē ep̄o abstulerat. Quā iniuriā ab antistite ad se delatā molestissime rex tulit. Et ꝓmoto in comitē valido exercitu ciuitatē recepit: rebus inter ep̄m & comitē cōpositis. Sed diuturna non fuit pacis cōditio renouātibus aruernis bellū. In quo mouēs ludouicus q̄q̄ iam ætate ingraueſceret: dehortātibus expeditionē amicis valitudinē dissimulās pergit. In ea expeditione vsus est maxime opera caroli flandrensis & foci andegauorum ducis. pr̄eterea britonici atq; amorrei: rei militaris apprime periti. Prima apud mōtēfertandum duobus circiter passuū milibus ad claromontē distante decertatio fuit. Oppido recepto cū iā aruernia ois regis ditioni se dederet. Affuit cū ingētibus copijs guillermus aquitanię princeps suppetias aruernis laturus: ꝓpterea q; hi ad ducatū eius pertinerēt. Qui ex vlcino mōte castra ludouici cōtēplatus que in planicia locata erant: copias apparatū q; admiratus: ad regē nūcios mittit: dicere se quidē in eū nihil deliquisse cuius optimo iure subdit? esset: sed rōne moueri: vt comitis atq; aruernor̄ causam tueretur qui in fide eius persisterent. Si qđ ab illis pctm̄ esset: deducturū se comitē a quo malefactor̄ rationem lege iudicioq; exigat. Si regi ita placebit: daturos illi aruernos nō cōtēnendos obsides. Nūcijs auditis rex cōsilium ex suis capit. Igit̄ receptis obsidibus: paceq; restituta: cōuentus aurelię inducitur. ¶ Cū in flādriā ex aruernis carolus comes reuertisset: cōsuratiōe quorūdā apud brugas flādrię insigne oppidū: in eccl'ia sancti donati a Bochardo p̄positi eccl'ię fratre comes carolus occiditur. Qui em̄ primā in ea ecclesia dignitatē gerit p̄positus appellatur. Quo execrabili facto ad iracūdiā permotus ludouicus: brugas cōtēdit: eccl'iamq; vbi homicide tāq̄ in arce incolebant circūuallat. Ex q̄ se furtim surripiētes bochardus & bertōpus: ille fugiens deprehensus oculis orbatus est: atq; ad palū deligatus sagittis in faciē eius actis cū interijsset in rotā altissimo tigno superfixam tanq̄ ad

Guillermus aq tanus dux ope fert aruernis

Motus i flandria cōtra comitem. Bochardus et bertop? comitis interfectores puniuntur.

UVA. BHSC. IyR_235

ſpectaculum ſublatus: mox in ſordidiſſimā cloacam abiectus eſt. bertopus aūt a furca pependit: appenſo cū eo viuo cane q̄ ſtimulis a carnifice agitatus in bertopi faciē furens pēdentē laniabat: & interdū ſtercore pfundebat. ¶ Reliquos quos in turre cōpr̄ehendit e turris faſtigio p̄cipites dedit. vnū vero (yſaac illi nomē erat) cū ſpe vitā di periculi monachatū profiteri p̄miſiſſet: captū laqueo ſtrangulari iubet. Eius factionis auctor Guillermus nothus qui ypras ſe receperat poſtq̄ Ludouicū ad ſe comprehēdendū properare intellexit: eductis ex oppido tre cēt'is delectis militib⁹ regi occurrit. ¶ At partita acie milites Ludouici alij in hoſtē concurrūt: alij in arcē per poſticū cōſentientibus caſtellanis ſe cōferūt. Atq; ad hunc modū guillermo ſpes flandria potiēdi ablata eſt: de ſatellitibus vero ſuppliciū ſumptū eſt. ¶ Affecit p̄terea ignominioſa morte thomā de marla quē non longe a concilio regi inſidias ponētē interceptū Laudunū miſit: ibiq; interimere hoiem iubet. ¶ Venit non lōge poſt ad ludouicū innocentius ſecūdus maximus pōtifex aduerſante ſibi petro leone ab altera cardinaliū parte electo Cui obuiā progreſſus rex: cū vxore & liberis apud iulianū legorienſem pontificē debita veneratione excepit: opem fortunaſq; ſuas oēs pollicitus. Synodos em̄ duas apud claromontē vnā. apud remos alterā innocētius celebrauit. Nō ignoro blondū atq; platinā ſcripſiſſe hūc innocētiū regnante philippo in franciā veniſſe: quibus franci annales non aſſentiūtur. ¶ Inter hęc nunciatur ludouico filiū eius philippū dum extra muros pariſij equo veheret in terijſſe. Nam inter crura laſciuientis equi cū domeſticus ſus incurriſſet equus ferociter ceſpitans iuuenē humi deturbat: quo lapſu nocte q̄ inſecuta eſt deceſſit. Cuius mors ſicut mœrori ludouico fuit: ita eū admonuit rerum futurarū ſollicitū eſſe. Tum em̄ in mentem venit diui bernardi clarę vallen. vaticiniū. Nam cū ludouicū clerū bona aliquādo vſurpantē bernardus argueret: nec p̄terea ab

Guillermus nothus auctor.

thomas de marla punit Innocētius ſecūdus.

Philippus ludouici filius equo deturbat⁹. moritur.

UVA. BHSC. IyR_235

stineret. hęc inquit tua rex pertinatia filij interitu mulcta bitur. Igitur cū annoꝝ plenus esset: plurimisq; laboribus affectus ex amicoꝝ cōsilio ludouicū alterū filium q iunior appellatus est in cōsortiū administrādi regni assum psit: remisq; deductū regia vnctione atq; corona eū insigniri iubet. inde Parisiū reuersus postq̄ resciuit theobaldum cāpanię comitē in perfidia persistere: q̄q̄ in semore grauiter vulneratus esset: ad castellū bonęuallis mouens: locū omnē preter cœnobiū diruit: pari item ruina contriuit castellū reginaldi quod theobaldo parebat. Postrema vero ludouici expeditio in brissonetū quod ligeri fluuio finitimū est fuit: ob dñi iniquitatē qui vias publicas mercatoribus prędudebat. desolata igitur arce cum valitudine & quotidiana tussi laboraret apud montricardū decubuit. vbi cōpluribus episcopis accersitis postq̄ confessionis sacramēto cōscientiā emūdasset: cōferri sibi sacrā eucharistiā postulauit. Interim dū ad id se parant sacerdotes ipe vestibus indutus & cubili exurgens: obuiā sacerdotibus pgit. Recepto celesti cibo rex ludouicū ad se vocās regni se administratiōe abdicauit. hęc prelocutus ego inqt ludouice regnū quod male ipse administrauit tibi cōmitto. tuere quoad per te fieri poterit dei ministros. inopes foue: viduis atq; orphanis subsidium ferto. Hęc postq̄ dixisset suppellectilē regiā oēm per eccl'ias distribuit & egenis erogauit Ludouici glorię atq; optime fœlicitati dari plane pōt. pleroſq; suo tpe ordines aut originē aut magnū sctitatis incremētū accepisse: inter quos sunt cluniacenſiū qbus locū dedit atq; extruxit Guillermus pius aquitanię dux in territorio matisconēsi regnāte carolo simplici cū Adrianus secūdus apl'icę sedi pside ret. Huius aūt Ludouici tpe ordo est lōge dilatus. hospitalariorꝝ pręterea prēmonstracēsiumq; atq; templariorū sanctissime institutiones: quę non secus ac vitę & morū luminaria in orbē christianū effulserunt. Quibus splendorem addebat diuus ille bernardus clareuallis primus

Ludouicus iunior viuo pre coronatur

Bōaual lis diruta.

brissonetū castellum dirutū.

Montricardum Religiosus rex.

Quorū dā ordinū origines & incremenꝫ ta.

UVA. BHSC. IyR_235

abbas qui olerum loco fagi frondes desumebat: & pane ordeaceo admixto milio & vitia vtebatur. Talis diu fuit religiosis hoibus viuendi austeritas & parcimonia. Sed vbi possessionibus aucti prouētibus ditati sunt: apud suc cessores illoꝝ virtus et dei pietas elāguit: ita vt in luxum parcimonia: in superfluas opes paupertas: in fastū humi

Cartusi/ enses. litas: in lasciuiā continētia: in cōfusionē ois fere ordo nūc nunc versus parui habeatur. Cartusiensiū quoq; durissima austeritas & parcimonia eodē fere tēpore dū annus salutis ageret. Millesimus cēteſimus trigesimus secūdus suę sanctitatis lumen exhibuit. Cū autē morbo paululū leuatus ludouicus esset ad sancti dyonisij cœnobiū orationis gr̄a venit. Inde abeūti nūcij ex aquitania detulere guillermū eoꝝ principē cōpostellā ꝓficiscentē defunctū esse: atq; ex testamento hęredē instituisse vnicā quā filiā habebat. Ea re cognita rex testamētū laudat. Moxq; filiū ludouicū cū sexcētū auratis eqtibus duce theobaldo comite & radulpho viromādēsi cū sigero sancti dionysij abbate in aquitaniā mittit Burdegalę cōuentus ꝓcerum habitus est: atq; ibi oīm consensu ludouicus alienorā aquitanię heredē vxorem duxit: quā statim regia corona donatā se in franciā comitari iubet. ¶ Dum hęc a filio gerūtur: pater augescēte morbo: peractis que ex ritu xp̄iano solent: mādat paumentū tapete insterni: & sup eū crucis ex cinere signū fieri/ vbi et iaceret atq; morereť. Decumbēs igitur in tapetę rex defunctus est regni sui āno. xxx. ętatis autē. lx. anno xp̄iane salutis millesimo centesimo trigesimoseptio. Elatusq; ad sanctū dionysiū ibi sepeliť.

De quo sequēs epigramma scriptū inuio.

Illustris genitor ludouici rex ludouicus.
Vir clemens xp̄i seruorum semp amicus.
Institui fecit pastorē canonicorum.
In cella vęteri trans flumē parisiorum.
Hanc vir magnanimus almi victoris amore.
Auro: relliquijs ornauit: rebus: honore.

UVA. BHSC. IyR_235

Sancte dionyſi qui ſeruas corpus humatum:
Martyr & antiſtes ludouici ſolue reatum.

¶Huius ludouici cui groſſo ꝑpter corpis molem agnomen fuit opus eſt diui victoris cœnobiū: quod ī ſuburbano pariſiano ad orientē ſolē a fundamentis extruxit. Abeo ꝑterea caroli locus ciſtercienſis ordinis in agro ſiluanectenſi ędificatus eſt. & cœnobiū puteolanū in agrovaſtiniēſi. Reliquit ex adelaidę vxore ducis morianę filia liberos mares ſex. Philippū quē ęquo delapſum iteriſſe diximus. Ludouicū qui regnū adeptus eſt. Henricū belouacoꝝ pontificē. Petrū qui reginaldi de courteriaco filiam vxorē accepit. Et philippū pariſieñ. eccleſie archydiaconū quē immatura mors aſſumpſit. Fuit quoq; iter liberos quartus: cuius nomē autores pretereunt. pater roberti comitis pertici & drocarum quos druydes antiquitas appellauit. ¶Eius regis ętate apud legiēſem vicum porcus editus eſt facie humana. & gallinę pullus quadrupes prodijt.

ACcepta patris morte: Ludouicus cū res aquitanię ordinaſſet: in franciā ꝑpere reuertitur. datq; aliſiā regine ſororē arnulpho viromandenſi vxorē. per illud fere tēpus iohannes de tēporibus morte abſumptus eſt. Quē pertinaci cōſenſu franci atq; germani ſcriptores a caroli magni impio ad hūc vſq; ludouicū vixiſſe tradūt. Quod ſi a fide nō abhorret: tercētū ſexaginta & vno anno ſuperſtes in terris fuiſſe credendus eſt. Quo tēpore in territorio beluacenſi fromōtis monaſteriū erigitur. Inter hęc galletus mōmorenſis comes cum in vicinos agros graſſaretur ducto ad monceyum exercitu arcē rex euertit. Ea tempeſtate ab hieroſolymis venere ad ludouicū nuncij q ingentem in xp̄ianos cladem feciſſe turcos nūciarēt & vrbes aliquot occupaſſe. Quæ res merori ludouico fuit. Eapropter ve zelatj quod burgūdię oppidū eſt contracto conſilio: recens xp̄ianę pietatis a turcis acceptū incommodū per

iohānes de tpib⁹ annos ccc.lxj. vixit.

UVA. BHSC. IyR_235

bernardū clareuallensem abbatē qui postea in numerō sanctorū relatus est renūciari iubet. ¶ Quo sapiēter atq; venustissime elocuto rex imprimis charitate accensus suppetias rei xp̄ianę laturū (crucis insigni assumpto) promittit. quē secuta Alienora vxor & multi ex francorū nobilitate primores eodē se voto astrinxerūt. Ad hanc longinquā expeditionē cū necessaria parant: imperator Cōrardus non dissimili animo exercitum ex suis cogit. Sed quia difficillimū videbat tā potentes & numerosos exercitus ex diuersis populis cōtractos concordibus animis cōtinere. eisq; vno tēpore sufficere cōmeatū: cōmunicato consilio inter principes cōuenit alemānos prius / deinde francos ꝓficisci. Igitur per germaniā atq; pannoniam ducentes cū in thraciā peruenissent: in conspectu constantinopoleos ciuitatis stationē fecere: vbi se ex diuturno labore reficientes: emanuelē constantinopolitanū imperatorem cōuenerūt. cū quo de rebus ad expeditionē presentem pertinētibus colloquio habito: duces itineris ab emanuele acceperūt. Quos incōsiderate secutus cōrardus grauem suorū stragem ab yconij soldano accepit Qui de xp̄iano exercitu nūcio accepto grandes ex oriēte copias cōtraxerat: constitutis militū prefectis qui conrardo occurrerēt. Greci eū vię duces quasi paucorū dierum itinere capadocia transmissa in terrā vberem cōrardū perducerent: monent duodecim tm̄ dierū commeatum ferat. Cū in lichaoniā per viarū angustias exercitū greci loco sterili statuissent inito cū turcorum satrapis clā destino tractatu: in vasta solitudine Conrardū relinquūt atq; ita e castris noctu aufugiunt. ¶ Ducibus & cōmeatu destitutus imperator: a prefectis militū consiliū capit. Stat omnium sententia retro qua venerant cedendum. Inter consulendum exploratores referunt magnas turcorum copias non procul abesse. Quo nuncio perterriti germani: quos & labor fames q; extenuerat de rebus suis desperant. Turci vero non parum a lacres pharmone

Expeditio in hierusalem

UVA. BHSC. IyR_235

duce nichil pigritantur christianos inuadere donec victoria potiuntur. Traditum est emanuelis dolo gipsum farinæ admixtum fuisse: vnde panis quo vesceretur christianus exercitus confectus est. Itaq; ex septuaginta milibus quos pręter pedites. Cōcardus secum eduxerat: vix pars decima superfuit. Imperator cum paucis ad niceam vrbem se recepit. inde misso ad ludouicum federico suorum duce cladem nunciat. Re comperta Ludouicus ad conrardum comitante fœderico consolandi hominis gratia venit. fuit inter Conrardum ludouicumq; longum & familiare colloquium deinde admissis primoribus aulicis conuenit negocium susceptum iunctis exercitibus pagere. atq; postq̄ itinerisnonnichil simul profecti sunt imperator animo repetens suorum paucitatem/ & q̄tum illi dignitatis atq; auctoritatis fortuna detraxisset: partem reliquiarum sui exercitus itinere terrestri ex epheso constā tinopolim præmissa: ipse mari eodem se contulit. Ludouicus vero inde transiens ad flumen venandri castra ponit cupidus manum cum turcis cōferre. Dum eo loci statione haberet miles francus ab altera fluminis ripa iaculis fundisq; hostis nostros aquatione prohibebat. Sed reperto vado franci flumen traijciunt: atq; in turcos progrediuntur. Quibus partim fusis partim occisis aut captis castra eorum diripiunt atq; ingentes inde opes exportant. ¶ Postridiæ habitę de turcis victoriæ v'tra progredi acies rex imperat. Incedendi hic mox constitutus erat. ¶ Singulis acieb.s ex primoribus satrapis vnus signifer præficiebatur. ¶ Eo autem die Gaufridus remacinus pictauus gerendi vexilli curam susceperat. ¶ Cui mandatum erat ad montem vsq; progredi qui in via qua iturus esset agmen editus videbatur ¶ Et isthic castrametari. Signifer igitur in prima aciæ mouens: cum ad constitutum sibi locum ante solis occubitum venisset: ratus parum itineris illo die confeciſſe: & lucis satis ad transmittendum montem super

Victoria de turcis

Error signiferi

UVA. BHSC. IyR_235

esse dicētibus vię exploratoribus nō ꝑcul abesse planici em vbi ſtatiua haberet vltra ꝓgit. At poſtrema acies len tius incedens q: locus caſtris deſignatus prope eſſet: tur corū iſidijs graui eſt incōmodo ꝓfligata. Nā hoſtes poſt q̄ acies diſiunctas ꝓgredi & primā lōge abeſſe videt: iu gū mōtis occupare feſtinant. Atq; in nros qbus erat per Turci in noſtros. vias anguſtas in mōtē cōſcēdēdū adoriunt. Atq; adeo vſq; occidunt: donec nox ꝑliū diremit. Abeūtibus ide cū ingenti ꝑda & captiuoꝝ nūero turcis: recipientes ſe nri cū neq; de prima acie quicq̄ cōpertū haberēt: neq; gna ri viarū eſſent qd ꝑ denſas tenebras agerēt cōſultant. Cū placuiſſet forte fortuna iter ꝓgere deſpiciunt in planicie ignes: quo ſigno admoniti caſtra ſuoꝝ poſita illic eē: ad ſtationē egre gueniūt. Tū periculi magnitudine cognita vt qſq; vel patrē vel filiū aut amicum deſiderabat ita illa chrymabat & fiebat totis caſtris mœror & luctus. Redi tegrato exercitu víribuſq; receptis rex ſupatis montium iugis ad vrbem cui a francis ſatilia nomen inditū eſt cō Vrbs ſa tilia tendit. Eſt eni ad mare ſita potēs: ſed agri indigēs ꝓpter turcorū potentiā: q ꝓximas arces occupāt/ nec ſinūt in colas terrā colere. Sunt tñ intra vrbē feraces horti fructi feris arboribus cōſiti. Mercibus porro & cōmeatu q̄ ma ri íportantur affati valet. In ea ludouicus cū ſe exercitum Portus q; aliquot dies curaſſet: relicto pedite q̄ eū terra ſequereť ſācti ſy cū reliquo exercitu ad ſcti ſymeonis portū mari delatus meonis. eſt: vbi mare influit far fluuius q antiochiā iterluit. Cogni to ludouici aduentu raymōdus ātiochenus prīceps ma gno ſuoꝝ nūero comitatus regi obuiā venit. quē i ciuita tē regio apparatu exceptū honorabiliter habuit Et eo cu rioſius id faciebat: q̄ potētia regis fretus vicinas quaſdā alapiā ceſareāq; ſibi iimicas ciuitates i ptātē ſuā adigere ſparet. Sed voto obſtare ludouicus dicebat q̄ hieroſo lymā prius videre aſtringeretur q̄ aliquo ſe bello impli caret. Regis reſpōſo raymōdus irritatus ex eo tēpore ma lo in francos animo fuit: ita vt inſidias regi tendere nite

UVA. BHSC. IyR_235

retur. Itaq; alienoram suā ex patre neptem ludouici vxo
rem illexit: dicere illicitū esse se ludouicū comitari q eam
cōtra ecclesiasticas leges accepisset/mulierē scilicet quar
to cognationis gradu ei ꝓximam. Proinde cupere se ab
illo separi. Hanc vxoris cōtumaciam ęgre ferens ludoui-
cus qñquidē eā arctissime amaret/diu contendit eā secū
educere. Sed illa pertinaci animo repugnans apud ray-
mondū remansit. Quamobrem noctu egressus vrbe lu-
douicus hierusalem se contulit. Quo etiam conrardus i-
perator hibernis apud emanuelem constantinopolitanū
exactis aduenerat. Visitatis deinde summa religione lo-
cis quos sua presentia & sanguine christus sacrauerat prī
cipes aconem maritimā vrbem ꝓfecti sunt. Vbi conuen
tu habito de re cōi & bello concordibus animis gerēdo
consultant. Quattuor erant oīno in syria & palestina prī-
cipatus qui a principibus christianis per id tēpus admi-
nistrabantur hierosolymitanus cui ꝑerat balduinus rex:
Tripolitanus: Antiochenus: & rochenus eufratem versus
Qui omnes spem non paruā ceperant magnorum prin-
cipum ope atq; auxilijs ditiōis suę terminos ꝓferre: q̄ob
rem donis ingentibus quisq; certabat principū amicicia
demereri. Visū añ oīa est ex vsu xp̄ianoꝝ damascū ꝓfici
sci. Pręconis ergo voce edicitur oēs Cęsareā philippi cō-
ueniant: q̄ syrie vrbs est in planicie constituta: iunctis ibi
exercitibus per montem libanum ordinato agmine ad
quartum a Damasco lapidem castra metantur: ex quo lo
co qui daria appellatur vrbs prospici potest. Damasco ꝓ
ximi sunt complures per quinq; fere passuum milia hor-
ti: ex quibus multa ciues commoda ad vitę alimentū pci
piunt. Eos occupare nostris in aīo erat. Quibus captis si
cut detrimentū plurimū incolis accederet: ita adiumenti
non parum nostris afferretur. Nam cū vasti sint & aqua
rum fistulis ex proximo amne diriuatis irrigui: omnium
pręterea fructuum genere feraces multa exercitibus at-
q; iumentis pabula suppeditare poterant. Igitur ex omni

Conrardus ꝑperator

Cęsarea philippi

Damascus

UVA_BHSC. IyR_235

militum numero tribus instructis aciebus: primã balduinus hierosolymitanus. alteram frãcorum rex: contardus imperator tertiam duxit. Erat ex ciuitate vna ad hortos via: & qua vector equus sm̃ cum clitellis aut corbibus duci posset. Et singuli horti macerie terrea circunuallati: angusta inter vtrosq; semita relicta difficilem p̃bebãt accessum Et post quidem materias latebant sarraceni qui per macerias hortorum ex industria perforatas in adeuntes poterant sagittas iaculari/neq; a nostris poterãt facile cohiberi. Ad hoc quisq; horti dominus turriculã in suo fundo extruxerat: quas eo tempore sarraceni & p̃sidiis & commeatu muniuerant. Et ad hunc quidem modũ horti arcis loco ab hoste tenebantur. Procedens autem balduinus cum illo primus peruenisset: frequentibus sarracenorum sagittis tardatus publico itinere relicto/ ad deijciendas terreas munitiones alia via se conuertit. Multis locis effractis macerijs sarraceni deprehenduntur cõ pluribus eorum ĩteremptis captisq;. Reliqui qui per hortos excubabant cognita balduini irruptione se fuge cõmittunt. Occupatis hortis sarraceni id quod futurũ erat coniectantes: fluuiũ qui pone muros Damasci fluit/ne in vsu nostris esset densis sagittarijs ad oppositam ripam cõplẽt Quo facto nr̃os a flumine ,phibebant Sed postq̃ totis copijs dígladiari nr̃icœperunt hostẽ repetere damascũ cõpellũt. Cõmissum ibi ab impatore egregiũ facinus mem orię ,pditum est Cũ iperator pedes p̃lio interesset: exertoq; gladio pugnaret: sarracenusqppiam ignarus q̃nam cõrardus eẽt eũ arctissime a collo p̃hẽdit At conrardus tam valido ictu sarracenũ inter collũ armũq; sinistrũ pcussit/vt ab ea pte ad dexteram vsq; adacto gladio hoiem secuerit Quo admirabili cũctis facto reliqui exteriti p̃liũ sarraceni deseruerũt Re ad ciues relata cœperunt de salute desperare: namq; plęriq; sarcinis quas exportarent cõgestis fugę se parabãt: at si forte subita oppugnatiõe p̃merẽtur: muroq; hostis superaret p muri am

Egregium ipatoris cõrardi factum

UVA. BHSC. IyR_235

bitū qua obsidio erat tigna bonę crassitudinis intra vrbē cōstituūt vt hoc repagulo impeditus miles dū obstātia dimoueret ipsi spaciū haberent demigrādi Sed nō placitū est deo xp̄ianos tā insignēvictoriā obtinere. Erāt syrij q̄dā proceres qbus balduinus hierosolymitan⁹ rex fidē habebat. Hos damasceni cōuenientes magnis ornāt donis pollicēturq; lōgo maiora si ab hortis quos tenebāt xp̄iani i oppositam fluminis ripā exercitū traducere possint. Negocio ab syris recepto ad principes veniūt. Oñdunt lōge facilioré obsidionē fore si ad alterā vrbis regionē milites locarent: pręsertim q̄ eo loci debilior ciuitas esset: & humilibus muris cōmunita: nō virgulta neq; arbores illic esse qbus a flumine ,phiberent: flumen p̄terea lentius illic fluere. Quibus cōmoditatibus accidere posse: vt ad primā oppugnationēvrbe potirent. Syrorū verbis credu li principes in eā ptem quo syri eos ducūt copias oēs migrare iubēt. Castris positis munitiones contēplati: malis se cōsultoribus vsos esse intelligūt q̄ a flumie ,pcul eēnt/ & hortor⁹ bñficij destituti. Itaq; commeatu egentes quo nec a syris iuuari poterāt: neq; vrbē oppugnare munitissimā: neq; ad hortos vñ venerāt regredi tētauerunt. Nā relictis a nr̄is hortis sarracení multis sepibus atq; tignis vias p̄cluserant/ maceriasq; resarciuerant: in eis tanq̄ i arce firmissima se tutantes. ¶ Tot difficultatibus impliciti principes & q̄ maxime a syris ,pderent obsidionē solue runt. Cōrardus vero nō multo post in germaniā reuertit Ludouicus in sequenti vere franciā petit. Ad hunc modū duo dilectissimi exercitus nulla re glorioſe gesta hostili ludibrio fuere. Hac ętate claruit illustris doctor Hugo de sancto victore. ¶ Dissoluto christianor⁹ cōuentu: noradinus ex infideliū turba potens princeps nihil cunctatus copijs coactis antiochiam petit. In quem egressus raymōdus cū incōsiderate pugnat occiditur. anno salutis. M. cxlviij. Comes vero edessanus dum se domum recipere contendit interceptus in vinculis situ & squalore

Francos syrij decipiunt.

Hugo de sctō victore

Raymō dus occiditur.

UVA. BHSC. IyR_235

loci extinctus est. Tripolitanus quoq; comes a ficcarijs quibusdã cõfodit. Ad hũc modũ bona palestinę ps xpiã nis erepta est. Ludouico ex palestina reuertenti greci occurrũt. Captumq; dũ prẽda exultãtes nauigãt georgius siciliẽsis nauigij rector ludouicũ ex hoste recuperat atq; in siciliam ducit. Inde romã ,pfectus rex galliã repetiuit.

Gaufredus andegauię comes.

¶ Regresso in galliã ludouico gaufredus andegauus comes & eius filius Henricus qui regnũ anglię postea adeptus est regẽ orant suppetias illis ferat aduersus stephanũ anglũ qui normãniam iniuste occupabat. Cõparato igit exercitu rex in stephanũ copias ducens non difficili negocio normanniã recuperat: quã hẽrico restitutã/ hanricus vexiuiũ quod normannũ appellãt regi dat. ¶ Nõ manfit in fide henricus qui ludouici cõtẽptor mandatis parere negat. Mox tũ cum vernonẽ & nouũ mercatum rex illi abstuliffet fimulata obedientia eas a ludouico recepit. Eadẽ fere tẽpestate alienorã Guillermi pictaueñ. filiam petulantem quidẽ fœminam rex dimisit: plærisq; asseuerantibus cognationis gradu ludouico attinere dubas licet ex ea filias suscepisset. Consultor (vt plęriq; asserunt) bernardo Claręualleñ. in ea re fretus. Quã a ludouico dimissam hẽricus vxorem desponsat. Quæ res initiũ fecit multis postea bellis. Nã ob eas nuptias aquitania/ andegauia: cœnomãnia: & turonẽsis comitatus henrico aduenere. Quos principatus defuncto eius prẽ henrico vna cũ anglię regno suscepit: potens aduersus frãcos effectus. Genuit enim ex alienora richardũ/ henricũ/ & iohãnẽ quos successores habuit & gaufridum comitẽ filiã primogenitã castellę regi dedit vñ ,pdijt blancha diui ludouici mater. Alterã duxit bizuntinus imperator. tertiam saxonum dux accepit. Othonis qui impio alemãnos prẽfuit matrẽ. Quartã sibi copulauit tholosatiũ comes. Cæterum rex ne sine liberis masculis vita defungeret cõstãtiã alphõsi castellę regis filiã ducit. Quæ dũ scdo ptu filiam alterã edit moritt. Huic supinduxit alizam Theobal

UVA. BHSC. IyR_235

di bleſeñ. filiam forma pudicitiaq; laudatiſſimam. ¶ Acceſſit iterum ludouico cauſa belli in auernos gerendi p̃pterea q̃ guillermus podieñ. comes: & claromontenſis princeps præterea polliniaci vice comes: eccleſias peregrinoſq; populareñ. Quos prelio victos in vinculis habuit. Mouit quoq; in cabilonenſem comitẽ qui cum cluniacum ſpoliandi loci cauſa ſatellitibus ſtipatus proficiſcereť: cœnobitas ſacratis deo veſtibus ornatos cũ multa plebe illi obuiã reuerenter occurrentes ſpoliauit: quin gẽtis ex populo interſectis Quod flagitium vlturus rex cabilonem & montem ſancti vincentij qui comitis erant receptis: bipertitoq; principatu: burgundoꝝ ducí partẽ: alteram niuernorum comiti dedit. Hic tñ quem poſtremo nominaui ſeditioſos veſelai ciues in abbatẽ pinconẽ qui eorum dominus erat concitauit ita vt monaſterium diuturna obſidione vexatum cœnobitę egre tuerentur: niſi regis auctoritate adnixi opem accepiſſent. Mulctati ſunt ciues ſeptuaginta milibus ſolidorum quos compenſandi damni cauſa monaſterio penderent. Niuernienſis vero iureiurando adactus eſt ſuo contentus eſſe & non deinceps perſequi ſeruos dei. Sub hoc ludouico: valdo lugdunenſis ciuis admodum diues atq; opulentus erogatis in pauperes diuitijs chriſti paupertatem omnino imitari conſtituit. Hic cum litterarum ignarus eſſet obtinuit ab eruditis libellos aliquot gallicos ſibi cõſcribi: vbi nonnullæ doctorum ſententiæ inſertæ eſſent. ¶ Quod poſtq̃ adeptus eſt: eaſq; ſuo ſenſu homo ydiota interpretatur docendi officium apud ſui ſimiles vſurpans. multis ſe atq; diſcipulos erroribus implicauit. Fuit enim in prælatos eccleſiæ præcipuo odio infeſtus. Admonitus autem ab errore reſilire. Oportet inquit deo magis q̃ hominibus obedire. Quare pertinax & delyrus hereticus anathema factus patria extruditur. A quo valdenſes ad hunc vſq; diem nominati: ſui præceptoris multis per orbem locis tuentur errorem.

Bellũ in auernia

Valdo.

UVA. BHSC. IyR_235

Visum de philippo augusto nascituro.

TAm egregijs gestis de hoibusq; cõmendatissimus cũ esset ludouicus: liberis tñ infœcundus p̃cipua illi cura erat suscipiendę ꝓlis. Eã ob rẽ hãc vnã sollicitudinẽ tantũ deo cõmittebat. Ergo exauditus: philippũ ex aliza suscepit: cui ꝓpterea q̃ dei munere datus esse crederet: adeo datus cognominatus est. Verũ priusq̃ nascere: quiescẽti p̃i hoc ĩ somniũ apparuit. Videre visus est filiũ calicẽ manu tenere humani cruoris plenũ: eũq; suis ꝓceribus ꝓpinare ex quo ipsi biberẽt imperterriti. Quod visum pater vni tm̃ henrico albano qui legationẽ aplicam apud francos per id tp̃s gerebat retexit. Sed defuncto ludouico legatus rẽ ꝓpalat. Anno superiore q̃ ludouicus mortẽ obiret: curat philippum regni cõsortẽ assumere. Quare remis ꝓductũ magna pompa adolescentẽ sacrare iubet: annũ vix quartumdecimũ agentẽ. Cui dũ coronatur guillermus nouelli regis auũculus romorũ primas & sanctę sabinæ cardinalis romanus legatus affuit. Henricus itẽ anglię rex ob eas quas a rege in francia terras possidebat obsequẽs ꝓ debito subiectionis philippo astitit. Sacro coronamenti absoluto memor rex adolescens q̃ impie pleriq; p̃ franciam deierarẽt: & execrabili deũ blasphemia ꝓuocarẽt legem tulit: si quis eius impietatis reus cõptus esset in fluuium aut paludẽ citra necẽ dimitteret. In iudeos quoq; quos erat p̃ oẽm franciã ingens multitudo seueritatem exercuit. Itaq; huic pfidię gẽti impia cõsuetudo erat surreptũ quotãnis aliquẽ infantẽ xp̃ianũ i locũ apd̃ se subterraneũ ducere: atq; illũ diu pœnis affectũ: tandẽ dieveneris sancte cruci affigere: contẽnentes hoc suo immani facinore dei xp̃i mortem & xp̃ianor̃ religionẽ ludibrio habẽtes. Quam rem postq̃ rex certo cognouit iubet ad .iiij. kalẽdas marcias oẽs iudeos cõprẽhendi. Compræhẽsos auro argentoq; atq; vestibus spoliat. ¶ Erat inter bituriges æbes charetonius potens & insignis prædo: quem in dei seruos grassantem philippus ducto in eum

Iudei puniũt.

UVA. BHSC. IyR_235

exercitu edomuit. ¶ Cõpescuit prẽterea ymbertum de belloico: & cabilonẽsium comitem qui prædas ex sacris locis agentes viros religiosos magnis incommodis vexabant. Proceres quoq; aliquot ad arma & seditiones pronos apud barullam sibi audientes fecit: cum annos trẽs quindecim natus esset. Quo tempore ludouicus eius pater qnorũdam aulicorum suasu adductus philippum in dyonisiano tẽplo coronari iterum imperauit. Vbi ysabellam balduini hannonię comitis filiam neptẽ quoq; philippi flandrię comitis de Caroli magni ꝓgenię exortam Philippus rex vxorem accepit. Cui in perpetuam dotẽ philippus flãdrię comes cui artheſium attinebat quia liberos non haberet artheſium vsq; ad liſam amnẽ qui a flãdrenſibus artheſios diſterminat attribuit. Paucis poſt diebus ludouicus paraliſis morbo interijt dũ annus agit salutis Mileſimus cẽteſimus octogeſimus. Elatuſq; eſt i monaſteriũ de barbello qđ viuens extruxerat. Cuius ſepulchrũ Aliza regina auro argẽtoq; ſupradictis gẽmis ornauit. Quo regnate tornacũ q̃ ſub nouiomẽſi eccl'ia ſexcẽtis fere annis extiterat eꝑalis ſedes facta eſt Eugenio tertio romanũ pontificatũ gerente. Curato patris funere Philippus in iudeos iterꝝ ſe cõuertit. Qui ingẽti fęnore eiues ita obꝛatos ſibi habebãt vt eorꝝ ꝑdijs ditati dimidiã fere ciuitatẽ vẽdicarẽt: alios in cuſtodia penes ſe ſeruarent. pleroſq; fortunis oibus diſſoluendi debiti cã ſpoliatos mẽdicis nõ diſſimiles efficerẽt. Domi prætereа ex chriſtianis familiam continebant quorum quotidianis ſeruicijs rem ſuam augebant. Et cum pignoris loco veſtes & ſacroſancta eccleſiæ vaſa a creditoribus ſuſcepiſſent ea in ſordidos vſus admouebant. ¶ His iudeorum iniquitatibus cognitis Bernardum anachoritam qui in ſaltu vicennarum incolebat: hominem ſanctitatis opinione clarum ſex adijt. Rogat quæ de iudeis eius ſentẽtia eſſet. Bernardus optimum factu eſſe reſpondet ſi debita omnia quibus chriſtiani erga iudeos aſtricti tenebã

Yſabella comitis hannonie filia philippi vxor in dotẽ habuit artesij comitatum.

Tornacum.

Iudei iterum.

UVA. BHSC. IyR_235

tur rex remitteret quinta oim debitorꝝ ad fiscū (vt volet) attributa. ¶ Anachoritę sñia rex cōfirmatus: prędis possessionibusq; iudeos mulctat: edicto ad diui Iohānis baptistę termino quo iudei oēs regno francorum abscederent. Neq; dimoueri rex potuit. q̄q̄ multi ex primoribus hanc seueritatē moderari tentassent: iudeorꝝ muneribus illecti. Itaq; cum precibus locus nō pateret: diesq; ad discessum dictus aduēraret: iudei distractis suis rebus omnes abierunt: p̄ter paucos qui religionē xp̄i ꝓfiteri voluerunt. Quibus lauacri sacramēto ablutis Philippus fortunas & libertatē restituit. Anno xp̄ianę redēptionis. Millesimo centesimo octogesimo secundo. Exactis e frnacia iudeis synagogas eorꝝ ad xp̄ianissimi ritum conuerti atq; dicari iubet. Est in via militari qua a parisio ad sanctum dyonisium itur sacellum lepra infectis attributum. Quibus ꝓxime adiacebat mercatus rerꝝ venaliū. Huius fori ius a leprosis cōparatum philippus intra lutecią statuit i eo loco qui campelli dicebatur. Vbi amplissimis ędibus extructis merces extrudi a mercatoribus sine imbrium molestia possent. Hunc mercatū franci vulgo halas appellant. ¶ Ambiuit quoq; Philippus ꝑpetuo muro saltum vicēnarum cum antea puius esset. ¶ Occupabat eadē tēpestate viromandiam Philippus flandrię comes quā ad se ptinere rex optimo iure dicebat. Hic bello exorto cōtracto tandē ab alterutro principe exercitu. Comes spōte sua nullo commisso p̄lio occupata restituit p̄ter Peronam & sanctū Quintinum. quę valida oppida comes quoad viueret sibi conseruauit. Eius cōcordię autores fuerunt Theobaldus blesensis seneschallus & Guilermus remorꝝ p̄sul. ¶ Nec miraculo caret q̄ cū ad kalendas iulias in agro viromandēsi frumentationibus pabulationibusq; segetes late miles detriuisset: ita vt messis faciendę nulla agricolis spes supereset: tanta tamen frumenti & omnis generis cōmeatus copia fuit vt duplicatas fruges messores receperint. Cæterum vbi flādrorum

Iudei regno expelluntꝝ.

Mercatus seu halle parisiēsis.

Saltus. vicennarum.

Viromā dia restituit philippo.

Miraculum.

UVA. BHSC. IyR_235

exercitus cõstiterat oia aruerũt. ¶Inter has regis occupatiões venere ab hierosolymis ad Philippũ eraclius patriarcha hierosolymitanus & domus hospitalis prior: nũcij calamitatis quã salhadinus ęgiptius xp̃ianis p palestinã intulisset: locis aliquot nõ sine nr̃or̃ cęde occupatis. Cui incõmodo nisi catholici principes succurrãt res hierosolymitanas in hostiũ ptãtẽ brẹui relapsuras. ¶His q̃relis rex motus parisiũ regni pontifices aduocat. Quibus cõueniẽtibus edocet q̃ sit i syria xp̃ianissimi stat9. Oportere quẽq; eor̃ p sua territoria ppl'm admonere: vt misere xp̃ianor̃ cõditioni suppetias ferãt: se q̃dẽ paratissimũ esse q imprimis auxilier̃: si p̃sentiũ rerũ cõditio admittat: sed nihilo segnius missurũ ie ad id negociũ viros strennuos cũ valida militũ manu. Oratione ręgis a p̃sentibus laudata: paruo post tpe rex ex suis destinat q affictis rebus opitulenť. ¶Ipse interea in Hugonẽ burgũdũ q arcem vergij circũcederat: in eoq; guidonẽ loci dñm obsederat copias ducit. Iam em̃ Hugo turres quattuor nõ ꝓcul ab arce erexerat q̃bus ab eruptiõe obsessos ꝓhibebat/atq; pertinacissime cõstituerat: nunq̃ inde abiturum prius q̃ arcẽ recepisset. ¶Sed obstinatis secus (ac cupiũt sępenumero) accidit. Rex em̃ celerius Hugonis opinĩõe adueniẽs: spẽ obsidẽtis intercipit: dirutisq; ꝓpugnaculis intra arcẽ a Guidone recipiť. Sed nec tãto incõmodo accepto Hugo populari eccl'ias & monasteria destitit: q̃uis a Philippo ne id cõmitteret crebro admonitus extitisset. Eã ob rẽ rex ad castilionẽ ꝓmoto exercitu arcẽ vi expugnat. Vnde sibi timẽs hugo regis gratiã ꝓpere ipetrare elaborat. Qua impetrata: duobus castellis potestati regis pmissis donec. xxx. milia librarũ eccl'ijs persoluisset. Philippus parisiũ regredit. Vbi dũ aliquot dies incolit ambulanti p palatiũ fœtor quidã ex vijs publicis infert: quo supra modũ offensus: cognito q̃ ex cœno lutoq; via rum ꝓcederet: vias lapidibus pauire cõstituit: opus ꝓfecto propter vrbis magnitudinem grande atq; arduum.

Oratores a hierusalẽ.

Philippus i cõcilio parisiensi.

Bellũ in hugonẽ burgundum.

Lutecia parisiorũ lapidibus sternit.

o

UVA. BHSC. IyR_235

Propterea accitis ciuibus & mercatorꝫ ꝑpositoꝝ negociũ dat vias sternẽdi. Eodẽ studio adductus: capelli partem q̃ & in portandis venalibus rebus: & sepeliẽdis humanis corporibus ꝓxime sacellũ sancti innocentis erat: sepire quadratis lapidibus fecit: eãq; ad sepulturã tm̃ humanã deputauit. Per hos dies Richardus hẽrici angli filius cũ pictauiã teneret: nec inde debitã Philippo fidẽ prestaret sed dolosis dilationibus in verba regis iurare cũctaretur: Philippus hois ad rebellionẽ inclinãtis astutiã non vltra tolerare constituit. Quare bituriges magnis copijs petẽs aquitaniã ad castũ vsq; Radulphi vastat. Ea re cognita Henricus vna cũ filio Richardo: educto in Philippum exercitu: eum ab obsidione arcis vi atq; armis dimouere cõtendũt. Quibus in conspectũ francorꝫ veniẽtibns: in anglos se philippus cõuertit: facta pugnandi potestate. Qua audacia territi hostes: mox ad regẽ legatos de pace mittũt duos cardinales: qui ꝑ id tẽpus ad recõciliãdos reges in franciã Roma aduenerãt. ¶ Promittunt anglorum noie fidem regi prestituros: & quę ad ius fidelitatis spectant ex procerũ arbitrio facturos. Hac igitur cõditione accepta atq; inducijs hincinde firmatis: ab armis discessum est. ¶ Interim dũ de pace agit̃: quidã introducti a richardo satellites: quos illa ętas coterellos appellauit: dũ alea ludũt/quidã perditis nũmis blasphemus in deũ: dũ simulachrũ virginis filiũ dextra gestãtis in templi vestibulo aspicit: iacto in imaginẽ lapide brachij partẽ a filio abrupit: ex quo ꝓfluens cruor multis egrotantibus salus fuit. Satelles autẽ virginis contẽptor demonio mox abreptus eodẽ die spiritũ miserabil/ter efflauit. Nemo igitur venerabiles imagines sanctorꝫ despuat/que tametsi nihil in se diuinitatis obtinent: sunt tamen ad monumentum virtutis populo exhibitę. admonẽtq; humanã mentem imitari eorꝫ spectatissimã vitã quorũ imagines i honore haberi vident. Quietis per franciã rebus nuncij iterum ex asia aduenit̃ qui oia apud xp̃ianos qui in syria

Cimiteriũ. s. innocẽtis.

Bellũ in richardũ aquitanie ducem.

Miraculum.

UVA. BHSC. IyR_235

erant a salahaldino ꝓfligata esse: atq; ipsam sanctã ciuitatem vna cũ rege: & xp̃i crucẽ asportatã: tresq; tm̃ vrbes supesse: tyron: tripolim: atq; antiochiã: & castella pauca in fide stare. Qua per franciã calamitate vulgata. mœrore oẽs affecti sunt. Atq; ipse imprimis philippus tot malis condolens: per nũcios Henricũ anglũ in colloquium vocat. Cõuenientibus regibus in planicię que a gisortio nõ procul abest. Tanta fuit tyri prẽsulis suasu principum charitas: vt nemo illos vllo tẽpore a ꝑpetua pace discessuros formidaret Itaq; cruce i hostes fidei desũpta: q̃plurimos põtifices & ꝓceres populoꝝ quoq; numerosam multitudinẽ vt idẽ faceret ꝓuocauerũt. ¶ Ad tantã expeditionẽ cũ pecunia deesset: cõuocatis parisi j pontificibus & nobilitate rex petit sibi annuã decimã ecclesiasticoꝝ ꝓuentuũ concedi. Quę postea salhadini decima appellata est. Militi autẽ qui ęre alieno tenebaꝫ permissũ est: contracti ad illũ diẽ fœnoris libertatem habere. debita vero tribus terminis creditoribus ꝓsoluere. His ita in contione definitis tertio post mẽse Richardus anglus in duciarũ & iurisiurãdi preuaricator occasione sumpta in Raymundũ tholosatẽ bellũ mouet. Quod postq̃ ꝑ raymundũ nuncios philippus cognouit/ ꝓmoto exercitu castrum radulphi busenualũ insuper & argentonium expugnat. Leurontẽ vero secus paludẽ situm cũ circũsedisset tãta siccitate terra inaruit/ vt palus ipe aresceret. Aquaꝝ igitur cũ sumenta atq; exercitus indigeret. nec vllus de celo ymber sperareturꝫ mox eruptione aquę pluribus locis facta palus exundauit. Expugnatum leurontẽ rex ludouico theobaldi blesseñ. filio consobrino suo donauit. A leuronte ad montricardũ exercitum progredi iubet. Quã arcem cũ aliquot dies circũsedisset tãdẽ expugnat incensis suburbijs: & turre grandi & munitissima solo equata. Ind progressus per aruerniam philippus: omnia que anglí regis in ea regione erant occupat. Tam multis incommodis acceptis rex anglus reducto exercitu ꝑ nor

Nũcij a hierl̃m. Cruce signati in turcũ.

Salhadini decia Richardus turbator expeditionis. Nota.

UVA. BHSC. IyR_235

manniā cū richardo filio abiens nō pauca loca donec gisortiū veniſſet pdit & diripit. Nō multo poſt interiecto tēpore Richardus pictauēſis cū negatā ſibi ab Henrico pre Margaretā philippi ſororē q̄ apud henricū ad cōiugij ſpem aſſeruabat nō impetraret vxorē: a pre deciſcens ad philippū ſe cōtulit p̄ſtita de terris q̄s in frācia poſſidebat fide. ¶ In ſequēti vere philippus cœpti in hēricū bel li diligens executor: copias educēs: dum iter in cœnomaniā facit firmitatē bernardi cum aliis q̄ttuor munitiſſimis caſtellis capit: mox cœnomaniā ꝓgreſſus vrbē circūuallat: ex q̄ ſe henricus ꝓripiēs: chinonē petit. Cœnomania recepta philippus turonos adorit vbi flumine ligeri ipeditus ipſe lanceā manu ap̄hendēs vadum prexercitu ſcrutans viā qua ſui tuto pgerēt mōſtrauit. Flumine traiecto: turonum vi expugnat. Nihil tñ ſeuitię ciuibus inferri rex permiſit. Duodecimo poſt receptā vrbē die prēſidio in ea relicto philippus exercitū reduxit. Interim circiter. xv. kal'. iulias hēricus anglus apud cinonē defunctus eſt quo perſecutore diuus thomas cātuarieñ. dū veſperorū officio intereſſet q̄ttuor ſatellitū miniſterio quinq; vulneribus eſt trucidatus: quē beatoꝝ martyrū collegio relatū eccl'ia venerat. Huius hērici ſepulchrū apud frontēuallē viſitur. ¶ Patri richardus ſucceſſit/cor leoninū appellatus. Atq; paulopoſt pace cū philippo icta: rex quecūq; Hērico abſtuliſſet: richardo ſpōte ſua reſtituit. Receptis a richardo tribus caſtellis: ip̄e quoq; libaralitate in philippum vſus creſa cū eſſaudunū & dolōnā donat que philippo ꝓpetua eſſent. ¶ Ordinatis ad hunc modū rebus: reges de expeditione hieroſolymitana cōueniūt: vt iunctis claſſibus in ſyriā nauigarēt. Anno igit' ſalutis centeſimo octogeſimonono ſupra. M. circiter feſtū diui iohannis baptiſtę: poſtq̄ apud diui dionyſij ſepulchrū preces habuiſſet philippus: veſelaū richardo comite ꝓfectus ē. Ibi filio in tutela matris atq; auunculi temēſis legati apoſtolici relicto/ianuam ſe cōtulit. Richardus vero matſiliā

Richardus a patre deficit.

philippi egregiū factum.

Hēricus anglus morit'.

Expeditione in ſyriam

UVA. BHSC. IyR_235

profectus est. Comparatis ianue que ad expeditionē cō
uenirent. Cū mari se reges cōmississent orta tēpestate ps
messanā: pars ad alios portus delati sunt. Cū reges messa
nę agerent ioachinus abbas res futurę p̄sagus ad eos ve
nit: vaticinatusq; est nondū tēpus adueniſſe recuperādę
hierl'm. Nihilominus tñ hybernis exactis philippus ꝑxi
mo vere cū Richardus in mēsem augustū nauigationē
differre statuissēt: educta classe āconē appulit. Quā mi-
les xp̄ianus iā secūdo anno obsessam expugnare nō po
tuerat. Castris igit̄ ācone positis philippus vrbis muros
licet ꝑpe machinais diruissēt: expugnare tñ locū supse-
dit: richardū expectans. Hic cum adueniſſet / rogatus a
philippo vna oppugnationē facere: pnegauit. Neq; arbi
tris qui vtriusq; principis assensu rei militari p̄fecti erant
obtēperauit. Tanto liuore atq; odio āgelor̄ gens frācos
oēs habet: vt lupū oui facilius q̄ frācis anglum conciles.
Itaq; (sicut ego accepi cū apud hēricū anglię huius noīs
septimū: Caroli octaui regis frācor̄ tūc regnātis legatio-
nis munere fungerer) liberos suos dū p ętatē licet plęriq;
in āglia parētes arcu sagittas mittere instituūt: ꝓpositaq;
illis franci hominis effigię. Age inquiūt fili disce ferire et
mactare francū. Recusante auxiliū richardo: cū obsessi
philippū oppugnationē parare vidēt vrbē se dedituros
dicūt: si cū suis fortunis salui abire pmittant̄. Admissa cō
ditione philippus adiecit liberandos insup esse captiuos
oēs qui p egyptū & syriā a salhadino tenebāt̄. Atq; ipa
xp̄i crucē imprimis restituēdā. nō abituros hinc nisi hęc
oīa impleta pfecissent. ¶ Recepta vrbe distributisq; iter
principes captiuis philippus cū richardū suspectū habe-
ret: q; cū salhadino p nuncios cōionē haberet a quo etiā
donis honorarer̄: q; ipse grauiter ęgrotaret: vocatis sui
exercitus primoribus in frāciā se reuerti velle dixit. Atq;
ita odone burgundor̄ duce excercitui p̄fecto: tribus
tñ triremibus a ruffino ianueñ. p̄paratis: in appuliam
nauigauit. Vbi post aliquot dies morbo leuatus romā re-

Acō ci-
uitas pa
lestinę
Richar-
dus pfi-
dus.

discedit
philip-
pus ab
acone.

UVA. BHSC. IyR_235

ligionis & voti gratia profectus est celestino tertio roma nā sedē ministrāte. ¶ Post philippi discessum richardus captiuos quos ex obsessis habebat ad se duci iubet: cum ab eis xp̄icolas & dñi crucem sicuti conuenerat repetit: nec ꝑmisso se absoluere salhadinus curat: milia sex ex vrbe eductos capite dānauit. ¶ Cū in franciam philippus venisset: essetq; apud sanctū germanū de layo: execrabile iudeoꝝ facinus ad eū delatū est. Apud brayū castrū iudei xp̄ianū quendā (quem furti atq; hꝰmicidij infimu labāt) captum serto spineo coronauerāt: deductūq; per oppidū & multis verberibus affectū tandē cruci affigentes interemerāt permittēte loci dña quā ipsi muneribus euicissent. Cognita iniuria rex nulla mora interposita ne scientibus aulicis qd aīo agitaret: ab brayum ꝓpropere se cōtulit. Moxq; portas & viarū exitus a suis diligēter obseruari p̄cipiens: supra octoginta iudeos cōprehēsos cremare iubet Supplicio de iudeis expleto agēte apud pō tizarā Philippo litterę ex syria ad eū ꝓferuntur. Quibus admonebaī bartasim quendā ex arabia in frāciā richardi cōcilio eius necādi gr̄a missum esse. Qua re intellecta de se sollicitus rex: diligentiore custodia vsus est. Sed missis in syriā ad amicos legatis: quia id ab inimicis fictū cognouit oīm se suspitiōe absoluit. Atq; iniuriarū quas a richardo accepisset recordatus hois perfidiā vlcisci festinat. Gisortio igit̄ atq; velexino quod normānū dicūt occupato tota deide normānia potitus est. Defuncta quoq; ysabella optima regina in ptu geminos enixa philippus stephano nouiomēsi antistite ad caynū dalmataruꝫ regē misso ingebertā sororē regis vxorē duxit. Quā parisij receptā paucis interactis diebus dimisit: occasione sumpta q; ei⁹ cōsobrina eēt. De q̄ re ꝓcurāte caino tāetsi legati aplici midas & cecinus cardinales q̄rere mandata recepissent. segniter tn̄ agētes vl̄ largitiōe regia corrupti vel metu offendēdi regis ptertiti negociū nō absoluerūt Ingeberta autē licet diuortiū iniquo aīo ferret: celebs tn̄

Iudeoꝝ execrabile factum.

Suspitio Syria.

Philippus normanniā occupat

Ingeberga dalmate regis filia philippi vxor.

Richardus syriam reliqt: & dum marti

UVA. BHSC. IyR_235

apud ffrancos viuere q̃ alteri viro nubere maluit. ¶ At ri chardus anglus relicta syria cũ in frãciã reuertisset in clerũ turonensem sequire cœpit: exactise rẽplo diui martini sacerdotibus quos fortunis oibus spoliauerat. ad quã calamitatẽ philippus alterã addit. Nã omniũ eccliarũ q̃ in principatu richardi erant bona dirupuit. Expulsisq; esacris locis dei seruitoribus p̃das sibi ex eorũ ꝓuẽtibus fecit. Nec ab his q̃ suę ditiõis erãt cõtinuit manus. Sed vectigalibus & crebris tributis opp̃ssit: dictitãs opus illi esse grandi pecunia ob terræ sancte liberationẽ quã suis militibus ipartiret. Est enĩ oĩ peccãti p̃sens semp aliqua ratio quã suo p̃tẽdat errori. Cũ hęc ĩ ecclia dei ageret philippus richardi frater iohãnes qui sine terra nomẽ habebat adiunctis sibi comite dalphino & darõdello comite: & rothomagor̃ pte ad castrũ vallisruelli mouens arcẽ obsidet. Vbi postq̃ vix dies octo hęsitasset: supueniẽs philippus tã ispato ĩ hostẽ irrupit vt capessẽtibus fugã normãnis castra deseruerit q̃ fuerũt ĩ p̃dã frãcis. Paruo post tpe cõtẽptis ĩducijs cũ richardus archas circũsedisset: philippus educto p̃sidio qđ ĩ valleruelli habebat locum diruit. Aduersusq; richardũ ide ꝓfectus: hostẽ ãglũ cũ normãnis ad dieppã vsq; fugauit: nauibus q̃ in statione erant incensis. ¶ His hostiliter aduersus anglũ gestis: cũ p inducias ab armis paulo cessatũ est: richardus nullius ꝓmissi tenax: violatis inducijs bellũ instaurat. Positis non ꝓcul ab essouduno castris: cũ acies congrediendi signũ expectarent: ecce richarduspaucis comitantibus ad philippũ sponte sua inermis accessit. fidẽq; prestitit se regis mãdatis pariturũ. Deinde inter reges cõuenit cõuentionẽ apd valleruelli & castrũ gallardi ad nonas ianuarias habere. Vbi & ppetua vt spabatur pacis formula dicta ẽ & datis hĩc inde atq; acceptis obsidibus firmata. ¶ In sequenti martio mense philippus mariã ducis bohemor̃ filiã matrimonio sibi cõiũxit. Moxq; richardi pfidia fractis inducijs: cum arcem brisoni dolo captã solo ꝓstrasset. Philippo

ni canonicos suis fortunis spoliatos expellit Philippi in sacerdotes seuitia. Vallisruelli castellũ a normannisobsessum & a philippo diru tum. Richardus ĩducias violat Maria Bolemorum ducis filia philippi vxor. Rchardi perfidia

UVA. BHSC. IyR_235

Guido thouardus capitur

pus collecto exercitu dāmallā ꝓgredi festinat: vbi dum in obsidione distinetur: ad nouēcurtū richardus aduenies ꝑsidium qđ in eo erat ꝓmissis adduxit: locum illi ꝑmittere. Quem receptum armis & cōmeatu munit. Inde in philippū dāmallā circūsidentē ducēs/dū loco rege sū mouere concertat: ipe a francis ferociter impetitus fugatur. Capto in fuga guidone thouardoviro apprime nobili & strēnuo: frāci dāmallā repetētes arcē oppugnāt. Sed dedentibus se hostibus si instructi armis discedere liceret: dāmalla recepta est: & arx solo equata. Gisortiū deinceps aduenies & ꝓtinus nouēcurtū quod Richardus sibi rapuerat circūuallēs multo suoꝝ piculo expugnauit

Nouēcurtum castrum

¶ Pugnātē aduersus anglū alia philippū sollicitudo turbauit. Balduinus eni flandrensiū comes ad richardū desciuit: quē ꝑterea secutus reginaldus comitis dōni martini filius: multas francis incōmoditates hi pariter inuexerunt: q̄q̄ ipe reginaldus nuptijs dñe bolonienſis atq; ipso comitatu pauloante a rege honoratus auctusq; extitisset. Per has belli tēpestates scūs audomarus artheſij insigne atq; munitissimū oppidū in potestatē Balduini venit. Iudeos aūt eiectos francia philippus parisiū reduxit: pecunię forte inter tot belli impensas egens. Nā & de ecclesijs vectigalia pensioneſq; annuas reclamāte clero excepit.

Baldui nus flādrus cū Richardo iungitur

Reginaldus comes Bolonīēſis cōſpirat Sāctus Audomar⁹ fit comes flādrie.

Quāobrē maiore q̄ vllo tpe bello mox iplicitus est. ¶ Ita q; richardus nūeroso instructus exercitu gisortiū mouēs oēm p ābitū regionē populat: corcella arce ad solū cōplanata. In quē cū copias philippus duxisset primo aduētu hostis illū ne gisortiū peteret ꝓhibuit. Sed aios tollēs cuneo facto p acies hostiū perrūpens gisorciū ingressus est: quibuſdam ex suis aulicis atq; ꝓceribus ab hoste iterclusis captisq;. ¶ Deinde abeunte in normanniā richardo philippus hostili admine normānos insecūtus ad nouū burgum & bellūmontē rogerij vsq; ꝓgressus: vicos complures ferro igneq; vastauit. Repetente tandē frāciā philippo: cū intellexisset richardus illū exercitū dimisisse: in

Iudei in frāciam redeunt

Philippusa clero pēsiones exigit

Philippus normanniā vastat

UVA. BHSC. IyR_235

velexinũ & claromõtẽ incursiones facit. Cui occurrentes bellouaci antistes & guilhelmus de demelli : cũ ab hoste p̃das recuperare inconsulte nituntur insidias hostium incurrentes capti abductiq; sunt. ¶ Cũ tantis animis reges digladiantur: Innocentius tertius q̃ celestino tertio in sedẽ romanam successerat: studiosus pacis Petrũ capuanũ cardinalem ad reges mittit. Qui de pace q̃dẽ desperans quinq; vix annor̃ inducias ipetrauit. Nec richardũ adducere potuit vt obsides daret atq; reciperet. Ipe aũt ferox & indomitus hostis: nõ longo post interiecto tpe dũ in lemouicibus arcẽ lemouicã obsidet: emissa ex arce sagitta ictus eo vulnere interijt. Sub hoc Innocentio romano pontifice ordo fratrũ sctẽ trinitatis de redemptiõe captiuorũ autoribus Iohanne de mata & fœlice anachorita initiũ cepit. Qui postq̃ apud ceruũ frigidũ meldensis territorij solitariã diu vitam egissent per quietẽ admoniti pontificem romanũ cõuenire: a quo vitę modũ accipe rent. cũ innocentiũ adijssent cognouerunt pontificẽ simili reuelatione fuisse diuinitus instinctũ. Quãobrem a põtifice benignissime excepti sunt. Et quinto Calendas februarias cũ dies festus agnetis scdo agit̃ innocẽtius rẽ diuinã faciẽs: dũ diuinã eucharistiã circũstãtibus se oñdit: angelũ dei videt cãdore multo fulgẽtẽ: cancellatis manibus duos captiuos tenentẽ: xp̃ianũ vnũ alterũ maurũ tã q̃ eos cõmutaret. Cui ãgelo crux rubri & azuri coloris ad pectus eminebat. Quo viso & re diuina cõfecta: anachoritas ad se vocãs. iã inquit filioli aiaduerto dei spiritu vos duci. Conficiã vobis indumenta exẽplo visionis quę mihi diuina celebranti innotuit. Igitur consutis tunicis iohannem fœlicẽq; candidis vestibus decorauit: superadditа cruce qualẽ angelus oñdisset. Additq; nouo ordini titulũ de trinitate & redẽptiõe captiuor̃: cui negocium imponit captiuos male credẽtibus xp̃ianos liberãdi. Eius rei simulachrum romę in celio mõte apud sanctũ thomã de formis visitur: vbi ecclesiã diuinę trinitati innocẽtius

Innocẽtius tertius.

Richardus occiditur

Reuelatio atq; institutio ordinis sctẽ trinitatis

UVA. BHSC. IyR_235

Dñicus

extruxit. Succedentibus aliquot annis ꝑdicatorũ ordo. Dñico autore viro apprime docto & sctõ ortus celebratusq; est richardo defuncto philippus contracto grandi exercitu ebroicas normãnoꝝ vrbẽ cũ aliis cõpluribus instructissimis arcibus occupat: atq; omnia cœnomãnia tenus perdit. Arturus ꝑterea britonũ princeps andegauiã

namur/ci comes capitur

vrbẽ quã sibi richardus sustulerat recepit: philippoq; obuiã ꝑgens eius fidei se ꝑmisit. ¶ His rebus rege ꝑpedito Robertus blesensis & Eustacius de nouauilla philippũ namurci comitẽ balduini fllãdrẽsis fratrẽ cũ eqtibus auratis duodecim & sacerdote vno Petro duacẽsi cõphendũt: ad regẽq; ducũt Nec lõga mora iterceſſit: cũ iter Philippũ & iohãnẽ richardi succeſſorẽ cui ſine terra cognomẽ fuit iducię dictę ſũt: & ſacro firmate Cõceſſa philippo a bello qete: noua illi a romano legato afflictio cõſurgit

Interdi/ctũ i frã cia ſeuit Philip/pus i clerum

ꝑpter ingebergãvxorẽ dimiſſã. Nã cõuentu ꝑlatoꝝ hitoex eorũ ſnia legatus philippo & toti regno ſacris & cõione hominũ interdixit: quis romanũ pontificẽ rex appellaſſet. Qua legis ſeueritate exaſpatus philippus i clerũ ſę uitia vſus eſt: pulſis e ſuis ſedibus põtificibus: quoꝝ aſſẽſu hanc ignominiã accepiſſet. Itaq; nec dignitati nec vicariatui pepcit: qnetiã plebeios ſacerdotes rebus ſuis exutos extruderet. Qui & igebergã i arce ſtãpenſi clauſã tenuit. Nec a plebe tẽperauit: exacta a populo tertia ꝑte bonorũ: ꝑter vectigalia & annuas penſiones. ¶ Inducijs

Pax iter reges.

ꝑpediẽ finituris reges intervernonẽ & inſulã andelinam de firmãda pace cõuenerũt. Ibi partitis terris de quibus cõtẽdebaẽ: iohẽs anglus oĩa q̃ philippus richardo abſtulliſſet ludouico regis filio (cui blanca alphonſi caſtellę filia nupſerat: & iohãnis neptis erat) libera ꝑmittit. Adiunxit ꝑterea anglus ad tantã liberalitatẽ: ſi abſq; liberis moreretur / inſtituere ſe ludouicũ heredẽ omniũ poſſeſſionũ q̃ cis oceanũ gallicũ ſuę ditionis eſſent. Interim dum hęc aguntur alter a põtifice rõano legatus octho hoſtiẽſis ep̃s in franciã venit / attributo ſibi collega burdegalenſi archi

UVA. BHSC. IyR_235

prẽsule hic Philippũ admonet ingebergã vxorẽ recipiat. Paruit legato philippus. Nã cũ suessione legati variis dissceptationibus de regis cũ vxore reconciliatione agerent: rex tãtę morę impatiẽs assũpta ingeberga ĩsalutatis legatis cõsiliũ dimittit. Abeũte rege legati rubore pfusi alter romã se cõtulit: alter in frãciã reuersus est. ¶ Exactis ide paucis mẽsibus: cõuenientibus iterꝫ nõ lõge a vernone regibus philippus iohãni anglo atq; normãnis diẽ dicit quo parisij ad iudicium venirẽt. Cã vocationis hęc fuit. Erat arturus britonũ comes angli regis nepos: quẽ philippi ptes sequẽtẽ iohannes anglus cũ cepisset: eũ occidisse diffamatus est. Libere dimissis iis ꝙ cũ eo capti erant. Statuto die postq̃ ad rebellionẽ anglũ iclinare philippus cognouit. Cõsilio a ꝓceribus capto militẽ cogit ducitq; in normãniã ad castellũ cui bõtauẽtũ nomẽ est: qđ vna cũ gẽselino & gorneio munitissimis locis ꝓstrauit. At cũ hyẽs inhorresceret: relictis vbiq; p̃sidiis reges bello tantisper dũ hybernarẽt abstinuerũt. ¶ Ineunte vere philippus britonũ atq; pictauoꝝ auxilijs fretus aquitaniã sibi subiungauit. nec multo post in normãniã conuersus: Cõchas & vallẽruelli cũ insula andelina in ptãtẽ recepit. Eodem ferme tpe Innocẽtius tertius põtifex missis in franciã nũcijs regibus mãdat bello supsedeãt: pœna in cõtẽtorẽ p̃cepti adiecta. Sed philippus appellatiõe aduersus legatos se tutauit. Atq; ita ad radepõtẽ copijs instructis mouẽs post quindecimũ obsidionis diẽ arcẽ expugnat. Dehinc ad gallardũ castrũ ꝓfectus (qđ edito ad ripã sequanæ loco sitũ est: & a richardo magnis munitionibus instauratũ) cõstituit p̃sidium qđ intus erat fame ad deditioñ cõpellere: ne vel militem difficili & periculosa obsidione pderet: vel casu aliquo obsessi clam dilaberẽt atq; subterfugerãt. Igit magnis fossis atq; aggeribus castellũ circumdat: impositoq; inter aggerem & arcem milite. Extruxit præterea ligneas turres ex quibus tela in obsessos iaculari possent. Comparatis omnibus q̃ oppugnationi

Legati a Philippo illusi

Iubet inocẽtius reges bello abstinere: a quo philippus ꝓuocat

UVA. BHSC. IyR_235

cõuenirẽt: insilientibus frãcis atq; acerrime pugnantibus obsessi nõ minore animi fortitudine frãcos repellebant: donec quitodecimo die cõtinua oppugnatiõe fracti deditionẽ fecere. ¶ Altero q secutus est ãno philippus cũ fallesiã atq; dãfrontẽ recepisset: ad diui michaelis ꝓmõtoriũ qđ in periculo maris ab incolis dr̃ puadẽs sur̃e omia ditioni subiecit. Q đ videtes normanni ne philippi fortunę temere obsisterẽt: abricas baiocũ cõstantiã atq; lexouiũ vrbes dedũt. In quibus relicto valido p̃sidio/rex Rothomagũ primariã normãnię ciuitatẽ obsidione p̃mere cõstituit. Circũsessa a frãcis vrbe: ciues trigita dier̃ inducias a philippo impetrãt. Interim in angliã missis ad iohãnẽ anglũ nuncijs vt infra impetratos inducias̃ dies obsessis opitularet: cũ nihil spei a rege acciperẽt: sed intelligerent hoiem desidere & cũctari: ad suos remigrãtes nũ cij se atq; ciuitatẽ philippo ꝓmiserũt. Quor̃ exẽplo moti arquenses & vernoliẽses in verba regis iurant. ¶ Subacta normãnia in franciã cũ redijsset/paucos ibi dies cõmoratus: aquitanos magnis copijs petit. Prima ad areẽ lochiarum castra fecit: quã magnavi expugnatã droetio de nullo dono ded t. Inde chinonẽ agri virtute a p̃sidio defensam cepit. oẽs vero qui intus erãt cõpendiũ in custodiam duci iubet Intercedẽtibus paucis post hæc diebus iohãnes anglus rupellã cum classe appellit. Cui a philippo deficiens comes touardus se cõiunxit. Vrbs andegauia primos iohãnis impetus expta est: quã solotenus anglus destruxit. Eapropter i pictauiã veniẽs philippus oibus munitionibus pictauor̃ locis impositio p̃sidio touardũ vbi anglus agebat petere cũ statuisset iãq; ad hoc acies ordinatas haberet: comitis touardi terra ferro atq; igni vastata: duor̃ annor̃ inducijs inter reges firmatis: ab armis tẽperatũ est. Quibus exactis philippus iter̃ in aquitaniã milite ꝓmouet: vbi equatis ad solũ q̃busdã castellis. alijs aũt receptis cũ p̃sidiũ in illis collis collocasset eius religionis curã guillermo marescallo & guillermo de

Philippus i aq tania.

Anglus ad rupellã cũ classe.

Andegauia vrbs diruitur.

UVA. BHSC. IyR_235

tupibus cõmittit atq; in franciã remeat. Illi a rege p̃fecti dũ pictauię agunt locatis insidijs:touardi vicecomitẽ & sauaꝛ maulionẽ p̃das abigẽtes capiunt:quos vna cũ hu gone vicecomitis fratre & amerio lisigniaco: atq; militibus quiquaginta ad philippũ mittunt. ¶ Est in britonũ pricipatu collis editus ad septẽtrionẽ spectãs sinuoso maris ęstuario circũdatus:cui britonũ lingua graplitũ.id est mari vndiq; implicitũ nomen est.In eo colle cũ britones arcẽ extruxissent q̃ in aduenientes anglos ꝓpugnaculũ esse posset:id michael q̃dã intet britones nõ ignobilis cũ philippo nũciasset:cõtracto apud mãtã exercitu.Comitis sãcti pauli & michaeli cõmittit arcẽ occupare.Nec pigri taꝛ comes regi parere ltaq; arce capta: michaelẽ cũ valido p̃sidio arci p̃ponit Ad hoc expugnãdę arcis negociũ cũ põtifices franci a Philippo p̃moniti armatos aliquot exsuis misissent:soli aurelianeñ.atq; altissiodorẽ.ãtistites detrectare auxiliũ nõ formidauerunt. Quãobrẽ cũ philippus eoꝛ terras donec satis de cõtẽptu factionẽ fecissent occupasset romanũ põtificẽ adeũtes:philippũ ne id faceret põtificis auctoritate ꝓhibere nisi sũt. At põtifex francoꝛ cõsuetudini q̃ de tpaliũ reꝛ gubernaculis intro ducta eẽt detrectare nihil tẽtauit. Igit ẽpi mulctã a rebellione philippo soluẽtes q̃ suę ditionis erãt receperũt post biẽniũ q̃ illa rex possedisset. ¶ Eodẽ anno qui fuit xp̃iane gratię millesimus ducentesimusseptimus:Almaricus carnoteñ.litteris apprime eruditus cũ apud parisios non paruã doctrinæ opinionẽ obtineret: palã docuit quosq; xp̃ianos mẽbra xp̃i corporis esse:& dũ a iudeis xp̃s patetur vna cũ ipo dolorẽ atq; affictionẽ fuisse reuera perpessos.Sed errorẽ cũ tueri nõ posset:dãnatus ẽ resipiscere:& cõtrariã sniam asserere. Ob hãc ignominiã cõtracta animi egritudine: paulopost tpe interijt. ¶ Fuere alij p̃terea litterati hoies q singulis diuinę trinitatis psonis singula tpa p succesionẽ tribuerent asserentes patris omnipotentã xp̃i aduentu desiuisse,xp̃i vero doctrinam spiri-

Graplitũ in britonibus colĩ.

Aurelianeñ.& altissiodorẽsis pontifices/philippo repugnauit.

Almaricus hereticus.

Alij hereticí.

UVA. BHSC. IyR_235

tussanctí accessu exoletã esse. Cuius hereseos autores ꝑ curãtibus petro parisieñ. eꝑo: atq; garino cõsulari viro de prehensi: honoribus & dignitate priuati sunt Laycos id est qui extra cleri ordinẽ essent ignis assumpsit. Fęminis vero parcitũ est. At almarici cadauer qđ pone diui martini parisieñ. eccl'iam sepultũ fuerat: exhumatũ & crematũ est.

Frederi-cus ipe-rator.

¶ Per eosdẽ ferme dies fredericus impator missis ad philippum nuncijs: petit locũ deligi vbi de rebus ad vtrũq; ptinentibus colloqui possint. Apud vallicolorem placuit cõuentionẽ habere. Est eni vallicolor vltimus regni locus tullũ versus spectans. Philippo cõciliũ nõ fuit illo proficisci. ¶ Sed misso Ludouico filio cum ꝓcerum ornatissima caterua: fides atq; amicitia q̃ vetustissimo fœdere inter principes romanos regesq; francoꝝ obseruata fuisset innouata est.

Noui muri pa-risieñ.

¶ Eodẽ tpe cũ a veteri diui dyonisij porta: vsq; ad eã q̃ nũc noua appellat multum agri intercederet: eã oẽm partem parisij vrbis sequana tenus muro Philippus claudi iubet. In eaq; domos extrui: quas incoleret ppl's. Muniuit præterea pleraq; alia ꝓ regnum ftancię loca: arces turresq; exędificauit: præcio dato ijs a quibus possessiones ad hunc vsũ recipiebat. ¶ Interim reginaldus bolonię comes: qui eccl'iaꝝ atq; pauperũ oppressor erat & ob eã rẽ extra hoim cõmunionẽ pontificũ auctoritate polītus: cum a rege sibi timeret (comitatu bolonię ludouici filij regis ptãti pmisso) cũ othone pseudo ipatore amicitiã iũgit moxq; postq̃ ablatas sibi terras a Philippo recupare ñ posset nisi plamẽti diffinitiõe illas reciperet: flãdriã petẽs i ãgliã ad iohẽm anglũ nauigauit.

Iohãnes anglus excõica-tur.

Erat hic iohãnes a romano põtifice excõmunicatus ꝓpterea q̃ eccl'ię ꝓuentus annos sex vsurpauerat: eꝑosq; anglia extrusisset quos in frãcia receptos philippus reuerẽter habebat. Cũ hici anglia statꝰ reꝝ esset: cõsilio suessione habito (in quo dux brabãtinus affuit) visum est dignũ rege esse si in angliã expeditionem duceret: pontificesq; sedibus expulsos restitueret. Cui snię ferrandus flã-

UVA. BHSC. IyR_235

drensium comes aduersatus est: ꝓpter duo munitissima oppida sctm audomarū atq; aeriā q̄ ludouicus occupabat. lā enim (vt postea cognitū est) cū iohanne anglo reginaldi bolonīēsis suasu ferrādus sentiebat. Non destitit tñ a ceptis rex. Sed ad bolonīā ingentes copias ducens: vbi classis vehēdi milites cā parabat: mox ad graueliguā maritimū in flādria oppidū ꝓfectus: naues illo se subsequi iubet. Promiserat ferrendus ad eū locū venire & de offensis in regem satisfacere. Sed postq̄ a fide & ꝓmissis deficere pfidum hoiem cōpertū est: philippus omissa in angliam expeditione ī casseletū qd in colle paucis a graueliugua miliaribus distans munitissimū erat: irrūpens brugas vsq; puenit. classemq; ad dammū deduci mādat: Est aūt dāmus nauiū statio & portus: vñ excauato opere humano alueo merces brugas deferunt. in eo portu quia regina classis cōtineri nō potuit: ps in ꝓximo mari seorsum in anchoris māserat Philippo aūt a brugis Gādauum ꝓmouentē reginaldus bolyniēsis & guillermus lōgaspata mari ex anglia delati occurrente illis flāmigorū turba regias naues q̄ extra portū erāt inuadūt: captas abducūt atq; postridie eos q̄ in statione seruabant inuadere festināt. Quibus frāci viriliter obstiterunt. Cognito classis & suoꝝ periculo Philippus in hostē dimissa obsidione reuertitur: quos nauali pugna fugatos ad duo milia interemit: cōpluribus ex eoꝝ nobilitate captis. Deide dāmum repetēs qd reliquū erat nauiū armamētis & cōmeatu receptis incēdit. Dirutoq; portu cū agro adiacēti postq̄ a gādauis: brugeñ. ypris atq; insula obsides recepisset: in franciā exercitū reduxit. Erant p hos dies ī narbonensi ꝓuincia quā vulgo linguā occitanā appellamus xp̄ianę puritatis pmulti cōtēptores ex albigesio primam suę doctrinę & iniqtatis institutionē referētes. Quoꝝ dogmata nemo ad hūc mihi diē notus scriptor reliquit. Et cū hęreticos eos vocēt: atq; ob eā culpam exterminatos esse autores tradāt: genus tamē hęreseos ꝓtereunt. Puto

Ad graueliguā classis regia.

Dāmus portus.

Albigesij.

UVA. BHSC. IyR_235

eos quoad cõiectura assequi possum arrianã pestẽ secutos. fœdis quoq; amoribus & masculinis cõcubitibus indulsisse. Ideoq; legitimas nuptias & carnis esum dãnare & in diuã mariã xpi matrẽ esse blasphemos. Diffusum id virus cũ totã ferme regionẽ iquinasset: romanus põtifex innocẽtius tertius misso gallone cardinali legato philippũ põtificis auctoritate monet in hęreticos armari: peccatorũ remissione cõcessa his q insigne crucis ad id bellum desumerẽt. Legati oõne pmotus philippus: pmittit suos arma cape: & i albigẽses ꝓficisci. Fuisse in exercitu eꝓs multos & ꝓceres inuenio. atq; i primis eudonẽ burgũdię ducẽ: hẽricũ niuernẽsem. Petrũ senonẽ archiꝓsulẽ: Reginaldũ rothomagensẽ: Robertũ baioceñ. Iordanũ lexouiũ: & reginaldũ carnotẽsem. Igit mouẽtes franci bit teras primũ obsidẽt/expugnãtq;: occisis q in ea erãt multis hereticorũ milibus. Quo piculo territi reliqui religiõis incolę ad Carcassonẽ munitissimã vrbẽ cõfugerãt: in q̃ a nr̃is circuucepti inde abire nudi oino cõpellunt: vt q pudẽdis mẽbris p summũ nephas abusi fuerãt: ea ad ignominiã videda exhiberẽt. Eliminata fediss imę gẽtis turpitudine: frãci cupidi sua quiq; loca reuisere reliquo exercituí symonẽ de mõteforti hoiem nobilẽ & strẽnuũ nec minus religiosum põficiũt. Quí mox belli cura susceptа: nõ segniter q̃ superãt executus est comitante eũ dñico viro hispano/quo autore põdicatorũ ordo initiũ sumpsit. itaq; arces p eã terrã expugnauit: hęreticis interẽptis. Habuit tñ obscœna albigesiorũ turpitudo defensores aragonuꝫ videlicet regẽ: sancti itẽ eligij comitẽ & fuxi pricipẽ qui eductis ingẽtibus copijs symonẽ apud murellũ arcẽ obsedetũt. Quí tametsi raros armatos secũ in ꝓsidio haberet: nihil tñ desperãs re diuina a sacerdote facta postq̃ se imprimis atq; suoscõfessionis sacro purgasset: eruptionẽ subito facit. regem aragonũ & hostium octodecim milia interemit: cum ipse octo tantũ ex suo prædidio amisisset. Credi merito potest deum ꝓ sua religione comitẽ recte

Bitere ciuitas.

Symon de monteforti.

Alij dicunt scti egidij.

Egregia victoria.

UVA. BHSC. IyR_235

pugnantē adiuuisse. Discedētibus ex albigesio principibus frācis: girādus qdā albigēsiū p̄fectus crudelitate atq; perfidia vsus: sacerdoti xp̄iano fidē dat deducere eū tuto ad suos: & cū eo eqtes auratos sex: & seruos quos habebāt quīquaginta. Cōfidens igit̄ sacerdos se cū suis comitibus girādo credit. Quos oēs ad cœnā liberaliter acceptos remotis epulis statī in vicula cōiscit. Deinde eqtibus seorsum eductis ignē in ergastulū vbi reliq asseruabant̄ mittit. quē triduo perpessi xp̄icolę nulla adustione lęsi sunt. Duos aūt ex equitibus oculis & naribus cum superiore labio priuauerūt quo malo alter interijt supstite altero. ¶ Per hos dies multis ymbribus seq̄na annis auctus paruū apud Parisios pontē deiecit. Hęc inter iustissima bella iohānes anglus ex anglia mouēs andegauiā que diruta erat restituit & muro claudit. Inde deficientibus ad eū britonibus atq; pictauis: ope eor̄ auctus rupē monachi qđ castellū ad ligerim flumē Guillermus de turpibus supra nō multos annos extruxerat contendit. Ibi cū primā oppugnationē sibi nō bñ ꝓcedere intelligit. fecit cōsuetudinē ad aggerē q ad fossas erat quoq; die ambulādi: & scrutādi q̄ parte castello potiret. Qui ne ab obsessis telo aliquo offenderet: satellitē instituerat scutū p̄tē dere ambulāti. Eā rē cū ex obsessis vnus ingenio pollēs aiaduertisset: tenuē ex canabe funē texit iusta lōgitudine que ad aggerē pertingere posset. Fius funis extremo ad sagittā deligato reliquū clauo iuxta se ad muri pinnas affigit. Atq; ita sagitta balistę imposita: anglo dum trāsiret insidiatur: quē vbi suo more incidere videt: sagittā in satellitis scutū penitus adegit. mox cordula ad seducta satelles cū scuto qđ gerebat in fossam p̄ceps ruit: in quē obsessi tela crebra iaculātes necauerūt. Satellitis nece exasperatus iohānes: furcas e regiōe castri ꝓtenus erigi iubet. cōminatus nisi se dederēt eos furcarū supplicio affectū iri oēs. Nihilominus tñ franci pugnacissime arcē tutati sunt occisis plerisq; anglis. ¶ Interim occupato ad-

Girandi sequitia.

Miraculum.

iohānes anglus.

Nota factum.

Ludouicus philipp⁹ filius.

UVA. BHSC. IyR_235

uersus flandrenses Philippo: filius eius Ludouicus ductis ad Chinonē copijs cū inde magnis itineribus ferre opē obsessis cōtendit cognito eius aduētu anglus relicta obsidiōe traiecto liberi quinq̄gita eo die miliaria fugiēs cōfecit. Fugato anglo reliq̄s arces: & ipsam andegauiaz ludouicus recepit. diruto q; castello belloforti & terris vicecomitis touardi vastatis muros qbus ādegauiā anglus

Monco torū castellum.

muniuerat dissipauit: nec moncotoro abstulit: qđ fundo tenus dirui iubet. Filio ī pictauia bellū gerēte philippus postq̄ accepit othonē multis millibus apud vallencinas castra habere vt ferrādo cęteriſq; francoz perfugis auxilio esset: exercitū cogit: & per flādriā ducēs cum oēm fere

Tornacum. Otho ipator cū copijs.

regionē diris incursionibus vexasset: tornacū ꝓficiscitur a comite sancti pauli & fratre garino q hospitalarij ordinis erat ex hostiū ptāte pauloante receptā. At agēte tornaci philippo nunciat: othonē quartū ex vallencinis ad mauritaniā octo miliaribus tornaco distantē consedisse Quē adoriri cupientē regē ꝓceres dehortati sunt ꝓpter viarū q̄ incedēdū esset angustiā. Ingressus postea in hannoniā francus terrā oēm magnis incōmodis affecit: propterea q; eius terrę dñs ī nūero hostiū babebat. Redeū/te tornacū philippo: vbi paucoz dierū quiete militē seq; recrearet: accepit othonē instructis aciebus aduentare. Eodē die siue fortūa siue deo ita volēte vicecomes meldunen. & frater garinus cū leuis armaturę mille militib⁹ iter quo hostis veniebat eūtes ī tumulū q̄ extra militarē viā erat abierūt. vñ ꝓspicere lōge lateq; possent si qs hostis apperet. Viso hoste q̄ īstructissimo ordie accedebat: maturāt ad Philippū deferre Othonis aduentū. Tū militē in armis stare philippus iubet. Vocatoq; ꝓcerū cōue

Philippus aduersus othonē.

tu: cōsiliū fuit paulo vltra ꝓgredi: vt qd sibi hostis faciendum instituisset exploratū certius haberet. ¶ Erat inter vtrūq; exercitū riuulus nō adeo magnus q̄ traiectu difficilis. Quo supato hostis tornacū adire simulat. Sed contra sentiēs Garinus suadet aut plio conferendū: aut cum

UVA. BHSC. IyR_235

ſumma ignominia abeundū eſſe. Igit̄ procedētibus vſq; ad pontē bouinū frācis cū laſſus rex ſub fraxino arbore obdormiſſet: & ad clamorē ſuoꝝ quos in vltima acie hoſtis inuaſerat expergiſceret: ſacellū qd proxime diuo petro dicatū erat ingreſſus: breui p̄dicatiōe habita tā hylaris in equū conſcēdit: q̄ ſi ad cōuiuiū inuocatus extitiſſet Atq; ita in primā aciē progreſſus militi aīos dedit. Otho vero rege inſpecto: ſuos a via ſubducēs agrū qui ſeptentrionē verſus erat occupauit. Qua re factū eſt: vt ſolem meridianū pre oculis hoſtis haberet. ¶ Diſpoſitis i acie francis: philippus in hac ſentētia locutus eſt. Viri cōmilitiones ſpē capimus rei bñ gerendę: preſertim q aduerſus ſacris interdictos & eccl'ię ſpoliatores pugnā ſuſcepimus Et nos tametſi p fragilitatis humanę tenuitatē pct̄ores ſumus tñ cōmunionē tenemus fidei & inſtitutiōis catholicę. Quare bono aīo eſtote & ꝓgredimini in hoſtē virili ter. dabit deus in ſe ſperātibus victoriā. Ad hūc modum paucis cū locutus rex eſſet ipartita militi bñdictiōe: ſignū pridie nonas iunij bello dat. Itum eſt in hoſtē & pugnatum incredibili virtute. ¶ In flādrēſes primus a ſueſſionē ſibus impetus fuit ſubſequēte petro remigio campanoꝝ ductore: qui galterū de guiſtella & buridanū captos abduxerunt. At Galterus ſancti pauli comes & comes belomōtenſis cuneo facto acies hoſtiū irrumpunt: obuios quoſq; ferientes: ita vt penetratis aciebus iterū in conſertos hoſtes pari gl'ia reuerterent: ad quos ſe cōferentibus magna virtute frācis: egregiā inter illos operā nauauerūt Eudo burgūdus: Matheus momorētianus: Galterus de ſct̄o paulo: Hugo de marolio: cuius ptāti ferrādus flādrēſis a frācis iterceptus ſe pmiſit ſuis vel fugatis vel occiſis Ferrādo capto toto belli moles in othonē incubuit qui Philippo ꝓcul inſpecto: in eū ſe prorūpēs intercurrentibus q ad regis cuſtodiā deputati erant: ęgre ſe defendit: atq; equo quē inſidebat ſauciato: e p̄lio cedēs cū alterū equū recepiſſet aufugit. Othonis veto pedites q iter eq-

Oratio philippi ad milites.

Ferrandus flādrus capitur.

Otho fugit.

UVA. BHSC. IyR_235

tes dilapsi erant philippū aquo deijciūt:ita vt opa galli de mōtigniaco & petri cristaldi difficillime fuerit periculo liberatus:hostes aūt postq̄ othonē fugisse cognouerūt: animis destituti cōstituti cōpluribus occisis fugientē dominū secuti sunt relicta impatoria aquila q̄ drachonis simulachro alte sup posita curru vehebat. Fugiētibus ale mānis Regialdus comes q̄ suos seorsum cōtinuerat:plīū instaurās vulnerato p ylia equo captus est. Superat ex toto othonis exercitu brabātinorū turma septingētorū armatorū qui despata salute:vtcūq; poterāt preliabantur. Quos postq̄ philippus ,pspexit:missso cū duobus expeditorū mlibus Thoma de sctō valerio:oēs aut capti aut occisi sūt: cū nisi vnū ex suis tm̄ recēsito nūero thomas desideraſſet:qui tm̄ inter cadauera occisorū saucius reptus ē:& deide chirurgicorū ope curatus. In othonis exercitu mlle quīgenti eqtes aurati:inferioris vero ordinis & peditūl centū q̄nquagīta milia(sicut ex captiuis cognitū est)fuerūt. Hostibus supatis cū fugiētes miles frācus pse quereť:veritus rex ne dissipato exercitu vel captiui effugerēt:vel receptis viribus hostis nouā aliquā cladē iportaret:receptui cani iubet:atq; ita receptis post insignem victoriā militibus captiuos p diuersa frācię loca in carcerē mittit Reginaldū vero bolonieñ. perone cathenis vinctum seruat. Ferrandū flandrēsem parisiū deducit:atq; i turre quā luparā vocāt includit Anno dñice pietatis duocentesimo vndecimo supra mille. De huius ferrādi fortuna cū mater q̄ portugala erat ariolos & diuinatores cōsuleret insequēs respōsum habuerat:rex in plio cadet pedibus hoim atq; equorū calcatus:nec sepelieť:ferrandus a pisiacis iocūdissime excipieť. Quo oraculo stolida mulier decepta. secus ac spabat pro regni dyademate filij carcerē accepit. ¶ Reuerso in francia philippo:pictaui q̄ cōiuratione cū hostibus facta domi se continuerāt belli exitū expectātes cū victorē philippū pertimescerēt : per vicecomitē touardū veniā impetrāt. Et iohannes anglus

Reginaldus bolonieñ. capitur.

Pro dia demate carcerē ferrāduſ accepit.

UVA. BHSC. IyR_235

missis ad regē legatis roberto apostolico cardinali & Re
nulpho lincestrię comite quiquēnes inducias cū philip-
po firmat. Cum hęc in pictauis gerunt ferrandi vxor io-
hanna balduini cōstātinopoleos impatoris filia ad regē
de viro sollicita venit. Offert ferrandi loco depositurā se
obsidem Gaufridū brabātini ducis filiū, soluto ꝓ ferrādi
& suoꝝ captiuoꝝ redēptiōe iusto precio: se quoq; arces
per flandriā atq; hanoniā desolaturā quas res dirutas eē
p̄ciperet. Ad hūc fœmina maritū & captiuos liberauit.

¶ Eodē tpe quo Philippus othonē vicit: Ludouicus de victorię Monasterium
pictauis victariā obtinuit. Quoꝝ bñficioꝝ gra rex qui
in deū oia referebat monasteriū quod victoriālappella-
uit prope siluanectū ędificat: assignatis largissime ānuis
ꝓuentibus ijs qui in eo ministraturi erāt cœnobitis. Re-
bus in francia feliciter cōpositis Ludouicus grandi exer
citu cōtracto & classi impositō in angliam traiecit. Lōdo
nijsq; a ciuibus exceptus paucis diebus insulā recepit: iu
rātibus in verba eius regni ꝓceribus. Qua re cognita io-
hānes fugiens breui post tēpore morte eripitur. Cui pro
ceres iusiurandi contēptores (relicto Ludouico) henricū
iohānis filiū sufficiūt. Igitur angloꝝ perfidiā execratus
ludouicus quindecim marcharū argēti milibus ab Hen
rico acceptis in frāciā integro exercitu se recepit. ¶ Phi
lippus vero cū vetulus esset/ & annos tres & quadragin-
ta regnasset anno salutis millesimo ducētesimouigesimo
tertio vita excedēs apud sancti dionysij ędem magnifi-
centissimo sepulchro conditur. Rex ꝓculdubio gestorū
magnitudine memorabilis: q cum ab initio ętatis adeo-
datus appellaret: augustus quoq; dictus est: tum ꝓpter
eius egregiā sanctāq; virtutem: tum quia adeptū regnū
auxit. Reliquit p̄terea ex testamēto tercērū mille pisien.
librarū in sumptus hierosolymitani belli: q̄ pecunia hie-
rosolymoꝝ regi iohāni qui tum aderat cōpostellā deuo
tionis causa ꝓfecturus annumerata est. Milia insup cen
tena domui hospitali. Almarico mōtifortēsi totidem qui

Ludouicus ī angliā copias ducit.

p ili

UVA. BHSC. IyR_235

terrę albigenſiũ prefectus erat. Pauperibus milia vigiti. Sunt q̃ minus a philippo legatũ eſſe tradũt ſed ego hyſtoricũ gallũ ſecutus plus fidei franco q̃ peregrino autori dandũ ſum arbitratus. Addidit ad dionyſianoꝝ monachoꝝ numerũ triginta cœnobitas: qui ꝑpetuo rem diuinã pro ſe deo exoluerent. Anno quo deceſſit viſus eſt in occidẽte cometa cũ anno ſupiore luna ab intempeſta nocte vſq; ad inſequẽtis diei crepuſculũ defeciſſet.

¶ Eiuſdem compendij. Liber. vij.

DOſt Philippũ regni gubernacula ſuſcepit Ludouicus ſextũ & trigeſimũ agens annũ. Hũc tradũt auctores Caroli magni genus in reges frãcos per matris cognationẽ retuliſſe. Carolus eñ ludouici quarti filius a quo hugo cappetus regnũ ſuſtulit: emengardã filiã comiti namurcẽſi vxorẽ dederat ex qua ſuſcepta prole virili balduinus hanonieñ. comes natus eſt: q yſabellã ex ſe genitã philippo ludouici de quo ſcribimus pñi matrimonio copulauit. Putant hoc facto frãcis plus nobilitatis ad reges qui inde ꝓgnati ſunt peruenifſe: quaſi a prima origie pſeuerẽt in poſteris mores & virtus. Sed vt in ceteris aiantibus atq; in plãtis ita in hoim gñe cõtingit. A forti ibecillis equus: a fructifera arbore ſterilis plerũq; enaſcitur. Nihil eñ natura fert qđ tpis acceſſu a ſtirpe nõ degeneret.

Pictaui rebellãt.

¶ Adepto regno ludouicus cũ pictaui parere detrectarẽt: anglis fauentes ducto ad niortũ arcẽ exercitu eã obſedit: in q̃ ꝑſidio erat ſauaricus mauleonus cũ nõ inualida ãgloꝝ manu. Qui poſtq̃ aſſidua oppugnatione ſe premi videt ꝑpetrata cũ ſuis abeũdi libertate deditionẽ fecit. Itum deinde eſt ad ſctm̃ iohãnẽ qđ incole dãgeli vocãt. Cui⁹ oppidani regis potẽtiã formidãtes ludouico occurrunt: atq; vt dñm ſuũ & regẽ reuerent̃ recipiũtq;. Tã ꝑſpe ſuccedẽtibus ſibi rebus rochellã maritimũ i pictauis oppidũ & idẽ munitiſſi

Rochella.

UVA. BHSC. IyR_235

mũ:quo statio est nauiũ quibus mercesmari iportanť:petit.vbi(quẽ ex niorto abijsse mẽorauimus)sauaricus mauleonus erat multis anglis stipatus. Postq̃ continuis decẽ & octo diebus oppugnatio facta est:orta iter mauleonũ & anglos supitione:de dedendo oppido mens sauarico fuit:ne(subeunte discordia)in potestatẽ hostis ipe nolẽs incideret Salute a ludouico impetrata:abeũt i angliã oẽs ¶ Fama pferẽte rochellã a francis possideri. Lemouicenses & Petragorici ad ludouicũ veniũt ipata facturi. Quibus in fide receptis & rochelle impositio firmissimo ꝑsidio franciã repetiuit. ¶ Sauaricus vero cũ ad anglũ regẽ veniisset:multis indicijs cõiectãs se regi esse suspectũ & sibi parari insidias:clã ex anglia ad ludouicũ se contulit: a quo indulgenter receptus fidẽ debitę subiectionis regi ꝑstitit. ¶ Ea re cognita rex anglus tributo a clero anglię collecto richardo fratrẽ in aquitaniã cũ trecẽtarꝫ nauium classe mittit Qui primo appulsu ad sctm̃ macharꝫ castra ponens arcem vi expugnat: atq; oppidũ qd arci iunctũ erat diripit. Cognito richardi in aquitaniã aduentu:ludouicus vnum ex marescalis(id enim nomen est officij ei? qui pte aliqua bellicis rebus ꝑest.)aduersus anglos cũ copijs ꝑmittit. Francis in terram dñi bergeraci irrũpẽtibus agrosq; populãtibus:richardus relicto cestello cui rochelę appellatio est:quod & ipse obsidebat:rebus suis diffidens in angliã classem reduxit. Per id tẽps balduinus qui dã ausus se mentiri balduinũ flandrẽsem esse q ex cõstãtinopoli grecoꝫ pfidiã cũ ausugisset a flãdrensibus exceptus est:reiecta comite muliere ,pfecto sapiente: quę ad ludouicũ q̃ruloſa veniens pmouit regẽ peronã ,pficisci. Quo simulatorẽ balduinũ ad se euocatũ: cum multa rogatus vel superbe responderet:vel nulla de se vera iudicia exhiberet:tertio inde die regno abscedere ludouicus iubet. Abiẽs mendax hõ vallencenas postq̃ a suis se desertũ itelligit:burgũdiã specię mercatoris assũpta:a nescio quo milite agnitus: ad comitem deductns est:quẽ i erga

Sauaricus mauleonus.

Sãctus Macharus

Pseudo flandrię comes.

UVA. BHSC. IyR_235

ſtulo multis cruciatibus affectũ furcę illaqatũ ſerui dñę comitis ſtrangulauerunt. ¶ Interea romanus a pontifice gregorio nono legatus pariſi ſacerdotũ cõuentu habito rege cum multitudine ꝓcerum cõſidente de albigenſiũ hereſi atq; ptinacia quęſtus regẽ & qui conſilio aderant excitat crucẽ aduerſus hęreticos ꝓ dei religione ſumere Ipſeq; romanus cõplures ſua manu cruce ſignat. Anno i ſequenti qui erat xp̃ianę gratię ducenteſimusvigeſimuſ ſeptimus ſupra milleſimũ / ludouicus & qui cũ eo cruce dñica inſigniti erãt ad bituriges conueniunt/ inde niuer num lugdunũq; ꝓtereuntes auinionẽ ꝓuincie non con/ tennendã vrbẽ petunt/quę ſeptimo iam anno interdicto eccleſiaſtico dãnata ab hęreſi non reſipuerat. Quã cum ludouicus pacto ciuibus interpoſito ſpondet nullo incõ/ modo affectutũ/ſed vltra ꝓfecturũ portas regi occludũt Qua accepta iniuria Ludouicus auinionem circũuallat Ea obſidio cũ kalendis decẽbribus ad mediũ auguſtum continuata non ꝓcederet fortiſſime ſe tuentibus hęreti/ cis:telis & ſcorpionũ mille ſexcenti ex noſtris periere. In ter quos guido ſcti pauli comes ſtrẽnuus & bellicarũ re/ rum peritiſſimus: & lemouicarꝫ antiſtes interempti ſunt His incõmodis acceptis Ludouicus iurat ſe nunq̃ niſivt be recepta inde abiturũ. Cognita regis indignatione & conſtantia:ciues duos ad eũ de primoribus ciuitatis mit tunt:qui ſe ciuitatẽq; poteſtati ludouici atq; romani lega ti pmitterent. Rebus cõpoſitis ludouicus vrbẽ ingreſſus foſſas ciuitatis terra expleri ad ſummũ imperat. demũ tre centis p̃claris ædibus muriſq; ad ſolũ exciſis:ciues ab in/ terdicto romanus laxauit:ordinato illic ep̃o Petro cor/ bio erudito hoie qui ex cluniaci cœnobio erat. Auinioẽ recepta rex tholoſam ad quartũ vſq; lapidẽ puadens de ſideriũ cepit franciã reuiſendi. Atq; ita cura reꝫ ꝓuincię ymberto de belloſco q eũ genere attingebat deputata: i franciã venit. Vbi puo tpe moratus ad mõpenſeriũ cũ fe ſtinus reuertiſſet ęgrotauit. Et ſcdo idus nouẽbris de fun

Auinio/ circunſi detur

UVA. BHSC. IyR_235

ctus est:rex p oēm vitā cōtinēs:& q nullius p̄terq̄ ꝑprię cōiugis cōcubitu vsus fuisse perhibet. Ex mōpeserio ad sctm̄ dyonisiū elatus iuxta philippi patris sepulchrū humatus est. Eius mortē merlinus vates anglus hoc vaticinio vsus est p̄signasse. In mōteventi morietˉ leo pacificus

LVdouico suffectus est ludouicus filiusannos duodecim natus:quē in blanchę mr̄is tutela pater reliquerat. Eius erudiēdi sollicita mr̄ curam sine intermissione adhibuit:ita vt vigili studio elaboraret christianis illū institutis p̄clarisq; moribus educari. Deputatis ad id negociū religiosis hoibus ordinis preciꝓdicatorū atq; minorū. Quorū disciplina ita didicit vitę sctimoniā amare:vt illo tpe nemo religiosior sit habitus: ¶ Regni dyademate a Suessionū antistite apud remos ad kalēdas decēbris suscepit:orbata p hos dies ecclesia remorū pastore anno xp̄iane salutis.ccxxvj.supra.M Mox theobaldus cāpanus: petrus mauclericus britonū dux & hugo marchię comes ꝑpter non idoneam ad regnandum ętatem paruí habentesludouicum coniuratione facta a rege deficiunt. Atq; ante omne mauclericus duas munitissimas arces sctm̄ iacobū debeuron atq; belesmū ipositio ad p̄fidiū milite occupat: quas a patre dū ad albigenses ꝑficisceretur comiti britonū petro custodiendastribuerat. Coniuratione patefacta nouellus rex ex matris cōsilio magnis itineribus ī britonē ducit. At theobaldus cāpanus viso regij militis exercitu futuri ꝑuidus nescientibus socijs ad regē concedens delictiveniā impetrauit. Statiq; ludouicus mauclericū atq; hugonē p caduceatorem monet ad se veniant:aut pugnandi faciant potestatē. Cōiurati respōdent acceptissimā sibi pacē cōcordiāq; esse:tm̄ dicatur cōuentioni dies & locus cū de pace colloquiū cū rege hr̄e possint. Apud chinonē cum die cōdicto cōiurati non venissent:tertio vocati:missis ad ludouicū nūcijs spondent se Vindocinū vēturos:ibiq; ꝑ regis volūtate se purgaturos. Quo rñso placatus rex ado-

Cōiuratio in ludouicū.

UVA. BHSC. IyR_235

leſcens tñ illis mãdat ab iniurijs abſtineant. Illi aũt regis benignitatẽ atq; indulgentiã contẽptui habẽtes: permultos regni ꝓceres in ſuã inimã ducunt. Blãchã regis matrẽ indignã dicẽtes quę tñ principatũ adminiſtraret: nec decere illos fœmineo duci impio. His atq; aliijs ſuaſi verbis ꝓceres ſollicite explorãt: quo nã mõ in ſuã poteſtatẽ ludouicum a matre abducant. Iter per agrum aurelianum faciente rege nunciatur inſidias ſibi a ꝓceribus poſitas eẽ. Eam ob rem retro inde cedens pariſiũ verſus cũ ad mõtẽriũ veniſſet: ad matrẽ pariſiũ agentẽ mittit: quę filio timens pariſios ad arma excitat: q collecta rapti ex agris hominũ multitudine ad regẽ contendũt. Inſidiatores vero cognito pariſiorũ aduentu ſilentes abiere. Igitur recepto rege pariſij domum reuertuntur. ¶ At procetes ſuo inſtituto fruſtrati in theobaldũ campanũ a quo coniuratione patefacta deſerti erant bellum mouent. Obſeſſoſq; oppido quod Cahorſam vocant frequenti populatione campaniã infeſtabant. Re ad Ludouicũ ꝓ theobaldi nũciosdelata ꝓceres: primum rex admonet ab armis diſcedant, Q u regi non audientes moxvt acceperunt ludouicum infeſto exercitu ad ſe feſtinare obſidione ſoluta: domũ quiſq; remeauit. ¶ Verũ hugo marchianus ſuę in regẽ coniurationis acer & diligens: autor ad anglos traiſcit Regẽq; admonet tꝑs aduenisſe: cũ ablatã ſibi a philippo normanniã recuperet ¶ Ludouicũ quidẽ adoleſcentem non acceptũ nobiltati eſſe/ quippe qui ipſis inconſultis & ꝑter iuſtã ætatẽ regnũ adiuiſſet. Scire ſe ſi anglus cum exercitu galliã petat futurũ vt ſe adiutore normãniã vendicet. His hugonis verbis perſuaſus anglus claſſe inſtructa ad britones vna cum hugone duce. q̃q̃ aſpera hyẽs eſſet adnauigat. Moxq; adiũctis ſibi britonũ auxilijs vicinos britonibus agros incurſionibus populationibuſq; diſperdit. Q d poſtq̃ ludouico nunciatum eſt: copias in dũcẽ primũ educit: beleſinũq; arcẽ pertinaciſſime prius obſidet: q̃ inſolitis antea frigoribus hyems militem moleſta

Inſidie ī ludouicũ cum

Bellũ in theobaldũ cãpanum

Marchie comes ad anglos defi cit. Rex anglus

UVA. BHSC. IyR_235

et. Sed huic malo blãcha ludouici mater remediũ attu-
rit:iubet calones caſtris egredi: & arbores cuiuſq; gene-
lis fertilis atq; infœcundas ſuccidere:eaſq; conſciſſas ad
rcaſtra importari. Quo nimirũ facto tanta lignoꝝ con ge
ries in caſtris fuit: vt magnis crebriſq; ignibus excitatis:
hybernus rigor nec militẽ nec iumẽta offenderit. Prima
oppugnatione irrita:mareſcallus militũ dũ ſecũdã oppu
gnationẽ parat:foſſores inſtituit qui cuniculis viam in ar
cem faciãt. Ipſe intetea machinis diſpoſitis muros quatit
& ſimul militẽ oppugnationẽ facere iubet. Tanta fuit la-
pidũ vis:vt primaria arcis turre cõcuſſa nutaret: & muri
cuniculis pforati ꝓpe dilaberentur. Quo periculo territi
britones cũ nullũ ab hugone ſubſidium ſperarẽt ſe atq;
arcẽ ludouico dedũt. Beleſmo ſuperato:anglus Hugonẽ
increpat cuius ſuaſu bello ſe immiſcuit: atq; ita exercitu
claſſi impoſito angliã repetiuit. Per idẽ tp̃s ij qui haya-
pannelli incolebant. ad britones defecerũt. Sed blanche
iuſſu iohannes de vineis in eos copias ducẽs paucis die
bus cõpeſcuit. Ludouicus britonũ regionẽ ingreſſus ar-
donẽ atq; chancealum validiſſimas arces cũ cepiſſet du
cem pterruit. Qui ad fratrẽ Drocaꝝ comitẽ miſſis nun-
cijs orat regẽ ſibi cõciliet:in ſe nullã moram fore quin im
perata faciat. Comes de ducis aio certus factus regẽ pla-
cat. Igitur datis obſidibus hugo iureiurando ꝓmittit nul
lo ſe vnq̃ tpe arma in regẽ capturũ: ſed in fide conſtãter
pmanſurum. Cum annos quattuor ludouicus bonavſus
fortuna eſſet:Regalis montis cœnobiũ nõ ꝓcul ab yſara
flumine extruxit collocatis in eo fratribus ciſterciẽſis or-
dinis. Interea dum circa cœnobij inſtitutionẽ rex animũ
intendit: ſeditio inter ciues & patiſieñ. ſcholaſticos inſur
git: ita vt nõnullis vtrimq; occiſis cum ſibi de iniuriſs ac
ceptis ſatis non eſſe factum ſcholaſtici quęruntur:eo in-
dignatio proceſſit: vt de tranſferendo ſtudio hoc eſt vt
vulgo loquuntur vniuerſitate/conſultarent quos etiã rex
anglus francoꝝ ꝓpetuus & iplicabilis hoſtis clãdeſtinis

Blãchæ egregiũ factum

Hayapãnelli.

Regalis mons.

Scholaſticorũ & ciuiũ pariſienſiũ diſſẽtio.

UVA. BHSC. IyR_235

nuncijs vt id facerent ſollicitabat. Datuꝝ ſe illis dicēs (ſi oxonē trāſirent) domos ad diuerſandū: libertatemq; atq; priuilegia conceſſuꝝ. Sed Ludouico cura fuit ſcholaſticos cōtinere: ne nobile regnū litterario ſpēdore priuaret: quē diuus Carolus magnus autore alchuino pariſij loca uerat. Nā ante id tp̄s nulla ſcholę cōuētio apud pariſios fuerat inſtituta. Quare miror quoſdā doctrinę ſibi ſcientiā arrogātes iactitare ab athenis diuū Dyoniſium aryopagitā ſecutā ſcholaſticoꝝ multitudinem Romam primū deinde pariſiū demigraſſe. Cuius rei veriſimilitudinem nullo vel grecę locutionis/ vel collegij/ vel eruditi homis veſtigio cōfirmāt. Nā ante caroli magni ętatē apud pariſios ſcolaſticorum conuentū fuiſſe nemo ſcriptoꝝ ꝓdit. Alioquin ex ſcotia venientes bedæ diſcipuli pariſienſis ſcholæ autores fruſtra fuiſſent a carolo cōſtituti. Nō negauerim tñ aliquot qui litteris operā dabāt/ imperatoris caroli potētiā ſecutos pariſiū aduenisſe. Nā illud nōnūq; viſum eſt: vt litteraꝝ ſtudioſi fortunā principū amplectētur ſub quibus ſe quietiſſime victuros ſperant. ¶ Erat comiti ꝓuincię filia margareta: hanc ludouicus a patre acceptam vxorē duxit. Curauii quoq; Robertū fratrē terris atq; vxore donare. Nā artheſiū atrebatēq; illi attribuit de ſponſata mathilde brabantini ducis filia. Hoc fere anno qui. M.ccxxix. dicebatur altera inſultarum baleariū id ē maioricarum & valētia ciuitas a tetraconēſibus e mahumeti ptāte recuperata eſt. ¶ Dū hęc gerunt federicus ſecundus romanus imperator p nuncios ludouicū orat/ ad vallicolorē venire non recuſet. habere ſe q̄ illi cōmunicata eſſe velit. Ludouicus delectu militū habito: cū ad locū pueniſſet (federico ęgritudinē ſimulante) in franciā ſe cōuertit. Creditum eſt impatorē fallere regem voluiſſe: vt ſi cū paucis aduenisſet cōpręhēſum adduceret. ¶ Per hos dies balduinus bizantinus impator ludouico coronā xp̄i ſpineā dono dat: quā religioſiſſimo receptā apparatu ex vicennis ad dyoniſianum cœnobiū portari iubet comi-

Corona xp̄i.

UVA. BHSC. IyR_235

tantibus se fratribus roberto alphõso caroloq;.Nec multo post tpe ludouicus cognito q; balduinus rerum inops bonã dominice crucis partẽ cũ spõgia & lancee ferro quibus dũ cruci affixus xps esset potus & cõfossus fuerat pignori obligasset ingenti pecunia recepta:Ludouicus per Balduini assensu dissoluto ere sacrosancta dñicæ passionis monimẽta in regio apud parisios sacello condit:instituit ibi ad dei cultum ministris. ¶Deinde obstinatis in põfidia albigẽsibus cũ multis militẽ francũ iniurijs afficerent: accito Iohãne bellomõtensi rex illi imperat copias in hereticos ducere. Audiẽs regio dicto iohãnes exercitum educit:atq; imprimis arcẽ q̃ mons regalis dicebatur expugnat. deinde alijs atq; alijs locis intra paucos dies receptis rebellẽ hereticũ domat & pœnis afficit. Igit rebus fœliciter expletis postq̃ ad regẽ venit magnis munerib⁹donatus. ¶Eodẽ tpe mortuo nauarroꝝ rege theobaldus cãpanus eius frater in regẽ a ꝓceribus assumitur. Qui breui mora interiecta collecto ex suis atq; frãcis nõ contennẽdo exercitu in asyam ꝓficiscit aio rebus xpianis opẽ cõferẽdi. Sed lasciuiẽtibus & põdis intentis gallis neq; Theobaldo regi parẽtibus res male ꝓcessit. ¶Nõ recepat adhuc prne hereditatis alphõsus ludouici frater portionẽ. Comitis tholosatis filiã ludouicus illi vxorem dat:cũ Pictauię atq; aruerniæ portione: & ea pte quã in albiheſio tenebat. Mox vocato regis iussu comite marchiensi.qui fidẽ alphõso subiectionis iure põstaret:dehortante vxore q̃ angli regis mater erat ad anglos contẽpto alphonso comes defecit. Apud quos multa fingens q̃si suis esset possessionibus a Ludouico eiectus: pmouit regem exercitũ gallias traducere. Ea re cognita ludouicus copijs coactis i marchiam expeditionẽ ducit. Mõsteriolumq; & bergã arces munitissimas occupat. Bergam autem prorsus desolauit. Nec moratus fonceũ vbi Gaufredus lisigniacus erat circũsidet:quẽ & paulopost nonontum vi expugnat. ¶At mater angli regis vxor comitis

Crucis xpi ptẽ cũ spongia & lãcee ferro pignori obligatã ludouicus liberauit.

Theobaldus cãpanus nauarre rex.

UVA. BHSC. IyR_235

marchiani postq̃ ludouicũ videt superiorẽ atq; potentio
Veneno rem bello esse: veneno regẽ intercipere tentauit. Sed ve-
Ludoui niẽtibus i ludouici castra ijs quos venefica mulier ad p-
cus ap- petrãdũ facinus instituerat cũ deprẽhẽsi fuissent puluerẽ
petitur. in cibos regios inijcere/furcis appẽsi strãgulati sunt. Quę
res adeo anglę mulieri indoluit: vt cõcíscere sibi mortẽ tẽ
tarit. Sed a suis impedita perpetua ęgritudine laborauit.
¶ Cũ a d hũc modũ regis fortuna indies melior esset: &
multi ad eũ auxiliares iugiter aduenientes: ad fontaneum
arcẽ ꝓgressus eã obsidione cingit. Est aũt arx in medio
fluẽto altis turribus & muro duplici extructa: quã ij q in-
tus erãt diligẽti opera defendebãt: ita vt a nris paꝛ dãni
acceperãt: ideo rex turrim ligneã erigi imperat ad eã alti
tudinẽ. vñ in arcẽ ꝓspectus esse: & lapides telaq; iaci pos-
sent. Sed in turrẽ iniecto ab obsessis igni machina cõfla-
grauit. in ea oppugnatione pictauẽsis comes graue i pe-
de vulnus accepit. Quã ob rẽ ludouicus oppugnationẽ
redintegrat tanta militũ cõtẽtione: vt alij portas crema-
rẽt: alij funibus & scalis in muros scnaderent. In arcemq;
ad hunc modũ irrumpẽtes eã cũ comitis marchiani filio
& equitibus quadraginta peditibusq; octoginta captam
solotenus imperãte ludouico diruerit. ¶ Fõtaneto deso-
lato: villariũ mox qđ ad guidonẽ rupefortẽsem ptinebat:
q marchiani comitis partiũ erat destruxtt. Idẽ & alijs cõ
pluribus fecit: donec in conspectu hostiũ castrametatus
est. Apud taliburgũ hęc gerebãtur & erat charẽtũ flumẽ
trajciendũ. Põte igiꝛ facto cũ francus ptransisset: frumẽ
tatores xantonas versus populãtes cũ oia ꝑ agrũ xanto-
nũ corriperẽt marchianus comes in eos ꝓgreditur. Sed
ludouicus nihil cũctatus auxilio frumentatoribus affuit.
Primoq; regis incursu senescallus comitis signifer interẽ-
ptus est. moxq; redintegrãtibus p̃lium regibus p̃liatũ est
Hẽricus diu atq; ferociter. Cessit tñ anglus retro: & pedẽ referre
xãtonas cœpit. Hẽricus aũt cognita suoꝛ fuga xantones petit in
petit. eo p̃lio multis occisis; capta sunt hostiũ duo fere milia.

UVA. BHSC. IyR_235

¶ Cū hēricus xantones se recepisset: insequēte nocte re ceptis quot poterat ex fuga militibus: portas sibi aperiri iubet. simulans in frācos ducere quos inopinantes & he sterno labore defessos interciperet. sed conuerso itinere blayā ꝓfectus est. Quo circa xantonibus animus fuit lu douico se dedendi. Quos imitatus est reginaldus pontiꝭ dñs: venit & ad regē maior natu filioꝝ comitis martiani mādatis pariturus Cui pax in hac formula concessa est. Quęcūq; belli iure de comitis possessionibus rex habe ret. ea comiti pictauoꝝ alphonso forent. Ipse vero arces meffiniū cretoyā atq; estardiū sibi retineret. Cognito qd filius apud regē effecisset: comes pr̄assumptis vxore & reliquis liberis ad regē veniēs ad pedes eius ꝓstratus q̄ cōuēta erāt roborauit fidelitatis iureiurādo interposito. Mar chię co mes ad ludoui cū venit

¶ Pacata ad garonā vsq; aquitania: hēricus blayā dese rens cū richardo filio burdegalā traiecit. Vñ missis ad lu douicū de inducijs nūcijs eas ęgre obtinuit. reclamanti bus ꝓceribus frācis: quos in alia richardus ignominiose habuerat. ¶ Per idē tps fœdericus impator germanus romanę eccl'ię aduersabat. Cuius tyrānide pssus pōtifex romanus Innocētius quartus lugdunū delatus: regē p nū cios orat: ad se venire nō tardet. Vex ꝑpediente morbo cū apud pontisarā diu decubuisset: pontificī morē gere re nō potuit. Eius morbi cū nullū a medicis remedium esset: deo oia attribuēs ludouicus crucē dominicā sibi as sumēs: rebus hierosolymitanis subsidiū ferre: illoq; expe ditionē ducere voto se astringit. Recuperata sanitate rex cluniacū ad Innocētiū se cōtulit. Epud quē dies qndeci de hierosolymitanoꝝ rebus cōsulēs: pōtificali tandē bñ dictiōe susceptā ifrācia rediēs Beatricē reginæ sororē sri suo Carolo despōdet: andegauiāq; atq; cœnomaniā at tribuit Innocētius vero lugduni cōsiliū gnale celebrauit fœdericūq; impatorē iperio priuat. Cardinalibus insigne dat quod capite ppetuo deferāt: hoc est rubrū galerum. idq; diligēter seruatur. Quo pōtifex eos admonitos esse Beatrix vxor ca roli lu douici fratris. Cardīa liū insi gen.

UVA. BHSC. IyR_235

voluit patos omni tpe esse debere sanguinē fundere pro xp̄iani pp̄i libertate tuenda. Dissoluto cōuentu lugdunen̄.dū pōtifex ad cōponēdas neapolitanas res contendit/neapoli interiit anno salutis ducētesimo quinquagesimoquarto supra milesimū. Memor deinde voti: paratis q̄ ad hierosolymitanā expeditionē ptinebāt Parisios adiens:relicto Alphōso fratre qui vna cū blancha matre regnū administraret lugdunū contēdit: vbi fœdericū timens innocentius agebat. Salutato pōtifice Ludouicus iter ingrēdit: & mari apud aquā mortuā vbi classis parata erat cōscenso cyprum appulit:vbi hybernauit. Eo venere ad eū tartari quidā ab Erchaltao principe cnm lr̄is missi quibus cognoscit Chaā tartarorū regē xp̄i fidē accepisse:& baptisatū esse. instructūq; militē magno numero habere quē in fide hostē duceret. ¶ Gratulari etiā Ludouico/cui auxiliaris esse cuperet:Nūcijs liberaliter acceptis gr̄as habuit Erchaltao. ¶ Litterarum quas andreas quidā p̄dicatorū ordinis gallicas fecerat mīri Blāchę Ludouicus demisit. ¶ Ad primū aūt insequentis veris tps cū apud cyprum nō pauci ex frāco exercitu morbo interijssent Ludouicus soluens in ęgyptū ,p̄spera nauigatione delatus est. ¶ Est damyata ęgypti vrbs nilo adiacēs q̄ & helyopolis dicta est. Cū in vrbis cōspectū classis adueniss̄et:ęgypsij p ripas dispositi nr̄os a cōtinēti facile repellebāt. Sed desiliētes ex nauibus franci hostē damyatā repetere coegerūt. Positis nō lōge ab vrbe castris primores damyatani igne p̄ muri circuitū īposito:noctu aufugerūt. At nr̄i accepta illorū fuga:loco potiunt̄ atq; ignē restingūt. Ego aūt legationibus volēs abstineo quas ab oriēte ad Ludouicū missas quidā scriptores tradunt:quę plus verborū q̄ rerum ad rē gestam ptinentium. habent. ¶ Damyata capta: ruderibusq; atq; inquinamentis hostium purgata ciuitate: ritū xp̄ianæ religionis legatus q̄ in expeditione cum Ludouico erat ordinauit. ¶ Post q̄ a labore miles se refecit Ludouicus ad masseram quam

Ludouicus ad cyprum appulit.

Damyata:q̄ & helyopolis.

UVA. BHSC. IyR_235

pharamiã platina vocat exercitũ ducit qua nili pars al-
luit Dũ exercitus cõposito agmine incedit: hostis nros
vt poterat prẽmebat: quo cũ leuibus cõmissis plis frãcis
supior euadẽs: tandẽ in insula quã nilus ,pxime masserã
efficit castra deposuit vbi varia fortuna pugnatũ est. Nã
tametsi hostis fuga & clade dãnificatus est amisso inter
ceteros duce pharhardino: tñ ludouicus plurimis incom
modis acceptis: fratrẽ insup robertũ artheſij comitẽ ami-
sit. Nã cũ post hostiũ fugã stragẽq; frãci in castra se reci-
pere debuissent: ipsi p agros palãtes regionẽq; lustrãtes Robertus ar-
hostẽ mox viribus acceptis in se cõuersũ senserunt. Quẽ theſijcomes mo
ẽgre sustinẽtes: cũ in castra rediissent: a tergo ilecutus ho ritur.
stis castra oppugnare nõ distulit. Sed inde ẽgregia nrõ-
rũ defensiõe repulsus ẽ. Ad hẽc incõmoda grauis quo-
q; pestilẽtia & fames frãco militi accessit: ita vt rari inte-
gri essent. Eodẽ tpe ingẽtibus copijs instructus soldanus
masserã aduenerat. Qui cognita rerũ pñtiũ cõditione
postq̃ accepit ludouicũ ẽgrotare: & de repetẽda damia-
ta consiliũ capere: suos in armis stare iubet: q statim iter
agẽtibus nris irruẽtes: & regẽ ipm duosq; eius fratres ca- Ludoui
rolũ & alphonsum cũ reliqs exercitus cõprehẽdũt. Eos cus capi
vero qui infirmitate laborabãt p nilũ petentes damiatam tur.
ad vnũ necauerũt. Ludouicũ vero soldanus p suos me-
dicos diligẽter curare iubet. Curatũ de inducijs alloquit.
Que his cõtiõibus firmatę sunt. Ludouicus milia octo
bizantiorum sarracenor; sui redimẽdi gratie solueret da
miata soldano restituta. Soldanus vero quosq; captiuos Inducie
ex ægypto alijsq; sue potestatis locis liberos emitteret. Nota lu
Quę nisi impleta redderet: iurat alioquin se mahume- douicifi
tum per negasse. Eandẽ conditionem cũ soldanus a lu- dẽ & cõ
douico de xp̃o deo exigeret iusiurãdum religiosus rex stantiã.
exhorruit: negatq; cõstanter id se facturũ. Inducijs datis
soldanus a suis occiditur. Eo interempto hpmicide lu-
douicum districtis gladijs cõueniẽtes petunt pacta sibi
seruari que cum soldano conuenissent. Igitur annuẽte re

UVA. BHSC. IyR_235

Ades abhoste violata.

ge damynta hosti dimittitur. demum receptis fratribus & captiuis principibus rex dimissa ęgypto in syriã venit. Hostis vero de duodecim milibus captiuorum: tribus tã tum milibus restitutis reliquos vel trucidauit: vel mahumeti impietati cõsentire coegit. Ludouico capto exercitati pleriq; per germaniã atq; galliã adolescẽtes: tanq̃ regem custodia eximere sperarẽt cõuenientes duce hũgaro: qui illis non aliter q̃ episcopus p̃fidebat: magnam sibi sociorum multitudinem coegerant. Atq; ita per parisios aurelianosq; & bituriges profecti cum non furto nõ adulteriis abstinerent a biturigibus non a vico qui mortuum mare dicitur qua ad nouam villam iter ẽ: perempti sunt. Hi enim pastorellos se nominari volebãt. De quibus hoc distichon scriptum esse comperio.

Pastorelli.

M. semel: & bis. c. l. i. coniungere disce.
Duxit pastorum sęua megera chorum.

¶ At Ludouicus in syria agens: ne repẽtino suo discessu hostis pacta nõ seruaret: p̃mittit i frãciã fratrem pictauiæ comitẽ: qui adminístrãdo regno operã cũ blãcha matre daret lp̃e interi vt erat religiosissimus cũ sydonẽ vrbẽ peteret xp̃ianorũ cadauera q̃ pviã insepulta putridaq; iacebãt suis manibus sepelluit. Ioppẽ quoq; & alias p syriam dirutas & maritimas vrbes muris turribusq; muniuit. Peregrinatus p̃terea in ciuitatẽ nazareth atq; ad thabor mõtẽ: ioppem regressus est. Vbi nũcio de matris morte accepto postq̃ debita deo ,p matris animę salutę persoluisset post sextũ huius expeditiõis annũ franciam repetere cõstituit: i quã angli incursiones facere parabãt. Eadem tẽpestate heremitar; ordo qui augustinẽsiũ appellat initiũ dedit sanctitatis. Cũ parisiũ veniisset Ludouicus cõuentu generali habito rempublicã reformauit: statutis optimis legibus de iure a iudicibus dicendo: & de officijs nõ emẽdis. De irreligiosis atq; execrabilibus iuramentis: de scortis quibus domos & lustra habere ad explendam libidinẽ interdixit. ¶ Vetuit p̃sides atq; p̃tores quos aut balli-

Rex pi

Optime leges.

UVA. BHSC. IyR_235

uos aut prępositos appellãt possessiones in territorio suę ditionis dum pręfecturam gerunt:comparare. Liberos suos matrimonio copulare incolis prouinciæ cui p̃sidebant prohibuit. ¶Per id tempus prefectura apud parisios venalis habebatur:soliq; ciues p̃cio illam sibi vel liberis suis comparabant. Vnde fiebat:vt inopes prę̃merẽtur:opulenti omnia licenter agerent. Fures nullis pœnis afficerentur. Hanc venalitatem rex ꝓhibuit:cõstituto annuo stipendio ei qui prefectus esset. Atq; ita stephanum boilleũ iustitia atq; ęqtate spectatum hominem prępositũ instituit:q officiũ adeptus intra paucos dies statũ ciuitatis lõge trãquilliorẽ reddidit. ¶Interim dũ rex palatio ęgressus audisset blasphemũ quẽdã dei nomẽ iterũ teme re assumere:candẽti ferro labra peierantis inurere iubet. ¶Erant in cœnobio diui nicolai laudunẽsis adolescentes tres ex flandria nobiles discendi sermonis franci gratia illic a parentibus positi. Hi laxãdi animi cã arcu & sagittis desumptis:cum in ꝓximũ cœnobij saltum ꝓcessissent:ferãq; vltra monasterij fines psequuntur:siluę custodes ab enguerrãno conciaco constituti:adolescentes cõprehensos ad enguerrãnũ ducũt:quos non secus ac alienę rei inuasores habitos patíbulo appẽdit. Qua re ad ludouicum per gillum brunũ francię conestabilem delata (hoc enim est nomẽ eius qui militię apud frãcos primus post regem p̃ficitur) enguerrãnũ ad se vocat:venientem tametsi ludouicus vltimo supplicio plectere animo cogitaret:flexus tñ p̃cibus amicorũ:quos apud regẽ multos habebat enguerrãnus:decẽ illum milibus librarũ parisiẽsiũ mulctauit:atq; triẽni exilio in syriam ire ibiq; opẽ aduersus sarracenos xp̃ianis ferre imperat. Ex enguerranni mꝛcta hospitalẽ domũ apud põtisarã:apud parisios dormitoriũ fratrũ ordinis diui dñici tecto cooperire:& mínorũ ecclesiam extruere iube. ¶Et cũ inopum atq; egenorũ curã sollicitissime gereret ijs qui luminibus orbati eẽnt locũ parisij assignauit:sacello atq; cellul'ybi hitarent extru

Stephanus boilleus prę positus parisiorũ

rãni cõciaci iniquitas

UVA. BHSC. IyR_235

ctis quẽ ceco & locũ appellauit. Eius quoq; impẽsa cõplu
res religiosi cœnobia parisij edificauerũt: ipsius Ludoui-
ci opus est domus hospitalis secus sequanę littus, ppe tẽ
plum diuę marię parisieñ. Et p̃terea apud cõpendium
sancti nicolai diuersoriũ egenorũ: Est & rothomagi apo
stoli mathei cœnobiũ. & apud lõgũ cãpũ monasterium
monialiũ diui franciſci regulã, pfitentiũ. Attribuit quoq;
diuerticulũ pœnitẽtibus fœminis quę a libidine resipisce
rẽt: quas dei filias appellauit. Cartusiẽsibus etiã extra vr-
bem ad sancti michaelis portã monasteriũ dedit. Dedu-
xit p̃terea ex mõte carmelo viros religiosos quos a mon
te ipsos carmelitas dicimus. Quibus apud parisios locũ
Carme- ecclesiamq; attribuit. Huiusmodi operum studiosus rex
lite. alieni quoq; minime tenax erat. Vñ venientẽ ad se hẽri-
cũ anglię regẽ ad ãnum salutis millesimũ qnquagesimũ
nonũ summa charitate excepit: dimissa illi aqtania: ea q;
dẽ legevt normanię andegauię atq; cenomanię cederet
ob quas magnę olim contẽtiones iter frãcos angloſq; ex
titisseut. & quas a philippo augusto receptas francię re-
ges ad eam ętatem possedissent. Addidit quoq; lemoui-
censes petragoricas & cadurcos Agẽnensem vero agrũ
quem alphõsus eius frater nuptiarũ lege tenebat ab an-
glo grandi pecunia redemit. Adiecit p̃terea xãtonum
partem quę vltra charẽtã amnẽ est: retẽta regibus francis
supma ditiõe atq; ptãte. Et ne timoratę conscię rex scru
pulo trepidãtis animi offenderetur: quingentis militibus
Ysabella annuũ stipẽdiũ constituit. quos hierosolymam aduersus
filio ia- xp̃ianę religionis hostẽ anglus mittere decreuerat. ¶ Fit
cobi ara mata inreiurãdo iter reges pace: anglus in angliam trans
gonum fretauit. Ludouicus missis ad iacobũ tarraconẽsium regẽ
philip- nuncijs: ysabellã eius philippo filio vxorẽ impetrat Atq;
po ludo per has nuptias iacobus carcassonem vrbẽ cum alijs qui
uici filio busdã locis q̃ in ,puincia tenebat ludouico reliquit. Ludo
nubit. uic⁹ cõtra russilionẽ cathaloniãq; de quibus cõtronersia
agebat iacobo pmittit. Eodẽ tpe mãfredus fœderici im-

UVA. BHSC. IyR_235

peratoris nothus ſicilię regnũ occũpabat. Cui alexãder quartus pontifex romanus cõione hoim interdixit ꝙ ſe dẽ apoſtolicã infeſtaret: militãtibus cũ eo iudeis atq; ſarracenis. Pręterea & qui alexãdro ſucceſſit' vrbanus quartus manfredi tyrãnidẽ pſecutus: ludouicũ p nũcios orat feſtinet ad ſe mittere carolũ eius fratrem ãdegauię ducẽ: cui ſicilię vtrumq; regnũ cũ apulia & tarẽto donaret: grue ꝓfecto incõmodũ ãdegauoꝝ familię. Hinc enĩ bella geri oportuit qbus andegauorũ principes ad carolũ vſq; octauum francię regem occupativano labore & plurimo dãno ſeſe extenuarũt. Põtificibus romanis nũc ad francos nũc ad tarracones aut hyſpanos ꝓ tẽpoꝝ cõditione inclinãtibus Nam calixtus tertius & pius ſecũdus pontifices romani Renato andegauenſi atq; iohãni eius filio palã aduerſati ſunt. tutãtes ferdinãdũ nothũ cui pater Alphõſus apulię regnum cõtulerat retẽto ſibi ſiciliæ regno Itaq; illud verũ eſt: italiã gentẽ in gallos tã pfidã ſp extitiſſe: vt nulla expeditio alpes ex gallia ob hmõi cãm tranſcẽderit: vnde non laceri & mẽdicãtes milites frãci nõ redierint. Hadrianus nẽpe quintus caroli ãdegauẽſis potẽtiam veritus/eũ perſequi cogitauit: ſed morte p̃uẽtus eſt. Vrbanus p̃terea qntus ludouico huius primi caroli nepoti inimicus fuit Carolo vngaro fauẽs: aduerſus iohãnam reginã que ludouicũ in filium adoptaſſet. Conſueuerunt enĩ romani põtifices ſtatim eos ſuſpectos habere quos ĩ regno hoc ſicilię ꝓſperari cognoſcunt. Cognita pontificis volũtate rex cõicato cũ fratre conſilio morem vrbano gerẽdũ eſſe cõſtituit. Igitur plurima militum manu collecta: carolus aduerſus mãfredũ philippũ montifortẽſem p̃mit: q viã romanã per id tp̃s a mãfredi milite obſeſſam patefaceret. Subacto per philippũ viarum impedimẽto Carolus per lõbardiam romam petere iubet: ip̃e marſiliã ꝓfectus/inſtructa triremi: ducibus guillermo cornuto & Roberto de baſles peritiſſimis naucleris oſtiam delatus romę tandem exceptus eſt. mox adepta ſenatoria digni-

UVA. BHSC. IyR_235

tate dyadema quoq; ſicilię regni (donãte clemẽte Vrbani ſucceſſore) accepit: ãnua quadraginta miliũ ducatorum pẽſione indicta: quam ſedi apoſtolice ſolueret. Additum quoq; eſt imperium nõ reciperet etiam ſi ad illud gerendum accerſeretur. Cum romaniã miles francus nõdũ attigiſſet carolus romę aliquot dies moratus eſt. Recepto vero exercitu: & põtifice ſalutato: cũ ſancti germani arcẽ fortiſſimo p̃ſidio defenſam expugnaſſet: in manfredum beneuẽti agẽtem mouet. Cõmiſſo vtrinq; p̃lio mãfredus occubuit: & beneuẽtũ vi receptũ. Reliqua geſti a carolo i apulia belli nõ p̃ſequor. Satis ei illud cõſtat mãfredo atq; conrardino ſuperato. Hẽrico item hyſpanieñ. fugato/& apud montem caſſinũ per loci abbatẽ capto/& in carcere vincto: carolum regno eſſe potitum donec conſtantia aragonũ regina bellum aduerſus eum inſtaurauit. ¶ Dũ hęc in apulia a carolo gerũtur/legatus a põtifice romano ad ludouicũ pariſiũ venit: qui regẽ ad hieroſolimitanam expeditionẽ hortareť. Nullũ negociũ fuit ſua ſp̃õte currẽtẽ ꝓmouere. Cõuocato enĩ ex toto regno conſilio: poſtq̃ legatus rei x̃piane in ſyria ſtatum lõga oratione patefecit omnes pari voto fidei cauſam amplectẽtes: vna cum rege cruce ſe inſigniũt. Claſſe igitur apud aquas mortuas parata: rex cum tribus ſuis liberis philippo/iohanne/atq; petro ãno x̃piane gr̃ę. M. cclxix. exercitũ eduxit. Cõdito prius teſtõ/regniq; adminiſtratione & cuſtodia Symoni de nella & dyoniſiano abbati matheo vindocinenſi permiſſa. Impoſitis claſſe militibus/cum in altum delati ſunt: ęgre per ſęuiſſimas tempeſtates ad ſardiniam inſulam appulerunt. Vbi recreatis ijs qui morbo affecti erant: cum relique naues ex marſilia aduenirent: thunicium nauigare conſilium fuit: ꝓptereaq; eius terræ p̃ceps miſſis aliquãdo ad ludouicum nũcijs religionẽ x̃pi ꝓfiteri ꝓponeret ſi p ꝓcerũ ſuorũ volũtatẽ cõmode poſſet. Hac ſpe ad ductus rex cum nõ longe a carthaginenſi portu abeſſet: admiraldũ cũ aliquot nauibus p̃mittit qui duabus tan

Altera i ſyriã expeditio.

UVA. BHSC. IyR_235

tum magnis ī ipo portu nauibus visis eas occupat: & militem ī continētem educit: significans regi opus esse maiore manu. Igitur Ludouicus mouens cum nocte illa copias nauibus cōtinuisset/interim hostis littora armatis cōplet. Egressis tandē in terrā nostris: fontesq; aut puteos q̄rentibus occurrit copijs potenter instructus hostis. Qui tametsi summis viribus francos adoriretur: decem tamē milibus suoꝝ occisis terga vertit. Re bene gesta classis p̄fecti ludouicū conueniunt. Admonentq; carthaginē nō magno negocio expugnari posse: si ad muros vrbis copię ꝓmouerentur. Acceptis a rege copijs p̄fecti carthaginem oppugnare constituunt. Interea hostes eruptione facta castra nostrorū inuadunt. Sed castroꝝ marescallus educto in hostē milite: intervrbē hostēq; suos locat. p̄fecti vero classis signo dato arcē aggrediuntur & capiūt Arce a nostris occupata: ludouicus cū ijs quos secū habebat marescallo se cōiungit: atq; ita sarraceni vertunt in fugam multis eoꝝ interēptis: multis etiā in abditissimis speluncis saluatis. ¶ Post habitā victoriā rex carthaginē in gressus thunicīū ꝓficisci distulit: donec corolus sicilię rex vt ꝓmiserat aduentasset. Et quia crebris incursiōibus hostis exercitū vexabat: vallo fossisq; munire castra iubet. Ea re cognita thunicij rex cōtracto nūeroso exercitu ordinatisq; aciebus ad maris littora ꝓcedit/vbi naues ī anchoris stabant. At robertus artesij comes primā hostiū aciē ꝓmoto e castris milite itercipit. Iohēs itē cābellanus diuerso a roberto itinere ducēs ita hostes cōpressos dedit vt eis puā se tuendi ptātē relīqret. Elapsi tn̄ fugę se cōmittūt comitātibus his q̄ ex arce cū igētibus spolijs aufugerant. Interfluētibus post hęc paucis diebus ꝓpter pestilētes aquas & aeris intēperiē morbus exercitū iuasit: mortuiq; sunt ī primis iohēs tristanus niuerneñ. comes & rōani pōtificis legatus & plebeij nō pauci. & ludouicꝰ ipe vētris ꝓfluuio laborās postq̄ ad se vocatū philippū filiū salutari doctrina admonuit: sacris xp̄ianis multa religione

Thunicium ludouicꝰ petit

Hostis sarracenus fugit

Thunicij rex

Pestilentia ī exercitu frācorū.

Sāctus ludouicus moritur.

UVA. BHSC. IyR_235

ac pietate pceptis: cinericio strato decũbens septẽ & qn-
quaginta annos natus aiam efflauit. qui p oẽm vitã singu
lari charitate paupes curauit: ita vt quoq; die centũ & vi
ginti inopes quotidiano alimento reficeret/ꝑter alios qui
bus xp̃i exẽplo pedes ipe abluebat. Nec horrori sibi erat
exulceratos fetenti sanię leprosos osculari & eos ad col-
loquiũ admittere. De ludouici obitu incertus mihi autor
hoc distichon edidit/qđ non tam ꝓpter carminis venu-
statẽ q̃ ad pijssimi regis memoriã hystorię cõiunxi.

Anno milleno bis centum septuageno.
Thunis catholicus decessit rex ludonicus

Ludouici liberi.

¶ Suscepit ex margareta comitis prouincie filia liberos
nouẽ. Philippũ qui succesor eius fuit. Ludouicũ q̃ iuue-
nis interiit. Iohãnẽ niuernienſiũ comitẽ. Petrũ alẽconiũ
et robertũ comitẽ claromõtanũ agri beluacensis. Ysabel
lã quã theobaldus nauarrorũ rex cõiugem accepit. Blan
chã ferrandi castellę vxorem. Margaretã cui brabantia
mortuo viro accessit. Et agnetem roberti burgũdi ducis
vxorem. Ab hac quã ludouicus thori consortem accepe
rat extructũ est in suburbano sancti marcelli cœnobium
quod cordigerarũ parisiani vocãt: vbi rege defuncto cõ
tinẽtissime habitauit. Mortui regis ossa carne nudata ad
sanctũ dionysiũ elata sunt & humo cõmendata. Dũ au-

Pyramides dionysianę Austera ludouici vira.

tem a parisii funus effertur fuere designatis locis statio-
nes vbi pyramides cũ lapideis statuis & xp̃i cruce con-
structe q̃ ad hanc vsq; diẽ pstitũt. Eius tam religiosi pri-
cipis plurima opa miraculis cõprobara legũtur & credũ-
tur. Omni quadragesima & per solẽnẽ xp̃i aduentum &
diebus q̃ttuor ab suscepta eucharistia vxoris concubitu
abstinuit. Peccator cõfessionẽ omni sexta feria sacerdo
ti faciebat. Erat illi flagellũ quiq; cathenullis ferreis con-
fectum qđ in eburnea pixide ferebat. Quo a sacerdote
post factã confessionẽ detectis scapulis percutiebaꝫ. Cili
cio frequẽter vsus ẽ. Eo cũ admonẽte cõfessore abstine-
ret cingulo cilicino ad nudã carnẽ ytebaꝫ: & nihilominus

UVA. BHSC. IyR_235

ſolidos.xl.pauperibus ſacerdotis miniſterio dietim dari. iuſſit.In archiuis caroli quinti reperta eſt cartula p̄cepto-rum que hic diuus rex filio ſuo primogenito dum thuni ciū obſidebat dictauit & ſcripſit. Quā ex caroli theſauro receptā girardus de mōtaguto regius ſcriba carolo exhibuit anno ſalutis.M.cccIxiiii.Quę oia quia ſalutaris diſciplinę plena ſunt ita latina feci.

Deum libera mente amato/quo ſine nemo ſaluus eſt.

Nullo illum crimine offendito.

Tolerabilior tibi mors eſto/q̄ peccatum.

Si te p̄emet aduerſitas:durato/tanq̄ commeritus. Hinc tibi prouentus accreſcet.

Si proſpera blandientur:gratias illi exſoluito.Non ſuperbito.Dementis eſt/ob acceptum beneficium in datorem extolli.

Perito & ſapienti ſacerdoti:tuā frequenter conſcientiam aperito.qui te intrepidus male operantem libere rep̄hendat.doceatq; quid ſequaris.

Diuinā rem atq; eccleſiaſticam religioſe auſcultato.Nec cōfabulator huc atq; illuc circūſpectās: ſed voce menteq; deum orato.illo maxime tempore cum hoſtiā conſecrat tractatq; ſacerdos.

In egenos pius eſto.& miſerijs illorum pro tuis facultatibus ſubuenito.

Cū tibi animus dolet:ānxiuſq; erit:id quod moleſtum eſt aut ſacerdoti/ aut fido tibi amico reuelato. quodcunq; illud eſt leuius feres.

Religioſis aut probis ſeculi viris ſepius cōmunicato.

Perditis autem atq; perfidis abſtineto.

Sanam doctrinam clam palam ve libēs audito.

In quaq; re bonum diligito.malo ne faueto.

Nulli fas eſto te corā loqui qđ peccati p̄ſe ferat exēplū.

Igitur detractoribus dum ades fores recludito.

In deū et ſancta blaſphemos indēnatos non p̄terito.

Pro acceptis bonis deo gratias ſedulus agito.vt meliora

UVA. BHSC. IyR_235

recipere dignus habearis.

rga christicolas ꝑ equo & bono rigidus rectusq; esto: nec in vllam partē inclinato.

auperū causis eatenus faueto quoad verum se prodat. aduersum te q̄stio agitatur:minus tibi q̄ litigatori donec verū cōpereris idulgeto.eo pacto ijs q tibi aſſiſtūt cōsules:liberiusq; & sanctius iudicium ferent.

Si quid alienum ministri tui/vel ipse occupas.idq; certo nosti:mox restituto.

Si dubia res est:inquisitoribus qui verum protenus puideant committito.In hoc enim maxime te versari decet:vt ij q magistratus gerūt/qq; tibi subdūt quetissime viuant:& imprimis viris religioni & diuinis rebus addicti.Ego enī a maioribus accepi:philippū optimum regē:vñ nostrū genus deducīt id diligētissime obseruasse.Cum enim ex consiliarijs eius aliquot ad eum detulissent ecclesiasticos homines ditionem & regia iura vsurpare:vnde sua dignitas atq; amplitudo lędebatur:credo inquit id quod loquimini a vero nō abhorrere.Sed dei beneficiorum memor/ meis aliquid rebus detractum iri mallo:q̄ dei ecclesiam & seruos in contentionem adducere ꝑpter scandalū oriatur. igitur dei famulos q̄maxime potes diligito:& paci consulito.

Parentibus reuerens esto:eorūq; prędecepta ne spernito.

Sacerdotia.i.ecclesiastica beneficia bonis & optime merentibus conferto.Cū hęc facturus eris ꝑuidos ante homines consulito.

Bellum nisi apprime cōsultus in xp̄ianū ne gerito. Si gerendum erit:ecclesiam atq; insontes protegito.

Omni bello & contētioni finem imponere/ diui martini exemplo quoad potes studeto

Prouidos tibi ministros & mgr̄atus instituto.eorūq; mores & opera scrutato. nec domesticoꝝ facta omitto.

Peccatis te obijcito.

UVA. BHSC. IyR_235

Execranda iuramenta prohibeto.
Nouis sectis & hęresibus capita.i.initia pręscindito.
Domesticæ impensæ curam adhibeto:eamq; rationis le
ge moderator.
Deniq; fili te hortor atq; obsecro: si præ te terris obiero:
animæ meę obsequijs & rebus diuinis subuenito. &
quæ post hec feceris bonorum omnium mihi partē
concedito.
Illud ad extremum fili chariſſime deum præcor: det tibi
quasq; benedictiones quibus probatiſſimus pater fi-
lio benedicere potest. Et qui trinus & vnus colitur
deus te custodiat: aduersum mala omnia te ꝓtegat.
ita vt a te iugiter honoretur/ vnaq; cū illo post huius
vitæ exitum viuere & illum laudare mereamur.
Hæc in archiuis Ludouici Gerandus de montaguto re
gius scriba se repperisse:& philippo successori p̄buisse
constanter affirmat.

¶Eo die quo ludouicus mortē obijt:Carolus sicilię rex in castra francorum venit. Cui obuiam procedentes pri mores exercitus:dissimulato(vt poterant)mœrore:caro lum excipiunt. Verum non ita facile dolor occultatur/ quin aliquo se iudicio prodat. Igitur carolus languētem quandam procerum læticiam admiratus. mox qualiter se frater gerat percontatur. Respondentibus illis regem quidem morbo affici: festinat carolus ludouicum inui sere.Quem vt mortuum conspexit: humi prostratus cū breuem ad deum orationem emisisset: surgens a lachry mis temperauit/nec mœsticie/signū prodens:bono ani mo esse reliquos hortatur. ne ex damno recenter acce pto hostis ferocior esset: qui consuetudinem fecerat ca stra francorum per dies quosq; iaculi offendendi. At quartum enim lapidem regione castrorum nostrorum castra sarracenus habebat quis in nostros intra vallū se continentes tela emittis emitteret: erumpentibus ta men francis nunq̄ ælij potestatem hostis exhibebat.

Carolus andegauensis Siciliæ rex.

UVA. BHSC. IyR_235

Dum his leuibus prelijs assueti essent collectis demũ ma ioribus copijs munitiones frãcorum obire & late p agrũ vagari ad ostentationẽ cœperunt. Quã rem animaduer tẽtes frãci/castris egressi in hostẽ pergunt. Et q̃uis paulo longius Carolus copias haberet: nihil tñ cunctatus mili tem educit simulãs fugam: vt hostẽ aliquo astu falleret. quem insecuti sarraceni velut fugientẽ compræhensuri essent: carolum statim in se arma vertere: & francos ter go venire cõspiciũt. ita inter duas acies interceptus ho stis multa suorũ clade accepta ad castra se recepit. Tria milia occubuisse illic traduñ: præter eos quos fugientes mare deuorpsit. periere præterea cõplures in fossis quas in perniciem nostroꝝ superiecto sabulo sarracenus ex truxerat. Erat inter hostiũ castra & thuniciũ maris sinus quo in vrbem commeatus affatim importabaṫ. Hunc vt hosti p̃cluderet carolus: accersitis fabris lignarijs spacio sam turrim ligneam ędificari & ad sinus oram admoue ri mãdat. Quod postq̃ rex thunicij cognouit: coacto ex omni regno suo ingenti exercitu: aut terrere francũ/ aut omnino pdere statuit. Progredienti sarraceno xp̃ianus exercitus occurrit fugatq; atq; persequitur. Destitit tamẽ longius abire: eo q̃ lassus esset miles: & insidias ab hoste positas esse vererẽtur: Igitur in castra hostium cõuersus omnia diripit atq; incendit. Hanc victoriam grauis pesti lentia secuta est: a qua nec sarracenus immunis euasit. Quamobrem adductus thunicij rex caduceatorem de pace ad pſiippum regem mittit. ¶ Inducíarum hę fue runt leges: impensam omnẽ præsentis expeditionis sar racenus auro compensaret: annuum tributum quod sici liæ regibus soluere tenebatur: carolo quotãnis penderet Captiuos christianos liberos dimitteret: patereturq; xp̃i fidem in sua gente per fratres ordinũ diui dominici: atq; sãc scripturã libere annunciari & audiri: neq; suos prohiberet sacris initiari christianis. Auri pondus dissoluta: decennes induciæ iuramento pactæ sunt.

UVA. BHSC. IyR_235

DEmū pata claſſe & milite recepto: philippus p ſiciliā (vbi patris viſcera in mōte regali terrę ſunt religioſe cōmēdata) & indę p italiā in galliam ſe contulit: yſabella vxore in itinere defuncta: & nauarronū rege Theobaldo apud direpanū mortuo. Cū aūt viterbium philippus veniſſet: diſſidentes de pōtifice inſtituēdo cardinales ad cōcordiam adduxit qui i theobaldū leodienſem archidiaconū eo tpe in ſyria agētem cōuenerūt: qui gregorius decimus appellatus eſt. ¶ Regni aūt dyademate remis a ſueſſionēſi antiſtite adepto: viromādiā arteſiūq; a roberto fratre inuitatus viſere cōſtituit. Quilicet inter delitias p regia dignitate verſaret: tñ poſt amiſſam vxorē cilicio cōtinēter vſus eſt. Cū autē tertiū annū regnaſſet: diſſidētibus p odium arminiaci comite: & girardo de caſabona: Philippus girardi cām tuebat. Sed arminiacus ad caſam bonā accedēs multis opprobrijs cū girardū laceſſiſſet: girardus iniuriarū impatiēs: caſtello egreſſus i arminiacū ꝓſiliit: & comitis frēm: quē iprimis occurrētē ſibi habuit/necat. Quo icōmodo affectus comes: accerſito in auxiliū comite fuxēſi in girardū ad caſābonā ꝓgreditur. At girardus hoſtiū ptātē veritus in caſtellū qđ philippi erat cū vxore & liberis ſe recepit: regis auxilio iplorato: cui ſe cāmq; oīs diſſidij pmittebat. Verū arminiacus fuxēſiſq; parui philippū habētes: girardū obſidēt: & caſtello expugnato oēs incoles occidunt: ꝓter girardū: qui clā forte fortuna aufugerat. Eā rem graiter fetēs philippus: copioſo admodū exercitu cōtracto fuxū petit: vbi in arce ſitu atq; arte munitiſſima multis ſatellitibus ſtipatus comes agebat: ſecurus loci quē inexpugnabilē arbitrabatur. At quē cū philippus propter icopioſū rigorē & viæ anguſtiā ꝓxime caſtra admouere: nec militē ꝓmouere poſſit: rupē cōcidere: & anguſtias ꝓferre inſtituit: nō ſe inde abiturū ꝓfeſſus priuſq arcē diruiſſet. Cōſtantiā philippi ſecū reputans comes nuncios ad regē mittit: qui eū ad oēm obediētiā paratū eſſe teſtarēt.

Rex philippus ſacratur.

Arminiacus comes.

UVA. BHSC. IyR_235

Iussus ergo comes ad philippū supplex accedit: quē i custodiā missum anno toto vinctū tenuit. Abductis inde vxore & liberis comitis philippus parisiū repetit. Exacto anno liberatus carcere fuxensis comes possessionē oēm a philippo recuperat. ¶ Eodē ꝓpe tpe anno salutis millesimo.cclxxij. patrū synodus ꝑside gregorio decimo romano pōtifice lugduni habita est: vbi de expeditione in syriā ducēda actū est. Philippus cognito pōtificis aduētu: ad eū salutādū ꝓfectus postq̄ de xp̄iano statu diu cōfabulati sunt: tres lugduno finitimas arces i ptāte gregorij donec synodus solueret̃ ꝑmisit: attributo insup ad pōtificis custodiā (nō ꝑuo numero) milite. Affuit cōsilio palealogus grecus imꝑator: ecclesiæq; occidētali se vniuit. Quē nonnulli ex tartaris secuti sacro lauacro abluti sunt & xp̄iani effecti. Rediens lugduno philippus mariā henrici brabātini filiā (quia forma erat & pudicitia insignis:) duxit vxorē. Mortuo deinde henrico cāpano nauarroꝝ rege filiam eius iohēm a matre ad se deductā i tutelā recepit: misso ad nauarros stephano belmarchio qui fidelitatis iuramēta puellę noīe a ꝓceribus exigeret. Quo tēpore petrus philippi frater alenconij comes iohannā comitis blesensis filiā duxit vxorem. ¶ Per idē tp̄s ferrandus castellę regis filius qui ex blācha ludouici filia duos liberos ferrandū & alphonsum susceperat: morit̃. Cuius morte post p̄ris decessum regnū castellę sicut ex cōuentione nuptiaꝝ cōuenerat ad alteꝝ ex ferrādi filijs ꝑtinebat. Sed ꝑfidus rex p̄r ferrādi cū sanxiū supstitē ferrādo videt: m̄re blācha filijsq; ex heredatis: ꝓceribus castellanis iperat sanxiū in suū regē admittāt: eiq; debitā p̄stent fidem: p̄sertim cū se ætate & morbo confectum administrādo regno nō satis ydoneū iudicaret. Sanxio rege instituto p̄r nihil prorsus terræ aut ditionis: suis nepotibus distribuit. Nec admonitus a philippo vt pactoꝝ recordatus nepotū iura seruaret. Aut si id minus vellet: blanchā & liberos eius ad se dimitteret. Permisit igitur castel

Paleologus.

Cōtti o de regno castellæ.

De sucessiōe Santij regis in regno castelle armente p̄terito alfonso, iste gallus ꝑbe fallit: non modo n. voluntate sua Santius filius successit in regno castelle: verum p̄tri sui non ... [illegible] cessiōe fecerit. Santius rebellauit in p̄rem: quem viuentem a regno omnino expullit: ac p̄ petro hispali relegatus asilio vixit: nec illi ꝯfuit in sui restitutionem agarenos adduxisse: qua de re in vltima voluntate Santium filium exheredauit regno: ac illi ꝑ petro maledixit: qui constat latissime in historia alfonsi. x. Santij regis patris: ideo iste ꝑfidus et veternosus Gauguinus gallus ap̄te ꝓut in plurimis mentitur: querella namq; sua [illegible] reiicienda est: haud in alfonsum

UVA: BHSC 1yR 235

lanus veternosus rex blanchã cũ liberis hyspania abire. Ad hoc philippi incõmodũ alterꝫ succesit mortuo non sine veneni suspitiõe ludouico eius filio. Cuius autor ve neficus Petrus brochius regis cubicularius esse putabaꝫ. Nã sæpenumero reginã mariã insimulabat: quia mulier videlicet nouerca: prioris matrimonij liberis regnũ inuideret: optaretq; ex se partos ad id dignitatis ꝓmoueri. Cũ de ea re inter aulicos a regni ꝓceres rumor increbresceret. nec vlla rõne tanti flagitij patrator inueniri posset: vaticinio rẽ quẽrere instituit. Erat apud niuellã brabãtię oppidũ religiosa ex beguinaꝝ ꝓfessione mulier vaticinã diperita: ad hãc cõsulendã philippus petrũ baiocũ antistitem vxoris petri brochij cõsobrinũ & stephanum diui dyonisij abbatẽ legat. Hi cũ niuellã puenissent: petrus baiocus simulãs supesse sibi aliquid diuini obsequi qđ non absoluisset Relicto domi abbate ad vatẽ cõtẽdit. Cognoscitq; ex illa quis ludouici necẽ procurasset: & simul mulierẽ obtestaꝫ: ne suo collegę abbati reuelet homicidam. Quę paulopost a stephano rogata rñdet q̃ de cæde nouerat ea baiocẽsi ep̃o dixisse: a quo si velit sciscitet. Hoc astu ꝑuentus a petro stephanus: & si doli suspitionẽ haberet: re dissimulata vna cũ antistite ad philippum redit. Quẽ cũ imprimis rex de beguina iterrogasset: atq; ex eo qđ baiocus pontifex fecerit accepisset: vocato ad se ep̃o q̃rit qđ fuerit mulieris de filij cęde oraculũ. Quo rñdẽte se oraculũ a muliere sub sacrę cõfessiõis signaculo audiuisse. neq; id ꝓ sacerdotali integritate atq; taciturnitate reuelare posse. Et ego rex inqt ep̃e nõ vt cõfessorẽ. sed vt nũciũ ad vatẽ te legauerã. Sed ꝓpterea indiscussũ crimẽ nõ vltra differã. Accersito igit̃ theobaldo dolẽsi põtifice atq; arnulpho milite tẽplario his negociũ iponit vatẽ cõueniendi. q legatione diligẽter expleta philippo referũt reginã culpa carere: alterꝫ esse qui sacra conscius añ philippi occulos dieti versaret. Hac relatione q̃is tristiciam philippus cõtraxisset: dolorẽ tñ dissimulat. Atq; interi so-

Petrus brochius venefícus.

Nota.

UVA. BHSC. IyR_235

Bellū in caſtellanos in ane.

rotis blāchę q̄ ab hyſpāo rege cōtępta fuiſſet reminiſcēs: ſororia iura reperere cōſtituit. Cuius rei cā cōpato exercitu p pictauiā atq; vaſconiā ad ſaluāterrā i pireneo ſaltu oppidū copijs ꝓmotis: tandē ſęua hyeme impeditus: cō meatuq; defectus: ex quorūdā ꝓcerū quibus expeditio nō placebat cōſilio: militē domū dimittit: miſſo i nauarrā cū delecta militū manu carolo attheſij comite: qui belli motum ſedaret ſuppetias ferens euſtachio belmarchio quē ſedicioſi quidā nauarrę primates pāpilonę obſeſſū tenebāt. In eo belli negocio cum ſecūda fortuna carolus vſus eſſet. caſtellę rex carolū p nuncios oratū facit: ad ſe cōcedat. Sed id facere corolus diſtulit donec Philippus de re ipa cōſuleret. Ex cōſilio regis cū ad caſtellę regem carolus acceſſiſſet: lōga cōfabulatiōe habita: caſtellanus Carolū orat vt cōciliator pacis inter Philippū & ſe inter ueniat. Et vix quidē hęc locutus fuerat caſtellanus ecce tabellarius ex frācia cū epiſtola venit. Litteraſq; caſtellæ regi reddit. Eas poſtq̄ rex ꝓlegit. O carole inquit nō ſum amicoꝝ ope deſtitutus. Sūt apud frācoꝝ regē qui mihi diligenter obſequunt: meq; de his q̄ apud Philippū gerunt efficiunt certiorē. Quibus & te conuenire oportuit: qui mihi es cōſobrinus. Talibus colloquijs poſtq̄ dies aliquot exacti ſunt Carolus vale regi dicto nauarrā petens ordinatis rebus: ad philippū in franciā venit: narrans q̄ a caſtellę rege ipſe audiuiſſet: eſſe apud eum qui archana ipſius cōſilia inimicis proderent. De qua re cum philippus magnopere ſollicitus eſſet. cōtigit vt tabellarius qui ad regem caſtellę litteras a Petro brochio p idem tēpus acceperat morbo iterceptus. priuſq̄ mortē obiret: litteras ipſas monacho cuidā tradiderit Philippo perferendas: per omnem religionem obteſtatus: q̄ nemini niſi philippo litteras redderet. Acceptis litteris monachus ad regem proficiſcitur vt tabellario ꝓmiſerat cōmiſſa abſoluit. Intelligit rex ex lr̄is petrū brochiū p fidum & rerum ſuarum ꝓditorem eſſe. Nam ex diplomate & ſigillo cognitus eſt

Nauarra.

Petri brochij ꝓditio reuelat.

UVA. BHSC. IyR_235

De vespero Syciliano

autor. De quo nihil dubius rex brochiū deprehensum parisij i custodia haberi iubet. Quod vbi cognouit baiocus psul: romā aufugit: ecclię presidio, ptegēdus: Conuocatis parisij paucis post diebus, pceribus: morte dānatus ē brochius quē carnifex excipiens añ solis ortū patibulo stran gulauit. ¶ Brochio vltio supplicio affecto philippus atq; castellanus rex. cum hic baionę esset: ille apud mōmarsa num ageret: & per legationes vltro citroq; missas de blan chę & filiorum iniurijs tractaret: nūcij a pōtifice romano martino quarto veniūt: qui reges ad pacem cēsura eccle siastica cōpellant. Hęc cā extitit quāobrē Philippus cœ pta nō est psecutus. Magna in excelso pricipe vel humi litas vel socordia: ad sacerdotis imperiū cām innocētis so roris & pupillorum deserere. Deseruit tñ philippus & pro fectus inde: aragonię regem Petrū occurentē sibi habuit. Petrus arago.

Qui paucis apud tholosates diebus moratus: in cathalo niā remeauit. vbi cōstantia eius vxor ex māfredo genita virū docet tps aduenisse cum sicilię regnū ad se pertinēs occupare possit. Eadē tēpestate seqna fluuius tā exūdāti aquarū icremēto itumuit: vt maioris apud parisiū pontis testudines sex dissoluerit: & minoris vnā vrbe per gyrum aquis circūsepta. Sequa nę exun datio.

¶ Ad petrum aragonum redeo. Agen te iportune apud virū cōstantia ne siciliæ rex negligeret: adductus quoq; a nicolao tertio romano pōtifice qui ca roli regis potētiā minorē facere cupiebat: vt cōstantię suę vxoris ius in sicilia vindicaret: petrus missis messenam pā hormūq; nūcijs: iubet terræ cōditionē & statū iquiri Cōi cata cū ciuibus cōsilio: nūcij adductis secū regni quibus dā primarijs ad Petrū reuertuntur. Cum quo fœdere icto siciliēsis cū in vrbes suas quiq; cōcessissent cōstituta ad detestabile facinus die/cū per eccl'ias signū daret cantā dorę vesperorę: oēs gallicę stirpis vna cum grauidis vxo ribus necant. Nec defuerunt qui matribus exsectis euul sum ex vtero fœtū ad parietem alliderent: ne quid franci sanguinis apud eos post hac extaret. Idē periculū excidit Nota de regno sicilie.

UVA. BHSC. IyR_235

apud forū iuliū. Cū enī in obsidione guido apapius ageret: & pōtificis martini quarti forū iuliū recuperare cōtenderet: guido bonatus astrologus nō vulgatis considerata syderū oportunitate ciues ad eruptionem excitat. guido nēq; cum octingentis gallis fudit & occidit. Tam impatiens est gēs italica gallicæ superbiæ & libidinis in fœminas. Hoc crudeli initio petrus spem cepit: & simulata i sacracenos expeditiōe in siciliam mox aduersus Carolum ¶ degauum se cōuertit: qui eodem tempore messanā obsidebat. ¶ Contra vero Philippus de rebus siciliæ sollicitus: vt petrum a siciliēsi bello reuocaret in aragoniā p pyniacum exercitum ducit: genuam capit & diruit. Publicauerat enim martinus quartus petri regnū: & occupātis fore decreuerat. Erat in aragoniam iter vnū quod incolæ scluſam vocant: trāsitu quidē difficile sed breue: qđ prete rea dolijs fabulo oppletis hostis ipediuerat: seq; in iugis mōtium cōtinebat: vñ francorum veniētes copias cōtē plaretur. Scrutanti Philippo cōmodum qua faceret iter: Ruscillianus quidā nothus qui apud genuā captus libertatem a rege meruerat: scire se ait viam ad primum pximum lapidem qua nesciēte hoste exercitus tuto euaderet. Rem gratā leto aio rex excepit. Iussisq; aliquot ex suis simulare p scluſam facere trāsitum: ipse cū expedita militū manu nothū secutus: tandē p dēsissimos sentes & inculta virgulta: in Proximū mōtē euasit: atq; ad se per eandē viā copias oēs recepit. Hostis aūt cum in mōtes supasse francos: & ad se ordine īstructo cōtendere vidēt: nullo cōmisso pliō: fugā arripuit: castris relictis. Inde ad petrā latā itum ē: quā a frācis circūuallatam oppidani intēpesta nocte igne per mœnia iecto deseruerī. Ea a nostris occupata & pſidio ipositō Philippus geronnā copias mittit. Vbi laborioſa nimis obsidio fuit: & oppugnatio frequens atq; diu iutilis. Deniq; excogitauit Philippus machinam quā ad quatiēdos diruendosq; vrbis muros fabricatā obsessi noctu vrbe egressi succēderī. Eā ob rem nimia īdignatio

Machīa extruit.

ſſe ꝓcitus rex: firmat aĩo fame ꝓmere ciuitatẽ. Interim tñ ꝓpter cadauerũ per agros paſſim iacentium putorem & muſcarũ vix credibilem multitudinẽ peſtilens factus aer francis letifer fuit. ¶ At petrus accepto philippi in aragoniam aduentu relicta pãhormi vxore cõſtantia/q̃ rerum ſiciliẽſium curã gereret: magnis aſſumptis copijs in aragoniam nauigare feſtinat. Erant regię naues in ſtatione apud portum roſę vñ cõmeatus in caſtra frãcoꝝ dietim facile importabaꝝ: donec petrus aragonẽſis vectores intercipere magnope conaꝝ. Itaq; portũ roſę occupaturus milibus duobus & quadringẽtis armatis aſſũptis: ad portũ mouẽs inſidias ponit. cuius aduẽtu ab exploratore frãco cognito: rem ad radulphũ coneſtabilẽ & iohẽm haricuttũ exercitus mareſcallũ defert. ¶ Hi cõione cũ comite marchiano habita q̃ngẽtos electos milites duce exploratore educunt. Contẽplatis autem hoſtium copijs q̃ ſuis maiores erãt: cum neſcirent petrum in iſidijs agere: retro abire ſtatuerãt: niſi eos cohortatus mattheus de roya. O inq̃t cõmilitões ecce in cõſpectu ad eſt hoſtis quẽ quęre bamus. Quid cũctamur: hodie diuę aſſumptionis marię feſtũ diẽ acturi ſumus. Ab ea ſpemus opẽ aduerſus eos q̃ cõiõis xp̃ianę ſũt extorres. Par enĩ nobis meritũ ipẽdet eccl̃ie iiurias vlciſcẽdo: ac ſi in fidei hoſtes pugnaremus. Hac matthei oratione incitati franci aragones inuadũt. Fitq; ꝑliũ atrox & cruentũ: ita vt petrus equo deſiliẽs cũ pedite pugnaret. Vbi vulnere accepto: & fugiẽtibus ſuis ipe quoq; fugę ſe cõmittẽs paulopoſt interijt. Hac victoria Philippus exultãs de expugnãda gerona maxime laborabat. ¶ Erat ĩ philippi exercitu fuxẽſis cões q̃ cũ geronẽſib⁹ nõnunq̃ (nõ ignaro rge) colloq̃baꝝ. Hic ciuitatis ſtatũ cõptũ hẽbat: & ĩ illa triduivix cõmeatũ eẽ nõ ignorabat. eã ob rẽ ſciẽs cupe ciues Philippo conciliari: regẽ rogat ſi geronenſes ad deditionẽ ſaluis fortunis oĩbus recipet: ipetrat cões paucoꝝ dieꝝ ĩducias: donec geronẽſes ſuũ regẽ ad ferẽdas ill' ſuppetias admoneãt Miſſis ob eã

Peſtifer annus.

Petrus i aragoniã ꝓfect⁹ titur.

Muſcarum frequentia peſtilens

Mathei de roya ad ſuos oratio.

Petrus vulneratus interijt.

UVA. BHSC. IyR_235

rē a geronēſibus ad petrum legatis:cognita principis ſui morte ad ſuos cū rediſſent ciuitatē philippo dedūt:pmiſſa illis exportādoꝝ quo vellent bonoꝝ ſuoꝝ ptāte.Recepta gerōna firmū ex ſuis p̄ſidiū Philippus imponit.Atq; ad tholoſates ſe cōferre conſtituens:malo conſilio vſus: claſſis partem quę in portu roſę erat in franciam remittit. Quod poſtq̄ hoſtis cognouit:francos reliqua claſſis cuſtodes adorīt & plurima cęde dilaniat:iter quos Enguer rānus caroli nauium p̄fectus:& aubertus de lōgaualle viri armis ſtrēnui occidunt.Franci vero tāto icōmodo accepto:nauibus igne impoſito atq; incenſo oppido ad regē ſe recipiūt.Qui egre ignominiā ferēs febrem incidit. Et cū iugū montium hoſtis incideret:Philippus per anguſtias pyreneas parpinia cū ſe cōtulit.Vbi recrudeſcente morbo:ſacris xp̄ianis receptis rex moritur.Cuius exſecta p̄cordia narbonę ſepulta ſunt. Oſſa vero ad dyoniſianū cœnobium elata.Huic philippo duę vxores fuerūt: vna yſabella ex arragonenſibus quę tres illi liberos tulit. Ludouicum qui mortuus eſt infans.Philippum qui pulcher appellatus eſt:& Carolū valeſienſem.Ex altera cui marię nomē fuit brabantini ducis filia proceſſit. Ludouicus ebroicēſis comes:& Margareta quę Eduardo ſecūdo anglo regi nupſit:& Blancha quā auſtrię dux auberti alemānorum regis filius duxit vxorem

Gerōna deditur philippo.

Philippus moritur.

Edouardus fide fragus.

DAtris regnū Philippus pulcher:āno grę ſalutaris ducenteſimo octogeſimo ſexto ſupra mille ſuſcepit.Ad quē edouardus āglus veniens aqtaniā ſub Philippi ditiōe atq; ptāte ſe poſſidere cognouit:p̄ſtito iureiurādo in fide erga regē pmanēdi:quā tn̄ mīme obſeruauit.Nā magnis copijs normaniā de repēte iuaſit:regię claſſis occiſis p̄fectis & alijs plūmis q normāniā philippi noīe moderabant Quā rē poſt q̄ rex cognouit ad edouardū& aqtanię p̄fectos mittit.Mādās eos q huius rebelliōis autores extitiſſent cōpręhēſos petragoricū ducāt digna,pſcelere pœna

UVA. BHSC. IyR_235

afficiẽdos. Sed cõtumax anglus dicto audiẽs nõ fuit. Ea ꝑpter p arnulphũ de nella coneſtabilem aqtaniam philippus ſibi vendicat. Et nihilominus edouardo diem dicit ad iudicium ſuum veniendi. At anglus debitę philippo fidei conſcius vt aliquẽ cõceptæ aſe fraudi viam apiret: p nũcios philippo ſignificat ſe aqtaniã: & quicquid ĩ frãcia terræ ſub imperio eius tenuiſſet remittere: eiq; in ꝑpetuũ cędere. Hęc enĩ edouardus dicẽs ſpe magna ducebaꝫ armis poſſeſſionẽ repetẽdi: quas iure belli atq; gentiũ forte poſtea cõparatas nõ aliena ditiõe aſtrictus retineret. ¶ Eadẽ ferme tẽpeſtate guido flãdrię comes ĩ ita clã cũ edouardo ſocietate filiã illi ſuã deſpõderat. Quod ne ꝑter philippi aſſenſum facere videreꝫ ipe cum filia ad regẽ venit: vt inde in angliã ex regis ſnia traiſceret. At ſecus ac comes ratus eſt accidit. Nam pater in cuſtodia habitus eſt. Et filia cũ liberis philippi educãda tradita. ¶ Interim Carolus valeſius philippi frater expeditionem ĩ aqtanos ducit. Et rionẽ arcẽ maritimã circũuallat. Quo tpe rodulphus de nella põtẽ ſeyũ (quã arcẽ cõplures aqtani ãgliq; ꝑſidio tenebãt) obſidẽs: pacto cum anglis clã inito arcẽ recepit: atq; ita ãglis liberis dimiſſis aqtanos oẽs vinctos ad carolũ Rionẽ pducit. quos furcis appẽſos Carolus añ rionis portas ſtrãgulare ĩperat. Quo terrore pculſi Iohẽs de ſctõ iohãne: & Iohẽs britonicus qui rione obſeſſi erant noctu fugientes: priuſq; naues ad hoc in portu paratas conſcendiſſent: a vaſconibus ãgliſq; necantur. Intelecta obſeſſorum ſeditione: carolus arcem expugnat: interemptis vaſconibus cum bona anglorum parte. Deinde ad ſctm Seuerũ mouẽs cũ p continuã ęſtatem dura obſidiõe locũ ꝑſiſſet: oppidũ tãdẽ capit. At paulopoſt Carolo in frãciã abeũte: oppidani in fide nõ mãſerũt. ¶ Multis bellis occupatus philippus: cũ re pecuniaria laboraret tributum a mercatoribus primum: mox & a clero plebeq; centeſimã atq; quinquageſimã oĩm quæ poſſidebãt exigit. Secutũq; eſt aduerſus anglos ingẽs bellum. Cuius rei

Attẽde edouardi dolũ

Guido flãdriæ comes: cũ filia retineꝫ a rege.

Centeſimã & quinquageſimã philippus ĩdixit.

UVA. BHSC. IyR_235

gra missus ab edouardo frater eius eadmodus Bayonæ mortuus e. Post eius morte vasconibus sollicitis & sumo pe curatibus psidio & comeatu munire ciuitates. Robertus artheſij comes q in aqtania aduersus anglos bellum administrabat occurrit & statim fugat: copluribus ex illis occisis. ¶ Per idē tēpus hēricus dux barri qui edouardi filiam despōsauerat cāpaniam icursionibus atq; incēdijs vexat. quē galterus creciacus cum magnis copijs barrū iubente philippo petēs terrā ita vastatvt hēricum per cāpaniam grassantem domum repetere cōpulerit. ¶ Insurrexit pterea aduersus philippū guido flādrię comes atq; edouardi ptium fuit: cum fuisset a philippo suæ libertati pmissus. Hāc belli cām iustā esse ratus philippus arma capit & magno militum robore in flādriam pgredit. Et ad insulā castra ponens: oppidū cū arce expugnatū recepit. Dū hęc a philippo gerūtur Carolus aqtania pfectis relicta: artheſium reuersus est. Atq; a sctō audomaro copias in flādrēses mouet. Cui occurrens apud furnas guido comes: sexcētis eqtibus & sexdecim peditum milibus instructus: plium nō detraxit. In quo Guillermus iuliaci & Hēricus bellomōtensis cum plurimis capti per diuersas custodias asseruari iussi sūt. & furnę cum oī valle casletēsi a carolo occupatę. guido vero brugis se recepit. Ad quem edouardus anglus ex anglia cōcedens cum audisset philippū ad se infesto agmine pficisci relictis brugis ipse & comes gādauū petūt. Philippo q dē (abeūte guidōe) brugēses de ditionē fecere. Nec multi dies interceserūt: cum edouardus iducias a rege postulat. Quibus ad biēnium cōcessis & iureiurādo roboratis philippus flandria egressus est. ¶ Eodē tpe bonifacius octauus pontifex romanus ludouicū regē claris operibus & miraculis illustrē in nūerum cęlestiū icolarū retulit. Cōcessit pterea philippo atq; eius successori filio priuilegium vacātiū ecclesiarū p uētū āni vnius exigēdi: pterq; earū qs cathedrales & monasticas vocāt: id aūt ius regalię appellatum ē qd regibus

Bellum flādrēse

Inducie Sācti ludouici i sctōs relatio.

UVA. BHSC. IyR_235

:ta peculiare eē frāci cōtēdūt: vt nihil magis ad ius regiū pertinere possit. ¶ Conuenere per id tēpus apud vallico lorē aubertus alemānus rex/ & philippus qui veteris amicitię atq; societatis iura innouarunt. Firmata inter reges beniuolentia cū inducias finis adesset: philippus carolū valesiū cū valida militū manu i flādriā mittit: qui duaco atq; bethunia capta: brugas contendit aduersus robertū guidonis filiū q illic castra fixisse dicebaṫ. Pręliȷ ptāte facta cū victoria ad frācos iclinaret: fugiētes flamingi Gandauū se recipiūt. Quos cū carolus insequitur: guido intercedētibus amicis cū filio roberto ad carolū supplices accedunt: ad philippū deducti diuersis custodiȷs mācipāt. Tunc flandriā ingressus philippus fide illi a ꝓceribus ꝓstita: iacobū de sctō paulo flandrię ꝓfecit. Nec satis fortunę fuit tot secularib⁹ bellis regē iplicare: nisi romanū etiā pontificē aduersus eū ꝓuocaret. ¶ Bonifacius enī octauus bellū hierosolymitanū aio agitās cū sparet philippū ad id bellū īducere: appamēsem ēpm ad regē mittit. Qui incassum se mitti cū intellexit/ minis agere tentans: quasi philippū regno priuandū dictaret: si pōtifici non suffragaretur in carcerē philippi iussu cōiectus est. Quo facto quia ius gētium violasse philippū bonifacius diceret: vt erat supra modum arrogans vltionē parat. Itaq; missio in frāciā archidyacono narboneñ. philippū vetat quicq̄ de ecclesie ꝓuētibus ꝓcipere: qui tametsi ecclias defensor sit: se tñ regnūq; francię per eius contumaciā ad romanā ecclesiā esse deuolutū. Si secus faceret: iꝑm cū fautoribus in hereticorum numerū habiturū. Episcopis quoq; & aliquot abbatibus/ theologis insuper & pontificiȷ iuris doctoribus diem dicere iubet: rome ad kalēdas nouembris se sistendi. Simulq; indulgentias & concessiones a romanis pontificibus frācis elargitas nullas esse declarat. His mandatis ab archidyacono superbe expositis philippus ēpm appamēsem qui ob maledicta in regem in carcere tenebatur archidiacono restituit. simulq; imperat regno

Regalia

Bonifacij i philiapum odium

UVA. BHSC. IyR_235

ſine cũctatione illũ excedere. Inſequenti poſtea vere cõ uentu pariſij habito põtifices primũ philippus cõmẽo ratis quas a bonifacio accepat iniurijs rogat: a quo ſuarꝝ eccleſiarũ p̃dia ꝓuentuſq; accepiſſent: deinde ad proce res cõuerſus. Et vos inquit viri nobiles quẽ vobis regem dñmq; habere arbitramini? Rñdentibus ſine controuer ſia regioſe iure illa omnia tenere atq; tueri. At inquit rex bonifacius ita agit: quaſi vos regnũq; omne frãcoꝝ ſedi apoſtolice ſubiectũ ſit. Imperiũ enĩ alemãnorũ qđ ip̃e al berto ter petenti negauerat: illud cũ frãcorũ regno ſimul alberto contulit. Nos aũt o viri fidei veſtrę atq; beniuolẽ tię gratias agentes pollicemur: libertatem publicã veſtra ope freti ꝓtegere. ¶ Conuentu diſſoluto rex publico edi cto ꝓhibet e regno quicq̃ auri argẽti ve aliarũq; merciũ exportari: conſtituta in p̃uaricatores edicti pœna. Iubet pręterea ad regni extremos fines atq; exitus cuſtodes aſ ſignari: qui ingrediẽtes egrediẽteſq; aſſeruẽt. Interim dũ hęc a philippo ſollicite curant: ſeditio a flãdrenſibus ĩ ia cobũ comitẽ ſcti pauli quẽ genti p̃fecerat rex orta eſt: ob vectigalia quibus comes incolas aggrauabat. Ad curtra cum hęc primo peſtis exundauit. Fitq; a plebe brugenſi in frãcos pnicioſus inſultus: cadentibus vtriq; q̃plurimis. Q đvt reſciuit philipp⁹ delectos bono nũero milites bru gas mittit. Quos ſimulata parendi hũilitate receptos no cte inſequente brugenſes trucidant. Fama extitit comitẽ ſancti pauli brugis admiſſum comminatũ fuiſſe oppida nis quibuſdam necem/atq; ob idipſum brugẽſes aĩos ad tantũ facinus deſũpſiſſe. Noctis atq; hoſpitis ſui bñficio defenſus comes aufugit: ſuis relictis quos noctu brugen ſes ad magnũ nũerũ furentes trucidauere. Et ſceleris im manitate tumultuoſi oreseffecti: contracta ois gñis hoim manu: ſpẽ capiũt/guidonẽ comitẽ ſuũ quẽ ĩ cuſtodia phi lippus habebat liberandi. Atq; ĩta mouẽtes guidonẽ na murcũ comitis flãdrẽſis filiũ obuium excipiunt q̃ alemã norũ theutonicorũq; raptim copijs inſtructus: eorũ expe

Cauſa cedis in francos apd̃ cur tracũ a flamigis facte

UVA. BHSC. IyR_235

ctationem auxit. Parantibus bellū brugēsibus. res nouas copias roberto artheſieñ. attribuens iubet in flādriā ꝓfi-
ciſcatur. Robertus negociū recipiēs eductis copiſs inter brugas curtracūq; caſtra ponit ad fluentū qđ mediū in-
ter ſe atq; hoſtes erat. Q đ tametſi ponte flamingi iunxiſ-
ſent aduenientibus tñ frācis pontē diſſoluerāt. Quo a frā
cis magna contētiōe hoſtiū inſtaurato: dies ꝑlio dicta ē
Erant in exercitu brugenſiū plebei fere oēs verubus par
tim: parti clauis & ꝑacutis ſudibus inſtructi. Quāobrem
paruí illos habētes ęqtes frāci: peditē q ī prima acie erat Franco-
& bene rē gerebat ad ſe reuocant: atq; ita ęquites ex ęqs rū teme
ꝑhantes in aciem ꝓgreſſi occidūtur. Quibus dū auxilia- ritas
rí Robertus magna vi contendit: multis vulneribus acce
ptis occubuit: fugę ſe cōmittētibus duobus hoīm milibus
iter quos comes ille ſcti pauli & boloniēſis comes/ rober
tuſq; claromōtēſis comitis filius principes extiterunt ꝑpe-
tua ignominia notati. Periſſeq; ī hoc ꝑlio referūt ꝑter ip
ſum robertū gñe inſignes viri Godefridus brabātinus cū
eius filio egregio adoleſcente. Comes dāmallus/ Iohānes
hānonię comitis filius: Reginaldus de nella frācus cone
ſtabilis/ Guido caſtrēſis mareſcallus/ Iacobus de ſctō pau
lo. Iohēs bruliacus baliſtariorꝫ ꝑfectus: & alíj nūero du-
centi quorꝫ nuda cadaueta inhumata triduo ferisaubuſ
q; patuere: donec ex ordine minorꝫ quidā fraterculus ro
berti artheſienſis corpus triginta vulneribus cōfoſſum in
ꝓximo virginū monaſteriolo terre cōdidit. Occiſorꝫ mi
lia duodecim fuiſſe referunt. Brugēſes aūt tā iſigni victo
ria adepta feroces: direptis frācorū caſtris curtracū cum
arce capiūt. Et guido namurcus ſuperbus iuuenis rebus
maioribus ſtudēs iſulā obſidet/ tornacūq; atq; duacū cū
gādauo & ypris in ſuas ꝑtes vel metu/ vel pollicitis allicit
& mox attrebates icurſionibus & populatiōibus infeſtat
Preſignaſſe hāc tā dirā cladem cometa ferebaꝫ q ſupiore
ꝓximo anno viſus fuiſſet. Hāc a plebeis ignominiā frāca
nobilitas accepit: q ſuis viribus & generis claritate freta

UVA. BHSC. IyR_235

atq; ſuperbiẽs:populare turbã & miſtetijs vilioribus opera nauantẽ contẽpſit. Sumit enĩ aĩos qſquis libertatẽ tueẽ Nec mermis eſtimari debet q pro patria vitaq; decertat ¶Eodẽ tpe pontifices frãci qbus ab archidyacono narboñ.dies dictus erat(tribus ad bonifaciũ deputatis epis) purgatos ſe a cõtumacia faciũt:ꝓpterea q; & bello flandrenſi diſtinerẽtur nec liceret legibus poſitis regno egredi. ¶Clade ſuoꝝ accepta philippus copioſiſſimũ ſupra quã credi põt exercitũ cogit. Progreſſuſq; cũi agro attrebatiũ caſtra poſuiſſet:hoſtẽq; flamingũ pene i cõſpectu haberet(nã vitriacũ boſtis obſidebat) neq; hoſtẽ plio laceſſiuit:neq; locũvllũ oppugnare ſuſtinuit territus vt vulgatũ poſtea ẽ nuncio q; ſoror eius edouardi vxor ad illũ dimiſerat.cuius cõmenti auctor fuerat edouardus. Nã cum ad flamingos inclinaret/oĩ ſtudio laborabat bellicũ philippi apparatũ diſſoluere. Igitur beniuolentiam ſimulans edouardus vxorẽ de fratris futuro piculo certã facit dicens ſe certo ſcire ſi philippus plio aduerſus flamigos congrederetur eum a ſuis in manus hoſtiũ ꝓdẽdũ fore Soror accepto fratris periculo philippũ ſibi cauere litteris admonet. Huius rei cauſa rex othelinũ burgundionũ ducem comitatu artheſij donat. Moxq; pſidijs per loca munitiora relictis/reliquũ exercitũ domũ dimiſit Paucis vero poſt diebus flamingos cõmiſſi ſceleris pœna excepit. Nã apud ariam occurrentes brugẽſibus franci ſupra octingentos interemerunt. ¶Hęc cũ in francia gerũtur carolus valeſius in appulia agens poſtq; de brugenſi victoria certũ nũciũ accepit/cõpoſita cũ frederico de rebꝰ ſicilię pace/ad philippũ ſe recepit. ¶Burdegalẽſes cũ in cõmodũ a frãcis p flamingos acceptũ cognouiſſent/ phi lippi detrectãtes imperiũ regios miniſtros qui apud eos erant ciuitate extrudunt/ſibiq; ditionẽ vſurpant. Verebãtur eñ ſi qñ icto iter frãcos angloſq; fœdere i edouardi ptãtẽ veniret:pœna nõ diſſimili plecti:q; londonienſes edouardus paulo ante affecerat: quos ob rebellionem ad

Cõmentũ ſeu fictio ab edouardo iuenta.

Clades flamingorũ

Burdegalẽſes philippi detrectãt ipe rium

UVA. BHSC. IyR_235

suarum ædium portas strãgulatos fuisse fama vulgabat. Bellum
¶ Pugnatũ est rursus eodem anno aduersus flãdrenses. rursus ĩ
Qui nõ ꝑcula sancto Audomaro victi: milia. xv. ex suis flãdria.
vno ꝑlio amisere. ꝑterea apud insulã grassantes quingẽ-
tos flamingos tornacenses duce fucaudo melleo oẽs vel
necauerũt vel captos abduxerũt. ¶ Per eos dies philip-
pus aquitaniã edouardo restituit: paxq; inter reges cõue
nit. Habitũq; est nõ multis post diebus parisij ep̃or atq;
magnatũ cõsilium vbi de bonifacij pontificis in francos
cõcepto impio actũ est deferẽtibus ꝓceribus bonifaciũ
põtificatu, indignũ esse: qui & homicida & hereticus eẽt
quor sceler testes ĩ prõptu habere facile erat. Fuit igit
oĩm vna snia bonifacij iussis parere nõ deberi: nisi prius
sese ab obiectis illi criminibus expurgasset. Cui snię vnus Abbas
tm̃ cisterciẽsis abbas nõ est assensus: sed cõsilio relicto ci cisterciẽ
stercium se cõtulit. Iohẽs quoq; monachus romanus le- sis.
gatus (qui p eos dies legationis mũere apud francos fun
gebat) cognito qd in bonifaciũ cõsultaret: ad põtificem
reuersus est. Qui aũt a põtifice venerãt cõstãtiẽsis archi
dyaconus & nicolaus befarus missi vt regno sacris inter- Bellũ a
dicerẽt: apud trecas deꝑhensi carceri dedũt. ¶ Erat gui flandris
doni flãdrię comiti philippus filius q̃ bonifacij ptes secu
tus: non cõtẽnẽdas ex theutonicis alemẽnisq; copias in
flãdriã deduxit. Quibus aucti flãdrenses sequiore q̃ prius
aĩo bellũ in francos parãt. Et ad sanctũ audomar expu-
gnãdi loci spe ꝓcurrẽtes: quattuor milibus ex suis interẽ
ptis morinũ ꝓximã vrbẽ sine ꝑlĩdio relictam inuadẽtes
incẽderũt. Et cũ aduersus illos grandẽ admodũ exercitũ Philip-
Peronã vsq; philippus ꝓmouisset: cõsilio comitis sabau pus in
diæ inducias dedit flãdrẽsibus & accepit: nulla re glorio- Bonifa-
se gesta. ¶ Post hæc Bonifacij arrogantiam iniquo ani- cium.
mo ferens philippus: anagniam quo se pontifex recepe-
rat sarrã ex colũnensium familia cum nogareto equite
franco in italiã mittit: ob cãm insinuende ꝓuocationis: q̃
aduersus bonifacij iniurias philippus sese tuebatur. Nã

UVA. BHSC. IyR_235

pontifex plus ęquo elatus philippũ regno priuauerat: & alberto austrię duci simul cũ germanorũ imperio regnũ franciæ donauerat q̃uis illũ ab intio sui põtificatus reiecisset. Erat sarra philippo obnoxius. Quippe quẽ ex italia fugientẽ & a pyratis captũ rex redemerat. Itaq; sarra mutata veste/ne ab italis agnoscereturquot põt amicos colligit: & cõductis ducẽtis ex ijs qui sub carolo valesio in appulia militauerãt nogaretũ cum bone manu ferentinum p̃mittit: vt inde vrgẽte negocio sarrę auxiliaris ad ueniret ipe anagniã nocte gibellinarũ ope ingressus bonifacium in patris domo capit: inde romã deductũ supbum pontificẽ atq; animi ægritudine laborantem mors abstulit. Fcrunt. nogaretũ sarrãq; in mãdatis habuisse põtificẽ ad Philippũ pducẽdi: sed põtifici ę sanctitatis reuerẽtia ptim deteritos/ptim anaginensiũ occursu, phibitos cœpto destitisse. Talẽvitę exitum habuit cõtemptor omniũ hominũ bonifacius qui xp̃i p̃ceptorũ minime recordatus: adimere & cõferre regna pro suo arbitrio conabatur: cũ nõ ignoraret eius se loco versari in terris: cuius regnum non de hoc mũdo & terrenis rebus sed de cęlestibus esset: quiq; dolo & malis artibus ep̃atũ romanũ sibi quęsiuerat: & celestinũ a quo dignitatẽ recepat in carcere dũ vixit habuerat. Nõ p̃termittã hoc loco scribere qđ cõstãti fide p hos dies in parisiẽsi agro accidisse ab hystoricis accepi. Erat adã de monasterio vallis sarnarij cõuersus: cuivilla creches ad ip̃m mõasteriũ ptinẽs cõmissa a loci abbate fuerat. Hic paucos añ xp̃i natalem dies ad villã sibi creditã ex cœnobio añ diei exortũ proficiscens vno seruo tm̃ comitatus: videt i via, pcerã arborẽ pruina geluq; albescẽtẽ ad se ocissime cõcedere: q̃ re equus cui isidebat adã terrefactus e via, psiliẽs: vix potuit a cõuerso adviã reflecti. Eodẽq; mœtu affectus suus nutare cœpit ita vt in pedes stare & ambulare difficile posset. Propior conuerso facta arbor cũ hoi nihil nocuisset euanuit aerẽ & sulphureũ odorẽ relinquens. Suspicatus, pterea

Cõuersi de monasterio vallis Sarnarij appariţio nocturno.

UVA. BHSC. IyR_235

cõuersus aliquid a demonio illusionis fuisse sibi obiectũ ac superos aim vertẽs: diuę marię laudes recitat. Mox ꝙ; pone se hois nigri equitãtis effigiẽ cõspicit: aduersũ quẽ adã indignabũdus: Cur inquit infœlix mihi audes insultare: cũ mihi habeã in monasterio cõpræcatores fratres ꝗbus cura sedula est me & reliquos a cœnobio absentes deo & diuæ mariæ cõmendare? Abi qñquidẽ nulla tibi pars mecũ est. Discedẽs inde ad pauculũ tps demõ: ꝓtenus cõuerso astitit forma hois q̃ maxima: cui ꝓlixum & gracile collũ erat Quẽ se infestãtẽ adã frustra pugione repellere conatus: videt cõfestim illũ mutata effigie medio cri statura esse & monachi instar cuculla faciẽ velare: cuius oculi sicuti ęs candẽs rutilabãt. In quos dũ conuersus gladiolũ incassũ vibrat pecudis similitudine visus demõ nõ minor q̃ asinus auritus apparuit. Vñ magis timẽs seuus: dñe inqt describe in solo orbẽ: atq; in medio crucẽ xp̃i insculpe: in circo eni stãtibus nobis nihil aduersabit inimicus. Fecit igit cõuersus sicuti a seruo fuerat admonitus. Nec sic destitit ipius aduersator. Nã asininas aures in cornua cõmutauit: atq; ad circũ cõcedẽs opprobriis ẽ a cõuerso reprobatus: & sputis cõtaminatus. Cũq; a suo doctus conuersus cruce se signasset: demõ in doliꝰ ispẽm figuratus: se molerias vicũ versus in rotę spẽm circũegit: cõuerso illeso relicto. Huius tã mirãdi euẽtus indicia extiterũt Abbas imprimis vallis sarnariꝰ a conuerso fidẽ reqsiuit. Scriptor p̃terea hystorię: loci vbi hęc gesta sunt inspector qui equũ prius mansuetum: calcitrantẽ postea atq; ferocientẽ se vidisse ꝓfiteť. Lãguor itẽ serui diuturnus: & vestiũ conuesi intolerabilis fœtor: & vocis donec ziber desinpsit difficilis ęmissio. ¶ Per eosdẽ dies Marchiensi comite mortuo Angolisma ciuitas philippo obuenit Quã ipe adiẽs aquitaniã quoq; & tholozatiũ prouinciã visitauit pacatis quorũdã animis qui ad rebellionẽ ꝓcliui esse ferebant. ¶ Reuersus in franciã philippus ratus flamingos ferociã deponere: si Guido eoꝝ comes

Angolisma ciuitas mortuo comite marchiensi philippi: fuit.

UVA. BHSC. IyR_235

carcere liberatus ad eos mitteret: comitē cū filio guillermo dimittit. Illi postq̄ seditiosam gentē ad sanitatē ducere nō potuerūt: ad philippū vt ꝓmiserāt cōuertunt. Cognita flādrēsium ptinacia philippus: tertio i eos mouens apud mōtē ppl'oꝝ (ab arboribus populis quarū in eo loco copia est sic vocatū) positis castris: cū speraret flādrēses in p̄lium descēsuros cognouit hostē vallo se cōtinere & castra carris quadrigisq; circūuallasse. Igit cū aduespe rasceret: rege exarmato & militibus paulo negligentius agētibus: ecce irrūpit i regē ferox hostis: atq; i cōspectu philippi occisis petro gentiano & iacobo fratre eius: alijs quoq; nō paucis rex cōscēso equo cū ipse sibi galeā imposuisset: in hostē animosissime ferf: obuios quosq; interimēs. Quē reliqui insecuti viginti miliū flamigoꝝ stragem fecere: ita vt nisi supueniens nox tenebris hostē ꝓtexisset: actū prorsus de flandrēsibus extitisset. Rediit ex p̄lio rex facibus accensis q̄ noctis caligine supabāt. Huius victorię tpe flādrēsis comes qui cōpendij asseruabat defunctus est. Moritur itē iohanna philippi vxor. Fuitq; his diebus tanta annonę ꝓ franciā caritas vt frumēti mē sura q̄ sextarius appellat solidis veniret centum. Pistores ꝓpterea publice ne plebs expositos a se venales panes desumeret/viq; auferret: officinas clauserunt donec recē sitis diuitū & religiosorū horreis frumentū venale iussu philippi ꝓmeret. Mortuo deīde edouardo anglię rege: succesor eius filius edouardus ysabellā Philippi filiam vxorē duxit. ¶ Per eosdē dies mortuo bñdicto vndecimo: qui philippū ab excōmunicatiōe bonifacij absolverat: cōuenientibus pusij cardinalibus curāte maxie Philippo bertrādus gotus vasco Burdegalensis archiep̄s pōtifex ab⁹ēs elegit: quē clementē quintum appellauerunt Hic tpe electiōis cū in gallia ageret cardinales lugdunū. ad se venire iubet. Vbi tyara pōtificali fuit coronatus: assistēte Philippo & pricipibus cōpluribus francis. Ex eo tpe anno salutis, M.ccc. quinto cœpit clemens auinionē

Flandrēsium cedes.

Caritas annone

Edouardus tertius anglus rex

Clemēs quitus.

UVA. BHSC. IyR_235

vrbē incolere: vbi p annos quattuor & septuaginta sedē pōtificū māsit. Publicę letitię q̄ ,ppter noui pōtificis assumptionē agebat calamitas nō defuit. Erat iuxta viam quo pontifex ducebat murus veteri materia male cōcinnatus In būc cū turba visendi pōtificis desiderio cōsceni disset: vetustate exesus & pōdere superextātis ppli pressus murus i britonū ducē collapsus est. Cōsecrato clemente cardiales ex colūnensiū familia suis dignitatibus p̄dissq; a bonifacio destituti restituunt. A quo etiā elemente dū ex lugduno burdegalā petit tā magnis impēsis ecclesiæ grauate ferunt vt inde ad philippū graues admodū quę rele delatę sint. Philippo aūt qui ad bellū flādrense gran des sumptus fecisset pōtifex decimę ius donauit. Cōcessitq; vt ecclias sacerdote vel ministro destitutas sibi seruiētibus clericis atq; bñmereti familię cōferre posset. Et qm̄ p id tps iusti pōderis moneta nō esset. philippus pōtifici pollicet illā ad legitimā estimationē se reducturum Atq; ita clemētē philippus dimittēs: cū in frācia rediss set margaretā burgūdiæ ducis maiorē natu filiā ludouico vxorē accipe p̄mittit. Sedauit p̄terea ortam a belloua cis in symonē ep̄m seditionē: q̄ eo processerat: vt ciuitate exterris pōtifex nobiliū quorūdam manu collecta ciues quosdā ex insidijs cepit: suburbijs igne cōsumptis. ¶ Tu multuatū et eodē āno a parisijs ob monetæ vlū. Diuites eni q suas inglinis & varioꝝ ministerioꝝ opificibus do mos locauerāt minoris p̄cij monetā accipe annuę pēsio nis loco recusabāt: alterā q̄ iustioris pōderis erat exigentes. Cuius inuēti autor stephanus quidā barbetus habebat. Hic stephanus in delitijs habebat hortos a suo noīe barbetos appellatos cū pclaris ędibus: in eo loco (cui barbeti porta nomē postea māsit). Furēs ergo ppls i stephani possessiōes delatus: quicqd in ędibus & hortis p̄ciosū fuit vastat atq; incēdit: mox ide mouētes ad viā sc̄ti martini vbi ip̄e barbetus icolebat se cōferūt fustibus clauisq; & verubus vt cuiq; arma furor mīstrabat instructi. Effra-

Monē te refor matio. Seditio belloua cor in suum ep̄m.

Stepha nus bar betus. Seditio parisio rum.

UVA. BHSC. IyR_235

ctis stephani portis domũ suppellectilẽq; oẽm diripiunt. ¶ Erat p hos dies philippus apud tẽplarios: quem nihil periculi expectantẽ seditiosi in tẽplo cõfestim obsident. ¶ Nec quicq̃ ad eũ inferri sustinebãt qđ nõ vel raperẽt/ vel cœno inficerẽt. Tã repẽtino ppli motu attonitus rex misso ad seditiosos parisiano cũ quibusdã aulicis p̃posito: dicere illis iperat: si quid i illos a quopiã cõmissũ esset: aut iniuria illata se regẽ esse q̃ eos tueri possit. petant modo si quid a rege optẽt: & domũ abeant se ꝓtenus curaturꝰ vt populo melius cõsultũ sit. His ꝓ tpe simulatis leuis ppls a furore tẽperans. cũ domũ quisq; petiisset nihil cunctatus philippus seditionis autores ad octo & vigiti correptos furcis ad q̃ttuor vrbis celebriores portas erectis illaquari & strãgulari mãdat. Nec multo post monetã ad legitimũ ætis valorẽ cudit. ¶ Et p bos dies Ludouicus hutinus philippi filius pãpilone a nauarris rex coronatus atq; appellatus est anno dñi Millesimo trigentesimoseptimo. Tũ etiã ꝓditus est templariorum error: qui apud hierosolymã fidei defensionẽ ꝓfessi: cũ primũ religionis cõsideratione opulẽtissimos se effecissent: pręclarissimis p orbem xp̃ianum ædibus cõparatis: xp̃o reiecto falsis se religionibus dediderũt. Erat enim illis simulachrum cui pellẽ humanã sinperinduxerãt: appositis ad oculos statuę duobus fulgẽtissimis carbunculis qui vice oculorꝰ micarẽt. Et statuę dum quippiã ad illos ingrederetur: ordinẽ vitãq; tẽplariorꝰ ꝓfessurus: abnegato ante omnia christo & cruce eius calcata: sacrificium faciebat. Morientes aũt corpus in puluerẽ adactũ ceteris in potũ cõferebant: quo poculo constantiores suos fieri arbitrabant. Pręterea si ex tẽplarij coitu infans ex puella virgine nascereť: hunc igni torrebant: exq; eliquata inde pinguedine suũ simulachrum decoris gratia vngebant. In cõfesso quoq; habitũ: eorꝰ dolo diuũ ludouicũ dum i syria pegrinareť: in vinculis a soldano ægypto coniectum fuisse. His atq; hmõi criminibus, & q̃ item masculorum

Pena in seditiosos.

Ludouicus hutinus nauarre rex.

Error tẽplariorꝰ

UVA. BHSC. IyR_235

fœdissimi amatores eẽnt.tẽplariorũ ordo in cõcilio viennẽsi anno dñicę pietatis millesimo trecẽtesimo duodecimo per clementẽ qntũ finẽ excepit.Comphẽsis vbilibet terrarꝫ qui eius ipietatis fuerãt atq; crematis. ¶ Admini strabat eadẽ tẽpestate ecclesiã Lugdunẽsem quidam nõ satis prudens episcopus:q ob blasphemias regię sublimitati irrogatas obsidioe a ludouico hutino cinctus:&inde ad philippum deductus post longam custodiam satisfactione exhibita:tãdem suę libertati pmissus est. ¶ Non intercedentibus post hęc multis diebus lugdunẽses cõiuratione facta a rege deficiũt:mouẽtesq; sancti iusti castel lum diripiunt Sed per Ludouicum hutinum edomiti se imperata facturos iurant. ¶ Et motus iterum belli a fiamigis insurgit:cuius autor extitit Ludouicus filius guidonis flãdrensis niuernensis comes.Qui ob id decreto parlamenti senatus sua hęreditate priuatus est:& bona eius publicata. ¶ Finierũt quoq; insignibus fœminis sua fata Namvxores filiorꝫ philippi tres adulterij insimulatę sũt. quãobrem margaretha Ludouici hutini nauarri regis cõsunx.& Blancha caroli comitis marchiani vxor regis edicto in castello galliardi relegatę sunt/quarum libido satis in aperto erat. ¶ Iohanna vero Philippo pictauensi nupta postq̃ apud dordanũ in custodia aliquot diebus fuit innocens liberata est: & viro restituta. Hostiarius margaretę adulterij cõscius furca appensus est Stupratores autem philippus & galterus dãoy fratres (mentulis exsectis)pelle nudati apud pontisarã vltimi supplicij pœnas subierunt.Ob hanc impudicitiam insignum mulierũ natam fabulam reor.q̃ de iohãna philippi pulchri vxore a rerũ iperitis mẽorari solet.Eã videlicet aliquot scholastico rꝫ cõcubitu vsam:eoq; ne pateret scelus,ptenus extinxisse & i sequanã amnẽ de cubiculi sui fenestra abiecisse: Sed vnũ tantũ iohãnẽ buridanũ eo piculo fore liberatũ & ,pterea sophisma ab eo editũ eẽ. Reginã interficere nolite timere bonũ ẽ.Fuit siqdẽ buridanus iohãna poste

Lugdunẽsis antistes sue temeritatis penas luit

Femie i signes punitæ

Iohãna regina casta.

UVA. BHSC. IyR_235

rior. Quippe qui philippo valesio regnū moderāte cū liberaliū artiū noiatissimus ꝓfessor eēt multa & in rōnabili & morali philosophia scripsit/dum parisianę eccl'iæ fulco ꝑsidebat/anno xp'ianę resurrectiōis. M.cccxlviij. Nec cōmeruit ꝑclara mulier hmōi Vitio taxari/cuius liberalitatis atq; miæ in paupes testimonium exhibet nauarræ apud parisios collegiū: vbi scholasticos incolere ppetuo instituit designatis triplici ordine ꝑceptoribus/qui grammaticā dyalecticēq; adolescētes docerēt. qui item philosophiam interpretarentur. Addidit & theologos qui oēs anniuersariis prouentibus ꝑditi/litterarꝫ studio se ppetuo accōmodarēt. Hisq; cōe sacellū extruxit/ꝑpositis ad rem diuinam sacerdotibus. Itaq; in eo tam grandi tamq; spacioso collegio/ tā multi continēter scholastici diuersā tur: q; ad constituendam vniuersalem scholam satis esse putari possit. ¶ Interim rebellantibus flaminigis enguerrānus marigny anus qui vna cum philippo regnum administrabat: conuocato ad regē ex regni ciuitatibus ꝑlo cū multa ꝑsente philippo de flamingorꝫ crebra rebelliōe disseruissent: rogauit postremo auditores si ad bellū qđ rex aduersus illos pabat pecuniam suppeditarent. Quibus rādentibus se regijs negocijs opem nō sustracturos enguerrānus gratijs populo persolutis grande pensum ad militum stipendia exegit. Sed tribus ad id bellū regijs filijs atq; ipso enguerrāno cum in gentibus copijs a rege missis: cum ad insulam castra posuissent re infecta: de enguerrāni cōsilio exercitū domum dimiserūt. ¶ Philippū interea morbus inuasit: mortuusq; est apud fontem bleaudi q vicus in vastinio ē postq̄ annos octo & viginti regnasset. Eius cor ex ꝑcordijs ex sectum in poissiaco cœnobio qđ ad diui ludouici aui sui memoriam philippus condiderat virginibusq; sub custodia fratrum dñici ordinis attribuerat: sepultum: est: reliquo corpe in dyonisiano monasterio terrę cōmendato. Eius mortis cōscios fuisse petrū cathalaunēsem epm & radulphū praerū i regio se

institutio collegij nauarren ꝑarisius.

Rebellant flamingi.

Moritꝫ philippus.

UVA. BHSC. IyR_235

natu aduocatū creditū ē. Sed radulphus inocēs inuētus
est. At philippus priusq̄ mortē obiret: filios tris (quos sup
stites sibi relinq̄bat) ad se aduocās ad maiorē natu cōuer
sus. Ludouicę inqt regnaui hactenus: plurimis vectigali-
bus & tributis meū pp̄m vexās: nec mihi satis curæ fuit
monetā cudere quę legitimi pōderis eēt. Eā ob rem mul-
torum in me odio cōcitaui. Ecce post me regnaturus es:
miserere patris animæ: & quę pperam a me gesta sunt ip
se emendes. ¶ Deo satis meo nomine fac: de ijs quę tibi
relinquo: & hierosolymitano me voto absoluas. Vos quo
q; filij seruate synceram iter vos charitatem. His a philip
po pulchro pro temporis angustia breuissime dictis: cum
dauidis versiculum In manus tuas dñe cōmēdo spi-
ritū meum religiose, pnunciat: animam efflauit. mēse no
uēbri pridie diui andreę anno xp̄iani natalis. M.ccc.xiij.
Huic philippo quinq; liberos iohānavxor pe perit. Ludo
uicum hutinum. Philippum pictauorum comitem. Caro
lum marchię principem: filiam quam infantem mors ab
stulit: & alteram ysabellam quam edouardo anglorū re-
gi pater philippus matrimonio iunxit.

Philippi moriēntis ad filios pia oratio.

Enguerrānus tō nē regni adminis-strati po nere co-gitur.

POst philippi mortem filij eius de patris thesauris
solliciti cū nihil eris inuenissent (ferrico pinguignia
co maxime hortante) enguerrānum in arcem lu-
parę parisij coniectum: rationem administrati a se regni
ponere compellunt. At cum bonam thesauri partem ca-
rolū valesiū philippi fratrem habuisse enguerrānus dice
ret, Carolus ęgre id ferēs: oēs quibus enguerrāni nomen
odio habebatur excitat querimoniam aduersus eū, pfer
re. Et ne quid gratiæ a beniuolis enguerrānus reciperet
ex lupara (cuius ip̄e p̄fectus erat) ad templariorū munitis-
simam arcē traducit. Ip̄e paucis post diebus cū pductus
ad ludouicum hutinum esset: iohannes hānerius ad hoc
a carolo valesio edoctus in præsentem enguerrānū hęc
quę subscripsi crimina cumulauit. Eum quidē philippo
fuisse suspectū: eam ob rem recusasse illum: ne testamenti

Capita accusatiōis enguerranni.

UVA. BHSC. IyR_235

ſui ꝓcuratione gereret. Extremã in flam igos expeditio nem ſuo dolo fuiſſe itritã q̃ cõicato clã cum niuernẽſi comite cõſilio:atq; ab eo receptis mũeribus cõſiliũ dederit exercitũ reducẽdi. Cuius tñ cauſa grandẽ ex regno pecuniam exegerat: Ea ꝓterea nocte qua philippus obiſſet mortem regis theſauros ex lupara alio trãſtuliſſe. retinuiſſe quoq; ſibi triginta librarꝫ pariſienſiũ milia q̃ clemẽti romano põtifici dono dãda a rege accepiſſet. Neq; rõnem feciſſe ſexaginta & trecentorꝫ pãnorꝫ quos ex naufragio quodam regis nomine detinebat. Cẽlaſſe quoq; octo & quadraginta librarꝫ milia que regi attrebates ipẽdiſſent. Nec i re pecuniaria fraudẽ modo feciſſe:ſed cũ ad atthe ſij dñam rex quẽdã q̃ ad regiã dignitatẽ ptinebãt ſcripſiſſet:enguerrãnũ ſuis adiectis litteris repugnantia ſcripſiſſe pollicitũ eã oĩ icõmodo eximere:atq; ab ea.xv. librarum mulctã dono habuiſſe quam a cameracẽſibus ſi rex decreuiſſet:acceptura erat:eã nihilominus pecuniã ſua auctoritate enguerrãnũ a cameracẽſibus exegiſſe. Et cũ regiũ apud pariſios palatiũ exẽdificandum recepiſſet ꝓter decẽ milia librarꝫ quę illi Philippus tribuerat domos quę ꝓxime palatiũ ciuiũ erant vſurpaſſe:cõſtituta poſſeſſoribus annua pẽſiõe quę ad illũ quotãis pueniret. Cõmiſiſſe iſup i priuatos quoſdã explebilis auaricię flagitia:atq; ita regios q̃ fiſco ꝑerãt miniſtros & queſtores ſibi deuinxiſſe. vt ſine eius ſyngrapho regijs iuſſionibus non obtẽperẽt. His alijſq; ab hãnerio palã expoſitis:nil a enguerrano ſe purgãdi ptãs fuit. Erat aũt illi vxor quę liberandi eius cã poſtq̃ multa fruſtra tẽtaſſet:ad magiã & dinationes ſe cõuertit:pauioto quodã maleficio & clauda mlie re ad id facinus opẽ ferẽtibus Itaq; cęra quędã ſimlachra ad regis & caroli valeſiem formã demõia arte cõficiũt:q̃ lãguẽtiũ ſpẽm ꝑ ſe ferrẽt:ad quorꝫ ſiſitudinem(niſi male ſors ꝓdita fuiſſet)rex:& ipe carolus cõficiẽdi macie ſeſim erãt & definita ad tps morte cõſumẽdi. Cognito maleficio rex totiusnegocij cẽſurã carolo cõmittit. Qui mox ac

Pallatiũ pariſius exedificant.

Enguerranni vxor

UVA. BHSC. IyR_235

citis qbuſdã magne auctoritatis ꝓceribus ẽguerrãnũ i ſu ꝑmo patibuli pariſien. tigno ſtrãgulari ipat. Pauiotũ par ſuppliciũ excepit: ꝓterq; q ꝑ ifra enguerrãnũ: ad iferiorem trabẽ illa queatus eſt. Claudã flãma cõſumpſit. Vxor aũt ẽguerrãni atq; eius ſoror de cãtheleui carcerẽ cõiecte ſũt. Enguerrãnus ſuſpenditꝰ patibulo.

¶ Eodem tpe Ludouicus niuernẽſis/ & Iohẽs namurcus regis beniuolẽtiã meruerũt rebus ad flãdrẽſes ſpectãtib us cõpoſitis Quarũ gra robertus comes flãdrenſiũ cũ ad regem die cõſtituto non veniſſet: reiectis excuſatiõibus q̃s per ciſtercij abbatẽ & quoſdã ad id miſſos ꝓcuratores ꝑ tẽdebat cõtumax dictus eſt: & i rebelliũ nũero hitus. Per id tꝑs quattuor veneficę mulieres cũ parato veneno de ꝑhẽſę igne cremãtur: quarũ opa cathalaunẽſis antiſtes ꝑ deceſſor eius petri litigniaci quẽ in cuſtodia habitũ ſupra mẽoraui fuerat interẽptus. Quẽ iſequente tpe ludouicus ſede põtificia amotũ relegauit inſtituto eidẽ ſucceſſore ſtephano caroliveleſiani cubicularío. Reduxit & iudeos quos pater francia expulerat. Tẽtauit ludouicus ãnua tributa quæ ludouicus pulcher ampliora fecerat colligere. Iudei in franciã reducti

Sed cõuenientes cãpani/ burgũdi/ veromãdi/ artheſij/ ambiani/ bellouaci/ pontiuiaci/ foreſtani/ altiſſiodorẽſes/ & ali quot alij populi/ campanię comite autore cõiurant ſe id non permiſſuros. Propter ea ludouicus carolum valeſiũ mittit/ qui futurę ſeditioni bonis ꝓmiſſis occurrat/ & placet diſſidentes. Fecerat idem philippus pulcher aureas coronas tris gẽmis multi præcij ornatas. Eas ludouicus hutinus in cœnobium diui dyoniſij tranſtulit: vt ad coronãdos deinceps reges reginaſq; reponerentur. Quas matheus abbas & eius monaſterij cœnobitę receptas ſeruare chirographis datis compromiſerunt. In rebellione perſiſtentibus flamigis bellũ idixit. Sed ad liſã flauium cum admouiſſet tantis imbribus terra quæ paluſtris emollita eſt: vt eq genuũ tenus in luto cõtinẽter eẽnt: nec cõmeatus importari ad caſtra niſi magno labore poterat: ita vt ſingulis vini dolijs vehendis triginta vix equi ſufficerent

UVA. BHSC. IyR_235

Que res cũ quotidianas difficultates militi afferret regẽ adduxit bello abstinere: & cũ tentoria & belli impedimẽta ꝓpter luti iniquitatẽ educi ptãs nõ fuit: cuncta magno suo dãno miles cremauit. Secuta est hanc aduersitatem ãnonę incredibilis caritas. Deinde fames & mox pestilentia. Visusq; est cometes crinitus. Ipe insup ludouicus apd vicẽnas defunctus est: relicta grauida clemẽtia vxore roberti sicilienſis neptę. Hic ludouicus instituit plamenti curiam parisij stabilem esse & loco non moueri: ne litigatores crebris circutionibus grauarẽtur. Per hoc inter regnũ philippus ludouici frater pictauorũ comes oim ꝓcerum cõsensu regni administratiõe suscepta frãcoꝝ & nauarrę se rectorem appellauit. Ad quẽ venientibus flamigorũ legatis: pax inter eũ & robertum flãdrensem comitẽ cõuenit q̃ lr̃is mãdata flamingorũ sigillis firmata est. ¶ Per id tps clementia quã moriens philippus grauidã reliquerat filium iohẽm parit paucorũ dierũ regem. Quo defuncto philippus ex rectore rex appellatus est. Reclamãte burgũdoꝝ duce q; diceret non ad philippũ: sed ad ludouici defuncti regis filiam regna patris petinere: q̃ res difficiles postea cõtrouersias francorum quieti iuexit: dicentibus plurimis regni hęredes filias esse non posse. Burgũdum tñ philippus in suas partes allicit: data ei grãdiore natu filia vxore. Et cum alias tris filias rex hr̃et vnã niuernensis comitis filio: secũdã dalphino viẽnensi collocat. ¶ Interi cum pacis conditiones flamingi non reciperẽt: nec pontificis romani decreto assentirent: inducias philippus ꝓrogauit. Misso deinde a põtifice iohãne. xxij. in francią iolerano cardinali q̃ flamigos philippo cõciliaret. cum tornacum pueniſſet: gẽtis puicacią incõstantiãq; veritus per loci eꝑm nũciare illis iubet se pacis cã tornaci esse ad eũ se cõferãt dũ de cõcordia agere licet: Missis qui hęc flamingis exponerẽt duobus ex minorũ ordine fratribus inter quos petrus de palude fuit: robertus comes eos in vinculis haberi iubet. Qui ex eo tpe ex gãdauensibus plebe

Ludouicus hutinus moritur.

Clementia Ludouici hutini vxor.

Philippus longus rex

UVA. BHSC. IyR_235

excitata insulã oppugnare cõstituerat. Atvbi ad lisam flumen ventũ est: conuersus in comitẽ populus. Nos inquiunt illustris comes inducias q̃ tibi cũ rege iuratę sunt seruare, pmisimus. Ideo te non sequi ad bellũ in aio est. Destitutus igitur comes exercitu: legato audientior fuit. Nã tornacũ se cõtulit: vbi regij oratores se continebant. Promisit comes primo vere parisium ad regem concedere: fidemq; pstare & cetera confirmare q̃ in conditionibus pacis conuenerant. Sed cũ dies conuentionis succedisset: per nuncios excusatum se facere falsis argumentis conatus est. Instãte tñ legato anno salutis. M.cccxx. Robertus & flamingorum, pcuratores in philippi verba iurauerunt. Sed de pacis conditionibus cum ad constitutũ diẽ ageretur: firmare conuenta comes recusauit nisi tria sibi oppida insulã/bethuniã/ & duacum q̃ rex occupabat redderentur. q̃ & ipe enguerrannus marigniagnus philippi pulchri olim negociorũ gestor: regio noie facere promisisset. Nam inter pacis leges q̃ illo tpe dictę erãt: adiectũ extitit flandrię comitẽ debere regi duodecim milia librarum annui prouentus intra francię regnum constituere. quod quandoquidem non compleret ea quæ supra dixi oppida philippus pulcher memorati prouentus loco possederat. Quæ cum relinquere rex nollet: comes festinanter re infecta digreditur. Sed a procuratoribus flamingę gentis reuocatus: propositam prius pacem admisit/roborauitq; ¶ Dum hęc difficili negocio aguntur: ouium quidam pastores admoniti cęlesti vt ipsi asseuerabant oraculo in syriam religionis christianę causa profecturos se iactabant. Qui postq̃ magno numero aucti sunt: latrunculis non dissimiles cum prædas agerent carcassonam vsq; progressi ab incolis grege facto dissipati ausugerunt: complurib⁹ interfectis & patibulo ibidẽ strangulatis. Afflicti quoq; leprosi extiterunt qui iudeorum hortatusu susceptum ab eis venenum puteis per omnem franciam infundere coniurassent: vt qui inde in po

Comes flandrię rebellis

Pastores.

Leprosi

UVA. BHSC. IyR_235

tum haurirent aut iterirent: aut elephātię virus iciderent Itaq; formacō ſanguine & lotio hūano herbiſq; qbuſdā letiferis cōfectū pāno inuoluentes in puteos demittebant lapide adhibito vt ad aquę fundū cito deferreť. Id cum in ꝓuincia narbonēſi a leproſis factū philippus accepit: veneficoſq; oēs flāmis fuiſſe punitos: inquiri per reliquū regnum leproſos iubet: quos de crimine cōfeſſos vna cū pleriſq; iudeis vindex flāma corripuit. Fuiſſe per id tēpus conſtat iudeos quadraginta vitriaci ob idipſum in cuſtodia habitos mirabile in ſeſe facinus perpetraſſe. Nā cū ſe morti addictos iam minime dubitarent: duos ex eoꝝ numero delegerunt qui eos occiderunt: ne xp̄ianoꝝ manibus ſumerēt ſuppliciū. Vetuſtiſſimus illoꝝ atq; iunior execrabile miniſteriū exequuntur. Oibus intemptiscū duo tm̄ homicidij autores ſupereſſent: ſenior orat iuniorē ſe necet. Ille ſeniore occiſo cum ſe ſolum videt: direpto auro quod apud interemptoſerat: funeex defectis lintheis facto per feneſtram ſe dimiſit. Sed & corporis atq; auri grauitate funequa ſe deorſum mittebat diſſoluta: in foſſam delapſus crus fregit: atq; ita in foſſa ꝓcumbens deꝑhenſus eſt & vltimo ſupplicio affectus: iudeorū aūt cadauera cremata ſunt. Cogitauit etiā philippus mēſurarum genera que per franciā plurima erant: vlnā quoq; & monetam ad vnam ſpeciem formāq; ꝓducere. Sed valitudinarius factus inſtitutum non expleuit. Nā & quartana febre diutiſſime vexatus aluꝰ ꝓfluuio apud fontem blandi interijt. Corporis eius ptes tres factę ſunt. Cor minores: inteſtina ꝑdicatores apud ſe pariſij terrę condiderunt. Corpus ad ſanctū dyoniſiū elatum eſt. Anno dñicę pietatis M.cccxxj. Poſt enim diui Ludouici mortē q̄ ab ipſis mēdicantiū fratrū ordinibus litteras didicerat: cōſuetudinē fecerant ꝑdicatores atq; minores cū integrū regū cadauer habere non poſſent inteſtinorū ſibi ptes ad ſepulturā vendicare. ¶ Inſurrexit per idē tēpus iohānes de polliaco natione picardus: aſſeuerans eos q mendicantibus

Iudeoꝝ infelix pertinacia.

Iohānes de polliaco

UVA. BHSC. IyR_235

religiosis peccata confitenť:oportere eadē suis plebanis ꝑsbyteris rursus enarrare. Qui iohānes iohānis.xxij. papę iudicio aliter sentire & docere dānatus est.

¶ Eiusdem compendij Liber octauus.

Philippo sine liberis defūcto: Carolus eius frater marchię comes successit. Hic cū blanchā mahildis filiā despon sasset:eā a se dimittere cogitauit. Mahildis enim blanchę mater Carolū ex baptismi lauacho susceperat:q̄obrem ecclesiastica lege filiā hre vxorē ꝓhibebať. Cōsultus ad eā rē pōtifex romanus diffinit nuptias (nisi aliqua dispēsatio ꝑcessisset) esse incestas. ¶ Mortuo per hos dies roberto flādrensi: q̄stio de legitimo successore apud parlamēti iudices versabať: cōtendente maxie ludouico niuernēsi ꝓximū se ꝓheredē esse. Qua spe fretus cū parisiū se contulisset: ꝓceres q cū eo ex flandria erant cōtra regias constitutiones ad fidei sacrm admisit. Ob quā causā in arcē luparā mittiť asseruā dus. Sed nō multo post cū hęres a iudicibus esset declaratus absoluitur:regiq; fidelitatis iusiurandū exhibet atq; in flandriā se recepit. ¶ Erat eodē tpe in aquitania ior danus insulanus nobilis qdā & imprimis potens: cui ob insignē eius potentiā iohannes vigesimus secundus pontifex romanus matrē matrimonio iunxerat Sed moribus cū esset ferox/rapinisq; atq; homicidijs dehonestabatur/ ob q̄ flagitia primo ad regē delatus:cū amicoꝝ ꝑsidioveniam impetrasset:criminibus nō abstinuit. Sed ministrū quendā regiū(quē seruientē vulgus vocat) virga qua ad officiū seruiens de more vtebatur trucidauit. Vocatus ergo ad carolū multis armatis stipatus veniens:post legitimas accusationes & cōmissoꝝ a iordano argumenta: iudicio parlamentei senatus ad patibulū tractus ab altiore furcarum tigno pepēdit. ¶ Exactis post hęc paucis mē-

Quęstō de comitatu flādrensi.

Iordanō iohānis pape vigesimi secūdi matrē accepit vxorem.

Iordanus insignis aquitanus patibulo appēditur

UVA. BHSC. IyR_235

sibus mortua apud argimontē maria caroli vxore bohemorū regis sorore iohannē ebroicen:comitis filiā ex dispensatione pōtificis q eius consobrina esset sibi copulauit. Et mox apud aquitanos ab Hugone mompesaco ex hmōi causa bellū insurgit. Mōpesacus in loco qui regiserat ꝓpugnaculū munitissimū extruxit:idq; ad anglū regē pertinere contendebat. Lite ab arbitris discussa: rex ꝑsidium ꝓpugnaculo iponit. Quod postea mōpesacus auxiliante aquitanię marescallo: occisis qui in eo erāt custodibus recuperat. Quā iniuriā non ęquo aīo ferens carolus ne in re sua iudex esset:anglū regē p nūcios monet mōpesacū castiget/& de iniurijs satisfaciat. Deputat anglus fratrē suū Aymerū/data potestate cōtrouersiā componendi. Qui ad carolū ꝓficiscens oīa ꝓ regis voluntate diffinit. Igitur rex misso cum anglis iudicibus in aquitaniam iohanne darblao qui eius noīe satis de iniurijs factionem exciperet, postq̄ ad primos aquitanię fines vētum est. Et tu Iohānes inquiunt angli si capiti tuo parcis in francia reuertere. Quo verbo iohannes dolum intelligens regi nunciat iudicium perfidiam. Qua cognita rex non ignarus quia per anglorum cōtumaciam ad sibi edita tam diem rex anglus non veniſſet / aquitaniā ad fiscum redijsse. Carolum valesium cum exercitu qui regionem vendicet mittit. Is agenum vrbem petens eam dedentibus sese sponte ciuibus capit:infensi eiñ Aymero erāt ꝓpter pecuniā quā ab eis supra paucos dies exegerat/& ꝓpter specioſissime cuiusdā puellę stuprū quā ille abduxisset. Profectus deinde riolā carolus vbi aymerus se recepe rat:cum militē ꝓpius admouisset:eruptione ab oppidanis facta frācos cedere coegerūt:occiso sci florētini dño Cuius mortē vēdicaturus carolus/extructis machinis atq; ligneis tabulatis ad muros admotis:oppugnare locum mādat. Pugnabat enī frācus ex ipis tabulatis cōserta manu aduersus hostē/ita vt desperata prope salute: de pace ad carolum nuncios hostis miserit. Cōtentus se atq; locū

Belli cā in aquitania

Aymerus neq̄ anglus

UVA. BHSC. IyR_235

carolo pmittere:mõ liceat ijs sedes nõ mutare qui & manere:& regi frãco fidẽ iurare velint:reliquis anglis ptes sequi volẽtibus saluis suis fortunis abire. His cõditionibus ꝓpositis aymerus relictis apud carolũ valesiũ obsidibus viris ꝓceribus in angliam ad regẽ ire pmittitur:qui regis sniam de legibus pacis exquirat. ¶ At cũ nõ reuerteret aymerus:riolla carollo dedit:& mõpesacus diruitur/resti tuiturq; ꝓpugnaculũ qđ hostis deiecerat. Riolla recepta reliqua aquitania ꝑter burdegalã/baionẽ/ & sctm seuere carolo obtẽperat. ¶ Nõ intercedẽtibus post hęc multis diebus regina anglię ysabella caroli regis sotor in franciã veniens inducias a fratre obtinet:spe(vt ipa dicebat) cõponẽde firmioris pacis.atq; interim advirum suũ regem mittit. Qui pollicitus post paucos dies bellouacũ cõuenire: ibiq; franco regi debitã ob aquitaniæ principatũ fidẽ ꝑstare: p nuncios filio edouardo qui cũ regina venerat oẽm aquitaniã attribuit. Qua ex patris dono recepta edouardus in verba regis franci iurat:& vt est in verbo gallico homagiũ exhibet. At regina edouardi mater: cũ aliquot dies in francia mãsisset.timẽs neviro suspecta haberet in angliam reuerti instituit. Id postq̃ resciuit rex anglus:singulis portubus custodibus appositis mãdat regi nã ingredi angliã ꝓhibeãt atq; vt nequitiam dissimulet romanũ pontificem p legatos orat carolum francię regẽ moneat ysabellam ad se remittere. Quod vbi ysabella resciuit:illa nihilominus accersito iohanne hannonio Guilermi comitis hannonię fratre strennuo ęquite qui trecẽtos milites in ptãte habebat in angliã nauigat. Et quoad maxime potuit plęroscq; sibi ex anglis cõciliat: exhibens illis edouardũ filium vt illũ quasi futurũ aliquãdo regem vererẽtur. Nec destitit quoquouersum rex anglus iret eo dem se recipere. Quam cum pertinax maritus nullo pacto auditet: proceres indignati arma in eum mouent: a qbus ęgre se tutatus anglus ad gallias insulam se recepit. Captus est Hugo dispẽsarius apud brestum. Cuius con-

Regina Angliæ cũ filio Edouardo i frãciã venit

UVA. BHSC. IyR_235

filio rex vxorē non admittebat. Captoq; paulopost rege anglo cōuenientibus londonijs ꝓceribus repudiato patre edouardum filiū regni dyademate insigniunt. Anno xp̄ianę salutis milesimo trecētesimo vigesimosexto. Hugonem vero dispensariū post euulsa illi intestina & se inspiciente cremata: capite puniunt. Carolū aūt pulchrum anno insequēte apud vicennas morbo extenuatū mors assumpsit. Impositusq; est regio sepulchro in sancti dyonisij æde. Anno salutis. cccxxvij. supra mille.

Post huius obitū cū iohāna eius vxor grauida esset: disceptatio inter ꝓceres insurrexit qs interim dū regine partus expectaī regni administrationē gereret. ¶ Duo erāt qui id sibi iure deberi p̄dicabāt. philippus valesius & edouardus tertius ex maria philippi pulchri filia natus. Philippo maxime suffragabaī q; ip̄e masculino gradu carolo pulchro ꝓximus haberetur. Edouardo aūt si qd ad hanc rē ius pertineret id a fœmina esse q̄ nullo tēpore visa est francoꝝ imperiū moderari. His rationibus valesius administrando regno p̄ficitur. ¶ De nauarre regno cōtēdētibus pluribus nihil tūc diffinire potuit. Quæ res quia ad eā quā percurrimus hystoriā eō ducere minime videt illā prętereo. Per id tēpus de petro remo suppli cium sumptū est q; regiā pecuniā male administrasset. Et Iohāna regina quā grauidā carolus pulcher moriens reliquerat apud vicēnas filiā enixa est. Quāobrem philippus valasius ex regente rex appellatus est: & a guillermo remorū archip̄sule vna cū vxore regina coronatus.

Bellū in flamingos.

Inde parisios repetēs/cū secum reputaret q̄ puicaces flamingi & in se & in ludouicū eoꝝ comitē p̄sisterēt: capto a ꝓceribus cōsilio grandē exercitū in eos ducit. Ad castletum aūt cū pueniisset flamingi fiocci philippum habētes gallū ex lineo pāno cū his verbis effigiant. Cū hic gallus resonabit rex repertus castletū occupabit: Philippum enī repertum appellabāt: arbitrantes illū nō legibus factum

UVA. BHSC. IyR_235

regem. Hanc galli effigiē in edito loco Philippo illudentes constituunt. Quod factum magnę calamitatis cā flamingis fuit. Nam ex eo tpe Philippus cogitationē suā ad eoꝝ internitionē vertit. Itaq; accito roberto flandrēsi: eū cū ducētis instructis militibus ad sanctū audomarū mittit: qui flamingos ne dilaberent diligēter obseruet. Iubet rursus Ludouicū flādrię comitē insulā cū copijs ꝓficisci qui flamingis si quippiā molirent obstaret. Ia duerso tā instructo apparatu flamingi nobilitate destituti: cū nullos idoneos ꝑfectos haberēt: trifariā se diuiserunt furenses & brugenses plebios cū pouringis ad casletum ire iubent. Brugensibus atq; frāconijs mādatū est tornacum versus moucre. Iprēses & curtraciį insulę partes recipiūt. Philippus vero ad nouā fossam reliquū exercitū cōtinebat. Quā in decē acies distribuit: primę marescalli & balestatioꝝ ꝑfecti ꝑfuerūt. Secūdā duxit alēconij dux. Tertia magistro hospitalarij ordinis obtigit. Quartā galterus de castilionę conestabilis accepit. In quinta ipe rex erat: quem nauarroꝝ rex cū lotharingię & barry ducibus comitabat. Sextę ductor burgūdię dux fuit. Dalphino vienneñ. septima attributa est. Octauę præfuit hāno nię princeps Nouā britonū dux administrauit Postremæ imperabat rebertus artheſienſis. Ad hūc tā instructū exercitū borboniorū dux postera die quattuordecim militaribus signis stipatus accessit. Hęc cū in ampliſſima valle cōstituuntur flamingi constitutis ad casletū edito loco castris vnde francorū acies despicere poterāt ita suos instruūt: vt a francis videri ipsi possent. Postq̄ nullā pugnādi potestatē fecissent. Philippus paulo propius incedere suos iubet: vt a mōte quo se tuebat hostem deduceret. Postq̄ id parum cōducere intelligit: marescallos vltra casletum cum copijs mittit. qui omnia late & perderent & cremarent. Sed neq; hoc accepto damno: flamingi loco se mouerunt. Reuersis ab incursionibus mareschallis: cū ex labore se curare statuissent: nostri segnius agere cœperunt:

Acies a philippo valesio ordinate.

Vide frāco. in curiam.

UVA. BHSC. IyR_235

neq; excubias adhibent. Sed proceres palantes p tentoria aleam ludebant aut lusibus animum relaxabant: rege in tabernaculo suo cū paucis cubicularijs & duobus diui dominici ordinis fratribus agente. Quibus ab hoste vigilāter animeduersis: tribus subvesperā aciebus relicto mōte in nostros ire festināt. Iamq; infesti aderāt: cū a nostris sublato clamore pars sanctū audomarū versus fugā parabat. Nec morat hostis regis tabernaculū appetere: feciſſetq; nisi a marescallis contra occurrētibus fuissent impediti. Per hanc morā reliquus exercitus armis resumptis acrē pugnā instaurat: atq; interim rex suis ad se ꝓpere venientibus in hostes fertur. p̄cedente milone de noiers a uriflāme signifero pugnatū est ab alterutris accerrime. Sed cedētibus tandē flamingis: francus victor extitit paucis desideratis. Ex flamingis autem octingēti supra decem & nouē milia cecidisse referunt. Qui vero ex p̄lio fuga dilapsi erant: cū se in agro sepibus vndiq; vallato recepissent: a comite hannoniæ qui in casleto monte considebat aspecti: primo quidē ferocissime restiterunt. Deinde fracti nostroꝝ incursu oēs occisi sunt. Post partam victoriam quarto die Philippus mouens receptis in fidem oppidis quæ ad orā maritimā sunt ypras contendit: & sponte deditā recepit. supplicio affectis quibusdā defectionis auctoribus atq; armis a ciuibus datis. Cāpana p̄terea q̄ in edita turre pēdebat ad plebē repente cōcitandam deiecta est. ¶ Dum hęc a Philippo geruntur brugenses qui tornaci fines aduersus eorum comitē Ludouici cū obseruabant: audita suoꝝ clade comitis se potestati pmisere: quos ad Philippū deductos partim rex morte affici: partim in exilium agi mēdat. Atq; ita flamingis decem kalendas septembres Anno xp̄i milesimo trecentesimo vigesimo octauo subactis Philippus Ludoui cum comitem in flandriam restituit. His eum verbis admonens. Age inquit ludouice cautior deinceps esto: ne per iniustam principatu; exclusus nostram opem rursus

Flamīgi regē inuadunt.

Philippus flandrie comitē alloquit.

UVA. BHSC. IyR_235

implores. Cuius verbi recordatus comes postq̃ in flandriam venit ad decem hominum milia eorum qui rebellionis participes extitissent interemit In quem cum guillermus canus ex brugis ad brabãtinum ducem euadẽs: aduersus comitem auxilium petit: ad Philippum perductus manibus abscisis i rotam primum more patrio furrigitur: deinde patibulo appenditur. ¶ Nondũ de aquitania edouardus debita Philippo iuramenta præstiterat. Ideo misso in angliam iohãne fiscani abbate edouardum philippus monet secũdum feudi leges fidem exhibeat. At legatos anglus ad se non admisit. Sed a matre eius regina responso accepto: ad philippum legati redierunt. Edouardi contumacia cognita rex attrebatium episcopum & baronem de craone in aquitaniam legat qui regionis prouentus sub regis potestate reponant. Atq; interim in angliam secundo mittit: diem Edouardo dicete: ea lege si venire negligeret: dicendum ius, nihilominus aduersus eum esse. ¶ Venit tandem edouardus atq; apud ambianos quo se philippus cõtulerat fidem ob eas quas in aquitania & pontiuiaco terras possidebat præstitit. De his autem quas a Carolo valesio Philippi patre ablatas sibi fuisse dicebat iudicium parlamenti senatus exposceret. ¶ Eadem tempestate Philippus animo voluens q̃ procliues ad seditionem flamingi semper extitissent: misso iohanne abrinceñ. antistite portas yprensis oppidi atq; curtraci & aliarum quatũdam arcium munitiones dirui cõfestim iubet. ¶ Per eosdem dies robertus artheſienſis aduersus mathildem ob artheſij principatum in iudicio contendebat: nitebaturq; comitatum ipsum paterno iure vendicare: q̃q̃ parlamenti decreto mathildi fuisset addictus. Sed aduersus decretum Robertus litteras recenter inuentas exhibebat quibus se terræ ipsius hæredem asserebat. Litteris penes regem depositis: mathildis diligenter explorat vnde syngraphum emanasset. ¶ Compertum est id a fœmina

Guillermus canus patibulo affigitur.

Edouardus.

Edouardus fidẽ philippo p̃stat

Robertus artheſiẽ.

UVA. BHSC. IyR_235

nobili ex bethunien. agro quã robertus in delitijs hẽbat fuisse sequẽti calliditate inuentũ. Erat attrebati ciuis potẽs qui annuũ ex comitatu artheſij ꝓuentum emptionis lege ſibi quo ad viueret tm̃ cõparauerat: eiuſq; emptiõis ſyngraphũ patris erat roberti ſigillo firmatũ. Ciue mortuo fœmia ex heredibus lras recuperat: vtpote q̃ nullius momẽti heredibus eſſent. Litteris receptis ſigillũ calenti ferro detrahit atq; alteris q̃ ad cãm roberti ptinerent confect is vetus ſigillũ agglutinat: eaſq; ad robertũ deferens ſe illas domi forte fortuna repperiſſe ait. Fraude cognita per eũ qui ſyngraphũ ſcripſerat: Philippus robertũ ad ſe vocatũ hortat a lite deſiſtat: ſibi ſine ambiguitate conſtare adulterinũ ſyngraphũ eſſe. At Robertus mali ꝓpoſiti tenax regẽ non exaudit. Quãobrẽ philippus ſyngraphũ ad iudices mittit & fœminã apprehendi iubet. Quę tormentis expreſſa veritate igne cõſumpta eſt: in eo loco q̃ porcorũ mercatus a pariſijs appellat. ¶ Eiſdem diebus q̃rimonia aduerſus clerũ exorit quẽ ditione ſua abuti plerig; palã teſtabant. Eius rei cã cõuocato cõſilio: cũ de ordinãdis legibus ageret: regina viſa eſt conari ab eccleſia ſticis iuriſditionẽ abrogare. Quod poſtq̃ Philippus cognouit: nõ inquit vt clero quicq̃ detrahat hęc cõcio habita eſt. Nõ enĩ modo non auferre eccleſijs ſua iura: ſed ea ampliare in aio eſt: ſatis eſto errata emendare. ¶ Sed de roberto artheſien. reliqua perſeq̃mur. Prohibitus Robertus captã ob artheſiũ litẽ ꝓducere: quia fœminę ſupplitiũ grauius iuſto ferebat regi detractare veritus nõ eſt. Et cũ obloquẽti dies ad iudicium dictus eſſet: venire cõtẽnens: me inqt autore philippus rex inſtitutus eſt. & me quoq; autor regno depellet: atq; ita irritatus: equos quos formoſiſſimos habebat cũ omni theſauro burdegalã miſit. Moxq; in angliã oĩa traduci iubet. Ipe ad Guillermũ hannonię comitẽ primũ inde ad brabantinũ ducẽ cõſobrinũ eius feſtinãter cõtẽdit. Hic aũt brabantinus guillermi hannonien. filiã vxorẽ filio ſuo accipe iſtituerat. Qđ

Mulieris aſtutia.

Nota contra nouas reformationes.

Regis calliditas.

UVA. BHSC. IyR_235

Philippus sagacissime intelligēs: cū maxie sciret Guillermū ipm alias suas filias magnis principibus collocasse: & inde sibi & potentiā & auctoritatē cōpasse: veritus ne accessione ducis brabātini icremētū acciperet pīsertim in eo tpe cum Edouardus bellum in francos parare nunciabatur: brabantinum ad se venire cōpendiū orat quo bohemus rex & iohannes hānonieñ. & iuliaci comes atq; leodiensis antistes cōuenerunt. Quibus cum amicitia iuncta Philippus brabātino seorsum assumpto: mōstrat eas nuptias quas de guillermi filia instituerat inferiores dignitate sui gnis esse habere se filiam quā filio dare si nō abnuat velit. His philippi verbis persuasus brabātinus discedentibus a rege alijs principibus apud Philippum mānsit. Ea re cognita Robertus brabantiam deserens nauigium profectus est. Qui postea ob cōtumaciā regno interdictus ē & bona eius publicata. Ft his itē diebus Ludouico claromōtano cōiti rex cōcessit vt q dñs borbonij appellabat ducatus dignitatē assumeret. Ad hūc modū borbonior ducatus initium accepit. ¶ Per idē tpslohēs normānor dux Philippi primogenitus apud meldunū bohemorū regis filiam vxorē duxit. Quo itē die brabātini ducis filio maria Philippi filia nupsit. Nuptijs celebratis: cōuentu multor sacerdotū atq; pcerū Parisij congregato. Philippus expeditionē se ad hierosolymā ducturū ppōnit & Iohāni filio. xiiij. ānū agēti regni curam mādaturū: ideo orare eos q aderant: filio obtēperarēt: & si in ea expeditiōe moreret: fidē erga illū seruarēt. Iureiurando p Philippi volūtate recepto: cōsilium rex dimittit: Interiectis īde paucis admodū diebus: Radulphū augi id est deu comitē: & beluacor pōtificē ad edoruardū pficisci mādat: sciscitatū si ad eā quā in syriā expeditionē parat sociū se coniungeret. Quibus edouardus rīdet mirari se Philippū lōginquam pfiteri militiam q de aquitania id qd ambianis pmiserat non absoluisset: oportere quidem illū erga se cōuentorū fidē seruare: qua expleta se ad ex

Borbonij comitatus Roberti artheſiēi bona publicāt

UVA. BHSC. IyR_235

peditionem Philippo patiorē fore. ¶ Verū q̄uis ad hunc modū oratores a se dimississet: tñ postq̄ aduersus scotos autore. Edouardo ballriolo bello decertasset cantuarię archiep̄m cum Philippo mōtisacuti & gaufrido scorpo ad philippum legat. Qui initio cum ad regē accessissent. parum comiter habiti: suę legationis exordia apud comitē deu: & Petrum rogerium rothomagorum archip̄sulem: re schallūq; trecēsem fecere. Causa quamobrem venisset exposita: ad regem pducti oratores pacem cum Philippo firmant. Sed discedētibus a rege in sua diuersoria anglis: mox Philippus eos ad se reuocare iubet. Venientibus rexait. eā cum illis pacē iniuisse: cuius scoti participes habeantur. q̄ q̄ de illis nulla prius oratio habita sit. Hanc angli conditionem cū se admittere non posse respondisset: in angliam abierunt. Eius legationis relatione. Edouardo facta: ex candens anglus iurat se prius oēm scotiam perditurū: q̄ ea se pacis lege teneri. ¶ Anno eodem nūdinis in agro sancti dyonisij existentibus: repentinus ignis in merces exarsit quo lēditum id est vt supra interpretatus sum edictum cōflagrauit. Hugo quoq; crussiacus parisiēsis prętor: & deinde parlamēteus p̄ses ex burgundia oriundus: ob corruptum a se iudiciū pœnas luit. patibulo suspensus. xij. kalendas Augusti anno dominicæ passionis millesimo trecentesimo trigesimosexto. Et regina in puerperio apud vicēnas decumbente: quę philippum pepererat: tanto fulgure atq; tonitru aer inhoruit: vt pars cubiculi vbi regina incolebat deciderit: & cortinę contritæ sint. Ingentes arbores suis sedibus euulsę & pleriq; homines trucidati. per hanc tempestatem Edouardus exulceratum animum gerēs ob dirutam apud xāctonas arcem:: aliaq; sibi subrepta loca: per nuncios a philippo petit ea oio restitui. De qua re & si crebre vltro citroq; legationes interceserint: impediente maxime carolo valesio nulla cōcordię via fuit. Vnde animatis ad bellū regibus: edouardus aiaduertens philippū scotorū partes

Punitus iudex corruptus pecunia.

UVA. BHSC. IyR_235

sequi:cū ludouico bauaro amicitiam init.atq; armis se q̄ maxime potest instruit. At cōtra philippus cōtrouersiā q̄ burgūdo duci aduersus Iohānē cabilonēsem ob salinarū fontem erat sedat. Quo tempore cometes apparuit igni tissimus futurorū quę supuentura erāt & astronomi ,pno sticabant index. Nā & ab anglis incursiones plurimę atq; incendia facta fuere: Nec minus in anglos franci grassati sunt occupatis in vasconia pleriſq; locis: incensis quo q; in anglia duce Nicolao bucheto nōnullis villis ad maris oram. Nec prætermittit Edouardus cum flamingis societatem iungere repugnante magnopere eorum comite: philippo insuper rege dissuadente. Sed erat gandaui Iacobus arteuella plebeio genere ortus: & qui seruili ministerio Carolo valesio aliquando seruierat. Hunc cum astutus esset & ingenio polleret: Edouardus auctoritatē illi apud gādēses comparat: ita vt non patui intra paucos dies fuerit estimatus. Nactus ergo nomen iacobus arteuella gādensibus q̄ necessaria illis esset anglorum cōmunio ostendit. Flamingos omnes lanificio deditos esse dicēs: qui (nisi ex anglia) lanas nullas haberent: ideo operę p̄cium illis eē Edouardi partes sequi. hac oratione psuasis Gādensibus ipe brugas petit satellite multo stipatus. Deinde ypras atq; alia maritimę orę oppida quadēs ob omnibus magna lętitia exceptus est. postea autem cōuētu Gandaui facto cōiurant omnes bellum cū Edouardo gerere. Atq; ita oēs q exulabāt ad se reuocarūt: coacta nobilitate obsides dare ne secus ac iuratum erat quippiam moliret. Ea factione cōperta omnes gandauum se cōtulit: si forte reducere ad meliorem mētē flamingos posset Qui veniētem comitē apud se distinēt. Sed dolo dolum comes eludit. Exactis paucis diebus facti se pœnitere & eor̄ sniam seq̄ simulat: & recepta qua vtebant veste cœpit inter illos pfamiliariter cōuersari. Tādē bonā apd illos opinionē assecutus. insigniores fœminas ad cōuiuiū accepit post delicatissimas epulas cū iocatū lusāq; eēt: cōsve

Cometa.

Bellū exarsit iter frācosat q; āglos.

Iacobus arteuella.

Flamingorū cōiuratio.

UVA. BHSC. IyR_235

natū ire simulās Gādauo egredit cū canum rapaciūq; vo
lucrū turba. Atq; hoc pacto dū q̄rendis vel ardeis vel fe
ris q̄sq; studet: ipe cū paucis se surripies ad Philippū ve
nit. Cuius aduentu letificatus rex: aliquot ex flamigis fa
ctionis lautoribus sacris & cōione xp̄ianorū pōtificis ro
mani auctoritate interdicere facit: missis q̄ sniam exequę
rent siluanecten. ep̄o & guidone castrēsi dyonisiano ab
bate. Hec quæ de comite scribo frossardus gesta esse tra
dit. obsidente calisen Edouardo. Qui ysabellā filiam co
miti despōsare adnitentibus flamingis curauerat. Sed co
mes cū eas nuptias ęgre admitteret: qā eius p̄ fuisset ab
anglis interēptus: Gandauo abire ad Philippum sollicite
laborauit. Dum hęc a Philippo gerūtur: Edouardus i bra
bātiam atq; inde i alemāniam cum vxore sua hānonien.
comitis filia se cōfert: vbi contracta cum ludouico baua
ro pseudo imperatore atq; excommunicato societate: lu
douici vicarius constituitur vt nois amplitudine theuto
nes ad sese alliceret. Quorum magnum numerū, ppositō
stipēdio cōparauit. Nec Philippo cura defuit se suosq;
aduersus iminentem hostem instruēdi: sed collecto ingē
ti exercitu: ad ambianos castra metatus est. Vbi postq̄ lō
go satis tempore cōsedisset cognito q̄ edouardus apud
alemānos delitijs vacaret prę̄sidijs per munitiōes vrbes
depositis. reliquum exercitum dimittit. Visus est per id tē
pus sub minore vrsa alter cometes sine vllo splendore p
pallidus. Et franci nauali pugna duas ex Edouardi class
se onerarias naues nō sine suorum cęde capiūt. Quę cū
multis varijsq; opibus cumulatę essent magno francis cō
modo extitere. Hautona quoq; anglię in ora maris oppi
dum inijscientibus ignem frācis conflagrauit. ¶ Et pēna
arx in agro agenēsi excepta est: ipi p̄terea Gandēses du
ce iacobo arteuilla alias flādrię regiones ad defectionem
sollicitāt: q̄ cū se dicerēt in frācos arma nō sumpturos: nō
iqt arteuilla in frācos: sed in comitē bellū paramus q nos
& vectigalibus p̄mit & afficit iurijs. ¶ At philippus pru

UVA. BHSC. IyR_235

dēter cōiectās q̄ ab āglis flamingisq; bella in eum mouerētur: vt normānos i fide cōtineret multis eos priuilegijs donat. & Haricuriæ principatum comitatus appellatione decorauit. Et eisdem diebus in philippi ptātem venere burgus. & blauia munitissima i aqtania oppida deprehensis eudone caluomōtensi & Iohāne de alberto. Contra vero ad maris littus Picardiam versus angli trāportū capiunt. ¶ Et edouardus quas numerosas diuersarū gētium copias ad quadraginta milia cōtraxerat in frāciam mouet. Cui ad sanctū quintinū viromādię nō contēnendū oppidum cum valido exercitu centū milium armato rū philippus occurrit. Interim tamē dum ibi tātisper se cōtinet: dū oēs copię cōuenissent anglus Terrascią populatus est. ¶ Cōuenientibus simul copijs cū rex manu cōserere inter burūsossam & flamigariam instituisset: quidam i exercitu primores id agere dehortantur: esse veneris dię q̄ xp̄ianis venerabilis esse solet. Militē eo die magnū iter cōfecisse: neq; eqs spaciū fuisse pabuli aliquid capiēdi. in tercedere pterea inter se & hostē locū transitu difficilem Igit vtile fore si in posterā ,pximā diē plium intermittat. Hęc & si inuitus audiret philippus: plio tamen abstinet. Interim edouardus intēpestæ noctis silētio: frācia relicta ad theutones in brabātiam se recepit. Quare fraudatū se rex arbitratus exercitū i franciā reduxit. At flamigi comite suo deserto ad edouardū ,pficiscētes: eūvt francorum regē cōsalutant in verba eius iurātes. Ea flamigorū venerationē letus edouardus q̄ eorū auxilijs rem pclarā gesturus esset: i anglia pgit pecuniā ad belli vsum coacturus ¶ Interea terrascēses q̄ hānonijs finitimi sūt: duce iohāne veruino hānoniā vastāt aspra oppido nōnullisq; locis incensis. Hac calamitate offensus iohēs hānoniæ comes veruinū in prēliū ,puocat. die ad dimicādū dicto. Quod cū nō detrectaret veruinus comes aubētū q̄ frācorū erat suo presidio destituta (nā adveruinū laturus opem miles ,pfectus erat) populatur atq; incendit. Grassabatur aliun-

Haricuria in comitatū erigitur.

Fugit edouardus.

Edouardus a flamingis rex francorū appellatur.

UVA. BHSC. IyR_235

de & ipe anglus & bolonię ſuburbana cum allquot nauibus cremat. Diu quidē p annos tres cum omnia incurſionibus pderentur/& milites inter ſe leuibus tm̄ prelijs contenderēt: multis populis incōmodis grauabat. Nā tornacenſes philippi iuſſu ad curtracum excurrentes nnmerosam pecudum & boum p̄dam ex flandria abegerant. At edouardus in angliam traijciēs: comitem ſalberiēſē oxone dominum rebus flandrenſibus p̄fecerat. Hi vt aliquo inſigni facto nomē per Edouardi abſentiam comparēt: ſulam obſidere cōſtituūt. Quare accerſito guillermo mōtiſacuti qui reginę apud ſanctum bauonem gādaui cęnobium puerperę cuſtos a rege anglo fuerat deputatus. Ar mētariā q̄ nō ꝓcul ab inſula diſtabat: & eam genuēſium cohors tuebat incēdūt. Inde marquęte monaſteriū adeū tes ibi cōſilium capiūt de inſula obſidēda. Mittuntur ducēti eqtes cū ſalberieñ. & guillermo qui inſulę litū explorēt. Quorū cognito aduētu: inſulenſes clā bona ciuiū pte emiſſa duce relato viro nobili appropiquantē oppido ſalberiēſē a tergo iuadūt capiūtq;: reliquis fere oībus interē ptis: pductū aūt ad regem hoſtē anglum in caſtelleto pariſiorū carceri philippus cōmittit. ¶ Hoc malo auſpicio flamingi nutātes de pace ad philippum nūcios mittunt Verū pacis leges quas illi ꝓponebāt rex nō admiſit. Reiectis igit a ſe nunciſs: copias attrebatum ducit p̄miſſo in hānoniā filio ſuo Iohēsq regionē popularet: qui collecto ex finitimis p̄ſidijs exercitu poſt duras excurſiones valē cenas vſq; latiſſime factas: eū ad ſcādouerium caſtellum dies fere. xv. in obſidione ſediſſet: aduenientе philippo obſeſſi paulopoſt ſe & fortunis ſuis ſaluis deditionem fecere: Arce diruta ad thuinū quę arx cameraceñ. epi erat pgūt: quā a richardo limoſino egregie defēſam & ſcalde flumine allutā philippus ptinaci oppugnatione vexat: in quē a bochayni p̄ſidio qđ ꝓpe erat fiebāt quotidiane incurſiōes: Nec lōga mora iterfuit: ecce brabātinorum dux & gheldrenſis comes/& iacobus arteuella cū multa flan

Salberiē ſis apud inſulam fuſus.

UVA. BHSC. IyR_235

drensium manu ad diuersam qua philippus militem habebat scaldis ripam castra fecere. Ponte ad schaldem extructo frequēs & acris pugna fuit. Sed machinarum crebro iactu concussis muris castelli: prefectus (opibus in nauem depositis: atq; igne in arcem iniecto) ad alemannos nauigat. Quibuscum silenti nocte aufugit. Flagranti autem castello miles francus succurrit incendio restincto. Inde normannię dux iohannes assumpto in societatem burgundionum duce hannoniam infestat: qua decursa paucis post diebus ad philippum patrem reuertitur.

¶ Cōstituerat philippus bouchaynum obsidere: sed audito edouardi conatu qui numerosa classe in flandriam traijcere nunciabatur: locis hostibus finitimis presidio impositio franciam repetiuit: ad comparandā aduersus edouardum classem. Quam ex normannis picardisq; (ducibus marescallis) celeriter eductam armis milite cōmeatu q; philippus instruit: institutis ductoribus hugone quieret o nicolao bucheto & barbauario maritimarum rerum peritissimis. Hi quadringentarum nauium classe mouentes ante scluſam flandrię communem portum constituerunt: ita vt nec anglo ingrediendi nec flamingo egrediē di potestas esset. Hęc francis agētibus Edouardus robert o arthesieñ. comitante: cōscensis nauibus, ꝓsperovento in conspectum francę classis paulo post adnauigat. Quo animaduerso barbauarius: ecce o cōmilitones inquit regem anglum. Qui si omnibus nauibus nos in hoc angusto mari intercipiat nulla nobis erit classem dilatandi potestas. Satius esse arbitror in late patens pelagus nos traducere: quorum in oculos sol irradiat: & maris fluctus nobis aduersatur. Hęc barbauario loquenti. Nicholaus buchetus: & tu inquit barbauari pecunię ratione melius q̄ nauale pugnā ministrares. A furca pēdeat qui hinc discesserit. Periculi peritus barbauarius cum quattuor triremibus portu soluit. Ante omnem edouardi classem prę cedebant onerarię naues duę quibus nobiles quidā an-

Classis frācoꝝ.

UVA. BHSC. IyR_235

gli vehebantur In quas iniectus barbauarius nō magno negocio naues superat: occisis q in ea erāt vniuersis. Sed instauranti tota classe pugnā edouardo cū portu adhuc franci se continerent. & loci angustia atq; hostium multitudine ita p̄merentur vt sese explicare non possent: nec i continēre se recipiēdi facultatē haberēt/ littora flamingo obseruante/ postq̄ horas sex acerrime depugnassent piere/ pridie festi Iohis baptistę. anno salutis trecētesimo q̄dragesimo supra mille. Itaq; quieretus in hostiū potestatē viuus incidit: qui classis partē sibi attributā solis piscatoribus & vilis ministerij hoibus armauerat/ q̄ eos scilicet modico stipēdio conductos accepat nobilitate cōtēpta cui maius stipendium opus esset. Buchetus aūt qui barbauario furcas imp̄catus fuerat in malū sublatus strāgulatus est. Vnus tm̄ cū paucis minoribus nauigijs barbauarius euasit reliqua classe amissa cū illis duabus quas sub ipo pugnę p̄ludio captas rettuli. Cecidisse ex vtroq; exercitu triginta milia tradūtur edouardo aūt femur tragula traiectum fuit. Q ui solidato vulnere/ gandauū oms belli duces accersit/ vt de reliquo bello gerēdo rōnē exq reret. Est in frossardi hystoria frācosoēs in hac nauali pugna occubuisse. Et cū ipe autor plus anglis q̄ francis suo more tribuat/ contrahit vt vult suā narrationē vel ampliat Nam cū maxime verū est buchetū alterū classis ductorē fuisse a malo iubēte edouardo suspēsum/ id tm̄ frossardus preterit: quia id ad edouardi gloriā minime ptinere non ignorabat. ¶ Cū anglus copias in cōtinentē deposuisset atq; gandauū peruenisset: placuit omnes copias biphariam diuidere. vnā alemannorū atq; gandēsium q̄ torna cum versus mouerent: reliquā ex flamingis q ad orā maritimā & castletū incolunt: cui Robertus artheſienſis p̄ficeretur sanctū audomarū petere edouardus iubet. Ordinatis ad hunc modum copijs ipe ad sclinium tornaceū. epi p̄diū tētoria sua ponit: atq; ciuitatē vndiq; circunuallat. Erāt em̄ in eius exercitu p̄ter anglos brabātinos: dux

Clades ingens frācorū apd sclusam:

UVA. BHSC. IyR_235

comes hānonię. Iacobus arteuella/ & ex theutonū ꝓceri bus q̄plurimi: ita vt omnis cētū & viginti milia esse dice retur. ¶ Postq̄ philippus cognouit quid ab edouardo a geretur/ coneſtabilē/ fuxi comitē/ & bertrādum alterū ex mareſcallis cū quattuor equitū milibus tornacum mitt it. Burgundorū vero ducē cū magno ꝓcerū nūero ad ſctm audomarū ꝓgredi iubet: q duabus & quadraginta naui bus delati impata fecerunt. At rex ipe delecto ſibi exerci tu caſtra inter attrebates lēſumq; habuit: dubius adhuc quorſum inclinaret. Robertus vero artheſieñ. cui attribu ti inferiores flamingi erāt vix eos ducere potuit cū oīno inſtituiſſēt nouā foſſam nō ꝓterire. Sed dolo vſus robert tus affirmat ſe ex oppidanis ſcti audomari bīnas litteras excepiſſe: quibus maxime ſpabat patere illi in vrbē adi tum ſi illo copias ꝓmoueret. Crediti roberto flamigi ar quas q vicus eſt flandriā euntibus ſctō audomaro ꝓxi mus arcē habēs: ꝓtenus petūt. Ex quo loco incurſiones atq; icēdia fecere. ¶ Interi mēs philippo fuit i robertū ar theſiēſem ducere. Q d postq̄ robertus cognouit vocatis ad ſe ſui exercitus primoribus ait tps eſſe ad ſctm audo marū ꝓpius concedere: ſe alteris litteris ab oppidanis ad monitū ne oblatā occaſionē ꝓtermittat. Leti hoc nuncio milites armis captis in aciē a roberto ordinātur. Igitur du plici acie iſtructns ꝓxime hoſtē copias ſiſtit. Pugnatū ē diuerſis locis acerrime: ita vt ꝓ portis oppidi robertus ir rūpens eqtes aliquot francos occiderit. Sed dū ad hunc modū furit: artheſiēſes & nōnulli ex flamingis q̄ in fran corū exercitu erāt: in alā barghenſiū atq; furnēſiū irruen tes & comes arminiaci aliorſum pugnā i ypreſes cōmit tēs: hoſtē in fugā vertūt. Rediēs aūt in caſtra robertus cū deſerta oia cōpiſſet caſletū primo: deinde ypras: mox ad edouardū ſe recepit. ¶ Ex quinq; & quadragīta milibus qui cū roberto militabāt tria trīa milia interēpta fuiſſe me morię ꝓditum ē. ¶ Fuga flamingor cognita philippus ypras copias ducit: & edouardus de vinderoſa obſidere

UVA. BHSC. IyR_235

Lre edouardi ad philippum

Tornacū festinat. Litteras quoq; ad philippū in hac sñia dat. Nō ignorare illū ꝓ sua virtute & sapiencię regnū ad se optimo iure ptinere: quod vi atq; armis ipe philippus vsurparet: se ꝓpterea flamingoꝝ maxime auxilio in frāciā traiecisse quę sua esset: ideo scire ꝓbeq; facturū si iniurius vltra non fuerit: sibiq; debitā hęreditatē liberā dimittat: ne eius culpa populus calamitate cladeq; violetur. Si minus id curet seligat homines belli peritos centum quibus cum ipse secum cum totidem armatis congrediatur alioquin cum totis copijs ad pugnā descendat. post prę-

Respon sio philippi.

sentes litteras scriptas decimo die ad pręliandum constituto. Ad has anglī litteras philippus ad insequentē modum respondit se vnas quidē litteras vidisse quæ edouardi nomine ad philippū valesiū datę esse ferebātur. Sed quia ad se regem scriptas non esse cōstabat ad ea quę a philippo peteret non opus esse responso. Sed quādoqdē in franciā arma intulisset qui sibi frācorū regi debitā fidē supra paucos annos pstitisset: atq; in eius verba iurasset: se ita regni maiestatē tutaturū: vt oportuno aliqn tpe illum regno extrudat. Neq; se multi estimare ꝙ flamigos auxiliares haberet: quos prauis facile consiliis ad defe-

Quāob rē discęptauit edouardꝰ de regno frācorum.

ctionem se duxerit. Sperare ꝓpterea gentis eius oppida atq; cōmunitates comitē suū aliqū recepturas. ¶ Nunc quia de edouardi in regnū frācorum aduersus philippū controuersia locus incidit: non ipertinens est paucis ostēdere: quo iure anglus regnum ad se pertinere decertarit. Philippo pulchro masculinæ prolis tres liberi & totidem fœminę fuerunt. Ludouicus qui hutinus dictus est: Philippus longus & Carolus pulcher. Fœminæ diuersa matrimonia sortitæ sunt. Margareta Ferrando castellę regis filio nupsit: ysabellam Edouardus secundus huius edouardi pater habuit vxorem. Tertia cui katherina nomen fuit decessit innupta. Singuli fratres philippo pulchro defuncto regnum legitima successiōe tenuere. Hutinus patri: Philippus longus hutino. Philippo lumbo. Carolus

UVA. BHSC. IyR_235

pulcher succeſſit. Hutinus annũ: Longus quinq; pulcher ãnos ſeptem (nullis liberis relictis) regnum poſſedit. Nã iohannes hutini filius dum remos vnctionis gratia petit, moritur. Filiã ebroicenſis comes ſibi copulauit. Philippo longo hutini ſucceſſori vnica filia fuit comitis artheſien. vxor. Quare morienti longo ſucceſſit Carolus pulcher: qui iohãnã burgundam grauidam cum reliquiſſet: turbationis de qua nunc agitur occaſio extitit. Nam cũ blancam regina peperiſſet: de legitimo hęrede cõtentio inſurrexit. Erat eodem tempore ex carolo valeſio philippi pulchri fratre ſuperſtes philippus filius qui & valeſius appellabatur cum fratre carolo alenconij comite. Edouardo igitur atq; philippo valeſio de ſucceſſione contendentibus: cõuentus francorum habitus eſt: quem trium ſtatuum contionem vulgus vocat. ¶ Ibi de contendentium iure diu multumq; diſceptatum eſt dicentibus valeſianus Philippum Caroli pulchri hæredem eſſe cuius & duorum pręcedentium regũ Hutini & lõgi conſobrinus p genus maſculinũ eſſet. Cõtra aſſeuerãtibus ãglis: edouardum tertium nõ iniuſte regnum vendicare: quã yſabella philippi pulchri filia & trium quos memorauí regum ſoror genuiſſet. Igitur cum ex regibus nepos & maſculus eſſet edouardus ſucceſſorem caroli definitum iri ſe magnopere depoſcebat. Sz edouardo obſtabat lex ſaliqua quæ a pharamondo vt ſupra ſcripſi francis data in illos vſq; dies obſeruantiſſima habebatur. Ea lege ſoli virilis ſexus reges a maribus tegibus orti: regnum adminiſtrãt: nec ad eam dignitatem fœminæ admittuntur. Cuius legis hæc ſententia eſt. ¶ Nulla hæreditatis portio de terra ſaliqua ad mulierem venito. Tertiam autem ſaliquam francorum iureconſulti eam dicunt quæ ſolius regis eſt: & a lege alodij diſtat quæ ſubditos compræhendit quibus datur: per hanc legem rei alicuius liberum dominium non excluſa principis maieſtate. ¶ Aſtipulabatur pręterea vetuſtiſſimæ legi diuturna conſuetudo quę

Terra ſaliqua.

UVA. BHSC. IyR_235

mates nō fœminas frācis p̄fici obtinebat. Quare edouardo qui ex fœmina ortus erat nulla succeſſionis rō poterat ſuffragari. Quod ſi iuris quippiā Edouardus ex matris origine ſibi p̄ſumeret: videret ipſe nauarrę regē q ex hutini filia & ebroicen. comite cū natus eſſet: nullā in regno ptātē quæſiuiſſe q̄ intelligeret fœminas a regni hęreditate eſſe ſemotas. His rōnibus edocti ij qui cōi auctoritate cōſiliū habebant: Philippo regnū adiudicant. Cui iudicio nec edouardus detraxit: fide poſt paucos annos apud ambianos philippo de aquitanię feudo p̄ſtita. Cuius deniq; aſpernator: ſicuti ex p̄ſcriptis paulo ſupra litteris conſtat: tornacum flamingoꝝ auxilio fretus obſedit.

¶ Igitur coanguſtati obſidione tornacēſes miſſis ad philippum nūcijs orāt ſuppetias ferat: cōmeatū ad eos propter circūſedentē ciuitati hoſtē importari nō poſſe. Tornacenſiū conditione accepta: Philippus delectos confeſtim ꝓceres cū inſtructis duobus militū milibus mittit. Philippus copias tornacum ducit. Ipe vocatis ad ſe belli ductoribus petit vtrū melius iudicarent in flandriā ne penetrare: an tornacū ꝓficiſci. Tornacū petere ſatius viſum eſt. ¶ Mouit igit̄ rex & ad tria miliaria pxime hoſtē caſtra ponit. Interim cū neq; tornacum anglus oppugnaret: neq; hoſtē philippus laceſſeret ſed nūc a frācis/nūc ab hānoniēſibus/atq; brabātinis/flamigiſq; fierēt excurſiones: & diriperent̄ circūſtātia oppida: cōcordiā inter reges comitis hannonię mater/& philippi regis ſoror ꝓcurauit atq; inducias obtinuit. Cōpoſitionis forma hęc fuit. Edouardo aquitaniā & pontiuia cū philippus reſtitueret: flamingis debitum omne remitteret: excōicatione q̄ tenebantur abolita. ¶ Ad hūc modū rebus cōpoſitis exercitu dimiſſo: philippus franciam Inducię. Edouardus gādauū petit. ¶ Eadē tempeſtate Iohēs britonū dux ſine liberis vita defūgit̄: cuius morte grauis admodū cōtētio de pricipatu inter carolū bleſēſem & iohānē de mōteforti excitata ē. Itaq; guido & iohēs frēs erāt: iohis quē mortuū diximus. & guido lemouicen: viceco-

Cōtētio deducatu Britānię.

UVA. BHSC. IyR_235

mes relicta filia quã carolus blesensis duxerat vxorẽ cũ præ iohãne fratre mortẽ incidisset: iohẽs montefortanus ducatũ vẽdicare cõtẽdebat: repugnãte carolo qui britonũ cõsuetudinẽ iohanni obiectabat. Britonũ eni lege q̃q̃ multi eodẽ matrimonio frattes in nobili familia nascant grãdior natu patri p oẽm hereditatẽ succedit. Et hic qui dẽ nullis relictis liberis si moritur scds hereditatem omo assequit. Morienti vero quisquis ex eo generatus est etiã fœmina vendicat principatũ. Et sic deinceps p̃ fratrum successiones eadẽ lex obseruaf. Igitur q̃a catoli vxor ex guydone genita esset ad eũ vxoris noie ducatũ ptinere carolus certabat. Atq; ita in iudiciũ plamentei senatus re plata principatũ blesensi iudices attribuerũt. At iohãnes montefortẽsis ne senatus snię a ccederet: nãnetũ vrbẽ p̃fectus est: meditatus armis se tutari. Vere inanis eius conatus extitit. Nã missis nãnetũ iohãne philippi regis filio: normãnię duce: & carolo philippi fratre: alenconi j comite mõtefortẽsis ad philippũ deducit quẽ apud lupara rex in carcerẽ cõiecit. Cognito mõtefortẽsis ipedimẽto: Edouardus (q̃q̃ id tps inter philippũ & se inducię ,progatę essent) robertũ artheſien. ad Britones aduersus blesensem mittit. Qui prima expeditione cũ incursiones ali quot p̃dasq; fecisset: ad edouardũ reuersus: iterę cũ salbe riẽsi comite mouẽs pugna nauali cõmissa in femore vulnus accepit: vñ paulo puo tpe decũbẽs morte absumit. ¶ Transfretauit quoq; ad britones Edouardus: vãnasq; vrbem maritimã circũsedit. Q̃d postq̃ philippo nuncia-tum est qui tũ apud turonos agebat. illo exercitũ ducit. Cuius aduentu cognito edouardus obsidionem soluit. ¶ Legati autẽ romani p̃nestinus & hãnibal qui pacis cã a pontifice Clemẽte sexto venerãt postq̃ videt reges nõ procul ab alterutro distare crebris legationibus de pace agunt. De qua cum nõ conuenirent inducię positæ sunt intra quas vtriusq; regis oratores se coram põtifice sisterent. Qui cõtrouersię causa cognita meliores pacis con-

Edouardi pętfidia.

Reobtus artheſienſis morit

UVA. BHSC. IyR_235

ditiones nō vt iudex sed vt publicæ pacis curator ꝓponeret. Hęc legatis agentibus: philippi oratores ad pōtificē missi cū de ludouici bauari absolutione nihil impetrant (nā vt bauarę ad se: anglo rege relicto Philippus conuerteret absolutionis eius ꝓcurationē apud pōtificem oīni cura tractabat.) De dalphinatu viennensi hæc cōposita referuntur. ¶ Imberto dalphino nec liberi nec liberorū spes vlla erat. quāobrem ad vicinū sibi regē prospiciens a quo principatus eius pace belloq; administrari posset: Philippum Philippi regis filiū successorē atq; hæredem instituit: nec multo post pecunia de q̄ cōuenerat a Philippo accepta mūdo abrenūcias p̄dicatorę ordinē Lugduni ymbertus ꝓfessus est. Et ab eo quidē tpe ymberto defuncto franci viennā' dalphinatūq; possederunt. ¶ Inter tot quæ supra memorauī bella cū Philippo pecunia parum sufficeret: nouā exigendę pecunię formā excogitat: qua sine cuiusq; conditionis discrimine omnes regni colę tenerentur Sal quo nemo facile abstinet comparari aliunde q̄ ex publicis quę instituerat promptuarijs vetat Quod autē a mercatoribus aut emptum hactenus: aut posthac emendū esset id ab ijs quos ad id negocium deputaret granetarios per vices temporum præcio indicto distribuendū fore. Id tributi genus & si graue multis visum est: ad hanc tamen vsq; ætatem penditur. ingenio sum profecto inuentum quo nemo a tributo liber est. & vnde ingens rebus pecunia quotannis venit. ¶ Monetę insuper estimationē auxit: itavt quę vnius denarij erat quinq; denariorę paruo post tpe habereť Quę res anno nę caritatē importauit ita vt tritici sextarius. lxxvj. auenę vero septuaginta solidis venirent. ¶ Eadē frumenti pœnuria cum burgundia laboraret: dux ex regis assensu magnam tritici ex agro aurelianensi vastiniēsiq; atq; blesia nauibus copiam imponit quæ per ligerim ad burgūdos veheretur. Id molestę ferentes aurelianeñ. cōcursu facto naues expilant & omne frumentum venale extrudunt

Dalphinatus ad francos ptinet.

vectigal ex sale.

Monetę valor augeť.

Caritas annonę

UVA. BHSC. IyR_235

cuius rei certior factus rex missis aureliam duobus ex au
licis auratis equitibus negociū dat autores supplicio affi
cere. ¶ Oliuerius præterea de clissone qui a rege defece
rat cōpræhensus parisij capite punitur. Puniuntur eadē
causa gaufridus malestretus. Iohannes talkarus. Guiller-
mus ebroicen. & alij quidem ex britonum nobilitate qui
Edouardi partes sequebant. Par quoq; pena secuta est
Guillermū baconē/Richardū perceium/& rochetessonē
qui Gaufrido haricurto normānię principatū affectanti
fauebant. ¶ Per eos dies anno qui fuit a salute. xliij. su-
pra mille. ccc. Philippi iussu iohānes normānorum dux
auinionē ꝓfectus est: vt sicuti cōuenerat de regum con-
trouersia apud pontificē ageret. Sed edouardo per nun
cios omnia agente: quibus nō satis sufficiens experiendi
in iudicio potestas erat: re infecta iohānes ad patrem re-
uersus est. Tūc blācha caroli pulchri filia Philippo regis
filio nupsit. ¶ Et eodem ꝑpe tpe cū edouardus sclusam
se contulisset spem gerens flamingos in fidē recipiendi:
cognito q̄ arteuella gandensibus fuisset trucidatus retro
in angliā abijt atq; ad aquitanos copias mittit: qui indu-
cias sua spōte violauerāt. Arteuellā aūt ꝑditionis suspe-
ctus/Gandauū a magistratu vocatus mox a ple beia tur
ba occiditur. Neq; passa est cadauer sepulchro cōditum
cōsumi: sed inde effossum feris & volucribus exedendū
abiecit. Nūcio de anglor̄ in vascones aduentu accepto
Philippus iohannē filium cū delectis militibus ire iubet.
Sed postq̄ cognouit anglos duce herbi comite multas p
eam regionem arces occupasse. de rebus bñ gerēdis de-
sperās: exercitum reduxit. Qua re vbi patrem indignari
accepit: aquitaniam repetens aguilonem obsedit. Sed re
nouato iter reges bello vt patri auxilium ferret: soluta ob
sidione in francia venit. ¶ Per id tēpus anno salutis Mil
lesimo trecentesimo quadragesimoquinto. Iohēs de mō
teforti ipos mētis vita excessit apparentibus illi in ipo ex
cessu demōibus Tāte siqdē coruor̄ turba ędibus morię

Oliuerius de clissone capite punitur & alij.

Edouardus iter̄ nocens.

Coruorū grex.

UVA. BHSC. IyR_235

Stultus locutor punit.

tis insedit: quantã esse in gallia nemo iudicasset. ¶ Erat p id tps cõpendij ciuis symõ poilletus qui verbi ꝑdigus dicere nõ veritus est. Edouardo q̃ philippo plus iuris ad frãcie regnũ ptinere. Quãobrẽ mox cõprehensus atq; in tabulatũ elatus: brachijs primũ: deinde cruribus atq; po stremo capite exsectis: diras pro sua temeritate pœnas luit. ¶ Cõstituerat Philippus magnã classem cogere vt i angliam traijceret: atq; eius rei cã missis ad genuã nũcijs onerarias naues expectabat: & fabricare ꝓterea insolite magnitudinis nauẽ apud harfleum normannię portũ iusserat. Sed cunctantibus qui missi erant: atq; appellãte in normãniam cũ cẽtum supra mille nauibus edouardo: instituto Philippus abstinuit copulsus aduersus hostem militem instruere. Interim dũ cunctat: festinabat anglus cũ gaufrido haricurto omnia populari. Itaq; montẽburgum: carentum: sanctũ lõdum thorinũ: cadomũq; occupat: prædis inde abactis & in angliã traductis. Cadomi autem cum pleriq; non parua nobilitate ꝑceres & guillermus bertrãdus baiocensis ꝓsul præsidij causa essent q̃q̃ oppidani obstinatis viribus hosti resisterent: retro tã dem (nescio quo reuocante) cedentes. anglũ mox in oppidum irrumpere cõspiciunt. Atq; ipe conestabilis cum iohanne de tãcaruilla arcẽ egressus capit: & in angliã dimittit. Ex cadomo lexouios Edouardus petit. Inde falle siam mox rothomagũ ducẽs: postq̃ philippum exercitũ ibi habere cognouit: ad pontem archæ se conuertens: a philippo ꝑuentus est qui ydoneũ bello locũ occuparat. Quo potitus rex edouardo p nũcios mãdat: si in ꝑliũ totis copijs veniat: se pugnãdi ptãtẽ factuꝝ. Nũcijs anglus rñdet nõ detrectaturꝝ se ꝑliũ dũ i agrũ parisiẽsẽ venisset. Cõserẽdi spe accepta philippus ad diui germani monasteriũ se recepit. Anglus vero p agrũ veronẽsiũ iter faciẽs suburbanis succẽsis mãtã alas medontẽ accessit. Deinde meulanũ oppugnare conatus cęde suoꝝ dãnificatus est: ea ꝑpter ira excandens murilũ proximũ meulano locũ

Conestabilis & iohãnes de tãcaruilla in angliã dũcuntur.

UVA. BHSC. IyR_235

totū ꝓrsus iucendio cōsumpsit. Nec cūctatus possiacum
accessit oia sancto Clodoaldo tenus cōtuēs cremēsq;. Cui
ne retro abeūdi ptās foret: pōte q est possiaci a francis re
fracto: interceptus anglus videbat. Sed cum se per mōte
fortē iter habere simulasset: & philippus vt illi occurreret
ad antoniū vicū castra posuisset restituto possiaci ponte
anglus bellouacum abscessit. Quod postq̄ resciuit philip
pus se proditum esse palam magnavoce querebatur. Vñ
hostem persequ oino cōstituens: cū audisset anglum p pi
cardiam iter ad mare cōficere: abbatis villā pōtiuiaci pri
mariū oppidum petit. Habebat arenis castra eo die an
glus et se ibi militemq; reficere constituerat donec ex ijs
quos ad vadum quo exercitum traiiceret: nuncium mise
rat accepit. Sed de philippi aduētu certior effectus flumi
ne celeriter duce gobino agaceo qui inter captiuos loco
rum peritus erat traiecto: ad vicum quem blancā aquam
incolę dicūt iuxta creciaci siluam castra fecit. Nec trāsitū
impedire potuit godemarus fayacus: quē vt anglū traiici
ꝓhiberet cū duodecim milibus pugnatorū Philippus p̄
miserat. Eo cum ꝓxime se Philippus contulisset: sciscita
tus q̄ ꝓcul hostis abesset: cum mentiētibus sibi q̄busdam
crederet hostem duodecim miliaribus distare: ī p̄evt erat
ardens cōgredi: anglos ꝓspicit tribus tantū passuum mili
bus abesse: ꝓtenus ergo signo suis dato q̄q̄ ordinem mi
les nō seruaret in hostem vadit. Erant balistarij genuen
ses ad numerum qndecim milium in prima fronte con
stituti. Qui ad primū sagittarū strepitum (quibus anglus
statim ineūte pugna vsus est) exterriti in fugā se conuer
tūt. Quos cū pseq philippus atq; interfici iubet: magna
nihilominus reliq exercitus pars deserto rege fugæ se de
dit: magna pars fusa occisaq; ē: cum ex acie hostiū sagit
tarij tantū depugnassent. In interemptorum numero pri
mi fuere bohemus rex: alēconij comes philippi frater: Lo
tharingorum dux. Ludouicus flamigor̄ comes Comes
hauricurtus & sancerrēsis: alias castri cęsaris quod oppi-

Pugna apd̄ creciacum

UVA. BHSC. IyR_235

dū olim agenditum dicebatur. Philippus vero ad ambia nos nocte cū paucis se recipit. Postridie pugnę qui dies erat dñicus pmulti pedites atq; equites ex fuga recepti cū ad castra sua redirēt: visis ꝑcul francorum signis quæ erecta angli tenebāt: rati illic aciem francorū esse: in manus hostium incidētes multo plures ex eis q̄ pridie occisi sunt. Strages fuit occisorū milīū triginta Hāc pleriq; stragem vindice deo factam dixerunt: aliis in Philippū culpam referentibus qui spreto ꝑcerum p̄fectorūq; cōsilio: cum militem diuturno itinere defessum haberet/nulla qe te data in hostem icurrit. ¶ Fuisse per id tp̄s per frāciam vestimētorū nimiā deformitatē scriptores tradūt: ita vt io culatoriā vitā agere francos vestibus iudicares. Credide rim non defuisse illis & lasciuiam atq; supbiā quotidiana gētis mala. Itaq; continuo vix decēnio vnius modi indumentū seruat: nouitatis sp studiosa. Itaq; vel angustia vel laxitate. Itē breuitate seu longitudine vestimētorum galli peccāt sp. Philippus aūt multa secū repetēs godomarum fayacū suspectū habuit q̄ hostem apud blancam aquā a vado non ꝑpulisset: voluit ꝑpterea godomarū supplicio afficere: Cōsilio tñ iohānis hānoniēsis ab ira temperauit. Victor edouardus re ꝑspere gesta p monstrolium bolonіāq; viā faciens: in planicie calisij castra fixit. Indigna tusq; q̄ oppidani illi obsisterent iurat se inde non motu rū: donec oppidū expugnet: atq; ita viculo quodam leui materia nō ꝑcul a calisio extructo (quem villam nouā audacē appellauit) ibi diuersari p obsidiōis tp̄s aio firmat Cui ab initio flamingi cōmeatum affatim ministrabant. Sed postq̄ defuncti comitis ludouici filium in dñm admiserūt alius illis animus fuit. ¶ Interea cum hæc in Picardia gerūtur: comes darbus q burdegalā tenebat post q̄ iohānē normānoꝝ ducē aqtaniā reliqsse cognoscit: xā tonas: sctm̄ iohannem angeliacū: pictauūq; occupat. & p̄dis inde factis burdegalā reuertit. Gaufridus autē haricurtus quē a philippo defecisse & normāniā affectasse su

Gallorꝝ idumenta.

Callisiū ab Edouardo obsessū

Nota haricurti comitis penitentiam.

UVA. BHSC. IyR_235

pra scripsit: cõmissoꝝ a se pœnitẽs: collum mãtilli quasi fune circũligat: atq; ita ad philippum veniẽs & vociferans. Prodidi inquit regẽ & regnũ: misericordiam tuã rex expecto Cui veniã philippus ipartiuit. Paulo post reparato exercitu: hisdinũ artheſij oppidũ rex petit vt anglum pugna adoriretur: qui tam arcta obsidiõe mariq; terraq; calisianos premebat: vt nihil victus ad eos iuehi posset. Dũ sedet ad calisium edouardus: gauuinus bellomontanus laudunẽsis: qui lauduno relicto se ad mediomatricos receperat: per colinum tomelum miserę conditiõis hoiem litteras ad anglum dat quibus spondet illi laudunũ trade re. Est aũt laudunũ nõ ꝑcul a viromãdis in colle edito ciuitas: bello in omnes finitimos gerẽdo accõmodatissima Colinus acceptis a gauuino lris: cũ francus esset diu dubius fuit anglo ne an frãco regi eas reddat. Stat tandem aio snia ad philippũ ꝑditionem deferre. Cognitis lris rex colinũ docet remos repetat. vbi gauuinus illum ꝑstolabatur. Vtebaꝫ autẽ ꝑditor religioso habitu & se spẽ pietatis occultabat: Colinus postq̃ ad remos se cõtulit: ꝑtore certiore ab eo facto gauuinũ ꝑdit: qui laudunũ a ꝑtore pductus: post acceptas a plebe multas cõtumelias: postremo lapidibus obrutus est: & eiusvnicus filius prni cris cõsors ppetuo carcere afflictus. ¶ Interim calliasiani cõmeatu defecti postq̃ philippus desperato ſubsidio auxlliũ ferre nõ ꝑt: anglo se dedũt: vita atq; vna tñ veste illis cõcessa. mẽse vndecio obsidiõis ãno xp̃iani natalis. M.ccc.xlvij. Relicto igit calisio oẽs cum ad regem francnm venissent plurima ab eo hũanitate accepti sũt. Instituitq; philippus vt nulli ptã mgratus aut offm cõmitteret / donec qui calisium tãgenue defẽdissent singuli sigula officia recepissent. Inter quos primarius erat iohẽs viẽnesis burgũdus ęques. Cuius opa callisiũ i philippi fide quoad fieri p eũ potuit pmãserat. Callisio recepto edouardus aymer paviẽsẽ oppido ꝑfecit. A quo cũ Gaufrid⁹ charn⁹q sctõ audomaro ꝑerat callisiũ pecũia rdimere voluisset. re cõpta i

Gauuinus ꝑditor.

Callisiũ edouardo dedi tur.

UVA. BHSC. IyR_235

emptoris perniciem fraus recidit. captus enim & grauiter vulneratus in angliã missus est. Qui autem cũ eo tã glio-sum facinus aggrediebaꝫ dñs de monte morẽtiano fuga se saluauit. ¶ Per idẽ tps carolus blesensis britonum dux apud rupẽ lerianã victus captusq; ab anglis est. ¶ Tot in cõmodis affectus Philippus cõsiliũ parisiũ cõtrahit. Ibi agit de expeditione in angliã ducẽda. Cui sine cõtrouer sia oẽs assentiuntur, pmittũtq; singuli auxilium ferre: atq; vt stipendio militi soluendo pecunia qrereꝫ: itur in adue nas italos qui fœnus exercebant. Illi enĩ ꝓter regias leges fœnus augebãt ita vt supra milia libraꝝ decẽ primę sor-tis: ad quattuor & viginti milia libraꝝ parisianaꝝ vsura increuisset. Eã ob rem eorum bona fisco deputata sunt. ¶ Grauis eodem tempore pestilentia francos affecit: ab sumptis per annũ & semis triginta hoim milibus. Eadẽ tempestate ex theutonibus exiuere in frãciã complures: qui se flagellis & acutis stimulis pcutiẽtes pniam de suis peccatis agere se dicebãt. Sed a philippo ꝓhibiti vix ab stinuerũt. Mortuis vero vxoribus philippus blãcham re gis nauarrę filiam: iohẽs eius filius iohãnam bolonieẽsem vxorẽ accepit. ¶ Edouardo adhuc apud calisiũ agente intercedentibus romanis legatis: inducię anni vnius a re gibus cõcesse sũt. Hæc cũ anno salutis. M. ccc. qtquagesi mo mẽse iunio agunt: Philippus mẽse augusto apud no gẽtum regis morit: ãnum agẽs quinquagesimũ septimũ: q benefortunatus primũ deide fœlix: postremo optimus xp̃icola appellatus est: & apud diuum dyonisiũ huma-tus postq̃ ãnos tris & viginti regnasset. Eius regis diebus iohãnes. xxij. põtifex romanus de diuina contẽplatione atq; visione temere sentire atq; p̃dicare ausus est: aduer santibus illi catholicis viris qbus iprimis philippus adiu tor fuit. Huius regis opus est monasteriũ virginũ ordinis sanctę clarę apud põtẽ sc̃ti maxentij qd de moucello ap pellat: Qui locus ob bonorum publicationem cuiusdam lesæ maiestatis damnati Philippi fisco fuerat adiectus.

Comes blesensis capitur.

Iohãnes xxij.

UVA. BHSC. IyR_235

¶ Eiusdem compendij Liber nonus.

Terræ cõmendato philippo valesio: iohãnes eius filius regnum adeptus est: & de more francoꝝ regum remis vnctus. Qui inde parisiũ repetẽs icredibili oim lẽticia exceptus ẽ. Venerat tũ ex anglia solutus carcere rodulphus angi comes & conestabilis quem cadomi ab anglis captũ supra enarraui. Hic q̃ in iohannem (vt ipse sponte confessus est) crimẽ lesę maiestatis cõmiserat apud neellam parisij capite trũcatus est: substituto in cõestabilitatu iohãne hyspaniẽsi quẽ rex ãgolismẽsi comitatu pauloante donauerat. Tũc dira ãnonę caritas francos vexauit. tritici namq; sex tarius libris octo parisiorum veniebat. ¶ Per hos dies in xãtonibus infœliciter aduersus anglos a frãcis: duce Guidone neellẽsi pugnatũ est: eodem cum plurimis francis occiso Sed ne prorsus inimica fortuna esse videreẽ: sancti iohannis angeliaci oppidum a francis receptum est. Sed accessit ab anglis aliud detrimẽtum. Agente enĩ iohãne apud sctm̃ audoenum in agro parienſi diẽ festũ ordinis stellę: quã p̃ insigni suo portare instituerũt: aderat illic inter aulicos matheus de bouqnghẽ quem arci guinarũ p̃fectum iohãnes posuerat. Qui per iducias quę cũ anglis cõuenerãt nihil doli metuẽs: guillermum bellicoꝝ sui loco statuerat. Hic guinas anglis p̃didit. Et paulopost per fidię pænas luit. Facta etiam cędes ẽ a carolo nauarro rege apud aquilã normãniæ victũ. Nec eius cedis cãm scriptam iuenio Quiescẽtem noctu iohãnem hyspaniẽsẽ frãciæ conestabilẽ missis satellitibus necari nauarrus iubet. Nec homicidiũ dissimulat. Sed datis ad cõplures ciuitates: atq; ad regios cõsiliarios lr̃is iohãnem legitimis causis interẽptũ fuisse diuulgat. Nec secus necis autorẽ se p̃dicare verebatur: q si apto bello crimẽ defensurus aduersus regẽ eẽt: cuius filiã desponsauerat. Apud magnates raro affinitas valet. Nauarrũ homicidã sequębant philippus

Cedes a nauarro rege homie malo.

UVA. BHSC. IyR_235

eius frater gaufridus haricurtus. dñs hãbius iohẽs maletus dñs itẽ de gerardi villa quã grauillã vocamus. A malricus de melãno / & alij non pauci. Iohẽs autẽ rex q regni conditionem & dirã fortunã aspiorẽ reddere nolebat: ad carolum nauarrũ qui mantę agebat: viros & dignitate & genere illustres guidonem bonoñ. cardinalem: robertum gallũ laudunẽsem antistem: borbonij ducẽ & comitẽ vindocinensem mittit. Qui tametsi crimnis ipunitatem carolo offerrent: veteres tñ iustę indignationis cãs adduxit. Deberi sibi ex composito & nuptiarũ fœdere pecuniam. Quam dissolui iprimis oportere cõtendebat. Ea psoluta est: terreq; plurimũ attributum quod ppetuo teneret. Liberum item illi esset ptorium inter suos cõe instituere ꝗre normãnorum duci fuerat indultum: quod scacariũ vocãt Sup hęc homicidis impunitas concessa. Et ꝗꝗ hęc accepisset / nõ tamen ad regẽ prius venit: q ãdegayum comitẽ iohis filiũ obsidẽ haberet. Venit tandẽ & apud senatũ plamenti (sedẽte rege) carolus cõmissę cædis veniã postulauit: obtinuitq; iteruenientibus reginis iohãna eius sorore & blãcha. Non ꝗeuit tamen nauarrus Quãobrẽ iohẽs rothomagũ se cõtulit: & complures quę ad carolum spectabãt arces ad se recepit. Verũ reuersus ex nauarra carolus: hortatu dalphini vienen. ad regẽ veniẽs se oĩ suspitione liberauit. ¶ Mouit p eos dies ex ãglia gallię princeps edouardi filius: & p aquitaniã ad tholosates irrumpẽs carcassonę burgum / & quæ oĩa narbonãvsq; erant igne consumpsit non occureẽtibus illi arminiaco comite: & alijs p multis copijs quas ad prouincię custodiam iohẽs statuerat. Edouardus pterea inducarum impatiẽs iureiurãdo violato artheſium rursus ingredit & hisdinum vsq; pdas facit. Qui iohãnẽ i eũ ex ãbianis ducẽtẽ cũ audisset: intacto hisdino callisiũ regressus est. Iohẽs vero hostẽ cedẽtẽ psecutus: apud sctm audomarũ castris positis: mareschallũ dodrehã ad ãglũ cũ his mãdatis legat Aut cũ eo singulari certamine: aut toto exercitu congrediatur. Nentrum

UVA. BHSC. IyR_235

ędouardus acceptũ habuit. Sed cõfestĩ transfretauit ad suos. ¶ Iohanni cũ in franciã remeasset cura fuit bellicis rebus animũ intendere: & pecuniã ad belli vsum cogere Cõuocatis ad regni primoribus oĩm assensu, pmittuntur illi triginta milia armatorũ in annos singulos quę populi impensa militi stipendia facerẽt. Nec fuit quispiã in omni frãcię regno: annuum vel ex sui operis/vel ex, puentibus censum pcipiens q̃ cogendo stipendio nõ contribueret. Quę res (vt ipse arbitror) causa fuit seditionis plebeiorum attrebatiũ aduersus primores ciuitatis. Plebs enim ĩ opulentos insurgens aliquot interfectis reipublicę gubernacula vsurpauit. Ad quos missus a rege arnulphus dadregus frãcię senescallus cẽtum supplicio affecit. ¶ Rex pręterea nauarrus iohanni cõtinenter infensus detrectare id quod de stipendio agebatur cœpit. Cui haricurtus comes & pleriq; normanni, pceres astipulabãtur. His romagi cũ carolo normãniæ duce cui iohãnis primogenitus erat in arce ępulantibus: iohãnes centũ delectis eq tibus secum assumptis per posticum ad eos clam ingressus omnes in vincula coniecit. Nec moratus quattuor ex illis comitem haricurtum/grauillam mabuum: & colinetum doubletum in proximum agrum eductos capite plecti iubet. Reliquos pręter nauarrum regem: friquetum & iohannem vaubatum abire permittit. ¶ Caroli regis captiuitate cognita philippus nauarrus arces complures q̃ in agro constantiensi erant pręsidio firmat: caroli ignominiam vlturus. At quem mox cõcessit gaufridus comitis haricurti patruelis: qui coactis vndiq; iohãnis inimicis comitis necem vlcisci studebant. His omnes duce principe cloceestriæ quattuor armatorum milibus stipati: per lexauios ad becũheloynum: inde ad pontem audomari prędas agentes peruenĩũt. Obsidebat tñ arce Robertus holecotus: q eos cognito aduẽtu relictis ipedimẽtis abscessit. A põte audomari hostis bretoliũ cõtẽdit omia populatus. Inde ebroicã ptereuntes vrbẽ (quã iohannis pfi-

Cura cogẽdę pecuniæ.

Seditio attrebatium

Rex nauarrus seditiosus cũ normannis.

Nota vltionem.

Nauarrus rex capitur.

Excursiones p normanniam

UVA. BHSC. IyR_235

dium tenebat & fuerat paucis ante diebus igne fere con
sumpta)vernoliũ cũ arce expugnãt. Quę postq̃ iohãnes
cognouit copias quas coactas habebat educit. Sed abeũ
tẽ a quilã hostẽ ꝓpter interextãtes siluas pſequi destitit.
Tullerią tñ & bretolium fortiſſima caſtella cepit: ꝑ ſidioq;
muniuit. Deinceps carnotũ ꝓfectus eſt: vbi recẽſito au
ctoq; exercitu cũ accepiſſet richardũ edouardi filiũ ma
iorem natu: in bituriges & pictauos graſſari/atq; in turo
nos vẽturũ: turonũ magnis itineribus petit aĩo cũ richar
do cõſerendi. Id aĩaduertẽs richardus pictauią regreſſus
Iohãnes rex apd pictauos a richardo ãglo capitur
caſtra impeditiſſimis locis fecit quę dẽſiſſimis ſępibus ve
lut palis munita erant. Cõtra quẽ iohãnes nõ ꝓcul a chã
no caſtello acies ſuas tripharią iſtruit: ita vt vix mille paſ
ſus inter vtraq; caſtra intercederent. Priuſq̃ acies concur
rerent cardinalis petragoricus q̃ pacis cãm ab innocen
tio ſexto miſſus ꝓcurabat magnopere pacis rõnes vtriq;
principi ꝓponens postq̃ irritatos principũ aios flectere
poſſe deſperat caſtris exceſſit. Richardus eni & ſi oia q̃
iohãni abſtulerat: reddere nõ recuſaret: fato tñ malo nõ
eſt a francis exauditus. Sed irritatus & furens rex ꝓcur
rit in hostẽ. Aciẽ primã ducebat athenarum dux francię
tunc coneſtabilis. Quem magnis copijs inſtructi ſeq̃bã
tur arnulphus & iohãnes claromõtenſis mareſcallus. Prę
erat ſecundę carolus dux normãnus Iohãnis filius ma
ior natu. Tertiam moderabatur Aurelianorũ regis frater
Hi tribus locis. xii. kalen. octobris anno ſalutis. M. ccclvi.
in vallũ hoſtium irrumpere conati: crebris ſagittariorum
iactibus tardati ſunt: atq; ita q̃ ibellis animi erant equites
pediteſq; magno nũero ignominioſam fugã fecere. An
glo tãdem victoria ceſſit: occiſis i prima acie tribus quos
ſupra memorau i: & gaufridо de charni ſignifero cui au
riflãma credita erat cum quibus cecidere mille ſeptigen
ti. Iohãnes vero egregie præ ceteris pugnans a dyoniſio
morbequo equite artheſieñ: cũ philippo eius filio & mil
le ſeptigẽtis captus burdegalã ꝓductus eſt, Carolo re ma

UVA. BHSC. IyR_235

le gesta consiliũ fuit parisiũ se recipere. Quo aduocatis ex regno primoribus patris miserã fortunã in senatu par lamenti magno oĩm mœrore enarrat: loco eius verba agẽ te Petro forestano rothomagorũ archiꝑsule francię can cellario: atq; pecuniã belli subsidiũ in tot aduersis postu lante. Conditione captiui regis cognita: fuit vna oĩm snia miseris rebus opitulari moderatione habita. id quod in omnium conspectu neq; ab incondita multitudine fieri rite poterat. Deliguntur ꝑpterea ex omnibus quinquagi ta viri quoꝝ arbitratu tanta res ageretur. Illi hominũ tur bam tumultumq; vitantes ad minorum edes secesserunt vbi quindecim dies sententijs dictis: tandem carolum ꝑ nuncios oratum faciunt ad eos accedat: habere multa q̃ ad illum referant. Nec segniter agens carolus: cum sex tã tum aulicis ad illos pergit. Sedenti carolo vnus cui com missum dicendi munus erat. Nos inquit illustrissime prin ceps pro nostro officio per supiores ꝓximos dies de pa tris tui atq; regni francorum miseranda fortuna consiliũ cepimus: quod tibi reiq; publicæ salutare esse possit. Tan tum te oramus archanum teneas quod impresentiarum dicturi sumus. Carolus verbis loquẽtis interceptis se qui dem acceptum habere quod ab illis definitum foret. Ve rum dignitati suę non conuenire: iureiurando ad silentiũ astringi de ijs potissimum rebus quę ad vniuersitatem re gni spectarent. Hæc tametsi diceret carolus: pgit nichilo minus dicere qui loqui ceperat. Præsentem rerum statũ idcirco obtigisse: q; malis consultoribus vsus rex esset. Apud eos regni opes & diuitias esse: qui & fisco & publi cę administrationi præfuissent. Ab eis pecuniam exigen dam: mouendosq; eo officio esse & bona eorum publicã da. Complures quidem ex clero reliquoq; populo eẽ ma le administratę rei consçios: atq; imprimis petrum fore stanum cancellarium: Symonẽ buffium parlamenti pri mum præsidentẽ. Robertum lorrium equitem auratum Nicholaum brachum. Enguerrannum peticellarium pa

UVA. BHSC. IyR_235

riſſeñ.ciuẽ:& iohannẽ pilliuillanum qui monetæ p̃fectus erat:& iohãnem chaueũ bellicarũ rerũ theſaurariũ.Congruere p̃terea cuſtodia liberare carolũ nauarrũ. Adhuc perneceſſariũ eſſe ipſi optimos viros aſſiſtere.eccleſiaſticos quattuor:,pceres duodecim:& populares totidẽ:quorum ſapientia & decreto reſpublica adminiſtretur. Fine dicendi facto carolus de his omnibus ad conſiliũ ſe relaturũ rñdit.Sed interim cupere ſe intelligere qd de ferendo tributo ipi decreuiſſent.Hęc nobis inquiunt optia facta viſa ſunt/ſi a clero atq; nobilitate decia & ſemis oim ,puentuũ ãni vnius exigat.Ciuitates vero & reliqua per regnũ oppida ſingula/ex ſingulis hoim centenis vnũ militẽ ſi inſtruant/& ad bellũ mittant id milia triginta cõſtituere poſſe.His a delegatis acceptis carolus domũ ſe recepit.Paucis deinde ſeorſum accerſitis quibus rem audi tã carolus cõicaret/cognoſcit pleraq; ex illoꝝ poſtulatis admittenda nõ eſſe.Quare poſtridie cõueniẽtibus delegatis admonet ea nõ petere q̃ pñti tpi nõ cõuenirẽt.Perſiſtẽtibus in ſnia legatis/dies dictus eſt cũ apud regẽ in parlamẽti ſenatu ſua palã decreta poſtulataq; ,pmerent Cõſtituto die conueniẽte in curia vix numerabili populo carolus ne in vulgũ efferret qd alioquin celatũ eſſe debeꝛet a delegatis impetrat ſuã petitionẽ in alterã diẽ tranſferant.Expectanti populo vt delegatoꝝ cõſilia vulgarent philippus aurelianus dux a carolo iuſſus veniſſe ait a patre rege/atq; ab impatore romano caroli auũculo nũciũ cuius cauſa legati referre q̃ ipi geſſiſſet ipedirent.ſimulq; palã enũciat q̃ fuerat a carolo edoctus. Tã quo negocio popularis conatus & ad rẽ publicã ptinax feruor langueſcit.Itaq; ad philippi verba magna conſilij ps cõuẽtu relicto ad ſua demigrauit.Quarto deinceps die carolus ex amicis cõſilio captovocatiſeorſũ qbuſdã delegatis reliq̃ multitudini p eos mãdat domũ ,pficiſcant: donec cõmodiore tpe eos accerſiret.Hoc caroli iuẽto cõſiliũ dimiſſũ eſt.Nõ em̃ cõmode ſe aptat principũ voluntati populus

Decima & ſemis vniuſanni.

UVA. BHSC. IyR_235

frequẽs: existimãtibus plurimis inter res aduersas suã cõ ditionẽ vel meliorẽ effici posse: vel principis liberã admi nistrationẽ plurimorũ sentẽtijs cohiberi. Nã per eos dies quibus conuentus parisij habitus est: licet carolus apud primores parisientiũ crebro egisset vt p̃senti fortunę pe cuniariũ auxiliũ ferrẽt: ipsi ad publicũ cõsiliũ id negociũ reijciebant. At linguę occitanę & ꝓuincię narboñ. inco lis misericordior animus fuit. Nã autore armigniaco co mite conuenientes: añ oĩa ꝓhibent regionis incolas au ro argẽtoq; & vnionibus in publico vti: neue insigni co lore vestes induerẽt donec iohãnes eoꝝ rex apud ãglos captus tenereť. Octo p̃terea hoim milia ad belli societa tẽ cũ diurno stipendio decernũt. Cudũtq; ad stipendiũ armatoꝝ assentiente carolo monetã nouã. ¶ Dũ hec ge runť robertus claromõteñ. aduersus philippũ nauarren sem/& gaufridũ haricurtũ/in territorio cõstantieñ. fœlici ter pugnat: occiso ip̃o gaufrido cũ alijs non paucis. Rece ptũ insup est castẽllũ põtis audomari qđ nauarri dedide re sex milibus nũmũ a francis acceptis. ¶ Inuenio caro lum per hos dies ad carolũ bohemũ impatorẽ romanũ q mettis agebat ꝓfectũ: & inde post paucos dies reuer tisse. qd aũt ab eo impatore auũculo factũ sit nõ inuenio Interea dũ iperatorẽ carolus adit mercatoꝝ p̃positus ste phanus marcellus & parisieñ. scabini (id enim nomẽ est eoꝝ q ciuitatis parisioꝝ moderationẽ gerũt) mutatã a ca rolo monetã esse nõ bono aĩo ferẽtes andegauoꝝ comi tẽ vicariũ a carolo relictũ plurimo comitãte conueniunt vt monetę vsum ihibeat. Id qđ comes (dũ carolus ab im peratore rediret) concedit: veritus credo tumultu ppl'm irritare. carolo ab ip̃atore reuerso mercatoꝝ p̃positũ ad sctm̃ germanũ altissiodorẽsem p archiep̃m senoñ. vocat Quẽ cũ ingẽti armatę plebis multitudine venientem ar chiep̃s monet nõ aduersari legi quã de mõeta carolus tu lerat. Sed plebis frequẽtia fretus p̃positus pnegat id se fa ctuꝝ neq; pmissuꝝ eã mõetã i vsũ vẽire: atq; ita locutus

Narbonẽsis ꝓuiciæ in suum regẽ pietas.

Seditio propter monetẽ

UVA. BHSC. IyR_235

domũ discessit. moxq; quosq; opifices ab opere cessare & in armis esse paratos iubet. Trepidatũ est ne qđa plebe insigne flagitiũ patraret. ¶ Exacta nocte carolus sub initiũ lucis palatiũ petit: quo ite mercatorũ p̃positus se confert. Quem Carolus alloquẽs. Ego inquit præposite bono animo fero quod a cõcionibus tuis cõmissum est: & si quid culpę est: illã tibi remitto neq; impedio cõuentum procerum habere: eosq; ab officijs semouere placet: qui sub patre potestatẽ gessere. Monetę vero considerationem atq; vsum ad arbitriũ eorum deferre placet qui a publico cõuẽtu delegabũtur. Caroli verba præpositus libens excepit: petit de ipsis syngraphũ a rege conscribi. Quod carolus facile admisit. Nam pro rerũ temporũq; conditione vir consultus sese accõmodat. ¶ Conuẽtum igitur carolus iterum parisij cogit. In æde minorum diui francisci contio habita est. Vbi cõstitutis quę ad rẽ p̃sentem expedire videbantur: ad parlamenti senatũ carolus cõtionẽ vocat. Ibi post habitam a roberto gallo lauduñ. ep̃o orationem. duo & viginti regij ministri non auditi a suis officis caroli edicto amoti sunt: p̃ter nonnullos ex caroli ministris. Ex senatu quoq; parlamenti & rationũ p̃priq. id est (ne ab vsitato vocabulo discedã) camera cõputorum cõplures seclusi. De subsidio quidem pecuniario atq; militum copijs ita vt supra memoraui sancitum est. Monete vero præcium inditum. De pace autem nũcij burdegalam carolo missi: cum per absentiã edouardi qui in anglia erat nihil transigi posset: duorũ annorũ inducias firmauerunt Iohannem autem richardus vualliæ princeps in angliã victor traduxit: remissis domum reliquis captiuis quorum vice iohannes se constituerat debitorẽ. Redeũtibus burdegala nuncijs: littere carolo a patre reddũt. quibus legem de bellico subsidio latã seruari ꝓhibebat. Quas per compita vrbis præconis voce promulgatas cum seditiosus populus accepit: strepitu & clamore carolũ impellit nõ patris sed delegatorum consilij

Cõsiliũ parisij.

Iohãnes i angliã ducitur.

UVA. BHSC. IyR_235

ſtatutaobſeruare. Carolus igitur ppl̃i furiã animaduertẽs ſtatim altera p̃conis voce cõſilij decretũ probat. Sed nõ multo poſt contionis huius ſeueritas elãguit: in ſuas quibuſq; domos remeantibus. Conſilio diſſoluto. Carolus mercatorum p̃poſitum: carolũ cõſacum: & iohannẽ inſulanum regni primores rectores ad ſe vocat: adminiſtra tionẽ illis vltra vſurpare ꝓhibens. ſe ydonea ętate ad rei publicæ moderationẽ eſſe. Atq; ita pariſio egreſſus: per alias ciuitates vadens quaſq; ad ferendũ rebus afflictis ſubſidiũ hortabat. ¶ At pariſiani Caroli abn̄tiã nõ ęquo aĩo ferentes: cũ futurũ fore cõiectarent vt ptinacię illorũ carolus facto aliquo obſiſteret: placare illũ elaborãt opẽ pecuniãq; pollicẽtes. Quos carolus vt erat inopia p̃ſſus libens in ſuã beniuolẽtiam recepit. Cõceſſitq; vt conuentus alter pariſij haberet: non omniũ quidem: ſed paucarum ciuitatũ. Cũ pariſiũ carolus reuertiſſet: conuentibus qui ad cõſilium deſignati erant: nihil vtile auctũ eſt. ꝓpterea q; paucis nõ licebat de vniuerſa republica decretũ ſtatuere. Interim dũ hæc agũtur iohannes pinquigniacus quẽ rex arthefio p̃fecerat nauarrũ regẽ carcere vi armiſq; ſurreptum ambianum eduxit: am: corũ p̃cibus ſecuritate a carolo impetrata: nauarrus multa ſatellitum manu ſtipatus: ad ſancti germani de pratis cœnobium venit: fauentibus imprimis laudunenſi ep̃o & oliquot cũ mercatorũ prępoſito ciuibus pariſianis. Nauarri a duẽtũ nõ bn̄ ferentibus: ſeu timẽtibus quibuſdã campanis burgũdiſq;: qui ad cõſilium veniſſent clã domũ abiẽtũt. At nauarrus miſſis ad amicos quos pariſij complures habebat nũcijs: ſignificat ſe habere q̃dam q̃ palã differre populo velit. Nauarri volũtate cognita ꝓtenus affuit. cum ingẽti multitudie mercatorũ p̃poſitus. At quos nauarrus ex tabulato qđ muros cœnobij: clericorũ pratũ verſus extructũ erat cõcionatus cũ multa i miniſtros regios aperte quędã vero i regẽ carolũq; occulte diſſeruiſſet ois teliq̃ eius oro ad ſui purgationẽ ptinuit: ſe innocẽtẽ: ſe iniuſte

Populi furor.

Carolus rẽpublicã regẽdã accepit.

Iohẽs pinquigniacus nauarrũ regem liberat.

Rex nauarrus ad ppl̃z pariſien ſem.

UVA. BHSC. IyR_235

captũ.se nouẽ & decẽ mẽses in custodia habitũ demonstrãs. ¶His nauarro dictis:mercatorꝫ ꝑpositus assũptis secũ nonnullis cõciuibus carolũ adit:petitq; nauarro innocenti ius ęquumq; dicat.Cuius verba mox accipiens ꝑsul laudunensis:cuius cõsilio fiebãt omia tñdet:nõ modo ęquũ iustũq; nauarro tegi: sed gr̃am quoq; dñm ducẽ nauarro facturũ.Nec multi post interceserũt dies: cũ carolus ad locum quo nauarrns intra ciuitatem vẽturus erat prior se cõtulit Venientẽ armatis instructũ nauarrũ carolus(compositio ad gr̃am vt potuit vultu)excepit.Nauarrus vero cui nihil satis tutũ erat: exturbatis q̃ ad fores erant:Caroli custodibus:suos asseruare portas iubet.Brevi ibi habito colloquio: quisq; discessit. Postridie conuenientibus apud carolũ ijs qui de nauarri postulatis decernerent:venit & ipse mercatorũ ꝑpositus:simulans se alia cã a delegatis cõsilij trium statuũ missum.Erat eĩ vt hæc ageret a laudunẽsi eꝑo edoctus Causa ꝓpter quã venerat exposita:Carolus eos tantisper manere iubet.donec suã de ijs q̃ in cõsilio versabãtur sniam dixisset.¶Prolatis nauarri postulatis:ꝑpositus rogatus sniam. Aequum inquit oĩno rex nauarrus postulat Cui te carole nõ decet refragari. Præpositi dictum oẽs(quia inter eos cõsultore laudunẽsi põtifice:ita cõuenerat)ꝓbant.¶Itaq; suppellex tota & quicquid anteq̃ caperet habebat.nauarro restituta:ei quoq; & suis cõmissorꝫ impunitas cõcessa.Cadauera etiã eorꝫ quos rothomagi capite punitos:& patibulo appẽsos rettuli sacrę humo cõmendata: & eorũ heredibus bona q̃ fisco applicata fuerãt cõdonata:misso in normãniã iohanne amalrico: qui hęc reuera compleret. Pręter hęc spem ceperat nauarrus:normãniæ ducatum: velcomitatũ cãpanię a carolo obtinere:compẽsandę impensę cã quã ipe a deprehensione sua hactenus fecisset. Composita vtrinq;: vel vt ipse sentio simulata amicitia: postq̃ alterius congressibus atq; conuiuijs Carolus dux nauarrusq; sese coluissent: mãtã nauarrus petit. Inde ro-

Vis a nauaro facta a icustodes ducis.

UVA. BHSC. IyR_235

thomagū vbi eos de quibus ſupplicīū ſumptū fuerat magna pōpa ſepulturę cōmēdauit: habita ad rothomagenſes oīone de iiqua dānatoꝝ nece. ¶ Eodē tpe nō pauci ex cōſtantiēſi atq; ebroicenſi territorio p̄dones agrū pariſioꝝ incurſantes: cuncta populabant. Et licet in eos cū copijs miſſus eſſet petrus villarius p̄fectus vigillum nullo graſſatores dāno affecit. Ea propter occaſione ſumpta: carolus copias contrahit: ſiue vt predatoribus (vt ipſe dicebat) occurret: ſiue (vt plęriq; ſētiebāt) pariſio & vicinis oppidis p̄ſidium collocaret. Idq; metuētes Pariſiaci carolū admonent ne id faciat: Nō eni ſe in vrbē milites admiſſuros. Quibus tāetſi carolus ſe nihil tale cogitare reſpōdiſſet: cuſtodibus tñ ad vrbis portas attributis: nemini niſi apprime noto ingreſſum patere patiunt. Nauarri poſtq̄ a Carolo copias itelligit: ipe quoq; ſe pluribus armatis inſtruit: palam p̄feſſus qñquidē conuentorū fides nō ſeruaret (nondū eni arces q̄ ſuæ in normānia erant receperat) ſe eas vendicaturum. Ob id veriti pariſienſes ne aperto bello arma circūferrētur: ſignū ſibi ciuilis concordię accōmodant. Capuciola rubri blauiſq; coloris cōſuunt: q̄ quiq; ferant. Hęc ad diſſentionē ſpectare aīaduertens Carolus: ad foꝝ quas halas vocant quo pariſienſes cōuenire frequētes ſoliti eſſent: p̄dire cōſtituit. Et q̄q̄ id illi nō cōuenire laudunēſis præſul: atq; ipſe mercatorum præpoſitus idētidem dicerent: propterea q̄ a furibunda plebe periculum impēderet Prodijt tñ paucis comitatus atq; his populum qui in foro erat paucis affatus. Vos inquit amici ſaluos eſſe cupio omnes: Hortor itaq; ſic de mea in vos beniuolentia ſperare: vt perſuaſum mihi eſſe confidatis: me & viuere vna vobiſcum/ & ſi fors tulerit mori. Neq; enim armatos in veſtram perniciem contraho. Perſpectum vobis eſſe poteſt hoſtem per agrum veſtrum populationes facere: quorū ego conatibus atq; incurſionibus militem opponere inſtitui. Quod nūmorū pœnuria impeditus q̄ facere non celeriter poſſum ani-

Prædones ipa riſios.

Nauarrus copias cogit

Capuciola pariſiorū.

Caroli ad plebē oīo.

UVA. BHSC. IyR_235

mus est gubernacula reipuplicę recipiendi atq; e magistratuũ faucibus collectã pecuniã recuperãdi: cuius ipse ne minimã partẽ hactenus sum cõsecutus. Fuit plebi nõ ingrata Caroli oratio. Id postq̃ mercatorum præpositus cognoscit: cõtione apd̃ sãcti Iacobi hospitalis ędẽ cõtracta: q̃ pridie eius diei a Carolo dicta esset nũciat. ¶ Sed supueniens mox Carolus: dictoꝝ a se rationẽ expossuit: cãm memorans quãobrem restitui: quę nauarro ꝓmissa erant nõ possent. Teneri quidẽ arces quasdẽ a pũdijs q̃ pater illis ipossuisset: qui eas deserete ꝓ fide pũtita nõ deberent. Idcirco nõ p se stare quin arces restituerent. Hęc dixisse cõtentus Carolus: contionem dimisit. At carolus cõsacus abeũte carolo multa in regios magistratus euomens: a duce quoq; nõ abstinuit Laudauit magnopere ꝓpositũ eũ bonũ fidumq; ciuẽ esse cõmemorans: rõnabile propterea fore vt illum in his quæ a se gesta fuissent cæteri ciues tuerentur. Tũc a pleriſq; conclamatũ est prę positum recte omnia administrasse. præsidiumq; ferendũ illi esse. ¶ Per hos dies monetę præcium mutatũ est. Nã mutonus (id enim monetę aureę nomẽ erat: q̃ arietis effigiem quã mutonẽ franci dicunt sculptam haberet) solidis trigita ẽstimatus est. ¶ Interim carolo parisij agẽte: hi qui circũ vrbẽ prędas fecerant stãpas diripiunt: abductis multis captiuis. Et cũ duo fere armatorũ milia carolus in armis penes se haberet: stampẽsibus tamẽ nullã opẽ tulit. Hoc tpe perrinus marcus campsoris cuiusdam seruus iohãnẽ bailletũ Caroli thesaurarium incautum a tergo occidit. quẽ in ędẽ diui mederici latẽtem Carolus ide euelli iubet & manu qua bailletñ peremerat absciſſa homicidã patibulo strangulari. Sed procurante parisiorum episcopo ide ablatus & apud sanctum medericum humatus est. ¶ Redeũtibus per id tps ex anglia morinẽ si antistite frãcię cãcellario: & vindocinensi comite: Carolus de pace inter reges habito cõuentu ꝓcerũ cognouit exultãtibus vniuersis q̃ res meliores factum iri sperarẽt

Propositi mercatorũ cõsilium.

Monetę mutatio.

UVA. BHSC. IyR_235

Venit ꝑterea a nauarro rege qui mãtę agebat iohãnes p quigniacus a carolo petẽs ea expleri q̃ i cõuentis hẽbantur. Ad hoc ipm venerũt petrus corbius mercatorũ ꝓpositus & scholę parẽsis cũ plerisq; doctoribus rector. Tantũ erat oim fere illis diebus in nauarrũ regẽ studium atq; benuolẽtia. Nec satis erat ꝑter equum & bonum postulare: nisi ꝑcibus minas adiscerent. Ad hanc rem vsi sunt simone linguonensi q ordinis sc̃i dñici minister erat. hõ eloquẽs & peritus dicẽdi a põtifice romano pacis gratia missus. His a carolo rñsum est: cõuẽtis quatenus posset satis eẽ factũ: eosq; mẽtiri q secus loquerent. Habere se igenuos equites qui eius rei detractorẽ singulari certamine ob eam cãm exciperent. ¶ Postridie cõtracto in ędem diui eligij magno ppli cœtu: cęso prius reginaldo daucy dum a palatio domũ petit mercatorũ ꝓpositus stephanus marcellus cubiculum Caroli ingressus: Nihil inqt serene princeps inter ea q̃ gesturi sumus cõtristeris. Et simul hęc ci cẽs cõflauuũ cãpanum mareschallum Carolo cõspicien te necãt. Robertumq; claromõtẽsem inde fugiẽtem in penetrali iterimũt. Quibus cędibus ꝑterritus carolus: atq; a suis desertus. Et tu inqt prępositę libera Carolum: & seruа. ¶ Securus esto prępositus rñdit: & hoc tuo capiti caputiolũ ipone. Id eni vestimẽti genus erat: quod sibi ppli's ad diuersę partis discrimẽ desumpserat. Carolus igit̃ commutato cũ pręposito capucio: per oẽm diem illam popularí isigni vsus: suũ pręposito caputium ferre pmisit. Cęso rũ cadauera trahi a satellitibus & ad mensam marmoreã quę in atrio ad gradus palatij est ꝓijci inspiciente Carolo pępositus iubet. Vbi ad populi spectaculum ad vesperam vsq; relicta iacuere. Itaq; eo supbię ꝓcessit populi furor. vt ꝓpositus tyrãno persimilis abuteretur magistratu. Enim vero laneos carolo pãnos bicolores misit: ex quibus caputiola suis aulicis cõficeret: futura munimẽta aduersus seditiosos. Id quod carolus non recusauit. Conuocatis ꝑterea i augustinensium cœnobio p multis q̃ peri

Homicidiũ a ꝓposito mercatorũ i caroli cubiculo fcm̃.

Mira ꝓpositi mercatorum seuitia.

x i

UVA. BHSC. IyR_235

eos dies in cõi frãcię cõuentu agebãt: cędẽ a se factã ppõ
ſitus (adnitẽte maxime roberto corbio) laudari ꝓbariq; i
petrat. Carolum deinde in ſenatu parlamẽti ius dicẽtẽ cũ
pleriſq; armatis cõueniens petit ea omnia illibata ſerua-
ri q̃ ad triũ ſtatuũ delegatis inſtituta decretaq; ęẽnt. neq;
impediret aliquot ex ſuis magiſtratu amoueri: ſed ſineret
eos rempublicam moderari a quibus regendam eſſe po-
pulus decreuerat. Recíperetq; in ſuum conſilium tris aut
Rex na- uarrus pariſiũ venit. ad ſummũ quattuor Pariſianos ciues quos populus deſi
gnaret Poſtulata carolus admiſit. ¶ Dum hęc a pariſia-
nis furore multuq; populari agunt: nauarrus Pariſium ac
ceſſit: atq; apud nellam diuerſatus eſt: quam regiam do-
mum dono caroli poſtea accepit: cum bigore & matiſco-
nis comitatu alijſq; quibuſdam locis: ex quibus annui cẽ
ſus decem librarum milia ad eũ peruenire poterãt. Eius
donationis cã fuit ipenſa: quã ſuæ captiuitatis tpe ſe fecíſ
ſe q̃rebaꝫ. ¶ Pacato vt videbaꝫ nauarro: pariſiani cõſide
Pariſio- rũ teme ritas atq; arrogan tia. rantes ne per principium beniuolentiam, male cũ eis age
reꝫ: & peſſimorũ facinorũ pœnas luerent: ad alias ciuita-
tes & regni primores lras dant: ſuadentes ſuã ſocietatẽ ꝓ
fiteri: & capuciorũ pariſien. fœderis atq; cõis amicitię p
ferre: quod iã carolus dux: & nauarrus rex. philippus pte
rea aurelianus frãcię regis frater: & comes ſtãpenſis aſſũ-
pſiſſent. Lr̃is acceptis pauci aſſumpſere. Reliqui nullo rñ
ſo pariſiẽſes dignati ſunt. ¶ Inter tot reipublicę dãna ca-
rolus cõſiliũ cepit: nõ ſe regis vicarium & locũ tenẽtẽ (vt
ſolitus erat) ſed regẽtem appellare: plus auctoritatis in ea
appellatione eẽ ratus. Vſus ẽ aũt cõſultoribus iohãne dar
mãno cãcellario: mercatoꝝ ꝓpoſito: roberto corbio: Caro
lo cõſaco: & iohãne iſulano. Qui poſt laudunẽſem epm
primas conſilij partes gerebãt. ¶ Egreſſus inde ſiluane-
ctũ Carolus quo beluacẽſiũ nobilitatẽ venire iuſſerat: ha
bito cũ ꝓceribus de pñtiũ rerũ ſtatu cõſilio: mox primũ
ꝓfectꝰ cãpanos ad fidẽ cõcordiãq; hortatus ẽ: ſine qbus
inter tã mlas calamitates regnũ frãcię peſſum ibat. Atq;

UVA. BHSC. IyR_235

ſta recepto mõſteriolo qđ ad yonã amnẽ ſitũ eſt: melden vrbẽ (vbi eius vxor incolebat) petit: p̃miſſo comite iogniacenſ cum ſexaginta delectis equitibus: qui mercatum mel dẽſem occuparẽt. A meldẽſibus compẽdiũ ſe confert: vt viros mandos in fide cõtineret. Ibi p nuncios accepit pariſianos arcẽ luparã occupaſſe: & p̃ſidio ip̃oſito machinas inde belbi ad ęd̃es publicas vrbis traduxiſſe. Itaq; parum abfuit qn ad priorem aduerſitatem nouę factiones acce derent. Nam abeũte pariſio carolo nemo nobilium pariſios iuiſebat: carolum ſequẽtes. Et aliquot ciuitates cum pariſijs ſentiebant ſed longe plures caroli partes tuebant. Pariſiani luparã arcẽ occupãt

¶ Per eos dies cum alter apud pariſios trium ſtatuũ conuentus haberi ſparetur: Carolus cõpẽdium cõtionẽ contraxit. Vbi & de militibus legendis: deq; belli & reipublicę ſubſidio forma quã cãpani inter ſe ſtatuerãt ſeruata ẽ. Hoc eſt vt per ciuitates & regni oppida ex ſeptuaginta domeſticis capitibus ęques vnus exvicis atq; agris ex cẽtum liberis hoibus vnus: ex ducentis ſeruis totidem legerent. Clerus decimam: nobilitas ex cẽtum libras annuo ,puẽtu ſolidos centum pẽderet. Cuius pẽſionis q̃ſtores a pp̃lo cõmiſſi eſſent: p̃terq̃ decimę quam ad quotidianos ſumptus Carolus ſuo arbitratu moderaret. Modus pẽſionis caroloſoluẽde.

¶ Cõuenere paucis poſt diebus Carolus nauarruſq; apud claromontem agri beluacẽſis fruſtra adnitente nauarro vt in caroli gr̃am pariſianos reduceret. Qui poſtq̃ nauarri interuẽtu nihil ſibi bene ,pcedere vident: duos ex caroli miniſtris: hẽricum metretũ fabrũ lignariũ: & poretũ pontium pariſiẽſium p̃fectũ ,pditionis iſimulatos capitis ſupplicio affi ciunt. Iaque beluacẽſes.

¶ Inſurrexit p idẽ tp̃s in beluacẽſiũ territorio agricolarũ inſolẽs turba q̃ exvicis in nobilitatem duce guillermo calleto irrumpẽs cędẽ multã facit: cõpendium vſq; at q; ſiluanectũ & ſueſſionẽ graſſata: arces cõplures ſpoliauit deiecitq;: Erat huic hoim peſti in nobilitatẽ p̃cipua cõſpiratio & execrabilis ſęuitia. Cuius ne p eius fingĩa flagitia circũferar, duo tm̃ p̃cipuę imanitatis cria memora-

UVA. BHSC. IyR_235

bo. Inter plurimas cędes hęc de bacchātium furia caſtel lū quoddā irrumpens loci dñm cum palo alligaſſent: eius vxorem filiamq; in cōſpectu mariti ſtuprauerūt: ſtupratas necauerūt viro mox crudeliter interēpto. Alterum p̄terea auratum equitem a ſe trucidatum: & veru tranſfixū igni aſſauerunt ſpectāte equitis vxore: quam a duodecim ſtupratoribus violatam: impulerunt de mariti carne veſci: miſeram paulopoſt mulierem morte afficientes. Sunt q̄ memorię ꝓdiderūt hos graſſatores regem ſibi inſtituiſſe iaqueū quēdā bellouacum: a quo ipſi ſe iaquas volunt appellari. Ēgreſſi quoq; pariſio trecēti ex numero ꝓdito rū homines duce petro gillo tillium ꝓfecti: cū ibi Iohēm vaillāt cū quingētis eiuſdem factionis armatis comperiſſent: inita ſocietate meldem ducunt rati prima incurſiōe mercatū expugnare. Quos meldēſes poſitis p vias menſis vino atq; dapibus magna oīm lętitia reficiunt. Erāt in mercato cum vxore caroli: fuxenſis comes: atq; alij bono numero nobiles quidam. Qui poſtq̄ oppugnationē aduerſum ſe pari vidēt: irruptiōe facta totā illam plebeiā vi furorēq; diſſipant. Ingreſſiq; ciuitatem: eā partim incendūt atq; diripiūt: capto ſolāno ciuitatis p̄tore: quem abductū necauerūt. Deꝓhenſus p̄terea a nauarro rege guillermus calletus iaquarū beluacenſiū primarius carnifex (iaquas eni hęc ſe factio vocabat) vltimū ſupplicium apud claromōtē tulit. Veniēs deinde pariſiū rex nauarrus a pariſijs dux & vt ē in vulgari vocabulo capitaneus vrbis cōſtituit iurātibus ſe ad reliquas ciuitates lras dare q̄ illū totius regni p̄fectū cōſtituāt. Hęc agētibus pariſianis: Carolus nūero militū fiebat indies auctior qui vbilibet depręhēſos pariſianos ſpoliabāt: ita vt eius ciuitatis ciuē nemo ſe ꝓfiteri auderet. Sęuiebāt tñ maximei beluacēſiū iaq̄s quos ad numerū viginti miliū intra paucos dies trucidatos fuiſſe traditū eſt. Poſtq̄ iuſtū exercitū ſe habere carolus intelligit: callā mouet: deinde apud pōtē chalētonium atq; cōflanum caſtra ponit: in pariſianos incurſiones fa-

Furor plebis reprimitur

Nauarrus pariſienſis p̄fectus.

UVA. BHSC. IyR_235

clẽs. Nec erat q̃ aut ingredi vrbẽ aut ide egredi fine emi-
nẽti ſui incõmodo tẽtaret. Quod ſi turba facta populus
interdũ eruptionem faceret: vrbẽ magno ſuo dãno repe-
tere cogebatur: inſequẽtibus eos carolinis militibus. Inte
rim aũt nauarrus apud ſctm̃ dyoniſium ſe cõtinebat. Et
iohãna regina cũ cõcordiæ formulã principibus ꝓpoſuiſ
ſet obtinuit vt ambo in colloquium venirent. Pone ſctm̃
anthoniũ campeſtrem tentorium Carolo fixum eſt: quo
ſe nauarrus cõtulit. Carolo ſtabãt in armis triginta bella-
torum milia Nauarro vero octo apud charronam vicum
erant. Tandem cõuenit vt ad oñe debitum quo carolus
nauarro obnoxius erat diſſoluendũ milia librarũ decem
ãnui ꝓuẽtus nauarro aſſignaret: ſolueretq; definitis tem
poribus quater cẽtum milia florenor. Re ad hũc modũ
cõfecta iureq; iurando interpoſito: principes diſceſſere.
Abiẽs a carolo nauarrus promiſerat de pariẽſibus ad ca-
rolũ poſtera die referre. Sed verbi iuramentiq; neglector
anglos qui ſub eo militabãt pariſiȷ ad p̃ſidium locat. nec
morati pariſienſes aliquot ex ſuis armatis ad caroli ca-
ſtra mittũt: quos acerrime repulſos ad muros vſq; carolus
perſequitur. Fuiſſe alios belli motus conſtat qui cum pa-
rũ momenti habuerint eos p̃termitto. Illud memorabile
magis aduerſus ãglos geſtum eſt. Erat apud ſanctũ dyo
niſium anglorum manus p̃ter eam quã pariſiȷ nauarrus
habebat q̃ p̃das faciens agros infeſtabat. Quamobrem
arbitrari parienſes vnius criminis anglos eſſe conſcios: i
petu ſancto: quattuor & viginti ex iȷs qui pariſiȷ erant oc
cidunt. Compluribus qui apud neellãcum nauarro epu-
labantur captis: quos apud luparã in vincula cõiecerunt.
Ob cuius facti atrocitatẽ cũ nauarrus illos (aſſiſtente ſibi
mercatorũ p̃poſito) increparet: nõ prius tumultuari deſti
terũt: q̃ ipm̃ nauarrũ p̃poſitumq; coegerint cum eis i reli
quos p̃datores anglos arma mouere. Cuius cœpti eos tã
dẽ pœnituit Nã diu negligẽterq; ſeſe nauarrus iſtruẽs: dat
anglis ſpaciũ ſibi, pſpiciendi. Nec dubiũ fuiſſet dimiſiſſe

Cõuen-
tio caro-
li & na-
uarri.

UVA. BHSC. IyR_235

ad eos nūcios de parisiensiū aduentu. Quare insidijs ad saltū diuę marię bolonienſis positis: pauci extra saltū cōspiciebant: vt paruę multitudinis speciē ostēderent. Mouētibus autem parisianis: nauarrus ꝑpositusq; dyonisiana porta cum parte copiarū egressi sunt. Reliqua peditū turba sancti honorati portam petit qua in hostē iter erat. Qui dū in cōspectu hostis veniūt: mox qui in nemore latebant se palam oñdentibus tota illa incōdita plebs fugę se cōmittit. Quarū maximam ptem insequētes angli spectante nauarro trucidāt. & nihilominus ꝑpositus ad suos reuersus. anglos nō multopoſte lupara & vinculis soluit. Deinde rixāte eo aduersus iohānem maillardū ob clauē ꝓpugnaculi dyonisianę portę: quā ioserāno matisconēsi cōmitti illa die ꝑpositus iubebat: maillardus ad falas: prę positus ad diui anthonij ꝓpugnaculū se recepit: gestans nescio quas in manu lras a nauarro vt ipe dicebat acceptas. Quas quia ꝓpugnaculi custodibus cōicare recusauit: insurgentibus qui prędidio erāt. Philippū guissardum primum: mox ꝑpositum interficiūt: cōmeritā tot a se commissis flagitijs pœnā excipientes. Occisi quoq; sunt Iohānes insulanus iunior: & iohānes poretus qui oēs vestibus nudati inviam publicā furēte plebe abiecti sunt Cōphensi ꝑterea carolus cōsacus parisiēsis scabinus: & Ioserānus matisconēsis regis nauarri thesaurarius i carcerē cōiecti sunt: & postea capitali supplicio affecti: & in ꝓfluētum se quanę ꝓiecti. Per eā cędiū tēpestatem Carolus pisiū accessit conciliādi sibi ppli cā. Itaq; egregia oꝝone patefecit q̄ mala ab ijs q̄ paulo supra pœnas luissent facta iā erāt: & postea futura timebantur. Nauarro quidem regi frācoꝝ regimen cōmissuros: introducturos ob eam cām in ciuitatem āglos: nauarrosq; eo die quo de illis fuerat suppliciū sumptū: macturos ꝑterea eos qui regis prīs atq; suas partes seqbant: occidētoꝝ ędibus posita signa eē destinatæ cędis. Confirmatus caroli oꝝone ppls: crudelissima pdito tū facinora execratus ē. Mutat enī semp cū fortuna ppli

Prepositi cōpliciq; cedes.

UVA. BHSC. IyR_235

Aptum belluza Nauarro indicitur

instabilitas. Hinc ergo indignabūdus nauarrus aptū carolo bellū indixit. & meldunū occupat: multasq; p āglos incursiones faciēs oia populabat: sollicitabatq; vrbes ad se deficere: iuuatibus eū anglis. Propterea robinus canonus anglus ex britonibus in aurelianos mouēs: castrū nouū & castilionē capit: deide malicornū. ¶ Eodē tēpore angli q̄ in agro altissiodorēsi populatiōes faciebāt ciuitatem sub lucē intercipiūt: diripiūtq; paucis interfectis. Et ne singula pſequar: oia flumia quibus aliquid cōmeatus ad parisios iportari poterat sursum deorsūq; occupabat. Et Iohēs pinq̄gniacus i territorio nouiomēsi cētū & vigīti insigni nobilitate viros cū nouiomēsi antistite captos i vincula apud creoliū cōiecit. Moxq; ābianos petens ciuitatis suburbia cremat. Sperabat enī adiutore iacobo fusciano ambianos in ptātē nauarri recipere. Sed ꝓditione cognita Iacobus capite punitus est.

Forma concordię quā legati Caroli ab āglia retulerūt.

¶ Interim cū ex anglia a iohāne rege reuertissent oratores/ ꝓpositę pacis cōditionē ferentes. Carolus accersitis in attio palatij multis varię dignitatis hoibus pacis formulā p guillermum dormanū regiū i senatu plamāti aduocatū ad tabulā marmoreā recitare iubet. Petebat edouardus ꝓ iohis redēptiōe sibi ꝑpetuo normāniā xātonasq; dimitti: cū adiacētibus ciuitatibus agenensi: tarba/ petragora/ lemouice/ cadurco turonēsi: boloniēsi pōtiuiaco/ & guinarū comitatibus/ calisio & mōsteriolo: quos principatus libero iure & suo imperio possideret: ita vt britonicus ducatus normannorū ducem non secusac primarium dūm esse profiteretur/ atq; in eius verba iuraret. Si iuris ꝑterea quippiā i terris ipsis vsu vel lege aliquis vendicaret: id (restitutis possessoribus) redimeretur a Iohanne. Adhuc quadragies centum milia nummum philipporum aureorum edouardo persolueret: duodecim datis obsidibus: cum aliquot ciuitatibus: inter quas rothomagus cadomum designabantur: & super hęc centum milia librarum sterlingorum (id genus est pecunię æstimationis apud anglos) Et hęc qdē

UVA. BHSC. IyR_235

edouardus petebat. Sed iniquę vise sunt cõcordię leges Ideo cõi decreto bellũ anglis indictũ est. Simulq; institutum quem numerũ militum: quam ve pecuniã ad id bellum quiq; suppeditaret. Exactis inde paucis diebus: de reducendis ad mutuã beniuolentiã principibus cũ solliciti essent ita egerunt: vt ad carolũ nauarrus veniret. Venit aũt pontisarã obsidibus a carolo datis Vbi post multa hinc inde de concordia habitis sermonibus cũ nauarrus oblata respueret: carolus missum ad illũ comite stãpensi hęc dicere iubet. Q ñquidem iusto & ęquo aduersaretur sciret carolum neq; amicitiam cũ eo/ neq; pacẽ habiturum: sed eũ in vincula reducturũ vnde fuisset sublatus. In sequenti nocte nauarrus siue numine aliquo instinctus/ siue dolo malo irã dissimulans: ad caroli cõsiliarios misso nuncio: orat ad se veniant. Vbi illi aduenerunt: hęc locutum nauarrum accepi. Haud inquit viri sapiẽtes dubius sum eã regni huius miserã cõditionẽ esse: vt si discordijs agere pgamus: facile respublica dilabatur Eapropter qm a francis regibus genus sum psi: ponẽda esse odia operepreciũ iudico/ & regni calamitatibus succurrendũ. Itaq; cõstituí regis & caroli amicitiã inire: eãq; sincere obserua re. Neq; michi pecuniã/ neq; alias possessiones vendico: pter eas q ante discordiarũ tẽpus meę ditionis extiterũt Quare ite: & hęc alijs collegis vestris & carolo nunciate Hæc cũ carolo relata fuissent: magnopere laudauit. Accersitoq; in cęnaculũ arcis ꝓcerũ & prudentũ conuentu nauarrũ introduci iubet. Qui aduenies ea q apud consiliarios dixerat/ corã ẽ locutus Reconciliatis principibus beniuolẽtię initiũ hoc nauarus dedit. Anglos ptiũ suaꝛoẽs qui inp̃sidio possiaci & in caluo monte erant emisit. Nõ defuere tñ q nauarri in carolũ fidẽ suspectã haberẽt Idcirco carolus non prius nauarrũ parisiũ admisit: q̃ populi animũ exploiasset. At vbi cõperit pacẽ gratã parisiẽsibus eẽ/ nauarrũq; tuto itroducere posse: ꝓditoribus exclusis: regẽ amicũ liberaliter accepit. Proditorum hęc no

Nauarrus põtisarã ad carolũ venit

Nauarrus caroli consiliarios alloquitur

UVA. BHSC. IyR_235

mina ſunt. Robertus gallus lauduñ. antiſtes. Michael taſ
ſus nouiomeñ. eccleſię cācellarius. Iohānes ſandacus. Pe
trus delacurtus. Vincētius mauricerius. Petrus debarrus.
& Gaufridus flamigus. quos iohēs mareſianus in ſenatu
plamēti (autore mercatorū ꝓpoſito) palam deſignauerat.
Paucoſide dies piſij diuerſat⁹ nauarrus melduñ ꝓficiſcit
Et ſperabat ex creolio āglos dimiſſurus, ꝓpterea q ꝓ iaudi
tum vectigal ab ijs q ſequana merces pariſiū inueherent
exegiſſet: non alia cā (vt iactabat) q̄ vt ſtipendiū militi ſol
ueret. Sed neq; melduñ nauarris: neq; creolium anglis li
berauit: q̄uis ſex regaliū milia a pariſianis vt āglos remo
ueret receperat. Per id tempus menſe nouembri edouar- Edouar
dus poſtq̄ cōperit frācos pacis cōditiōes quas iohēs po- dus i re
ſuiſſet reſpuere. ꝑmiſſo caliſiū duce leucaſtrię cū quadri mos mo
gentis equitibus & duobus ſagittariorum milibus ipſe i uet.
galliam traiiciens cum caliſium apuliſſet: recenſito dili
genti cura exercitu tris acies inſtruxit. Primam quę quin
gētis eqtibus auratis: & mille ſagittarijs conſtabat ſeque
batur altera in qua res ipe erat tribus equitū & ſagittario
rū milibus q̄nq; ſeptus. Ingens poſt carroꝝ nūerus ſucce
debat/quibus omis generis commeatus vehebatur. Nā
cum inaudita prius annonę caritas franciā vexaret: non
tm frumēti copiā: ſed molēdinorū machinas edouardus
condiderat cum breuibus ſchalphis quibus e ſtagnis pi
ſces exciperet/vel flumina tranſmitteret. Quæ omia ſex
carrorū milibus impoſita tuebatur. Tertia acies duorum
miliū equitū ꝑter pedites & ſagittarios qui ex germanis
& belgis ad edouardū cōuenerant: vt in tanto belli appa
ratu edouardo obſeq̄renk: vel reuera ꝑdas facerēt: & ſuas
fortunas rapinis āpliarēt. Comitabant quoq; foſſores qn
genti: & fabri lignarij q aſpa viaꝝ & ipediētes ꝓfectionē
ſiluas ęquarent. Hāc tāti belli molē edouardus ideo ſuſce
perat vt frācie rēgnū vēdicaret: aut pacis leges q̄s aio cō
cepat franci reciperent. Igitur p artheſium ducens poſtq̄
apud remos in obſidione dies quadraginta ſediſſet: reli-

UVA. BHSC. IyR_235

ctis remis cāpaniā ingressus: senones tandē atq; niuernē ses petit: acceptis a burgūdis ne in eos moueret floreno rū aureorū mis libuducētis. Inde moretū p vastiniū ꝓfectus ad reginę burgū cōsedit: is viculus est q̄ttuor a pisijs miliaribus distās. Vñ missis ad carolū normānię ducē ca duceatoribusp eos a carolo petit pugnādi faciat ptātem Quo nō ipetrato: aliquot āgli ad pisioꝝ portas icurrētes satisacerrie repulsi sunt: moxq; edouardus p belsiā iter fa cies in britāniā copias ducit. vbi p estatē recreato exerci tu ad autūni initiū parisiū reuertit quā circūuallare nisus est. ¶ Inter has calamitates carolus multa ꝓspiciens: cā cellariū guillermū de monte acuto. abbatē p̄terea cluniā cēsem: & symonē ligonēsem ordinis p̄dicatoꝝ primariū rectorē ex aulicorū consilio ad edouardū legat. Sed nec sic paciscondītio ꝓcessit. Castris igitur sublatis ptē copia rū hostis ad diui marcelli suburbiū locat: ratus parisiēses Edouardus sub urbio sci marcelli parisieñ ꝑlij potestatē facturos. Quietis frācis & in vrbe se continentibus: spe frustratus edouardus: carnutū versus iter fe cit. Casteldunū aūt cū venisset orta tēpestate q̄ solito horridior fuit territus hostis: p aubericū cluniaci abbatē clā explorat: si pacis aliqua cōditio iueniri possit. Q̄ d postq̄ referente abbate cognitū ē: carolus aīm ad pacē intendit Missis ab vtroq; principe nūcijs viris & nobilitate & doctrina illustribus: apud bretigniacū q̄ vicus est nō ꝓcul a chartris sub mōtelerico cōuētio habita pacē ad isequētē Formula liberā di regis Iohānis modū cōstituit. Anno xp̄ianę gre. ccclx. supra mille. Anglo ois pictauia: toardus/bellauilla/xātones/agena/ petragoriū/lemouicēses/cadurci/tarbienses/bigorij/angolismi/ ruteni/pōtiuiaci/calisij/& guinarū comitatus cū alijs adiacētibus vicis obuenirēt: & ad ipsius ppetuā ditionē absq; vlla iuris aut maiestatis diminutione cederent. Et quo q; tredecies cētena milia aureorū statutis diebus soluerē tur. His ad hūc modū caroli noie firmatis: edouardus iohannē regem Calisiū deducere ꝓmisit: vnde liber & nullius rei obnoxius abire posset: datis ante omia obsidibus

UVA. BHSC. IyR_235

pmiſſiſq; in angli ptãte rupella & guinarũ ptinẽtijs. Quí iohẽs caliſio aliqñ digreſſus: nec bellũ ãglo indicere: nec in eũ arma ſumere tẽtaret: donec q̃ decreta ad pacẽ erãt pleniſſime cõplerẽt. Huius cõcordiæ poſtq̃ ſyngrapha principum iuramẽto & ſigillis roborata ſunt/iducięq; poſitę: Iohãnes rex poſt quartũ ſuæ captiuitatis annũ caliſium pducít. Quo (viſendi patris cã) carolus ſe contulit. Rebus poſt aliquot mẽſes plane ordinatis: Iohãnes bolonią mox ad ſanctũ audomarũ profectus eſt. Edouardus vero ludouicũ andegauiæ ducẽ/& iohãnẽ aluerniæ atq; biturigũ principẽ regis filios. Ludouicũ borbonienſem: Petrũ alenconiũ/Iohannẽ comitis ſtãpẽſis fratrem. Guidonem bleſenſem alios ꝑterea obſides nõ infimę nobilitatis ſecũq; ducens angliã repetiuit. Iohannis aũt aduentus mirabili oĩm leticia exceptus eſt. Ad quẽ veniẽs paulopoſt nauarrus: iurat in fide ſe mãſurũ. Cõciliatione príncipum habita: cũ milites ſuis ꝑſidijs ſicut cõuenerat egredi oporteret: nec ſtipẽdio vllo iuuarent: deſperatis rebus magna pars ꝑfectos capitaneoſq; ſibi cõſtituũt: atq; ita ꝑ campaniã populationes faciẽtes burgũdiã inuadunt: quibus aliquot nobiles burgũdi ſeſe cõiũxere: tanto quidẽ nũero vt ſupra quindecim milia paruo tpe hęc turba excreuerit. Moxq; decẽ & ſeptem ductoribus graſſãtes: ꝑ matiſconẽ in foreſtã iter faciunt Aduerſum quos a rege miſſus cũ non cõtẽnendis copijs iacobus borbonius infœliciter pugnat. Prædones enim in mõticulũ nõ multum ꝓcul a lugduno cũ ſucceſſiſſent: partẽ copiarũ poſt mõtẽ occultãt. reliqua ps velut inermis ſe iacobo oñdit. Erat mons petroſus atq; cõfragoſus. In quẽ dũ iohãnes archipreſbyter primæ cohortis ductor aſcẽdere pgit: prędones lapidibus deorſum magnavi & nũero iactis/ ſubeuntes arcebant: iohannemq; grauiſſime contundunt. Cui ſubſidio adueniens borbonius toto exercitu pręliatur. Sed confeſtim ꝓdeuntibus qui latuerant fit ſtrages magna francorũ. Cadentibus plurimis: iacobus cum filio

Diſceſſio militũ invarias partes.

UVA. BHSC. IyR_235

eius petro saucius lugdunū ægre relatus est: cū ageretur annus salutis.ccclxj.supra mille. Igitur victores latrūculi ptim cū beguino batefolo ansam oppidū arari.i.sagonæ finitimū se recipiunt. partim cū nādone baugerano auinionē petūt:pōtēq; sancti spiritus ad rhodanū flumē sub diei crepusculo capiūt & spoliāt:nulli sexui parcentes. Id pōtificē innocētium.vj.qui auinione agebat vehemēter exterruit Itaq; ex patrū cardinaliū sniа petrū monasteriū cardinalē ducē constituit: qui collecto exercitu grassatores cōpesceret. fitq; ob idipsum tanq̄ in hostes religionis xp̄ianę cruciata. Egresso petro capentracū vt cōuenientes illuc milites exciperet: cū pecunia ad stipendium nō sufficit: alij in lōbardiā: alij ad grassatores:pleriq; domū se cōtulerunt. In hac rerū desperatione venit in mentem pontificis accersire mōtisferrati marchionē: qui p id tps belli peritissimus habebat:& aduersus mediolanēses bellum gerebat. Hūc magnis stipendis pōtifex adducit hāc perditorum hoim colluuiem sibi adiungere ad eā expeditionem quā in insubres parabat. Marchio aūt quia ad rem suā id cōducere iudicabat:latrunculorū p̄fectos spe prę̄miorum allicit:itavt sexaginta florenor̄ milibus acceptis:& pontificis absolutione pcepta pontem sancti spiritus relinquerēt. ¶ Hinc marchionē secuti superatis alpibus stipēdia apud eū fecerunt. Seguynus aūt qui ansam (vt diximus)occupabat: briodā aruernię oppidū relicta ansa multis munitionibus firmat: atq; ide post diras ex cursiones in finitimos factas: in vasconiā tandem (quia vasco erat)cum ingenti p̄da se recepit. ¶ Eodē tempore philippus burgūdor̄ dux & comes defectus est: atq; in demortui locum iohannes rex successit. Quā terrā cum adiisset:auinionē salutandi pontificis innocentij sexti cā profectus est. Quo paulopost mortuo:& vrbano quito post difficilē cardinaliū contētionem suffecto:iohannes pōtificem vt xp̄ianę legis primarium sacerdotem honorauit. Sub ip̄o creationis vrbani tēpore venit ex cipro pe

Iohānes ex Anglia liber factus ducatū burgundie recepit.

UVA. BHSC. IyR_235

trus lusigniacus hierosolymorũ rex. Hunc a pontifice & collegio ꝑtrum plurima benignitate susceptũ Iohannes quoq; liberalissime amplexus est. Audiuitq; attente de belli aduersus fidei hostes in põtificis & cardinaliũ consessu differentẽ. ¶ De qua re cũ prẽsul vrbanus cõcionari & disertissime suadere cœpisset: iohannes paterni voti recordatus quo se huius in sarracenos expeditionis rex philippus fecerat: ratus quoq; id oportune cõtigisse: quo vagas ꝑ francią militũ turmas ad eã expeditionẽ educeret/ cruce se signauit. Nec multo post a põtifice abiens: cũ de filijs obsidibus alijsq; anglo regi astrictis curã gerens vt eos in libertatẽ vẽdicaret i angliã nauigauit. Sed ad idus martias egrotans octauo aprilis die Anno xp̃i ne pietatis trecentesimo sexagesimoquarto supra mille. Lõdonijs vita decessit. Cuius corpus inde elatũ sinistror sum arę maioris in diui Dionisij cœnobio humatum est. Qua tẽpestate Bertrandus guescluinus brito gallus hõ belli apprime sciẽs mãtã q̃ nauarri regis erat hoc astu in caroli ditionẽ accepit. Est rolebessa castellũ ad ripam sequanę tertio ad mãta miliari distãs qd vantarus astatus patria bruxellensis coactis vndecũq; poterat desperatis militibus occupabat/ cuiq; homini inimicus. Quẽ bertrãdus & iohẽs bourscaudus petere simulãtes in ehroycẽses ducũt qui ad nauarrũ ꝓtinebant. Verę cũ inde tepulsi abierẽt: dolo vsi mantã versus ꝓficiscunt. Prẽueniens aũt vt cõuenerat bourscaudus: quasi ipse a vãtaro & robelessibus fusus fugeret: mante vigiles qui noctu ad muros excubabãt miserabili voce inclamat. Interrogãtibus custodijs quisnã eos appellaret: frãci inquit sumus: quos rolebesse ꝑfidiũ exupatos ꝓdere appropat. Suscipite miseros & portas pãdite despatis. Itaq; his quẽstubus moti custodes: bourscaudũ i oppidũ admittũt. Quẽ i insidijs latitãs cõfestim sequũt guescluinus/ fitq; oĩm nauartorũ q̃ mãtę erãt ꝑda & cędes. Cepere ꝓterea caroli milites melannũ cũ arce: vbi dephẽsis aliquot parisiãis ciuibus qui

Mãta a bertrando occupatur.

UVA. BHSC. IyR_235

nauarri ptiũ erãt: cũ parisiũ fuisset pducti de ipsis suppli
ciũ sũptũ. Idẽ quoq; bertrãdus cũ illi occurrisset vasco q-
dã nobilis lohẽs graylus captaubusus nauarro inseruiẽs
cũ bõa militũ manu cõserto p̃lio apd ytonẽ fluuiũ haud
ꝓcul a Cocherello oppido vasconẽ capit: meliore suoꝝ
pte iterẽpta. Quẽ carolus rex a guescluino receptũ i mel
densi mercato asseruari in custodia iubet. Datq; bertran
do in captiui locũ longanuillã quã guyffardam vocant.

Vita apud lõdonias Iohãne defuncto: Carolus
cũ iohãna borboniẽsi eius vxore remis veterũ
regũ more sacratus est. Inde cũ parisiũ reuertis
set: philippo fratri suo iuniori burgũdiã donat:
recepta ab eo turonia quã antea philippus possidebat.

Carolus blesẽsis moritꝝ. ¶ Per id tps carolus blesensis aduersus iohẽm de mõte
forti ob britanniæ ducatũ: aduersante fortuna pugnans
occubuit suis partim cęsis partimq; fugatis. labẽte anno
dominicę salutis milesimo trecẽtesimo sexagesimoquar
to. Inter eos qui cæsi decũbebãt cũ carolus blesensis in-
uentus fuisset iohannes victor interemptũ hostẽ videre
festinauit. Illachrymauitq; cõsobrini necẽ: moxq; iussit se
peliri: & apud guyngantã tumulo deponi: vbi miris ope-
ribus claruisse phibetur: in sanctos a põtifice vrbano qui
to relatus. Nec fuit qui in iohẽm postea pro britonũ im-

Carolus blesẽsis Sãctus. perio dimicaret. Sed interueniẽtibus Caroli regis lega-
tis vxoris caroli blesẽsis cui parlamẽti decreto britonum
principatus fuerat attributus data est pointiura cũ vice-
comitatu lemouico. Intercessore etiã edouardo pax inter
carolũ nauarrũq; cõuenit. cõmutatiõe possessionũ facta:
ita vt nauarrus montẽ pessulanũ baionamq;: Carolus ve
ro mantã meulanũ & longãuillam quam guescluino do-
nauerat posset captaubuso viculis exempto. Super-
erant his diebus diuersis p franciam locis armatorũ va-
rię ex anglis britonibus atq; nauarris cohortes: q̃ prędas
populationesq; nullo certo duce faciebant. Has vt emit
teret guescluinus magnopere studebat: pmouẽte maxie

UVA. BHSC. IyR_235

carolo rege: qui eũ post caroli blesensis interitum de anglor captiuitate centũ frãcor milibus exemerat. Et bertrando quidẽ se obtulit cogitata faciẽdi talis occasio. Castellę regno petrus potiebat fratrẽ hñs henricũ spurium. Hic siue qa praua naturaesset: siue quia petri principatũ moleste ferret: siue qa ab eo esset possessione deiectus in aragoniã primũ mox franciã cõcesserat: spe cogendi manũ aliquã hoim pditor quor plimus ex pteritor bellorũ reliqs nũerus p franciã erat. Itaq; guescluinũ bellicosũ hoiem sollicitat arma in castellã cõuertere: illic iustã belli cãm esse: siue i sarracenos/siue i petrũ decertet. Gueschuinus hẽrici frequenti suasu aiatus oportunũ tps adesse ratus quo turmas armator regno summoueret: quosq; q plus inter illos auctoritatis habebãt cõuenit. Ait se expeditionẽ in hyspaniã aduersus mauros desũ pfisse: in qua stipẽdia facere: & salutare bellum gerere se duce possint. hrẽ ad belli societatẽ hẽricũ hyspanieñ. In ea militia opes gloriã salutẽq; ,ppositã illis eẽ. Apud frãcos quorũ res ad pacẽ quietẽq; inclinabãt mihi pter latrocinia & tãdẽ supplicia pdatoribus eminere. Quibus gueschuini verbis plerisq; psuasi cũ eo se ,pfecturos pollicent. Itaq; decem millibus diuersę nationis hoim belliperitor coactis/gueschuinus in hyspaniã ducit ,pmoueute maxime Carolo rege. Habuit secũ gueschuinus hẽricũ ipm: iacobũ borboniũ: arnulphũ dãdrehanũ francię mareschallũ: iohẽm caurelaum anglũ: & mauriciũ tresinguydũ. His p aragoniã in castellã ,pfectis: petrus castellanor rex ea tẽpestate potens & diuitiarũ abũdans. sed alioquin prauus & religionis minime obseruator/nihil belli intulit. Nã cum aduentãtibus in castellam copijs/burgis primarie eius regionis ciuitate ageret: vrbe relicta toletũ se recepit: conscius iniquitatis qua in plerosq; sęuierat. Igitur vacuas hoste burgas frãci receperunt: aliquot ex iudeis sarracenisq; interfectis. Christianis. n. nihil damni illatum est. recepta ciuitate Henricũ dyademate impositio franci regẽ appellant

Occasio expeditionis in castellã p bertrandum.

UVA. BHSC. IyR_235

¶Restiterat in frācia ex turmis ꝑdatoꝝ Arnulphus cognomento archipbr̄ q gueſcluino nō audiens regnū mlrū immodū vexabat. Hunc ſui ob male diſtributas ꝑdas occidūt. Nūciatūq; eſt carolo petrum ex caſtella advalię principē edouardi filiū in aquitaniā ,pfugiſſe. & henricū toti caſtellę principari. p eos dies iohānes de monteforti ob britānię ducatū: & eas quas ſub caroli ditiōe poſſidebat fidē regi ꝑſtitit. Angli vero valię princípe duce p nauarrā vadētes reſtituēdi petri cā i caſtellā ducūt. In quos hērici milites ,pgreſſi quigētos occidūt. Sed fœlici initio ditior fortuna ſucceſſit. Nā cōſerto totis copijs ꝑlio Henricus apud nauarretū ſuperat: capto gueſcluino cū alijs ductoribus frācis. Ea ſiquidē victoria ſupbior factus petrus in penitiorē caſtellā ſe recipiens/anglos in valliſoleto reliquit yſpalim petens: vbi cōgeſta vt ipe gloriabatur pecunia ſtipendiū militi anglo ſicut cōſtituerat ſolueret.

Hēricus vincitur Gueſcluinus capit.

¶Sed eo negligenter improbeq; agēte: cū nec ſtipēdia nec cōmeatus ſufficerēt: valię priceps copias burdegalā reduxit Quę paucos poſt dies p frācią diffuſę: oia ligeri trāſmiſſo in agro matiſconēſi & burgūdia: deinde in cāpania populabant. At hēricus qui caſtella relicta carcaſſonę agebat cognito angloꝝ diſceſſu: viribus receptis & multoꝝ caſtellanorū francorūq; auxílio niſus: caſtellā recuperat: occíſo apud Nántuellū caſtellū Petro: quivxorē ducis borboníj filiā ſupra aliquot annos ſua crudelitate vſus necauerat. Valię vero princeps in aquitaniā reuerſus: perfidię in francos tenax: & quia expeditio hyſpana eum pecunia deſtituerat: nouum in aquitania cēſum ex ſingulis qui rē domeſticā gerebant colligere tentauit. Id exactionis penſum foagiū franci vocāt. Igitur cū aquitanos vaſconeſq; vectigalibus vexare cœpiſſet: & ,pceres male tractare ſtuderet: armygniaci cōes adhærētibus ei alberto & petragorio comite ad Carolum regē ,puocāt. Et quędam anglorū cohorter accepta a Carolo grandi pecunia i aquitaniā abierūt. relictis locis quę ꝑter cōcor-

Hēricus caſtellā repetit. Petrus occidit.

Ats. Montiellú

Prouocatio comitis armigniaci ad carolū regem.

UVA. BHSC. IyR_235

dię leges occupauerãt. ¶ Et aliquot ꝑterea burgũdi eq tes cõtracta nõ magna militũ manu: in turmas prædato rum apud ſamalatũ irruẽtes: aliquot occiſis captiſq; in fu gam coegerũt: recuperatis captiuis quos graſſatores ab ducebãt. ¶ Quo tpe Caroli vxor filium ingenti oim gau dio peperit: cui Carolo nomen inditum eſt. Abbatiſuilla quoq; & reliquæ põtiuiaci comitatus arces & loca auto ribus Guidone de ſancto paulo & iohãne caſtilionẽſi re lictis ãglis quorum durã dñationem ferre non poterant. Caroli ſe ptãti permiſere. Armygniaci vero comitis: cæte rorumq; ꝓcerũ aqtaniæ ꝓuocatio ad parlamenti ſenatũ relata decreto publico: rege ꝑſidente recepta: & ad vocã dum in iudiciũ valię principem mãdatũ expeditũ. Cuius exequendi cã eques auratus ex belſia caponellus voca tus: cum ſurecõſulto hoie Burdegalã ꝓfectus: cum ſuæ le gationis rõnem principi ꝓdidiſſent/iuſſi a principis con ſpectu cõfeſtim diſcedere/tholoſam iter facere ꝓperatũt vbi andegauus dux agebat: Sed abeuntibus oratoribus: mox edouardus guillermũ monachũ eqtẽ ãglũ ꝓſeq eos mittit. Q d ne principis mãdato fieri videret: guillermus deꝑhenſo in agro agenẽſi caponello: hoſpes inqt veſter o caponelle q̃ritur qvos equorũ cõmutatiõe facta equũ ad ſe ptinentem abducitis/hoſpiti ſatis te facere oportet. Atq; ita caponellum cum eius collega in cuſtodia apud agenẽſes poſuit. Parui ad hunc modum ꝓuocatione ha bita princeps armygniacum eiuſq; conſortes bello ꝓſeq bat. Quibus de rebus tametſi multis legationibus vltro citroq; miſſis diſceptatum diu multũq; fuiſſet: dicẽtibus anglis ꝓuocationẽ ipam definitæ cũ iohãne paci repu gnare: ꝑſertim cũ aqtanię primaria ditio in ãglię regẽ eẽt a iohãne repoſita: cõtra aſſeuerãtibus francis appellatio nẽ ab armygniaco iterceſſiſſe priuſq; ſupma aqtanię ptã te ſe iohannes abdicaſſet: ꝓpterea ad carolũ pñtem regẽ ꝓuocatiõis cãm optimo iure ptinere: qui ſubditorum cõ trouerſias a ſe reiſcere non deberet: hę argumẽtationes

Edouar di in ora res iniu ria.

UVA. BHSC. IyR_235

multis aliſs rõnibus adiectis cũ ꝓpoſitę ſcripteq; fuiſſent eas ad edouardũ carolus in ãgliam miſit. ¶ Dum hęc ita gerũtur legatorũ iniuriã quã ab anglo acceperãt: Petragoricus comes & qui cũ eo pariſij apud regẽ erãt vaſcones perſequi maturãtes bello ſe accingunt. Feſtinãteſq; cum bona ſuoꝝ manu/cum reſciſſent Thomã viracum ex villanoua agenẽſis agri rutenos petere/vt arci quę vrbi emi net pſidium imponeret trecẽtoꝝ equitum iſidias aduer ſus Thomã ſcdo a mõtalbano lapide locãt. Igitur ꝓtereũ tẽ cũ ſexaginta equitibus & ducentis ſagittarijs thomam iuadũt. fit clamor vt in rebus ſubitaneis ſolet. Sed ſuccũbentibus anglis thomas pniciofiſſimo equo vſus in mõtalbanum ſe recepit. Interim philippus burgũdionũ dux & comes/Caroli frater gãdauũ ꝓfectus anno xp̃ianę grę milleſimo trecẽteſimonono. Margaretã ludouici flamingoꝝ comitis filiam vxorem accepit. cõditionibus quę ſequuntur lege iureq; iurando roboratis. Tenuerant reges frãci tria ſecus flandram nõ parui momẽti oppida/inſulam/duacũ/orchias/cũ eorum agris atq; appẽdicibus. Et ludouicus flandrenſis deberi ſibi ex pacto dicebat librarũ milia decem annui cenſus. & centũ ꝓterea ſcutorũ milia q̃ frãci reges nõ exſoluiſſent. Cõuenit igitur vt illa tria oppida memorati cẽſus nomine ſub regis fide & principatu comes ppetuo poſſideret. eiq; cẽtena q̃ diximus ſcutoꝝ milia imprimis ſoluerẽtur. Si vero nullis liberis virilis ſexus ex legitima vxore ſuſceptis Ludouicus interiret/ea ad Margaretam eius filiam hereditario iure tranſirent. Cui ſi nulla ex philippo burgundiæ duce maſculina proles foret ad reges francos oppida redirẽt/aſſignatis prius flãdrię comitibus cuiuſuis ſexus eſſent decem librarũ flãdrenſiũ milibus quæ añ Philippi & Margaretæ nuptias comiti debebãtur. Nuptiaꝝ quidem philippi hmõi leges fuiſſe haud dubiũ eſt. Celebrato mrimonio: conſtituerat Carolus expeditionẽ in angliã duce Philippo fratre mittere/& ad idvẽturũ, ppe diẽ nauatræ regẽ ſperabat. Qua

Thomas viracus. Anglus fugit. Philippus burgundus margaretam ludouici flandrẽ. duxit vxorem

UVA. BHSC. IyR_235

propter hareflũ ꝓfectus: nũciũ accepit cloceſtrię ducẽ ex anglia cũ valido exercitu caliſiũ traieciſſe: atq; inde morinũ ariãq; infeſto agmine duxiſſe. ¶ Atq; ita anglicę ex peditionis negocio ꝑtermiſſo/ Philippum aduerſus anglum cũ copijs mittit. Poſitis in mutuo cõſpectu in colle tornehani caſtris non ꝓcul ab ardera (leuibus ꝑliis commiſſis) vtriuſq; exercitus ducibus placuit loco deſignato totis copijs ꝑliari. Deliguntur a quoq; principe ſex aurati equites q̃ locum pugnę cõſtituãt. Sed abeũte neſcio q̃ rõne Philippo nulla dimicãdi ptãte facta: anglus p caletos rothomagenſis agri hareflũ vrẽdæ claſſis cã quæ in anchoris erat cõtendit Vbi poſtq̃ id ſe fruſtra conari videt: retro caliſium iter vertit. capto in abbatiſuillæ ſuburbio Hugone caſtillionenſi: cum aliquot põtiuiacis equiti bus auratis. Capiendi autem Hugonis hęc occaſio incidit: dum ab Hareflo angli per põtiuiacum reuertunt̃. Nicolaus louanius qui põtiuiaci ſenechallus fuerat: & ab hugone captus decem fuerat milibus frãcorum mulctatus: eius dãni non imemor viginti tantum armatis ſecũ aſſũptis in ſuburbano quod ad roueriam portam eſt clam deliuit: donec ex oppido ꝓdeũtem quempiam captũ abduceret. ¶ Quo die hugo caſtillionenſis ſollicitus explorare quis ordo eſſet ꝑtereuntium anglorũ: accerſitis duodecim tm̃ militibus ad portam roueriam inſidiarum neſcius accedit: ſimulãs ꝑſidium eo loco ponere. Egreſſus porta cũ ad maceriasvbi hoſtis louanius cõſidebat nihil metuẽs pueniſſet: repente in eũ hoſtis inuolat: incautũq; deꝑhendit: & duxit in ãgliam captiuũ. A quo cũ ingens redẽptionis ꝑciũ expetiſſet: poſt lõgam tandẽ cuſtodiã negociator q̃dã flãdrius hugonem clã liberauit. Per hęc belli in cõmoda: qa nec fiſcus nec ęrariũ ad belli vſum carolo erat cõtracto pariſij cõſilio/ cõi oim inſtituto decretũ ẽ regẽ ad eius dalphiniq; quotidianã ipenſã denarios duo decim ex ſingulis libris vẽditi ſalis quotãnis ꝓcipere. Ad belli autẽ neceſſitates & ſtipẽdia militi tribuẽda/ vrbiũ in

Philippus burgundus cõtra ducẽ cloceſtrie.

Hugo de caſtillione in ſuburbio abbatiſuille capit.

Cõſiliũ pariſij i dicitur

UVA. BHSC. IyR_235

colas q rē familiarē domeſticāq; haberent/francos quatuor agricolas vnū & dimidiū ānui cēſus ſingulos pendere. ¶ Eſt ꝑterea venali vino vectigal adiectum/vt de itegro vini dolio (qđ caudā vocāt) dū veniret ſolidos tredecim emptor: de eo vero quod menſuratim quiſq; venale ꝓmeret quartū regi denariū vēditor pendere cogeretur. Cū vero ad pariſios vinū importaret: ſi frācū eſſet: ſolidos duodecim. ſi belnēſe: duplicatum ex ſingulis cadis: id eſt caudis portitores penſum exigerēt. Et licet ea eſſet regij fiſci tenuitas nō deſinebat tñ nauarrus aliquid in carolū doli pēſitare Cumq; de recōciliatione apud regem nuncios frequētes haberet ab āgli tñ ſocietate nō abſtinebat ptes eius apte ſecuturus ſi caroli amicitiā nō adipiſceret. Sed acceptis tandem apud ebroicas obſidibus: Vernonē vbi Carolus agebat: venit. Iuratq; i Caroli verba. Erat his diebus pariſij regius ꝓpoſitus Hugo aubriotus. qui ꝓpugnaculū cui baſtilda nomen eſt ad diui Antonij portā extruxit: ſumptu ex ea pecunia facto quā pariſior cōitati Carolus donauerat. ¶ Mouere per id tps ex anglia & caliſio cū ſex armatorū milibus & ſagittariorū mille gngētis Robinus canolus: & Thomas grāconus: atq; a ſctō audomaro per artheſium atq; attrebates ꝓfecti: remos (yſara traiecto) oia populantes inuadūt. Moxq; albā/ſequanāq;/atq; yonā ānes trāſmittētes: in agro Pariſiano apud blonem caſtra ponūt. Inde cum inter villam iudeā (quam iuliā a Iulio cęſare dictam eſſe pleriq; contēdunt) acies ordinaſſent: nulla tamen in illos a Pariſijs eruptio facta eſt: q̄q̄ mille ducētos equites ad pręſidium haberēt. Quare non cūctatus poſtea hoſtis: quibuſdam vicis incenſis: ſtā pas belſiamq; incurſibus vaſtantes: in ādegauos ducūt. Quos betrādus qui eodē tpe coneſtabilis a carolo fuerat iſtitutus: ſexcētis eorū primū deinde trecentis poſtremo quadringētis occiſis fudit: receptis locis quibuſdam quæ per andegauiam anglus occupauerat: capto inſuper thoma grācono. Et paucis poſt diebus variſs locis āgli a frā-

Vectigal vino iponitur

Dolus nauarri regis

Hugo aubriotus.

Robin9 Carolus anglus

UVA. BHSC. IyR_235

cis ſupati ſunt: ita vt nemo eorum q duce canolo caliſio egreſſi erãt fuerit ſupſtes. Et q̃q̃ veniẽtibus a põtifice cardinalibus de pace inter reges diligenter actũ eſt: vani tñ fuere conatus legatorum. Superſtitionis quoddã genus eodem tẽpore a turlupinis (hoc eni erat hereticis nomẽ) qui ſe de ſocietate pauperũ vocitari gaudebant ortum: finem cepit. Crematis eorũ veſtibus & libris: in foro ſuillo extra ſancti honorati portam Iohãno autem dabẽtona & cum ea alter: cuius nomen hyſtorici non tradũt eiuſdem ſectę imprimis ꝓfeſſores cõburũtur. Hic autẽ quem ſine noie ponimus cum añ clamationis eius ſniam in carcere morte obiiſſet: dies quindecim in aggere calcis ne putreſceret eius cadauer aſſeruatus eſt: et die ad ſupplicium p̃ ſcripto crematus. ¶ Porro carolus omni ſtudio anglos p ſequẽs: bertrãdum in pictauiam non parua militũ manu proficiſci iubet. Hẽricus p̃terea caſtellę rex carolo ſuppetias ferẽs eodem tpe multis nauibus ex caſtella rochellã delatus: ſoluentes ex portu triginta qnq; onerarias anglorũ naues capit. Et bertrãdus (biturigũ duce autore) picta uos in caroli fidem recepit: captaubuſo paulopoſt a francis apud ſubizam in acie fuſo: & i vinculis cõiecto. Mox q; rochella / ãgoliſmi / & xãtones cum multis eius ppli arcibus ſeditionẽ fecere. ¶ Paucis aũt poſt diebus qa iohẽs britonũ dux a carolo deſciuerat anglos ſecutus: nec eidẽ regiõis ꝓceres aſſentirent: gueſcluinus in eum mouit. Cuius aduẽtũ nõ ſuſtinẽs iohẽs in ãgliã ſe feſtinato ꝓripuit. Poſt cuius fugã britões gueſcluinũ admiſerũt: p̃ter arcestris: breſtũ / aulorẽ / & derualũ. Breſtũ tñ poſtea bertrãdus: laualus aũt & cliſſonus derualum obſidione cingũt. Breſtẽſes duodeci obſidibus bertrãdo datis: cũ vl' deditionis vel pugnę diẽ ad idus auguſti cõſtituiſſent neutrũ fecerũt Et iohẽs de mõteforti cũ duce leucaſtrię coacto exercitu caliſiũ appellẽs decurſo artheſio atq; viromãdia per remos campanoſq; p̃das facientes: trãſmiſſo tandem ligeri burdegalã ſe receperũt. fuga cęde & multis incõmodis a

Supſtitio Turlupinorum.

Iohãnis britonũ ducis defectio.

UVA. BHSC. IyR_235

rancis affecti. Nã philippus burgundoꝝ dux illos adeq tãs multis frequẽter interceptis necabat. Et iohẽs viẽnen sis eques strẽnuus qnquaginta equites & sagittarios anglos fudit. Itavt ex triginta armatoꝝ milibus quos ex anglia eduxerãt: sex tantum milia garõnam traiecerint. Ex burdegala receptis viribus: iohẽs de mõteforti cũ anglorũ manu aulorũ petit: vbi eius vxor incolebat. Eo quos dam britonum ẽpos & ꝓceres ad se vocat. Id postq̃ caro lus cognouit: nouas copias gueſcluino qui reliquam britanniã tenebat mittit. Interim cõuenientibus apud brugas cum romanis legatis oratoribus frãcis anglisq; vt pax inter reges tandem firmaretur: nihil diffiniri potuit. Trãslaro deinde boloniam cõuentu postq̃ iteratis crebro legationibus: pontificis oratores caroli assensu nõnulla anglo regi plus ęquo ꝓponerent. Angli q̃ calisij edouardi noie agebant reſponderũt ſe de his ad ſuũ regem relaturos: & inde ad kalendas auguſti edouardi ſniam brugis dimiſſuros. Sed edouardi mors interim interceſſit pridie ſolẽnitatis diui iohãnis baptiſte: dum ageretur annus ſalutis tre cẽteſimus ſeptuageſimuſſextus ſupra mille. ¶ His ita geſtis catolus futura proſpiciens: publica cõtione in plamẽto ſenatu habita. de liberis qui in regnum ſucceſſuri eẽnt huiuſmodi legem tulit. Quẽq; primogenitũ regis francorum filiũ regni adminiſtratione recipere debere cũ quartumdecimum ageret ãnum: ne per lõgiorem tutelam occaſio incideret maliuolis res nouas excitandi. Anno inſe quẽti qui fuit xp̃ianæ gratię milleſimus trecẽteſimus ſeptuageſimuſſeptimus: carolus quinq; per frãciam diſtantibus locis quinq; exercitus alebat. Primus quem andegauus comes gueſcluino comitãte ducebat: p aqtaniam incedẽs cũ dacũ/bergeracũ/ſanctã fidem ad dordonę ripã ſitam/caſtillionẽ/ſammutrã/cãderetũ/machariũ cum arce: & languonẽ partim expugnatione: partim voluntaria deditiõe recepit: ſuperato thoma feltone: qui nõ ꝓcul a Riola ſexcẽtos eqtes habẽs cũ iohãne de buello p̃lium

Inanisle gatoꝝ cõuẽtio.

Edouardus moritur. Cõſtitutioa caro. lo ſacta de filijs q ad regnum ſucceſſu ſucceſſuri eſſent.

Quinq; exercit⁹ frãcoꝝ eodẽ tẽpore.

UVA. BHSC. IyR_235

cõmiserat. Dedentibus passim se aquitanię ꝓceribus: ii q̃ durasię familię erant ad anglos perfugerunt. Quare dulaco ꝑtermisso quod obsidere instituerat ãdegauus dux ad durasiũ se cõuertens oppidanos primo in fide accepit. Arcem vero q̃ vbi munitissima erat circunuallãs: post primam & vigesimã circunuallationis diem deditione a castellanis facta: arce potitus est. Deinde quia hyẽs aderat in hyberna militem misit. At clissonus qui apud aulorum obsidionem habebat: pacisce ntibus cum eo anglis vt liberi abirent locũ obtinuit. Oĩs ad hũc modũ britãnia præter brestenses caroli facta est. Qui vero regię classi ꝑ erant in angliã delati. Lariam non paruam ciuitatem ceperunt atq; incenderunt. Philippus ꝓterea burgundiæ dux calisium profectus nonnullas ꝓ vicinũ calisio agrũ arces atq; arderam subiugauit: vbi validissimis balistario rum ꝓsidijs impositis in hyberna se cõtulit. Per eos dies romanorum imperator carolus visendi regis desiderio iter per hannoniã cameracũq; faciens in frãciã venit. De cuius aduentu carolus litteris acceptis ad singula qua trã siturus imperator erat loca ꝓmissis qui illum honorificentissime venerarentur: tãdem biturigum & burgundorum duces Senonum archiꝓsulem: & haricurtũ dominũ obuiam siluanectũ proficisci iubet. Qui cũ ad vicum lupará inde ꝓducentes cum articulari morbo imperator laboraret: currum & lecticam auro gemmisq; artificiosissime elaboratam ad imperatorem ꝓpropere carolus mittit. Lectica postera die impositus postq̃ dyonisiani cenobij sacrosctã religiõis monumẽta: reliquiasq; multa venerati ões plustrasset i cubiculũ reuersus: dũ ꝑ fenestrã i atriũ diuersorij aspicit: burrellus riuerius & nicolaus detécus ex dõesticis regis aulicis equos duos ígenuos atq; aĩosos isignibus frãcoꝝ appratissime ornatos ipatori: totidẽ filio eius romanoꝝ regi caroli noie ꝓsentãt. Quod munus ipator liberalissime lętissimeq; excipiens: ego ĩquit in altero illorũ sedens parisiũ ingrediar. Egredienti fctõ dyonisio

Duras capitur.

Impator Carolus in frãciã ad carolũ venit.

Põpa in occursũ impatoris

UVA. BHSC. IyR_235

ímpatore:parisiẽsis p̃ses / mercator⁹ p̃positus/& p̃fectus vigilũ comitãte multa ciuiũ parisieñ. frequẽtia cõpositoordine in equis occurrẽtes ipatorẽ consalutãt. Rex vero postq̃ ex viculo capella ĩpatorẽ digredi accepit: miro apparatu & põpa ducũ quoq; & comitũ ,pterũ insuper atq; eporũ ornatu & nũero/vrbe ,pgressus:quibusq; distinctis officijs atq; vestibus ,p sua dignitate & cõditiõe eũtibus dũ paulo supra molẽdinũ qđ est secus dyonisianã viã pueniſſent:veniẽtibus in alter alterius cõspectu principibus: reuelato capite· datisq; dextris sese amicissie venerantur:mox ad romanorũ regẽ carolus accedẽs ĩperti ta illi salute ipatorẽ dextrorsum:regẽ vero filiũ siniſtrorsũ habens:ipe medius iceſſit donec ad palatiũ vẽtũ est:vbi grande spaciosumq; cęnaculum accipiẽdo impatori: tapetibusq; & mẽsis ornatiſſimũ carolus eẽ imperauerat. Postq̃ aliquot diebus feriatũ ẽ:& mutuis se colloq̃is muneribusq; principes coluiſſent:firmataq; ĩ eos iureiurãdo amicitia est discedentẽ impatorẽ carolus ad mouſum vsq; pducere sua ĩpensa iubet. Traditũ a gallis scriptoribus cõpio ĩpatorẽ qbusdã castellis terrę dalphinatus donasse dalphino:eũq; in arelateñ.regno ipij vicariũ ĩstituiſſe

Arelatẽ sis ara.

Arelatẽ enĩ regni burgundorũ primariã ciuitatem & caput fuiſſe impioq; paruiſſe certũ ẽ. Quã vt geruasius scribit arã latã priſci appellabant. Nã in eo loco ,ppe ciuitatẽ qui rocheta dicebatur duę colũnę extructę erãt:& sup eas ara impoſita. Vbi quotannis ad kalendas maias frequẽs vndiq; populus humanas hoſtias pro sua soſpitate mactare conſueuerat. Itaq; tris iuuenes publica pecunia emptos anno toto saginabãt:quos cõstituto die ad ipam arẽ ĩmolabãt/victimar⁹ sanguie circũstãtẽ populũ aspgẽtes. Quẽ ritũ diuus trophimus ex.lxxij.xp̃i discipulis illo ex iudea miſſus ſuſtulit docens non cruore mortaliũ hominũ sed xp̃i sanguine illos debere aspergi. ¶ Digreſſo ĩ peratore:quorũdã ,pcerũ Iris carolus cognoscit: nauarrũ regẽ in iohãnẽ caroli patrẽ atq; postea in eum multa oc-

Dolus a Naua rro rege

UVA. BHSC. IyR_235

cultis dolis & cogitasse & ꝓpetrasse. Cuius ꝓditiõis maxi
me cõscius eẽt iaquetus ruus nauarri cubicularius: qui p
eos dies missus i frãcią iter facere cõstituerat. Hicvbi i frã
cią venit deꝑhẽsus i vicula cõiectus ẽ: penes quẽ reptus ẽ
codicillus dolis inscriptis aduersus carolũ cõceptis. Et cũ
per id tempus carolus nauarri filius securitate a rege ac-
cepta. Siluanectũ/vbi rex francus agebat accessisset: cõtẽ
deretq; multis ꝑcibus iaquętũ liberare: patefactis illi q̃ ip
se commiserat flagitijs: non modo inquit tam perditum
hominem absoluere non possumus: sed instituimus pos-
sessiones a patre meo quę in regno meo sunt recipere: &
illis ꝑsidium ex meis collocare: qui michi fide integra ob
sequantur. Venerant cũ nauarri filio balduinus belofer-
randus in cuius potestate cõplures nauarri arces atq; op
pida pseuerabãt: qui tametsi iureiurãdo fuisset addictus
eas regi dedere. satius tñ visum est illũ sine custodibus nõ
dimittere: donec re perfecta fuisset iuramento liberatus.
¶ In normanniã a rege ob id missus philippus burgun-
dię dux: cũ arces frustra repetit: obstinatis ad rebellionẽ
q eas tenebant militibus: vi atq; armis philippus a bertrã
do adiutus recupat: capto apd bretoliũ petro nauarro cũ
maria eius sorore: quos asseruatos rex honestissie hẽri: &
cõplura ex locis receptis diruí iussit Dũ hęc a philippo i
normãnia gerũt/petrus de tertro nauarri scriba caroli ius
su i bernardi arce deꝑhẽdit cõsci⁹ malox q̃ nauarrus in
carolũ cõiurasset. Sumpto igitur de eo/deq; iaqueto du-
ro supplicio/eorum singula cadauera quadrifariam exse
cta/ante quattuor parisij primarias portas furcis appen-
sa sunt. ¶ Moritur per id tempus Gregorius vndecimus qui apłicam sedẽ romanã reduxerat auinione relicta. Cui dum patres cardinales successorem deligere constituunt romani ne gallus aliquis iterum sumeretur tumultuantes bartholomeum de aquila (aduersante magna cardinalũ parte) pontificem declarãt. Quãobrem dilapsi roma car dinales fundum petunt: vbi clementem septimum pon-

Gregorius vndecim⁹ moritur

UVA. BHSC. IyR_235

ũficatui p̃ficiũt. Quam rem cum patres carolo missis nũ
cijs demonstrassent carolus clementis partes secutus est
amicis sibi principibus scribens/vt idem facere dignaren
tur. Sed rex bohemus atq; flãdrenses nõ statim acqeue-
runt:bartholomeo fauentes. Et carolo romanor̃ impa-
tore defuncto:filius eius romanor̃ rex vti demortui pa
Iohẽsde tris locũ veniret bartholomeo adherebat a quo iperij dy
mõtefor ãdema recipe sperabat. ¶ Per eosdẽ fere dies iohẽs de
ti duca- mõteforti quẽ anglos secutũ fuisse mẽorauit:& eisp supio
tu britã- ra bella auxiliũ aduersus francũ regẽ tulisse: ad senatus p
niæ pri- lamenti iudiciũ tertio vocatus cũ non veniret/ ducali di-
uatur gnitate priuatus est:& bona eius publicata. Accitis inde
aliquot ex britonum nobilitate ꝓceribus:inter quos pri-
mores erant iohãnes rohanus:iohãnes lauallus: & cliſſo-
nus q arces oppidaq; regionis tenebãt. Carolus eos do-
cet q̃ de iohãne mõtisfortensi ob eius pfidiã decreta fuis
sent:vellent loca quibus præfecti erant tollendi belli cã
ptãti eius permittere. Carolo ita suadenti ꝓceres se obtẽ
peraturos iurant. At post̃q̃ dimissi a rege in britanniã re-
diere:rohannus iprimis iohẽm mõtifortẽsẽ ex anglia re-
uocare festinat p̃fidia locis francie finitimis instituẽs. Ea
re cognita andegauus dux iperante carolo fratre copijs
cõtractis eo cõtẽdit. Venientes rohanus vanis legationi
bus differt:cõcordiã tãtisp ĩimulãs vt re ipsa postea cõp-
tũ est:donec iohẽs montisfortensis ex anglia aduentaret.
Quo tandem cum manu anglorum ad britones appul-
so tametsi multis coitionibus pacẽ q̃rere videret:nihil tñ
Flãdren effectũ est. ¶ Dũ apud britones andegauus dux frustra
ses a suo tẽpus terit:flãdrenses suo more iterum a comite discessio
comite nem faciunt. occisoq; gãdaui p̃side/quem illis comes p̃-
deficiũt fecerat:tripartitis copijs aldenardũ/ypras/atq; alostũ eo-
dem simul tempore inuadunt. ¶ At philippus burgun-
die dux comitis gener:tornacũ profectus aldenardũ nũ-
cios ad flãdrenses mittit petens vt ad colloquiũ die insti
tuto venire ad se nõ abnuãt. Veniẽtibus inter tornacum

UVA. BHSC. IyR_235

aldenardumq; burgũdus cõicat. Tandẽ cognito qd illis doleret: philippus cõditionis reconciliationis proposuit Quibus scripto cõmendatis & iuramento roboratis: comes discessionis autoribus veniam dat. ¶ Fuit præterea apud montẽpessulanũ cędes/a ciuibus truculenter occisis octogita viris ingenuis atq; nobilibus. Inter quos fuere guillermus põtellus eques andegauor; ducis cancellarius. guido desserus: & arnoldus eiusdẽ loci ptor. Cædis causa hæc fuisse memorat. Erat in prouincia narbonẽsi (cui linguę occitanę nũc nomen est) Ludouicus andegauus caroli frater positus a rege gubernator. Cuius nomie cũ ob bellum quod in ea regione gerebatur pensum magistratus exigerent: seditione facta sanguinarij ciues eos trucidarunt: deiectis in altos puteos cadaueribus occisorum. Tam detestabile flagitium nõ pterierunt impune. Nam armatis instructus dux ad mõtẽpessulanum cum aduenisset: omnis populus fletu/mœrore/lachrymisq; cõfectus: vrbe egressus & loci consules funes ex cãnabe collo tanq̃ morti obnoxij gestantes/p vias prostrati duci obuiam pergunt: miserabili clamore ignoscí sibi flagitantes. Assistebant duci cardinales auerniæ cum pontificis clemẽtis oratoribus: qui eo placãdi ducis cã cõuenerãt. Postridie aduentus ducis in vrbẽ ipse in tabulatũ quod ei in foro editũ erat: cõpluribus pcipua dignitate viris comitatus conscendit. Ex quo ab omni plebe conspectus cum grauem admodũ in ciues sniam tulisset: sublato rursus clamore populus veniã frequenter repetebat/ quorũ flebilibus votis cardinalis oratoresq; pontificis acceden tes animum tandem ducis inflexerunt. sententiæ seueritatẽ rigorẽq; moderantes. habuit igitur locum miseratio. Nã cũ sexcenti necis iudicium excepissent: soli cædis auctores & qui operã sceleri nauassent: regis arbitrio reseruati sunt. Cumq; omnium incolarum bona fisco deputata forẽt: dimidium remissum est: armis oibus q̃ apud illos extabãt deditis: pensata insuper ad plenum impẽsa quã

Cedes apd mõtẽpessulanum.

Cedis vindicta.

UVA. BHSC. IyR_235

dux ob hmõi cædem ſuſtinuiſſet. ¶ Erant etiã tum per linguã occitanã ex reliquijs ſuperiorũ bellorũ aliquot populatores qui regionẽ quotidianis p̃dis vexabant. Aduerſum hos incolę a carolo auxilium petũt: duplicatũque ſtipendium ad belli onera pollicẽtes. Miſſus cũ copijs gueſclinus cum ad nouũ caſtrum nõ longe a belcaro qđ ab hoſte tenebaꝝ/obſidione deſtineꝝ: morbo occupatus octauo poſt die defunctus eſt. Nihilominus tñ qui in p̃ſidio erant caſtelũ ſp̃te dedidere. Nõ quieuit per hos dies richardus edouardi filius nouellus anglię rex: ſed traiecto ex anglia calliſiũ exercitu. thomas edouardi filius octo circiter hominũ milibus ſtipatus/artheſium/viromãdos/ſueſſiones/cathalaunos/trecenſes/ſenones/vaſtiniũ/ble ſiam/perq; bonãuallẽ incurſantes: abductis aliquot claris equitibus: ad britones cõtenderunt quos iohãnes mõtiforteñ. alacriter excepit. Fuit a flãdrenſibus in ſuũ comitem belli motus: quẽ nõ magno negocio comes repreſſit captis ypris ſupplicioq; affectis qui rebellionẽ excitarẽt. ¶ Sed interim caroli mors multorũ incõmodorum cãm francis importauit. Nã pace & bello cũ reipublicę fuiſſet accommodatiſſimus inſequẽs t̃ps beniuolẽtiã vnanimitatem charitatẽq; diſcordijs & grauiſſimis inimicitijs cõmutauit. Enimuero prouidus rex vbi ſe mala valitudine eſſe ſenſit. liberos quos iuniore ętate duos. Carolũ & Ludouicũ reliquebat philippi burgũdię ducis fratris ſui iunioris/& Ludouici borbonẽſis tutelę cõmiſit. Regnivero gubernacula ludouicum fratrem ſeniorẽ andegauorum ducẽ moderari conſtituit: donec carolus cui ex primogenitura regnum debebaꝝ ānum quartũdecimum ageret. At ſapiente rege apud beautã defuncto (ſapiẽtis enĩ appellationem emeruit) aliud atq; aliud decretum eſt. Mortuus autẽ apud vicennas ad diuũ antonium campeſtrẽ delatus eſt: ibi aliquot dies aſſeruatus: dum fratres eius tres aduenirent. Dum ex æde diui Antonij funus effertur: ſcholaſtici ſtudij Pariſienſis qui ſpectandi cauſa fre-

Gueſcluinus moritur

Excurſiões ab anglis.

Carolus quintus moritur.

Scholaſticorũ tumultus.

UVA. BHSC. IyR_235

quens adeſſant: a ſeruientibus hugonis aubrioti pariſiaci ptoris: quia forte ꝓcedentē pompā impedirent ꝓpulſi: in prętorem atq; in ſeruientes tumultuati ſunt. Quorum aliquot qui deprehendi potuerunt in vinculis habiti ſūt. Sed paulopoſt regis filijs reſtituti. caroli cor rothomagi: reliquum corpus apud ſanctū dyoniſium. Anno dominice pietatis Mileſimo. ccc. lxxx. ſepelitur.

DE ſucceſſiore tametſi minime dubitatē: qa tū maiori natu Carolo q ſextus appellatus ē: ętas nondū idonea erat: & regno rectores: tutoreſq; liberis pater inſtituiſſet: neq; de ipa inſtitutiōe inter principes bñ conueniret: acciti ex toto regno ꝓceres pariſij coierunt de ſacrādo nouello rege cōſilium capturi. Dicebant eni principes cōſultore Petro dorgemonte: neq; ſacrati āte annū quartūdecimum regem oportere: neq; conducere reipublicę vt tātille ętatis adoleſcens rerū curā ſuſciperet. Ita Carolū patrē arbitratū eſſe & lege firmaſſe. Fuere cōtra pleriq; ætate & doctrina ſpectatiſſimi hoīes voluētes animo tū p̄ſentiū rerū: tū futurarū calamitatē. ſi multis rectoribus regnum ageret: breui & cito finituro ſuſceptæ adminiſtrationis tpe: quēq; ſibi potius q̄ rebus cōibus conſulere opes cumulare: amplificare principatus: ęmulari inuicem: & inde factiones gigni. Raro quidē euenire vt multi ſine contentione rē quāpiā ſimul adminiſtrent. Quod ſi vnius regis noīe atq; impetrio reſpublica gubernetur: facile eſſevt ad vnum oēs concordibus animis reſpiciant. Ea propter opēpcium fore. Carolū natu priorē ſacratū iri & oia ſuis auſpicijs atq; nomine geri. Neq; obſtare patris legē: quam ſi ād pniciem inclinare coniectaſſet: ipſe tollendā imprimis cenſuiſſet. Legibus dū populo cōueniunt vtendum: dum officiunt abſtinendum. Hæc ſnia cū multorum: tum Iohannis de mareſijs fuit in quam facile venit ludouicus andegauus. Reliqui vero fratres (adnitente petro dorgemōte) legem patre latam magnopere tuebant. Nec parū ab fuit quin

Cōſiliū capit de corolo ſacrādo.

UVA. BHSC. IyR_235

ad dissensionem bellumq; irritari ꝓpe animi spectarent. Nam ex eo tpe quisq; sibi armatos parabat: & hostis anglus nunc ad aquitaniā nūc ad britones: inde in normāniam artheſiūq; & p oēs maris oras copias suas dimittebat. Dum inter tā repugnantes snias nihil decerni posset. contio dissoluta est. Sed intercedentibus nonnullis optimis & sapientibus viris: arbitri de principū voluntate delecti sunt: qui examinato diligenter negocio tantā rē cōponerent. Arbitris cōuenientibus dictū est Carolum sacrādum esse & regē appellandū: suoq; noie gerenda agēdaq; omnia esse fidē illi a ꝓceribus & subditis præstandam: bellū non nisi suis auspicijs parandum. Adolescentulos Carolū & eius fratrē Ludouicum curæ & ꝓuidentię burgūdorū & borbonij ducū credendos: qui eos vt regios liberos decet: educarēt ad tps vsq; pubertatis & docerent. Omnē regiū fiscū in ærario regio deponendum. suppellectilē vero oēm & quicqd Carolus mortis suę tpe auri argēti; possidebat: assignata regi iusta portione: ludouico andegauo cōmittendā qui interim dū rex adolesceret regētis tm noie vteret & rebus cōmunibus gerēdis vocatus adesset. His ita ab arbitris definitis principes assē serunt & lex ipsa in vulgus ꝓmulgata. ¶ Quietis cōpositisq; regni primoribus cū stipēdia militibus nulla solue rentur: non secus ac hostis prędis stupriſq; ꝓpulū milites vexabant. Quāobrem rura vicosq; agricolæ deserentes: in oppida arcesq; fortunas suas cōtrahebāt. Nec aduersus militū crudelitatem valuit regentis auctoritas q̄q̄ vocatos ad se ꝓfectos militum sępenumero minis terrere tentasset. Hinc plerisq; locis tumultuatus populus est: & seditiones exortę. Parisianos tamen benignitate atq; modestia sua regens sedauit. Non erat his diebus ad militiam (mortuo bartrando) conestabilis. Hunc magistratum instituendum a se regens dictitabat: contra sentientibus burgūdiæ borboniſq; ducibus: eum quidem regentem noie tenus esse: sed ad regem oīa referri oportere.

Milites sine stipendijs oia populant.

De conestabili instituendo cōtentio.

UVA. BHSC. IyR_235

Erat tunc melduni Carolus: vbi armamentū patris erat & magna suppellectilis pars Enimuero adolescentulus rex armis delectabatur speciosis/& de re ipa patri aliquā do specimē præbuerat:Nam proferente illi patre coronā & cassidem rogatus vtrum mallet cassidem optauit.Cui non dissimile mox factum suis aulicis exhibuit. Itaq; ꝓpositis coram præciosissima patris suppellectili: atq; diuersorum armorū generibus: arma sibi pluris q̄ diuitias esse respondit. ¶Futurorum vt ipe auguror incommodorum omnem. Nam nulla supiorum regum ętate propius ad excidium respublica francoꝝ ꝓpendit: q̄ huius & filij ipsius temporibus.Dedit & aliud magni animi signum. Erat cardinalis quidā romanus Ambianensis appellatus qui autor fuerat augendi census & tributi. Et seuere aliquando Carolum dū adhuc viueret pater:tractauerat. Quam rē tunc recordatus Carolus ad Sauosium qui ꝓpe astabat. Ecce iā inquit Sauosi de hoc sacerdote liberi erimus. Quo verbo territus ambianēsis cōfestim ꝓ duacū Auinionem se recepit: exportato ingenti thesauro quē sibi ex publico contraxerat. Illud siquidem nonnunq̄ cōpertū est inter francos plus damni in rempublicam inuehi dum sacerdotis consilio res agit q̄ cum prudens aliquis ex ęculi nobilitate rebus gerendis pficit. Ille enim nescio qua insatiabili ambitione omnia sibi vēdicat.Hic populi misertus & communitatis detrimentū suum esse ratus:reipublicę bene vt potest consulit.Ille fastum & pompam ex dignitate metiens:eo audacius diuitias congerit: quo minus vltionem timet ecclesiastica libertate ꝓtectus. Hic aūt opes suas cum republica consunctas esse non ignarus:ex publico incommodo priuatum quoq; auguratur.nam qui res suas ex reipublice statu considerat:illas sine hac nequaq̄ stare posse intelligit. ¶Sed ad conestabilem redeo. Erāt omnino duo apud regem strennui & magni ad bellum noīs proceres. Sancerrus comes; & Clissonus britonicæ nobilitatis clarus

Magni animi in rege indicium.

Cardinalis ābianēsis fugit.

UVA. BHSC. IyR_235

eques. Interrogatus sancerrus an conestabilis mgr̃atũ ge rere vellet: Rñdit in eo mgr̃atu Guescluinũ ita se gessisse: vt nemo post illũ memoria dignũ quicq̃ exhibiturus esse

Oliuerius clissonus conestabilis.

facile videret. Igit̃ ad Oliueriũ clissonũ dignitas (rege tribuẽte) delata est. Cui mox negociũ fuit contractis copijs regẽ i remos quo sacrę vnctionis cã ꝓfecturus erat p̃ce dere. Hũc rex multoꝝ ducũ ꝓcerũq; frequẽtia stipatus: ꝓtenus secutus est. ¶ Prę erat regio ęrario sauosius rarę ꝓbitatis hõ. Hunc abeũte melduno rege: andegauus regens: cõprehensum reuelare regiũ thesaurũ mortẽ cõminatus cogit. Erant in ęrorio auri solidi laminę: & aliarum p̃ciosaꝝ rerꝝ ingens copia: q̃ pariter ęstimata cẽties octo gesies cẽtena milia aureoꝝ nummũ efficiebãt: q̃ (suppu-

Thesaurũ regiũ ludouicus ãdegauus accipit.

tatione francoꝝ more facta) decẽ & octo miliones cõstituit. ¶ Thesauro recepto Ludouicus ãdegauus remos petit. Rege consecrato cũ ad cõuiuj locum ventũ est (id enim in ędibus archiep̃i apparatũ erat) principibus incidit de sessionis ordine atq; p̃latione cõtrouersia. Nã andegauus ætate grandior philippo anteire contendebat.

Cõtẽtio inter prĩcipes de ordine sessionis

Philippus parẽ & pariũ decanũ se esse: atq; ꝓpterea primã sibi post regẽ deberi sedẽ argumentabat. Eã litẽ consultatione ꝓcerũ habita rex diremit & philippo recubitũ primũ: quatenus ad pręsens negociũ attinebat. decernit Qua re offensus Andegauus regi proximũ nihilominus locum vsurpat. At philippus nihil cunctatus: medius inter regẽ andegauumq; insilit: recubuitq; Quo vel facto vel audaci temeritate audacis cognomen adeptus est.

¶ Reuerso ex remis parisiũ Carolo: sancti pauli comes in pfidię suspitionem incidit q̃ rege incõsulto Richardi

Liuor.

angliæ regis filiã sibi vxorẽ despõsasset. Sed ꝓtensis excusatiõibus vtcũq; purgato: rex veniã comiti dedit. Qui mox in bureum riuariũ liuorẽ exercens eũ detulit ad anglos litteras dedisse vt eos in franciã acciret. Quamobrem a curia bureus abstinens. Clissono rẽ patefecit. Qui cum amicus esset regem conueniẽs bureum q̃ maxime

UVA. BHSC. IyR_235

pōt excusat: & q̄q̄ multi aulicoꝝ aduersarentur: grām tamē amico impetrauit. ¶ Interim milites per agros ppl'm grauare nō desinebant: & duces frēs Ludouicus philippusq; simulate agebant clam alioqn furētes: & alter alteri detrahētes. Itaq; Ludouico dolebat: regētis tm̄ noie sine vllo dignitatis cōmodo potiri. Contra aūt philippus q̄rebatur illum regiam supellectilem thesaurūq; vsurpasse: & nullam inde regi portionem impartisse. Hinc timor omnibus erat ne pricipum ira belli flāmas excitaret. Ibāt ꝓpterea inter vtrumq; suasores ad beniuolentiam & charitatem p̄lati: & qui inter ꝓceres pacati animi erāt in amicitia frēs continere studiose conabant: de qua re oratione ad principes habuit iohannes maresius doctrina & facundia spectatus. ¶ Tandem sopitis odijs in mutuam frēs charitatem rediere. Conciliatis principibus: humilis q̄dam ex parisianis plebecla nouis furijs acta est: q̄rēs se vectigaliū magnitudine p̄mi. Itaq; p̄positum mercatoꝝ aggrediens ad cōtionem venire hominē cogit. vbi vnus e plebe audētior vice multitudinis petit/pēsiones & vectigalia tolli. Quod quādoqdem olim postulassent nec fuissent exauditi iam adesse tps cū satis illis factum esse oporteat. Cōcitatę multitudini pleriq; sobrie obsistere cupientes: rati si res in crastinū deferret compesci furorē posse: in posterā diem negociū remittebāt. Quod intelligēs qdam veterū calceoꝝ sutor: temere exurgēs pompa inqt aulicorū & fastus in humeros ppli recidūt: & q̄ ab illis p luxū ꝓfunduntur: dāna nostra & calamitates sunt. Hanc vilis opificis temeritatem arguere ausus est iohānes dormānus regius cācellarius: obtinuitq; in alteram diem postulata trāsferri. ¶ Nō restrinxit mora furorem Eniuero rediit postridie concitatior plebs & petita ex regis proxi morūq; eius snīa reportauit. Et vt sedatior domum plebs repeteret: ad illam adhuc frementem concionari iohannē maresiū Carolus imperat atq; causas memorare quāobrē cēsus & vectigalia reipublicę moderatoribus pēdā

Miles grassat

Simultas inter fratres

Iohēs maresi9

UVA. BHSC. IyR_235

tur. O portere eos q̄ p̄sūt multa onera subire. Bella plurima a Carolo p̄re gesta. & itē a filio gerenda esse quæ sine populari ope bene ꝓcedere non p̄nt. Regios prouentus & fiscū anglorū iniqtate iminutos esse. Regem publicę libertatis & populi tutorem: populū coadiutorē eē debere: æquo animo ferre si quid nōnunq̄ durius per necessitatem impereť. Nihilominus tamen gratū nunc regi esse vectigalia tolli. Abeant ip̄i domū: quiescant tumultuari. ¶ Ad hanc iohānis orationem cū sedata turba esse speraretur. sublato clamore. Volumus inquiūt iudeos vrbe expelli. Quibus respondēte iohāne de re ip̄a ad regē relatu rū se ꝓcurrēs cōfestim quiq; plebeius: publicanorū ędes aggreditur: atq; effractis pixidibus vbi reposita de vectigalibus pecunia erat: nūmos in vias dispergit: libelloq; rationum carpit & laniat: ministris interfectis. Iudeorū domos aliquot & bona diripit. Quę tametsi reddi restituiq; rex iussisset: nequaq̄ tamen obtemperatū est. ¶ Hæc cū parisij geruntur angli cognito francoꝝ ex aquitania discessu turonos andegauos cœnomānosq; iniectis passim ignibus incursant: moxq; ad britones (non impediēte duce amico) se recipiunt: Id postq̄ ad regem platum est: carnotensium ep̄m & arnoldum corbium parlamēteum prę fidē ad ducem iter facere iubet cum syngraphis pręteritorū fœderū q̄ cum regibus francis & britonū duce olim icta eēnt. Hæc (audēte duce) cū oratores recitassent: dux (inuitus ne an volens incertū est) fœdera ipsa inouauit: & obseruare se iureiurando adegit. Quamobrem irritati anglī nānetam vrbem circūuallare pergūt. Ciuitati tū pręfectus erat almaricus clissonus qui summavi & diligētia ad uersus hostem restitit. At nō satis ciuiū perseuerantię credēs ad regē subsidiū petere mittit. Nec cūctatur rex almaricō suppetiariNā magnis itineribus copię i hostiū cōspectū citius venere q̄ anglus subolere aduentum potuerit. Quarū primū ipetū cū ægre sustinere anglos: eorum pręfectus aiaduertit (iā eni signifer signo amisso oppetierat

Seditō pisiorū.

Anglorū incursiones.

UVA. BHSC. IyR_235

mortē)eos increpās vah inqt milites:qui vestros animos pauor inuasit:superamus enī numerofrancos:quare non dubium est si animo non defeceritis:virtute quoq; superiores fore.His ductoris verbis animatus anglus:incredibili pertinacia restitit:tantasagittarum multitudine agens vt æther ipse sagittis non secus ac nubibus tegi videretur Itaq; diu fuit pugna anceps vtrisq; acerrime pugnantibus.Tandem multis saucijs:multisq; occisis & captis:frā co anglus cessit.brestumq; fuga petens prędidio imposito & vulneratis qui se illic curarent relictis in angliam traiecit. ¶ Inter hęc animaduertētes principes ęrarij tenuitatē & regios cēlus eē exiguos vocatis ad seciuiū parisiensium primoribus:de vectigali exigendo cōsultant. Cum vero placuisset ex quaq; venientium rerum libra solidū vnum exigi:Idq; parisij rothomagi pariter & ambianis ꝑmulgari rex imperasset:plebs vniuersa vectigal pendere pnegauit ¶ Accidit per hos dies res cognitu digna: Siluanectū Carolus venandi causa se cōtulerat. Canum latratibus excitatus in fugam ceruus(æneā torquē collo gerere visus est:quē venabulis aut ferro appeti rex ꝑhibēs in casses et rhetia cōpellit.Erat in torq̄ lris latinis iscriptū. Hoc me cęsar donauit:Interptantibus nōnullis id de iulio cęsare intellgendū.Sed tā lōga ceruis ætas tributa nō est:vt a iulio i hoc tps durare ceruus potuisset. Ad alium ergo iperatorē referat oportet.quādoqdē a primo illo Cęsare quēuis iperatorē cęsarē appellari vsus atq; autoritas obtinuit. ¶ Ex eo tpe Carolus ceruū allatum auream coronā collo gestantē ꝑ insigni habuit:& regijs insignibus quę liliis aureis tribus cōstāt:hinc atq; hinc ceruī duo apponi cōsuerūt. ¶ Per eos dies cū de romano pōtifice cō trouersia agitaretur:accessere ad regem Bohemiæ castel lęq; oratores vrbani ptes aduersus Clemētē septimū quē rex sequebat defensuri.Quibus ꝑ Andegauorū ducē respōsum est:regem nō ita affectū clemēti esse:quin veritatem seq velit. ¶ Daturum operā vt ecclesiæ pax(sedata

Pertīax pugna.

Cōsiliū de vectigalibus exigēdis Ceruus iuentus.

UVA. BHSC. IyR_235

dissordiū pōtificū cōtentione) reddaī. Rūso accepto ora tores abiere. Hęc reuera de romano pontificatu altercatio multis incōmodis tū alias nationes tum gentem galli cam vexauit. Nam cardinales trigita Clemētis cām secuti: exploratores p frāciam cōstituerāt qui ecclesiarū opulentiores prouentus inquirerēt: quas rectoribus vacuas mox sibi a Clemēte obtinebant. Tulit quoq; Clemens de vacaturis eccl'iis legem quam expectatiuam gratiam appellauit: qua adipiscendas morte possessorū eccl'as: fas iusq; expectāti per pōtificem designato erat. ¶ Solis ex hac lege cardinalibus & potētioribus viris ecclesie contigebāt. Exigebantur p̄terea a clero decimæ: & de maioribus eccl'iis dū pastore orbatę erāt primi āni, puētus legebanī. Id annatā vocāt quā camerę apostolicæ deberi romani cōtēdunt. Neq; id sine ducis andegaui cōscia fieri rumor erat: exactionis siqdem partē capiētis. Eas ob res cū scholastici nō pauci scholam relinquerent: studij Parisiēsis rector contiōe aduocata: ex cōsilio doctorū Iohēm ronceū Picardū deputat qui de hmōi dispendiis ad regē Andegauūq; ducē oronem hēbat. ¶ Habita oīone tāta ira pcitus andegauus est: vt satellitibus noctu ad cubiculū Iohis roncei missis hoiem effractis foribus abductum in vincula cōiici mādauerit. Nec aliter: repetēte eū rectore exēptus ē: qua vt clemēti auditurū se pollicereī. Nisus quoq; dux ē rectorē deprehēdere: sed re p amicos cognita rector aufugit. Deprehēdēdi rectoris cām afferebat dux q; ab vrbano exceptas īras regi nō exhibuisset. ¶ Accessit & nouus ab Iohāne biturigū duce cōtētionis turbo: reputāte secum male agi q; Andegauo regēdi auctoritas: Philippo burgūdo Caroloq; borbonio regis tutela obuenerat: sibi vero nihil p̄ter Pictauiā collatū eēt. Petit ergo linguę occitanę atq; aqtanię sibi gubernacla cōmitti. Id q; adiutore andegauo fratre ipetrat. Sed fuxi comes eius prouincię ministrator se in magīatu tueri oīno studebat: ita vt iubenti rege prouincia non cederet. Iohannes pro-

Auarus pōtifex

Iohēs rōceus mittit ad regē cōtra exactiones pontificis.

Iohēs biturigum dux contentionē excitat p quo qdā ludouicū scribunt

UVA. BHSC. IyR_235

pterea collecta militū manu in tholosates,pfectus:prelijū cum comite suis dissuadentibus conserit & vincit. Sed re putans aio comes his decertatiōibus regionē perdi:atq; populū aggrauari ad iohēm mittit/seq; magratu abdicat iohāni cedēs. ¶ Per id tps Hugonis aubrioti parisiorum prelidis falsa religio & iniquí mores in lucem ,pdiere. Nā iudeorum sectator cū esset:clerum exosum & sacrosanctę eucharistię dignitatē cōtēptui habebat. Scholasticos im primis aspernabat:stupri & omnis generis libidinis reus. Ob quorū flagitiorū execrationem ad publicum spectaculum loco edito in atrio diuæ marię positus:post sue hę resis manifestam a concionatore perfidiam perpetui carceris dānationem a parisiorū antiste excepit. Hic aubrio tus cum publicę pecunię administrationem diuturnam gessisset:publica opera non parū illustria parisij extruxit. Bastildam ad diui antonij portam munitissimū ,ppugnaculum:diui Michaelis supra sequanā pōtem:& aduersus scholasticorꝫ parisiorꝫ iniurias & nocturnos motus puū castelletum. ¶ Quiescebant his diebus flamingi a bello paululū respirātes:nisi eorꝫ comes ludouicus noua illos pecuniæ exactiōe lacessisset. Eniuero siue egens siue pecunię auidus a gandensibus qui ,ppter oppidi magnitudinem & populi frequentiam primi inter Flandrenses habentur:grandem pecuniam arrogantissime petens:cū ea sibi cōstāter negaret:loco discedens:& ego inqt huic cōtumaci pplō me principē & dīm exhibebo. Erat comiti nothus Halsus noie hō militaris atq; magnanimus. Huic attributis copijs & āglorꝫ manu mādat Gādēsibus bellū inferre. Qui pri audiēs mox gādensem agrum quottidianis incursiōibus vexat. Ibāt nihilominus gādenses armis instructi/seq; viriliter tuebant:incōmodis multis hostem afficiētes. ¶ Recordati tñ debitę suo comiti subiectionis petunt ab illo se audiri. Admisit eos comes:quorum hęc breuis oratio fuit. Tui inquiūt comes sumus. Tu nobis es princeps & comes. Tibi cū rōne parere nos decet:tu nos

Hugōis aubrioti hęresis

Flamingorꝫ seditio.

Gādenses.

Halsus

UVA. BHSC. IyR_235

tueri debes. Si qd in te peccauimus quod tibi molestum sit id nobis cõdonari supplíciter flagitamus. Tantum ne libertatem tollas quam a maioribus acceptam Gãdensis ppls tueri istituit. Cogi seve ctigalibus nescit. Si rebus tuis p aliquam necessitatem opus est pecuniarium subsidiũ id tibi non coactione sed sua se sponte daturum liber populus offert. His comitem verbis placasse rati: ab aulicis imprudentibus & per ętatem rerum imperitis iniurias ac ceperunt. Iactantibus in comitis ptãte esse: illos; obstinatã rebellionẽ flectere: calcaribus peride ac stimulis asellũ illos agi oportere/& omnimõ iugũ imponere. Quo acce pto cõuitio gãdenses abiere. Comes vero magnopere studebat illos rerum & cõmeatus pœnuria afflictari: vt egẽtes ptãti eius se crederẽt. At gãdenses aio erecti vim pro pulsare cõstituũt. Itaq; philippũ arteuellam filiũ eius quẽ in gestis philippi vallesij a gandẽsibus occisum diximus belliducem sibi p̃ficiunt Qui cõtractis vtcũq; armatis: oppido egressus in vicinum agrũ ducit. Conspectis ꝓcul gãdensibus comes p̃lij appetẽs suos in arteuellã ꝓgredi iubet. Telis primum & scorpionibus: deinde districtis gladijs pugnatũ est. Aduersa comiti fortuna extitit amissis quinq; hoim milibus: atq; ita se brugis recepit: Arteuella ex victoria spẽ sibi meliorem accipiẽs/suos hortatur animis nõ tabescere. Si in armis pseuerent: facile factu esse grãde parare imperium. Etiam si comiti franci suppetiẽ tur: quorũ ne fastus neq; lasciuia bello idonea esset: plus illis iactantię q̃ roboris inesse. Talibus suasi verbis gãdenses regnũ isup sibi affectare audẽt. Qua spe quoq; illecti agricolę relictis agris belli se socios gãdẽsibus iũgunt. Cura ois arteuellę erat comiti incõmodari. Mos est brugensi pp̃o q̃ vetussimus ob dñici sanguinis reuerẽtiã (cuius ptẽ se brugẽses habere gloriãtur) supplicationẽ quotãnis facere: ad quã solẽnitatẽ ex vicino agro frequentes coloni cõueniũt. Cuius rei nõ ignarus Arteuella: duo ex suis milia docet arma sumere q̃ vsitatis vestibus occultent: &

Comes vincit.

Mos brugensium.

UVA. BHSC. IyR_235

ita quaterni p interualla vel quini ad celebritatē simulata religione se conferant: vt die supplicatiōi statuto dum populus rei diuine intentū aīm habet mercatū occupēt: atq; incautū comitē inuadāt. Implent milites arteuellę p̄ceptū: & in foro sine vlla suspitione cōueniētes dū comitē ꝓcedere vidēt arma inquiunt o socij exerite. Clamore sublato pterritus comes suos gādēsibus opponit. Sed cadētibus multis ipe domū q̄ velocissime pōt ꝓfectus: cū il lū arteuella psequī p̄ fenestrā in mulieris vetulę ꝓximā ędē dilapsus inde sclusam se recepit. At comitis fugā arteuella in brugenses referēs eos populat/ cōpluribus trucidatis. Atq; ide cū ingēti p̄da Gādauū ꝓfectus ē. ¶ De fectionis cām comes hāc ab initio dedit. Gādauū enī ciuē autore iohāne leone comes trucidauerat: & parricidā a gādauensibus ꝓscriptū ad se fugiētē recepat. postq; alī quot ꝓscriptiōis annos cōtra oppidanoꝝ leges restitutū nautaꝝ p̄fectura donauerat. Est enī huius negociatiōis & mīsterij nautici apd gādēses multitudo & ptās nō mediocris/ q̄ in seditione dū forte insurgit plurimū valet. Est quoq; huius p̄fecturę officiū nō puę apud illos auctoritatis atq; emolumenti. Quāobrem excitata i iohēm leonē iuidia vnus ex nautaꝝ ordie de matheoꝝ familia gīsi bertus assūptis secū sex quos hēbat fratribus occidere leonē cogitauit. Sed comitis reuerētia ꝓposito destitit. Sub inde cās q̄rēs quō a beniuolētia pricipis iohēm abduceret. Igīt insinuat se in cubicularioꝝ comitis familiaritatē. Quā postq̄ satis sibi firmatā putat miror ingt pricipē nostrū nō dū aīaduertisse grāde vectigal q̄d ex mercibus q̄ nauigio ad nos inferunt pendi sibi quotānis possit. Itaq; si id curare volet iohannem leonem vnum satis esse cuius opera vectigal a nautis & negociatoribus facile exigatur. ¶ Re ad comitem per cubicularium relata/ comes leonem ad se vocat: deq; exigendo vectigali hominem admonet. Qui tametsi id frustra se tentaturum non ignoraret/ conuenire tamen de re ipsa nautas respondit.

Seditio i flādria

Naute gādēses

UVA. BHSC. IyR_235

Interim Gisebertus clã fratres hortatur contraria comitis postulatis sentire: qñquidẽ publicę libertati nequaq̃ cõgruerent. Ipse vero apud principẽ iohannẽ ĩsimularet ne gligẽtię: quia susceptũ a comite negociũ nõ curaret satis Ex hmõi cã odiũ principis in iohannẽ leonẽ excitatum iri. seq; in eius locum suffici posse sperabat. Hac spe erectis matheorũ animis: cõuenientibus ad iohãnis edictũ nautis postq̃ deportitorio pendẽdo cõsultur: fratres magnopere restitere veniẽtibus in eor; sniam eiusdem ministerij ꝓfessoribus. Quod vbi referẽte iohanne rescivit comes iam a gisebertο pluasus credidit culpã esse iohannis q; petita sibi negarentur. Quare ablatã iohanni nautarꝫ ꝓfecturã gisebertο dat. Idq; non ęgre ferre iohãnespręse tulit: domi apud gandauos se continẽs donec fortunam tẽpus cõmutaret. Nec interceſſere plurimi dies cum brugenses ad quos nullus nauigabilis fluuius euoluitur: per comitis assensum fossam grãdẽ ex amne lisa deriuare ad se ĩceptant: cõstituto ad has opas magno fossorꝫ nũero quos pręterea deputati a brugensibus milites ꝓtegerent cõscij q̃tũ id opus dãni gãdauo ĩportaret. Nã ea fluuij ac cessione sicut brugensibus magnũ incrementũ: ita gãdẽsibus multũ detrimenti poterat afferri. Tumultuantur ꝓpterea gandauenses: & rei nouę occurrere cõsultant. Ac cersuntq; iohannẽ leonẽ qui cõi necessitati auxilieť. Qui licet accitũ se gauderet nullũ tñ exultatiõisignũ dat Sed ad consiliũm intromissus: rogatusq; sniam. Viri inquit gãdenses palam vobis omnibus est quã rebus vestris iacturam brugensiũ hęc vsurpatio allatura sit. Haud tñ paruo negocio illis resistere poteritis nisi relictã iãdiu alborũ capuciorũ institutionẽ restitueritis. Cũ ei maioribus nostris repentino ad res insuetas ꝑsidio opus esset: designatos habebant ex suis milites qui capuciolis albis ab alijs discreti vestris se periculis obijciebãt. Id armatorũ genus cẽ seo cõfestim innouãdũ: eisq; ꝓfectũ instituendũ. Vix hęc iohãnes dixerat cũ vox omnium exauditur conclaman-

Fossoresbrugenses.

UVA. BHSC. IyR_235

tiũ restituãtur capucia. Cõficiunt statim publica impẽsa capucia: distribuunt qbusuis parui pẽsi hoibus quibus nihil magis q̃ vrbana quies odiosum erat: quorũ pfecturã cõi olim decreto iohãnes leo recepit: cupientissimus ifensos maxime efficere gãdẽses aduersus comitẽ. Postq̃ pfectura donatus est iohãnes magnã capuciatorũ multitudinem in brugẽsiũ fossores ducit. Qui de illorũ aduentu nũcio accepto mox se brugas receperãt. Ad hunc modũ frustratus sua expectatione iohãnes capuciatos. Ganda uum reduxit. Per eos dies qdã ex nautarũ collegio a comitis ptore quẽ balliuũ vocant in custodia tenebat. Quẽ repetitũ liberare gãdẽses nõ poterãt. Igitur arbitratis his tot offensionibus suã libertatẽ tolli: hortãte iohãne leone mittitur ad comitẽ gisebertus cũ aliquot bonę estimationis ciuibus qui captiuũ conciuẽ carcere emitti/ & suas leges illibatas seruari a comite impetrent. Hoc pacto iohãnes spabat. Gisebertũ ab irato comite aliqd qd̃ molestũ ciuibus esset relaturũ: Profecti gãdẽses principem apud mallam inuenerunt. Quos humane acceptos comes remisit restituto illis nauta captiuo: eorũq; cõsuetis legibus confirmatis. Optare se tm̃ dixit capuciatos tollerent. Reuersi ad suos legati comitis liberalitatẽ cũ enarrassent: tũ de tollendis capucijs aĩm comitis explicarunt. Quo verbo offensus populus cũ fileret. Vos inquit iohẽs leo cõciues cõpertũ habetis q̃ cõmode capuciatos restituistis a qbus nũc vra libertas in tuto est. Alioquin absq; illis oia periclitabantur. Nunc si eosvt princeps suadet abrogabitis de vestra quiete & honestissimis legibus actum esse iudico. Agite ergo & qd̃ a maioribus accepistis seruatote Ad hanc iohãnis oronẽ cũ qq; diuersi abijssent alijs illũ laudãtibus: alijs in neutrã ptẽ loquentibus iohẽs vicarios quos singulis capuciatorũ turmis pfecerat cohortatur suos moneant interdiu noctuq; ad repentinos casus patos esse: & ad se ptenus conuenire si quid seditionis aut tumultus excitari norit: latius fore obtruncare in sese insul-

Alba flamingorũ capucia.

UVA. BHSC. IyR_235

tantes q̃ ab illis occidi. Nec incassum id sibi p̃sagire iohã
nes videbatur. Nã comitis balliuus Rogerus dauteruius
paucis post diebus cũ ducentis eq̃tibus explicato princi
pis vt in bello solet vexillo Gandauũ ingressus in medio
rerũ venaliũ foro cõstitit: ad quẽ mox Gisebertus cũ suis
fratribus & ijs qui eũ frequenter seq̃bantur ad balliuũ cõ
cursat. Qui a principe iussi in iohis ædes irrumpere eũq;
Balliuus comitis occidit trucidare cõiurauerant. At iohẽs casuũ hũanor̃ ꝓuidus
cõuenientibus ad se capuciatis ad forum nullo tumultu fa
cto ꝓgreditur. Quo cõspecto gisebertus cũ fratribus sen
sim dilabitur & balliuũ deseruit. Capuciativero quasi spe
ctaturi qd balliuus incœptaret ꝓxime eũ cõsidentes in
terrã cõfesti deturbatũ necãt frustrati dilaniato comitis
qd p̃se ferebat vexillo. Nec ex stipatoribus quispiã fuit q
ꝓcũbenti auxiliũ ferret. Solus ei balliuus occubuit: a suis
p ignauiã turpiter desertus. Liberati hostibus capuciati
ædes gisebertí cæterorũq; suę factionis ædes inuadũt &
spoliant. Eã balliui inopinatã fortunã gisebertο referente
postq̃ comes accepit: ira pculsus iura de necis autoribus
vltionẽ se nouo exemplo sumpturũ. Cuius rei nõ iprouí-
di gãdẽses duodecim ex suis nõ obscuros ciues ad princi
pem legant mitigaturos principis quoad posset indigna
tionẽ: polliciturosq; satisfactionẽ delictor̃. Venientes ad
comitẽ legati ægre admissi sunt/sed intercessione quorũ-
dã aulicorũ cũ benignior factus esse comes sparetur: no-
uus a gandẽsibus furor excitatur. Nã iohẽs leo timens re
apud principẽ cõposita detrimentum sibi succedere: au-
gere hoc mõ comitis furorẽ pergit: primoribus suę factio
nis suadet: vtile esse coactos quos haberẽt reipublicę de-
fensores oppido educere & recognoscere quibus viribus
aduersus futurũ forte hostẽ resistere possent. Itaq; egredi
tur ad portã quę brugensis appellatur cũ capuciatorũ &
aliorũ facinorosor̃ hoim turba milium decem. Quos cũ
iohãnes perlustrasset laudatis oibus. Est inqt hinc nõ ꝓ
cul principis nr̃i palatiũ qd recenter miro opere extruxit

UVA. BHSC. IyR_235

ꝓcedamus ædes videre. Munitissimus enī ficuti ego accepi locus est ita vt insurgente bello nobis incōmodare possit. Postq̄ incōdita plebs andreghemū accessit (ea enī est loci appellatio) ędes spoliat immisso multis ędiū ptibus igni. Inde aūt cū abirēt: cōuersus ad palatiū iohānes vt flagrātē locū vidit q̄si id sibi doleret pcōtatur vñ hoc incēdiū erupisset: q̄q̄ nullā loci ingt curā hre op; q in excidiū nr̄m ędificatus istructusq; erat. Hac ędiū direptione comes nihil magis ęgre tullt: qppe q eas ad voluptatē & delitias accuratissime excoleret. Quāobrē vocatos ad se gandauensiū oratores atroci vultu & aspera oīone allocutus. Ite inquit sęditiosa gēs: ꝓpe est vt pœnas vniuersi detis offensionū in me vīar;. cū nō cōcederet a legatis excusatio trepidi gandauū petiuere. Ex hmōi causis atrox & longū bellū cōflatū est Iohēs aūt leo brugas q̄s suar; ptiū effecerat linquēs ardēburgi morit veneno vt qdā tradūt ipetitus. Fuit quidē huius flādrēsis belli varia & āceps fortuna quā sigillatim explicare lōgioris eēt negocij. Vnū qd maxime inhūanū dici pōt opēpciū erit ad flagitij detestationē scripto cōmēdasse. Deficiētibus a comite yprēsibus cū aduersus eos copias ducere comes instituisset: gādauenses de ea expeditione certiores factī nouē hoim milibus collectis curtracū ꝓdeūtes yprensibus significāt se ad eos defendendos aduenire: ꝓpterea mittāt ex suis armatos vt iūctis copijs paribus studijs & virtute comiti resistāt. Parāt cōfestī yprēses & ductoribus iohāne bouleo & arnulpho clerico octo oppidanor; suorū milia ad gādēses q apd roler; castra fecerant ꝓficisci iubēt. Hac ꝓfectiōe ad cōitatē relata insidias duobus locis q̄ yprēses iter facturos verisīle erat ponit. Incedētibus vero yprēsibus obtulit se bicepsvia: vna roler;: altera tourotū ducebat q̄re cōsistere illic agmē militū ductores sipērāt: dubij vtrā ingrederēt. ꝑualuit iohis boulei snia: & tourotū versus ꝓficiscūt: vbi delitescebāt comitis insidię in q̄s dū inopīato icidissēt viso hoste ꝓditos se a bouleo esse

Palatiū comitis incēdit.

UVA. BHSC. IyR_235

conclamitant:nec fuit illis animus se tutandi nisi quatenus fuga eripere se potuerũt. Alteris igit ypras:alteris ad gandensiũ castra diffugientibus comitis miles quadringẽtos supra duo milia in fuga trucidarunt. Reliqui ad gã dauos dilapsi mox vbi curtracum militari ordine ꝓfecti sunt:iohannẽ bouleũ plebeio furore accusantes quasi in sidiarũ & ꝓditionis cõsciũ in viã publicã ꝓtractũ minutatim concidunt:ptem ex cadauere quibusq; sibi rapientibus. Flamingorũ gẽs sedicio sa. Tã beluina natura ẽ plebs semel furijs incitata:nec furoris vllũ habet modũ: ꝑsertim in flamingoꝝ gente q̃ ꝑter reliquos gallos seditiosa semp fuit:q̃uis vel grãdi ęre ob factas iniurias mulctata vel miserabili cęde ob rebellionem afflicta. Sed de his hactenus. ¶ Hęc dum in flã dria gerunt mareschallus sancerrus subterranã i lemouicibus capit:dedẽtibus oppidũ anglis. qui relicto loco dũ p regionẽ grassant sancerrus eos secutus quottidianis fere ꝑlijs & cædibus afficit. ¶ Coiere p id tps apud belingueriũ agri bolonienſis vicũ oratores franci:vt cũ anglis de pace tractaret. Sed nihil inde ꝑter vanã spẽ relatum. Auari pricipes nouũ tributi genus cogitant. ¶ At britonum dux meliore in regẽ animo fidẽ repromittit. Seq; cũ britonũ comitatu carolo subditũ interposito sacro ꝓfitetur. ¶ Nõ pot suos ignes cęlare ambitio. Andegauus dux regens:alij itẽ principes & regij pleriq; cõsultores q rebus gerẽdis ꝑerant ęrarium fiscũq; sublatis vectigalibus imminutũ iri contẽplantes: sũęq; auariciæ non satis alimenti supereſſe: nouũ tributi genus instituere contẽdunt. Habitis aliquot cõtionibus nunc blandis interdũ suasiunculis:nũc amicorũ interuentu adducere nõ paucos in suã sniam studebãt. Obsistebat tñ populus:nec petro dilerio nec iohãni maresio(q̃ maxie populares erãt)aures accõmodabat:tãetsi dicerẽt ex ea ꝑtinacia regẽ irritatũ iri & hinc periculũ grauioris alicuius pœnę ipẽdere. ¶ Itaq; discedẽs a principibus ppls arma capit:decanos q̃ dragenarios q; & quinquagenarios p ciuitatem ponẽs. Cathenas q̃ ad cõpita viarũ intra vrbem

UVA. BHSC. IyR_235

erant ꝑtendebat: positis cõtra nocturnas insidias excubijs:custodibus ꝑterea ad portas ordinatis. ¶ Idq; facere incipiẽtibus Parisianis reliquæ fere regni vrbes subsequunt. Itaq; ducẽti ex Rothomagẽsibus plebei homies hoc exẽplũ imitati:quẽdã obesum ciuẽ q ob crassam corpulentiã crassus vocabat.alioquin renitentẽ sibi regẽ ꝑsi ciunt:curruq; impositũ p vrbẽ circũferẽtes:tandẽ in rem venaliũ foro cõstitutũ de abolendis vectigalibus legem ferre & eã ꝓmulgere cõpellunt a cęde non abstinentes. Sæuitũ eni est in vectigaliũ quæstores: & expilatũ diui audoeni cœnobiũ ꝓpter ea ꝙ in eo priuilegia q̃dã reposita esse audierãt q̃ libertati ciuitatis nõ congruerẽt. Arcẽ quoq; oppugnare adorti. ide a ꝑsidio repulsi sũt aliquot interẽptis. Dũ hęc rothomagi gerunt̃:ludouicus andegauus regẽs post quartũ mẽsem cum parisiacę plebis seditionẽ sedatã esse putat: Legem de vectigalibus exigẽdis tulit:& in foro iudiciali apud castelletũ ꝓmulgare iubet: institutis ministris qui legẽdi vectigalis officiũ exq̃rent̃. Ad kalendas martias cũ eius officij cã q̃stor ad mercatũ apud fallas aduenisset obolũq; pro nasturcio a muliercula cui perota morella nomẽ erat exigeret: q̃sta & vocifer ãs anus mercatores aliquot in q̃storẽ excitauit ꝙ hoiem multis vulneribus cõfossum trucidauerunt Eius facinoris fama vbi p ciuitatẽ vulgata est:ꝑtenus viliũ artiũ ministri arma capiũt:perq; ciuitatis vias circũcurrant:ad cę dẽ ꝑpetrandã animati: quibus cũ pditi pleriq; & nullius ęstimationis hoies facile accedebant. Etvt inermibus arma nõ deesset:publicas ciuitatis ędes adoriũt. Vbi emotis euulsisq; postibus cõia arma rapiũt & ea induuntur. Fuere ex prudentioribus nõnulli:& inter illos parisianus antistes q tot malis insurgentibus coactas clam fortunas suas ciuitate exportarẽt: tutiore se loco cõmittentes. Inter arma q̃ furibunda plebs desumpserat erant plumbei mallei qbus obuios quosq; subsidij pecuniarij exactores trucidabãt:domos eaꝝ fortunis oibus spoliantes:nec ad

Rothomagẽsiũ stultitia.

Cedes propter vectigal apd parisios.

UVA. BHSC. IyR_235

ecclīam ꝓfugiētibus immunitas ꝑstabat. Vnū enī in diui Iacobi hospitalis ẹde diuę marię simulachrū āplexātē ꝓtenus necauerūt. Sisse aūt ad diuū germanū de pratis quo nōnulli cōfugerāt cū facere molirent: defendentibus se incolis: inanes in vrbē reuersi. Castelleti itē & epi carcere recluso captiuos oēs & hugonē aubriotū (cuius paulo supra mētionē feci) soluerunt: hūc sibi ducē ꝑficiētes. Sed cōscius qd pēsi furijs incitata plebs haberet: noctu se ex vrbe ꝓripuit: quo insequēte luce domi nō inuēto sequius furere oēs cœperūt: cōstitueruntq; clarentonū pontē petere & ꝓsternere. Sed destiterunt a iohāne maresio admoniti: tūq; frigescere illis cœpit hesternus furor & mētis insania.

Monstrum. Prodigium.

¶ Per eos dies nō ꝓcul a sancto dionysio visum est monstrū biceps tris oculos & linguas duas hūs. Dedit ꝑterea suū ꝓdigiū ęther. Nā ex cardialis monachi collegio p summā cęli serenitatē visus est ignis supra ciuitatē parisiorū a porta in portā circūferri. ¶ Parisiana seditione ad carolū plata autores supplicio grauissimo plectere constituit. Sed regis indignationē quidā ex ciuibus & schola parisiēsi delecti sapiētes mitigauerunt.

De pecunia iterū cōsulitur.

¶ De his trīū pœna sumpta est qui castelle tū violauerāt subsidio pecuniario abrogato. De quo postea qa pecūia opus erat rex cōuentū ex primoribus habuit: ratus publica necessitate cognita: neminē nō impartiturū rebus miseris opē. At qui cōuenerant nullum a suis mādatū nisi audiendi atq; referēdi se hīe rīderūt. Idcirco rex illis ipe rat ad suos cū festinatione reuertātur: moxq; ad eū pōtisarā quo abiturus erat exploratā suorū voluntatē ꝑferāt. Fuit ꝓfecto vna oīm sīa mortis potius se piculis obijcere q̄ vectigaliū tributa & seruilē ꝑpeti seruitutē. Ea rīsiōe habita: rex cū parisiēsibus malefactorū veniā dedisset: p legatos egit: vt ipsi ad cōferendū subsidiū aios inclinarēt. Apd sctm dyonisiū cōuentibus vtrīq; oratoribus cētū mīlia francorū iohāne maresio autore regi cōcessa sunt.

¶ Per hāc publicā frācis tēpestatē Ludouicus andega-

UVA. BHSC. IyR_235

tius a clemẽte septimo regni neapolitani dyademate sũ-
scepto ꝓuinciã armis occupat: atq; ꝑ alpes ducẽs quas
nõ sine suoꝝ cẽde supauit in apuliam ꝓfectus est. ¶ Et
ludouicus flandrię comes ad priorẽ brugis acceptã a gã
dauẽsibus ignominiã alterã adiecit: ꝑpatiẽs vinci. Nã ꝑ-
lio aduersus arteuellã gãdauensiũ ductorẽ malo euentu
gesto decẽ milibus suoꝝ fusis ꝑ saltus & siluã ad isulam
ęgre se recepit: alijs brugas: alijs q ex frãcis erãt: aldenar-
dũ petẽtibus. Tã ꝓspera fortuna vsus arteuella: q̃dragin
ta hoiꝫ milibus potẽs: ardenardũ obsidere cõstituit. Quẽ
irruptione facta excipiẽtes frãci cẽde multoꝝ eũ affece-
rũt. Sed qa militũ nũero Fortis erat supior intra oppidũ
se recipiẽtes frãci locũ magnis munitionibus roborauerũt
fortunã experturi. Arteuella aũt id qd̃ vero silie erat cogi
tãs: francoꝝ regẽ comiti suisq; auxilia missuꝝ: equitẽ ca-
ducei veste indutũ litteris ad regẽ legat. Petebat arteuel
la ne se rex huic bello cõmisceat: qd̃ libertatis cã aduer-
sus comitis tyrãnidem a gãdẽsibus gerebaꝫ. Alioquin ab
anglis accersituꝝ auxiliũ. Tabellario nullũ rñsum datũ
est. Interim ludouicus flandrẽsis ꝑ generũ suũ burgũdię
ducẽ: deinde ꝑ semet carolũ cõueniens: qd a flamingis
ꝓpessus eẽt exponit. oratq; aduersus rebellẽ pplm sibi au
xilieꝫ. Id ne rex faceret & si vna cã dehortabaꝫ. q̃ sc; lu-
douicus cũ anglis cõuentiones pleraſq; clã hũissẽt: qa tñ
comes frãcæ ditionis erat: & flamingi assueta cõtumacia
crebros belli motus excitabãt: opem comiti liberalissime
polliceꝫ. Instructis non ꝓcul ab attrebate ingentibus co-
pijs. rex auriflãma a dionysiano abbate more maiorum
desumpta: illã petro dillerio equiti aureę militię ferendã
dat. ¶ Hęc agẽte rege: frãci q aldenardi erãt vrgente ar-
teuella cũ crebris oppugnatiõibus fatigati cõmeatu quo
q; deficerent: ad philippũ burgũdię ducẽ delata eorum
cõditione orant sibi subsidiũ mitti: si deserant: deditionẽ
hosti se facturos. Nec fuit incutius philippus petitionis
obsessoꝝ. In eo cõmeatus pœnuria res cõmoda obsef-

Fuga cõ
mitis fiã
driæ.

Expedi
tio i flã-
driam.

UVA. BHSC. IyR_235

Bona fortuna obsessorum.

sis obtigit. Ducebat rusticus quidã porcorum gregẽ: quo cõspecto frãci turma facta: inter oppidũ hostẽq; aliquot equites peditesq; locant. mox ex peditibus pauci ad gregem concedẽtes tris ex eo numero porcos cũ in oppidũ raptos & grunnientes trahunt: reliquus grex (vt est eius pecoris natura) clamãtes porcos secutus est. Nec impedire hostis potuit quin oẽs in oppidũ cõsequerẽt: resistẽtibus frãcis qui subsidio peditibus astabant. ¶ Ad finẽ octobris carolus ad exercitũ qui in attrebatibus castra habebat pgit: eoq; ludouicus flandrensiũ comes ꝓfectus ob

Frãci in flandriã intrant.

artheſij comitatũ: quia eius mater mortẽ obierat: carolo fidẽ repromittit. Inter hæc arteualla cognito q̃ ingẽti exercitu rex aduenirẽt: ad anglos nũcios mittit: causatus añ oia pecuniã sibi a rege anglo deberi: quam pater eius iacobus ad bellũ qđ in philippũ valesiũ gesserat mutuo illi tribuisset. Sed id agebat arteuella magis spe auxiliũ impetrandi. Nec latuit carolum quid flamingus hostis pararet. Festinat ꝓpterea iter facere & marquetã (id monasteriũ est virginũ vltra insulã) petit. Præmittunt añ oẽm exercitũ mille septingẽti sexaginta fossores cũ ligonibus atq; securibus qui amputatis arbustis vias ęquarent: quibus p̃positi erãt Iodocus haluynus & rãburus. In reliquo agmine tribus ordinibus incedebant equitũ milia vigiti: sagittariorum atq; balistariorũ duo milia septingẽti p̃ter peditũ ingẽtem multitudinẽ. Erãt ad aldenardũ itinera duo: vnũ p ariam & sanctum audomarũ vñ liza flumen orit longũ & difficile. Alterũ q̃ cominarũ pontẽ quẽ flamingi occupabãt: dirutis p eũ fluminis tractum reliquis põtibus. In hos irrumpere cupientibus aliquot militibus qui apud insulã stationẽ habebãt: duce halso comitis flãdriæ notho p menini pontẽ harlã inuadunt: vbi occisis incolis & bonorũ direptiõe facta: cum p finitimos vicos classicum sicut in cõi piculo in ecclesijs pulsare halsus audisset: receptui canit. ¶ Sed iam magna incolarũ vis ad põtẽ conueniens: pontẽ p partes effractũ simo & fragili

UVA. BHSC. IyR_235

materia cõtexerat. Eo ꝓperãtes franci rusticoꝝ turba cõ
specta: sese colligẽtes per medium hostem viam aperiũt:
& ita ponti se credẽtes primi quidem euadũt: qui vero ꝓ
xime sequẽbãtur suoꝝ & equoꝝ põdere põtẽ dissoluerũt
in flumẽ ꝓtenus demersi. Nec postremis melius obtigit.
fluuio se cõmittẽtibus. Cũ eni eminẽtioribus ripis alueus
lizꝫ ferretur: inde euadere infœlix miles non poterat: ia-
ctitantibus in eos tela rusticis. Halsus tantum cũ triginta
suoꝝ inter primos se piculo exemit. Igitur ꝓ cominarum
põtẽ (quo exercitũ traducere rex cõstituisset) clissonũ co-
nestabilem & sancerrum mareschallũ hostem loco extru
dere mittit. Cognito frãcoꝝ aduẽtu: flamigi vnam põtis
arcẽ diruũt in aduersa ripa stationem hñtes. Sed in seq̃n-
ti eius diei nocte nõ iuento vado. cum pons resistẽtibus
flamigis nõ facile restitui posset: Sãpus auratus eq̃s & ali Sãpus.
quot ei amicitia cõsuetudineq; cõiũcti nauibus ex insu-
la aduecti lixã paulatim trãsmisere. Nec ex alueo qd ripę
ꝓximũ erat prius ꝓdierũt q̃ paulo plus quadringẽtis vna
cõuenissent: viri qdem gñe non obscuri/& aio cõstantes.
Igitur secus littus incedẽtes. hostẽ dum petũt: petrus de
bosco flamigorũ p̃fectus eos conspicatus cũ adueʃperas-
set suos cõtinuit: donec crastino crepusculo eos adoriret
paluʃtri loco impeditos & longa fessos vigilia. Interea dũ
hæc aguntur clissonus anxius valde q̃ temere sui admo-
dũ pauci piculo se cõmitterẽt: vt hostẽ qui ponti defen-
sando assidebat distineret: iubet sagittarijs pontẽ instau-
rẽt. qui posq̃ compert ptẽ militum flumẽ enauigasse: li-
beram optionẽ dat vt cuiq; cõmodum foret põtẽ trãsmit
tẽdi. Per eã noctẽ sampus & qui cũ eo i palude armati &
vigiles sine vllo somno hostẽ expectabant: condixerunt
nõ prius i hostẽ irrũpere q̃ iuaderẽtur. Hostis igitur clan-
culo sub diei crepusculũ magno silẽtio mouẽs francos ad
oritur. A qbus acerrime exceptus (petro grauiter vulnera
to) cedere loco cœpit: mox i oppidũ se recipiens aliquot
ędes icẽdit/ vt frãcos ide amoueret: vt suos ad se dispsos

A

UVA. BHSC. IyR_235

hoc signo reuocaret. Interim clissonus liberũ factũ pontẽ restituere iperat. traiscitq; reliquũ exercitũ. Multas ex eo minis opes frãcus abstulit qbus ditatus est maxime. Est enim regiõis illius plebs lanificij peritissima pãnos ex eo artificio textos tum in suos cõterraneos atq; indigetes tũ in exteros dispartiens. Quę oia in potestatẽ irruẽtiũ mili tum cõcessere postq̃ tria ex illis milia perissent. Superato ponte Carolus rex cum reliquis copijs flãdriam igressus ad montẽ yprẽsem castra fecit. Quamobrẽ veriti yprẽses caroli ptãtẽ. duos ex ordine p̃dicatorũ frẽs ad eũ mittunt de pace viã tẽtaturos. Audiuit bene Carolus nũcios. Nec morantur yprẽses duodecim ex suis optimos ciues ad regem delegare: qui vrbem se suaq; dederent. Deditos carolus recepit quadraginta frãcoꝝ milibus in stipendium militi mulctatos. Accessere quoq; oĩs illius oræ flandriæ maritimæ populus: qui victos ducẽtes p̃fectos quos ab arteuella acceperãt: regi tradiderũt. quo facto regis gr̃am demererẽtur: simulq; sexaginta milia nũmũ persoluẽtes: ne agri viciq; eorũ vrerent impetratũt. Prę fectis in põte yprẽsi ceruices cęsę sũt. ¶ Ingressus ypras Carolus qnto post die certus factus arteuellam relicto aldenardo cum sexaginta milibus ad se aduẽtare. Clissonum coneſtabilẽ & mareschallos prę ire iubet. Ipse q̃q̃ cõtinuo ymbre itinera lutosiora essent cum secũda & tertia acie subseq̃tur: at q; iter rolerũ & rosebequã castra faciens flamingos opie bat. Ad quẽ se cõuertere cum brugẽses cogitarẽt. Petrus de bosco & Petrus muttus quos arteuella brugis p̃fectos posuerat ne id facerent spe futurę victorię distinuerunt. ¶ Tanta siquidem animi elatione turba illa plebis flandrẽsiũ ferebatur: vt parui admodum haberet frãcos Nã vt ex suis pagis vicisq; turmatim ad gãdẽses cõfluxerant ita erant variis insignibus & vestiũ gñe distincti: suiq; ductoris impio q̃si explorata victoria parentes. Cognito ex frumẽtatoribus q̃ arteuella tribus hinc tm̃ miliaribus a rosebeq̃ castra haberet, Clissonus Mattheusq; viẽnensis

UVA. BHSC. IyR_235

& Guillermus pictauus castris Caroli edicto ꝓgressi hostiū agmē adeqtāt: & postq̄ satis exploratū habent: qui illorum modus ordoq; in incedēdo eēt: ad Carolū ꝓtenus renunciant hostium numerū ingētem eē: dēsos ꝓgredi & gradu moderato nō aliter q̄ si in cōspectu hostē intuerētur: sed non ita instructos qn a peritis armorū vinci fortiter possint Id postq̄ Clissonus locutus ē/ecce hostiū agmē cōspicitur: nec franci pigritātes qñqdem i acie parati stabāt flamingos durissime excipiūt. Priusq̄ bellum cōmitteretur tanta coruorum nubes supra vtrūq; exercitum volitauit vt multis admirationi eēnt. Tāta quoq; caligo cęlū obscurauit: vt sese vix acies cōspicerēt. At postq̄ in hostē suos procedere Carolus iubet: atq; auriflāmā signifer explicauit: discussa mox caligine serenitas reddita est. Quæ res vt francis spem: ita hosti animos extulit: vtriſq; credētibus propiciari sibi deum. ¶ Commisso ꝓlio: tanta ferocitate flamingi pugnauerūt: vt loco parumper cędere frā cus cogeretur: donec vnus qui in fronte erat sublata voce clamans. O maria virgo inquit & vos cōmilitones procedite & pręliemini. Quod exemplum imitati complures: mutuis se & clamoribus & exhortationibus ad fortiter agendum excitarunt. Itaq; ferocibus & obstinatis animis pugnatum est: & flādrēses superantur Ex qbus mortem opetierunt milia quadraginta ꝑter eos quos in fuga apud rosebequam Anno salutis Millesimo trecentesimo vno & octogesimo: quinto kalendas decembres dñs de Albreto & cōciacus interemere: ꝑterq; eos qui in siluis & paluſtribus locis latitātes a flādrię comitis militibus neca ti sunt. Hac cęde ad eos qui apud aldenardū in obsidiōe pseuerabāt plata nullo ordine fugæ se cōmiserūt. In quos aldenardo egressi frāci ipetu facto icurrunt: obuios quosq; passim obtrūcantes. Tā glorioſa diuinitus ꝓpe habita victoria rex accitis exercitus prioribus grās deo soluit. Et flandrēsis cōes regi pricibusq; gratificatus se ꝓpetuę illis grę debitorē eē ꝓfessus est. Cui respōdēs carolus Conſo-

Pugna apud ro sebequā

UVA. BHSC. IyR_235

Caroli sexti ad flandrię comitē verba.

brinæ inquit comes tuis despatis rebus opitulati sumus. Habes victum ꝓstratūq; rebellē tibi populū. Non me latet te dū meus viueret pater: cum inimicis nostris anglis societatem occultā habuisse. Post hac integra in me fide esto. In te beniuolus esse nō desinā. Post hęc carolus arte uellam inquiri (viuat ne an oppetierit mortē) iubet. Erat inter saucios flamingus vnus ex arteuellę p̄fectis: q illum necatū eē (cum iuxta illum pugnat) affirmaret: Perductus q; in campum vbi fuerat p̄liatū: arteuellę cadauer ostendit nullo vulnere pculsum: sed inter cadentē suorū turbā ruina & mole cęsorum opp̄ssum. Ob id ip̄m Carolus cū sauciū captiuū curare imperasset & seruari: flamigus medicamēta recusans volo inqt vna cū meis cōmilitonibus mori: & ita per vulnera pfluēte sanguine exanimatus est. Hęc victrix pugna cū nō ꝓcul a cuttraco cōmissa fuisset: carolus curtracū ꝓficiscit vbi cum cognouisset qngenta calcaria aurata seruari: eoꝝ scilicet qui cū Roberto arthe

Nota de cuttraco.

siēsi olim interierāt. oppidi portas sine vlla oppidanorū cęde deisci iperauit. Sed miles francus nō oblitus supioris ignominię quā illic aliqñ accepisset: dirutis portis cum pluribusq; occisis atq; spoliatis: curtracū tandem incēdit. Agēte adhuc curtraci rege Brugēses missis oratoribus venia ipetrāt viginti & cētū francoꝝ milia pœne loco pendētes. Petrus autē de bosco inde ad gādauos se recipiēs eos obstinatiores reddit. In curtraci publicis ædibus litte re repte sūt parisiacę factionis quas illis de seditione Parisiēses dedisse subscriptio ānotabat. Id Carolus ęgerrime admodū tulit: nec cūctatus impositio fortioribus locis p̄sidio: primo vere ad dyonisiaꝝ cœnobiū voti & religionis cā ꝓfectus: postq̄ voto satisfecit: aiam cōuertit vt Parisio tū cōtumaciā retūderet. Quod subolēs mercatoꝝ ꝓpositus comitatus aliquo ciuitatis prioribus ad regē cōcessit. Offerēs liberū i ciuitatē aditū. pplm a furia resipuisse: pręteritoꝝ ip̄e obliuiscat: nec despiciat penitētes. Hęc si suo aut ppli noie prępositus dixerit incertū est. ¶ Rex tñ se i

UVA. BHSC. IyR_235

greſſurum rñdit. Aduenienti carolo preibāt acies inſtructæ tres. Prima cliſſonus ſancerruſq; ducebāt: in ſecunda rex ibat equo inſigni vectus: reliq oēs pedites incedunt. Quæ ante dyoniſianā portā lignea propugnacula erant/ effracta ſunt & porta ciuitatis diruta. Pergēti ad hūc modum regi p̄poſitus magna ciuiū multitudine ſtipatus/humilis/ pnuſq; occurrēs: cū loq cœpiſſet rex audire noluit. Sed p̄teriēs ad diuæ mariæ tēplum ꝓfectus: ſupplicatiōe abſoluta palatiū petit. Erāt per cōpita & diuerſoria vrbis diſpoſiti ad cuſtodiam milites: ꝓhibiti ne ppl'o & ne militi populus iniuriā faceret. Edicti tñ cōtemptores duo ex plebe fuere. Qui mox comp̄henſi a ſuis feneſtris illaq̄ti ſtrāgulatiq; pēderunt. Inceſſerunt eo die per vrbem biturigum & burgūdię duces: magna armatorū manu vallati & ſeditionis inſigniores auctores tercētum in vincula primum coniectos: paulopoſt carnifex capite mulctauit Inter quos fuerunt guillermus ſenonēſis/ iohānes filiolus/ & martinus doublus. Et paucis interiectis diebus Nicolaus flamīgus. Supplicio eoꝝ expleto cathenę oēs ex cōpitis euulſę: in arcē vicēnaꝝ Arma per quaſq; domos inuēta: ptim in luparā: partim in palatiū deportata ſunt. Scabini/ p̄poſituſq; mercatorū magiſtratibus amoti & ciuitatis regimen p̄tori pariſiēſi attributū. Vectigalia & pecuniaꝝ ex rerum venalium p̄cio ſubſidium decretū atq; exactū Prępoſitura mercatorū apd̄ pariſios ſupp̄ſſa. iohēs mareſius homo populo gratus: delatus q̄ inter ſæditioſos furēti plebi fauiſſet: admitētibus maxime biturige & burgundo principibus/ indicta cauſa dānatus: & cū eo duodeci capite puniti. ¶ Inter hęc ad gradus palatinos vbi philippi pulchri ſimulachrū viſitur: extructo throno carolus patruelibus & aulicorū nobilitate circūſeſſus: petrū dorgemōtem cācellariū affari qui cōuenerat pplm iubet: qui a carolo qnto ad p̃ntia tēpora orationem deducens: p̄teritas ſeditiones & populi flagitia: regis p̄reterea geſta & ex flamingis habitas victorias ꝓlixa oratiōe memorauit. Nō mirari eos oportere ſi de tot ſcelerum aut-

UVA. BHSC. IyR_235

ribus suppliciū sumere rex statuisset: qui in reliquos pœnā cōmeritā irrogare iure optimo poterat. Hęc postq̄ locutus est cācellarius ad carolū cōuersus. Hęc ne sunt inqt sereniſſime rex q̄ mihi dicēda cōmiseras? Assentiēte rege patrueles eius ad genua caroli ꝓcliues populo indulgeri orāt: nobilitate quoq; atq; fortunis insignes fœminæ: passis crinibus lachrymantes: procumbēte humi populo regis miserationem expectabant. Mouit regem omniū miserabilis clamor: & mortis supplicium pecuniaria mulcta commutauit: Nam dimidiam fortunarū oim ptē reus quiq; redimēdi sui cā pēdit: q̄ militi ad stipēdium distributa est. Parisiensium edomita ptinacia: rothomagēses super
Mulcta tur ppls pisiēsis. erāt qui punirentur Misso ad eos iohāne viēnēsi admirado cum iohāne pastorello / & iohāne mercerio quasdam ciuitatis portas eruere: & factionis cōscios cōprehendere / & supplicio affici rex mādat. At quia ꝓpediem dñice resurrectionis solēnitas erat: remisso capitali supplicio non pauci bonis priuati soluti sunt. Nec ad fiscum mulcta: sed ad quorūdam singulare cōmodum venit. Quis enim rei
Angli de bello cōsultāt. publicę titulo principes agant: ministrorū tñ lucrū est qđ exigitur Itaq; bona huius exactæ pecunię pars ad biturigum & burgundoꝝ duces peruenit. Cum hæc in francia gerūtur angli de inferēdo francis bello lōdonijs cōsultāt. Clerus vero non ignarus Richardū suū regem qetis atq; ocij patientē eē bellū dissuadebat: & imprimis cātuarienſis archipsul: quē alterius factiōis sectatores necauerunt Porro vrbanus sextus decimā regi richardo cōcesserat / vt in frācią copias traijceret ad opprimēdū eos qui clemētē cōpetitorē eius tuebātur. Eius decimę atq; expeditionis coactor & prīceps fuit Hēricus dispēsarius norduicus ātistes vehemētis aī iuuenis. Cui attributi sunt qngenti equites & qngenti supra mille pedites: ꝑter magnum sacerdotū cōcursum q vrbano assentiebāt. Qui calisiū tēpestate primo ipediti: nacta mox serenitate trāsfretarūt: atq; ide i flādriā migraueīt excepti aliquot locis liberaliter & cōmea

UVA. BHSC. IyR_235

tu adiuti quorũ aduentus cũ regẽ lateret carnutũ religio nis gra ꝓficiscens:tẽplo diuę mariæ visitato:aurelianum vbi seditionẽ populis mouerat ꝑgit.Supplitio de flagitio sis sumpto ꝓtenus parisiũ reuertit.Ibiq; primũ de anglis nuncio accepto copias contrahit. Q d audiẽtes gandaui quosdã ex suis primoribus ad carolũ mittunt:sed eos ad suũ conspectũ carolus non admisit:nõ nescius qd societatis cũ anglis iniuissent. ¶ Coacto exercitu in quo trecẽta equorũ milia fuisse frossardus tradit.Venerat ei ad regẽ ex germania federicus dux bauarus & alij auxiliares multi.Cũ de sufficiẽda annona atq; inuehẽdo ad exercitũ cõmeatu ꝑfecti militũ cõsulũt.Colinus boulardus pisianus ciuis quadrimestrẽ cõmeatũ (si ꝑciũ sibi soluat) ministrare se polliceť.Cõstituta illi mercede: carolus ex sti dyonisij æde auriflãma recepta/eaq; guidoni de trimoula assignata mouet.Iter agẽti nũciatur anglos ex gãdesiũ snia ypras circũsedisse.Sed illi aduenientẽ Carolũ formidates obsidiõe soluta suburbia cremãt:atq; inde castletũ ducẽtes oppidũ circũuallãt.Sed clissono cũ britonũ duce illos ꝓsequente:incẽsis castris burburgũ & graueligã versus abierunt.Et robinus canollus arrogãs & iactabũdus anglorꝫ ductor:tametsi quotidiano fere sermone pui se facere frãcorꝫ potẽtiã diceret.Dunas quo se recepat ꝓcedẽtibus in eũ frãcis reliqt graueligã petẽs. Quã itẽ a carolo circũseptã dimisit:ꝑ portã q̃ nõdũ armatis cincta erat dilapsus.Deserti anglis oppidani cũ se acerrime defenderent:expugnati tñ pti occubuere partim in seruitutẽ acti:donec magna se pecunia redimerent.Grauelinga relicta:quia burburgum anglus occupauerat: eo se frãci cõtulerunt.Prius tamen q̃ vllũ obsidionis aut oppugnationis signum darent: clissonus anglorꝫ ꝑfectos in colloquiũ venire petit:vt illos aliqua forte rõne adducere posset ãgliã repetere.Sed clissoni verbis elatior factus hostis timorishęc idicia eẽ ratus:stati eruptiõe facta frãcos adoritur,edito demum acri prelio in oppidum repulsus:con-

Copiæ regis Caroli

Burburgus.

Graueli gua.

UVA. BHSC. IyR_235

eluſus obſidiõe eſt. Ad primã oppugnationẽ in qua phi lippus artheſieñ. augi comes egregiã operam nauauit: in muros cũ regio vexillo cõſcẽdens angli britonũ, ducẽ af fari poſtulãt. Accedẽtẽ ducẽ orãt burburgo abire illis in columibus liceat. In eo ſpẽ ſuã repoſuiſſe: q̃ mẽoria tene ret anglorũ ope ſe britãnia potiri. Prędeceſſores eius an glis regibus obſequentes fuiſſe/eorũq; amicitiã ſemp co luiſſe. Ad hæc dux rñdit regẽ ſe cõuenturũ. Adiens igit carolũ brito q̃ ab hoſte accepiſſet ei patefecit. Addiditq; belli fortunã ancipitẽ eſſe: dei nutu non hoim virtute vi ctoriam dari. Si oppugnare illos pgat: cũ ipi plurimi ĩtra oppidũ pugnẽt occiſuros facile aliquot ex ꝑceribus fran cis quorũ mors non ſatis cõpenſari poſſit. Hyemẽ ꝑte rea inſtare q̃ illis locis horridior ſoleat eſſe atq; aſpior. Er go opeꝑciũ fore ſi diſcedat hoſtis oppido in regis pote ſtate relicto. Huic ducis ſnie q̃q̃ multi aduerſarentur. & i primis petrus dillerius ꝑcipua ſtrẽnuitate auratus eques aſſerens facile expugnari anglos poſſe ſi continenter op pugnẽtur. Non audiendum ducem qui ſuo more anglis non inimicaretur: eoſq; ar morũ & belli ſocios quondam habuiſſet. Vicit ducis ſentẽtia. Datuſq; ẽ hoſti liber egreſ ſus. Qui burburgo militari ornatu exiens regi gratias ob receptam libertatẽ egit. ¶ Dũ hęc agũtur franciſcus acre menus gandauus aldenardũ noctu ſcalis in muros oppi di erectis capit/& exturbatis inde oppidanis gandenſes loco imponit. Oppido burburgo recepto: vnus ex francis ſacroꝝ cõtẽptor: tẽpli foribus effractis: dum diui iohan nis argẽteũ ſimulachrũ rapere cõtẽdit: ſimulachrũ auer ſa facie dorſum illi verſat: nec mora ſacrilegus fit mentis inops: atq; in ſemet inſaniẽs in ꝓprios artus deſęuit. Ce teri milites hoc euẽtu exterriti tẽplo abſtinuerũt. ¶ His rebus burburgi cõfectis/ poſtq̃ rex pariſiũ remeaſſet: au ditis plurimorũ quęrelis q in britonũ ducẽ ob dimiſſos anglos obloquębanť. rẽ diſſimulat Q uẽ ꝑpaucis poſt die bus ſecutus brito: quandam a bello vacationẽ ab anglis

Burburgum angli obſidẽtur.

Nota

UVA. BHSC. IyR_235

cõcessam regi renũciat:atq; ita nihil cũctatus in britãniã se ꝓripit.Spe autẽ pacis cũ anglis accepta:carolus biturigum ducẽ calisiũ legat.Quo lencastrię dux anglus conuenturus erat.Multorũ dierũ hinc atq; ide habita coitio nichil ꝑter interituras inducias importauit. Per id tẽpus flandrensis comes ludouicus moriꝫ:cuius sepulchrũ visitur in tẽplo diui petri insulani. ¶Et in aquitania hoim ꝑditorũ q nouis rebus aĩm intẽdebant nõ pua manus sacerrũ mareschallũ ꝓpter inducias quietũ & nihil ab hoste timentẽ inuadit.Sed sua cautione(vt ꝓuidus erat) protectus grassatoribus restitit.Nec ꝓpterea destiterũt ꝑdatores:arces vtcunq; poterãt furto atq; insidijs occupare admonentibus anglis quorũ in frãcos nulla erat sincera:vel fœderis vel induciarũ fides.Eadẽ quoq; tẽpestate aruerni adiunctis sibi lemouicẽsibus atq; pictauis grauissimã seditionẽ excitarunt.ducẽ sibi quẽdã petrũ brueriũ instituentes/atq; ita ꝑ nequissimã licẽtiã grassãtes: nobilẽ quẽq; clerũ itẽ & alicuius pensi hoiem sibi obuiũ sine miseratione obtruncabãt.Nã deꝑhensi forte ꝓviã scoti eqtis capiti ignitũ cassidẽ ꝑponunt.Sacerdoti ãputatis digitis/capitis verticẽ deglubũt deinde cremãt.Religiosum hospitalis ordinis ꝑ alas ꝓcerę arbori appẽsum sagittis telisq; cõfossum necãt.Nec modus illis erat vllus ꝙuiẽdi: pluris inter illos habebaꝫ q duriora flagitia committeret Huius tã detestãdę inhumanitatis nũcio accepto:biturigũ dux qui auinionẽ salutandi pontificis causa petebat delecto nobiliũ exercitu in seditiosos mouet quos non difficili ꝑlio multis occisis/multisq; laqueo strangulatis superauit. ¶Inter hęc ludouicus andegauus qui apuliæ regnum a gregorio.xii.vocatus/& deinceps ab alexãdro qnto rex neapoleos cõtra ladislaũ vngariæ regẽ declaratus vẽdicabat:rerũ oĩm egenus Petrũ craonũ advxorẽ in franciã mittit pecuniã quã illi discedens crediderat accepturus & ad eũ mox platurus.Sed ꝓfidus in dñm craonus pecunia accepta segniter agens lasciuię suæ prius q̃ dño obsẽ

Ludouici flãdrẽsis mors

A rusticis violẽtia ꝑ Auerniã.

De neapoli.

UVA. BHSC. IyR_235

cutus est.Nã dum per venetos iter facit:ludouicus expe
ditionis suę in italiã sero pœnitens/aio eger:& fortunarũ
oim inops moritur.Hunc exitũ habuit temerarię & lõgi-
quę militię belli incautus ductor: quo defuncto quisq; q̃
Iohẽs xxiij. eum secutus fuerat miles bacillo cõtentus vili sordidoq;
habitu domũ vix reuisit.Eius cladis cã fuit Iohãnes.xxiij
alexandri successor.Nam copiarum suaꝝ p̃fecti ludoui
co exitiũ parauerunt.Iohẽs vero in cõstantiana synodo
agens papatu priuatus est:& i castello haldeberga in cu
stodia habitus sub tutela ludouici bauari ducis vbi ãnos
tres asseruatus est.Cõpertũ eni synodus habuit illũ pluri
ma aduersus ecclię fidẽ dogmata diuulgasse.Sub id tẽ-
pus biturigũ dux & lẽcastrię princeps calisiũ cõueniunt.
Cã conuẽtionis spes pacis fuit:q̃ irrita habita est:q̃q̃ plu-
rimas optimę pacis leges biturix anglo ꝓponeret.Mani
festata anglorũ aduersus francos inimicitia qñquidẽ ca-
rolo cõducebat amicitias cõparare:niuernẽsis comes hã
nonię comitis filiã vxorẽ duxit:iureiurãdo pollicente pa
tre partiũ caroli fore.Cameraci nuptię facte sunt.Vbi ca-
rolus equestre certamen q̃d hastiludium franci dicunt:
exercitationis gr̃a cũ collardo de spineo non sine laude
Nauarri neqtia. habuit. ¶Nondum per eos dies nauarri regis inuidens
francis animus quieuerat:biturigũ burgũdũq; ducem ve
neno tollere cogitans.Itaq; confectũ letiferũ puluerẽ cui
dam anglo iohanni dat: quã pecunia a nauarro accepta
ducibus cõferat.Anglus receptũ facinus dũ exequi pa-
rat popinam ducũ crebro ingressus a cocis deꝑhenditur
quẽ scelus cõfessum lictor capite plectit.Inter hæc cõplu
res ex franca nobilitate qbus dolebat anglos tã frequẽti-
Vanus bus bellis franciã ipetere:de expeditione i angliam ducẽ
belli in da assidue colloq̃bant.Qua re a carolo aiaduersa cũ flo-
angliam rentí ætatę aioq; excelso esset:de ipa expeditione cõsiliũ
appatus capit.Inuenit facile factu esse angliam vinci.Dacos olim
& p̃terea saxones illam occupasse: ea conditione gẽtem
esse q̃ itra suos fines bellũ diu ferre nõ possit.Vno aut ad

UVA. BHSC. IyR_235

summũ secũdo ꝑlio vel vinci vel vicere solitã: nec vnius hois principatũ longo tpe ppeti: suos reges aut necandi aut pellẽdi cõsuetudinẽ feciſſe. His rõnibus pſuaſus carolus bellũ anglis incidit. Nauibus vndiq; cõtractis ingẽtem claſſem armat. Tã grãdibus cœptis cũ pecunia queritur tributũ rex iauditũ vixq; ferendũ exegit. Quãobrẽ permulti frãcia relicta nouas ſedes quęſiuere. Claſſe viris armis cõmeatuq; affatim inſtructa: maximus ille nauallis apparatus: nõ ſecus ac in arente ſtipula crepitans atq; æſtuans ignis euanuit. Nec dubia fama erat principũ culpa id accidiſſe: qui exactã ad expeditionẽ pecuniã inter ſe corripuerãt. Improba ſiquidẽ auri cupido publica vtilitate neglecta ſui tm̃ curã habet. Vnus tm̃ iohãnes viennẽſis amiraldus nauibus ſexaginta inſtructis/ſcotos petere auſus eſt vt inde bellũ anglis inferret. Viſus ẽ rex ſcotus iohãnis aduẽtum moleſte tuliſſe: & quoad p eum fieri potuit tranſitus in angliã tardatus eſt. Interim tm̃ dũ delectũ militũ facit: francos cõmeatu iuuat. Nã inter anglũ ſcotumq; graues tum belli cauſę erãt. Paratis copijs ſcotus Iohãni tria armatoꝝ milia ex ſuis attribuit. Ingreſſi cũ ſcotoꝝ manu angliã frãci oia hoſtiliter incurſant: & depopulanť nullo illis occurrẽte anglo. Atq; ita ad droar dũ arcẽ pueniẽtes eã oppugnare cũ amiraldus decreuiſſet: ſcoti id ne faceret dehortabanť: pſuaſum ſibi habentes illã inexpugnabilem eſſe. At iohãnes loci naturã atq; munitiones diligenter contẽplatus: vnam ꝑtem aiaduertit q̃ arx expugnari poſſet. Igitur dato oppugnãdi ſigno: frãci (ſpectãtibus quaſi p ociũ ſcotis) in arcẽ irrũpunt. Ceperũt ꝑterea alias munitiones donec rex anglus arma in illos deſumpſit: tãto quidẽ numero vt iohãnes paucitate militũ inferior cũ intelligeret ſcotos remiſſo aio eſſe: in ſcotiã copias reduxit. Vbi fœmine cuiuſdam regię nobilitatis amoribus captus ammonitus tãdem ab ea ſcotia diſcedere: q̃ ſuſpectum eũ rex haberet. Cõſcenſa clam naui in frãciam ſe contulit. Perrarũ eſt francos aliena in

Pricipũ iniqtas.

Iohãnes viẽnẽſis i angliã ducit.

UVA. BHSC. IyR_235

gente gloriã cõparasse: qua arrogantia vel libido nõ ob scurauerit. Ex classe q̃ ad expeditionẽ aduersus anglos frustra cõparata erat: quota pars in scluse portu stationẽ habebat. Quã incẽdere p̃ francisc̃ attremẽ humilis cõditionis hoiem gãdenses instituerũt. Q d̃ vbi a scluse pręfecto certis indicijs aĩaduersum est dum autores p̃quirit: dãmum aufugerũt Duodecim tñ deprehensi capite puniti sunt: Apud dãmum erat aliquot anglorũ p̃sidium. Fugiẽtes Carolus psecutus dãmũ circuncingit: p̃ter eam partẽ qua palus est. Circũsidenti franco oppidani conuitia dicũt quasi ad eos superãdos timbelles essent. Sed postq̃ se oppugnari circũspiciũt mox de deditione cõsultãt. Atq; interim angli aliquot p paludẽ salutẽ petere visi sunt. Ea propter ad paludis exitũ miles positus q hostem trãsitu ꝓhiberet. Mox ad muros machinis admotis/ & muri pte deiecta: franci locũ expugnãt. In ea opes p̃multę p̃cio seq; inuẽtę. Frãciscus vero qui vrẽdarũ nauiũ negocium in se recepat gandauũ se recepit. At rex ad nauiũ p̃sidiũ turrim munitissimã apud scluſam extruxit. Tũ enĩ a regibus frãcis scluſa tenebaꝫ. Sed eã philippo burgundionũ ducĩ cũ carolus postea dedisset: illam flamigi comites ab illo tpe hactenus possederunt: nõ sine francoꝝ damno. Nã cum edito mediocriter iugo arx munitissima sit ĩ mare lõgissimũ ꝓspectũ habens: pelagi illius & terrę flãdrię imperiũ quasi sibi arrogasse facile credi põt. Scio frossar dũ scripsisse Scluſam priusq̃ arce munireꝫ fuisse guillermi de namurco q Philippi burgũdi cognatus erat: eãq; a guillermo cõparasse: data illi bethunia cũ agro adiacẽti. Moxq; ĩ colle qui scluſæ eminet arcem exędificasse. Est pene insula zelãdia quã rhenus in mare influẽs efficit. A cuius incolis angli gandenseſq; plærumq; iuuabãtur. Eos rex adoriri iubet: capti occisiq; ex illis multi fuere. Captiuis aliquot cum mortẽ carolus remitteret mori maluerũt. quoꝝ vnus q tãetsi sanguinis gradu alios cõtigeret: eos tñ supplicio afficere si saluus euaderet se obtu-

Scluſa arx francoꝝ fuit

Zelandia.

UVA. BHSC. IyR_235

lit. ¶ Itaq; imanis carnifex cõcaptiuos cõsanguineosq; necauit. Detestatus aũt rex hois impietatẽ pari eũ pœna plecti iubet. ¶ Per id tps sedẽte apud auinionẽ Innocentio septimo qui rarã nisi ex frãciæ regno obedientiã erat cõsecutus: & cardinales triginta ordinauerat: quibus grã dis sumptus opus esset: diui nichasij remẽsis abbate i frãciã misso dimidiatã oim eccliarũ ptẽ exigere conabatur. Cui cœpto scholastici achademiæ parisiẽsis restiterunt: missis ad carolũ oratoribus q põtifici sedictũ haud ęqnũ esse psuaderẽt. Audita scholasticorũ qrela: rex exportari. regno pecuniã vetat: & eccliarũ puentus in tris ptes distribui iubet. Vnã i eccliarũ instaurationẽ: alterã dissoluẽdis earũ obligationibus & debitis. Tertiam quotidianis ministrorum vsibus assignauit. Simulq; de his rebus arnoldũ corbiũ ad põtificẽ legat. Põtifex aũt edicti pœnitẽs ab exactiõe destitit. ¶ Postq̃ ex flãdria carolus parisiũ remeasset: brugẽses & qui ypras incolũt interceſſore iohãne dello aurato equite autores fuere pacis q̃ a carolo gandẽsibus tornaci data est: philippo burgũdorũ duce q̃ in comitatu flandrię succesſerat: assistente. ¶ Per id tps rex ysabellã bauari ducis filiã ambianis vxorẽ accepit. Venerat paucis supra diebus ex armenia i franciam turcos deuitãs loco armeniæ rex q̃ sollicitissime curabat francorũ anglorũq; cõtrouersiã cõponere vt duorũ potẽtissimorũ regũ cõciliatiõe parta: ipsi in turcos expeditionẽ ducere nõ recusarent. Eã ob rẽ caroli assensu i angliã pfectus ita egit: vt de mittẽdis ex hmõi cã oratoribus cõueniret. Itaq; calisiũ angli bononiã franci se cõtuletunt. In ea legatione diebus quinquagita frustra cõsũptis cum anglus pter honestatę pacis leges nulla non sibi arrogaret: discessum est. Cõtrahit ob eã rẽ Carolus nũerosam classẽ seq; ad anglicanam expeditionẽ instruit: pecunia a clero mutuo accepta: a pplo vero sine modo exacta. Erat carolo soror katherina quã biturigũ ducis filio despondet: cognationis legẽ põtifice laxante, Paratis apud sclusam

Nota.

Pontifi. cis romani ex actio.

Ysabella caroli vij. mater. Armeniẽ rex.

UVA. BHSC. IyR_235

ad expeditionē nōgētis nauibus:cūctāti attrebati carolō
Andegaueñ. ducis ignauia
pfecti classis significāt tps nauigationi accommodū esse
¶Qui ducis biturigū morā causatus:tandē ducē q̄ Parisij delitijs operā dabat:accersiri iubet. At ille Carolū litteris admonet:vitā in tuto & sine trisli sollicitudine agere nec i angliā traijcere festinet. Venit tñ ad carolū dux nō secus ac ludēs:ne in se militū odiū cōuerteret:¶At cum scluſam veniſſet:simulat quidē traijcere in angliam. Sed pigre ioculariterq; oia agens:ortis tandē grauibus ꝓcellis expeditionē dissuasit. Dimissa classe: cū omni belli instrumēto:ea oia i āglorū ptātē venere. Credidit patrueli nepos:& quā incredibili impēsa classem militēq; cōtraxerat repēte dimittit nulla publicę vtilitatis rōne habita. Plerīq; enī rex administrationē ꝓ ludo principes habēt. & quanti suę libidines cōstēt nō cōsiderant: qđ euenire ijs solet quibus ppli marsupia ęrariū sunt. Fuit nimirū huius classis nō facile supputanda impensa. Quippe ingētem cōmeatū cum supra modū haberet:naues quoq; ipse variis picturis decoratę erāt. Et auro mali ornabant: ita vt certarent ꝓceres:quis ditiore nauī veheret. Milites vero & numero nauiū & tāto apparatu exultātes atq; iactabū di:angliā iāiam victam desolatāq; eē inter sese gloriabāt.
¶Eisdem diebus regina filiū enixa est:Cui patris nomē inditum:quē immatura mors abstulit. Fato quoq; suo fūctus ē nauarrus rex carolus:euētu admiratiōe digno. Cū
Nauarri regi mors mirabilis.
longe senex esset:& calore defectus:lintheo illū insuēdū & aqua q̄ viua dicitur ꝓfundendū quidā suaserūt. Eā ei aquā efficacē calefaciēdi vim habere cōstans opinio est. Hoc suendi ministeriū dū sutor noctu exequit:filū eius (abrūpendi cā) ad lucernā admouēs: exceptā filo flammā:ad lintheū priusq̄ animaduerteret sutor raptim delabi videt. Nec mora lintheū oē subito exurit miserabiliter vociferante nauarro. Qui die tertio post continuo dolore maceratus extinctus est:plerisq; constanter affirmantibus:diuinā esse iram q̄ ꝓfidum regem digna suis sceleri

UVA. BHSC. IyR_235

bus pœna cruciasset. ¶ Fuit eodem tpe nauale aduersus anglos bellū: qui duce hugone dispēsario nauibus amissis: a francis superati sunt: hugone capto. ¶ Per eā tēpestatē duo ex familia petri alenconij ducis ꝓceres: iaquetus grisus: & iohannes carōgius singulari certamine pariſij dimicarūt. Dimicandi hæc cā fuit. Erat iohēs eques multa cognoscēdi auidus: ob id icidit illi animus aliquot sum pegrinandi. Relicta igit argētolij in pſico vxore: vt cōstituerat abijt. Iaquetus aūt grisus vel ꝙ meliorē q̄ formosa erat amabat: vel ꝙ iohanni nocuisse aliq̄n gauderet: diluculo surgēs argētoliū mira festinatione contēdit. vbi liberaliter exceptus: dicit videndę arcis cā aduenisse quā lōge speciosam esse acceperat. Iohānis vxor amicū viro suo hoiem reserato ostio in arcem sola intromittit. At grisus solitudiue loci audacior factus: renitentem fœminam stuprauit. statimq; libidine expleta abeunti grisо: tu inquit vxor fœdissime adulter stupri pœnas aliq̄n lues. Flagitiū aūt in aduentū mariti cęlauit mulier. Cui tā dē reuerſo iaqueti violētiam mœrēs detexit. Qua re turbatus iohēs: assumptis secū aliquot ex suis & vxoris amicis ad ducē alēconiū rē oēm defert. petitq; aut adulterū corripi: aut i certamē descēdere pugnę sortē experturus. Id vbi dux nō admittit: ad regiū ꝓlamentū quęrelā retulit. Diē certamini senatus edicit. Carolus rex ex edito solio duellū spectauit. Venerat quoq; iohannis vxor curru vecta. ad quā vir accedēs. Tu inquit mulier vnica testis ades illati in te stupri cuius grā duellum hoc ipe assumo. Dic palā: si iuste adulterū aggrediar. Mi vir ait vxor: meę in te fidei securus accede nihil tibi mētita sum. Ad hæc verba oſculo vxori dato carōgius in duellū ꝓcedit. Qui ęq̄stri cōgressu mox in fœmore vulneratur nec ꝓpterea segnior factus: in pedes desiliēs adulterū humo ꝓsternit atq; occidit. Quē carnifex ad patibulum tractū sublime illaqueat. Carongiū aūt mille francis: & annuo ducentorū frācorū stipēdio Carolus donat. Hac sorte interijt fœ-

Duellū ꝓ adulterio.

UVA. BHSC. IyR_235

dus adulter. At britonū dux iohēs de mōtefor ti accepto
Dux bri tonū fal lax. Clissonū conestabilē cōtrahēdi nauigij cā inbritanniā ad uenire: eū ad prandiū inuitatū remotis epulis in vincula cōijci mādat: neq; exemit donec ea q̄ in britannia clisso nus loca habebat: eius ptāti pmiserit: solutis insuper cētū francor⁹ milibus. Oderat ei clissonū dux ob id maxie q̄ iohēm britannicū caroli blesen. filiū ex anglia vbi annos quīq; & triginta patris loco obses extiterat liberauit: eiq; filiam despōsarat. Cuius gratia timebat dux iohannē bri tānię ducatū quē eius pater amiserat aliqñ armis vēdica turū. Inde liberati clissoni vultū dux intuitus: hæc inquit clissoni dimissio mihi patrieq; olim dāni nōnihil īporta bit Postq̄ ducis in clissonum dolos perfidiamq; carolus accepit: ad eum mittit qui illū in iudicium aureliā vocēt Die cōstituto nō aduenīente duce: clissonus ad regis ge nua ꝓcumbēs: cōtumaciā inquit iniquissimi ducis rex iu stissime nō ignoras. Tuum est mihi iniuriā passo iustitiā accōmodes. Ecce ducē ad singlare certamē appello. Et hęc dicēs pignus duelli exhibet. Vbi hęc a clissono dicta gestaq; dux cognouit: veritus ne instigāte clissono Caro lus bellū aduersus eū suscipet p nūcios Carolū orat ne si bi succēseat: q̄ aureliā vocatus nō affuerit. Fuisse arduis tū negocijs occupatū. Iā vero ociū esse: si per regis volun tatem liceat blesas aduētare: ibiq; corā regijs legatis pur gatū se facere de ijs q̄ regi ab aduersario delata essēt. Cō tinuit diu carolus rīsum. Deniq; placuit patrueles suos biturigū & burgūdię duces blesas mittere. Bostq̄ cōuene re: britonē arguūt eo⁹ q̄ in clissonū cōmisisset. Nullā illi grām dari posse: nisi ad regē cōcederet. Nō dubitauit bri to ducū pūtia atq; auctoritate fretus regē adire. Corā po sitū clissonus magnope accusat: q̄ se regio magīratu illu strē: & reipublicę cā in britānia ex regis iussu agētē: p sisa tā beniuolētiā ad epulas inuitatū cōphēderit: tādiu ī du ra custodia habitū donec arces & q̄ sua erāt eius ptāti di misisset. q anglo hosti amicus & fautor hēbat: iustū esse:

UVA. BHSC. IyR_235

aut illū duelli pignus recipere: aut pœnas subire debitas ꝓditori. Ad hunc modū excādentem ira clissonū duces ad modestiam reduxerūt. Nam in cōi regis consilio cām agi & prudentū snia diffiniri clissonus acqeuit. Acta cā est ab vtraq; pte magno certamine. Demum dicente ius cācellario dux arces rupis arianę: & lossellini cū tota ablata inde supellectili clissono restituere dānatus est centum miliū francoꝝ pœna cōiecta. ¶ Per hāc tēpestatē iohēs mōtesonus ordinis diui dñici. theologus magni nois doctor: ad ppl'm de diuæ mariæ virginis puritate contionatus: eam originali cōtaminatione reliq̄ humanæ ꝓpagnis instar fuisse infectam disseruit: Quē alter eiusdem ordinis theologus imitatus: cū rothomagi de re ipsa sermonem haberet: Ego inquit nisi palā ostēdero xp̄i matrē p̄ nę originis labē dū cōciperetur cōtraxisse: huetus appellari nō recuso. Est enim id apud frācos nomē ridiculum. Eā ob rē diu in cōsuetudine fuit vt eius ordinis frēs hueti a pueris passim vocarentur. ¶ Discussa in p̄sentia pontificis innocētij. vij. veritate ꝓcurante maxime Parisiensi schola: mōtesonus parisium redire: & q̄ de virgine temere p̄dicauerat retractare compellitur. ¶ Erat in lemouicibus anglus nigrum caput appellatus: q ex arce chaluceto incursiones crebro faciēs aruernos vexabat. Hic quadringentis delectis militibus contractis mōferrādū noctu ducit: sciēs oppidū nullo p̄sidio teneri. Ibi per obscurum noctis positis q̄ pxime muros isidijs: aliquot equites simulare se mercatores docet. & cū oneratis iumentis sub initio lucis mōferrādum ꝓficisci. Itaq; milites vt iussi erant ad pōtē q añ portam est ꝓgressi: patefieri sibi aditum orant ¶ anitores nihil de insidijs cōscij pōte demisso pseudo mercatores in suā pniciē admittūt. ¶ Nā porta occupata: milites districtis mox gladijs eos necauerunt. Nec mora q in isidijs erāt oppidū iuadunt oia in mortē atq; i p̄dā cōuertētes. Ea re ad sancertū mareschallum q tū in aruernia agebat plata dū illū copias mōferrādū mouere hostis

De btē mariecō ceptiōe cōtra p̄ dicatores.

Notami litarem astutiā.

UVA. BHSC. IyR_235

accepit: Curribus p̄da rapti ipsita & captiuis abductis: chalucetū ꝑpe remeauit. ¶ Venerat in curiam eo tēpore anachorita quidam portās in dextera rubram crucem vir austere & religiosę cōuersationis. Hic regem affari cū peteret: ab aulicis sępenumero ꝓhibitus est: verētibus ne vel dolo regem circūueniret: vel reuera spē aliqua sctitatis regium animum aliorsum traduceret. Perseuerāter tñ agens ad regē introduciꝫ: Cui se desup admonitum esse dicit: vt illū de vectigalibus tributisq; ānuis tollēdis cōueniret. Ni faciat: dei iram in ꝓximo esse: q̄ renitētem puniret. Sed neq; liberos vllos habiturum. Tūc enī tēporis regina cum filiam genuisset: ea vita decesserat. ¶ His anachoritę cōminationibus rex paululum ꝑterritus: vectigalia demere cogitauit. Sed vtroq; patruele biturige dico atq; burgūdo dehortātibus cogitatis abstinuit. ¶ Scribūt hystorici gheldriæ ducem nullis īte rueniētibus causis ad bellum regem ꝓuocasse. Id circo carolū in ducem mouisse quem agripinēsis archiꝑsul: & iuliaci dux a temeritate resipiscentem regi cōciliauerunt ¶ Remis deinde cōuētu habito: q̄ndē rex adoleuisset haberetq; ętatis et prudentie satis vt regnū sine alterius tutela administraret: visum: est consilij assessoribus ex reipublicæ cōmodo fore: si vno principe regnum gubernaretur. Igitur ad carolum oīa relata sūt: & patruelibus regimen interdictū. Egit tñ illis gratias carolus: q̄ eius negocia bñ gessissent. p̄catusq; eos est fidi i eū postea permanerēt. Illi magnis a nepote rege donati muneribus. Carolo valedicētes: alter in liguā occitanā cuius administrationē gerebat: alter i burgūdiā ꝓfectus est. ¶ Rex vero pisios petēs veteres regni instōnes recēsere iubet. Recēsitas p̄cipit obseruare. Inter eas i stitutiones (carolo ex flādria vt supradictū est reuertēte) mercatorū p̄posito scabinisq; parisianis: ciuitatis administratione fuerat interdictū: & ꝑtori vtraq; gubernacula assignata. Quē magīratū cū iohēs foleuillus hō sine controuersia eruditus & iustus gessisset: nō iscius quātę sollicitu

Admonitio de vectigalibus tollendis.

Notade ꝑturapariſienſi.

UVA. BHSC. IyR_235

dinis erat vtriq; officio iseruire. regem adit curas enarrãs q̃ bino magꝛatui incũberent. Alteri vix se satis esse posse. Orare vt vno se abdicare possit: Deputatur in eius locum iohãnes iuuenellus iter plameteos aduocatos boni noĩs & ꝓbitatis vir. Quem non ꝓpositum sed custodem ꝓfecture mercatoꝝ rex appellare instituit. Quo nomine parisianus ꝓses etiam nũc appellatur. Hic iuuenellus patre iuuenello de vrsinis natus: ex vrsinoꝝ nobili i latio familia genus duxit. Quẽ neapolinus mettẽsium eps eius frater in galliã: q; strẽnuus & belli sciẽs eqs eẽt: illexerat Qui aduersus anglos ꝓclara militię opa gessit. Deinde q̃escente paulo a bellis frãcia arma i turcos tulit. Ibiq; gl'iosa morte interijt. Iohẽs autẽ iuuenellus custodia ꝓpositurę accepta cum parisioꝝ libertates & priuilegia imunita cõperisset: rothomagenses imprimis in iudicium adduxit. Atq; ita reditegrata priore libertate: flumina quoq; sublatis impedimẽtis nauigabia fecit. Extruxerant enim pleriq; i mĩna amne molẽdina q̃ alueũ angustioꝛẽ ad naues deducẽdas efficiebãt. Hos iuuenellus deiecit: cõpensatione possessoribus facta. ¶ Dum hęc geruuĩ clemẽs põtifex carolũ p lr̃as orat ad se auinionem venire: vt de nepolitanis rebus vna cõsulerẽt. Cui se id curaturũ carolus rñdit Huius ad põtificem ꝓfectionis cã rex tributa exactioneſq; auxit: clerũ sine mõ ꝓmẽs. Nã cũ plus iusto liberalissimus ip se ꝓfusissimusq; donator natura esset: nulla illi ꝓfundendę pecunię rõ inerat: itavt q̃ rõciniorũ magꝛatus gerebãt veniẽtibus ad se fisci & publicę pecunię q̃storibus: dum i discretas largitiones libris ãnotatas ꝓdunt: hęc margini verba addebãt Nimis accepit: recupet. ¶ Et spes quidẽ ppo fuit leuãdę imoderatę actiõis p reginæ aduẽtũ: q̃ tũ coronãda parisij erat. Sed ab ãbitiosissimis & ꝓter mẽsurã largitoribus: tributi remissionẽ frustra expectes. Nõ ei tm̃ non diminutũ vectigal ẽ: sed sali maius adiectũ. Et patris monetã nullo illi istituto ꝓcio Carolus sustulit & nouã magno ppli dipẽdio cudit. Deinde auinionẽ ꝓfectus cle

Contra supfluas largitiones regũ

UVA. BHSC. IyR_235

mẽtẽ reuerẽter adijt. Apud quẽ aliquot dies cõicato cõ
filio cũ ludouicũ regni ſiciliæ dyademate põtifex deco-
raſſet Carolus in linguã occitanã venit. Cui p tholoſates
iter faciẽti fuxi comes apud meſierã q̃ prima ẽ fuxẽſium
Filij i pa ciuitas fidelitatis ſacra p̃ſtitit: & qa ſine liberis erat: here-
trẽ dol9. dem comes carolum inſcripſit. Fuerat aũt comitis filius
quem ex nauarri regis ſorore ſuſcepat. Hic poſtq̃ adole-
uit: patri detrahere cœpit: ꝓpterea q̃ parce atq; illiberali
eũ vt ip̃e cauſabaꝫ haberet. Accedebat ad idignationem
q̃ eius mr̃ comitis ſequitiã ituens e nauarra quo ſe cõtule-
rat ad virũ redire formidabat. Quare ad auũculũ i nauar
rũ per fugiens cõſultore nauarro: patri venenũ parat: non
quidem vt auũculus dicebat letiferũ: ſed quod patris ci-
bo admixtũ diſſidentem mariti animũ vxori reccõciliaret:
atq; ita domũ reuerſus: dũ p̃ter morẽ popinam ingredit:
venenatos pulueres cibis iſparſurus vaſculũ vbi virus cõ
diderat illi excidit. Qđ receptũ vnus ex comitis miſtris
medicinæ ꝓfeſſoribus exhibet: qui mox id mortiferũ eẽ
iudicantes: filium patri deferũt. Dep̃henſus filius crimẽ/
venenũ/& veneni auctores nõ celat. Quẽ capite dãnatũ
p tortorem necare pater iubet. Et hmõi eã orbus liberis
comes in regem queq; poſſidebat teſtamenti lege trãſtu
lit. ¶ Reuerſo in franciã rege cũ de bitutige duce freque
tes nũcij ad eum venirent auaricię illum accuſantes: exi-
mere ducem a linguę occitanę gubernaculo non tardat:
miſſo tholoſam petro caprẽſo nobili equite qui magr̃atu
Genuẽ amotũ ducem ppl'o ſignificet. ¶ Suaſus p̃terea a genuẽ
ſes ad ſibus carolus ſuppetias aduerſus mauros illis dare polli
uerſus cetur. Eam expeditionem borbonij dux libens excepit.
mauros Qui p̃ter pedites contractis mille quingentis equitibus
opẽ pe tanto diligentius ꝓfectus eſt/q̃to ad ciuilem quãdam di
tunt. ſcordiã frãcos principes magis iclinari cognoſcebat: Sub
duce militauerunt harricurię comes: admiraldus vienen
ſis cõciacus: & alij cõplures magni gñis hoies. Quibus ſe
ex ãglia veniẽs comes darbius cõiunxit. Ad tuniciũ fuit

UVA. BHSC. IyR_235

cõflictus & dura obsidio. Sed desperata expugnatione patentes cãpos xp̃ianus exercitus se cõtulit vbi sarracenus miles tẽtoria fixerat. Ibi dum pugnatur fugiẽtibus ñ dem maurís victoria xp̃ianis accessit. ¶ At quia diminutus esset exercitus & pestilẽtia laboraret: de repetenda domo consultant. Quod rex maurus suspicatus veritus ne id hostis simularet vt receptis viribus & redintegratis copijs mox acrior insurgeret duces per internũcios tẽtat si pacisciv ellẽt. Cõuenit vt captiuos maur9 restituereet decẽ ducatorum milibus p̃fectis copiaꝫ persolutis. Atq; ita inducię pactę sunt: & borbonius militem reduxit. ¶ Incidit per idem tp̃s iohãni castellę regi bellũ aduersus portugaliæ regem: & ducẽ lẽcastrię. Quãobrem borbonius a carolo i castellam cum exercitu mittit̃ qui iohãni suppetias ferat. Qui Borbonius auinionem primũ vt pontifici gratularet̃: deinde per narbonẽsem ꝓuinciam/barchinonã ꝓfectus est. vbi yolãta barrẽsis aragonũ regina cum suo viro rege agebat. Itaq; tã longis itineribus in castellã venit vt post bellum aduenerit Francis enĩ fere mos est citũ auxilium prõptũq; pollicerí: facto tardos esse. Borboniũ tũ iohẽs letissime honorificeq; excepit. Florẽtinis per id tp̃s opem aduersus galeatium mediolanensium ducẽ petẽtibus: seq; caroli ptãti dedẽtibus rñsum est. Inter regẽ ducẽq; amicitiam eẽ quam (non intercedẽte iusta cã) dissoluere indecoꝫ extitisset. At si mediolanẽsis iniurias illis facere pgat: subsidiũ se missurum carolus dixit. Expectatione sua frustrati florẽtini: ad armygnacũ comitẽ se cõtulerũt: eadẽ quę a carolo postulantes. Armigniacus tametsi postulata primũ recusaret: sibi tamẽ visum est vtile reipublicę fore si militũ per franciã palantium multitudinẽ in lõginquam ꝓuinciam duceret. Collecta igitvalida manu florẽtinis auxiliari cõstituit. Supatis alpibus/alexãdriam mediolanẽsis ditionis ciuitatem obsidet. Vbi audito comitis aduẽtu dux præsidium posuerat. Et in insidijs alteram armatorum turmam non procul ab alexandria esse

Florenti ni.

UVA. BHSC. IyR_235

impetrauit Iacobo verme copiarꝫ ꝑfecto. Cicunsedente vrbem comite: insidiatores quosdam ex suis leuis armaturæ lacessitum obsidētes alexādrini mittūt. In quos emissi armigniaci milites aliquot: dum longius eos persequūtur hostis ex insidijs prodit. Quod vbi aiaduertit comes laborantibus suis dum succurrit: Alexādrini eruptione facta comitē inter se atq; insidiantes circunuentum intercipiūt. Multis occisis ipe octo vulneribus acceptis nō multo post clamās: in manus tuas domine cōmēdo spiritum meū animā efflauit. Scribit frossardus comitē sudore iter ꝑliantem in aluetum pximum seceſſisse: vbi dum ex riuo fluētis aquę largius bibit voce defeciſſe: atq; ita ab hoste fuisse captū. De leprosis per eosdem dies puteos iterū venēno cōtaminare cōspirantibus supplicium sumptum ē.

Exactiones p frā ciā.

¶ Et cū vectigalium aut tributorum nullus esset modus omnia per franciam in rixa et cōtentione gerebantur. Et quod inexplebiliter tollebatur: non in cōmunē vsum sed i priuatorum quorūdam auidissimā auariciam veniebat. Quāobrem nulli non animo cōiectabāt quę superuenerūt incōmoda. Augebāt ꝑterea timorē inauditæ per illos dies cęli tēpestates & magna ventorum vi agitati in mari fluctus: qui i littora pisces euomebant. Auulsę quoq; magnæ crassitudinis arbores: & per aera loco trāslatę mētes humanas territabant. ¶ Inter hęc cum aurelianēsis ducatus ad carolum mortuo philippo peruenisset anno salutis millesimo trecētesimo nonagesimo primo: eum ludouico fratri suo assignauit/q̄q̄ ciuibus iureiurando se adegisset: ducatum sibi seruaturum. & regno perpetua possessione coniuncturum. Hic ludouicus tametsi adolescens esset/erat nihilominus quærēdi dñij appetens: ita vt puo tpe blesiā cōciacū & suessionis comitatum comparauit. Obeunte eodē tpe mortē dū manus abluit gastōe fuxi comite: q̄uis hęredē sibi carolū testamēto istituisset: ad quēdā tū comitis nothū excelsi aī vixꝫ hęreditas cū tota suppellectili rege assentiēte venit. Qui fide carolo præstita

UVA. BHSC. IyR_235

comes appellatus est. ¶ Paulo supra hos dies vãtadorũ in lemouicibus admodum munitissimũ castrum a biturigum duce recipitur. Id enĩ cũ gaufridus testanorus lõgo tpe occupasset duobus suis nepotibus alano & petro moriens reliquit. Qui frequenter a guillermo boutilierio & iohãne bolonanso vexati simulant se castrum relicturos similia francorũ decem eis soluerent. Quod postq̃ dux guillermo referente cognouit: nũmos ꝓtenus adnumerat guillermũ adhortatus a fraude caueat. Accepta pecunia alano guillermus significat se cũ pecunia aduenire. Est in castro turris fortissima in qua alanus triginta ex suis armatos locauerat vt venientes francos simul cum pecunia intercíperet. At guillermus doli ꝓuidus partem bonam suorũ in insidijs non longe a castro statuens: cũ aliquot armatis castrũ igressus portã asseruare iubet: & turrim q̃ clausa erat sibi reserari petit: alioquin pecuniã non se soluturum. Id postq̃ alanus diu recusat: vbi vim sibi asferri timet claues dat. Patente in turrẽ aditu ijs qui intus latebant si arma ponant vita salua ꝓmittit. Qua cõditione accepta inermes omnes prodeunt captiui effecti. Alanus autem & petrus ad biturigem primũ: deinde ad regem perducti capite puniuntur. Huiusmodi dolo dolus improbi hostis retusus est. ¶ Sub ad britonũ ducẽ iterũ narratio nostra cõuertat: q ꝑ omia perfidus & cõtumax: parlamento edicto (quod de clissoni iniurijs vt supra diximus latum erat) parere contẽnebat. Nec carolo (q̃q̃ frequenter admonitus) gerebat morẽ. Vnde incandescens Clissonus acerrimum duci bellum infert: dãnisq̃ plurimis britones afficiens. Ne vero tanta odia latius se ꝓferrent: carolus biturigum ducem cũ aliquot iureconsultis ad britonem legat. Qui hoiem inducant ne monetam aureãvt cœperat cudat: quod ei non licere secũdũ regum cõstitutiones ipse non ignoraret. Pareret ꝑterea plamenteo decreto quaten9 ad clissoni cãm attinebat/& ea restitueret quæ vi a clissono extorsisset: bello quoq; abstineret. His

Vãtadorũ capit.

Dolus dolo superatur.

Dux britonũ rebellis

UVA. BHSC. IyR_235

ab oratoribus expositis:,pceres q consilio aderāt: regem iusta petere arbitrati:ducē orant mādatis obtēperet. Ille duratus aio aurē recta suadentibus auertebat discedēsq; domū. Et ego inquit istos oratores in vincula conijciam Erat cū eo petrus nauarrus vxoris ducis frater. Qui ducis temeritatē intelligens sororē illico orat:viri ferociā cōpescat. Dehorteturq; legatis iniuriā facere: q̄ in eius pniciem facile redundet. Benigna mulier audito fratre ducē adit liberos secū ducens. Quorū cōspectu & vxoris prudentia mansuetior factus:morē inquit:o vxor tibi geram Conueniētibus postera die in ecclia ducibus: brito se ad regē nō multo post ,pfecturū rndit. Eo rnso cōtentus biturix:dimisso duce in frāciā reuersus est. Brito autem magno apparatu paucis interiectis diebus vt promiserat ad regē venit. Multis per eū ad excusandū ,ppalatis rex decernit ea oia expleri a duce oportere:q̄ plamētei iudices diffiniissent. Id ita se facturos brito clissonusq; ,pmittētes a rege dimissi sunt. Natus est sub his diebus regi filius. Carolus quē septimū ętas nra appellauit. ¶ Et richardus anglus rex pacē simulās lēcastrię ducē parisiū ad carolum mittit. Auditus est i cōuētu regio āglus q pecuniā richardo dissoluī q̄ ,p iohis regis redēptiōe restabat:aqtaniam insup oēm aureliano tenus restitui petebat. Hęc si absoluantur/pacē i prōptu esse q̄ ppetuo firma haberetur His ad insequentē modū rnsū est. Reddat rex anglus iohēm regē:obsidesq; qui sua culpa in anglia mortui periernnt. Cōpenset insup dāna p̄ daspq; a suis post fœdus initū per frāciā factas. quo fœdere richardus militē oēm suū ad se reuocare ,pmiserat. Pro his detrimentis carolū petere trigesies centū milia nūmū auteoꝝ. His si satis richardus faceret:regē ducis postu latis rnsurū. Lencastrię dux hęc q̄ accepisset suo regi relaturꝫ dixit. Inter ludouici aureliano rū ducis aulicos multū autoritatis hēbat petrus craonus clarus & potens eqs. Qui fama quę de ludouico circunferebatur adductus (Magię siquidē & sortilegiorꝫ studio

UVA. BHSC. IyR_235

ducem teneri pleriq; insimulabant) rē suo principi ꝓdit. Ea re idignatus ludouicus: ꝙ craonū id de se iudiciū facere arbitraretur eū domo emittit Ratus itaq; craonus tā insignē (ꝓcurante clissono) ignominiam accepisse (erat ei inter illos vetus simultas) aptam in clissonū irā vertit. Nā die festo xp̄i eucharistiæ: reuertētē a rege clissonū craoni satellites equo deiciunt: occidissentq; nisi in ꝓximā domum (tribus per nates acceptis vulneribus) se ꝓripuisset Dilapsi fuga satellites apprehendi pręter tris non potuerūt: qui iudicium capitis subiere. Craono dies dictus cū esset neq; cōpareret exilio dānatus est: & bona eius publicata. Aedes eni quas nō longe a templo diui iohānis in grauia habebat spectosas amplasq; diruere rex iubet: & i fundo sepulturā fieri parrochianoꝝ. Ipevero ad britonū ducē qui conscius illi erat perfugit. Quæ res carolo indignissima visa est. Accedebat ad indignationē ꝙ clissono fni plamenti sniam dux nō satisfecisset. His regis aīm asperantibus cōsilio cū suis capto / arma carolus parat patrueleq; suos biturigū & burgundionum duces accersit: causam indicās belli in britonē susceptī. Illi repentinū motum admirati ægre ferunt: ꝙ ipis absentibus tā difficilem expeditionem consulere quis ausus esset. Idq; in clissonū riueriūq; & nouiantum imprimis referebant q reuera tū impitabāt deducētes regē quocūq; libuisset. Clissonū in gentes opes inuisum ducibus faciebant. Nā cū ex vulnere accepto mori se iudicaret: testō cognitū est decē & septingenta francorū milia heredibus relinquere. Mirati ergo ducesvnde hęc sibi nisi ex pręda clissonus cōparasset Hanc ob rem regij consultores optimis quibusq; cū graues & infensi haberentur: Carolū ad sanctū germanū de laya relicta pisio educunt / rati silueſtri loco liberius quæ vellēt actitare. Scholastici nihilominus pisiaci studij quorū priuilegiis crebro derogabat: misso cū prudētibus suę cōitatis rectore: ad sanctū germanū cū pueniſſēt cācellarium orant dari sibi aditum ad regem: mandata illis esse

Craoni in Clisso nū ira.

Bellū in britones

Scholastici parisiēses

UVA. BHSC. IyR_235

quę necessario patefaciāt regię maiestati. Hęc cū sępenumero frustra postulassent: tandem cācellarius respondit. Arduis ꝓ republica negociis regē destineri. Ceterum de eorum priuilegiis non necesse esse anxiam gerere sollicitudinem: qñquidē regi curę erat studij libertas & quies.

Carolus ad cenomannos pergit.

Atq; ita nichil præter summā indignationem reportantes oratores domū reuerterunt. ¶ Non post habebat carolus in britones expeditionem: idcirco principio æstatis cenomānos petere copias iubet. Cuius cognito aduentu simulator beniuolentiæ brito: mox ad eū oratores legat mirari se dicens q armis instructus ad seueniret: nihil rebellionis in eo esse: ciuitates/ castra/ arces/ gentemq; britonum mandatis parituram illum regem se subditum esse. Erat tum carolo mens non admodum sana: ita vt male coherentibus verbis febricula vexatus iterdum loqueretur. Nullo igitur dato britonis nuncijs responso confestim in liberum campū paucis comitantibus egressus dū per siluam quæ cœnomanniæ ꝓxima est ꝓcedit: obuiū habet pannosum hominē mendico simile. Qui carolum intuitus: quo inquit o rex ꝓgrederis? Caue vltra pergas ꝓditus es. Et in potestatem hostis te traditurus sūt domestici tui. Ad hanc vilissimi hominis vocem carolus cogitabundus & tristi similis mussitare cœpit. Regem sequæ bantur adolescentes duo ferentes lanceam/ alter cassidē alter qui lanceam gestabat dormitans forte lanceam in

Carolus insanit

cassidem subsequentis procidere permisit. Quo tinnitu perterritus rex furia mox actus non secus ac in hostem in cidisset districto gladio obuios quosq; ꝑcutiēs quattuor interemit. Confestim igitur comprehēsus: ad diuersoriū perducitur: vbi mortuo non impari diu decubuit: iudicātibus medicis eum interijsse. Votis tamē & pijs cleri plebisq; supplicationibus deo religiosissime exhibitis paulum respirauit: & parisium reuersus est. Atq; ita cum nō satis bona valitudine esset: patrueles eius duces biturix & burgundus rerum administrationem sibi vendicarunt

Nota in itiū futurę dissentionis

UVA. BHSC. IyR_235

persequētes Nouiantum qui regij ærarij custodiam longo tempore habuisset. Ingrediens enim burgūdus regis palatium Nouiantū offendit: eumq; nomine appellans. Opus inquit mihi est pecunia. Tu centum milia francorum mihi ex regis opibus exprome. Nouiantus respōdit se pęcunię dīm nō esse: sed si ita regi collibuisset/ libēter deprompturum. Ergo inquit burgūdus morē mihi gere ne negas? Tuę illiberalitatis te propediem pœnitebit. Hic sūpta occasione. Nouiantus atq; Riuerius post aliquot dierum carcerem regia domo: & communione abstinere iussi sūt: Clissonus conestabilitatu amotus comite philippo duensi in eius locum suffecto. ¶ Per eos dies male habēti regi aliquid sp ludi iocorumq; (tristiciæ leuandæ cā) excogitabatur. In ædibus quæ blanchę reginę in suburbio diui marcelli erant hmōi ludi non sine quorundam exitio facti sunt. Aliquot non vltimæ nobilitatis aulici (inter quos ipse carolus fuit) villosas sibi ex tenuissimo lino vestes conficiunt: quas ad nudam cutē pice sibi agglutinantes: & quo fulgentiores essent pinguitudinis aliquid cōmiscentes/ siluestrium hoīm speciem non inepte repræsentabant. Nihil enim de omni corpore prēter faciem illis apparebat: quippe qui vndiq; pendente instar villorum lino tecti erant. Igitur ad hunc modum personati: cœnaculum facibus (quia nox erat) accensis ingressi cum choreas agunt flamma (casu ne an cuiuspiam dolo incertum est) in personatorum vestes incidens omnes momento cruciauit. Inter nobiles fœminas quæ ludos spectabant vna aderat quæ amplissima qua induta erat chlamyde regem complexa incendium restinxit: reliquis vel aduſtis: vel in puteos/ vel in fluentū se pcipitātibus. Nec cōpertū est cuius culpa tm flagitiū acciderit. In solas reginę ędes vltio processit q̄ solotenus equatę sunt. Eodē tpe regi sicilię neapolitanū regnum repetenti clemens pōtifex romanus decimā in clerę impartiuit. A cuius exactoribus q̄q̄ parisiensis schola ꝓuocasset: se tamē

Decima ꝓ Neapoli recuperāda.

UVA. BHSC. IyR_235

a tributo exibere nō potuit. ¶ De copijs vero militum q̄ sese in turmas quas societates vocabant rapinaviuentes constitutū est: vt bousſicaudus mareſcallus ptem in aquitaniam abduceret: ps comitis sancti pauli attribueretur ad bellū quod apud lucēburgum aduersus bohemorū regē gesturus erat: q cū obꝫatus comiti eēt/debitū dissoluere recusabat. ¶ Interea conuentus principum franciæ atq; anglię apud abbatisuillā habitus aliquid speratę pacis attulit/ita vt eius confirmāde gra cū carolus abbatisuillam.anglus vero calisium petijsset carolum solita furia corripuit ꝓpterea re infecta discessum est. Recepit ī gratiā per id tempus clissonum biturix dux. At cū inter auli cos variæ factiones essent. pro sua modestia iuuenellus mercatorum p̄positurę custos occurrebat: odientibus eū multis: quos in alteram partem nouaꝝ rerū spes abducebat: nec ab illorum mente philippus burgūdus abhorrere putabaꝫ. Itaq; ex burgundia delatores ꝓdiere/q iuuenellum multis criminibus accusarunt. De quibus burgūdionum dux inquiri iubet. Inuenti sunt corrupti testes triginta iuuenellū vno & pari testimonio accusantes. Inquisitione ad ducē delata: cum philippus rñdisset/supersatis ad hoīs damnationē esse si crimina ab ipsis inquisitoribus quos castelliti cōmissarios franci vocant: summatim scriberentur. Inscriptis criminibus cōmissarij abeuntes in cauponā vinariam dum vino indulgent: libellus inquisitorius ad extremam mensam negligenter ab illis dū cōpotāt relictus: in pauimentum cū cecidisset adueniēs domesticus canis libellum mādēs: in hospitis cubile deportauit. Quem cauponis vxor cubitum pgens pede offendit/maritoq; ostēdit. Ille inscriptione p̄plecta ad iuuenellū ꝓtenus ꝓfert. Cui postridie dictus dies erat ad vicennas iudicio se sistendi. Admiratus iuuenellus falsas in eū delationes: innocentię suę securus ad regē cū quadringētis Parisianis ciuibus pergit. Erat enim integritate optimis quibusq; cōmendatissimus/ita vt regius plamenti se

Iuuenellus mercatorū præpositus falso accusatus.

UVA. BHSC. IyR_235

natus aduocatus cām i eū dicere rogatus recusauerit q̄q̄ a burgūdo duce vt id faceret diligeret. Cām egit aduersus innocētē iohēs ādrognetus auernus: magnopere postulans iuuenellū in carcerem mitti. Cōtra iuuenellus cō stanti aīo respōdens: postq̄ de sua innocētia nōnulla protpe disseruit: nō inquit equū est sine inquisitionis libello hoīem in vincula rapi. Cui androgneto mox intulit accusationes testesq; præsto esse atq; inquisitores q ponē illum astabant cōspiciēs libellū petit. Illi se vicissim interrogātes / quis eoz haberet: rubore pfusi: obstupuere vehemēter. Rex (cui eo die melior mens erat) cōfictos i iuuenellum dolos intelligens: Abi inquit iuuenelle: te satis purgatū habemus. Missis p illos dies in britanniā oratoribus: qui ducē clissonūq; ad cōcordiā inducerēt: cū inanes reuertissent: burgundię dux in britāniam se contulit: cōtrouersiamq; omnē ita cōposuit / vt dux in franciā profecturus britonū gubernacula clissono crediderit. ¶ In iudeos rursus aīaduersum ē qui christianā pietatē aspernētes opprobijs xp̄ianos lacessebant. Aliquot ex illis per ciuitatis cōpita fustigatis milia scutoz. xviij. in fiscū retulerunt. Quę ad pontē qui patuus appellaī extruēdum impēsa sunt. ¶ Et cū a turcis impetus hungarorum rex Hēricus Caroli auxiliū petiuit missus ad eū est cum magnis copijs conestabilis duēsis comes. Qui hungariam ducēs: cognito quia turci relicto bello se in turciā recepissent: in bohemos impetū facit qui de religiōe & fide xp̄i nō recte sapiebāt. Habita de bohemis victoria prędis ditatū militē in franciā reduxit. ¶ De pace iteꝝ apud bolo niam franci angliq; cōuenientes: inducias quattuor tm annoꝝ posuere. Interea exercitatum volens reddere militē omne ludoꝝ genus prēter sagittādi carolus ,phibet: vt ad inducias fine si anglus negligens pacis esset: miles nō emolitus ocio: robustior ad bellū constantiorq; haberetur. Sagittariorum siquidē atq; balistatioꝝ tanta post paucos menses exercitatio atq; copia fuit: vt principibus

Expedi tio i turcos.

Exercet miles.

UVA. BHSC. IyR_235

viris timori esset: quare hoc exercitij genus non passim sed per insigniores tm̃ regni vrbes ꝓmissum est. ¶ His diebus cũ parisij ageret cardinalis lunensis a põtifice legatus: hi qui iuuenellũ falsis delationibus offenderãt sacerdotis eoꝝ cõsilio ad cardinalẽ ꝓfecti: culpę remissionẽ mœsti gemẽtesq; efflagitant. Qui pœnitentiã illorum insꝑnatus: eos a iuuenello quẽ offenderãt veniam petere iussit. Venere siquidẽ lintheis ne agnoscerent tecti ad iuuenelli ędes: a quo humanissime excepti postq̃ noiatim singulos designauit venia donant. Fuit scholasticorum parisiensis academiæ aduersus cardinalẽ de eccl'iastico scisma. scismate grauis cõtentio: ita vt illi nõ reuerẽter de põtifice verba facere auderẽt. Execrabilibus demũ censuris a cardinale prohibiti ęgre abstinuerũt: ¶ Obeunte mortẽ paulo post innocẽtio septimo patres qui auinione erant petrũ lunã põtificem ordinarũt bn̄dictũ illũ appellãtes. Ad quã missis a rege: & parisiensi schola oratoribus: qui de scismate tollẽdo illum hortarẽt: postq̃ vacui redijssent cõsilio parisij habito: cum nulla ad vnionẽ sanctior patet via q̃ si vterq; de põtificatu cõtẽdens se dignitate abdicaret: duces biturix & burgũdus ad bn̄dictũ auinionẽ leganť. Mittunť quoq; a scholasticis parisiensibus eadẽ cã nuncij. Hi bn̄dictũ cõueniẽtes memorãt q̃ incõmoda ex scismate cõtigissent: & q̃ post hac euẽtura timebantur nisi tm̃ ab eccl'ia discidium tolleretur. Vnicũ huic malo remediũ afferri posse: si ipse atq; aduersarius eius põtificatui cęderent. Bn̄dictus ad hæc oratoꝝ verba cũ se rite electũ pontificẽ esse rn̄dissет: nec spẽ de se faceret pacis: pseuerãtibus in ꝓposito oratoribus: ego inquit q̃quidẽ ad vnitatẽ cessio cũducere videtur cedã si idẽ fecerit cõpetitor anglus corarius. hic enivenetus erat: & gregorius duodecimus a suis sectatoribus vocabať. In hoc bn̄dicti ancipiti trn̄so oratores incerti: idẽtidẽ cõsultant qua rõne hominis ꝑtinaciam euincerent. Sed eoꝝ frequens conuentio bn̄dicto suspecta occasionem dedit vt auinione

UVA. BHSC. IyR_235

clam relicta in cathaloniam ꝓpere se cõferret: erat enim ex ea gẽte ꝓgnatus Igit̃ duces bñdicti absessu irritati ad regẽ remearũt. Qui relatione gestorũ accepta: ad diuersos xp̃iani nomis reges de auferendo ab eccl̃ia scismate nũcios mittit. Id postq̃ bñdictus intelligit placandi regis cã decimam illi ecclesiasticam nullo ꝓcurante donauit. Quam inuito & reclamante clero rex exigere cunctatus non est. ¶ Per superiores ꝓxime exactos annos. Cõuenientibus frãcis anglisq; oratoribus cũ fuisset de ysabella Caroli filia regi anglorũ despõsanda ꝓlocutum: & annorum triginta cõfirmatę essent inducię: Parisium ob eam causam venere ab anglo rege Rolandus corbiensis anglus admiraldus/ & Mõthiõ maresc̃allus: Guillotus quoq; stropus legationis principes. Et Rolando quidem regis anglí vicario data est cõiunx ysabella septimum annum agẽs: & cum in normannia chereburgum: & in britannia brestum hactenus angli occupassent: vtrunq; Carolo relinquere. ¶ De prodigijs eius temporis hęc relata ex lingua occitana fuere. Visam stellã esse grandẽ: quam quinq; minores stellæ hostili more persequi viderentur: & præter ea iuxta astare erę armatum hominem: manu lanceam gestãtem: ignemq; mittentem: qui stella percussa mox euanuerit. ¶ In aquitania auditas per celum voces: & armorum strepitus velut præliantium hominũ Quo tpe Bousscaudus maresc̃allus Genuẽsium administrationẽ regis nomine suscepit. papiamq; atq; placentiã insubriumvrbes duodecim equitũ milibus instructus cepit: & demum aduersus turcos constantinopolim duxit: vbi egregia militię opera edidit. ¶ Redeuntibus ex infœlici apud alexãdriam commissa pugna sexcentis militibus: qui sub armigniaco comite militauerant trãsmissa sabaudia cum ad dalphinatus angustias duce almerico fœneraco peruenissent: omnium rerum indigẽtes: peterentq; sibi ab incolis alimenta ministrari: quidã regionis illius proceres: contractis raptim copijs in illos non

ysabella septẽnis regi anglorꝫ desponsat.

Prodigia.

Genuẽses.

Reditus armigniacorꝫ ab italia.

UVA. BHSC. IyR_235

secus ac in hostes arma parant. Ea re ad almericū plata: ad dalphinates missis nūcijs orat liceat sibi suisq; p illoꝝ fines iter facere: distributis quātum ipsi decernerēt moderatis alimentis. ¶ Reiectis nūcijs: negant dalphinates illis subuēturos. Igit almericus cōuocatis ad se militonibus. Ecce inquit o socij omni ope atq; humanitate desti tuimur: ꝓcurrunt in nos armati dalphinates: & si in eoꝝ manus incidimus nō aliter q̄ latrones iugulabunt. Si viri sumus. p̄stat p vulnera glorioſe p̄liando occūbere: q̄ more reoꝝ strangulari. Insidemur illis & intercipiamus incautos. Mouētes dalphinates cū mox vltra ꝓgredi illos impediret magnis ignibus incensis: male cōstitutis excubijs obdormiunt Vigil aūt almericus vbi p exploratores de dalphinacū statu cognouit ordinatis suis sub diei lucē in hostē irrupit & cęde facta aliquot ex illis nobiliores viuos capit. Inter quos fuere auraycēsis princeps: valentinianus comes & viennēsis p̄sul. Victor almericus veritus ne ex fuga dalphinates se reciperent: & viarū fauces intercluderēt: captiuos liberaliter habuit. Impetratisq; dū transiturus esset alimētis a pricipibus quantū ipi ꝓ eoꝝ redēptione iudicarēt: a cæteris vero singulis argēti marchā accepit. Est eni marcha apud gallos libręs pars dimidia. ¶ Nōdum p eos dies inter frāciæ & anglię reges de cōditiōibus pacis cōuenerat. ¶ Idcirco ad idipsum Carolus Arderā: anglus guynas venit. Ad arderā vero conueniētibus regibus pacis fœdus ictū est. De quo aliud scribere non possum: qñquidē eius tpis scriptor id se nescire confessus est. Indicia multa regū beniuolētię visa: qualia sunt oscula/ dexteraꝝ tactus/ mutui amplexus/ amicissime appellatiōes. Carolū enim anglus patrē: Carolus anglum generꝝ vocabat: alternis p̄ciosissimis muneribus se donātes. Dū apud arderā reges consultāt: non visi añ id tēpus ymbres: grādoq; frequens cum vehementi vento irruentes quattuor sine intermissione horas principes in tētorio Caroli cōtinuerūt. Altera quoq; insequentis diei

Fœdus inter reges frācię & angliæ.

Tempestas.

UVA. BHSC. IyR_235

nocte insurgẽs subito ymbriũ & venti violentia: franci regis tẽtorij cẽtũ & quattuor funes & tigna quę tabernaculum sustentabãt. Anglicę vero mansionis quia demissiore loco distenta erat: quattuor tm̃ funes abrupit. Interea ysabella ad anglum deducit: & inde ab anglis insignibus fœminis quę ob idipsum ex anglia cõuenerant susceptа: calisium profecta est. Reges vero cum se cõuiuio apud ãglum recreassent datis atq; acceptis iuicem donis: alter franciam: alter angliã petit. Paulo supra hos dies rex hũgarus de turcis insignem victoriã rettulerat: cuius rei mẽores turci renouato bello expeditionem in hũgariam parant. Quãobrem sibi consulans hũgarus ad Carolũ missis oratoribus suppetias orat. Missi sunt cum ingentibus copijs Philippus artheſiensis conestabils. Iohẽs niuernẽsis Philippi audacis filius. Iohãnes bousicaudus: Iohẽs viẽnensis: Cõciacus: & alij francie nobilitatis ꝓceres: armorũ belliq; nõ exptes. Trãsmisso danubio ad hũgarum regẽ franci galterũ de rupibus equitẽ burgũdũ mittũt. petẽtes qd illos commodius facere liceret: quo ve itinere in turcos ducerẽt. Hungarus cui francorum mores cogniti erant/timẽs ne ꝓ arrogãtiã temere qcq̃ cõmiterẽt: turcorum in bello gerendo cõditiones modũq; galtero explanat. Nihil festinãdũ esse. Hũgaros q ꝓxime turcos icolent/se assuetos habere: quos primos hosti obiscere oportebat. Hũgari regis cõsilium parui habẽtes frãci: primas sibi pugnandi partes arrogant. Et lubrici ꝓ oẽs voluptates/vino ludoq; indulgẽtes: bonis oibus horrori habebãtur. ita vt dicere illis icole nõ dubitarẽt male illis aliqñ ꝓpter eorũ iniquitatẽ cõcessutũ. Vbi ingentẽ turcorũ multitudinem non longe a castello ticho in armis esse cognouerunt franci: ductore conciaco in eos nihil metuentes incurrunt: ceduntq;. Et castellum adueniente in adiutorium hũgaro expugnant. Deinde nichopolim munitissimam ciuitatem obsident. Vbi cum dies octodecim consedissent: quotidianis oppugnationibus obsessos vexan-

Expeditio i hungariam.

Insolentes frãci.

Turci.

C

UVA. BHSC. IyR_235

tes:nūciū accipiūt de turcorū aduentu qui instructis mili tariter aciebus in eos ꝓcederēt.Igitur cum hungaro rege degenere & mō ꝓliandi consultant.Atq; imprimis glo riæ cupidi franci primā sibi aciē(renuēte hungaro)depo scūt.id maxime cōtēdente conestabili qui grauiter fere ba t cōciacum superiore ꝓlio se ꝓtermisso victoriam de turcis habuisse.Itaq; in prima se fronte collocāt frāci quā sibi deberi rex cōtēdebat.ob eas maxime cās quas supra exposui:tum etiam ꝙ hūgarus suorum mores spectatos habebat:andaciores fore dum francos post se pugnatu ros confiderent:neq; terga daturos/metuentes a francis sequentibus cogi.Si contra fiat & ab ijs qui primam aciē ducerēt male depugnetur:hungaros statim fugæ se com missuros:Sano cōsilio insani franci non acqeuerūt.Igitur dum quid in castris turcorum fieret exploratum hunga rus mittit:acies instruuntur:francis primam sibi arrogan

Frāci fi defragi tibus.Erāt in castris francorū ex priore victoria turci ca ptiui cōplures/qbus tametsi(fide a francis accepto)spes eēt sui redimēdi:eos tñ illico frāci necant.Cōstitutis i mu tuo cōspectu aciebus:signo dato atrox pugna cōmittit:p liabātur accerrime xp̄iani:nec minus ferox turcus de pu gnabat.Cōciacus & iohēs viennēsis primariam in ea pu gna laudē meruere.Sed in francos irrumpens turcus cū

Cedunt tur a tur cis frāci. nostrorꝫ ordinem turbasset multitudine militū superior/ xp̄ianum exercitū fudit:fugiētibus hūgaris q in posterio re acie cōstiterāt.Capti sunt ex frācis & ad turcorum du cē perducti trecentum non mediocris cōditionis viri:iter quos iohēs comes niuernēsis.Conciacus bousicaudus & iohēs viennēsis.Ducebatur cōciacus interiore tantum tunica vestitus: & verberibus interducendū afficiebatur. Cui sic afflicto nudoq; chlamys (diuina ne an humana nescitur ope(iniecta est:q̄ ad tegumētum illi fuit.Coram positis captiuis/turcorum tyrānus eos mox occidi imprę sentiarum iubet.Bousicaudo tātum & iohanni niuernen si cum alijs duobus & viginti proceribus parcitum est.Illi

UVA. BHSC. IyR_235

propter ea q̄ turcis in pari fortuna quandoq; pepercis-
set. Huic q̄ magus quidam inter turcos: eum assereret au
ctorem futurum maxime christianorum cędis. Nam hic
iohannes burgundię ducatum post ea adeptus mirabi-
les in francia dissensiones & ciuilia bella mortesq; exci-
tauit. Post tam male gestum prælium: cum xp̄ianorum
cadauera iubente turco anno & mense vno humi in se-
pulta iacuissent: neca fera vlla/nec ab auibus cōtacta fūt
arbitrantibus hostibus id alimentum feras despuisse. Io-
hānis & suoꝝ cōcaptiuoꝝ redēptio ducētorum miliū au
reoꝝ nūmū fuit. Philipp⁹ vero conestabilis ipsa captiuita
te: atq; itē. Cōciacus interijt priusq̄ de redēptionis prędio
cōueniisset. Eius philippi cadauer aromatibus conditum
in franciā relatum in diui laurēti templo in oppido Deu
sepultum. Guido trimolus rhodi defunctus est vita: & in
eo loco sepulchro inhumatus Henricus barrensis orta in
venetijs pestilentia mortuus est. ¶ Sub his diebus ducis
britānię filius Caroli filiam desponsauit: cui milia franco-
rum trecenta in dotem promissa sunt. Sed nō multo post
exactis mensibus virgo defuncta est. Et francorum regi-
na per eos dies filium peperit ludouicum cui i baptisma
te Ludouicus aurelianorū dux nomen dedit. ¶ Nauar-
ro rege vt supra memorauī defuncto filius pacti memor
quod cum carolo pater inierat pampilonēsem ep̄m ad re
gem legat: terras repetens q̄ illi ex paterna hæreditate in
normānia pertinebant. Consultante de hoc rege: post di-
uersas snias ea vicit: quę restituendas nauarro terras aut
ei alioquin satisfaciēdū dicebat. Itaq; in vastinio nemorsū
datū: & cū ātea comitatus eēt: in ducatus dignitatē ē sub
limatū. Et in cāpania locis separatis milia librarum decē
nauarro assignata. Quo tpe maria regis soror religionem
apud poyssiacum p̄fitetur. ¶ Venere p̄terea a cōstan-
tino politano iperatore ad carolū legati aduersus turcos
opē postulātes. Quibus assensū ē orāte ludouico aurelia-
norū duce hanc sibi expeditionem cōmitti. Et baasacus

Nemor-
sū i duca
tū erigit

UVA. BHSC. IyR_235

turcorū princeps missō militię suę pfecto Carolū magnis muneribus donat. Venit quoq; (carolo remis agente) bohemoꝝ rex: videndi caroli tantum cā. Quem liberaliter exceptum & donis cumulatū rex habuit. ¶ Benedictus vero cui frāci in pōtificatu fauebant: licet pontificatui cedere crebris legationibus admoneret: ptinax tamē cōtra pstabat. Quare conuentu sacerdotū, pceruq; parisij contracto/a benedicto secedendum esse decretū est. neq; admittēdas post hac gratias ad beneficia adipiscēda quas romani expectatiuas dicunt. Ecclesias quę rectore carerēt a collatoribus petēdas electōes cōfirmandas etiā exēptiōis libertate. Ea a bñdicto discessiōe cognita: cardinales qui cum illo auinione erāt/ad nouāuillam sex milibus passuū ab auinione distantē se cōtulerunt: suo pontifice deserto. ¶ Carolo vt est a nobis memoratū mētis impoti duo ex ordine augustinēsium frēs mederi se posse iactauerūt. Quod quia gratum q̄plurimis erat. ad validinariū regem introducti/capiti aliquot icessionibus factis exipotēte morbūdum reddiderūt. Idcirco cōprehensi cum se medicinę prsus nescios esse cōfiterentur: ex prudentum cōsilio sacerdotij dignitate exutos: carnifex capite trūcauit. Quos ad id scelus excitasse philippum burgūdum fama vulgauit/ propterea q; ludouicus aurelianus iohēm bartēsem (qui burgundi studio ducebatur: & magus erat) igne cōburi pcurasset. ¶ Ottis eodem tēpore in anglia, pter ducis lēcastrię necē seditionibus: Hēricus eius ducis nepos cū i suspicionē aduersus richardū cōiurationis venisset: i frāciā se recepit: & a carolo honorifice est habitus ¶ Et per id tps auctore iohanne cremaldo alexandrino priarcha: decimam clerus psoluit. Supatis pterea alueis a deo flumia exūdauerūt vt ędes cū ijs q eas icolebāt effert pditis diluuio segitibus. Laboratum ē etiā grauissima p oēm franciā pestilētia: labēte anno salutis. M. ccc. nonagesimonono. Visus quoq; est cometes insolitę magnitudinis & vehemēter ignitus. ¶ Superuenere pterea āglis

Gre expectatiue Pseudomedici.

Differēcia inter anglos.

UVA. BHSC. IyR_235

sue calamitates rebellãtibus vualis. In quos dũ richardus anglorũ rex copias ducit: non pauci ex nobilitate in eum cõspirant: & ysabellam reginam imprimis in arcẽ munitissimam abducũt: duobus ex omni eius gallica familia obsequio quotidiano relictis. Seditiõe anglorum cognita: hẽricus quem ad carolum cõfugisse diximus aĩm intendẽs spem cepit res nouas moliendi. Clã igitur efrancia abiens ad ãglos fertur. Allexit ꝓtenus in suas ptes richardi amicos: datisq; ad ciuitates lr̃is/quibus regem multis crimina batur: paucis diebus magno satellitum numero stipatus incessit: supplicio quosdam ꝓceres afficiens: ita vt partim metu/partim Richardi odio/ppl̃i magna ps hẽrico obtẽperaret. Vbi res apud anglos innouari richardus accepit vualia relicta a suis quoq; relictus est: qui eũ in hẽrici ptã tem prodidere: Non ob aliam cãm magis q̃ q̃ cũ francis amicitia contracta caroli filiam vxorẽ duxisset: cherebur gũq; & Brestũ restituisset: pace ꝑter ppl̃i volũtatem concessa. His rõnibus in publico anglo⁹ cõuentu diffinitum est alio rege opus eẽ: hẽricũ magnis laudibus pleriq; effebãt: & añ oẽs cãturiensis archip̃sul/vt factionis iniquitatẽ aliq̃ religiõe palliaret: fialã ꝓmittit liquoris plenã quã ad diuũ thomam cãtuariẽsem ad sacrandos reges ãglos cælo allatã asseuerãt. Hẽrico per simulatã religionẽ fauere. & conciliatum sibi ppl̃m reddere sacerdotem voluisse credo. Eam fialã henricus postea nũcijs quos ad eum carolus miserat ostendit. Nec differt richardum tollere: Nã accitis quos richardo fidelissimos fuisse nouerat per eos richardũ necat: seq; regem fauẽtibus anglis instituit. Conscius tñ q̃ indigne richardi mortẽ carolus ferret: oratares ad eum legat: q de pace certo loco & tpe cõponenda cõ trauenirẽt Boloniam carolus/calisium hẽricus suos misit. Qui de pace frustra disceptãtes paucor⁹ dierũ inducias edixerũt. Acceptus est eodẽ tpe a carolo honorificentissime cõstantinopoleos ímpator: qui visendi regis causa Parisiũ aduenerat. Quem apud luparã diuersatum tantum

Prodũt angli richardũ regẽ suũ Anglorũ i suũ regẽ pfidia.

Figmentum sacerdotale.

UVA. BHSC. IyR_235

auctores scribūt/eius cām aduentus aliā nō ponētes:non est tamen dissimile vero ea cā venisse:vt in turcos grecię minitantes francos cōmoueret. ¶De ysabella quę richardo nupserat carolus pater sollicitus:gueuillum & iohānē blanchetum ad hēricum mittit: qui eam ad se reducerēt. Qui dum reginæ cām diligēter cōstanterq; agūt:anglus in carcerem illos asseruari iubet. Vbi blanchetus ęgritudine cōtracta moritur. gueuillus post diuturnam valitudinē cruēti vomitus sanitatē recuperat. Eo ex āglia reuertēte: hēricus ysabellam callisiū mittit. Vbi receptā franci ad patrem pduxerunt. ¶Circiter id tpis mēse mayo p belloua corū agrū grando frequēs ad anserini oui magnitudinē: tonante cœlo segetes quatit. Et celestis ignis apud vincēnas in reginæ puerperę cubiculo decidēs thori corthinas cōcremauit. Sequēti mēse iunio per dies nūdinarę dyoni siani edicti par grando tabernas atq; officinas mercatorū cōplures cum bona publicarum ædiū parte:quas halas vulgus vocat diruit/atq; proculcat. ¶Carolo nō cōualescēte:duces ludouicus aurelian. biturix & burgūdus de administrādis regni negocijs simultates exercebāt:& burgūdus ludouico maxime iuidebat. Irā insup auxit aurelianus dux qui amicitia cū duce gheldrēsi nesciētibus principibus cōpata:gheldrēsem quingentis eqtibus stipatum in parisiorū agrum deduxerat. Nec inferiores copias burgūdus cōtraxit:ita vt in apertas inimicitias odium ꝓdire nemo dubitaret. Biturigū tamē dux tanto occurrens malo tpariū remediū attulit reconciliatis ad tps furētibus principibus. ¶Apparuit per eos dies a septētrione ardentissimus cometes q timori multis fuit:non ignorātibus id ꝓ nostricō eē grauioris in republica calamitatis. Enimuero nō multopost aurelianus dux publicis gubernaculis a carolo qui tū meliusculus erat prefectus est. Quā dignitatē consecutus mox ad rapinas se cōuertit:quo suis ad soluēda vectigalia & tributū cōpellēs:clero ad eā seruitutē cōpulso. Re cognita remorę archipsul ducis auaricię occu

Oratores ab Hēnico āglo captiui.

Celi tēpestas.

Simultas inter principes francos.

Cometa

UVA. BHSC. IyR_235

rit. At contra senonensis archiep̃s excõicatione feriebat aureliano non parentes: tam diuersa erant hoim studia: vt non lege non charitate/sed cõcupiscentia sua & sacerdotes & ꝓceres in diuersa traherentur. Fauebat maxime benedicto aurelianus: & ab eo factã esse discessionẽ molestę ferebat. Quãobrẽ schole parisiensis odiũ in se cõtraxit. Nec diu post rebus p̃fuit cõibus: cõstituto burgũdionum duce qui regnũ administraret. Recepto magistratu nouam mox exigendę pecunię formam philippus excogitauit: sed ab antistite remẽsi admonitus destitit. ¶ Aurelianus postq̃ magistratu amotus est: ad lucemburgum contendit. Et cum lothoringiæ dux mettensesq; bello decertarent: sollicitam nauauit operam pacem componere honorem inde muneraq; non parua referens. ¶ Apud britones defuncto duce: vxor eius vidua henrico anglo nubit. Quæ dum traiscere in angliam cum tribus quos habebat liberis parat: philippus burgundus magnis itineribus in britanniam pergens receptos filios ad regem perduxit: iohannem dico richardum & arturum. ¶ Aui nione vero cum benedictus palatio non egrederetur tametsi obsidione liberatus esset: veritus tamen inimicorum insidias se in arce continebat. Sed cum id carceris speciem esse reputaret: roberti braquæmontis ope clam inde educitur. Nascitur hoc tempore anni. M.cccc. secũdi ex ysabella regina carolus filiorum regis caroli quartus. Cui patre defuncto regnum miserandis calamitatibus attactum obuenit. Cõstituitur item conestabilis (mortuo sancerro) carolus albritus. Qui adepto magistratu: arces nonnullas in lemouicibus ex anglorum dominatione eripuit. Renataq; est inter aurelianum burgundumq; de administrandis rebus controuersia. Quam occurrentes viri sapientes pro tempore sedauerunt vt nemini pricipum seorsum: sed oĩbus pariter respublica crederetur: non secus q̃ si ad paucorũ moderationem monarchia redacta esset. ¶ Tria per id tp̃s matrimonia cõtracta fuisse

Nota de vniuersitate parisiensi

Vxor ducis britonũ viro mortuo: henrico ãglo nubit

Carolus septimus nascitur

UVA. BHSC. IyR_235

inuenio. Carolus ludouici aurelianí filius ysabellam quę richardo anglo nupta fuerat vxorem accepit. Iohannes caroli regis scdo genitus: bauarri ducis qui hannonię comes erat filię copulatus est. Margaretam autē regis filiā iohannes britonum dux licet ętate minor in matrimonium duxit. Et philippus burgundiæ dux vltima nature p

Iohānes burgundię dux

soluit: relicto Iohanne niuernensi multoꝝ maloꝝ futuro autore. Nam patrisloco burgundus suffectus: postq̄ fidelitatis iura carolo prestitit perditorum hominū cōsilio ductus: aduersus aurelianū ducem inexpiabili odio ferebatur. Erat itaq; aurelianus excelsi animi & magnaꝝ reꝝ appetens: & qui imperium affectaret: ꝓpterea lucemburgum ꝓfectus aliquot oppida atq; arces cepit/ de se opinionē bonā faciens: quasi imperio idoneus eēt. inde aūt quasi glorię satis suæ fecerit digressus: auinionē ad bene dictum venit: laturus opem pontifici quem schola parisiensis dignitate amouendum magnopere contendebat. Magni siquidem nominis atq; auctoritatis per id tēpus schola ipa habebat: ita vt scholasticū offendisse piaculū esset. Inter itaq; multas simultates cū res tota frācoꝝ ad ciuilem discordiā inclinaret: nemo nō fere studebat scholæ fauorem atq; beniuolētiā sibi cōparare: eo melior ętimandus quo litteratorum maiore auctorirate iuuaretur.

Carolus sauosius

Erat ergo per eos dies parisianis scholasticis plurimum nominis atq; æstimationis. Eniuero dum ad diuā kathrinā q̄ scolasticorū appellat supplicationē haberēt: qdam ex familia Caroli sauosij autati equitis equo p lutum vectus: vnū ex scholasticis luto inquinauit. Quē ꝓtenus ira feruens scholasticus pugno pcutit. Ad vociferantē seruū cū reliqua sauosij familia armis instructa ꝓcurreret scholasticos insectans cū ad ecclesie vestibulū successisset: nescio quis sagittā temere ad maiorē vsq; aram dum ad rē diuinā se sacerdos parat emittit. Quā scholastici iniuriā vlcisci ꝓperantes: ita apud iudices agunt: vt sauosij ędes vnde familia ꝓdierat solotenus dituerētur: ipse vero exu

UVA. BHSC. IyR_235

laret. ¶Inter principũ simultates regina ad aurelianum ducem magis spectabat. Igitur meldunũ venandi causa comitante eã duce)pgens:fratri suo ludouico bauarię du ci & montaguto mandat dalphinũ cui aquitania cõmis sa erat:vxorẽq; eius burgũdi filiam ad se ducant. Nec ca ruit suspicione regina id imperasse vt filium dalphinum vna cum vxore duceq; aureliano/ in germaniam tradu ceret. Ea re ad iohannem burgundum perlata ipse cõtra cta amicorum manu. Interdiu noctuq; perseuerãti itine re parisium venit:ratus dalphini egressũ prepedire post q̃ abijsse cõperit:festinans apud giuisiũ non procul a cor bolio vicũ euntes consequitur:Recusante bauaro dalphi num reducere:burgundus vi facta dalphinum recipit:& apud arcẽ luparã seruat. Quãobrẽ aurelianus collectisce leriter sex hoim milibus vicẽnas cũ regina ingreditur. Io hanne Parisij agente quẽ bona populi pars sequębatur: sperans eius ope vectigalia tolli. Res tota ꝓrsus ad p̃liũ inclinabat:sed interueniẽte mõtaguto homine modesto & prudente in gratiam duces redierũt. Et ne eoꝝ animi renouato liuore exulcerarentur: aurelianus in aquitaniã aduersus anglos:burgũdus ad calisiũ expeditionẽ duxit Extruxerat ad oppugnandũ calisium iohãnes: auctore mõcoquęro equite aruerno:miræ magnitudinis fabricã ligneã:q̃ suppositis rotis facile quoquouersum ꝓmoueri posset. magna enĩ spe ducebatur oppidi capiendi. Aure lianus aũt cũ burgũ in aquitania circũualasset: audito q̃ a burdegalla auxilia obsessis venirent:obsidionem soluit. Nec multis post diebus carolus vtrũq; ad se vocat fati si cut est mortale hoim genus iprouidus. Nã redeũtem no ctu domũ aurelianũ ducẽ q̃ puerperę reginę gratificatus erat:satellites duce Radulpho auctouillo interficiunt:p xime barbetę portã dextra manu amputata:in quẽ humi deiectũ cũ ex ducis aulicis vnus sese dñi ꝓtegendi causa ꝓstrasset:ab iterfectoribus trucidatus ẽ:nono kalẽ.decẽ bris.anno salutis.M.cccc vii. Homicidę vero pessimo fa-

Mors aurelia ni ducis

a.23 R
N.36 te

UVA. BHSC. IyR_235

einore patrato: in ędes artheſij comitis vbi iohannes bur
gundus diuerſabatur confugiunt. Excito ad ducis ne
cem clamore atq; tumultu: vicini occiſi corpus in pro xi
mas ędes inferunt. moxq; ſceleris immanitas per ciuitatē
circūfertur. A duolāt repēte ludouicus ſicilię rex/duceſq;
biturix & borbonius qui cari ſui cadauere cōſpecto indi
gnātur pariter atq; illachrimant. Poſtera die dux ad cele
ſtinoꝝ monaſteriū pōpa efferī: ſepeliī celebri i ſacello qđ
poſtea inſigni pictura honeſtatū eſt. Comitabantur fu
nus quos dixi principes & dux ipſe burgundus: quā ne
cis auctorē extitiſſe nemo dubitauit. Nā criminis inqſito
res robertꝰ tuillerꝰ & petrus orfaueriꝰ cognito q̄ octouil
lus ad diuerſoriū iohis burgūdi cū ſuis participibus ꝓfu
giſſet: quia in principū domo hominem p̄hendere abſq;
dñi aſſenſu non licebat ad burgundū qui apud neellā cū
aliſs ducibus cōſilio aderat ſe cōferūt: pulſatoq; hoſtio in
terrogati qdnā vellēt. ducis inquiūt burgūdi petimus aſ
ſenſum: vt eius bona cū venia hoiem ſceleratū i eius ędi
bus p̄hēdamus Hic erat quē petebāt aquę baiulus cuius
inſidijs atq; archanis delatiōibus necis conſcij vſi ad ho
micidiū fuerant. Cognito quid peterent inquiſitores bur
gundus expalluit. Q đ ſiciliæ rex callide percipiens ſeot
ſum iohannē rogat: ſi necis in ſe culpā vllam haberet. Io
hānes vindice cōſcięntia admonitus lachrymas cōtinere
non potuit: ſeq; & crimē apit: moxq; cōclaui tanq̄ corpis
curandi cā egreſſus ferociſſimi equi miniſterio vſus ſe ex
ciuitate ad ſancti maxentij pontē ꝓripuit: quo trāſmiſſo
pontē diruere iubet: vt ſe ꝓſequentibus viā p̄cluderet. Eo
die attrebatū puenit miliaribus fere cētū a pariſijs diſtās
Elapſo parricida veritus carolus ne ſceleri ſcelus burgun
dus adiungeret: ſeq; tuēdi gratia anglorū ſocietatem ex
peteret: biturigem ducem burgundi patruum ad eū mit
tit qui hominem bene ſperare hortaretur: bellum omni
no diſſuadens. Itaq; iohannes tota hyeme ſe abſq; vllius
belli apparatu nunc in flandria nūc in artheſio continuit

UVA. BHSC. IyR_235

Necis causas burgũdus cõplures diffamauit. Q đ Aure-
lianus scilicet regnum affectasset: & magos adhibuisset a
quibus gladios duos & anulum acceperat: q̃ carolo regi
dum beluaci ageret ostensa eũ tota cæsariæ expilatũ &
paulopost decidẽtibus sensim vnguibus imbecillẽ reddi
derũt. Habuisse p̃ter hęc virgã q̃ semel a fœmina conspe
cta: eã efficiebat libidini ducis audientẽ: Fuisse quoq; eo
rũ lũdor autorẽ vbi carolus fere exustus est inisciẽte au
reliano facẽ in villosas vestes quibus lusores psonati cho
risabant. Procurasse insuper apud põtificẽ bñdictũ trede
cimũ caroli a regio fastigio missionẽ: q̃ vt mẽte impotẽs
ita corpore valitudinarius esset. His addebat burgũdus
grauia ab eo cõcepta & accepta vectigalia: qbus aduer-
sus regẽ se potentem nimis exaltabat. Vtcũq; hęc burgũ
dus resciureit: ea tñ nõ aliter q̃ cõpta: p iohãnẽ cui parui
cognomẽ fuit theologũ doctorẽ publica cõtione parisij
habita disseminauit. Ip̃e nimirũ existimo inuidisse aure-
liano burgundũ ne reipublicę præ se magis idoneus pu-
tareť. Inuidia siquidẽ pares maxime exagitat: sed alia p-
sequamur. Hyems; aũt p totos duos mẽses decembrẽ &
ianuariũ solito horridior fuit. Vbi aũt se terra (incipiente
vere) laxauit: & se flumina glacie cõcreta dissoluerunt: tã
ta glaciei fragmẽta ingruerunt vt mole sua põtes deijce-
rent: exundantesq; annes domibus ꝑstratis incolas cum
pecoribus abducerent. ¶ Administrabat p id tps leodiẽ
sem eccl̃iam iohãnes bauarius guillermi hollãdiæ & hã-
noniæ comitis frater. Et cũ præsul & subdyaconus esset/
nullo tñ die rẽ diuinam fecerat: suę nobilitati detractum
iri forte ratus si presbiterio more sacris se altaribus addi-
xisset. Recusantẽ id pro suo officio facere leodiẽses Tra-
iecti ptinaci obsidione cõcludunt. Igiť guillermus vt fra-
tri subsidio esset: cõtractis ex sua gente copijs/ burgũdũ
p nuncios orat in auxiliũ venire festinet. Nã guillermi so
ror burgũdo nupserat. Nõ aspnatus orantẽ: iohãnes ex-
ercitum cogit: seq; cũ guillermo sociat. Præmittuntur in

Quam-
obrẽ io-
hannes
dux bur
gundiæ
Ludoui
ci aure-
lianẽsis
necẽ ꝑ-
curauer-
rit.
Iohãnes
parui.

Hyems
horrida.

Leodiẽ-
siũ stra-
ges.

UVA. BHSC. IyR_235

agrum leodiēsem leuis armaturę milites qui sata vicosq; incēdant. vt hoc dāno pmoti leodienses cōibus patrię in cōmodis (obsidione dissoluta) succurrere cogerent. Flagrātibus passim agris leodienses qui in obsidione apud trāiectum erāt in hostē mouent. quē in planicie cui hay-lebagno vocabulū est inuentū plio adoriunt & vincunt milibus sexdecim ex suis occisis. Victoria ad carolum regem plata: timēs ne burgūdus victorē exercirū ad parisios duceret quibus erat tūc tēporis acceptissimus: assūpta cū suis liberis vxore turonū se transfert: comitantibus eum francoꝝ primoribus principibus. Quod vbi Iohannes burgūdus cognouit: Guillermū hānonię comitē sollicitat secū in franciā cū exercitu proficisci: non aliam ob rē q̄ vt regem & dalphinum cui filia eius nupta esset pari siū reuocaret. Erant guillermo multę causę quā obrem a bello abhorrebat: affinitas atq; cognatio. Burgundo ei guillermi soror matrimonio cōiuncta: regineaūt cōsobrinus ipse erat: & filiam eius vnicā sibi hęredē alter ex caroli liberis desponsauerat. Eam ob rē ad pacem ꝓcliuior vltro citroq; oratoribus missis: regē carnotū ꝓficisci impetrat: quo Iohannes ad eū venire non differret. Carnoti conuentu habito: Burgūdus cū carolo aureliano duce ducis occisi filio pacisc̄itur: iurantq; vicissim duces: nunq̄ posthac inimicitias i alterutrum exercere. At lōge secus non multo post tēpore accidit. Nec fidei obseruātia: nec iurisiurādi religio irritatis animis momentum hebuit vllum. Parisiūm tamē carolus reuersus est.

De schola parisiensi.

¶ Quo tēpore duos ex schola Parisiaca scholasticos propter cædem a se factam cum guillermus tignouillus parisianus prāses ad patibulum noctu appēsos strangulare iussisset: ne si segnius fecisset homicidę liberarentur: coactus est (schola apud iudices suā ignominiā psequente (scholasticos patibulo depositos (osculo mortuis exhibito) & leticię impositos ecclesie restituere: aurigāte carnifice q equo insidēs lineā instar sacerdotis vestē induerat. Eoꝝ scholasti

UVA. BHSC. IyR_235

cor̃ etiã nunc sepulchrũ in potticu diui maturini Parie-sis cũ epigrãmate visit. ¶ Eadẽ tẽpestate bousscaudus qui genuẽsibus Caroli noie pręfectus erat copijs indigẽs Gaucurtũ a Carolo ad se cũ valida manu missum in pedemonte excepit duxitq; placẽtiam. qua recepta: pado traiecto mediolanũ mouet. Cui iohãnes maria mediolani dux pacato animo occurrit: atq; in ciuitatem admisit: fide illi subiectionis & obedientie tanq̃ regis vicario pręstita. ¶ Dum hęc mediolani a bousscaudo gerunt marchio mõtisferrati & comes frãciscus (a diuonibus aliquot genuẽsibus) ciuitatẽ occupãt occisis frãcis quos inuẽtos habuerunt. Et arce quã castelletũ vocant recepta: thole tonẽ arcis p̃fectũ interimũt. Quod vbi mediolani nũcia tum est: ciues in francos cedẽ meditant. Sed eius rei certior factus Bousscaudus militẽ in armis per eã noctem excubare iubet. nec cessat continenter per vrbẽ cũ armatis incedere. Mane facto ducis fidei ciuitatẽ sub iureiurãdo cõmittit: atq; ciuitate egredit. Abeũtibus frãcis mox a fide atq; iureiurando mediolanenses decisc unt: & frãcos qui laxandi animi causa mediolani restitetant deprẽhensos iohannesmaria perfidus sui canibus deuorãdos obiecit. Bousscaudus Genuã recuperare conatus: cũ frustra se niti intellexit/ ad pedemontium principẽ cũ gaucurto & copijs profectus est. Quorum egregia opera cõtra marchionẽ mõtisferrati vsus princeps: nonulla oppida arcesq; cũ cepisset: franci alpibus superatis ad Carolũ reuertũtur. Erat tum parisij nauarrus rex qui cũ burgundo societate inita turbatiora omnia fecit. Montagutum enim regij palatij pręfectũ: qui illorũ coeptis obsistebat grauis & fidus imprimis cõsiliarius capite damnant censore petro essaro Parisiorum prępositio. Qui mox ex nuarri atq; burgundi sentẽtia ærarij regiæ pecunię administrationẽ vsurpauit: deputatis ex sua cognatione q̃ Carolo in officijs palatinis obsequerentur. Officio quidam amoti & suis fortunis spoliati ad aurelianum ducem Ca-

Lõbardorũ in francos psidia.

Rex nauarre burgũdi socius.

UVA. BHSC. IyR_235

rolum abierunt de duce burgũdo querimoniam ꝓferentes: qui nihil eoꝝ q̃ carnoti iurata erant obseruaret. Qua re percitus ira aurelianus: suaꝝ partiu. ꝯ ꝓceres accersit Cõuenere ad eũ in arce vicestrię non longe a parisio duces biturix borbonius & alenconius: comites vero richemontus/alibretus/conestabilis/armygniacus: & alij non pauci proceres. Quibus animus erat suorum iniuriã vlciscẽdi. At contra burgundus nõ ignarus quid aduersus eum aurelianus moliret: parisium petit copias secum ducens: castris inter siluanectum luparãq; vicũ positis. Burgundo frater erat. anthonius dux brabãtinus qui solertissimo studio curauit ducum cõtrouersias cõponere: nec destitit donec mutuo se amore principes cõplexi aios se rociamq; ponerent. Rebus vtcũq; sedatis: Burgũdus in Picardiã abijt relicto Parisij petro essaro qui ciuitatẽ moderaret. Hic ad suã tutelam lanios quos ministerio vsuq; Macellarij parisienses sanguinarios esse sciebat in consortiũ admittit aduersus aurelianę partis sectatores: præhendit imprimis vinetũ despinosum equitẽ auratũ: quẽ captiue truncatum patibulo tandẽ suspẽdit ꝙ aureliano faueret: Quam aurelianus iniuriam non ferens: collecto exercitu hanum primas copias ad ꝓsidium mittit: imperans vt burgundi inceptationibus obsisterent. Qua re cognita Burgũdus cõ cõtractis ex flãdria sexdecim hoim milibus obsidere hanum festinat. Concussa mox tormẽtis porta: q̃ ad sanctũ Quintinũ ducit cũ corruissẽt: hi qui intra oppidũ erant ad aurelianũ duce qui apud channiũ agebat se recipiũt. Desertũ ꝓsidio hannum postq̃ flamingi populati sunt in flandriã conuersi nõ vi nõ ꝓcibus neq; vllis minis a burgundo retineri potuere. Eapropter ad anglos missis nuncijs auxilium impetrat. ¶ Aurelianus aũt ratus ꝑ burgũdi absentiã patrisios sibi adituros: ponte apud verberiam facto: ysaram amnẽ trasmittit. Inde ad sanctum Dyonisium: quã auraicẽsis princeps Iohãnes cabilonus burgũdi noie occupabat/mouet. At quia nõ multum munitus

UVA. BHSC. IyR_235

locus erat deditione facta princeps auraicensis iureiurã do adigitur: nullo vnq̃ tpe aduersus aurelianũ arma capturum. Interim gaucurtus sancti clodoaldi pontẽ nocte suffuratus est. Id vbi aurelianus cognouit suarum copiarum partẽ ad pontis p̃sidium collocat. Nec segnior burgũdus per pontẽ melentũ Parisiũ vadẽs: postridie q̃ ad ciuitatẽ venit sancti Clodi pontẽ recuperat: occisis mille ꝓpe b ritonibus pontis p̃sidio ab Aureliano deputatis. Quibus priusq̃ subsidio aduenire ponte iam burgundus potiebat. Nocte insequẽti remeãte Parisium burgũdo: aurelianus extructo e cõspectu sancti dionysij supra sequanã põte: castel dunũ ꝓpere se cõtulit. At burgũdus assũpto carolo rege: atq; dalphino/ stampas ꝓmouet: oppidumq; occupat. Prẽmisit inde puisetam belsiæ oppidum cum duobus hoim milibus Iacobum marchiæ comitẽ in quem Barbazanus cum Gaucurto quadringẽtis milibus stipatus ex Aurelianis adueniens: comitẽ capit: captũ in arce bituricẽsi seruat Reliqui audito comitis infortunio stãpas ad burgundũ redierunt. Qui vna cũ rege & dalphino ad parisios se cõuertit: dimisso domũ exercitu: angliscq;. Duces aũt biturix & Aurelianus animad uertentes burgundũ auxiliares sibi fecisse anglos: & nũc dimisisse: albretũ confestim ad henricum angliæ regẽ ire iubẽt: qui auxiliũ ab eo petat. Audiuit nõ illiberaliter anglus albretũ: & Thomã filiũ suum clarentiæ ducẽ & cum eo eboracensem: iohannẽ cornubiensem cũ octingentis equitibus & sagittarijs mille in frãciam ad duces mittit. ¶ Interea dũ hęc agunt Iohẽs burgũdus cõceperat aio bituriges obsidere: atq; ob id ipsum dominum de Hely cũ bona militum manu Linieras præmiserat. Quod vbi dux borbonius accepit ex bituricensi ciuitate sub lucem mouens/ copiarum ductorem inuadit. sed dilapsus in arcem suos prædæ borboniorum obiecit. At burgundus assidue regem dalphinumq; secum ducens: dum de obsidendis biturigibus cogitat: dunũ regium sexto a bitu-

UVA. BHSC. IyR_235

regibus lapide imprimis capit. Deide poſtq̃ ad vnã ciui-
tatis portã dies quadraginta fruſtra cõſedit. Alterã q̃ ſan
cti priuati dicitur circũuallat. Eo ad eũ ſe cõtulit cũ ſexcẽ
tis militibus ſicilię rex ludouicus qui partiũ eius erat. Cete
rũ vbi dalphinus certũ de anglorũ aduentu nuncium ac
cepit: molitur priuſq̃ ſecũ biturigibus hoſtis cõſũgeret di
ſcordias cõponere. itaq; cõuenientibus ad colloquium
apud rochas nõ lõge a charitate pricipibus: cũ ſe vãterã
vbi rex agebat cõuenire ꝓmiſiſſent nõ cõparuere: pro-
pterea q̃ delatũ eis fuerat ſi eo ꝓficiſcerent capiendos
eſſe: & antiſſiodorum in cuſtodia mittẽdos: & tandem
necãdos. Tãto aũt flagitio cum Petrus eſſarus magno-
pere repugnaret de re ipſa duces certiores effecerat. At
angli ligere traiecto audientes pricipũ recõciliationẽ cũ
nemo illis ſtipendiũ ſolueret: Bellũ locũ cum mõaſterio
populantur & abbatẽ captiuum abducũt: Angoliſmorũ
ꝓterea comitẽ quẽ in angliam miſſum cẽtũ miliũ librarũ
pecuniæ loco q̃ eis debita eẽ dicebant obſidẽ tenuerũt
annos duos & triginta. Erat autem ducis aureliæ frater.
¶ Burgundorũ factio coneſtabilẽ eo tpe ſancti pauli co
mitẽ inſtituerat: qui apud ſanctũ Remigium de plantis
Normãnię vicum Gaucurtũ prelio ſuperauit: quadringẽ
tis alterius factionis occiſis. Anno ſalutis Milleſimo qua
dringenteſimo decimotertio. Quo anno lanij & carnifi
ces Pariſiorũ quos ſcoriatores illa ętas appellauit autore
burgundo ſeditione facta ſymonẽ cabocheũ & iaqueuil
lum cũ Iohanne trecenſi medico ſibi ducẽ ꝓficiunt: atq;
his ductoribus ad ducis aquitani ędes profecti cõplures
ex aulicis quos noie ſcriptos habebant furentes ſibi tra-
di petunt. Eius clamoris cauſas neſciens dalphinus ad
burgundum qui corã aderat orationẽ vertẽs. familiã in-
quit meã quã hic furens ppls depoſcit tuę fidei iohãnes
ducendã quo voles cõmitto: donec ferocia hæc deferue
ſcat. Recepit burgundus ex ducis familia quos carnifi-
ces voluerunt: eoſq; domũ ſuã preſens duxit. ¶ Eodem

Burgun
di iohã-
nis ne-
quitia.

UVA. BHSC. IyR_235

die petrus essarus q̄ sc̄ī antonij ꝑpugnaculo p̄erat fide a burgūdo accepta q̄ nullo incōmodo vexaretur propugnaculo egressus captus & vinculis habitus est. moxq; ꝑ pugnaculū recipientes latrimolus & Enguerrādus bournouillus cuncta quę essari erant prędantur & exportant. Prehensionis essari causas burgūdus in vulgus dissemināt: illum regijs officijs abusum contra leges esse. Monetam diminuisse ex quo furto peculium sibi ingēs diuitiasq; comparasset. Pulchre equidem in puerbio galli habēt: canem tum rabidum dici cum paterfamilias mactare decreuit. Ducitur ad supplicium essarus & capite plectitur. Obtinuere tamē amici vt sepulchro iferretur quod apud diui Maturini Parisiēsis ędem iuxta primarium altare visitur. ¶ Nec satis fuit Burgundo Iacobum riuerium eqtem nominatissimum in vinculis interijsse vel (vt creditū est) trucidatū esse nisi etiam mortuo caput fuisset amputatum Necatus est p̄terea petimetuillus ex ducis aquitani familia genere illustris. In nobiles quoq; fœminas quę reginæ famulabant carnificū sęuitia grassata est: burgundo auctore: cui maxime assentabat Iaqueuillus publicam ad ministrationē affectās. ¶ Sed hęc flagitia nō ferentes Hēricus de mala primus parlamēti p̄ses: & iohēs iuuenellus aggregata sibi ciuium non imbecilli manu: regem dalphinum numq; adeūt manifestātes p̄sentis temporis iniquam cōditionē: necis plena oia esse Apud pditos hoies regnum atq; imperiū extare. ¶ Magistratibus tm̄ licere: quātum illi p̄mitterent: ducē Aurelianum vernone cum suis in armis esse: qui cōcordiā bonis legibus non recusaret. Periculis nisi occurrat rēpublicā pessum breui ire. Presidentis oratiōe excitus dalphinus ducibus Biturige & borbonio acersitis: vna cum populo qui ad eū cōuerat egressus: familiam a se abductā & reginę fœminas recusante burgūdo viuculis emittit. Carnifices autem dalphini potētiam metuentes hac atq; illac dispersi in burgundi terras perfugerunt. Nec cunctatus dalphinus aurelianum ducem ad

Essarus necatur cū alijs

D

UVA. BHSC. IyR_235

se vocat. Quod postq̃ burgũdus accepit: veritus ne aduẽniens hostis de paterna nece iudicium postularet ciuitatẽ abire constituit explorans quo id modo sine suspitione facere posset. Itaq; per Carolum sauensum regi admodum familiarem regem venatum in bondisium saltũ educit: quo cum & ipe pergẽs animum induxerat in picardiã regem traducere. Sed stipatus rex magna parisiensium ciuium manu abduci non potuit: atq; ita burgundus per compendium sueſſionemq; iter faciens prẽsidijs impositis artheſium petit. ¶ Interim aurelianus aduẽniens parisij hibernauit: cui se belli & pacis socios ludouicus siciliæ rex & dux andegauus cõiunxerunt: remissa burgũdo filia quam Ludouici filius desponsauerat. Et quo amicitię arctius vinculum esset: Carolus regis filiorũ quartus Mariam andegaui filiam accepit vxorem. ¶ Principibus mutua amicitia conciliatis: rex compendium quod a burgũdo prẽsidio tenebatur: recepit Inde Sueſſionem ducens: quia (dum ciuitas oppugnatur) Nothus quidam ex borboniorum familia sagitta iugulo ictus interijsset: Sueſſioi prędam militi data est: Nec ab ecclesijs temperauit furor militaris. Sueſſione direpta Carolus laudunum se contulit. Quo niueruensis comes burgundi frater aduẽniens regi fidem dat nullo tempore suppetias laturũ fratri. Profectus inde rex ad sanctum Quintinum viromãdorũ validissimum oppidum nuncium accipit de burgũdorum aduentu. quos iohẽs adæ attrebatum venire iussisset aduersum quos prodeũtibus barri borbonijq; ducibus cum Alenconij atq; armigniaci comitibus: Captis inter fugandum aliquot burgũdis & guydone de barro: reliqui tãdẽ attrebatum peruenere. Quo rex mouẽs obsidione attrebatum circũcingit. Demũ p hollãdię dominã q̃ Burgundi soror erat rebus cõpositis: rex parisiũ remeauit. ¶ Eodẽ tpe apud cõstantiã rheni ciuitatem synodus vniuersalis habita est. Vbi iohãnes vigesimustertius ob crimina sibi obiecta in insula marci prope constantiam custodiæ

Sueſſio diripit

Attrebatũ obsidetur.

UVA. BHSC. IyR_235

traditus pōtificatu priuaꝝ. Nec multo post gregorius duo decimus & benedictus. xiij. qui se pontifices pertinacissime predicabant dignitate pōtificia se abdicātes liberam eligendi pontificem potestatē concilio præbuerunt. Ele ctusq; est otho colūna qui martinus quintus appellatus est. Postq̄ annos circiter quadraginta ecclesiavero pasto re caruisset. ¶ Et venientes ab henrico angliæ rege ad Carolum oratores cum peterent Catherinam Caroli fi liam suo regi darivxorem: responsum acceperūt non esse carolo ocium huic rei animum intendendi: quāobrem di scedere in angliam parati oratores duci se harfleū petunt non q̄ breuior (vt ipsi simulabant) per eum portum naui gatio esset, sed reuera quia nouerāt Hēricum classem ad traijciendum in franciam exercitum instructam habere: cupere ꝓpterea locum exploratum sibi esse vt portus na turā munitionemq; suo regi referrent. Nō multo post tpe hēricus harfleū ad nauigat. ¶ Vbi stoteuilla arcis belua censis prefectus: baqueuilla & lyonetus braquemōtus p̄ sidio affuerī cōcedēte paulopost ad eos Gaucurto. Asta bat ad subsidiū apd̄ caudebecū cū mille qngētis eqtibus bausscaudus: apudq; honfleū quę arx i cōspectu harflei sita est: agebat cū totidē armatis Albretus conestabilis: vt egressos nauibus ad frumentationē & pabulationē an glos ꝓhiberēt atq; iterciperēt. ¶ Sed nihil cōmeatus di scedēs domo hēricus omiserat. Adeo eī rebus necessarijs classem oppleuerat: vt nihil foris petēdū esset. Itaq; tam p tinaci obsidiōe frācī circūsepti Harfleū hosti dedunt. Ea lege: vt tūc liberi facti si priusq̄ Hēricus Calisiū repeteret a frācis nō iuaderet: se captiuos calisij repētarēt. ¶ Reli ctis ad harflei custodiā p̄sidijs Hēricus Calisiū versus cū suis cōtēdit. ¶ Id postq̄ conestabilis Albretus cognouit carolo idicat. Igitur mittunt p oēm frāciā nūcij qui nobili tatē ad arma vocēt aduersus anglos qbus cum priusq̄ ar thesio abirēt p̄lio decertare Carolus cōstituisset. Interim albretus & bousscaud⁹ marescallus abauillā petētes qnde

UVA. BHSC. IyR_235

cim totos dies anglum tranſmittere ſomã amnẽ ꝓhibent ¶ Deniq; inuẽto inter corbiã peronãq; traiectu/amnẽ hẽ ricus trãſmittit. Indignati ꝓpterea frãci ꝙ hoſtis ſine vlla concertatione ab eis dilaberetur: duces Barri atq; borbonij & niuernẽſis comes anglo diem ad prẽliandum p caduceatorem dicunt. Quirem ſibi acceptam eſſe ſimulãs prẽliãdi ſe poteſtatẽ facturum eſſe ꝓmiſit. Sed fefellit hẽ ricus expectantes francos/& per bellam querẽ caliſium petere ꝓperabat. Qua re cognita duces viam hoſti prẽcludunt: atq; ad regem qui rothomagi erat mittũt præcãtes prẽlio adeſſe curet At biturigũ dux non cõtentus totis copijsvno in loco pugnam indictam eẽ memorq; clades apud pictauos acceptę: Carolum rothomagi cõtinuit ſatius eſſe dictitans p̃lio tantum vinci: q̃ & p̃lium vna cũ rege amittere: Nihilominus franci caſtra apud blãgiũ metãtes hoſtem vltra ꝓgredi ꝓhibebãt parati oi mõ manu cõſerere. Verũ anglus impetratisvſq; in craſtinũ inducijs acies interim inſtruxit. Venit interea ad francorũ exercitũ aurelianus dux cũ duce brabãtino: cõfluentibus inſup vndiq; militibus francis: Prius tñ q̃ acies ꝓcurrerẽt duces ad hoſtem miſere guyſcardum daiphinum hugonẽ de traſſy & petrum de hely ſciſcitatum quid daturus eſſet: ſi libet abire in angliã pmitteret. Rñſi (prẽter aurelianũ ducem) nemo cõſcius fuit. Ad inſequẽtem aũt modum ſuas franci acies ordinauerunt. Primã frõtem agebãt albretus & bouſſicaudus mareſcallus tria eqtũ milia habẽtes. Hos ſeqbant iprimis aurelianus dux cũ ſexcẽtis eqtibus. dux borbonius mille ducẽtos eqtes ducens. edouardus dux barri ſexcẽtis militibus ſtipatus. niuernenſis comes mille ducẽtorũ hoim ductor. Poſt hos ordine compoſito incedebãt robertus barrenſis & daumallus comes cum quadringẽtis eqtibus. Comes deu trecentis prẽerat Totidem ducebat vandemontus comes. roſſius comes ducentos. Aderat quoq; Anthonius Brabãtinus dux frater iohãnis burgũdi quẽ hannoniẽſes ſequebantur. Nam ex ſuis per

Blãgiana pugna & clades.

UVA. BHSC. IyR_235

paucos eduxerat. Iohanni barrēsi lothoringi ducis fratri ducēti parebant. In subsidijs dextrum cornu richemontus comes & cū eo sexcenti equites tuebantur. Sinistrum vindocinensis comes totidē stipatus armatis asseruabat. Armatorū summa nobilium decē miliū fuit p̄ter peditū/ & humilis cōditionis hoim ingētem multitudinem. In anglorū exercitu mille quingentos eqtes: & peditū sagittariorꝫ octodecim milia esse fama referebat. Ordinatis acie bus albretus validā equitū manum anglos adoriri imperauerat: ducibus gaufrido bousicaudo/grauilla/trimolo/ heliq̄to borbantino/iohanne dāgeno/aleammo chāpeo roberto thralo/& pichone de turre. Qui protenus mouētes neglecto albreti imperio ad primum conflictum fugę perpetuo se dedecore cōmiserunt. Anglus aūt explorato francorum statu: cum eos negligēter agere: quosdam ad ignem (velut frigentes) torpe (id eni sub extremo octobri mense gerebatur) alios per agrū palantes equos curare: & ad pascēdum ducere quasi hostem tam ꝓpinquū parui ęstimarent ipe in icōpositos signo dato repēte suos educit. Mox atroci cōmisso plio: cecidere francorꝫ milia quatuor gñe illustri. Anglorꝫ quadringēti cū duce eboracēsi henrici fratre. In hostis potestatē viui venere aurelianus & borbonius duces: Comites deu: vindocinensis & riche mōtus cum bousicaudo mareschallo: quos in angliam hē ricus captiuos duxit. Prelio non affuit dux britonū licet librarū cētum milia ad stipendium militum a rege cū ciuitate maclouiensi accepisset: donatus insuper esset aureo equo cuius frenum sellaq; gēmis plurimis atq; præciosis ornata erāt. Eius equi p̄ciū quinquaginta miliū aureorū fuit. Blāgiana clade affectus rex francus: armygniacū comitē conestabilē istituit hoiem potētem atq; armis strennuū. Qui armygniacēsiū copijs instructus: ad regem cōfestim venit. ¶ Per eosdē dies iohānes burgundorū dux cōtracto exercitu cū trecas accessisset missis ad eū regialdo dāgeno/& iohāne malestreto brioci epo: offert caro-

UVA. BHSC. IyR_235

lus picardię administrationem si in anglos bellum gerere non recuset. His respōdet se ꝓpterea venisse vt regē dalphinumq; generū suū conueniat. Reuertētibus nūcijs rex cū hominem armatū ad se admittere nollet: litteras illico ad vicinas vrbes dat: ne burgūdū accipiant. Latiniaci tñ q ad sequanam parisiēsis agri sunt ducem & exercitum intra oppidū admiserunt: vbi ab idibus nouēbribus vsq; martij nonas hibernauit. Interim circiter dñicum natalē dalphinus obijt mortem: tumulo apud diuam Mariam parisiensem ipositus. Defuncto dalphino armygniacus & tanguidus de castro parisianus ꝓtor ciuitatis custodiæ designant: & Carolus pontiuiaci comes regis filius prefectus parisiorū quem capitaneū appellant institutus: missis ad hannoniæ comitem oratoribus vt carolū qui dalphinus iam esset & cuius curam gerebat ad præfecturam obeūdam parisiū deduceret modo burgūdus absit q rerū administrationem magnope affectabat. ¶ Tradūt hystorici figismūdū alemanię impatorē eodem anno q fuit domini quadringētesimus decimusextus supra millesimū ad carolū deide ad hēricū cōciliandæ pacis cā incassū venisse. Quo tpe apd valemōtē armygniacus cū vicecomite narbonēsi āglos fugauit quadringētis occisis. Fugiētem dorsetī comitē hērici patruelē: dū marescallus lorguyacus icautius pseqtur: ducētos ex suis e cōspectu Arflei amisit. Sigismūdus cū in anglia eēt: venere ad hēricū nūcij de suoꝝ apd valemōtē cede. Eapropter aio æger atq; indignabūdus: imperatorē de pace nō audiuit. ¶ Interim male a frācis aduersus anglos nauali bello ad sequanæ ostia pugnatū est: duce vice comite narbonēsi & mōtenaio. Eius icōmodi cā in piqtū de haya/ & riueriū boulignū refertur: qui cū istruēdæ classi/ & soluendis militum stipendijs ꝓpositi essent segniter agentes nec militē nauibus iposuerāt: nec a terra aliquot onerarias naues subduxerāt: cū i cōspectu hostis apparuit. A rothomagis insup sedītio surrexit: occisoq; raolo gaucurto ciuitatis prætore

UVA. BHSC. IyR_235

arcẽ ciues circũsederant: cuius prefectus erat iohẽs bor-
bobonius pratelli dñs. ¶ Erat eo tempore Andegauiæ
dalphinus ad curandum funus soceri sui siciliæ regis qui
rothomagensium defectione cognita carnutum se con-
tulit: vbi nuncium accepit Burgundos sanctum florenti-
num obsedisse. Igitur aduersus illos Guidonem torseyũ
cum octingentis equitibus & baliſtarijs mille confestim
mittit. Occupauerant iam oppidum burgũdi: oppidanis
se illis sponte dedentibus. ¶ Propterea frãci impositio ar
ci firmissimo presidio discesserunt. Rothomagensesautẽ
cognito dalphini aduentu demissiores effecti seditionis
culpam in milites transferebant a quibus quotidianis af
fecti essent iniurijs. Admissis rothomagẽsium excusatio-
nibus dalphinus eis veniam dat: istituto daumalo comi-
te qui ciuitati atq; arci p̃sideret. ¶ Interea dum rothoma
gi hęc a dalphino geruntur: angli ad touquam quę vali-
dissima est in normannia arx / castris positis eam timide
segniterq; ab ijs qui intus erant defensam capiũt Et bur
gũdus eodẽ tẽpore nũciabat parisiũ cũ ingenti exercitu
aduentare. Inter hæc dubius dalphinus cui potissimum
occurreret: decreuit parisiũ proficisci: vix ciuitatem intra
uerat ecce burgundus vãuis: & apud burgum reginæ ca
stra facit. Armygniacus autem & qui cũ eo parisij erant
quottidianis illũ eruptiõibus lacescentes: damnificantes-
q; castra mutare coegerunt. Propterea ad montem leri-
cum mouens castellum certis cõditionibus recepit. Inde
invastinium contendens cũ pussiacum frustra obsideret
carnutum copias mouit quam sciebat a dalphino recen-
ter defecisse. Angli preterea cadomũ / fallesiam baiocas /
& sanctũ laudũ subiugant. Nec stetit in fide coniugali re
gina cãm sumens q̃ a dalphino atq; armygniaco dãnis
iniurijsq; offensa fuisset. Nam cũ grandẽ pecuniam diuer
sis tẽplis seruandã credidisset: cãcellario eius & guillermo
cãteo & iohãne picardo scriba thesaurũ ꝓdentibus armi
gniacus & ꝓuincię p̃ses iohẽs louuetus ea sibi rapuerãt.

Touq̃ arx ab glis capi tur.

UVA. BHSC. IyR_235

His caufis excita mulier burgundũ ex carnoto accerſit. Qui feſtinantiſſimis itineribus ad regem ꝓfectus a turonenſibus recipitur: captis theſauri ꝓditoribus qui multa ſe pecunia redemerũt. Et cũ iohẽs vinonetus arci ꝑeſſet eã nulla vi impulſus burgundo pmiſit. Mox ꝑ turonorũ loca diſpoſitis ꝑſidijs: reginã cũ filia eius katherina carnotũ adduxit. Inde ioingny ſe cõtulit. Quẽ ad yonẽ annẽ vſq; cũ ſexcẽtis ſupra mille equitibus ꝓſecutus armignyacus: quia increſcẽtẽ ymbribus amnẽ trãſmittere nõ poterat retro conuerſus eſt. Senonẽſes tũc tpis burgũdorũ ꝓtes ſecuti a rege defecerãt. eã ob rẽ Pariſiani duce Tanguino eorum ꝓtore ciuitatẽ illorũ obſident. Qui circũſeſſione arctati cũ de deditione faciẽda obſides dediſſent:

Auraicẽſis princeps

audiẽtes ſubſidiũ illis a burgũdia venire deditionẽ ad obſidũ ꝓniciẽ omiſerũt. Nã eoꝝ obſidibus capita ſecuri percuſſa ſũt. In linguã occitanã ꝑ id tẽpus auraicẽſis priceps burgundæ factionis opinatiſſimus ſectator: expeditionẽ deſumpſit. In quẽ dũ aruerni viuariẽſeſq; arma parant: ip ſe magnã regionis ptẽ occupat: ꝑter villã nouã & belloca rũ.

Iohis vil leriꝰ cru delitas.

¶ Anno deinde xꝑianę Milleſimo quadringẽteſimo decimo octauo menſe mayo: iohãnes villerius inſulę adę dñs: trecentis bellacibus atq; ſanguinarijs ſatellitibus ſtipatus noctu pariſiũ ingreditur patefaciente ciuitatis portã perreneto clerico fabro ferrario: qui patri clauẽ ciuitatis ſuſtulerat: lãq; ad mediã ciuitatẽ nullo ꝓcipiẽte puenerat cum ſuos clamare pacẽ & ſalutẽ burgũdo villerius iubet. Ad pacis nomen ij qui burgũdę factionis erant excitati: andreana ꝓtinus cruce deſumpta (id enĩ erat eius factionis ſignũ) villerio ſe adiungũt. Aurelianorũ vero ꝓtiũ ſtudioſi: abditis locis vtcũq; melius poterant ſe credebãt Ea perſecutione cognita dalphinus & q cum eo erant in ſcti anthonij ꝓpugnaculũ ſe recipiũt. Erant aũt cũ iohãne villerio veteres regij officiales & miniſtri q mgr̃atu fuerant amoti: qui regẽ cũ villerio veniẽtes: innouata cũ eo familiaritate atq; beniuolentia hoiem mentis ipotẽ equo

UVA. BHSC. IyR_235

impositū p vrbē circunducunt ad populi fauorē sibi cōci liandū. Nec mora in oēs quos sibi hostes esse arbitrarent desęuiūt. Atq; iprimis armigniacū: Henricū de marla frā cię cancellariū: comitem de grādiprato: & q̄plurimos va rię dignitatis & potentię hoies quos in custodia diuerso carcere distinebant interimūt. Nam misso ad eos lictore cum perditis hominibus qui ex agris ad eos defluxerāt: eos e feneſtris vel pinis p̄cipites in pauimētū desilire cō pellebant: iohanne burgūdo parisij agente. Auctoribus quoq; quem dixi villerio: iohanne lucēburgo: Carolo de lens/claudio castello: & Guidoni barrensi. Interēptorū p hanc tyrannidē numerus miliū quattuor fuisse relatū est Causa necis satis erat alterne miserationis signū: aut si qs sua pdidisse quęreretur. Nam qui regis erant armygnia ci/qui burgundi burgundiones per ignominiam appella bantur. ¶ Dalphinus aūt cum ex ꝓpugnaculo sancti an thonij meldunū peruenisset: accitis belli prefectis petrus de rieux maresćallus francus & barbazanus complures q; alij armatorum ductores ad eum ꝓfecti sunt. Quibus cum ꝓpugnaculū antonianū repetens: tentat parisios re cuperare. Progressi itaq; per sancti antonij militarē viam iā ad bauderij portū venerāt: cum domos ciuiū ingredi entes p̄das agere milites ceperunt. Quāobrem irritatis in se ciuibus cœpto destiterunt. Et dalphinus spe recuperā de vrbis depositā/meldunū redijt. committitq; tāquido cāpanię & briæ finitimarūq; vrbiū administrationē. In stituit quoq; ligue occitanę rectorē comitē fuxi. Qui ma gistratu adepto nichil moratus: contractis copijs auraicē sem regione ad nymatensem vsq; vrbē & sancti spiritus pontē extrudit. Interim dalphinus in turonos ꝓgrediens ciuitatem recepit: ciuibus nullo dāno affectis. ¶ Prę erat per hos dies conciaco castro petrus de santatrila vasco/ centum equites habens. Quem ancilla quam sibi seruię tem domi habebat hosti (vt protenus dicam) ꝓdit. Erat in vinculis homo ancillę notus: eadem qua mulier patria

Cedes.

Insolens miles.

Prodi tio ab ancilla

UVA. BHSC. IyR_235

oriundus. Hæc cum ad captiuum interdum verba faceret: captiuus fidem interponit si se liberaret: eam in vxorẽ accepturũ. Ancilla spe nuptiarum ducta: sub puluinari quiescentis dñi claues arcis noctu surripit. Et carcere reclusõ vinctisq; emissis: illi ad p̃fecti cubiculũ irrumpentes hominem iugulant atq; opibus: direptis arce potiuntur accersito festinanter iohanne lucẽburgo qui in viroman dia agebat. Illucescente sole petri milites solitudinem arcis e proximo vico admirãtes: inscensis equis pars montẽ acutum pars guysam in terracia petiuere: duos p̃ficiẽtes sibi belli duces: stephanum vignolum qui & hyrus appel
Hyrus latus est. & Potonem de santatrila: armis per omnẽ ętatẽ instructos & apprime belli peritos. Qui mox in agrum Suessionum ducentes cum equitibus quadraginta tantum longauallum quadringentis militibus superbum fũdunt. Eadem quoq; fortuna vsi hectorem sauensum mille armatorum ductorem in territorio Laudunensi superauere. ¶ Pontisaram franci per id tempus ex anglorum
Pontisara recuperata. subiectione funibus in muros scandentes noctu recuperarunt. Henricus autẽ anglię rex primo vere insequentis anni qui erat christianę salutis Millesimus quadringentesimus decimusnonus Rothomagum circunducto milite
Rothomagus obsessa obsedit: occasione accepta: ex ciuium seditione qui prefectum suum daumalum comitem cum multa normannorum nobilitate ciuitate expulerant: admissis burgũdis cum duce eorum Guidone boutilerio. Septem totos mẽses anglus obsidionem continuauit nihil omittens quod ad expugnationem pertineret. Nec minus cõstanter obsessi resistebant: ita vt commeatus pœnuria tabescentes muribus vescerentur sperantes vel burgũdorum vel dalphini subsidio propediem iuuari. Sed neuter opem tulit Nam burgundus neglexit. ¶ Dalphinus autem adolescens occupantibus anglis sequanę annis aditis suppetias mittere non potuit: & erat illi aliunde aduersus iohãnem burgundum sollicitum negocium cui copijs non sa-

UVA. BHSC. IyR_235

tis potens exiſtere nequibat. Igitur deſerti auxilio rotho magẽſes in hoſtis ptãtem venere. ¶ Interea Burgundus diu varius aĩo: anglor̃ ne an dalphini amicitiam ſibi cõ pararet tandẽ dalphini partes ſequi cõſtituit: hortãtibus maxime philippo ioſquino: & iohãne tolõgo cum nobili fœmina dña de grat. ¶ Eſt oppidum cũ arce vbi amnis yona ſequanã influit: cui mõſteriolũ nomẽ eſt: pontem ad vtrãq; fluminis ripã habẽs cũ ſublicio tabulato quod in portæ formã pro rer̃ & tẽpor̃ cõditione ſublatũ viã p̃cludit intrare vel egredi oppido volentibus. In eo loco dies principũ cõuentioni dictus eſt. Congreſſuris principibus/ne ab aulicis alteralterius principis tumultus oriretur placuit tabulatũ erigi atq; obfirmari: & ad pontis caput oppidũ verſus ex tignis & ſublicis tabernaculum extrui: in quod cũ ſingulis principibus dalphino atq; burgundo decẽ delecti p̃ceres tñ introirẽt. Cõuentu inito cũ hinc atq; hinc multa de p̃teritis iniurijs refricarent: ſubito excãdẽs vnus q cũ dalphino aderat: iohẽm burgũdũ necat. Hic fuiſſe creditus eſt tãguydus de caſtro aureliani ducis q piſij imperãte burgũdo interemptus eſt maxime olim familiaris. Eius necis auctorẽ fuiſſe carolũ dalphinũ q̃uis nõnulli putauerint: adoleſcẽtis tñ innocẽtia hinc cõiectari põt: q; ad cędẽ expauit: faciẽ a p̃cuſſoribus auertẽs. neq; ętas hoc ſuſpicari p̃mittit/ quã mãſuetã egit ſp & clemẽtẽ. Iohãne necato philippus eius filius q pariſij agebat anglis ſe cõiungit. Carolũq; regẽ cũ regina & katherina filia quos in ptãte p̃r viuẽs habebat. Hẽrico anglo tradit: Pariſios quoq; briã/ cãpaniã/ atq; burgũdiã adiũgit. Quibus auctus hẽricus katherinã Caroli filiũ Trecis vxorẽ accepit: nõ reclamãte pp̃o qui ſpẽ acceperat libertatis cũ tot potẽtes ad pacẽ coniunctos p̃cipes videret. Facile ſiquidẽ pp̃s fidẽ conſtantiã & p̃po ſita ſibi libertate commutat. Dalphinus dũ hęc aguntur in linguam ſe occitanam confert: vbi recepto vi ponte ſancti ſpiritus: & Nymatenſi vrbe recepta: comitem fuxi

Burgundi ducis cedes.

Hẽricus ãglus katherinã caroli filiam duxit vxorem.

UVA. BHSC. IyR_235

magistratu admouet instituto in eius locũ carolo borbonio claromõtensi comite. Qui biterras a fuxensibus occupatas mox obsedit capitq;. ¶ Dalphinus autẽ his gestis ad bituriges turonosq; festinus accessit. ¶ Henricus vero ex trecẽsibus senones adorit: scotos; regem quem captiuum habebat secũ ducens ratus scotos qui auxiliares dalphino venerãt: captiui regis fortunã miseraturos & cũ eo in scotiam reuersuros. Sed illi parui habito rege dalphinũ secuti sunt. Subiugatis senonibus moretũ mõsteriolũq; capit. Inde meldunũ circũcingẽs latus oppidi qđ ad siluã respicit anglus obsidet. Alterũ vbi est diui petri tẽplum burgũdi tenuerunt. In p̃sidio erat barbasanus qui meldunũ egregię tuebat: qui tãdem frumenti copia defectus: dedere se anglos; ptãti cõpulsus est. Libertate inde abeũdi omibus ꝓposita: pręter eos qui iohãnis burgundi necis cõsci j haberent. Oppido recepto quos voluit reos henricus deprehendit: & imprimis barbasanum & aliquot militum p̃fectos: cũ alicuius nois & potãtię incolis quos parisiũ in custodiã misit. Meldã quoq; paulo post anglus circũuallat/ & suppetias obsessis ferentẽ dauphemontũ dum in ciuitatẽ irrumpere festinat capit. Desperato subsidio obsessi cũ dissidiũ inter se cõcitassent: de ditionem faciunt/ data potestate militibus abeundi: pręterq; notho de vauru eiusq; vicario: quos Henricus ad arborem vlmum q̃ in via militari Parisium versus procera erat: suspendere iussit. ¶ Paucis post diebus ipse cũ vxore in Angliam traiecit: vbi p̃gnans regina henricũ peperit. Quo t̃pe comes de pointieure britonum ducẽ captũ in custodia seruauit. ¶ Et clarentię dux henrici frater ex normannia andegauiam cũ valida armatorũ phalange ꝓfectus: castra apud bellifortum metatus est. Qui ex scotis frumẽtatoribus captis cognito interprandendum: q̃ apud Baugeum franci cum scotis in armis essent a conuiuio surgens. Adoriamur inquit illos in nostra sunt potestate. Nec pedites vlli sed equites tantum nos comitẽ-

Meldunũ capit

Meldis capitur.

Hẽricus ex katherina nascit.

UVA. BHSC. IyR_235

tur. Progrediētibus anglis ad vicum cui paruus baugius vocabulū est. Iohēm de cruce strēnuū equitē gallū offendunt. Qui cōspecto hoste raptim cū suis tēplū ingressus: offirmatis in hostē portis i turrim eccl'ię cōscēdit. ¶ Vbi dum frustra clarētię dux sedet: reliquos inuadere frācos approperat. Præcedebat aciē dux sup galeā sertū aureū gēmis honestatū portās. Quē in se irruentē franci inter primos necāt. & cū eo cōplures ,pceres āglos. Captis comitibus hantitono & sombresseto: necnō thoma beaufort sombresseti fratre: reliqui fuga dilapsi sunt. Qui cœno mānum petētes cū effractū pontē cōperissēt: desumptis candidis frācorum more crucibus se frācos simulantes: Ruricolas pontē instaurare cōpellunt: quos trāsmisso pōte protenus trucidarunt. seq; in normanniam contulere. Clarētię dux occiditur.

¶ Interim dalphinus ex pictauis turonū veniens: comitē bousscaudū scotū conestabilē creat. & aduersus burgundos ducens montēuiraldū gallardonēq; in cœnomānia capit Cæterę Henricus ex anglia (accepta fratris sui clarētię ducis morte) maioribus copijs eductis: druydes .i. drocas capit: & deinceps vindocinas adorsus: baugētium cōtendit. Sed cū ad vada ligeris castris positis anglū trāsitu frāci ,phibent. Henricus cōmeatu destitutus: scdm ligerim iter faciēs in belsiā exercitū ducit hortensibus herbis atq; holeribus tm̄ vitā sustētantē. In ea regione reugemontē a se captū incendit: supplicio affecto cū suis cōmilitonibus arcis p̄fecto. Post hęc ad villā nouā q̄ ad amnē yonam sita est contendens oppidum vi occupat: atq; inde vindocinas versus se cōuertens: fame pesti lētiaq; vexatus: quattuor ex suis milia amisit: auium fera rumq; pabula: q̄ per agros scilicet inhumata iacuerunt.

¶ His ipsis diebus iohēs forestanus rochebaronis dominus: burgūdę factionis aruernos ductis in eos copijs varijs iucursionibus vexauit. Verū cōpl'es aruerni proceres ex anicio duce Carolo perdriaci comite in hostem progressi sunt· quos vbi venientes ad se hostes conspiciunt:

UVA. BHSC. IyR_235

Seruere ta oppi dū capi tur a frā cis.

in oppidum qđ ſeruereтā incolę vocant ſe cōferunt. Frā ci autē nihil cunctanti ꝓxime oppidū caſtra metanť. Interim caſtris egreſſus ſagittarius quidā molendinū quod iuxta erat petit: qppiā ꝑdæ ſperās. Nec diu moratus molendino ignē intulit: quo mox oppido cōflagrāte: burgūdi partim ad ꝓdriaci comitē & francos: veniam petentes cōfugerūt: partim cum foreſtano ꝑ montana rochebaronem petiuere. ¶ Quos ꝓſecuti franci rochebaronem & alias q̄ foreſtani arces erāt receperūt. Conēſes aūt qui legerim accolunt cū a francis obſiderenť: de oppido dedēdo obſides tradiderūt ſi intra cōſtitutū diē ſubſidio non iuuarenť. Henricus opē conēſibus laturus morbo (quem Fiacrij eſſe vulgus credit) corbolij decūbens: non multis poſt diebus defūctus eſt. At nihilominus bethforti dux conenſibus ſuppetias tulit & franci acceptos obſides teſtituerūt. Ex conenſibus bethfortus dū bituriges adoriri cōtendit: audita hērici morte: cœptis deſiſtens in angliā Burgundi in burgundiam redierunt. Inter hęc belli incōmoda Carolus rex vltima naturæ perſoluit: apud ſanctū dyoniſium ſepultus. Anno ſalutis milleſimo quadringēteſimo vigeſimo ſecundo. quo etiam anno Hēricus mortem obierat.

Hēricus moriť.

Caroli ſexti mors.

¶ Eiuſdem compendij Liber decimus.

TRium ꝓxime ꝑcedentiū regū fortuna aduerſitatis qđē atq; miſerationis plena fuit. Sed quēadmodū ſolidū & vegetū corpus male valitudinis nō cōfeſtim ſētit incōmoda: ita ſupioris tpis locuples & diuitiaꝝ oppletus ppls tolerādis aduerſitatibus primū ſufficiēs: frequētia tādem calamitatū attritus tabeſcere & quaſi obſtupeſcere cœpit. Nam toto regno hinc a burgundionibus: inde ab anglis mox ab his qui ſe rebus conſulere dicebāt ita tumultuabať: vt dicere difficile eſſet: hoſtis ne: an frācus plus dāni miſerabili pplo importaret. Eo quoq; fortunę iniqtas

UVA. BHSC. IyR_235

processit: vt carolo eius tpis regi: de quo scribere incipio bituriges tm parerēt: & bituigensis rex ipse ab hostibus vocarēt. Quæ enim militū cohortes & præfecti: sparsis locis arces & aliquot loca tenebāt: nullo stipendio sustētati: sicut ab hoste cum poterant rapiebant: ita ab amico atq; obtemperāte pro eor libidine auferebant. Per has igitur malorum oīm tēpestates carolus caroli sexti filius rex appellatus est. Hēricus ꝑterea (patre henrico defuncto) regiū frācię nomē vsurpabat: frācię angliecq; se regē publicis priuatisq; lris & forensi sigillo monetaq; quam nouam cudit appellans. Itaq; cū ex vetustissima edouardi tertij querela: tum ex ea quā nūc dicam cā francie regnum Hēricus vēdicare se iactabat. Nā dum katherina Caroli sexti filia Henrico huius Henrici patri nubit. Hæ matrimonio leges autbore philippo burgūdo dictę sunt Si præ Henrico vita defungeret Carolus: franciæ regnū Henricus adiret. Sin contra: & ex henrico virilis ꝑles superstes foret: Carolo deficiente: Henrici filius frācię principatum adipisceretur. Nulla de carolo cuius nūc gesta scribere aggredimur legitimo licet hērede mentione habita tanq; ad eū nulla regni portio attineret. Itaq; in regia & primaria francor ciuitate mortuo patre Henrico Hēricus ipse tēporaria ambitione supbiēs q̄q̄ in anglia vnū annum agens educarēt: regia appellatione atq; administratione vsus est: hebetis quidē ingenij nec satis ad regiam maiestatem idonei. Cui tametsi illustre exordiū fortuna concessit: deseruit tñ & vtroq; tandem regno extrusum misera seruitute senescentem affecit. ¶ Ad primas hērici gloriolas & fastus carolus intertiōe aio nixuq; erectus armis tus tueri: & hostem extrudem regno tentauit victis aliq̄n. atq; interdum vincentibus francis. Nusq̄ tñ p eos dies totis copijs pugnatum est. Sed vt casu se milites offēdebāt occasiōe captata: repētia ꝑlia cōmittebāt. Est ei miles frācus ad subitāeos casus audax & prōptus & plerūq; fœlix: In diu meditatis minus feruēs & raro bñ

Bituri-gū rex.

Carolus septim⁹ rex hen ricus an glus pseudo rex.

UVA. BHSC. IyR_235

fortunatus. Igit illud miſerabile fuit quod ſalſeberienſi &
Frāci ſu perant. ſufforto anglis comitibus dū crauantū obſident cōmiſſū
eſt. Vbi dum boucatius coneſtabilis & almaricus ſeuera
Haricur tus an glos vin cit. cus ſeneſcallus a corolo miſſi liberare obſeſſos magnis vi
ribus contēdūt duobus ex ſuis milibus occiſis ipſe cone
ſtabilis viuus capitur. Quo fere tpe aliud cōtraria admo
dū ſorte a iohāne haricurto comite daumallo apud broſ
ſimeram aduerſus anglos quaſi ludente fortuna geſtum
memorat. Ex normānia duce thoma poullo ,āgli ,pfecti:
incurſionibus p andegauenſem cœnomānumq; agrum
factis: cum apud ſegreyū caſtrum aliquot dies caſtra ha
buiſſent obſidibus acceptis: captiuiſq; abductis & aba
ctis pecoribus: normāniā repetere cōſtituerūt. In eo igit
viculo inſtructa acie ſe ſiſtens daumalus hoſtē expectat
premiſſis octoginta equitibus: duce Ambroſio deloro &
ludouico tromargo: qui hoſtis aduentū explorarēt. Quē
vbi cōſpexere aīo ſi in eū ferunt. Sed qui in prima fronte
angli pedites incedebant: ſinguli ſingulos p̄acutos ſibi
palos veteri ſuo more p̄ſtituunt. Quare franci equites
a pedite anglo ſenſim diuertētes in poſtremā aciē incur
runt. ita vt turbatis ordinibus peditē anglum ſimul cum
equitibus pugnare coegerint. Interim aduenies cū ſuis
daumallus: p̄liū acerrime cōmittit fuditq; hoſtē recupe
ratis obſidibus atq; captiuis cū milibus boū duodecim
Ex anglis eo prælio quadringenti ſupra mille ceciderūt
p̄ter eos qui fugiētes necati ſunt Ex francis eques vnus
auratus iohannes ruffus cū aliis paucis deſideratus eſt.
Ex anglor̄ toto numero centū oīno euaſere. Capto in
fuga thoma poullo & thoma clitone. Victoria potitus
daumallus in normāniam per abrincas ad ſanctum lau
dum vſq; ,pgreſſus: tandem in cœnomanniam reuerſus
Sedana ab āglis capitur. eſt: preda onuſtus & gloria clarus. ¶ Per id tempus ſal
ſeberiēſis comes āglus ſedanā & briē oppidū circūſedit
& expugnauit: occiſis interoppugnādū quadraginta frā
cis cum eorum præfecto guillermo marino: & totidem

UVA. BHSC. IyR_235

imperio comitis furcis suspēsis. ¶ In normānia vero cum scti Michaelis mōtē q in ęstuario maris est britāniam versus āglus circūuallaret turriculis ex materia ad militis stationem per montis ambitū extructis: magnisq; nauibus & milite & commeatu instructis: ne quid ad obsessos importari posset mirabili rerum pœnuria incolas affecit. Donec comparata apud sanctum malū classe belliforus britonum admiraldus anglos inuadere fœliciter tētauit. Nā ita nauali plio supior extitit: vt anglis copioso numero occisis obsidionem dissoluerit. Ab obsidione dimoti angli ardonem tribus passuum milibus a monte distantē fugiētes: in eo loco ,ppugnaculum quod bastildam vulgus appellat extruunt. Ex quo in arenas frequētes ,pgressi leuia cum ijs qui in præsidio apud sanctum Michaelem erant prelia committebant: donec iohēs cōlonceus normānus ęques (sicut inter eum & Michaelianos conuenerat) statuto die aduenies: repertos in arena anglos ad ducētos occidit. Capto Nicolao bourdeto anglo opulento hoie. ¶ Venit eodem tēpore rupellam comes glascueñ. scotus qnq; armatorū milia ducēs vt Carolo regi auxiliaris esset. Quem rex beniuolo affectu & multo honore susceptit. ¶ Dux aūt bethfortus quem francię regētem āglicana factio appellabat yuerum normāniæ arcem obsidens: post q̄ menses tres in negocio perseuerat. Giraudum loci p̄fectum eo necessitatis perducit: vt intra definitum diem si sibi non auxiliarentur franci arcem dederet. quod cū Giraudus regi per caduceatorem nūciasset: Carolus ex turonis Iohānē alēconij ducem deputat q vna cū comite glascueñ. comite boucano: comite daumallo: & vice comite Narbonēsi bethfortū ab yuero ,ppulsarent. ¶ Illi p carnutes magnis copijs iter facientes certi facti sunt Giraudū arcē bethforto dedidisse: diuersi igit abyuero: Vernoliū quā anglus tenebat capiūt: quę cū ad alēconij ducis ius ptinet: eā ducī restituūt. Ibi dum de futuro bello gerēdo consultant: bethfortus i eos mouere nunciat. Fuere q prelių

Mōs scti michaelis obsidetur.

Pugna apd vernolium.

E

UVA. BHSC. IyR_235

detrectarẽt:ſupiorũ incõmodorũ non oblití:quę & apud
creciacũ & deinde apud blãgiũ franci accepiſſent. Alíj q
bus odioſus erat anglorum principatus p̃lium ſuadebant
dedecori illis atq; timori datum iri:ſi in ꝓximo habentes
hoſtem pugna abſtinerẽt. Nam ſi nullo commiſſo prelio
inde abeãt. fugę ſimilẽ diſceſſum eorũ eſſe. Vicit ſnia hęc
quę infœlicem habuit exitum. Egreſſi vernolío franci in
proximo agro acies inſtruũt. Et vtriq; cornu equitatus di
ſtribuunt. Betfortus interim ordinato agmine incedens:
mox vbi in cõſpectu aſtitit: franci p̃lium cõſerunt. ¶ Lõ-
bardi æquites numero quadringenti quibus mandatum
erat in primam hoſtium aciem irrumpere cum primos in
fronte obuios fudiſſent prædę auidi ad diripienda caſtra
magis q̃ ad feriendum hoſtem operam nauauerũt. Qui
autem alteri cornu preerãt equites frãci cũ ſe in primam
ſagittariorũ frontem intuliſſent: ãglos fundunt/diſſipant/
occiduntq;. ita vt facile hoſtis exiſtimaret victoriam pe-
nes francos eſſe. Sed bethfortus ſuos reuocans & fortiter
pugnare cohortatus: p̃lium inſtaurat frãcoſq; euincit. Ex
quibus cecidere glaſcuenſis comes cum filio iameto: Co
mes boucanus daumallus vicecomes narbonẽſis: comes
vantadorus: grauilla: belſautus: Carolus bonus/antonius
cahorſus malicornus. guillermus de palude: alíj preterea
ad numerum quinq; miliũ: Capti fuere Alenconius dux
& eius nothus: & traietanus francię mareſchallus. Potiti
victoria angli vernolium recipiunt: dimiſſis libere francis
qui oppidũ tenebant. ¶ Salberienſis poſt hęc comes col
lectis copijs dũ cœnomãnũ eius obſidẽdę cauſa pergit:
Guillermus porcus eques ex iſidijs quas nõ procul a ſagio
poſuerat: i anglos iſiliẽs cõplures nullo ſuo dãno iteremit
& cepit. Nihilo tñ ſegnius ſalberiẽſis p̃teriens cœnoman
nũ duxit: quã tormẽtis labefactam tandẽ ſubiugat: data
frãcis abeũdi ptãte: cum ei mille qngentos aureos p̃ſoluiſ
ſent. ¶ Mouit inde ad ſanctã ſuſannam eiuſdẽ regiõis va
lidũ oppidum. Cui ambroſius delorus p̃fectus erat: Dura

Cenomãnum capitur.

UVA. BHSC. IyR_235

obſidio fuit: qppe q̄ & anglorum cōtinua oppugnatione & francoꝝ virili defenſione vulnerum & mortis plena extitit. Habebat anglus tormēta nouē: quas bōbardas dicūt quibus oppidi muros cōtinenter quatiebat: ita vt paucis diebus tantum muri deiecerit quantum arcu emitti ſagitta poteſt. Igitur compulſus neſſitate delorus deditionē fecit: duobus ſcutorū milibus pro ſua ſuorumq; libertate hoſti perſolutis. Cepit pręterea ſalſeberiēſis arcem menā cui inhes nomen incolę dicunt: cepit & feritatem bernardi quarto mēſe poſtq̄ eam circūſediſſet. ¶ Liberatus eodem tempore ex anglorū ptāte arturus richemontus comes britonū ducis frater: ad carolum qui andegauis agebat ex anglia venit: & ſalutandi regis & ei obſequēdi cā. Quem pbenigne carolus habuit: eumq; coneſtabilatus dignitate affecit mortuo in vernoliana pugna boucano qui eundē magiſtratum geſſerat. Paucis poſt diebus exactis anglicum ſanctā iamā dirutū olim oppidum & britonibus finitimū inſtauraſſent/poſito illic robuſtiſſimo ex ſuis pręſidio: arturus coneſtabilis collectis viginti hoim milibus: ſanctam iamā circūſidere pergit. Dū autem quatuor totas horas in oppugnatiōe cōſumit: Angli per poſticum quod ad lacū oppido ꝓximū eſt eruptione facta eius partis inſultores partim pellunt partī interimūt: alios in ipſo lacu merſos extingunt. Igitur omiſſa oppugnatiōe cum in caſtra franci reuertiſſent: exorto media nocte tumultu: omnes deſertis caſtris tormentiſq; reclamāte arturo in ſua quiſq; remeant. In andegauiā tñ nō multo poſt ducēs guellerādū cepit. Cōtra vero angli remefortum arcē cœnomanēſibus aſtulerūt. Quam paucis poſt diebus ſableyus ꝓfectus & belmanorius adiutore ambroſio deloro vi receperūt & deinde malicornū. Hos iter euētus guyonus cū cētū eqtibus frācis ex ſableyo ꝓfectus via militari q̄ a cœnomānia alēconiū ducit guillermū hodehalū vigiti equitibus āglis ſtipatū obuiū forte habet. i quos dū ꝓtenus irruere guyonus feſtinat āgli ex equis deſiliētes ad

Arturus richemontus ex āglia liberatuſ coneſtabilis a carolo conſtituitur.

UVA. BHSC. IyR_235

uersus hostem virili se audacia istruũt: atq; ita tuenť: vt seruato ordine & loco ꝑliantes: cõplures ex francis cõfodẽrint/ & aliquot captiuo/recipiẽtibus se cœnomãniã frãcis abduxerint. Ad hũc modum cõposita & sibi cõstans virtus gloriabũdã stultãq; iterdũ temeritatẽ exupat. ¶ Quo tempore gyacus inter regis cõsiliarios primarius delatus q; regis fiscum thesauros q; ad suos vsus magis q̃ reipublicę vtilitatem dispẽsaret: arturi iussu capit & in ꝓfluento demergitur. ¶ Obsidentibus per eos dies mõtisargum anglis: oppidumq; perseueranti oppugnatione ꝑmẽtibus mittit arturus ad obsidionẽ soluẽdã equites armatos graullam & gaucurtum stephanumq; vignolũ hyrũ. Hi accepta forti militum manu: dum ad mõtisargũ puenere: effractis munitionibus quibus se hostis circũsepserat plurimis occisis Anglos fugant. Non dissimili fortuna apud ãbrieras pugnauit ambrosius delorus aduersus hẽricũ blãcum anglũ: ducẽtis supra mille armatis stipatum cũ ipse delorus centũ tin & sexaginta eqtes hẽret. ¶ Eadẽ tẽpestate alẽconij dux qui apud vernoliũ captus fuerat ex anglia liberatus est: solutis ob redẽptionẽ eius ducẽtis aureorum milibus q̃ parti prẽsto ipendit: datis ꝓ his quę dissoluẽda restarẽt obsidibus. Inter hęc cœnomanẽses anglos principatũ perosi: aliquot ꝑfectis frãcis accitis eos in ciuitatẽ clã admittũt comite doruallo atq; albreto negocium gerẽtibus. Hostes cognito frãcos ingressu in turrẽ (cui orbem delle nomen est) iuxta sti vincentij portam ꝓpere se recipiũt: mittẽtes festinãtes ad Tabellotũ q̃ Alẽconiũ tenebant: vt suppetias illis ferat. dum spes extabat recuperandę ciuitatis. Tallebotus cui paratæ in armis copię erãt audito suoꝝ piculo magnis itineribus cœnomannos petit. At franci quasi securi rerũ suarũ: in diuersorijs delicate sẽ curãtes qd hostis molirẽt parũ aduertebãt. Itaq; veniens tallebotus & a suis receptus ꝑ eã quã ipi occupabãt portã ciuitatẽ iuadit recepitq;: exturbatis frãcis & ijs qui deditionis causa fuerant ciuibus supplicio affectis. Nec diu mo-

Gyacus thesaurarius de mergit.

Alenconij dux de captiuitate redit

Franci negligẽtes

UVA. BHSC. IyR_235

ratus Tallebotus põtorſonẽ a Richemonto inſtauratam & valido p̃ſidio munitam obſidet atq; expugnat. ¶ Aurelianum quoq; ſalſeberiẽſis comes & cum eo Tallebotus & comes ſuffocus cõtracto ingenti exercitu ãguſtiſſime circũcingit: ędificatis per Gyrũ quattuor firmiſſimis propugnaculis quibus ſportari qcq̃ in ciuitatẽ facile ꝓhibebant. Nam quę ad ligerim amnẽ ſupra aurelianũ infraq; oppida ſunt anglo parebant. Fuit tamen aurelianẽſibus animus ſemp erectus: & anglicę dominationis impatiẽs. Quibus p̃terea carolus rex q̃ poterat maxime erat ſine intermiſſione ſubſidio. Et aureliani ducis nothus Iohãnes homo apprime militaris egregiam nauabat operam tuẽde ciuitati. Bouſſacus quoq; franciæ mareſcallus: cũ Stephano hyro ciuitatem cõtinenter tutabatur. Erãt ea pte qua in Belſiam via eſt grãdia ſuburbia & cõplures ædes ſacrę. Quę omnia frãci ne hoſti cõmodum afferrẽt dirue rũt. Angli vero ad alterã ligeris ripam ſuburbium cum ꝓpugnaculo pontis occupabãt. Nõ tñ ita omnia cõplectebant: quin inter ꝓpugnaculũ grãde cui Londonię nomẽ hoſtis indiderat: & id qđ ad ſanctum Lupũ erat: multum ſpacij intercederet q̃ ad obſeſſos via patebat. Igit vt laboranti ciuitati ſubueniret: dux borbonius & cum eo ſtruatus coneſtabilis ſcotus. Doruallus pręterea & Stephanus hyrus collecto iuſto exercitu: dum aurelianis ſuppetiari cõſtituunt: nuncium accipiunt Iohãnem faſtolum anglũ equitẽ cõmeatũ ex pariſijs copioſum deſumpſiſſe: & ad eos q̃ in obſidione agebant deducere: adiutore Symone morhiero pariſior̃ pretore. Spe aũt intercipiendi commeatus adducti frãci in iohãnem faſtolũ iter cõuertunt. Ea re cognita faſtolus ex tpe cõſiliũ ſumẽs: curribus atq; vehiculis ſe ſuoſq; nõ ꝓcul ab lẽuilla belſię oppidulo circũſepit: et relictis eqs pede pugnat. Idem Struatus & doruallus cũ bona frãcor̃ parte faciũt. Ceſſit faſtolo victoria ſtruato doruallo q; cum ducẽtis ſuor̃ occiſis. Borbonius vero aurelianũ cõtẽdit. Per eã obſidionem Salſeberien-

Aurelianum ab Anglis obſeſſũ.

UVA. BHSC. IyR_235

Mors ſalſebe-riēſis co mitis.

ſis comes/ex ꝓpugnaculi feneſtra quod ad extremū pō tē eſt)ciuitatis ſitū contēplatus:agitabat aīo quonam pacto vrbē expugnaret. Cuius vnus ex copiarꝝ prefectis ei aſſentās cum dixiſſet(Tuam here ciuitatem nūc libere cō ſpicere potes)lapis ex tormento a ciuitate incerto auctore emiſſus labrum feneſtrę cōcutit. Cuius fragmēta in ſalſeberiēſis faciem diſſipata mortē homini poſt inſequens biduū intulere.Haud tamen ſegnius angli in obſidione ꝑſteterunt:curāte omnia diligenter guillermo glaſſida genere quidē nō ſublimi ſed prudentia & rerū gerēdarū pitia inter ſuos illuſtri. Longa obſidione vexati aurelianenſes concilium capiunt:qua ſevia ab hoſte liberarēt:ſuadētibus quibuſdam nulla deditione facta:pecuniam anglis dare. Aliįs vero deditionem vtilem fore:ſi burgūdo duci ciuitas ꝓmitteretur:qui frāco gñe ortus ſperaretur ab anglis aliqñ diſceſſurus. Potior hæc ſnīa viſa ē:miſſuſq; eſt ad burgūdū potonus ſantrallienſis cum certis conditionibus. Legatiōe accepta burgūdus qdē(ſi bethfortus nō cōtraueniat)ciuitatē eqs ſe legibus recepturū ñdit. Mittitq; ad bethfortum de re ipa nūcios. Audita legatiōe bethfortus nō ego ingt dumos ſenteſq; diſcuſſi:vt alter aui bus potiatur. Aurelianēſes ꝓ meavolūtate ſubiugatos recipiā:& quas p totam obſidionem ipenſas feci eas cōpē ſabunt:Id vbi ad burgūdum platū eſt potonus re infecta aurelianū reuertit.Et ab hinc cepit Burgūdus aīm ab anglis aliqñ diſcedendi:quia eos videret glię eius inuidere.

Iahānæ puellæ ad carolū aduētus.

¶Erat illis diebus apud vallicorē ānos viginti nata iohāna q̄ pre iacobo darco:matre yſabella invico dāpremo genita ob corpis perpetuā integritatem puellę appellationē obtinuit.Ea rex ꝓtiū aduerſitatibus deo autore compatiēs/robertū baudricurtum oppidi ꝑfectū:alioſq; cōplures ꝑſidij eqtes duce auunculo ſuo crebro adibat:eos ad monēs vt ad carolū eā deducerēt allaturā rebus deſpatis nō minimā opē.Mulierē baudricurtus pui a ſe æſtimatā iterū atq; iterū aſpnatus/ꝑſeuerantē demū exaudiuit:da

UVA. BHSC. IyR_235

tisq; puellę corpis custodibus eā ad regē duci iubet. Ad rolū veniēs puella tametsi nullo illū tpe vidisset: ipeq; ceteris aulicis veste minus ornatus data opa esset: reuerenter tñ atq; vrbane regē intuita: salue inquit generosissime rex/detq; vitam tibi prosperam deus. Cui cum se regem esse carolus pernegasset: ah inquit puella: tuipse rex es francorum nobilissimus. ¶ Ad hęc verba spem cepit rex cuiusp iam fortune melioris. Itaq; selectis prudentibus ali quot viris q eā diligentius ꝓbarent illa se ideo venisse cō stāter affirmat/vt carolū in regnū restituat: deū ita decreuisse: vt se duce Aurelianēses obsidione liberent: & angli frācia tandē extrudant: pductura se carolū ad remos: vbi more maioꝝ sacra vnctiōs liniat: de qbus oibus oracula diuinitus accepisset Tñ copijsopus eē qs illi ducēdas carolus cōmittat. Et dū de alijs arduis & ad religionē xp̄ia nā ptinētibus multa accurate rogaret: supra fœmine sensum rñdebat: siue enī de diuinitate siue de bello q̄reretur nō muliebriter sed scite & quasi pita loquebat: ita vt mulier admirationi esset multis. Per penso igit cōsilio visum est optimū factu esse: si auspicio eius carolus ad bellū vteretur. De iportādo aureliā cōmeatu primū mādatū puella accepit: quā Rayus & Delorus aureę militię eqtes valida armatorū manu stipati comitabant. Profectis blesā obuij aduenit Reginaldus chartus remoꝝ pōtifex frācię cācellarius/aurelianēsis notus/Stephanus hyrus/ alijq; non pauci electi milites. Commeatu curribus impositō & milite instructo: ex blesis per solonam iohanna mouet: atq; postridie aurelianum versus progreditur. Vtebatur puella in expeditiōibus gladio quē hoc mō nacta erat. Est tēplū in agro turonēsi diuę katherinę dicatū: gēti regionis illius plurimū venerabile: vbi donaria plurima atq; vetustissima visunt. In eo tēplo antiquū ensē iter sacras oblatiōes vtraq; pte lilijs isculptū extare carolo iohāna patefacit: petēs vt misso ad tēplū armorum fabro gladium illi dono perferat. Admiratus carolus si tēplū illud

Iohānæ gladius.

UVA. BHSC. IyR_235

aliqñ ioh ãna iuisisset: pcunctaꝫ mulierẽ qualiter id norit. Neq; inquit puella locũ noui neq; humano ad hoc auctore vsa sum. Deus est qui reuelauit Mittit rex opificẽ q inuentũ ad se gladiũ ferat. Profectus ad templũ faber ensem inter squalentia alia arma rubiginosum ad carolũ pfert. Quo mox iohannẽ rex donauit. Sed de anglis oõnẽ psequamur. Angli q ad ꝓpugnaculũ sctĩ iohis blanci erãt frãcos venire audiẽtes loco deserto ad fratrũ augusti nensiũ ędes q̃ ad extremũ pontẽ in diui laurentij suburbio spectant se receperunt. Puella vero per medios hostes flumine traiecto quẽ vehebat cõmeatũ in vrbem importauit. At qñquidẽ victualia tenuia erant rayus & delorus cũ suis blesã remeãtes ciuitatis periculũ cancellario narrant: cui nisi succurratur vẽturã esse in hostiũ potestate. Et iohẽs aureliañ. notus magnopere orabat laborantibus ciuibus suppetiatum iri. Stetit oĩm snia copiosissimũ cõmeatũ ad obsessos ferre & iter facere p belsiã qua pte obsidio ciuitatẽ magis vrgebat. Copijs igitur vecturisq; rite ad iter ordinatis franci (dimidia q̃ est inter blesam aurelianũq; via confecta) castra ponẽtes restiterũt: se suaq; corpa curantes Crastino diluculo insequentis diei cũ ad duo passuũ milia ciuitati successissent: iohãna assũptis aliquot cũ valida manu pfectis vrbe egressa veniẽtibus obuiã pgit: atq; ita exercitibus cõiunctis cũ franci iferiores hoste non essent: in conspectu anglorꝫ ptereũtes in ciuitatẽ recepti sunt. Victualibus ciuitate cõfortata iohanna armis egregie instructa ad ꝓpugnaculũ qđ sctĩ lupi appellabaꝫ mouens anglos q in eo erant potẽter oppugnat atq; vicit: nemine supstite quivel occisus vel captus nõ fuerit. Hęc cũ in cõspectu maioris ꝓpugnaculi gererentur tentauere hostes eruptionem facere & suis auxiliari: sed mox i ꝓpugnaculum se receperũt. Franci minore ꝓpugnaculo dissoluto postq̃ in vrbem rediere multis coitionibus clã habitis an lõdonias ꝓpugnaculũ oppugnatũ irẽt cõicato tãdẽ cũ iohãna cõsilio illa succẽsens nihil me in-

Aurelia nẽsis ob sidio

UVA. BHSC. IyR_235

quit ꝓceres celaueritis: potis sum hęc & maiora animo condita meo silere. Tacuerant siquidā ꝓceres ne mulie-bri leuitates res in vulgū ꝓdiret: q; ꝓpugnaculum oppugnandū simularent: vt anglos q salonā versus in obsidione erant in alterā ligeris ripā allicerēt dū suis auxilio venire festinarēt: qbus a sua sessione mouentibus franci eorū stationes occuparent. Nec irā iohāna posuit: donec iohānes aurelianus nothus id qđ cōsilio definitū eēt illi enarrauit. Cognito decreto sniam inqt puella laudo si opus reuera assit. Nā cū cordata esset & cōfidens deo mulier multa q̄ a p̄fectis de bello cōsulebant̄ iprobabat: nihil obsidionis tpe sinistre aut infœliciter gerēs. Aderat enī p̄liātibus suis armis instructa: equo vsa potenti & aioso: i quē expedite instar expediti militis cōscēdebat. igitur multa aio cogitās: opep̄ciū censet si hostē iuadat q ad extremū pontē ad sctī laurētij suburbana sedebat. Erant in flumine nauesnō pauce muris ciuitatis deligatę: i eis multo milite impositō ligeri trāsmittit. Copiasq; in cōtinētē exponit insultū factura in hostē pugnatū illic est donec occūbente fere sole receptui signū puella dat. Regrediētes in naues frācos āglus adorīt. Eam ob rē puella suos cohortata hosti restitit: ꝓpulsatq; psequens eum vsq; ad angū stinensiū ædes: quas licet anglus munitissimas feciſſet: captas tamen fugato hoste franci occupauerūt. Erat ad eū quē dixi pontē ꝓxime augustinenses turris ex quadrato lapide cū ꝓpugnaculo & fossa in eo loco fugiēs āglus se recepit. Vbi excubias cōtinua nocte habens iohanna cū illuxisset ꝓpugnaculū oppugnare iubet: asserēs tempus ꝓxime adesse cū āglus vincēdus atq; regno expellēdus erat. Dū hinc frācus istat: illinc hostis acriter se tuetur. Iohāna in hūero scorpiōe ex ꝓpugnaculo misso vulnerat: quo vulnere neq; tristior neq; negligētior fuit: stās cōtinē ter ad fosse labrū & militē fortiter agere admonēs. Cōtinuata obsidione cū adueſperasceret: frācus in fossam oibus partibus dilapsus in ꝓpugnaculū scandens vi expu

UVA. BHSC. IyR_235

gnat quadringentis anglis interẽptis cum p̃fectis tribus mollino/iohanne põmaro/& guillermo glaſſida. Cæteri oẽs capti in ptãtẽ venere francoꝝ. Hæc a iohanna geſta hoſtisq belſiã verſus grãde ꝓpugnaculũ habebat ꝓſpicere facile poterat Caſu igitur ſuoꝝ perterriti hoſtes poſt q̃ ab vrbe cãpanas toto claſſico velut in eõi leticia pulſari exaudiunt: mane facto magdunũ (deſerta obſidiõe) cõ fugiunt. Ad hũc modũ diſſoluta obſidio eſt: & ciuitas ab hoſtis poteſtate erepta. Quod maximũ momentum ad caroli fortunam fuit. Tallebotus autẽ ęgre ferens ſe aurelianenſi circũuallatione fruſtratũ dãnũ cõpenſaturus lauallum aggreditur arcem oppidũq; nocturno furto inuadens. Cæpit ibidem lauallum comitẽ quẽ donec quinq; & viginti ſcutorum milia illi exſoluiſſet in vinculis habuit Interim iohanna carolũ regẽ ſollicitat maiores copias cogere: & ſibi recuperare q̃ in agro aurelianẽſi ab hoſte occupabantur. Vocato ꝓpterea ad ſe alenconij duce carolus gergeũ petere imperat. Affuerunt mox iohãnes aurelianẽſis nothus bouſſacus mareſcallus grauilla/ culautus admiraldus/ambroſius delorus/vignolus hyrus/ & guillermus bruſſacus: q tametſi ſtipendio regio nõ iuuarent viſendę tamen iohannę cã quã diuinitus miſſam arbitrabantur: militare non recuſabãt. Itaq; gergeũ ꝓfecti oppidũ poſt octauũ obſidionis diem expugnant. Nec multis iterpoſitis poſt diebus magdunũ auctis copijs carolo iubente mouentes pontẽ cũ turri capiunt: poſitoq; p̃ſidio bogentium ꝓtenus cõtendere. Audito francorũ aduẽtu angli relicto oppido in arcẽ q̃ eſt ad pontẽ ſupra ligerim annẽ cõfugiũt: quã (dimiſſis libere abire anglis) franci receperunt. Recepta arce rumor per francoꝝ caſtra increbuit, Tallebotũ & iohãnẽ faſtolũ cũ quinq; angloꝝ milibus apud lẽuillã in belſia viſos eſſe: q magdunũ ꝓficiſcerentur. Miſſis exploratoribus poſtq̃ id verũ eſſe franci cognouerũt: cõpoſito agmĩe i hoſtẽ mouẽt: & apd patayũ ꝓpter qd tẽplũ illic munitiſſimũ erat caſtrametant. Sta-

UVA. BHSC. IyR_235

bāt in excubijs belmanorus/Ambroſius delorus/ Hyrus potonuſq; hoſtis aduentū explorātes. Quos nō lōge cū iuſto exercitu ſeq̄banť alēconius duxIrichemōtus coneſtabilis vīdocinēſis comes/ iohēs aurelianēſis nothus: & iohāna puella. Angli vero dū viā pgunt: cōſpectis frācis ad ꝓximū nemus iter cōuertūt pugnādi locū ſibi idoneū captātes. At qui in excubijs erāt nullo ſe colligēdi ſpacio hoſti dato p̄liū cōmiſere: ita vt eqtatū oēm anglor̄ in fugā coegerint. pedites qdē viſa equitū fuga ī nemus & viculū qui iuxta erat dilapſi: nemoris bñficio vt quiſq; poterat ſe tuebanť. Interi alēconij dux acie inſtructa aduenit. Tria circiter milia hoſtiū ī ea pugna cecidere: captis ex āglor̄ nobilitate cū talleboto q̄plurimis. Tū in caroli ptātē venit iēuilla & alia q̄dā p belſiā loca. ¶ Mēſe iunio inſequētis anni q fuit xp̄ianę gr̄e quadrigēteſimus vige ſimuſnonus ſupra mille: iohāna puella carolū cōueniēs: iam inqt ſereniſſime rex hoſte ſuperior eſſe incipis. Multas vrbes atq; arces ex anglis ereptas tibi audiētes videmus nūc tuę cōſecrationis tēpus aduenit. Diuinę digna tioni placet ad remos ꝓficiſcaris: vbi more maior̄ ſacra vnctiōe delibutus dyadema ſuſpicias. Qua vna re venerabilius franco ppło tuū nomē erit: & hoſti formidabile. Nihil te pterreat q; cāpania & reliq fere belgę oīs ab hoſte tenenť: viam tibi ꝓpiciatore deo parabimus. Tū copias cōtrahe & dei decretū exequamur. Hęc iohānę verba ſpē oībus magnam faciebāt ꝓpterea q; vite puritate puella p̄ſe ferebat ſanctitatē & nihil muliebriter agebat aut loq̄bať. Eniuero ſacerdotali cūfeſſione q̄q; fere hebdomada conſciam purgabat: & diuinā euchariſtiā deſumebat. Igiť collecto apud Gyē nō mediocri exercitu carolus remos p cāpaniā petere cōſtituit: p̄miſſa cū aliquot p̄fectis iohāna puella: q obſtantē forte hoſtem impediret. Proxime antiſſiodor̄ carolus cum veniſſet prodiere illi obuiā aliquot ciues: ſed ī ciuitatē nō admiſerūt. Erat illis diebus trimolus q; multa apd regem auctoritate ha-

Anglorū cedes Tallebotus capitur.

Initium cōſecratiōis caroli ſeptimi.

Antiſſiodorus.

UVA. BHSC. IyR_235

bebatur. Hunc ab antisiodorensibus pecuniã accepisse cõstans fama fuit: vt illis liceret inducíarum bñficio frui. Itaq; ciuitati nihil incõmodatũ est: cibos exercitui ministrantibus incolis: dum pręcium soluerẽt. Pręterita antisiodoro/Carolus sanctũ florentinũ recepit: oppidanis se libere dedentibus. Trecas inde ꝓfectus post sextum diẽ q̃ illic desperata deditione sedisset. Laboratum est in exercitu fame: itavt pleriq; fabis & triticeis spicis tñ milites vescerẽt. Rex pœnuria cognita Carolus primores exercitus ad cõtionẽ vocãs petit quid ipsi faciendũ esse cẽ ferent. Nemo oĩm fuit qui reducẽdũ exercitum esse non diceret: cũ neq; cõmeatus neq; stipendiũ militi suffice-ret. Vnus tñ robertus massonus q̃q̃ ab hoc sñia non abhorreret: vellẽ inquit iohannã de hac re audire: q̃ enĩ pręsentis expeditionis auctor fuit: ip̃a suis consilijs paratum forte auxilium feret. Igitur vocata iohãna rogata sniam ad carolũ conuersa. Si ego inquit qđ verꝝ teneo eloquar an mihi rex crediderís? Id cũ sc̃do q̃reret. Tibi inquit rex si qđ ꝓfuturꝝ sit dicas credã. Trecenses inquit puella tui sunt & intra ꝓximum biduũ se ciuitatem q; tibi dedent. Credulus fœminę rex stare loco copias iubet. At iohanna cõfestim equum inscẽdens quẽq; militẽ cogit: ea quę ad oppugnationẽ necessaria erant ad muros importare. Q đ aĩaduertẽtes trecẽses loci ãtistitẽ cũ ciuibus aliquot militũ quibusdã p̃fectis ad carolũ legant: ciuitatẽ deditu ros sĩmiles anglus inde abire cum ijs quos captiuos habebat libere ꝓmittat. Cõditiõe accepta rex postridrię trecas ingredit. Egredientes vrbe hostes iohanna captiuos abducere vetat. Quoꝝ redemptionis p̃cium: ne fidei & positę cum hoste legi detraheret rex exsoluit. ¶ Ordinatis apud trecas magistratibus/ cathalaunos petit: qui eũ cõi oĩm lętitia excipiẽtes ministros reipublicę quos carolus instituit admiserunt. Inde remos qui anglo parebant adoritur quos nulla ví recepit: lętis proculdubio ciuibus suũ regẽ excipere. Eo venere dux barrensis & lotharigię

Sãctus florentinus.

Trecenses.

Nota in rege fidem.

Cathalaunum Remi.

UVA. BHSC. IyR_235

Cõmercienſis quoq; dñs:nõ paruas copias ducentes:vt regi inſeruirẽt. Itaq; Carolus &vnctus & coronatus eſt a Reginaldo chartrẽſi remoꝛe antiſtite aſſiſtente puella q̃ militare vexillũ manu gerebat:nimiꝛq; exultans q̃ ſe vna hortãte Carolus regni dyadema & ſacrã vnctionẽ loco celebri atq; hmõi ſacris multos p annos ad id muneris deſignato recepiſſet. Sacratione abſoluta: relictis remis velliũ iter agẽs oppido libere potitus eſt. ¶ Nec ſueſſiones ſignum vllũ rebellionis oſtẽderunt. Simili quoq; mõ p briã nõnulla fortia loca fecere deditionẽ. ¶ Priuino oppido cũ Carolus ageret: bethfortus cũ duodecim armatoꝛ milibus ex pariſijs ducẽs corboliũ acceſſit aĩo (vt ipẽ iactaba:) pugnã cũ Carolo cõſerendi:id vbi regi cognitũ eſt:priuino diſcedẽs ad caſtellũ cui mota nomẽ eſt exercitũ duxit non ob aliã cãm q̃ vt anglo pugnandi faceret ptãtẽ. At bethforto mẽs fuit pariſios repetẽdi. ¶ Conſtituerat carolus ſequana amne traiecto brayũ ꝓficiſci ꝓmittentibus oppidanis tranſitũ ſe cõceſſuros. Sed frãcis angliſq; cõcurrẽtibus eodẽ tpe ad ripã vt traiſceret: leui: cõmiſſo prelio carolus ſuos trãſire ꝓhibuit. Exactis poſt nõ multis diebus caſtrũ thiericũ ꝓfectus:mox p valleſiũ creſpeiũq; præteriens caſtra in cãpo iuxta dãmartinum ponit. Spe animoq; erectus Pariſiũ recuperãdi. Cognito q̃ ad ſe carolus aduentaret bethfortus ad vicũ mitriacũ copias educit:ſed a dãmartino milibus paſſuũ diſtantẽ. Vbi loco natura munitiſſimo militẽ cõtinet. Prẽmiſſis ali quot equitibus duce ſtephano hyro qui anglos adequitarẽt:vbi reſciuit hoſtem loci munitionibus cõfidere:carolus ſuos vltra ꝓgredi vetat. Bethfortus aũt Pariſiũ citiſſime reuerſus eſt. Miſerat p hos dies carolus ad cõpẽdium beluacenſeſq; nonnullos ex ſuis fidiſſimos exploratum quo in ſe aĩo incolę eſſent. Cognoueratq; illos cupere maxime ab anglorum ſeruitute liberari:eiq; obtemperare qui verus rex eſſet. Proinde baronẽ ſiluanecteñ. agri vicum vt compendium peteret profectus cognoſcit

Velliũ. Sueſſio. Priuinũ Brayũ. Caſtrũ thiericũ

UVA. BHSC. IyR_235

bethfortum maioribus copijs auctū in se ducere. ¶ Patruelis siquidem henrici anglorū regis p superiores dies romanus cardinalis a pōtifice romano legationē ad anglos receperat pecuniā militēq; cogendi aduersus bohemos qui de xpi doctrina & fide nō recte crederēt. Qui militibus quattuor armatorū in galliā traductis se cū bethforto cōiunxerat in frācos arma cōuertens: q̄ in xpianæ religionis hostes simularat accepisse. Igit vt de bethforti accessu certior carolus redderet: Ambrosiū delorū cum viginti tm̄ equitibus exploratū qd apd hostē gerāt mittit. Qui iter ingressus videt ꝑcul dēsissimum puluerē in aerē ferri: nec dubius fuit id ꝑgredientis agminis indiciū esse: moxq; paulo vltra pergēs anglos manifeste cōspicatur: idq; p caduceatorē carolo festināter renūciat. Ea re cognita carolus acie ordinata siluanectū iter facere cōstituens apud montēpilioli quī mōs cōtemplationis aliqñ dictus est cū veniſſet: redeūte ambrosio deloro: accepit āglos barronē ducere p riuū qui ex siluanecto pfluit: sed eos magnopere impediri vadi angustia p quod vix bini euadere possent. In ea traijciendi difficultate: ratus carolus hostē intercipi posse: primā aciē incedere iubet. Sed iā magnā sui exercitus ptem anglus trāsmiserat: quāobrē carolus suas acies in cōspectu hostis habuit: moxq; leuibus cōmissis digladiatoribus: cū sol cōcedere se icipet: anglī ad ripam fluēti castra posuere. aggere vallo sudibusq; sese muniētes. Habētes ꝑterea a tergo lacum. Rex aūt in mōtepiliolo suos cōtinuit. Postridiæ cū illuxisset: carolus q̄terna acie instructus i anglos ducit. Primā alēconij dux & vidocinēsis comes admistrabāt. Scdę ꝑerat dux barri: Tertiā ducebat rayrus & bousſicaudus frācię mareſcalli. Quartā q̄ ad excursiōes institutа erat & cui freq̄nter locū mutare necesse eēt moderabāt Albertꝰ iohēs aurelia nēsis nothus iohāna puella & Hyrus. Sagittariorū balistariorūq; curā gerebāt grauilla & iohēs foucaudus lemouicēsis. Regis custodiā borbonioꝝ dux trimoluſq; recepe

Improbus sacerdos & sacrilegus.

UVA. BHSC. IyR_235

rãt. Aciebus ad hũc modũ inſtructis decretũ erat anglos adoriri. Sed cognito q̃tum illis locus adiumẽto eſſet: leuibus aliquot plijs añ caſtra vtriq; cõmiſſis: cũ neq; cõuitijs neq; ꝓuocatiõibus e caſtris excitati hoſtis poſſet: frãcus tãdẽ ad hoſtiũ caſtra ꝓxie ꝓfectus: manu tãdiu cõſeruit: donec adueſpaſcẽte & multo puluere cęlo caligante fuerit plio deſiſtere coactus. Mane facto rex creſpeyũ bethfortus pariſiũ petijt. Biduo poſt recepit carolus cõpẽdiũ: vbi p̃fectũ poſuit guillermũ fluuiũ loci indigenã.

¶ Eo quoq; beluacẽſes cõuenere regis ptãti ſe pmittentes. Idẽ fecere ſiluanectẽſes q̃ miſſo ad carolũ ſuo cũ ali quot ciuibus antiſtite ciuitatem dedidere quo rex paulo poſt ſe ipẽ cõtulit. Betfortus p̃uidẽs aio q̃ benignior fortuna caroli rebus arrideret: pariſio abire cõſtituẽs ludouicũ luxẽburgũ morinoꝝ ep̃m quẽ frãcię cãcellariũ anglo rũ factio appellabat: & iohẽm rachetũ equitẽ anglũ vna cũ ſymone morhiero pariſianũ ptorẽ ciuitati adminiſtrare ꝓpoſuit cũ duobus armatoꝝ milibus ad p̃ſidiũ relictis. Re liquũ vero exercitũ ad normãnos ꝓfectus cõplu ribus ſuę factionis locis diſpartiuit. Igit̃ cognito bethforti diſceſſu Carolus ad ſctm Dyoniſiũ ex Siluanecto moues oppidũ (excipiẽtibus eũ ciuibus) ingreſſus eſt. Tertio poſt die frãci caroli iuſſu ad vicũ cui capellę appellatio ẽ caſtris cõſtitutis: cũ ibi pnoctaſſent: eruptiõe in eos a pariſiacis facta crebris plijs cõcertarũt: nõ ſecus ac ſi p̃ludia q̃dã armoꝝ agitarẽt. Repetẽtibus tandẽ ciuitatẽ pariſianis: frãci duce alẽconio ad ſancti honorati portã copias ꝓmouere: expugnates cõfeſtim ꝓpugnaculũ qđ ꝓ porta extructũ erat. q̃ ſpe adducta iohãna: ciuitatẽ quoq; oppugnare p̃ter oĩm opinionẽ cõſtituit. Eſt ab ea parte duplex foſſa & iter vtrũq; ager. i priorẽ neq; aq̃ neq; luto ipeditã cũ facile frãci deſcẽdiſſent. Alterã foſſã ſupare labor fuit ꝓpterea q̃ latior & aq̃ affati plena eſſet. Importatã vndiq; materiã cũ iohãna foſſã opplẽdã iacit: e muro ſagitta in crure ꝓcutit: nec eo tardius in opere perſeuerat

Sanctus dyonisius.

Pugna ad ſancti honorati pariſiẽſ. portam.

UVA. BHSC. IyR_235

cõmilitones pseuerare cohortãs. Nec potuit inde reuocari donec alenconius negocioſam mulierẽ p se reduxit.

Latiniacum.

Signo receptui dato franci ad sanctũ dionyſiũ iter conuerterunt. Quo tpe ex latiniaco ad carolũ nũcij cõuenere q oppidũ tradere pollicẽt. Quare miſſus latiniacũ ambroſius delorus oppidũ recepit. ¶ Carolus aũt e sancto dionyſio digredi volens: ducẽ borboniũ administratorẽ inſtituit eaꝝ ciuitatũ quas a tpe ſuæ vnctionis in belgis receperat: relicto cũ firmis copijs apud ſanctũ dionyſiũ vindocinẽſi comite & cullanto. Atq; inde latiniacũ ꝓfectus: mox mõtemargi p̃teriẽs: ligerim traiecit. ¶ Abeũte Carolo angli burgũdiq; ſanctũ dionyſiũ recuperãt: ſilua nectũ petentibus ijs qui ex caroli inſtituto ad p̃ſidiũ relicti erant. Mouit p̃terea hoſtis ad latiniacũ copias. ſed egreſſus oppido delorus cũ iohanne faucaudo: ita hoſtẽ diſtituit: vt nulla illi fuerit ptãs ꝓxime oppidũ caſtra ad mouendi. Quare admirati reſiſtentiã hoſtes pariſiũ re-

Lauallũ

mearunt. ¶ Cepere p id tps lauallum tres normãni equites homerus bochetus & ferrerius adiutore multore quo dã qui molẽdino p̃erat in amne marona qui ꝓxime oppidum pfluit. ¶ Et ambroſius delorus foucauduſq; de

Error militũ.

capienda rothomago clã cõſultantes freti ope magni petri q rothomagẽſis erat magna ſpe ducebant intercipiẽdę ciuitatis. Sed definita die cũ iter noctu copiæ faciũt: tenebris falſi: alij rothomagũ: alij alio errãtes diuerterũt. Fuitq; eoꝝ inceptatio ad hunc modũ irrita. Per eos dies

Solitudo per agros & vicos.

miles frãcus qui i vrbibus recẽter in fide caroli receptus erat: mirũ in modũ vexare incolas & ciues cepit nemini parcẽs & in oẽm rapinã diſſolutus. Qua iniquitate factũ eſt: vt diffugientibus colonis agri cõpluribus locis inculti remanerẽt: & q̃ terrę frugũ feraciſſimę erant ſentibus ruſciſq; ſqualerẽt: in ſaltus & ſiluas cõuerſę: ingentes vici & ijdem ppoſiſſimi ſine incolis dilabẽtibus ſtructuris deſerti vacuiq; mox feraꝝ luſtra fuere. q̃ aĩaduertens borbonioꝝ dux domũ ſe cõtulit relicto ſiluanectividocinẽſi

UVA. BHSC. IyR_235

comite Cui paulopost Carolus bousſacum cum octingẽ tis armatis miſit p̃ficiẽs illũ regiõi quã borbonius reliquæ rat ¶ Iohãna vero puella ſub eiſdẽ diebus ſctĩ petrũ mũ ſteriẽſem cepit: inde cũ ad charitatẽ copias ꝓmouiſſet: ir ritam obſidionem habuit amiſſis pleriſq; tormẽtis machi niſq; bellicis. Erat caſtellum ſcti ſelerini in principatu alẽ conij ducis vetus & lõge deſolatum quod iſtaurare dux cũ cœpiſſet: aduocato ad ſe ex latiniaco ambroſio delo ro: caſtellum illi cum valido p̃ſidio cõmẽdat. Recepto ca ſtello ambroſius mira admodũ diligẽtia locum munit: ni hil omittens quod ad arcis cuſtodiã ꝓtinere arbitraretur. Verũ eniuero angli priuſq̃ munitiones abſoluerent: caſtel lum circũſident. Preſijs obſidione francis delorus p̃cibus ſuoꝝ victus: ſimulata eruptione noctu cum q̃nq; armatis chinonem profectus eſt: nũcians regi q̃ ad ſcti ſelerini ar cem gerebantur. Quibus cognitis: Carolus copias ꝑ cœ nomãniã aduerſus anglos ire iubet. Idvbi anglus accepit oia in celeritate ponẽs: arcem cõfeſtim acceriime oppu gnat. Quod cum haud ſatis ꝓcederet: altera die obſidio nem ſoluit. Idem quoq; dũ apud latiniacũ facere aggre ditur: itẽtiõe ſua fruſtratus eſt oppidum egregie tuẽtibus foucaudo mareſchallo & quẽnodo ſcoto eqte. ¶ His die bus puella cũ latiniacũ acceſſiſſet: cognito ꝙ quadringẽ ti ex anglorꝝ copijs nõ procul a: latiniaco in franciam cõ tẽderent: aſſumpto foucaudo & iohãne de ſancto albino & alijs ex latiniaci p̃ſidio hoſtem adoritur: oẽs ad vnũ necãs. ¶ Sed nõ multis poſt diebus: diſſimilis apud com pẽdiũ fortuna illi fuit. Nam anglis burgũdionibuſq; in cõ pẽdij obſidione ſedẽtibus: iohãna ſubſidiũ obſeſſis ferẽs cũ oppidum ingreſſa eſſet: & paulopoſt eruptione in ho ſtẽfacta res nõ ꝓſpere ſibi ſuccederet: dum oppidũ repe tit & militũ p̃ſſura aditũ p̃cluderet capitur a iohãne luxẽ burgo q eã anglis venũdedit. A quibus hoſtiliter habita rothomagi cremata eſt odio videlicet nois frãci: & ꝙ viri li veſte fœmina vſa eſſet. Prius tñ q̃ ſniam diceret hoſtis:

Caſtellũ ſcti ſele rini

Puellę iohãne fortuna mala apud cõ pendiũ.

F

UVA. BHSC. IyR_235

frequẽti foro & crebris cõſultationibus puellam tẽtat: de fide atq; religione xp̃i multa ſcrutatus. Arbitrabatur eñ mulierẽ magia aliqua edoctã a carolo rege aſſumptã eſſe: & ꝓpterea a catholica veritate carolũ aberraſſe: indignũ q; eẽ cui regnũ deberet. Sed ſupra fœminæ vires fuit: plu ribus cum hoſte (vt eſt nõnullos mos) p aſſentationẽ ſen tiẽtibus p̃ualere/q̃q̃ ſe & quecũq; geſſiſſet apt̃ice ſedis ex amini ꝓmitteret. Apud tyrãnos ſemp fuere iniqui cõſulto res qui affectione malavel aſſentatiõe ceci inſontes ꝓ no cẽtibus vt principibus gratiã inirẽt dãnare magis q̃ abſol uere curarẽt. In eã eñ partẽ ꝓpenſiores ſunt qua princi pis animũ ꝓcliuẽ vident. Obiit puella dominice pietatis anno. M.cccc.xxxj. menſe mayo. ¶ Sexto ab obſidione mẽſe: laborantibus cõpendianis victualium pœnuria ia metus tyllayus cũ centũ equitibus oppidũ laturus ſuppeti as igrediẽ. Eius loci guillermus flauius cuſtodiã gerebat: & ei aſſiſtebat philippus gamacheus ſancti pharõis mel dẽſis abbas: homo genere illuſtri: q obſeſſis & animos fa ciebat & ſpem adiſciebat victorie. ¶ Interi vindocinẽſis comes & bouſſacus quigentis ſupra mille armatis cõtra ctis mouẽtes: turrẽ ligneã grãdem in qua ſe angli obſidio nis tẽpore recipiebãt expugnãt. Dumq; eam angli oppu gnãt: iametus eruptione facta alterã turrẽ que ſiluã verſus extructa erat. & burgũdionum preſidio tenebaẽ: inuadit. q cũ quadringẽti eſſent: vniuerſi interẽpti ſũt: Hoſtis tãto dãno affectus: nocte iſequẽti deſertis caſtris atq; obſidio ne diſſoluta: alter normanniã: picardiam alter remigrauit ¶ Eodem ferme tẽpore meldunẽſes occaſionem liberta tis nacti: ab hoſte diſceſſere. Qui eñ in p̃ſidio apud illos erãt angli atq; burgũdiones: oppido aduerſus frãcos cum exceſſiſſent: paucis i p̃ſidio relictis oppidani leuis cõtẽtio nis cã aduerſus p̃ſidiũ ſuſcepta arma capiũt. Erat tũ mel duni tubicẽ qdã vetulus q carolo aliqñ ſeruierat. Hic rixę cauſã itelligẽs ciuibus ſignũ tuba dat rẽ gerẽdi. Itaq; fuga tus oppido hoſtis i arcẽ ſe recepit. Meldunenſes vero id

Cõpendiũ recuperatur.

UVA. BHSC. IyR_235

qđ apđ eos gererẽ festinãter renunciant geresmo rhodij ordinis cõmẽdatario:& dyonisio challio q eo tpe in bria erãt cohortes aliquot militũ hũtes Hi nihil morati meldunum ꝓficiscẽtes:arcẽ post duodecimũ circũseptionis diem recipiũt.Neq; pigritãtes priuignũ cum arce per diẽ tpsvi ab anglis extorquent.Recuperãt ꝑterea ꝑ briam regionem oppida atq; arces cum corbolio & vicẽnis. ¶Et apud cathalaunẽses ingẽsde hoste cędes facta est. Itaq; ducẽtibus anglis burgundionibusq; octo milia armatoꝝ vt per cãpaniam grassarenť:& prędas agerẽt:Barbasanus cathalauni tũc agens cognito q; hostis apud diuam mariam de spina castra hret:accersitisvicinarum arcium ꝑfectis cum se iustũ exercitum habere cõfideret:hostẽ adoriri festinat:misso ad burgum vignolum hyri frem nũcio: qui apud castellum sarreyũ erat:vt pugnę adesset. Quo veniẽte acrior pugna cõmissa ẽ:& hostis supatus. ¶Non dũ sub illis diebus hẽricus anglię rex:patre hẽrico defuncto in franciã traiecerat. Anno aũt salutis millesimo quadringẽtesimo.xxxj.cũ ãnoꝝ esset duodecim multa nobiliũ caterua:copijsq; stipatus parisiũ aduenit.vbi magnis honoribus exceptus in diuę marię templo regni dyadema cardinalis vicestrensis misterio susćepit.Hic enī cardinalis cũ hẽrico eius gra aduenerat. ¶Dũ hęc parisij agũtur princeps auraycẽsis a gaucurto q dalphinatibus prę erat fugať multis Burgũdionibus occisis. ¶At ī belloacis alia fortunę cõditio fuit.Darõdellus enī comes anglus cõstitutis nõ lõge a ciuitate duoꝝ milium armatoꝝ insidijs:ꝑmissisq; expeditis qbusdã militibus qui beluacẽses ad eruptionẽ ꝓuocarẽt:Boussicaudũ & santrallũvalconẽ q ī ꝑsidio erãt ciuitate ęgressos adoritur:multosq; occidit eoꝝ ꝑsertī q pedites ex bellouacis cõcurrissent:qbus cũ ipe santrallus iterijt. ¶Fuit & iniq̃ renato barri duci fortuna barbasano quoq; q cũ eo militabat.Nã apđ barrũ ī obsidiõe sedẽtibus cũ accepissẽt valdemõtẽsiũ comitẽ& burgũdionũ mareschallũ cũ valida anglorũ manu in eos ad

Cedes anglorꝝ apud cathalaunum.

Rex hẽricus hẽricifilius parisiũ ex ãglia venit.

Renati ducis barrensis dira fortuna.

UVA. BHSC. IyR_235

uentare relicta obsidiõe hostẽ vallo carisq; circũuallatum impetũt. Capitur eo ꝑlio renatus: & barbasanus cum aliis plurimis necatur. Renatus philippo burgũdo duci tradi tur aquo ꝓ ipius renati liberatione castelivallẽ in ꝑpetuã ditionem dux accepit: & ad hũc vlq; diẽ possident eius i flandria successores. ¶ Per eam tempestatem vilbyus no thus salberiensis & matagothus angli coacta suaꝝ ingen ti multitudine sẽti selerini: arcem appetẽtes locum circun cludũt: vbi ambrosij delori vicarius erat iohẽs armẽgnus qui obsidionem magno aio tulit: arcẽ potẽter tutatus. Cognito obsidiõis piculo: delorus qui illis diebus apud regẽ erat obsessis subsidiũ mittit sollicite ꝓcurabat: Igitur bueil lus & ipe a Carolo ꝑmittũtur. q belmõtem vicontum ꝑfecti illic tãtisper morati sunt donec reliq̃ copię cõueniissent Tertio die postq̃ in eo loco restitissent: venere iterim aliæ francoꝝ cohortes qnę in vico cui nomen est binaiugus tribus passuũ milibus a belmõte distãti cõsedere. Inter frã coꝝ cohortes quę ducẽtorum supra mille armatoꝝ erãt fluebat satra annis: qui põte vno non ꝓcul a belmõte trã siri poterat. Angli vero qui in obsidione sẽti selerini agebãt: de frãcoꝝ cõuẽtu certiores facti: pars intermissa obsidiõe ad frãcos q castra habebãt noctu ducunt: nec mora ti prelianꝯ. Excito mox ex re isperata clamore: buellus & qui cum eo apud belmontẽ armati excubabãt ponte trãsmisso laborantibus frãcis dũ opem ferre contendit: iã angli victores militaria signa extra vicum emiserant parsq; obligãdis captiuis pars recipiendis eqs & sarcinis conuehẽdis distinebatur. Hostem sic impeditum frãci iuadunt. Fit atrox ꝑlium vt deiectis vtrinq; militaribus signis: diu sit dubitaꝝ quorũ melior conditio esset. Deniq; victor frãcus extitit sexcẽtis anglis iterfectis q̃plurimis isup cũ matagotho in captiuitatem abductis Ex frãcis trigita desiderati sunt: & paulominus capti. Inter quos fuit delorus diro vulnere pculsus: paulopost tñ istaurantibus bellũ francis, recuperatus est. Huius cladis nũcio accepto vilbius cum

Sẽti selerini castellũ ab ãglis ob sessum

UVA. BHSC. IyR_235

reliquis sčti selerini obsessoribus aleconiũ fugiẽtes petiue rũt. ¶ Apud carnotũ res quoq; ꝓspere francis cessit Nã positis tribus locis insidijs: aurelianensis nothus florentinũ dillerũ iuxta sancti michaelis portam imprimis insidijs locat: secũdas paulo a porta longius constituit. Ipe & Hyrus cum quingẽtis equitibus: sexcẽtis fere passuũ milibus a ciuitate tertias isidias agit. Ordinatos autem. & ad hoc ad se edoctos aurigas cum curribus qui piscesalosas vehebant sub lucem ad vrbẽ mittit: quos non secus ac victualium vectores in ciuitatem admittere ciues simile vero erat. Aurigę vero cũ quibusdam sibi notis ianitoribus pridie in colloquiũ venerãt: & se illis alosas daturos ꝓmiserant. si diluculo venientibus patefacerent ingressum. Igit ianitores vt appropinquantes aurigas cõspexere: socios adhortati vt festinanter aperta porta piscibus potirentur portam reserant: quam ex proximis insidijs dillerius prodiens occupat: subsequẽtibus ijs qui i secũdis insidijs erãt atq; ita ante diuæ marię templum ꝓgressi regium vexillũ statuũt: iohãnem nothũ expectantes. Concursantibus vero per vrbem armatis: loci ãtistes qui Burgũdus natione erat occidit. Laubespinus autem ciuitatis ꝑfectus muros vrbis transgressus aufugit. Ad hunc modum carnotum receptũ est. ¶ Obsessum ẽ rursus a bethforto Latiniacũ: & magnis viribus frustra oppugnatum: Foucaudo/Quẽ nedoq;/& Renaldo de sancto iohãne oppidum defendẽtibus. Extruxerat eni bethfortus ad pontis initium ligneã turrim: & ad alterã oppidi partẽ munitiones latissimas ad stationẽ militum. Addiderat quoq; sublicium põtem q a turre ad munitiones pusus eẽt: atq; ita circũseptũ exiguũ oppidũ paucis diebus expugnare ꝓpabat: quatiẽs crebris tormentis muros. Sed frãci ducibus Aurelianensi notho Iohãne rayo/Iohãne gaucurto/& Roderico vallendrano hyspano sequana transmisso/cũ per matronã cõmeatum nauibus important obsessis: eruptiõe facta oppidani anglos q ad ligneam turrim in põtis capite stabãt adoriunt.

Carnotes.

Latiniacum.

UVA. BHSC. IyR_235

Pars vero frācoꝝ qui alteram matronæ ripā nauigabat turrim oppugnare festinat. Expugnato ꝓpugnaculo hostis partim capitur/partim trucidat. Et veniēs bethfortus suppetias laturus suis haud ꝓfuit: sed repulsus i munitiones se recepit. Franci quidē cōmeatu in oppidum importato: Gaucurtum ad oppidi custodiam deputāt. Reliqui per franciam incedentes aliquot arces captas solotenus deiciunt. Francorū discessu cognito: bethfortus veritus ne in parisios ducerent dissoluta confestim obsidione castrisq; desertis: parisiū ire accelerat. Fuit per hos dies apd argentonum agri sagiensis ꝑlium pertinax atq; admirabile: francis triginta aduersus totidē anglos pugnantibus Nemo eni non vulneratus ꝑlio excessit: tandem nouem ex hostium numero cum argētonij maresciallo interēptis reliqui angli fugę se cōmiserunt. Ex francis cecidere Ambrosius frolaus: Galterus lapostus/& Dorus tossaus: reliquis oībus grauiter vulneratis. Fuere præterea diuersis p andegauiā locis singularia q̄dā certamina: de quibus scribere supuacaneū iudicaui. ¶ Excursionem subijciā quā in normānia ābrosius delorus, pspere cōsinuauit Est apd cadomēses annus mercatus quo normani & ex finitimis locis q̄plurimi vēdendi emēdiq; cāi diui michaelis festo in cāpo añ bti stephani cœnobiū cōueniant Id cum non nesciret delorus: accersiti finitimis militum ꝑfectis petro ialleto/& ferrebōto/copias ex sctō selerino mouens ornane supato copiarū ptē ad dirpiēdas nundinas mittit. ip se cū equitibus q̄nquaginta & sagittarijs cētū in subsidijs stabat aduersus anglos qui Cadomū tenebant ne oppido erumpētes reliquos interciperent. Itaq; direptis mercibus cū magno captiuoꝝ nūero se recipiētes franci post q̄ fluētū ornā traiecere ad lapideam crucem stare copias delorus iubet. Ibi recēsitis captiuis omnes sacerdotes senesq; cū mulieribus & pueris: & pauperes isup agricolas domū dimittit: cęteros q alicuius pēsi erant octigētos abduxit. ¶ Addā deiceps rē inter seria risu non indignam.

Argēto nū i dyocesi sagiensi.

Prospin cursus norman niā a frācis

Ridiculum.

UVA. BHSC. IyR_235

Venerat ad feugerā cœnomānię vicū Guillermus de sā-
cto albino cū octoginta equitibus francis: vbi dū diuersā
tur/angli in eū irruētes nō modice francos tertuerunt: ita
vt nothus qdā bosapstus eqs ꝓtenus fugiens in rubo se
oculuit. Fit nihilominus apd feugerā atrox pugna: & an-
gli superantur. Quorū duo ꝓfugi ad rubū quo bosapst⁹
se abdiderat euadūt. Ratus bosapstus pſecutores eē qui
eū peterent qui inqt estis. Rñdentibus anglis qui nō mi-
nus ptimescerent se anglos esse: eiusq; ptāti sese ꝑmittere
intellexit rem ꝓspere a frācis esse gestā. Vñ ab anglis fi-
de accepta Bosapstus tanq̄ egregiā operā ꝓlio nauasset:
eos ad guillermū de sctō albino captiuos ꝓduxit. At ille
cuius ignauia nota eēt irrisus est & captiuis priuatus. Est
apud frācos puetusta cōsuetudo: grādē aliquē ramū vel
ꝓcerū arbusculū frōdosum ad mayas kalēdas ludi cā ꝓ
portis amicorū defigere. Id vt obseruarēt angli q frenūui
contē occupabāt: assūptū de more ramū in cōspectu ar-
cis sctī selerini vbi delorus in pīsidio erat in terra defigūt
ꝓtenus abeūtes. Quo mox delorus insequēs: euulso quē
hostis detulerat ramo eundē ꝓxime ꝓpugnaculū freni-
uicontis p leuis armaturę milites plātare iubet. Prę̄missō
iohāne armegno cū octoginta peditibus: q singulos virē
tes ramos manibus gestarent ad fallēdū hostē. Delorus
vero in insidijs non longe delituit. Postq̄ pedites non ꝓ-
cul ab arce pone densissimā sepē cū ramis se collocassent
angli vbi frondosum stipitē ꝓportis arcis defixū conspi-
ciunt: ꝓtenus arce egressi eos q ramū humo defixerant
acriter persequuntur donec ad delori insidias peruenere
ꝓdit confestim in hostem Delorus & ꝓlio cū hoste con-
tendit. Qui vero pedites ad sepē stabant se inter arcē an
glosq; medios locant: atq; hoc pacto interceptum hostē
fundunt: occiduntq; compluribus captis. ¶ Eadem for
tunę benignitate vsus est apud sillum guillermi delorus. Anglo-
Anglos enim ex arce sanctæ susannæ in sillum guiller- tū cedes
mi mouentes: cum preda fecissent superueniens. Delo-

UVA. BHSC. IyR_235

tus ducentos ex hostibus interemit/ablatis spoliis capti uisq; receptis. Neq; deteriorē fortunā expertus est aduer sus comitē darōdellū in pratis annis fatrensis secus vicū quē gratalū incolæ vocant. Nā cū sexaginta supra centū equitibus aduersus tria anglorū milia p̄liari audet: p̄das
Hyrus ex hoste reportauit Contra accidit apud louueriū Hyro.
capitur. Qui ab anglis obsessus dū q̄rendi subsidij cā loco egre, ditur: a lohāne marsio dordani p̄fecto captus est: & Lou ueriū ab anglis subiugatū. Scti p̄terea selerini castellū in teremptis lohāne armēgno/& guillermo de sctō albino/ Darōdellus post trimestrē obsidionē cepit. Inde ad sillū guilermi ducēs obsides de oppido dedendo accepit: ea lege vt eos si intra quadragesimū diē francorū subsidio obsessi iuuarentur saluos dimitteret. Alioquin deditione facta oppido ipe potiretur. Erāt ad id tpis frācorū copię in armis paratę quas Ambrosius delorus ad sctm̄ seleri, nū ducere sperauerat: quibus p̄erāt alēconius & andega uus duces: & cū illis richemōtus conestabilis. Hi cū suis ad lomellū (sicut inter silenses anglosq; cōuenerat) ꝓfici scuntur. Stabat vterq; exercitus in alterutrius cōspectu. Vñ & cōgressus & p̄lia cōmissa sunt nō qdē integra acie sed cohortibus hinc atq; hinc in se cōcurrantibus & itet-
Perfid⁹ dū occidentibus. Nā qñqdē loco se munitissimo cōtine-
Anglus bant: visū nō fuit francis eos totis copijs ipetere. Sed mis, so ad illos caduceatore petūt aut pugnādi ptātē faciant: aut obsides reddāt sillensibus. Obsides anglus restituit: & franci domū rediere: rati hostē idē facturum. Sed vix obliuiscit pfidiæ q fraudulentus est. Itaq; abeuntibus frā cis: hostis ad sillū se contulit atcē summis viribus oppu- gnans: nec multū affuit qn expugnaret. discedēs inde da rōdellus p cœnomāniā andegauiāq; excursiones facies
Gerbe, arces duas cepit: mellayū & sctm̄ Laurentiū de mortarijs
royum Vbi p̄fidijs ipositis in normāniā reuertit: paucis post die- bus moriturus. ¶ Est in bellouacis octauo ab vrbe milia rio distans gerberoyū in colle mediocriter edito. Ea arx

UVA. BHSC. IyR_235

supra multos annos diruta desertaq; cũ fuisset Hyrus Põtonusq; mille circiter assumptis militibus: ex beluacensibus ꝓfectus arcem instaurare constituunt. In quo opere nichil pigre agentes: muros munitioneſq; diligentissime extruebant. Qua re cognita darõdellus festinanter cum copijs ex normãnia aduenies locum circuncingere ꝓperat. Id postq̃ Hyrus cõspexit/suos in contionem vocãs vos inquit cõmilitones in hanc collapsam arcẽ ꝓduxi: vt eã instauratã habentes: ea quasi ꝓpugnaculo vteremur aduersus hostem. Sed dũ muniẽdę arci aim intendimus/ anglus nos ꝓpedit. Itaq; nõ arx nobis curanda est: sed vita ꝓtegẽda. Hostium multitudinẽ per agros ad nos hoc loco velut in pedica cõcludendos ꝓperare conspicitis. Si viri estis res in prõptu gerenda est: priusq̃ stationem si bi hostis in obsidione pfecerit itaq; censeo in festo agmine erũpendũ esse: & hostẽ adhuc venientẽ: & partim occupatũ adoriri. Hyri approbato cõsilio: miles ad rem gerendã accingitur. Fit eruptio & acerrime darõdellus inuaditur: q tametsi viriliter restiterit sauciatus tñ captus ẽ: & sui fusi. Ex eo vulnere paulopost darondellus interijt. Superato hoste franci Gerberoyũ reuerterunt opus cœptum exequentes. ¶ Sub his diebus cũ Trimolus apud carolũ plus cęteris aulicis posset: inuidiã in se multorũ excitauit. Caroli ꝑserti andegaueñ. buili caluimõtis atq; coiuui. Hi tres quos posterius dixi i arcẽ chinonẽ ꝓ posticũ ab Oliuerio fretarto noctu admissi/ Trimolũ in cubiculo deꝑhensum: in castellũ mõtesaurũ traduxerunt: insscio rege q tũ chinone erat. Ad quem ex nocturno tumultu paruentem bueilus coitiuusq; accedẽtes: nichil est inquiunt serenissime qđ expauescas. Captus est trimolus tibi reiq; publicę apprime nocens. Abducto trimolo carolus andegauensis apud regẽ cõtinenter cõuersatus est: in eius beniuolentiã se solerter insinuans: ita vt cõsilio apud turonos aduocato: rex trimoli deprehensionẽ laudauerit: cõprehensoresq; inter primores aulicos habuerit. Qui ta-

Darondellus moritur

Trimolus cõꝑhendit.

UVA. BHSC. IyR_235

mẽ nõ lõgo tpe ĩ gra pmãsere:a curię negocijsemoti. Trimolus autẽ quattuor muttonũ aureoꝝ milibus bueilo p solutis carcere liberatus est. ¶ Et normanni agri constantienſis q̃ mare accolunt cũ ab anglis arma aduersus caro lũ regẽ ferre cogerentur:ipi hortãte quãtepio multis hominũ milibus ex plebe & aliquot nobilibus collectis ĩ anglos se cõuerterunt:atq; Cadomũ ducentes ab insidiantibus anglis intercepti ptim occubuere:reliquis fugientibus. Quorũ reliquias missso ambrosio deloro alenconius dux ad arma reuocauit. Ipseq; mox abrincas cũ plebeia multitudine ꝓfectuscũ nichil ꝓficeret:assũpta quantula inualidi exercitus pte in cœnomãniã se contulit. Nec durauit in armis plebs:sed sensim dilapsa domũ repetiuit. Caleti quoq; armis aduersus ãglos desumptis Carnierũ ductorem sequẽtes illi obtẽperabãt. Quo tẽpore petrus de rupeforti frãcię maresçallus/Galterus brusacus/&Carlotus maresius:Dieppã anglis noctu sustulerunt Qua occupata cũ caletis iũcto exercitu Fiscanũ Harfleũ Mõstiuiliariũ/Tancaruillã & insulã bonã in caroli ditionẽ reduxere. Sed dissoluta militari disciplina milites petro marescallo non audiebant. Petulce illiberaliterq; viuentes prędas non mitius francis q̃ ab hoste facientes: mulieribus iniurij monasteriorum violatores: & contemptores religionis. Hæc militum impietas agros spoliauit cultoribus & domos effecit desertas. Præter arces & munitas vrbes nihil habitabatur. Igitur nihil perturientibus agris: miles annona destitutus alius alio diuertebat: quidam carolũ conuenerunt opem ab eo vitęq; alimoniam flagitantes quandoquidem fortunas suas omnes eius causa detriuisſent. Prouidit illis pius rex: & cui bene antea seruitũ fuisset:deiceps quoq; illi miles obediẽtior fuit. Itaq; venablo anglo ducentoꝝ supra mille armatoꝝ pfecto: scti Eligij cœnobio quod in inferiore normãnia munitum est occupãte. Andreas laualli comes: & Loheacus cũ ãbrosio deloro anglos noctu petũt:& cœnobij pte intercepta:ducẽ

Plebis ĩcõstãtia

Dieppa a francis capta

Militũ ĩ solentia.

Scti eligij cenobiũ capitur

UVA. BHSC. IyR_235

tos ex hoſtibus interimunt. Mox cū venablus inde ſuos eduxiſſet: Loheacus de loruſq; lazaiūvſq; ꝓgreſſi poſt atrociſſimū ꝑliū hoſtē ſuparūt: mortē oppetētibus ducētis ꝑter eos qui i frācoꝝ ptātem viui puenere. Venablus aūt cū aufugiſſet paulopoſt in ſuſpitionē veniens a ſuarum partiū anglis capitis ſupplicio afflictus eſt. ¶ Per eā tēpeſtatē borbonius dux corboliū & vicēnas data ꝑfectis locoꝝ pecunia recepit. Et potonus in picardiā excurrens abactis multis pecoribus: aduerſante maximē comite luxēburgo ꝑdā incolumis abduxit. Sāctū quoq; dyoniſiū nocturnis inſidijs ceperūt Iohēs nothus aurelianēſis/ & petrus de rupe forti anglis inde extruſis. Vbi cōſeruādi oppidi cā petrus cū ꝑſidio māſit: abeūte iohāne nothoq; aduerſus anglos copias cōpararet. Moleſte eni hoſtis ferebat i cōſpectu fere pariſioꝝ hr̄e loco munitiſſimo militē frācū. Propterea cōtracto validiſſimo exercitu ex pariſio mouēs ſctm̄ dyoniſiū circūuallat. Cōuenerat ex finitimis agris i oppidū ingēs ruſticoꝝ turba: q vna cū ꝑſidio muros tuebat ſperās ventuꝝ eis a iohāne notho ſubſidiū. Atq; equidē iohānes ipe milite ſtipatus ad pōtem meulanū iā venerat cū certus factus eſt quaſdā anglorꝝ ex giſortio iter ad ſctm̄ dyoniſiū facere: eaſq; ducere magonē & Thomā kyrielū. Eā ob rē ipſe aſſūptis loheacobueiloq; & ambroſio deloro: hoſti obuiā pgēs āglos ptim cædit: partimq; capit: & mox ad pontē vñ venerat cū ꝑda reuertit. Eius rei pōtis atq; arcis ad caroli ditionē cōuerſio recēs erat ꝓcurata quidē a rāboello: & petro iallardo viris nobilibus Erat muro ꝓminens ad annē ſequanā latrina in quā conſcendentes lacamus ferrāduſq; piſcatores viā frācis fecere: ſeducto pecunia cuſtode anglo qui pōtis tutele erat præpoſitus. Fallēdi angli auctor extitit francus quidā cui nomē erat imperator. Pōte recepto iſ qui in arce erāt deditione facta liberi abierunt. Interim dum Iohānes nothus aurelian. apud pōtem meulanum moratur: durior indies erat ſancti dyoniſij ob-

UVA. BHSC. IyR_235

sidio: ita vt desperatibus auxiliū obsessis: cū nec esset vn
de militi stipendiū solueret: nec multor dier cōmeatus
adesset. Petrus de rupeforti vigiti dierum inducias cum
hoste cōstituit: vt si intra eosdem dies suppetiæ a carolo
Liberali tas religiosor in obsessos. nō venirent oppidū hosti ꝓmitteret. Per has obsidionis
angustias viri cœnobitę monasterij diui dyonisij miser
ti fortunę obsessor in stipendium militi argenti marcas
quadringentas libere cōtulerunt. Interea dū subsidiū ex
pectatur angli nō ignorantes quid aurelianēsis nothus
de suppetiando obsessis appararet: fossam sibi circūdāt
in quam ex fluento qđ extra oppidū est tantam diuersis
riuulis aquā deriuāt: vt castelletū qđ maiori eccl'ię vicinū
est redūdaret: extructis quattuor firmissimis ꝓpugnacu
lis quibus adoriētes se arcere possent. Exactis inducijs
cū subsidij spe destitutū se petrus intellexit deditionem
fecit. militeq; vita fortunisq; salutis eduxit. Recepto oppi
do anglus muros munitionesq; deiecit: ꝑter eas q̄ ad mo
nasterij tutamē ptinebant. ¶ Parisiani vero anglo parē
tes cū crebris incursionibus se a francis ꝑmi grauiter fer
rēt: vilbiū anglū qui apud pontisarā in ꝑsidio erat orant
ciuitatis custodiā recipiat. Qui pōtisare cōstituto sibi vi
cario Parisium cū bona anglor manu se cōtulit. ¶ Nec
multis post diebus p vilbij absentiā pontisarenses anglos
exosi ad caroli ptes cōsiderationē suā cōuertert. Igit die
vna egrediēte ꝑsidio qđ apud eos erat: siue vt frumenta
tionē faceret: siue vt ex hoste spolia ꝑdaq; repotaret: cū
paucissimos in oppide cū suo ꝑfecto Iohanne ripello re
lictos esse animaduertissent: ipi sumptis armis portas om
nes oppidi obfirmantes anglos sine vlla tumultuatione
cōpręhēdunt. Preter tris qui cū ripello in ꝓximā portam
euaserāt. Vnde tegulis lapidibusq; iactis/ postq̄ frustra se
tueri cōsiderant in pontisarensium ptātem transire. Qui
confestim accito Iohanne insulæ ade dño hominē orāt:
oppidū burgundi ducis nomine custodiēdum recipiat.
Consulto duce iohānes Pontisaram in custodiam: acce-

UVA. BHSC. IyR_235

pit.Iã enim interceſſerãt collocutiones cõponẽde pacis: cõueneratq; vt ad diẽ prędefinitũ legati attrebatum mit terent recõciliationes faciẽde ptãtem habentes.Quam obrem anno ſalutis Milleſimo quadringenteſimo trige ſimoquinto Attrebati pacis tractatores cõſedere.Impri mis affuit cardinalis ſancte crucis romanus legatus ordi ne cartuſienſis Nicolaus nomie:cardinalis ciprius.quos epi ſex comitabantur: & abbas veſelaus.Caroli oratores fuere borbonioꝝ dux: comes richemõtus coneſtabilis: remorum archi p̃ſul cãcellarius: vindocinẽſis comes re gij hoſpitij primarius magiſter:Chriſtoforus haricurtus. Adã de cambray plamẽtei ſenatus primarius p̃ſes.Guil lermus quadrigarius plamẽteus cõſul eccleſiæ parienſis decanus & alij pmulti ex francoꝝ nobilitate nõ obſcuri. Nec defuere britonũ ducis alẽconi jq; & barri oratores. Anglorum legationis hi principes cõuenerunt.Cardina lis viceſtrẽſis. Eboracẽſis archiep̃s. Comites Hõtonus & ſuffortus: & nonnulli ex dignitate eccleſiaſtica viri cũ permultis anglię nobilibus. Burgũdionum ducis hi pri mores fuiſſe tradunt. Leodius cameracenſiũ & attreba tenſium antiſtites:Nicolaus raulinus ducis cancellarius: gheldrenſis:ſtãpenſis:ſancti pauli:vandemõtẽſis:niuer nenſiſq; comites:& alij inferioris nois ꝓceres quorũ fre quẽsnũerus erat:p̃ter flãdrenſiũ oratores.Cõſidentibus pacis gra cuiuſq; ptis legatis tametſi ſanctę crucis cardi nalis:plurimũ enitereť irritatos p̃teritis bellis aios ad con cordiã pacemq; pducere nulla rõne angloꝝ pertinaciã flectere potuit:vt cũ carolo francoꝝ rege paciſcerentur. Sed cõcilio abierũt re infecta:ꝓmittentes ſe alia aliq̃ die cõuẽturos.Abſentibus anglis cardinalis nõ ꝓpterea cœ ptum p̃termiſit: de burgũdi cũ carolo recõciliatiõe mox afferẽs mentionẽ,Quæ res ſicut grata oratoribus fuit ita finẽ habuit optatũ. Nã poſtq̃ nicolaus raulinus bugun dus cãcellarius ſui pricipis noie lõgã orationẽ habuiſſet: multa ediſſerẽs q̃ a carolo rege dari cõcediq; duci philip

Cõuen tio apd attreba tũ vbi le ges pa cis cum burgun do poſi te ſunt.

UVA. BHSC. IyR_235

po merito deberenť (q̃q̃ oĩa in rẽ ducis essent) nihil de pe
titis detractum est. Itaq; pleraq; loca burgũdiæ finitima
q̃ regis cãpaniã versus erãt ad ducis ditionẽ puenere. At
thesio quoq; adiũctę sunt. Ambianis ciuitas /corbia/mõ
desiderius/perona/ sãctus quintinus/& abatisuilla cũ põ
tiuiaco & bolonię comitatibus. Quas terras sub caroli im
perio plamẽteiq; senatus ditione dux possideret. Eas au
tẽ ciuitates quas posterius noiauimus q̃ ad amnẽ sõmã,
nobriã sitę sunt redimere carolus poterat quadringentis
aureoꝝ milibus. Fuere alię ad pacẽ cõditiones: q̃ q̃ñqdẽ
absolutę hactenus nõ sunt: nec eas pficiẽdi spes vlla ma
net: mortuis principibus/silẽtio a me p̃tereunť. Permulta
siquidẽ cõcordie grã frãci oratores admisere quasi cõple
ta oĩa fuerint quẽadmodũ carolo oneri erant: ita honori
atq; maiestati eius forẽt idecora. Sed reuera reꝝ oĩm ea
turbatio & calamitas p id tp̃s fuit: vt iuri regio aliqd ab
nuendũ esset. Si enĩ ab anglis burgũdus non discessisset:
lõge difficillimũ carolo erat vtrũq; hostẽ puicere. Et phi
lippus burgũdus angloꝝ supbiã veritus quos sibi aliqñ
dñari formidabat libẽs ab eis seceſſit. Rebus fœliciter cõ
positis oratores in legati romani cõspectu iurant illibata
seruare q̃ de pace dicta diffinitaq; extitissent: atq; ita pax
p caduceatores magna omniũ exultatione vulgata est.

Mors ylabellę Caroli matris.

¶ Moriť eodẽ tpe ysabella caroli sextivxor fortunis (ĩ re
giną cõsideres (tenuis & paup. Quippe q̃ sub ãgloꝝ pri
cipatu degẽs: eoꝝ arbitratu vitã agebat priuatę fœminę
nõ absimilis: patiẽtissima quidẽ & ad tp̃is qualitatẽ se ac
cõmodãs. Nulla re magis irritata q̃ q̃ carolũ regẽ eius fi
liũ incesto cõcubitu natũ ãglus diffamabat Cadauer no
bilissime mulieris quattuor tiñ comitibus naui aduectũ
apud sanctũ dyonisiũ sine vlla põpa sepeliť. ¶ Liberať
eisdẽ diebus renatus dux barri q̃ apud diuionẽ burgun
dię primariũ oppidũ a philippo i custodia habebať. Ex
eo tpe solus hostis ãglus erat aduersus quẽ frãci belliger
rarẽt. Igiť apud põt̃sarã agẽte conestabili & cũ eo aure

UVA. BHSC. IyR_235

lianēſi notho:illo ſe cōtulere cū quingētis equitibus(phi lippi iuſſu)dñs de ternādo.& ſymō lallanus ſtrēnuus au ratę millitię ęqs: qbus pōtiſarę relictis coneſtabilis ad ſā ctū dyoniſiū ab āglis deſertā ,pficiſci cōſtituit:oppidi in ſtaurādi cā. Qua re cōperta: anglus ex pariſij obuiā per gēs:a coneſtabili(frācis a pōtiſara mouētibus)duriter ex cipit ad lapideū pōtē q nō ,pcul a ſctō dyoniſio ad ſeq̄ nā ptinet vbi quadringēti angli periere:multis cū thoma belmōte militū p̄fecto captis. Prelio fœliciter geſto cone ſtabilis ſctm dyoniſiū occupat. Et turrim q̄veneni nomē habet i quē aliquot ex fuga angli ſe recepant circūſepit. Ibiq; relictis qui obſidionē cōtinuāret: cū certū haberet quoſdā pariſios ciues pteſos eſſe āglorꝫ dñiationis: atq; cupe Carolū ſibi regē aſciſcere:aſſumpto aurelianeñ.no tho:alijſq; militū ductoribus:per poſſiacū noctu ſequanā trāſmittēs ad cartuſiēſes qui extra diui michaelis portam ſunt/caſtra poſuit. De cuius aduentu clā p̄docti michael lailerius:iohēs fontanus & aliquot alij ciues cū illuxiſſet: pp̄m in hoctē cōcitāt:ad quos cōfeſtum cōueniētes tho mas pigacheus Iohēs de ſctō bādicto:Nicolaus louue rius / & Iacobus bergerius magni iter ſuos nomis:anglos partim cędunt:pattim fugāt capiūtq;. Quorū pleriq; ſctī dyoniſij portā occupare fruſtra niſi ſunt. Nā ferree cathe næ q̄ p oia fere viarꝫ vrbis cōpita erant ,ptenus tranſuet ſum tenſę ſunt:& inter hoſti p̄reptum. Ad hoc rex fene ſtris & tectis ædiū nemo nō in diffugientes anglos ſaxa & omnis generis materiā demittebat. Alij per viā inuen tum hoſtē armis adoriebant. Morinorū autē eps qui an glorꝫ ſe cācellarium gerebat:cū vilbio & mohiero merca torꝫ præpoſito pp̄i ſeditionē declinantes /in ſancti anto nij ,ppugnaculū ſe citiſſime receperunt. Fugientē præpo ſitum dū piſtor quidam amicus illi & perfamiliaris vt eū populo reconciliaret reducere conatur: a præpoſito vi brata in eum haſta occiſus eſt. ¶ Exaudito qui in vr be erat clamore coneſtabilis: & qui cum eo franci erant

Cedunt angli.

Pariſia ni fran cos ad mittunt

UVA. BHSC. IyR_235

alij porta sancti iacobi refracta alij supatis muris: pleriq; nauibus quas in flumine sequana repererũt i vrbẽ puadũt: nula cęde facta. Sed ꝓpugnaculũ quo se hostis tuebaꝫ obsessum est. Ex quo iamiã mohierus delapsus apd põtẽ charentonũ diffugerat vbi a suis ꝓditus in ptãtem venit dyonisij de chailli eqtis frãci: a quo nõ multo post ꝑcio redẽptionis accepto liberatus est. ¶ Erat huius mohierij nepos brichãteus q turrim veneni apd sanctũ dionysiũ a frãcis obsessam tuebaꝫ: anglorꝫ partes ptinaciss̃ime secutus. Huic vt fidẽ facerẽt franci parisiorꝫ deditionis auunculi mulã illi repsentant. Qua cõspecta brichãteus spem euadẽdi capiẽs: e turris pinna in subiectam se fossam ꝑcipitat: vbi ab ijs qui rure in oppidũ cõuenerãt sine more trucidaꝫ: atq; ita turris recepta est: & qui in ea erant vel occisi vel capti. ¶ Pacato parisiorꝫ tumultu: angli q ꝓpugnaculũ obtiebãt salutẽ desperãtes de deditiõe colloquiũ habuere. Itaq; loco cedẽtes abire liberi pmissi sunt: irridẽte eos plebe q nõ ꝑ ciuitatem: sed foras muros facerẽt iter. Cõfirmatis in caroli fide parisijs: consta bilis ad creoliũ mouẽs postq̃ quindecim dierꝫ obsidionẽ frustra fecisset: inde abijt & sancti germani in laya arcem recepit data ꝑfecto vt illã dimitteret pecunia. Eodẽ ãno qui erat xp̃ianę gratię quadringentesimus .xxxvj. supra mille Ludouicus caroli filius viennẽsis dalphinus Margaretã scotorꝫ regis filiã vxorẽ turonis accepit. ¶ Neq; post dies multos angli' pontisarã cepere: francis extrusis. Erat enim tum hyems horrida: & oppidi fossę glaciatę: & altissima niue terra albicabat. Igit̃ angli niuis bñficio admoniti lintheis candidis se amicientes in ipsa niue cũ decubuissent: fallentes oppidanos in fossas gelu concretas demissi: inde in muros atq; oppidum repente inuasẽrunt: negligẽter excubãtibus francis: qui tametsi vẽturos in se anglos accepissent/tamen neq; vigilias facere: neq; fossarum glacię effringere curauerũt. Et pontisara se vix saluum proripuit iohannes villesius: & yarembonus bur

Pontisara ab anglis capitur.

UVA. BHSC. IyR_235

gũdę cohortis ductor. Fratres aũt duo genere non obſcu
ri ludouicus atq; yndetus cognomẽto guitri portam quę
daucri noiatur cũ aliquot ex ſuis occupantes poſtq̃ diuvi
riliterq; anglor̃ oppugnationẽ ptuliſſent: ſubſidij ſpe de
fecti ſalui pmittẽte hoſte abeũtes/portam reliquęre: duo
bus tm̃ anglor̃ ptãti permiſſis: quos graui neſcio quo cri
mine delatos capitis amputatione affecerunt. ¶ Cepere
p̃terea mõtẽargi & caſtella quędam: quę omia paucis in
teractis diebus frãci/ęre p̃fectis ipartito/receperunt Miſ
ſuſq; a carolo coneſtabilis ad caſtrum lau dunũ locum ex
pugnauit. Cepit deinceps nemorſum: & deinde monſte
rolum ad amnem yonam obſedit: ad quam obſidionem
veniente carolo confeſtim oppidum vi receptum eſt: &
mox arx in quam thomas guerardus anglus confugerat
Caroli ſe ptãti ſumiſit: data præfecto facultate obeundi.
¶ Philippus item burgũdionum dux anglos caliſiũ oc- Caliſiũa
cupare permoleſte ferẽs: q; & ſibi inimici eſſent: & ad ali- burgun-
quid a finitimis ſurripiendũ p̃optiſſimi: grandi ex flãdria do obſi-
p̃ſertim exercitu cõtracto: caliſium obſidere maturauit detur.
Vbi poſtq̃ mẽſes duos cõſediſſet: p̃liſs cõpluribus milita-
riter perpetratis tumultuãte flamingo exercitus vix a ſuo
duce flãdrẽſes tẽperauerẽt indignati q; tãto tpe domo ab
eſſent: p̃ſertim in quotidiano periculo agentes. Itaq; occi
ſo iohãne horno nobiliſſimo eq̃te: quẽ philippus perama
bat: ipſi dimiſſa obſidiõe: & philippo cum paucis relicto:
nullo ordie flãdriã petiuerũt. Laboris ſiquidem impatiẽs
flãdrus eſt: & crapulę aſſuetus in armis nõ durat. Dux ni-
hilominus ſtrẽnue agẽs: cũ in ſe ,pdeũtes ãglos ſuſtinuiſ-
ſet repuliſſetq;: cũ ea quã hẽbat militum manu domũ pro
fectus eſt. ¶ Porro ãgli receptis ex anglia maioribus co-
piis: in artheſiũ flãdriamq; icurſantes mirũ imodũ graſſa
ti ſunt: incendia p̃daſq; facientes. Quos tandẽ burgũdus
miles adorſus caliſiũ repetere coegit. Tẽtauit quoq; phi-
lippus crotoyũ arcẽ ab ãglis recipe lignea turre ad oppu
gnationẽ fabricata: cuius p̃fectus fuit iohãnes de croeyo.

UVA. BHSC. IyR_235

Sed mouẽtibus ĩ eũ ex normãnia ãglis: relicta obsidione copias reduxit. ¶ Eadẽ tẽpestate & fames & pestilentia parisios vexauit. Frumẽtaria eĩ mẽsura quę est apud illos sextarius/libris turonoꝝ nouem venibat. Et per agros tã ta erat armatorum ĩ agricolas impietas: vt vicis villisq; de sertis/in ciuitatem confugerent: nec erat illis anglorum q̃ francorum melior cõditio. Itaq; in hospitali domo parisieñ. quę dei nomen habet non pauciores fame q̃ pestilẽ tia perire. Eam ob rem ciuitatis primores & imprimis richemontus alij alio se cõtulere/tribus tantum ad ciuitatis custodiã relictis: adam cambracẽsi perlamẽti primo pside̅te. ambrosio deloro p̃tore/& symone carolo rõnum regiaꝝ p̃fecto: quẽ cõputorũ prędentem appellãt: viris q dem auctoritate prudẽtia atq; in regem fide p̃stantibus. Quibus inter cętera aduersa illud molestissimũ maxime fuit: q milites frãci q in p̃sidijs per munitissima territorij parisieñ. & finitimaꝝ arcium loca erãt pecora sibi abigebant ex agri colonis p̃das non minus q̃ hostis facientes. Neq; huic frequẽti malo aliter q̃ pcio raptoribus soluto occurrere poterãt/p̃sidio videlicet militũ destituti q pestilẽtẽ ciuitatẽ nõ icolebãt. Itaq; & agri colonis/& ciuibus ciuitas ꝓpe deserta erat. Accedebant tot malis luporũ cre bręin vrbẽ icursiões q supra octoginta hoies cũ p agros deuorassent: in vrbanos quoq; sęuiebant. Aduersus hanc beluã lege definitũ p̃miũ est: vt ꝓ singulis captis lupis solidi vigiti ex fisco captori soluerenť: p̃ter publicã erogatio nẽ quã plebs sua spõte venatoribus ipẽdisset. ¶ Nec defuit p id tps philippo burgũdo duci a brugẽsibus aduersitas quẽ ad se receptũ clausis portis brugẽses p̃secuti sunt: militis ex eius aulicis trucidatis: iter quos adãvillerius isulę adę dñs dũ oppidi portã effrigere cõtẽdit occidit. Quã temerariã seditionẽ ducẽtis rideoꝝ aureoꝝ milibus apud ducẽ postea brugẽses purgauerť: p̃ter mũera q eius vxoris ysabellę portugallẽsis vtiꝝ placaret cõtulere. ¶ Hęc cũ brugis gerũť: Carolus apd bituriges cõuẽtu hito pragma

Frãcoꝝ militũ in humanitas.

Miserapsiõꝝ cõditio.

Luporũ incursus

Brugensium seditio.

UVA. BHSC. IyR_235

ticam sanctificationē ad insequentem modum Basiliēsis cōsilij ductus auctoritate condixit. Pragmaticę sanctionis capta.

¶Apud basileā eugenij quarti romani pōtificis assensu cōgregato cōsilio/ij quibus ecclesiasticam tueri dignitatē mandatum erat leges cōi omnium sniā rite digestas sanxerunt: quas a carolo admitti/missis eius rei causa oratoribus petierunt. Legum hęc capita fuere.

¶Romanus pōtifex quoq; decēnio generalem synodū loco quē volet post hac cōgregato. Si negligens erit: potestas esto patribus id designandi. Conuocati cōsilij locū nisi necessum erit. pontifex non mutato.

¶Basiliēsis cōtionis autoritas/& ipsius cōstantia decretorū/perpetua esto. quę nemo vnq̄/nec ipse romanus pōtifex tollere/infirmare/aut trāsferre presumito.

¶Roman⁹ pōtifex maiores eccl'ias metropoles sc̄z atq; epales collegiatasq;: aut eas qbus abbates pficiūtur & eccl'iasticas dignitates/quę p electionem sibi deligere rectorem cōsueuerunt nemini reseruato. Preter eas q̄ iure scripto/vel romani principatus cā sibi permittūtur. Huic decreto non cōtrauenito. Si intercedet cā preter legē faciendi/id apl'icis rescriptis exprimito. Idq; dum ad pontificatum quippiā assumetur se seruaturū iurato.

¶Ecclesia pastore destituta/ij penes quos est eligendi ptās die & loco definito cōueniūto pc̄tōrū suoꝝ cōcessionē agūto. & eucharistiā sumūto. Mox cōsidētes: p̄misso iureiurādo/nō negligēter/nō dolose/nō timide/eū qui gerēdę dignitati sit ydoneus eligūto. Pricipibus fas non esto pro quopiā cōmēdādo molestis precibus/aut violēta cōminatiōe p̄mere aut cogere electores. ¶Electiōis formam & electi merita cōfirmatores prælati inquirūto. Scribe & notarij moderatum salarium accipiūto. ¶Romanus pontifex quē sanctitatis normā pre se ferre oportet: huic sanctioni nequaquam derogato. Si contennet: & inde scandalum exurgat: ad subsequens vniuersale cōsilium deferatur.

UVA. BHSC. IyR_235

¶ Electiões tametſi ,p canonũ autoritate legitime eẽ videbuntur: ſi inde aut eccleſia aut patria vel reſpublica turbari formidabitur: cũ huiuſmodi electio ad romanũ pontificẽ ferre refertur: & ea diligẽter examiata nulla dici merebitur: alteram electionem iſs quorũ refert indicito. Electum vero confirmari aut benedici ab alio q̃ ab eo/qui ſine medio electo ſuperior eſt fas non eſto. Si in potificis curia pñs electus erit: a pontifice benedictionem ſi volet recipito iuramentum poſtea ſuo p̃lato p̃ſtato. Secus qui faciet: centum aureoꝝ mulcta eum caſtigato.

¶ Vniuerſali ſynodo/eiuſq; definitionibus & decretis oĩs catholicus/etiã romanus põtifex/eatenus obedito. quatenus fides & ſciſmatũ explodẽda ſeditio poſtulat.

¶ Quę ſynodus/ſctõ ſpũ autore vocata cõſedit eã/ſicuti cõſtantianę cõtionis patres definiere a xp̃o deo auctoritatem protenus obtinere credito.

¶ Eccl̃iſs dei eos ſacerdotes & paſtores preficito q̃ doctrina ſint & vita illuſtres vt creditum ſibi populum ſollicite inſtituant. & deo obedientem gratumq; reddant.

¶ Expectatluis propterea gratiſs/vnde plurima oriri mala conſtat locum eſſe non ſinito.

¶ Bñficia(viuo eoꝝ rectore)nemini reſeruato. Cum aũt adminiſtratore vacabũt: eoꝝ qbus cõferre oportebit mores & merita/graduati ne ſint an ſecus cognoſcito

¶ Decretũ de theologo p quaſq; metropoles p̃bendando ad eꝑales quoq; eccl̃as extẽdito. vt i illis p̃bẽda theologo cõferaꝛ q̃ i aliq̃ gñali academia decẽnẽ l̃ris operã nauuit. Bñficio donatus verbũ dei p̃dicato. & p quaſq; hebdomadas ſemel atq; iterũ ſacras l̃ras audire volẽtibus explanato. Negligẽti quotidiana eccl̃ie ſtipẽdia ſuſtrahito.

¶ Porro de iſs qui gradu alicuius diſciplinę ,puecti ſunt/ hunc ordinẽ obſeruato. Primũ poſt hanc ſanctionem vacuũ poſſeſſore beneficium doctori vel licẽtiato vel baccalario cõferto. Duo deinceps q̃ rectore carebunt benemerẽtibus clericis concedito. Quod hꝭs duobus ſucceſſiuũ

UVA. BHSC. IyR_235

erit/illud graduatus obtineto.

Igitur ſcholaſtici gradu iſignes ſua noia bñficior̃ col latoribus dū q̃dragesima agitur ſcripta quotānis tradūto

Bñficior̃ p̃ter hoc decretū collatio facta inanis eſto.

E locis q̃ ab vrbe q̃ttuor dierū itinere diſtant in iusvo candi romam/niſi in maioribus cauſis fas non eſto.

Qui dāno aut iniuria grauabit̃(eū q ꝓximus eſt ſupe rior appellato:ſi tale eſt damnū quod per eius ſniam reſti tui poſſit:Alioquin ſi ad romanā eccleſiam iudex per ex emptionē pertinebit:cām definiendā ad eū qui eiuſdē re gione eſt iudicem(ſi metus abeſt)pontifex committito.

A grauamine/aut interlocutiōe iudicis ſcdo non pro uocato.Eū q fruſtra atq; ianiter añ latam ſniam appellat quindecim florenis/p̃ter cęteras litis impenſas mulctato.

Triennē alicuius bñficij & quietū poſſeſſorem nō tur bato niſi hoſtilitate/metu/vel grauí impedimento tarda tus eris/ne p triennium impetere potueris poſſidentem.

Cardinales viginti quattuor tātum diuina & humana ſcientia eruditos/annorū triginta boni noīs & generis le gitimi qui reipublice xp̃ianæ conſulere poſſint/pontifex de ſuorum fratrum conſilio preficito.

De dignitatibus & bñficijs eccl̃iaſticis quibuſuis colla tis aut conferendis nihil prorſus/ſed neq; annatam/neq; fructuum primitias/neq; vt vulgo dicitur deportum pon tifex exigito.Notarijs & ſcribis mercedem:qui beneficiū recipit ſoluito:Huius decreti preuaricatori pœnam ſymo niacis debitam infligito.Nihil pręterea iuris aut tituli i bñ ficijs cōtra hāc ꝓhibitionē ipetratis ſibi acqſitū itelligat.

Clerici qui eccleſiarū et diuini cultus obſequijs depu tantur rem oēm diuinam & dei laudes ſancte/diſtincte & grauiter celebrato.Ad ieſu nomen caput reuerēter de mittūto.Decanos & reliquos p eccleſias pręfectos huius ſtatuti preuaricatores caſtigato.

Conſuetudinem qua inductū eſt:eū q aliqua horarū choro abfuerit omniū diſtributionū participem eſſe tol-

UVA. BHSC. IyR_235

lito. Idq; ad decanos & ꝓpoſitos qui ſuarum prętextu dignitatum rei diuinę non aſſunt extendito.

Quos noueris dū res diuina agitur per eccleſiam/aut iuxta illā de ambulare/aut cōfabulari totius diei quo hoc fecerint diſtributionibus priuato.

Iterum vero in hoc ipſo relinquentes: vnius menſis ſtipendijs mulctato.

Tabulam vbi deſignētur ij qui definitis hebdomadibus ſua officia exequi debebunt in choro appendito. Negligenti totius diei ſtipem denegato.

Fidei ſimbolum non trūcato: ſed ad verbum abſolute decantato.

Camœnas vulgi in eccleſia canere laico prohibeto.

Rem diuinam quā miſſam appellamus ſine miniſtro nunq̄ celebrato. Dum eam facis vocē exaltato: quę a circunſtantibus exaudiri poſſit. Secus agentem corripito.

Canonicos qui ſe creditoribus obnoxios ita cōſtituūt/ vt ſi ſtatuto die debito ſe nō abſoluerint interdicto rei diuinę cohibentur/a ſtipēdijs eccleſiæ toto trimeſtri abſtinēto. Nec qcq̄ inde q̄diu diuinis abſtinebūt percipiūto.

Solemnibus diebus dum maior miſſa fieri debet/capitulum non cogito. per integram alioquin hebdomadam tranſgreſſores quottidia ſtipe priuato.

Spectacula/ludos/comeſſatiōes/choreas/nundinationes/ludibria/& laruatas ꝑſonas incedere/ab eccleſia & ſacris locis arceto. Cōptorē clerū trimeſtri puentu abſtinere iubeto. Reliquos cenſura eccleſiaſtica cohibeto.

Clerico cuiuſuis ſtatus concubinam fouenti: a ſecunda huius ſanctionis promulgatione non reſipiſcenti/beneficiorum ſuorum perceptione menſes tris interdicito. et eos fructus in eccleſiarum vnde percipiūtur vtilitatem impēdito. Hanc autem conſtitutionem in ſynodis & capitulis promulgari quotannis imperato. Nec minus laicos admoneto nullam prætер legitimam vxorem turpi copula contingere.

UVA. BHSC. IyR_235

Excõicatos añ latã ſniam & reuera denũciatã nõ vi-
tato/niſi tã notoria excõicatio erit: q̃ nõ valeat ignorari.
Nulli oĩno genti cõitati vel loco ſacris interdicito: ni-
ſi per ſemet/aut per priuatos/aut officiales id ẽ per ſuos
magiſtratus culpã admiſit. Iniquũ ſiquidem eſt obvnius
cuiuſq; priuati hois delictũ ferire inſontes.
Nullius litteris quibus quẽpiam beneficio aut ſuo iu-
re ſe abdicaſſe narratur/niſi teſtibus aut fideli documen
to id factum eſſe conſtet credito.
Hęc cũ carolus ſatis enucleata digeſtaq; eſſe cõpiſſet
Indicto apud bituriges cõſilio pragmaticã quã vocãt ſã-
ctionẽ tulit. Eãq; in parlamẽti ſenatu ꝓmulgari man dat
anno xp̃iane pietatis. ccccxxxviij. ſupra mille: nonis iulij.
Quam regiam (auctoritate baſilien. ſynodi) factam con-
ſtitutionem q deinceps fuere romani pontifices non ſe-
cus ad pniciоſam hereſim execrati ſũt: q eam nemo põ
tificum diſſoluto baſilien. conuentu ꝓbauerit. Vetuſtiſſi
ma eni cõtentio de vniuerſali cõſilio/& romano pontifi-
ce vtrum maius ſit hactenus inter eccleſiaſticos pſeuerat
Quo mea ſententia factũ eſt vt gñales ſynodos cogere
pontifices detractent formidantes ſuã tã late patentẽ (ne
dicã vſurpatã) auctoritatẽ cõſiliorũ decretis cohiberi. Ita
q; ea eſt hodie illorum ſublimitas & amplitudo: vt parui
habitis regibus licere eis oĩa glorietur. Neq; quippiã ad
pontificatũ mea ętate venit: qui dignitate adepta nõ ſta
tim ſuos nepotes magnis opibus & principatu donaue-
rit. ¶ Eodẽ anno richemontus Meldi ciuitatẽ poſt quin
decimũ obſidiõis diẽ multis anglis interẽptis expugnat.
Mercatũ aũt in quo validũ p̃ſidiũ hoſtis fortiſſime tuta-
tus eſt. Aduenientibus p̃ſidio dorceto comite atq; talle-
boto: q nacta i flumine mr̃ona naui i mercatũ nouũ p̃ſi-
diũ iduxẽt poſt biduũ ide abeũtes. Ceteꝝ diligẽti oppu
gnatione attriti angli: ſuis fortunis ſaluis deditionẽ fecere
Mercato a francis recepto cũ rex piſij eſſet accito riche-
mõto eũ cũ ingẽti exercitu i normãniã mittit: quem mox

Meldis capitur

UVA. BHSC. IyR_235

Abrice. secuti sunt alēconiſ dux iohēs & andreas lauallus mare scallus multis armatis stipati. Hi oēs abrincas petētes ciuitatē obsidēt. Est aūt vrbs in colle mediocriter edito ad occeanū britānicū sita normānoꝝ ditionis. Ibi cum dies circiter vigiti cōsedissent dorcetus comes: dñs de scal' & tallebotus angloꝝ p̄fecti frequētibus copijs cōtractis: ad vicū sc̄ti leonardi duobus tm̄ passuū milibus a frācorū castris distantē sua castra admouere: nō ꝑcula gilberti pōte qui supra sceam amnē inter vtrūq; exercitū erat. Vbi nō pauca leuia vtriq; prelia cōmissa sūt: aliis sceā trāsmittere conantibus/aliis trāsitū ꝓhibentibus. Tandē cōspicientibus francis amne supato anglus in abrincas euasit Qui mox eruptione in francos facta acerrime pugnauerunt. Franci aūt mutato loco pōtorsonē versus castra reduxerunt. Sub his diebus sanctā susannā buellus/ ꝓdēte eā anglo noctu cepit: q̄ cū ad alēconiū ducē ptineret: bu-
Ludouici in patrē cōiuratio ellus tm̄ sibi inuito duce obtinuit. Nō satis carolo fortuna fuerat inimica: nisi a filio quoq; pientissimus offēderetur pater: tot p supiora tēpora turbatiōibus vexatus. Ludouicus erat ei filius dalphinus viēnēsis/qui traditus a patre marchiæ comiti liberaliter imbuēdus posteq̄ adoleuit: p̄ceptoris eruditionē aspnatus nyortū se recepit. Accersitoq; iohāne borbonio/& iohāne alenconij duce: abiecta tutela/libere se posthac viuere ꝓfessus est: qppe q & ęta te & rerū cognitiōe idoneus esse sibi videretur negocioꝝ aios regni admistrationē gerere. Addebant ludouico ipse dux/atq; Antonius chabānus/Iohēs de rupe pictauię seneschallus/Petrus de ambasia/& alij cōplures nouarum rerū ꝑcupidi: q aliquot iā ciuitates ad defectionē sollicitare cœperunt. Nā ij oēs cōiuratione pictauis facta: Ludouicū a p̄ris cōione maxie auertebant Quorū conspiratio pragueria dicta est. Ea re per marchię comitē carolo delata cōfestim ad ciuitates scribit: ne dalphino eiusq; sectatoribus audiant: ne ue eos ad se admittāt. Interim dalphini factionis auctores ex nyorto ad sanctū maxentium ꝓ

UVA. BHSC. IyR_235

gredientes arcem (iaquęto quodam ꝑditore) excipiunt: atq; in oppidũ cœnobiũq; cõuersi: loci dominã fortunis oĩbus spoliauerunt: idem cœnobio facere festinãtes. Verũ iohẽs sachetus oppidi municeps cũ tribus & vigiti suarũ partiũ studiosis vestibulũ qd crucis appellatur: tãdiu aduersus dalphinates defensauit: donec ex pictauis vbi carolus agebat subsidiũ impetraret. Abbas quoq; & cœnobitę obseratis ecclesię portis fornicẽ conscendentes tegestudine effracta in hostes saxa deijciebant. Qui audiẽtes regem ad se cum copijs ꝑficisci: prędis abactis diffugere Carolus autem hora noctis septima cum venisset: laudata abbatis diligentia/monasterium ꝑuentibus atq; priui legijs donauit. Qui in arce inuenti fuere paucis exceptis vltimum suplicium subierunt. His ita gestis carolus nyortũ adoritur. Vnde mox ad borboniũ ducem se proripuerunt dalphinates. Quapropter nyortenses nulla rebellione adhibita corolo se dedere. Captus i arce est iaquetus ille ꝑditor & in partes q̃tuor mẽbratim dissectus. ¶ Cognito q; dalphinum cũ suis dux borboniorum recepisset consiliorum particeps factus: copias in borbonienses carolus ducens complura loca cepit: multis regionem damnis afficiens. ¶ Hæc agente carolo dalphinus sanctum Porsanũ occupat: belli fortunã experturus. Rexvero nũc rionã/nũc Claromontẽ incolebat: borboniũ agrum incursantibus suis. Hęc ciuilis pestis sexto postq̃ ceperat mẽse interceſſore comite deu quieuit: dalphino i patris gratiã redeunte: qui postea apud regem vixit. Conspiratiõis autem auctores venia a carolo impetrata/& regio diploma te firmata: quiq; in suas domos abierũt. ¶ Per hos dies obsidentibus harfleum anglis: franci duce notho aurelianeñ. valida manu mouentes: cum anglorum munitiones penetrare non potuissent/harfleum tandem prędidio saluo & monstiuillarium hosti permisere. Atq; eodem anno carolus aurelianoꝝ dux q post blãgianã pugnam in angliã ductus quinq; & viginti annos in custodia ãgliæ

Harfleũ ab ãglis capitur. Liberat dux aurelianẽsis

UVA. BHSC. IyR_235

regis fuerat solutus est: quatercentũ aureorũ milibus pro ipsius liberatione numeratis. Hic cũ in sctõ audomaro reuersus ageret: philippi ducis burgundię neptẽ matiã de uensis comitis filiã desponsauit multis a duce donis honoratus. ¶ Egidius de raya. Eodẽ tpe egidius de raya frãcię marescallus fortibus vsus plerosq; infantes pemerat: quorũ sanguine futura auspicabatur pricipatũ affectãs. Qui britonũ ducis iussu cõprehendit: & mox veritate maleficiorũ p petrũ hospitalẽ ducis cancellariũ cõperta: duplici cruciatu eodẽ fere momento afficitur. Extabat ad tormenta furca ad quã egidius illaqueatur scabello suppositio / cui pedibus adniteretur. Circũ quẽ accenso igni & scabello deiecto: cõfesti strãgulat & vrit. ¶ Est rupes i infersoꝝ normãnia istar insulę i mare ꝓminẽs: interdiu bis atq; noctu maris ęstuarijs tribus ptibus alluta: quã grauillã incolę vocant: eam girardi villã primo dictã fuisse accepi: eam cũ alternis expugnationibus franci angliq; diuersis tẽporibus possedissent: angli tandẽ instaurant valide illam munientes: vt pote q̃ inexpugnabilis esse fortificatiõe facta videretur: & quã deinceps validissimo ꝑsidio tenuerunt. Et frãci quoq; eodẽ exẽplo louueriũ diu desolatũ a normannis oppidũ: auctoribus potono / salzardo / & antonio chabano muniũt: nõ gẽtis militibus ꝑsidio adhibitis. Extruxerunt ꝓterea ad sequanę ripam ligneũ ꝓpugnaculum quo rothomagũ nauigio adire eos qui supra aduersum annẽ incolebant impedirẽt. Conchas itẽ petrus bressayus / & floquætus dedẽtibus se anglis cepere. Et katherina caroli septẽnis filia philippi ducis primogẽito desponsata ẽ: vt q̃ iter principes beniuolẽtia cõuenerat: sacro nuptiaꝝ fœdere ꝓduraret. Tartas ¶ Est in vasconia oppidum tartas non ignobile ad dñm dalbreto spectans. id cũ frãci tenerent burdegalus seneschallus cũ captabusso & quibusdam anglis circũuallauit. Cõtritis tandẽ in obsidiõe mẽsibus fere septẽ interueniẽte albreto ad insequentẽ modũ cõuẽtũ est. Oppidũ in francoꝝ ptãte ꝓmaneret: carolus

UVA. BHSC. IyR_235

albreti filius i eo p̄fecturā gereret: fidē tñ daturus burde
gallo ſeneſcallo: nullā ſe vim aut bellū ex oppido aduer-
ſus anglos illaturꝫ: libeꝫ anglis in oppidū ire redireq; ne
gociādi cā. Francis quoq; pmiſſum eſſe burdegalę aliſq;
locis anglicę ditionis cū anglis mercatorum more cōuer
ſari. Has cōditiones ſi carolus aliqñ obſeruare nollet: lice
re illū tertio ante p̄teritas cōditiones mēſe id mareſcallo
p̄dicere: infra qđ tp̄s ſi frāci p̄lio ſuperarentur locū dede
rent. Sin cōtra: oppidum ſibi poſſiderent. Carolo interim
qui minori ętate eſſet aliquot ex francis angliſq; cōſulto
res deſignarentur. Re vt ſcripſi confecta quiſq; quo vo-
luit digreſſus eſt. ¶ In cāpania nonnullę francorū cohor
tes cum p ſummā iniquitatē per agros palantes omnes
paſſim ſpoliarēt. Carolus rex trecas petit: & iprimis bor-
boniū nothum crudeliter armis abutentē in amne alba
extinguere iubet. Plęriſq; militū p̄fectis par facientibus
offon amoris: decernens milites poſt hac vicis relictis vr
bes vel arces incolere: & eis ſtipendium ex publico dari:
quo ſine iniuria quietiſſime alerētur. Ordinatis apud cā-
panos rebus: cum per picardiā ſimile carolus effeciſſet:
creolium mittit coytiuum mareſcallū & hyrū qui arcem
oppidumq; ad eam partem q̄ bellouacos ſpectat obſide
rēt: ipſe vero per Siluanectum viam carpens: ad alteram
flumīs yſaræ ripā caſtra admouit: reliquā oppidi par-
tem obſidens. Fuit illic oppugnatio frequens & aliquot
locis tormentorum iactu muri deiecti: quo interdum frā
ci conſcendentes manu cum hoſte conferebant: conſpi-
ciente eos rege. Quaproter colloquio cum frācis de de-
ditione habito: Guillermus poytus oppidi p̄fectus libere
cū ſuis abire pmiſſus: arcem oppidumq; reliquit. ¶ Creo
lio recepro ad ſanctum dyoniſiumveniens carolus inde
pontiſaram copias oēs admouet: in cœnobio naubuſſo-
no quod mille ab oppido paſſibus diſtat diuerſatus. Re-
liquo exercitu veteres macerias quę e regiōe oppidi pa-
ſcua verſus ſūt occupāte. Q đ ij q in p̄ſidio erāt aduertē

Stipendiū militibus aſſignatū vt vicis relictis arces incolerent.

Creoliū capitur. Pontiſara obſidetur.

UVA. BHSC. IyR_235

tes:statim oppido erũpunt:cœnobiũ vbi carolus agebat impetẽtes.Fit igit vtrimq; atrox ꝓliũ:sed cedẽtibus anglis frãci ad pontẽ vsq; ꝓpugnaculũ qđ in eo hostis extruxerat anglum ꝓsequunt.Ibiq; subactis fossis & palis humo defixis nocte illa se cõtinuerũt donec ex parisijs deductis nauibus: amnẽ ysarã qui oppidi muros ꝑterfluit trãsmiserunt eatenus qua diui martini cenobiũ extitit:quod ioachinus roaldus/ thealdusq; valẽpargnus cũ alijs quibusdã festinãter occupãt.Fossis ꝑ gyrũ cœnobij ꝓductis: cũ oppidũ fere hoc mõ circũsessum esset frãci ꝓpugnaculũ põtis anglis eiectis capiũt. Libera erat porta q̃ Rothomagũ ducit qua igredi hostis egrediq; poterat:ita vt ꝑ eã tallebotus sæpe & deinde eboraceñ. dux cõmeatũ suis importarent:francos nõnunq̃ ad pugnã ꝓuocantes. Sed loco se mouere ordinẽq; deserere temerariũ esse docebãt franci:quoꝝ maxime sollicitus carolus erat:diligẽtissime oĩa ꝓuidẽs q̃ obsessoribus cõuenirẽt.Nã ꝑ ambrosiũ deloꝝ parisioꝝ ꝑtorẽ ingẽtẽ cõmeatũ ad suos pãnẽ sequanã ysarãq; iportare fecit:hoste maxime inuito atq; summopere repugnãte. Q đ cũ ꝓhibere dux eboraceñ. Tallebotusq; nõ possent:ꝑ Possiacũ vbi regẽ cõꝑhendere Tallebotus sperabat/iter faciẽs:cũ oppidũ penitus populatus est:vna cũ eboraceñ.duce in normãniã se cõtulit:relicto apd põtisarã cliptono equite anglo cũ fere mille armatis:quibus eboraceñ.fidẽ abiẽs dedit de subsidio obsessis statuto die cõferendo. Digresso duce carolus ac cersitis ꝑfectis qui ꝑ vicos finitimos in statione erãt/tormẽtis muros quatere cœpit: & tẽplũ diuę mariæ quoad ꝓpugnaculũ hostis vtebat(quia ꝓpe muros extrinsecus erat)expugnat.Et tertio post die oppidũ circũquaq; oppugnare iubẽs magno oĩm militũ animo nixuq; exuperat:o ccisis quigẽtis anglis captoq; cũ alijs multis ꝑfecto: Ex frãcis quinq; ad summum desiderati sunt:Laudatus est imprimis coytiuus admiraldus qui ad obsidionẽ atq; expugnationẽ singularẽ operã nauasset:nomẽ quoq; sibi

UVA. BHSC. IyR_235

cõparauit iohẽs bureus qui tormentis & belli machinis p eos dies p̃fectus erat obscurus antea & mox industria atq; diligẽtia regi acceptus. Ea victoria bñ fortunatus carolus parisium veniẽs a ciuibus magna celebritate exceptus est. ¶ Eadẽ tẽpestate Iohẽs floquetus quorũdã ciuium ope adiutus ebroicas capit. pforato ab aliquot locis muro: p quẽ floquetus est admissus: Et licet mercatũ cõfugientes angli se turribus tigniscq; circũfulsissent: mox tñ partim interẽpti: partimq; capti aut clã (reserata ciuitatis porta) elapsi sunt. ¶ Subijciã vnũ qđ militẽ cautũ reddere possit Ex põtisara cũ nõ pauci captiui in arce q̃ coruila dicit nõ longe a carnoto in vinculis haberent: vnus ex eisvt reliquor̃ redẽptionẽ ꝓcuraret dimissus: frãciscũ arragonẽsem qui anglor̃ ptiũ erat cõueniẽs: narrat q̃ negligẽter castellũ a frãcis seruaret facile factu esse arcẽ occupare: p̃dari q̃ in ea, essent & inde vinctos eximere. Recognita frãciscus cohortẽ nõ ꝓcul a loco i insidijs noctu locat. inde cũ illuxisset quattuor ex suis habitu rustico indutos pomor̃ saccos raporũq; opletos humeris tanq̃ venales importare i castellũ mãdat: qui nullo ꝓhibente arcẽ ingressi (pars eni p̃sidij loco aberat: pars adhuc somno tenebat) in cubiculũ p̃fecti euadunt eũq; dormientẽ cõprehẽdunt. & mox ex insidijs ꝓpiẽs se hostis arcẽ & q̃ in ea cõperta habuit occupat. Atq; ita solutis captiuis reliquã p̃dã Rothomagũ traduxit. Ignauię pœnas digne luit qui inimico ꝓximus sibi diligenter nõ cauet. Eniuero periere aliqñ toti exercitus sibi nimium indulgẽtes: & nõ attendẽtes quid hostis moliatur. ¶ Anno insequẽte qui fuit xp̃ianę grę. ccccxlij. supra mille Tallebotus mille quingentorum delectorum anglor̃ ductor non ꝓcul a Dieppe Dieppa maritimo oppido qđ a frãcis tenebat castra ponens in colle qui polletus ab incolis dicit cõsedit. extructa ibi lignea grandi admodum turre: quam multis tormentis & machinis bellicis communiuit: vt inde oppidi muros crebris iactibus concuteret. Erat ad oppidi tute-

Nota.

obsidio.

UVA. BHSC. IyR_235

lam carolus mareſius trecentos ſecum egregia virtute mi lites habens. Ad quē paucis poſt diebus iohannes aure lianeñ. nothus cum circiter mille armatis veniens: poſtq̄ locum militēq; recēſuit arturum de longauilla & thomā droynum ſexcētor manu militū ſtipatos ad vetus pręſi dium adiungens dieppa egreſſus eſt: Miſit p̄terea caro lus rex alterū ſubſidium obſeſſis. Cui p̄fecit thedoalum burgenſitum. aſſignato illi guillermo richaruillo centum equitū pręfecto. Firmata tāto pręſidio dieppa frāci Tal leboto cū potenter reſiſterēt: ipſe paulo poſt abijt: relictis ad obſidionē peragēdam ſexcētis anglis quibus p̄erant guillermus poytus & iohānes ripellatus Procedente tem pore poſtq̄ hoſtis ad dieppam ptinaciter ſedet: Ludouicus Caroli filius viennenſis dalphinas p̄ris iuſſu ingenti collecta militū manu ex pictauis dieppā petit diſſoluen dę obſidionis gratia. Qui ſecundū amnē ſummonobriā iter faciens: obuios ſibi excepit ſexcētos ſupra mille mili lites qui ei in ea expeditione obſequerentur. Eorū primi ductores extitiſſe referuntur ſancti pauli comes: domicellus de cōmerci/ Gaucurtus/ caſtillionis lauali comitis frater: & eius caſtillioni dñs qui ad amnē matronam eſt. Acceſſione hmōi ꝓcerum inſtructior factus dalphinus abbatiſuillē ſe cōtulit: quo thedoalum burgeñ. ad ſe veni re iubet. Is vbi aduenit: cōſilio de re gerenda capto: thedoalum cū trecentis militibus p̄mittit: qui ad anglor castra cōmeatum inuehi ꝓhibeat: ipſe paulo poſt reliquas copias Dieppā ducit: vbi poſtq̄ militē ex labore pauliſp recreatū habuit: occidēte iā ꝓpe ſole ſexcentum ꝓpe ar matos ad collem vbi hoſtis cōſidebat ꝓficiſci imperat. Fuit mox illa cōtinuo ferere ymbre madēs nec ꝓpterea erūpere in frācos deſtitit hoſtis: q̄q̄ acri pugna in munitiones ſuas regredi a francis cogeretur. Poſtridie dalphinus dieppā mouēs in collē polletū in cōſpectu hoſtium copias ſiſtit. Habebat enim fabricatos ligneos pōtes ad trāſmittendas foſſas quibus ſe anglus per ambitū ligneę

UVA. BHSC. IyR_235

turris circūsepserat. Igit̄ secundo die postq̄ ad collem suc
cessit pōtes rotis ꝓuectos ad fossas admoueris: mox si
gno dato oppugnare turrim festinat. Nec segniter hostis
obstitit: & in filiētibus in eū francis summavi cōflictatur:
hos saxis opprimēs: alios telis sagittisq; vulnerās. Ad pri
mum cōgressum octoginta frāci cęsi sunt: trecentis & su
pra grauissime sauciatis Quibus integri hortāte ludoui
co succedētes oppugnationē nequaq̄ deserebāt: dalphi
ni p̄sentia: anglorꝫ quoq; odio vehemēter animati. Nec
defuere dieppenses qui balistariosse xaginta educentes
crebris scorpionibus hostem ne e turris muro tuto ꝓpu
gnaret/ ꝓhibebāt. Eapropter instante atrociter frāco mi
lite: expugnata est turris: trecētis anglis interēptis/reliqs
captis cū guillermo poytto: lohāne rupallo & Talleboti
notho qui i dieppēsiū ptātem venere. Qui aūt frācę origi
nis erāt oēs suspendio affecti sunt cū aliquot anglis qui
ante oppugnatā turrim dalphino conuiciati fuissent. Tā
firmo propugnaculo dissipato: tormanta q̄ in eo erant in
oppidum dalphinus transtulit. Laudatis militibus ciui
busq; quorum diligēti opa parta de hoste victoria erat.
Dedit item oppidanis munera ad sarciēda damna quæ
obsidionis tpe ppessos esse cognoscebat. ¶ In sequenti
anno. M.cccc. quadragesimoquarto de duoꝫ & viginti
mēsiū inducijs inter frācię anglięq; reges cōuenit: ꝓmissa
vtrimq; libertate merces cōmutādi atq; inter se negocia
di. Per quod inducias tps ne miles ocio torpesceret sicl
lię regi Carolus suppetias tulit aduersus mettēses: & quos
dā lotharingię incolas q ei nō parebāt. Admonitis mettē
sibus obedire cū dicto audiētes nō essent: eos carolus cit
cunsedit multis copijs & dalphini præsentia pontes. Fir
mata obsidiōe/romanus ip̄ator de heluetijs q̄stus q̄ im
perio rebellarēt: carolū p bourgalemoniū germanū insi
gnē equitē orat ptē militū sibi cōtra desciscētē a se helue
tiū cōicet ea res cū igrata regi nō esset dalphinū basiliā
cū copijs mittit. assistente illi burgalemonio fœdirici mili

Expedi
tio i met
tenses.

UVA. BHSC. IyR_235

In helvetios.

tis ꝑfecto Dū aūt viā ꝓgit heluetioꝝ nō cōtēnendā manū nō lōge a baſilea offendit: in quos cū in hortos quoſdā ſe recepiſſent arma cōuertēs: bourgalemoniū añ alios amiſit cū aliquot alijs interēptū. Fudit nihilominus hoſtē & ad vnū occidit. Inde ad ſctm̄ hippolitū mouēs ſpe oppidi cōfeſtim oppugnādi: cum id fruſtra conatus fuiſſet: habuit tñ ſibi obtēperantes oppidanos. Sed frācus miles ſuo more ex agris ꝑdas agēs furentē gentē i ſe excitauit: ita vt diuerſis locis cōſociati heluetioꝝ manipuli nō paruam copiaꝝ partē occiderūt. Igitur burgalemonio mortuo ſuiſq; partim occiſis dalphinus regiōis aſperitate cognita ad patrē qui apud nātiū lotharigiæ primar iū oppidū erat reuerſus eſt. Quo ſe cōtulit comes ſuffortus anglus ab henrico ad carolū miſſus qui caroli filiā regi ſuo vxorē peteret. Neq; id comiti denegatū eſt. ¶ Præerat mettenſibus iohānes vitotus barbarus & feris moribus hō. Hic equo inſigni vtebaṫ: in cuius cauda aſſutum erat tintinabulū vt ingrediēs egrediēſq; ſæuus impator audireṫ: atq; cognoſceret. Adeo quidē inhumanus vt ex ſuis aut ex hoſtibus captū neminē ꝑcio redimi ſuſtineret. Si aūt cōptū haberet fœminas vrbe egreſſas de viroꝝ libe ratione ꝓtractaſſe: eas nece afficiebat. Sed barbari crude litatē vicit ciuiū ꝓuidentior modeſtia. Fatigati itaq; diu turna obſidione mettēſes: regē mūeribus placāt: ducētis ſcutoꝝ milibus belli impēſas cōpēſantes. Rebus ad hūc modū ordinatis: Carolus cathalaunū ꝓfectus ē. ¶ Sub idem tꝑs cum eccl̄iæ ſynodus baſileę haberet: eugenius pōtifex romanus cognito qꝺ patres qui conſilio aderant eum a pontificatu amouere ſtuderēt ſynodū ferrariam & inde florentiam tranſferre laborauit. ¶ Vnde baſilienſis ſynodus amedū ſabaudū qui ſolitariam vitam apud rapaliam viuebat in pōtificē nominauit aſſumpſit. Interim mortuo eugenio cum romani cardinales thomam de ſuſanna eugenio ſubſtituiſſent nicolaum quintum eū appellātes: orto in eccleſia ſciſmate Caroli maxime ope-

Ductor mettenſiū crudelis.

Felix ſabaudus papa.

UVA. BHSC. IyR_235

ōpa cōtentio sopita est: cōcessa fœlici p sabaudiā amplissima legati ptāte. ¶ Per eosdē dies tametsi inter reges frā corū atq; āglīæ iducię ꝓcederēt. Frāciscus tñ furienus cognomento aragonēsis tumultuaria armatoꝝ manu feugerasq̄ normānię finitimę sunt ad britāniam pertinentes cir cūuētas cepit atq; populatus est. Qua de re britonū dux apud carolū per nūcios quęstus ostendit hanc in illū cōtumeliam ab hoste illatā esse: inducias illibate conseruantem/decere ab anglo repetere quod per nefas abstulisset Querela ducis accepta: carolus ad anglię regem & sombresetum ducē iohēm hauartū & guillermū cousinetum ex suis aulicis mittit: qui rex ex feugeris iduciarū tpe a frācisco surreptas repeterēt. His responsum est frāciscū aragonēsem id nō ex sīa regis cōmisisse: factū neq; regi neq; sombresseto placere. Quod vt carolo sombresetus psuasum faceret: per nūcios idem significat petēs vt ob eā rē nihil de inducijs nouaret De accepta aūt iniuria si oratores louueriū mitteret/eodem vēturos sombresseti legatos: qui controuersiam pariter cōponerēt. Id carolo cum gratum fuisset dies cōuētioni apud louueriū dictus ē. Ibi dū oratores cōsultāt: interim de tollēda anglis pōtisarcha fortissimo ad sequanam in normānia oppido Eloquetus ebroicēsis ptor vir bello strēnuus consiliū capit. Vector q dā quadrigerius solitus p id oppidū iter crebro facere: & eam ob cām anglis iā notus ꝓuiderat oīa eius loci prę sidiū negligenter agere: neq; satis oppidi custodię attentū esse. Igitur rem a se frequenter animaduersam ad Floquetum iacobumq; de claromōte & dominum de maulgnio peritos bellidefert. petitq; sibi aliquot delectos milites attribui qui illum ad id negociū iuuēt. Designant imprimis duo: q singulis securibus desumptis lignarios se fabros simulātes vectorem comitant. Quos singulatim alij lōgo interuallo ne multitudo suspicionē faceret subsequuntur Qui oēs definito inter eos die ad cauponā q̄ in suburbio ē hospitij ptextu cōuenere. Huius autē caupone hospes

H

UVA. BHSC. IyR_235

iniuriã supra paucos dies ab anglo acceperat. Quod nõ ignorans quadrigarius ab indignãte obiiuriam hospite cubiculum seorsum petit vbi ipe cum suis secreto diuerse tur:simulq; rem cõceptam illi patefacit:Letus rei indicio hospes opem quoq; suam illis pollicetur. ¶Insequẽte no cte dñs de Bressycum militum cohorte q̃ proxime oppidũ potestversus sancti Audoeni portum se ad insidias cõ ponit.Floquetus ad alterã põtis regionẽ quę louuerium spectat cum iacobo claremõtano & quingẽtis eqtibus in vicino nemore se collocat Vector quadrigarius sub lucẽ insequẽtis diei cũ vehiculo ad primam vsq; põtis portã cum simulatoribus fabris tantum ꝓgressus:ianitorem no mine appellat.orans ianuam sibi reserari:q; festinus esset merces iportare quo eas vehẽdas receperat:simulq; præ miũ beneficio pollicetur:fide dans pro eis qui secures se rebant.Ianitor qvectorem notũ haberet:adhibito secum anglos portã recludit.quam mox vector ingressus vehiculum ibi sistit simulãsq;ex marsupio nũmo in mercedẽ ãglo depromere.vnum qui ex britonum moneta erat labi in terrã ex industria ꝓmittit:quẽ nũmum vt humo leuaret dum ianitor ꝓcũbit.vector exetto pugione confodit.ij vero qui fabri putabant ad secũdã portã interim cũ ꝓcessissent:anglũ iterimunt.moxq; ex insidijs Floquetus alijq; milites ꝓperãtes oppidũ arcemq; hostiliter vocisferãtes inuadũt oi præsidio vel cęso capto:cum ad eam horam non aliter q̃ securus qsq; obdormisceret. Inter captiuos cõprẽhensus est comes fauquẽburgus diues anglus Ea res anglos mirũ imodum cõtristauit.Quibus ne paci ꝑcluderẽt via:carolus quę capta erant reddẽda censuit:si feugeras restituerent. Id ad sombresetũ referẽtibus ãglis vtriq; legati ad cœnobiũ quod bonũ portũ vocãt postea coiere.Interim gerberoyum in bellouacis a dño demouy & i burdegalis conacus:malgrinusq; a verdrino vascone & a floq̃to i normãnia cõche captę sunt. De quibus locis recuperãdis missio a sombresetο iohãne infante/Carolus

UVA. BHSC. IyR_235

ñdet si feugeras britonũ duci reddãt: ea quę recenter capta frãci tenerẽt se restituturũ. De feugeris in mandatis nihil habere cum iohãnes infans respondisset: re infecta discessit. Nec ab his qui ad bonũ portum cõuenerant aliud gestũ est. Reuersis ad carolũ oratoribus: ipe de belli rõne cõsilium cũ suis cõicat: quippe qui hostis suffugia dolosq; nulla modestia peruincere posset. Ad britonum ducem missis nũcijs bellum cõmuni beniuolẽtia gerẽdum suscipitur. Per precedentium tps induciaꝝ non destiterãt anglí qui mantã Vernoliũq; & Latiniacũ occuparãt vias publicas insidere: quosq; passim vel spoliãtes vel iugulantes & vt a crimine patrociniu n sumerent: eos qui ab eis talia paterentur armigniacos appellabãt. Facies tamẽ suas ne agnoscerent laruis obtegebant & personati quidem incedẽtes: laruatos se appellari gloriabant: eosq; pseudo faciatos vulgus vocitabat. Aduersus tot mala coeũtibus vndiq; copijs ausus hostis ex feugeris in britones eruptionem facere viginti supra cẽtum anglis occisis in suas munitiones redire coactus est. ¶ In normannia apud Vernolium multor cuius molẽdinum oppidi muris ꝓximum erat nocturnis excubijs designatum cum forte obdormisset: ab anglo excitatus iniuriam acceperat. Quam ægre admodum ferens multor: de prodendo francis oppido rationẽ cũ Floqueto init. Cõmoditate facinoris accepta floquetus mercedem homini pollicitus. Petrum blesseyũ & iacobum claromõtanũ rei cõscios facit. Quos ad constitutũ diẽ cõuenientes multor ꝑ molẽdinũ cui ipe ꝑerat scalis ad muros oppidi admotis i vernolium admittit. Erat ei dies ille dñicus ad rem diuinã audiẽdã xpianis maxime celebris hinc occasiõe multor q eo quoq; die excubuerat collegas sub lucẽ admonet ad eccl'iam rei diuinę gra ꝓperare: vt dei religiõe expleta: mox cibo matutino reficerẽtur. Igitur collegis abeuntibus gratũ frãcis facinus multor perpetrauit suã iuriã vlciscẽs. ¶ In mima siqdẽ fera interdũ animus inest: se ad vindicãdũ pro tẽpore cõponẽs. Capto

Vernolium capitur.

Nota.

UVA. BHSC. IyR_235

oppido q̃ euadere potuerũt ãgli in arcẽ ſe recepeſt. atq; eã q̃ in media arce eſt turri muro foſſiſq; apprime muni-tã occupant. Ex qua ne hoſtis dilaberet Iohẽs dunenſis comes quẽ Aurelianũ nothũ ſupra nominauimus Caro-li militię per eos dies princeps ꝓtenus adueniens turrim circũſedit. Nec multis interiectis diebus accepit Tallebo tum cũ copijs Bretoliũ aduẽtaſſe nõ aliã ob rem q̃ vt ob-ſidionẽ diſſiparet: importaretq; cõmeatũ obſeſſis. Eapro pter dunenſis comes non diu vernolij moratus relicto in obſidione florẽtino dilliers carnotẽſi in tallebotum ducẽs eũ non procul ab haricuria ẽ aſſecutus: loco qdem muni tiſſimo ſe cõtinentẽ. In quo a frãcis die illa tota ad pugnã ꝓuocatus nullã pugnãdi ptãtem fecit. Sed iſequẽte eius diei nocte in Haricurię arcẽ ſe contulit. Franci aũt relicto talleboto: ebroicos ꝓfecti ſunt. ¶ Dum hęc in normãnia gerũtur: Carolus ligeri per ambaſiã trãſmiſſo: vernolium petere cõſtituit opem laturus obſidẽtibus turri. Et p eos dies comites deu & ſcti pauli cũ q̃ttuor equitum milibus nogẽtum ducẽtes oppidũ arcẽq; capiũt p̃fecto iohãni fa bro cũ ijs q in p̃ſidio erãt data libertate abeũdi. Arcemve ro iniecto igne deſolatã frãci reliq̃re. Inde progrediẽtes ſe quana traiecto ad põtẽ audomari vocãte eos ab ebroicis dunẽſi comite iter carpũt. Illis igitur ad rillũ amnẽ q ꝓter muros fluit ſe cõferentibus dunẽſis comes cum reliqua coplarum pte iu regione quę ad rothomagũ vergit caſtra ponẽs: poſtq̃ oia quę ad oppugnatioũ neceſſaria erant parata nunciant dato ſigno qſq; certati in muros euade re cõtendit. Itaq; magnis ai anglus obſiſtit. Sed i oppidũ irruẽtes picardi: moxq; altera parte dunẽſes: hoſtẽ propu lere. Qui i ędes publicas quę i mercato ſunt cõfugientes paulopoſt comitũ dunẽſis & ſancti pauli poteſtati ſe per miſere. Qui enim capti ſunt fuere viginti ſupra quadrin-gentos: inter quos oppidi prędectus mõteſautus norman ni fiſci moderator fuit/ & Fouquetus hetonus anglus. Re bene ad pontem audomari geſta dominus de mouy ad

Põs au-domar⁹ capitur

UVA. BHSC. IyR_235

loci ꝑſidiū ſtatuitur. Sub idē tꝑs alię quedam arces a frā-
cis duce loheaco receptę ſunt. Et vernoliana turris rege
carnoti agente deditionem fecit modico redētiptionis ꝑ
cio ab iſs qui in ꝑſidio fuiſſent perſoluto. Secuti ſunt lexo
uiſ: ad quod dunēſis comes cum iſs qui ad pontem audo Lexoui-
mari militauerant moues eos nulla vi adhibita receptos um.
ſuis legibus viuere permiſit. Manta plus laboris vt ſede- Manta.
deret attulit: deditionem recuſantibus anglis qui eam tuē
dam receperant. Sed deficiēte ab eis plebe & porta quę
ſancti nomen habet cum bona oppidi parte armis occu-
pata ciues ad francos egreſſi deditione cōditiones acce-
perūt. Quod ab anglis compertum eos humiliores fecit.
Nā accepta diſcedēdi cum ſuis fortunis libertate oppidū
reliquere. Ceteris qui cum hoſte alio ſe cōferre duxiſſent
idem permiſſum eſt. Manētibus nihil nocitum oīno fuit.
Rebus cōpoſitis petrū breſeyum comes dunēſis oppido
ꝓpoſuit. ¶ Carolus eodem tpe ex carnotēſibus vernoliū
venit ab incolis magna animi alacritate et beniuolētia ex
ceptus. Atq; interi pictauēſis ſeneſcallus petrus breſſeyus
memorabile facinus adortus eſt. Eſt caſtellum apud nor Lōgniū
mānos lōgnyum cui ꝑextenditur atrium patēs (qđ baſſā
curtam frāci dicūt) foſſa muroq; circūſeptum. Ei caſtello
ꝑerat ſanctimarianus franciſci aragonenſis gener habēs
ad loci ꝑſidium milites ducētos: quos in atrio cōtinebat.
Cum hoc breſſeyus colloquio habito impetrat caſtelli de
ditionem oportuno tempore a ſe faciendam. Aduenīēte
cōuentorum die breſſeyus armatos longnyū mittit: quos
ſanctimarianus ſoceri amicitiā eiuſq; vxoris ꝑſentiā par-
ui ducens in caſtellum clā per poſticū itroducit. Qui aūt
in atrio ſtationem habebāt frācis in caſtello cōſpectis ob
ſiſtere qđē conati facile quaſi & nūero & robore inferio-
res cœpto deſtituerunt: q oēs capti & bonis ſpoliati ſunt
ꝑter frāciſci vxorē q̄ cū fortunis (in generū multum prius
oblocuta) libera diſceſſit. ¶ Sub idē tempus caduceatora Verno-
floq̄to ad vernonēſes q̄ ſequanā in normannis accolunt nenſes.

UVA. BHSC. IyR_235

miſſus vt in caroli ditionē fidemq; ſe conuerterēt a Iohāne doremōto loci p̄fecto irriſus eſt: dicēte ſe quidē cū loci incolis oppidi claues per q̄ libenter p̄bitur. Nec moratus ad clauiū artifices pergēs doremōtus: multas rubigine vetuſtateq; ſemeſas claues caduceatori colligatas tradit. Cui reſpondens caduceator: hę inquit obſoletiores ſunt q̄ vt tā celebris oppidi portis cōueniāt. moxq; ad comitem dunēſem qui interim proxime Vernonem copias admouerat acceſſit: referēs ea quæ a doremōto geſta cognouiſſet. Illuſiōe accepta comes ad oppidi regionē quę ad Rothomagos ſpectat cōſedit: dño de mouy/& guillermo canuto alterā ptē obſidentibus: quibus erat frācorum ſagittariorū frequēs manus attributa: qui ad belli neceſſitatem recenter fuerāt ex ruricolis delecti: & a vectigaliū omnium cōtributione ſine controuerſia liberi. Eniuero ex ædibus ſexaginta: vnus aſſumptis armis ab iſs qui domum reſtant inſtructus: & aureo tantum nūmo dum domo egreditur donatus: in militiam pergit: & horū quidē egregia opa carolus multis locis proſpere vſus eſt. Ex eorū nūero hi qui ſub domino de mouy & canuto militabant: inſula quę in vernonis cōſpectu eſt occupata: confeſtim pontem qua in oppidū via eſt intercipiunt. Qua re pterriti oppidani ex ſuis ad comitē legāt iohānem abaronem āglum/& guillermū daguētū/cum aliquot loci bonę opinionis icolis. Quibus ad comitē admiſſis daguenetus ita locutus eſſe phibeī. Advernonēſes (illuſtris comes) caduceatorē miſiſti qui eos regis tui nomine admoneret: ſe atq; oppidū eius ptāti pmittāt. Igitur ad te venimus vt nobis dicas q̄obrē admonēdos nos eſſe ducas/& quid a nobis tibi faciendū putes. Comes vt modeſtus erat reſpondēs: non ignoratis inquit viri oratores vernonē cum arce & circūiacēti agro ad carolū regē p̄no iure ptinere. Que cum vel vi vel dolo ablata hoſtis occupet: nunc patri ad regnum ſuccedēs carolus: ea ſibi reſtitui iure optimo petit. Fuiſſe nāq; p ſupiores annos multa geſta bella quibus

Inſtitutio frācorū ſagittariorū.

Oro comitis duneſis ad vernonenſiū oratores.

UVA. BHSC. IyR_235

vaſtatum regnū attrituſq; populus diu multumq; miſerē elanguit: demon inducias inter principes interceſſiſſe: vt interim concordię via pararetur. Sed paꝛ in fide ſtanti bus anglis medio induciarum tpe feugeras occupaſſe & expilaſſe quā adhuc tenerēt tāetſi cōpluribus cōuētioni bus de redintegrando danno fuiſſet tractatū. Tā multis iniurijs acceptis carolum ex procerum cōſilio conſtituiſ ſe iuſtiſimis repetere armis quę a patre atq; a ſe anglo rū perfidia ſuſtuliſſet. Eam cām eſſe q̄obrē vos de dedi tione facienda admonere p̄cepimus. Poſtq̄ hec a comi te dicta ſunt qui miſſi fuerant ſeorſum a contione ſecedē tes: recuſantibus anglis deditionē oppidani caroli ſe par tes ſequi omnino conſtituerunt. Relictis ꝓpterea apud comitem obſidibus: vernonem repetentes: vernonetum imprimis (id enim arciomen eſt reſtituere. Verū q̄ a ro thomagenſibus non plurimum vernonenſes abſūt: & in de ſubſidium affuturū ſparent oppidum dedere ea lege pollicentur: ſi anglus ſuppetias illis infra proximū ſabba tum non ferret. Conſtituto die qa ſe deſtitutos ope intel ligerent: emiſſis libere ex preſidio anglis: dunēſem comi tē in oppidum vernonenſes admittūt: qui loci atq; arcis cuſtodiam rigaldo de fontanis aſſignauit. ¶ Dum hec vernone geruntur carolus ebroicas/ deinde louueriū pe tens. ab incolis incredibili lętitia exceptus eſt. Quo tp̄e guillermus canotus arcem quę dangu appellatur ex prę fecto portugallo voluntaria deditione recepit. Et ſancti pauli comes gorneyum in fide admittens oppido atq; arce a carolo donatus eſt. Comes item dunenſis poſt qn decimum obſidionis diem haricurtria potitus eſt. ¶ In terim mouentes ex vernone proceres ad carolum Lou uerij argētem cū ingētibus copijs cōuenerūt: p quos dies rupis guidōis dñs eius nois arcē q̄ ad eū ptinebat dedēte Copiæ ſe p̄fecto recupat. Cōtractis ad louueriū oibus copijs ca ad caro rolus maturat ea perſequi quę ad reliquā normanniā ad lū cōue ſubiugandā opus erant. Carolū igitur artheſiū comitem niunt.

UVA. BHSC. IyR_235

deu:ſancti quoq; pauli comitē & iohēm ſaueuſū cū quat tuor armatorum milibus ad nouum caſtrū cui pręfectus erat adam billotonus anglus in præſidio habens quadra ginta ſupra centum milites proficiſci iubet. Captū eſt op pidum vi arxq; recepta: conceſſa anglis facultate ſuas in de fortunas exportandi. Dunenſem preterea comitē ca rolus alteras copias ducere chābraſium mandat: quē cō
Cham braſium plures franci proceres vno exercitu comitati ſunt. Inter quos fuere comites claromōtenſis & niuernēſis doruall⁹ & ialōnus frācie mareſcallus carolus culautus: petrus bre ſeyus: gaucurtus: buellus peditū equitūq; milia quattuor educentes. Caſtris ad chambraſium admotis poſt diem octauū: guillermus ernitus āglus arcis pręfectus (lege cū francis libere diſcedēdi cōpoſita) loco ceſſit Erat deſſayū
Deſſaiū in alēconij ditione caſtellū qd anglus multis annis tenue rat: ab eoq; lacus non longo multum interuallo diſtans. Hunc lacū cū hi q ad deſſayū erant expiſcandū per eos dies accepiſſent: pleriq; lacū petunt piſcium cōcupiſcen tia illecti. Ea re per nūcios cognita alēconij dux cōtractis ex tpe copiſs ad lacū occultis itineribus cōtēdens āglos illic palātes oēs intercipit. Captoſq; in deſſay cōſpectu ſi ſtēs eos neci deſtinat niſi arcē dedāt. Deditū oppidū eſt
Fœca num & caſtellū. ¶ Ex dieppa quoq; q in pręſidio erant parti fœcanū cœnobiū qd ad occeanū eſt petētes noctu expu gnāt. Nec lōga mora iterpoſita ecce ab anglia nauis quę circiter centū milites fœcani p̄ſidiū ferebat: ad portū ap pellitur. Quos fœcane oppugnationis ignaros: & ideo i continētem egreſſos franci cōpręhendūt. ¶ Ad hec bri tannię: dux francorū ſuorūq; robore ſtipatus ex britānia
Conſtā tia conſtātiā profectus ciuitatē ſecūdo ſui aduētus die (abeū
Sāctus tibus inde āglis) cepit. Eadē fortūa nulloq; negocio ſan
laudus. ctū. Laudū & vicinas arces non paucas occupat vbi ex
Alenco francis pręſidiū cōſtituit. ¶ Sub id tp̄s alēconēſes ad du
nium. cem ſuū, miſſis clam nuncijs: patere illi aditū in opidum ꝓmittūt. Quo nūcio dux ſpē recuperādę hęreditatis ca

UVA. BHSC. IyR_235

piens protinus copijs ad oppidū collatis ab icolis ītromit
titur:anglis in arcē fugientibus quā fractis animis defen-
ſantes paulo poſt ducis ſe arbitrio dedidere. Auxiliatus
eſt duci ad hanc rem ludouicus bellomontus qui ex cę-
nomānia ad eum ſexagīnta equites ducēs conuenerat.
¶ Fuit eodē anno. M.ccccx. apud vaſcones francis for-
tuna(ſicut cœperat)cādidor gaſtōe fuxi comite mauliſſo
nē obſidente qui a carolo vaſconie regionis ad pyreneū
vſq; adminiſtrationem receperat. Erant gaſtoni in obſi-
dione tria equitū & decē ſagittariorū mlia. Quorum re-
pentino cenſpectu permoti opidani ad gaſtonē nūcios
de deditione miſere. Angli vero vbi id cognouerunt: in
arcē q̄ in edita rupe eſt profugerunt. Itaq; mauliſſone re-
cepta comes fuxi cū accepiſſet in arce pœnuriā frumenti
& cōmeatus eſſe: rupē ex omni parte circūuallat. Cui aio
obſiſtēdi rex nauarrus(cuius filiā gaſto habebat vxorem
ſex varij gñis hoīm milibus contractis: cū gaſtonis militū
ordinem roburq; exploraſſet ſuis paulo retrocedere iuſſis
ad comitis ſe colloquiū admitti ipetrat. Coiere paruo mi
litū numero principes: mille a caſtris francoꝝ paſſibus.
Vbi rex nauarrus comitē alloeutus Miror te inquit cariſſi
me gener neglecta veteri noſtra amicitia mauliſſonem
quā tuendā mihi anglus cōmiſerat Vindicaſſe: & nūc ar-
cē quoq; cape conari: cui meus coneſtabilis ſuo & anglo
rū nomine pręſideret Ad regis verba gaſto ad ſequētem
modū reſpōdit. Affinitatē recte rex illuſtris cōmemoras:
q̄obrē tibi & beniuolus & obſequēs eſſe debeo: ſi alio me
non duceret parendi neceſſitas & honeſtas officij. Ca-
rolo regi ſubiectiōe & fide cū ſim i primis obnoxius: tū ob
id maxime q; vaſconiam meę tutelę ſuppoſuit: iuſſus ab
eo mauliſſonē cepi. neq; hīc abſcedā donec aut alter me
fortior extrudat: aut arcē ad caroli ditionē redire compu
lero. Comitis volūtate cognita: nauarrus copias ad ſe re-
duxit. Obſeſſi vero ipetrata diſcedendi ſecuritate arcem
dedidere. ¶ Eodē tpis tractu q̄dam in normannia arces

Gaſto fuxi comes.

Mauliſſon.

Nauarrus rex anglos ſecutus.

Gaſtonis reſponſio.

UVA. BHSC. IyR_235

Dolus dolo ſuperatur.

captę ſunt a dño de blãuilla / touquain rupe proxie oceanũ extructa: a dunenſi comite argẽtonũ: vbi ſimulato metu de muro de deditione pro locutus hoſtis arma cũ pararet qdã in populo primores diuerſa q̃ anglus parte dolos agit: frãcos affati fraudẽ manifeſtãt orãtes ſignum quid p̃ſe ferrẽt ſibi protenus dari. Oppidanos cõſtituiſſe carolo regi parere anglis expulſis. Signo recepto francos admonẽt eo accedere quo ſignũ in muro erectum cernerent ſe quidẽ illos inoppidũ accepturos. Admiſſis p muros bono numero frãcis / angli ſuo cõmẽto fruſtrati: in arcẽ ꝓpe cõfugerunt. Quã nõ multo poſt dedidere: ex ſuis fortunis oibus p̃ter baculũ vnũ nihil inde exportãtes. neç fuit oliuerio de carſalio p̃ſidij p̃fecto melior cõditio. Per eos dies caſtellũ gaillardi loco edito ad ſeq̃nę ripã cõſtitutũ (carolo i obſidiõe agẽte) captũ eſt. Freneij quoq; arx ab alenconij duce (dedẽtibus ſe libere anglis) recepta. Giſortium p̃terea richardus merburus ãglus carolo reſtituit. Donatus propterea carolo ſãcti germani in laxa ditione atq; p̃fectura: duos iſuper liberos iohãnem atq; hemonẽ qui apud põtẽ audomari capti in cuſtodia tenebãtur recepit. Giſortio p̃poſitus eſt gaucurtus veteranus aurate militię eq̃s: rerũ gerẽdarũ lõga expientia & fide i regẽ ſpectatus. Tot p normãniã locis potitus rex: cũ & proceꝝ pũtia: & robuſtiſſimo exercitu iſtructus eẽt cõtractis ad nouiburgi planiciem capijs / dunẽſẽ comitẽ ſeq̃nã (rothomagũ verſus) trãſmittere iubet p̃miſſis ad ciues caduceatoribus qui ciuitatẽ ad caroli ius repeterẽt Quos hoſtis cõminata illis morte audire recuſauit. Tenebatur enim ciuitas firmiſſimo angloꝝ p̃ſidio. Caduceatoꝝ relatõe pcepta carolus copias ad ciuitatẽ ꝓmouere mandat. Admotis in vrbis cõſpectu militibus: atq; per caduceatorẽ de dedẽda ciuitate ciuibus iterũ admonitis: poſtq̃ triduo toto quo illis acies cõſtitit: nemo i colloquiũ ꝓdiret: ingruerentq; cõtinui ibres (erat enim hyemis principiũ (. dunenſis comes ad pontẽ arcis ſe recepit

Iohãnes gaucurtus.

Rothomagus obſidet.

UVA. BHSC. IyR_235

diuerſãtibus q̃ circũiacẽtes vicos ad hibernãdũ militibus
Dũ hęc ita rothomagi aguntur: aliquot ciues quibus gra
uis eſſet anglorũ principatus: duas turres cũ muro inter
medio per ſpeciẽ cuſtodię occupant: aio quidẽ francos
oppugnationis tẽpore ciuitatẽ admittẽdi. Ea ſpe erectus
carolus dunẽſem comitẽ cũ omnibus copijs rothomagẽ
ſes adoriri iubet. Poſito i cõſpectu ciuitatis toto exercitu
duas acies dunẽſis inſtituit: vnã cui ipe pręerat ad portã
(q̃ bellouaca dr) ſiſtit. Altera quã claremõtẽſis comes ca
rolus ducebat inter furcas & ciuitatẽ ſe locat. Expectan-
tibus in eo ordine francis ſi quis a ciuitate ſignum prodi-
ret: venit ad eos hora poſt meridiẽ ferme ſecũda hõ eq̃s
renunciãs duas turres a quibuſdã ciuibus non alia cã te-
neri q̃ vt opẽ accedentibus francis afferrent. Quo nũcio
admonitus dunẽſis ſagittarios ad eã partẽ q̃ turres erant
mittit. ipe vero pedes (reliquo comitante exercitu) ſubſe-
quitur lã ſcalis erectis q̃ draginta armati in ciuitatem eua
ſerant: cũ Tallebotus cũ trecentis egregie iſtructis pediti
bus properans: militare vexillum in ſummo muro ſiſtit. Talle-
botus.
Moxq; in eos qui murũ ſuperauerant/& q turres tueban
tur debacchatus: ſexaginta trucidat prẽter aliquot quos
ſeruãdos delegit captiuos Qui vero p̃cipiti lapſu emuro
ifoſſã volẽtes ſe demittebãt: vel crure vel brachio (paucis
incolumibus) ſũt mutiliati. Poſt ſecũdã oppugnatiõis diẽ
rothomagẽſes idignati aliquot ex ſuis ñ mediocres ciues
a talleboto occiſos eẽ: neq; par formidãtes ne altera op-
pugnatiõe expugnati p̃da fierẽt frãcis: primores ciuitatis
aſſũpto ſuo archiep̃o cũ populi turba p deũtes ſõbrecetũ
forte ducẽ quẽ rex ãglus normanie p̃fecerat p viã offen- Ponti-
dũt (atq; ad inſequẽtẽ modũ põtifex alloqr̃ Noſtri clariſ- fex ſom
ſime dux q̃ proxie nos circũſedit frãcor exercitus: neq; brecetũ
miſerã ciuitatis cõditionẽ ignoras. ſcds nũc atq; q̃ drage- alloqtur
ſimus dies agit q̃ nec frumẽti/neq; vini/neq; lignor qcq̃
ad nos iportatũ ẽ oiz rer & maxie ãnone caritaſ apd nos
ẽ pn̄cariũ ẽ ſi ſalui eẽ volum9 rẽ cũ frãcor rege cõpõere

UVA. BHSC. IyR_235

Liceat igitur tua cū venia rei publicæ & tuę saluti consu-
lere. Mittere legatos q icto cū francis q̄licunq; fœdere ci
uitatem quiete aliqua leuēt. Hæc pontificis oratio q̄is
duci non conueniret: circum tū aspiciens cū paucis satel
litibus inter populi turbā se stipatū intellexit/ferocitate ce
lata: humilitatē pręse tulit: se inquiens boni consulturum
quid ciues optimū factu arbitrarentur. Moxq; ad publi-
cas ciuitatis ædes se conferentē: pōtifex & populi melior
pars secuta est. Ibi cōi assensu pontificem cū aliquot ciui
bus atq; equitibus anglis oratores cōstituūt. Q̄ibus mā
data dant francū regē conuenire: & cum eo pacis q̄ opti-
mas conditiones posset impetrare. Legitur præmisso ad
pōtisarcē pontificis officiali q profiscēdi ad carolum secu
ritatē legatis obtineret securitate habita ad sancti audoe
ni portū tribus passuū milibus ab ipsa pontisarce distan-
tem oratores conuenere. Affuere caroli nomine dunēsis
comes cācellarius petrus breseyus: & guillermus cousino
notus: & nonnulli alij ex regio consilio literati homines.
Confidentibus vtrinq; legatis: rothomagenses pontifex
orat rothomgenſibus imprimis remitti siquid ab illis in
carolum regem perperam gestum esset. Id quicquid es-
set non incolarum malicia neq; franci nois odio sed q̄
anglorū potētatui inuiti subijcerentur fuisse perpetratū
Nunc regis ptāti se ciuitatēq; permissuros si cuiq; liberū
foret/vel abire quo suus animus inclinaret: vel in ciuitate
saluis fortunis incolere. Si tū ad discedendum pateret an
glis sine offensione ad suos cōmilitones via. His tantū a
pōtifice postulatis nihil detractū est: mō iuramēto firma
rēt ciuitatē i caroli ditionē posituros. Adiurati: cū in vrbē
noctu reuertissent: gestor̄ a se rationem donec illuxisset
ponere nō valuerūt. Coacto postera die cōcilio cui sōbre
cetus assistētibus plerisq; āglis p̄sidebat: postq̄ legationis
serie pontifex enarrasset/ciuibus cōuenta ꝓbātibus: indi
gnātes angli cōcilio egressi: alij i palatiū/alij in arcē raptis
armis se receperunt. Quare cōmoti rothomagēses arma

UVA. BHSC. IyR_235

quoq; deſumpſere: cõſtitutis paſſim aduerſus hoſtiles in ſidias excubijs. Simulq; anglos a ſe diſceſſionẽ p nũciũ carolo ſignificãt: vt ſine cũctatione ſubſidium illis ferat: vno oẽs aio eſſe recipere illũ in ciuitatẽ. Interim cũ ij qui excubabãt: anglos quoſdã p vias armatos incedere conſpexiſſent ſeptẽ ex illis trucidatis reliquos i ſuas munitiones reppulerũt murorũ pte cũ aliquot turribus & portis occupatis. ¶ Nec lõga interiecta mora dunenſis comes cum ingẽtibus copijs veniens: Sanctę katherinę cœnobium qđ incolle ciuitati adiacẽte ſitũ eſt (anglis qui in p̃ſidio erant ſeſe dedẽtibus) recepit. Quibus ne p viã honeſtum patẽtibus p̃dãdi occaſio eſſet: carolus pecuniã ad quotidianã ipenſam donare iubet: Mox vero cœnobiũ ingreditur. Dunenſis aũt comes ad portã quã marchauillã dicũt caſtra fecit. Anno xp̃ianę ſalutis milleſimo quadrigẽteſimo quadrageſimonono. Ad quẽ ꝓtenus accedẽtes ciuiũ primores ex ꝓpugnaculo qđ pro ianua erat ita ſuht prolocuti. Fauſtus fœlixq; regi & nobis tuus ad nos illuſtris comes aduẽtus ſit: ppũi ſiquidẽ iuſſu tibi occurrimus. portarũ claues repreſentãtes: quo intelligas pateſcere frãco militi i ciuitatẽ aditũ: & quẽ voles ex totis copijs numerum ad nos introducere. Quibus dunẽſis comiter reſpõdit: nõ ſuo quidẽ ſed eorũ arbitratu ſe oĩa geſturũ. Viſum eſt mille equites cũ ſuis ſagittarijs qui in ciuitatẽ admitterẽtur ſatis eſſe. Horum pars ꝓxime palatiũ (quo ſombrecetus atq; tallebotus ſuũ præſidiũ continebant) ſtationem habuit. Altera inter palatiũ & arcẽ ſedẽ accepit. ¶ Tertia duce petro breſeyo: in ipſo arcis conſpectu conſtituit. Reliquus exercitus ingens quidem & ſupra q̃ añ annos multos viſus fuiſſet copioſos per agrum qui ad bellouacos ſpectat diuerſatus eſt. His ſicuti ãnotauimus ordinatis: angli qui põtẽ ad ſequanã amnẽ tenebãt ſe dedidere. Sõbrecetus vero orat ad carolũ ire ſibi liceat. Admiſſus petit id ratũ haberi quod Rothomageñ. pontifex de reddẽda ciuitate apud ſancti Audoeni portum ad ſe

UVA. BHSC. IyR_235

venies rettuliſſet. Cui ad hunc modū Carolus modeſte rīdens. Rem inquit ſombrecete parū ęquā efflagitare videris. Poteras ęquo iure cū rothomagenſibus frui cū ditione agere. Sed tu aduerſus pacis legē pugnans quā tū p te fieri potuit ſpem i armis repoſuiſti. conatus ciues a me auertere. Cōſtitui ꝓpterea te e palatio nunq̄ dimiſſurum donec liberā ciuitatē vna cū honfleo & reliquis q̄ tui occupāt locis i meā ditionē reſtituas. Poſtq̄ hęc ſombrecetus accepit: valedicēs regi in palatiū remigrauit comitātibus illū comitibus Claromontano & Deu. Poſtridie palatiū arcēq; obſidere Carolus iubet. Sombrecetus autē vbi ad oppugnationē parari tā diligēter oīa a frācis videt in colloquiū cū Carolo admitti petit. Ad regē cum veniſſet: eadē q̄ prius poſtulās: vt ea q̄ fuerat Rothomagenſibus indulta cōditio ſibi ſuiſq; ꝑmaneret. Reſponſū accepit: id ſe fruſtra ſperare qui apud ſancti audoeni portum cōuenta recuſarat. Atq; ita a carolo ſombrecetus in palatiū digreſſus eſt. ¶ At dunenſis comes Caroli iuſſu palatium arcēq; foſſis circūuallat: ne obſeſſis egrediendi facultas vlla eſſet. Igit̄ machinis tormentiſq; circūadmotis. Sōbrecetus dunēſem ad colloquiū vocat. Data vtriq; fandi ptāte: & diurnis ꝑ vices inducijs cōfirmatis: poſtq̄ diu multūq; vltro citroq; itū atq; reditū eſt. Cōuenit ſombrecetum cum vxore & fortunis ſuis atq; anglis liberū dimittere ea lege vt aureorum quinquaginta Carolo pacis tractatoribus milia ſex ꝑſoluerēt: ęre qđ a ciuibus & incolis angli cōtraxerant imprimis diſſoluto. Oppida ꝑterea atq; arces ab anglis ꝑ normanniā occupatis reſtituerent. His iureiurando roboratis & obſidibus (inter quos Tallebotus erat) datis: ſōbrecetus dimiſſus eſt. Qui datę carolo fidei non oblitus thomæ hou & fouqueto ethoni mādat loca de quibus conuenerat in caroli poteſtate reponant. Repoſita omnia præter harfleum ſunt: quam arcem cotſonus qui eā ꝑſidio tenebat relinquere per negauit. Quę cā fuit: vt vnus obſidiū Tallebotus alliſs abeū-

UVA. BHSC. IyR_235

tibus in custodia seruareť. ¶ Emissis rothomago anglis kalendis nouembribus (omniū sanctoꝝ solēnibus rite religioseq; absolutis) carolus regio apparatu ciuitatem ingressus: mira admodum exultatione & omniū lætitia exceptus est. ¶ Dum hęc rothomagi gerunť britonū dux feugeras dedente se frācisco aragonēsi recuperat: qui ab anglis quoq; deficiens francoꝝ partiū fuit: Mathagotus ꝑterea (qui belesinū ꝑsidio angloꝝ tenebat postq̄ nullo suoꝝ subsidio se adiutū iri cognouit. locū duci alēconij liberꝝ dimittit. Fusam itē ꝑ id tps fuisse inuenio anglorū cohortem ad gaurayū normānię oppidū cū frumentatū pergerēt. Hæc cædes a militibus comitis sancti pauli ducibus gaufrido courano & Ioachino roaldo facta esse traditur. Postq̄ tēpus qđ satis ad res rothomagi componendas erat / carolus exegit: caudebecū ꝓfectus: harfleū exercitum duci iubet. Cuius obsidio difficultatem multā afferebat. Tum ꝓpter maris æstuaria. Tū ꝓpter hyemis asperitatē q̄ & gelu & ymbribus plus solito inhorruerat. Neq; in agro vicino ædes aut tuguriola erant ad militū stationem sed vt quisq; melius poterat scrobibus ad hoc effossis: sedē sibi parauerat: paleis atq; genestis eas obtegētes. Præerant tormentis atq; impedimentis iohannes & iaspar bureau fratres industrij homies. Hi vineis atq; aggeribus extructis: bōbardas sexdecim ad quatiēdum harflei muros in ipsius æstuarij arenis statuerant: vt per fossas ad oppidi ꝓxime muros tuto peruenirí posset. Et Carolus quidem casside armatus & manu clipeum ferēs interdum ad opus visendū accedebat. Ab occeano aūt quinq; & viginti nauiū classis excubabat ne vel ab āglia obsessis suppetię ꝓdirent vel obsessis fugę adesset facultas. Hac tam arcta circūsessione coangustatus hostis: dum nensem comitē ex muro secum verba habere efflagitat. Huic nomen erat Thomas auringanus in præsidio habens angloꝝ milia duo. Cōueniente comite deu: cū diu fuisset de deditione fabulatū: tandē natalis dominici die

Carolus rex rothomagū ingreditur.

Recupērať feugere.

Harfleū

UVA. BHSC. IyR_235

decretū est: hostem infra kalendas ianuarias loco excessurum: suis ide facultatibus sine cōtrouersia exportatis. Id decretū sigillis sex frācoꝝ ꝓceꝝ firmatū est: & ab hoste octo obsides dati. kalēdarꝝ die harfleū receptū & obsides restituti. Quinto post die relicto firmo p̄sidio carolus honfleū copias mittit. Ipe interim in cœnobio gementensi diuersatus est. Quo ad eū agnetē (quā ꝓpter egregiā speciē bellā appellabant) veniſſe iohēs charterius gestoꝝ caroli scriptor tradit: eo aio vt regē admoneret proditionis q̄ in eū qdā cōiurauerāt. De hac agnete cōstans mea ętate fama fuit eā a Carolo adamatā fuisse & puellam breuissimæ vitę peperisse: q̄q̄ carolus ex se progna-

Hōfleū Bella agnes.

tam eē oīno diffiteretur. Decessit in eo cœnobio agnes cōdito sexaginta milium aureoꝝ testamēto: vbi ex secta eius p̄cordia hūo tradita sūt: reliquū cadauer lochias elatū & i diuæ marię tēplo sepultū. Fuit nāq; admodū lepida & faceta: luxuq; & vestiū cultū supra mulieris modestiā gl'abūda. Qui fastus q̄qdē nō nisi grādi sūptu ducit: eius pōpę ipensā ad amorū mercedē carolus facere credebatur. Accessit ad stupri suspicionē ꝓpinquorum agnetis ad dignitates eccl'iasticas repētina ꝓmotio. Per eos dies comes fuxi cōtracta ingēti militū manu: Lātre tū frēm & fuxēsē nothū obsidere guycē: validā i agro bayonēsi arcem iubet. ¶ Id postq̄ nauarrus conestabilis cognouit: coactis āglorū copijs vna cū georgio soltinto bayonēsi p̄tore: nauibus p amnē q bayonā p̄terfluit vt obsessis auxilio adesset ducēs a frācis (qbus hostis aduētus p̄dictus erat) iterceptus ē: & āglorū ducēti supra mille occisi: Georgius aūt vbi male suis fauētē fortunā itellexit. Cuneo sexagita eqtū facto: p mediā frācoꝝ aciē irrūpens i ꝓpugnaculum arcis peruenit. Vnde noctu egressus cū baionam se recipere festinat a fuxensi notho fugiēs captus est. ¶ Ad hōfleū redeo Quo p̄missi frāci sagittarij dū reliq̄ copię aduenirēt aliquot p̄lijs cū hoste decertauerūt. Quo postq̄ dunēsis comes accessit: & tormēta ad-

Guyces castellū ꝓpe bayonam.

UVA. BHSC. IyR_235

mota ſunt Courſonus æques anglus honflei ꝑfectus ad xij. Calendas martias cędere arci: niſi infra eũ diem ſubſidio ſuoꝝ iuuaret ꝓmiſit. Fruſtratus expectatione: arcem reliquit: fortunas ſuas ſecum exportãs. Freneyum itẽ receptum eſt: libere abeũtibus anglis: qui illud ꝑſidio tenebãt recepto quoq; mõforto præfecto qui apud põtem audomari captus extiterat. ꝓ cuius redemptione ſalutiorũ milia decem ſoluerunt. ¶ Eiſdem diebus thomas cui quirelus cognomẽ fuit: cum tribus hoĩm milibus ex anglia normãniã appellãs: vanlõgnas inuadit quas poſt primum & vigeſimum obſidionis diẽ (libere inde emiſſo a bello roaldo) capit. Nec diu illic moratus: ipſe cum ſuis & ijs qui ꝓpinquioribus oppidis in ꝑſidijs erant. Cadomum baiocaſq; mouẽs: per vada clemẽtis iter facere cõſtituit. Ea re cognita Carolus comiti claremontano mãdat Thomam quirielũ perſequatur. Igitur aſſumptis caſtrẽſi comite: & petro breſeyo aliſq; iſigni virtute proceribus ſexcẽtos equites cũ ſagittarijs ducẽs Gaufridum cẽuranum. Et ioachinũ roaldũ ꝓcedere cum ſuis cohortibus iubet: q hoſtium iter exploret. Inuẽto tandẽ hoſte: poſtremã aciem adoriũtur. Occiſis mox aliquot ãglis tãtilla fortuna contẽti: paulo ab ſtoſte ſeorſum ſe receperũt: donec inuentũ a ſe hoſtem comiti nũciaſſent. Nũcio accepto comes copias diligenter ꝓmouet: & anglos aſſequi feſtinat: qui ad vicum formigniacũ q carentũ inter & baiocas ẽ: iam peruenerãt & cõſpecto ꝓcul frãco exercitu in acie ſtabãt iſtructi: ad ciſcẽtes cõfeſtim ſibi ex baiocis mathagotũ Erãt illis a tergo pomaria & ſepes q̃ francũ in eos ꝓgredi maxime phibebãt. Quare in cõſpectu hoſtiũ veniẽs comes leuibus ꝑ liſs ãglos laceſſit. Verũ multitudine militũ inferior richemõtẽ ex ſctõ laudo ad ſevenire per nũciũ orat. Qui impigre aduenit: iacobo luxẽburgo eũ comitẽte: qđ lauallus dorualluſq; & ioeacus ſequẽbãtur: q ducẽtes & q̃dragita equites ꝑter ſagittarios magnum nũerũ ſimul efficiebãt. Iã ei comes claremõtanus diu pedes pugnã cõmiſerat: & pau

Pugna formigniana

UVA. BHSC. IyR_235

lulū cesserat loco: aliquot tormētis amissis cū richemōtus ex molēdino cui de fosso appellatio est: vbi castra posuerat suos in hostem emittit Quos postq; ad pōtem quē de barra incolę vocant cōcessisse mathagotus cōspexit: ipe cum vero insigni equite anglo & mille satellitibus: desertis socijs pars cadomū: pars baiocas petit Desertus a Mathagotho quirielus ad inferiorē ꝓfluētem (quo victus alluit) cōmilitones suos cōcedere iubet. Illic cōmisso accerrimo plio: sagittarij anglos fundūt: & partim interimūt se cū comite claremōtano ꝓtenus cōfungentes. Nec mora iussus a richemōte petrus breseyus superiorē angloꝝ alā iuadit quosq; obuios prosternens q̄q̄ viriret anglus decertaret. Vtroq; cornu fuso: richemōtus supato fluento hostē totis copijs aggredit. Decertatū ē eo loco incredibili ptinacia. Nec ꝓfuit āglo q̄ multitudine pstaret. Occubuere enī sē ptigenti septuaginta q̄ttuor: supra milia. iiij. & thomas querielus cum alijs mille insigni nobilitate āglis captus: octo tantum ex francorum exercitu desideratis Pręceteris frācis enituit eo prælio spectatissima mōsgascōis & sancti seueri fortitudo. Nec caruit laude petrus breseyus plurimi q; habitus dñs est manneyus Floqueti militum ductor/ qui floq̄tus effracto a calcitrante equo crure apud pōtē arcis ęgrotus decubabat. ¶ Parta insigni victoria francivirum copias duxere: nō sine cōrouersia: conestabili ne an comiti cleremōtano eius victoriæ gloria deberetur. Pleriſq; affirmantibus in co nestabilem victoriam esse referendam qui magistratu superior esset. Alijs contra censentibus comitē claremōtanū ad id plium a rege delegatū noie fuisse: eiusq; auspicijs partam victoriā. Ditemit cōtētionem Carolus: & rē sapiēter fortiterq; gestā claremōtano assignauit. ¶ Parisiani de victoria formigniana certiores facti: duodecī pueroꝝ ifra primā adolescētiam milibus ad sctm̄ inocētē cōtractis: supplicationem ad diuæ marie tēplū decreuerē. singulis eoꝝ lucernā cereā accēsā manu gestātibus. ¶ Viro quo se franci cōtulerāt recepto:

UVA. BHSC. IyR_235

claremõtanus baiocas cõtẽdit richemõtus ad britonum ducẽ ꝓfectus eſt qui delecto exercito abrincas cireũſide re ſtatuerat. Circũuallata ciuitate & crebris per dies vigin ti oppugnationibus vexata: Lanyetus loci ꝓfectus cum ꝓ ſidio libertate abeũdi impetrata ciuitatem reliquit. Tom bellenã ꝓterea arcẽ nõ lõge a diui michaelꝫ iugo diſtantẽ i rupe extructam britonũ dux anglis (q̃q̃ frequẽtes eẽnt) paruo negocio excluſis: Caroli nomine recipit. Eodem ãno qui fuit ſalutis quadríngẽteſimus quinquageſimus ſupra mille Carolus ad baiocenſes dunẽſem comitẽ cum exercitu legat. Qui nihil moratus ad ſuburbiũ quod Cadomum verſus ſpectat caſtra fecit Claremõtanus comes & ipſe caſtrẽſis cum ſuis copijs alteram quę ad carẽtoniũ vergit occupant. Domino de montenayo copiaꝝ ducis alẽconij ductori & Roberto conigano ſcoto pars q̃ ad diui frãciſci cœnobiũ eſt ceſſit: atq; ita tribus diuerſis locis baiocẽſes obſeſſi: dies quindecim grauẽ obſidionem tolerauere egregie pugnãtibus anglis qui in ꝓſidio erãt nõgẽti lõgo armorũ vſu bellaces. Itaq; q̃q̃ crebro tormẽtoꝝ ictu muri ꝓ ãbitum ciuitatis deiecti eẽnt: facilemq; expugnationẽ fore milites frãci exiſtimarẽt: iuitis principibus bis vno die oppugnationẽ tẽtauere. Cupidi deturbare tota normãnia anglos. Accepi regnobertum quem i ſctõꝝ nũerũ relatum baiocẽſes magna religiõe venerantur: qui uẽs & baiocaſſinus comes primũ: & deide eꝑs extitiſſet: viſum fuiſſe ꝓ qetẽ dunẽſi comiti: eũq; oppugnatiõis admonuiſſe: quam miles frãcus apparabat. vetuiſſeq; ne id pateret: ſed furẽtẽ exercitũ reuocaret. Id ſi faciat: bene q̃dẽ obſidionẽ ſibi ceſſuram. ſi ſecus diſpendium acceptu rũ. atq; eaviſione excitatũ comitẽ mox ad milites properaſſe: eoſq; ab oppugnãdi ptinacia reduxiſſe. mathagotũ vero poſt quindecimam obſidionis diem ad colloquium cum dunenſi comite acceſſiſſe: conditioneſq; & anglorum ex ciuitate digreſſionis accepiſſe. Enimuero tametſi multa ſibi concedi peteret: illud tantum impetrat:

Virus capitur.

Abrice.

Baiocẽſes.

UVA. BHSC. IyR_235

abiret cū suis cōmilitonibus liber: armis relictis. Clariori-
bus aūt fœminis singulos equos qui eas veherent habe-
re: equitibus aureos decē peditibus quiq; exportare per-
missum. Inditerdictum ne cadomū sed chereburgū se re-
ciperēt ¶ Sub idē tps briquebecū valōgneq; a conestabi
Cado- li receptę: cum sctō saluatore vicōto. ¶ Deinde cadomū
mēses. obsessum quod firmissimo præsidio anglus tenebat. Ri-
chemōthus ad diui stephani monasteriū stationem acce
pit: cui se cōfestiq; comes claremōtanus cōiuxit. Erāt his
militātes equites mille ducēti cū quattuor milibus & qn-
gētis peditibus duobusq; milibus francoꝝ sagittatiorum
Dunēsis comes suburbiū vacellēse obtinuit: qngētos equi
tes pedites quingētos supra milia duo: & totidē frācos ar-
chitenentes ducens. Affuere quarto post die niuernēsis
comes cum comite deu: & armatoꝝ fortissima manu: qui
orna amne per pontem ad idipm a francis constitutum:
trā smisso ad trinitatis cœnobiū cōsedere. Cōuenientibus
ad hunc modū copijs postera die ꝓpugnaculum qđ ad
diui stephani ædem vergebat expugnatū est. Venit dein
ceps carolus & cū eo renatus siciliæ rex: mille equitibus:
duobusq; sagittarioꝝ milibus equo vectis: & totidem frā
coꝝ architenētiū milibus stipatus: diuersatusq; est apud
ardaynū monasteriū vbi p tps obsidionis hitauit. Auxit.
militū aios caroli pntia: & circūductis per ambitum fossis
cuniculis ad oppidi mœnia succedebāt. Et ꝓpugnacula
quę ad vācellēse suburbanum ꝓportis erecta erāt Dunē
sis añ omnes oppugnare cœpit: viq; expugnauit. Cone-
stabilis vero nihilo segnior turrim quę ad anglum oppidi
sctm stephanūversus extabat suis per cuniculū missis de
iecit. Ea ꝓlapsa hostē ita pterruit: vt de deditiōe mox col
loquiū iniret. Rebus cōponēdis carolus dunēsē & cū eo
petrū breseyū iohēmq; bureū p̄fecit. Angloꝝ noie tichat
dus hersonus cadomēsis p̄ses quē ballū vocāt: & robert
tus gargeus cōuenerūt. Pro se eustaciū gauuetum & diui
stephani abbatem cadomēses misere. Cōuentionis dies

UVA. BHSC. IyR_235

postridie festi diui baptistę iohānis fuit. Pactū est anglos oppido excessuros: si infra iulias kalēdas ope subsidioq; suorū non iuuarent. Ad cōstitutum diem cum nemo illis suppetiaretur cōuentis paruerunt oppidum arcemq; dedentes. Erat in arce dux sombressetus cum vxore & liberis: magno vallatus militum prędidio. Nam ad oppidi custodiam quattuor anglorum milia fuisse memorant. Qui bus ad sua i angliam cōuehēda naues date sunt. ¶ Liberato āglis cadomo dunēsis comes cum ducētis equitibus & sagittariorū frequētia per arcē in oppidū ingredit. Quī to post die Carolus a pplo magnifice exceptus: postq̄ magistratus officiaq; distribuit: exercitum fallesiā ire mādat. Dum cadomi Carolus agit venere a philippo burgūdo duce oratores dominus croyus & iohānes croyus fratres & darsius quoq; campanus equęs auratus. qui caroli filiam peterent: carolo philippi filio vxorem dari. ¶ Proce dētibus fallesiam copijs: & iohāne bureo qui impedimētis prędrat multos sagittarios ducēs lōgo interuallo subse quēte: angli eruptione facta impedimēta adoriunt. quos cum ęgre bureus sustineret: affuit cōfestim potonus cum valida cohorte cuius virtute in suas munitiones hostis se rettulit. Succedētibus deinde copijs: fallesia toto ambitu circūdat: Cui obsidioni cū multo plures q̄ negocio cōueniret assistere carolus intelligit: richemōtem cū parte copiaꝝ chereburgū mittit. Qui ad fallesiam manserūt multis subactis fossis tormētisq; muros quatiunt: obsessos nullo tēpore quiescere pmittētes. Qua re veriti andreas tresbotus & thomas ethonus quos eo loci tallebotus ad p̄sidiū cū quigentis supra mille anglis reliquerat ne vi expugnarentur: ea cōditione fallesiā in caroli ptāte reponendam dat is obsidibus se astringūt: si tallebotum dīm suū (qui apd druydas captus tenebat) Carolus liberaret. Exactis vndecī dieꝝ inducijs (nemine suppetias obsessis ferē te) & talleboto recepto: āgli qui fallesiā tenebāt liberi abiere. Fallesię p̄fecturam potono carolus cōtulit. ¶ Atq; in Fallesia.

UVA. BHSC. IyR_235

Dāfrōtū de exercitus partē carolo culauto duce dāfrontum legat. Ea arx & si fortissima eēt validoq; anglorū præsidio tenē retur. hostis nihilominus fortunę pñtis iniquitatem consi derans: impetrata abeundi ptāte oppidū cum arce frāco pmisit. ¶ Eadem tempestate xpianę quidem salutis an no millesimo quadringentesimo quinquagesimo franci Egidius scus britonum dux qui caroli partes cōstāti fide secutus ducis britanniæ fuerat mortem obiit. Huic aduersus egidium fratrem in frater expiabile odium fuit. Propterea q; anglicę factionis eēt: strāgulatur. neq; vlla ratiōevt ab ea resipisceret adduci poterat. Quare in custodia habitus franciſci tādē iussu a duobus satelli tibus mātilibus ad eius iugulum cōtortis strāgulat. Eius necis culpam in mōtabanum qui egidij custodiam a duce receperat britones referunt: dicētes egidium quidē bono in francos animo fuisse: sed mōtabani perfidia secus ac ille sentiret frāciſco relatum extitisse: eiusq; rei testes po Nota. stea fuisse collegas mōtabani: quorum pars vltimo suppli cio affecta est: pars fugavitę cōsuluit. ¶ In chereburgi ob sidione res ante illam ętatem inaudita gesta est: cuius au ctorem fuisse iohānem bureū traditum est Est cherebur gū arx ad maris ęstuarium sita loco arenoso & ad tormē ta locanda solo instabili quo per dies singulos semel atq; iterum mare influit. In tam malefido loco iohānes bureus tormēta stabiliuit: obtegens ea cōtra pelagi iniurias tegu gumētis coriaceis quę multa pīguedine ipe deūxerat Eo pacto puluis q in tormētis erat defensus: nullo maris hūo re vitiari poterat: ita vt restagnāte pelago tormenta facile ad iactū erigerent & muros arcis cōcuterent. Rei nouitatē admiratus thomas gonelus p̄sidij moderator: dedēde arcis cōsiliū capit. Erat illi filius ob ęs cōtractū rothomagi obses. Hūc in p̄ciū deditionis sibi restitui petit. Quo re cuperato ipe cū toto chereburgi p̄sidio in āgliam liber dimissus est. Initio huius obsidiōis occisus ex muro est præfectus coytiuus francię admiraldus bello strēnuus & fide erga carolū spectatus: Interēptus p̄terea tedualus cormo

UVA. BHSC. IyR_235

sianus trecẽsis ꝑtor bello non illaudatus eꝗs. Hęc chere- burgi arx vltima locoꝝ fuit q̃ anglis deuictis in norman nia Carolus recupauit. Post annũ & dies sex q̃ bellum in choasset: pua qdẽ hoim cęde atq; strage si hostiũ multitu dinem atq; potẽtiam: variasq; ꝑ loca victorias putes Est enim terra normãnia vna metropoli & sex vrbibus quat tuorq; & nonaginta mũitissimis oppidis atq; arcibus po- tens plerisq; vicis frequens ad ciuitatum speciẽ extructis quã sexto vix die expeditus pertranseat: pecoris & pisciũ ferax: frumenti vberrima: pomoꝝ atq; pirorum tam pal- sim conferta: vt hinc potũ gens tibi affatim exprimat: & ad exteros copiose fructus exportet. Lanificij plebs stu- diosa est & bibax etiã pomacij quod sicerã vocant. Gens omnis suapte natura callida: nullis exteris legibus obno- xia: moribus suis & consuetudine quã pertinacissime tue tur viuit: doli quidẽ & litis apprime gnara: quo fit vt cũ illa societatẽ aut negociũ sortiri exteri formidẽt: alioquin doctrinę & religioni dedita: bello insuper idonea & for- tis. Cuius egregia in exteros gesta plurima referuntur. ¶ Post subactã normanniã quã armis tuendã richemõ- tus accepit: carolus ad aquitanos aĩm conuertit quibus quadraginta supra centũ ãnos anglus dñatus fuerat pri- mas eius belli partes recepit lemouicensis vicecomes & cũ eo carolus culautus maresçallus: potonus santralianus petrus Louuanius: ioachinus roaldus/ & gaufridus de sã cto belano Hi ad bergeratũ agri petragoricoꝝ ducentes oppidũ circũuallãt: admotisq; tormentis expugnãt. Cui ad ꝑsidiũ ꝑficĩ cũ centũ equitibus philippus culautus. Inde ioſacũ in dordonę ãnis ripa situm mouẽtes: occisis quinq; & viginti anglis castellum capiunt: dedentibus se mox allquot finitimis locis. ¶ Cũ ad aqtanię expeditio nẽ pecunia ad militis stipendiũ parũ sufficeret: delatus ẽ xãconius regij fisci primarius q̃stor q̃ regiã pecuniã ma- le admistrasset idcirco i vicula apd turonos cõiectus igẽ tẽ admodũ pecuniã regio se ęrario derassisse cõfessus est

Normã nia: & normã- ni.

aq̃tania

UVA. BHSC. IyR_235

Igitur diuturno carcere caſtigatus: q̃q̃ grauior peculatori pœna deberet: tñ cẽtum & viginti militibus aureos a benigno rege mulctatus eſt leue quidẽ ꝓ imenſo furto ſupplicium. ¶ Per id tps doruallus comes albreti filius anglos exoſus: ex baſaco ad medocũ nõ procul a burdegala inſulam: p̃de gratia iter facies: cũ ſui curandi & reficiendi cã in ſaltu qui ſecus viã erat reſtitiſſet: certus effici tur burdegalenſes duce ſuo maiore ſic enĩ ciuitatis mgra tũ vocant/ in eũ arma deſũpſiſſe: atq; in proximo criciter nouẽ peditum milia adeſſe. Quo nũcio mime exterritus doruallus: tãetſi q̃ngentos tantũ: ſed egregia virtute milites haberet aciẽ inſtruit: moxq; hoſtẽ adorſus: ſexcẽtorũ ſupra mille hoim cẽdẽ fecit: fugiente burdegalam duce. Cepit prẽterea ducẽtos & mile captiuos. Huius victorię partes ſibi merito vendicauerunt ſtephanus vignolus. Robinus petitus qui ſcotorũ cohortes ducebat. & alter militũ ductor cui Leſpinaſſus cognomẽ fuit militari fortitudine atq; vſu exercitati.

Comes doruallus.

¶ Franciſco britonũ duci cũ petrus in principatu ſucceſſiſſet / ad carolũ ſe cõtulit qui eo tpe mõbaſonẽ incolebat. Veniẽdi cã erat fides carolo ob ducatũ p̃ſtanda: vtq; in regis verba iuraret. Fidelitatis ſacrm ſolentibus mos eſt cingulũ ẽſem clipeũq; deponere: q̃ relicta ad primariũ regis cubiculariũ pertinẽt. Poſtq̃ fide carolo p̃ſtita ea militię inſignia petrus depoſuit. Tre nellus cancellarius. Tu igitur inqt illuſtris Dux regi liberã prorſus fidẽ exhibes: eiq; vt dño pariturus te illi ſubiectũ oſtendis. Cui ducis cancellarius q iuxta aſtabat rñdens. Nõ inquit vt locutus es: francorũ regi ſe ſubditũ dux ꝓfiteꝛ. Diuerſa eſt & in hoc atq; aliis franciæ principibus rõ fidei p̃ſtãdæ De hoc verbo cũ diu altercatũ fuiſſet: & ego inquit. Carolus o illuſtris dux: tuorũ anteceſſorũ more te admitto. Deide petrus ob mõtiſſortis comitatũ in caroli verba iurauit: nullaq; adiecta conditione carolo fide ſe aſtrixit.

Alterca tio mõ preſtãdi fidẽ regi ꝑ brito num ducem.

¶ In ſequenti vere rex dunẽſem comitẽ in aqtaniã legat adiectis illi copijs. Impatq; montẽguyonem cir-

UVA. BHSC. IyR_235

cũſidere. Ad quẽ angoliſmorũ dux non longe poſt cũ iu
ſta militũ manu ipſeq; iohẽs bureus acceſſit. Fuiſſe in eo
exercitu q̃drigẽti equites cũ ſuis peditibus & geſarijs: & Eques
tribus francoꝝ ſagittariorum milibus referuntur. Eques
enim apud francos is eſt qui vno gladiatore & duobus
ſagittarijs militat publico ſtipẽdio alitus. In p̃ſidio mon-
tiſguyonis erat Arnoldus de ſctõ iuliano: q̃ deſpata ſalu-
te confeſtim in colloquiũ cũ dño rochechoardi & roche Monſ.
foucandi iohãneq; bureo venit. Deditiõis conditionibus guyon.
firmitatis: cũ ad diẽ p̃finitũ nemo anglorum noie ſuppe-
tiatũ arnoldo veniſſet ipſe libertate cũ ſuis bonis abeũdi
obtẽta: montẽguyonẽ caroli ptãti reliqt. ¶ His quoq; die
bus dunenſis comes blayam q̃ e regiõe mediocri inſulæ
in littore maris ſita eſt duobus locis obſedit: qui in portę
cõſpectu ſtationẽ ſibi cõſtituẽs: ad arcis regionẽ reliquas
copias locat: quibus p̃fecti erãt Iacobus chabãnus & Ioa Blaya.
chinus roaldus: a mari vero Iohãnes burſarius claſſi impi
tabat: armatos cõplures atq; cõmeatum vehẽs. Qui ad
portũ ſuccedẽtes: quinq; ingẽtes hoſtiũ naues ex burde-
gala obſeſſis ſubſidiũ frumẽtũq; laturas cõſpiciũt. Quas
intrepidi adoriuntur: & duro cõmiſſio p̃lio anglos in fu-
gã agunt: eos ad ſtationẽ vſq; burdegalenſem perſequẽ-
tes. Reuerſo ex hoſtiũ fuga burſario blaya tormentis q̃rit
ita vt multis partibus muri corruerint: & franci aliquot ſa
gitarij de petri louuanij phalangę occidẽte iã ſole in mu-
ros puaſerint: ſequẽtibuſq; reliquis oppidũ vi ceperit du-
centis ex p̃ſidio pti occiſis pti captis: cęteris in arcẽ ſe re-
cipientibus. Quibus vita his cõditionibus ſalua fuit. Oẽs
in regis poteſtatem iure captiuitatis venirent. Vnde prę-
cio dato ſe redimere poſtea poſſent bona ſua oĩa ſub cu-
ſtodia deponerent: nec inde quicq̃ exportarent Liberati
aliqñ in francos arma non caperent. Nec captiuitate exi-
merentur niſi ea q̃ per aquitaniam occupabant libera di
miſiſſent: dimiſſis etiam quibuſq; quos vel iure belli vel
contracti ęris obligatione ipſi haberent in vinculis. Erat

UVA. BHSC. IyR_235

cum anglis petrus de monte ferrato hō insigni nobilitate qui presenti libertate donatus est datis obsidibus filio & nepote donec decē aureorū milia psoluisset. Qui si intra quadragesimū diē fidelitatis iuramentū carolo prestaret duoq; suæ ditionis oppida dunēsi comiti seruanda committeret pecunia absoluetur. Rebus apud blayam ita cōstitutis franci oppidū arcē recipiunt. seq; mox ad burgū Burgus. conferentes (vbi berardus de mōteferrato cū quingentis bellacibus armatis in p̄sidio erat) loco potiuntur: dedentibus se anglis & sua inde libere ex cōposito exportantibus. Eodem ferme tpe quatuor locis franci obsidionē posuere. Albretus cū duobus suis liberis & robusta militum manu arq̄s. Armigniacus comes ryonē. Comes de pointieure castillionem in petragoricē siū agro circūuallat. Dunēsis comes frōsacū natura atq; arte munitissimā arcē petere iubet. Interim autē libournēses missis ad dunensem comitē oratoribus certis se legibus caroli ditioni credidere. Obsessi vero quatuor locis angli cū accepissent burdegalos de deditione cū francis verba facere acerrime q̄dē se defendebant: euentū conuētionis p̄stolātes vt vna cū ciuitate cōi pacto vterētur: aut re ifecta cōditiōi tēpor̄ se accōmodarent. Sed qui frōsacū tuebantur: obsidione angūstati ad. xiiij. kal'. iunij arcē francorum ptī permittere p̄ miserunt nisi intra illam diē suarū partiū duces opem illis afferent. Postq̄ frustra auxilium expectant: frōsacū vt cōuenerat relinquunt cum suis bonis abeūtes: receptis obsidibus quos ad promissi firmitatē dunensis comes acceperat. Dū hæc in p̄dictis obsidionibus geruntur burde-
Burdegalēses'. galenses ad dunēsem comitem suos nuncios mittūt cum mandatis se atq; ciuitatē cum prouincia vasconię caroli ptāti diffinitis conditionibus summitendi. Ad nos deditionis formulā non subijcimus/ ꝓpterea q̄ burdegalenses in fide nō manserunt: q̄q̄ exacta die q̄ ex anglia opē prestolant: francos in ciuitatē induxissēt. ¶ Fuxensis comes & captauꝫ busus burdegalor̄ exēplū secuti: in caroli

UVA. BHSC. IyR_235

ditionē venere: quibuſdā adiectis cōditionibus quas du
nenſis comes fortunā non aſpernatus regis noīe admiſit.
Pacata omni fere ꝓuincia magna pars exercitus domū
dimiſſa eſt q̄ viginti miliū robuſtorū virorū & qui armis
aſſueti eſſēt numerū efficere certo cognitū eſt. Supererat
vltima vaſconum baiona: quā miſſis cū expeditione co-
mitibus fui ſſetdunenſi circūuallare carolus mādat Obſi
dio propter bina fluenta dorā & niuam quibusciuitas pe
ne oīs alluitur: duobus locis ita ptita fuit vt alter exerci-
tus alteri ſuppetiari non poſſet. Paucis tñ intercedētibus
diebus angli qui ſuburbiū ſancti leonis forti præſidio te-
nebant (rebus ſuis diffiſi) ſuburbiū cū ſacris locis incēdūt
ad ſuos ſe recipientes. Quos in ſecuti ꝓpere franci pax
abfuit quin vna cum hoſte in ciuitatem irrūperēt: ſed al-
tiſſima foſſa impediti impetu abſtinuerūt. Poſtridie eius
diei albertus & vice comes Tartaſus cum ducentis equi
tibus & tribus ſagittariorum milibus ſublicium pontē qui
ad ſctm̄ ſpm̄ ducit: per quē ad obſidentes hoſti patebat
acceſſus occuparunt: eūq; deficiūt Erat ad mare ꝓpin-
culum quo eruptionem facere hoſtis poterat. Igitur ꝑa-
ratos intercipere francos ratus cum clā milites eduxiſſet
bernarnardus biernus fuxenſis nothus i hoſtē ꝓgreſſus
eū in ciuitatē egregia virtute retruſit. Nec longa interue-
niente mora tēplū ciuitati propinquum foſſis atq; agge-
re diligentiſſime munitū parti dolo/partim vi atq; armis
capit: atq; ita circunquaq; ciuitate concluſa obſeſſi metu
pcelluntur. Nec tardant nuncios ad comites mittere qui
colloquium impetrent. Quo aſſecuto pax eis conceſſa
eſt: ſi Iohannem de belmonte rhodium equitem præſi-
diꝝ præfectum cum omni reliquo præſidio captiuum
darent: reliquis ciuitatis incolis ſuis legibus relictis / ſi
quadraginta aureorum milia in rebellionis multctam
perſoluerent. ¶ Ad hunc modum Baiona Caroli di-
tioni & poteſtati reſtituta eſt. ¶ Die vero inſequenti Cruxcā
oriente ſole ſereno cœlo crux candida in cœlo viſa ap- dida.

UVA. BHSC. IyR_235

patuit quã & francus angluſq; palã conſpexit. Quo cele
ſti ſigno arbitrati ciues ſe diuinitus admõitos carolo pere
mox angli regis inſignibus abiectis candida ſe cruce (vt
frãcis mos eſt) ornauerũt. Baiona recepta aliquot ex bur
degala atq; baiona ciues ad carolũ qui apud talliburgũ
agebat veniunt: fidẽ non ſecus q̃ ſuo regi exhibentes: ba
ionenſibus autẽ carolus ex miliũ quadraginta mulcta vi
ginti remiſit. Eadem tẽpeſtate gandẽſes a philippo bur
Gendẽſes. gundionũ duce diſceſſere ob ſalis tributũ quod illis ãnuũ
ſponere conabatur. Hic bello excitato magna pars regio
nis cẽde atq; incendio vaſtat. Nec fuit philippo ĩcruenta
victoria. Rediere tãdẽ in ducis beniuolẽtiam gandenſes
rebelliõis pœnos magno ere luẽtes. In ãglia quoq; ob rei
publicę adminiſtrationẽ dux eboraceñ. & ſõbreſſetus cõ
gregatis copijs manu conſerere feſtinabãt: niſi ep̃or; ſtu
Cõſtãtinopolis a turcis capitur. dio atq; moderatiõe deſtitiſſẽt. ¶ Per id tp̃s nicolao qui
to eccleſiam romanã miniſtrante cũ turci capto bizantio
græciã oẽm fere occuparent: guillermus deſtoteuillus ro
thomagenſis cardinalis ad carolũ legatus mittitur qui in
ter francos angloſq; pacis arbiter eſſet. Nã tam potenti
bus regibus bello p odiũ occupatis: reliquos xp̃iani nois
populos a turcis iuadi & facile vici põtifex veri ſimiliter
formidabat. Legato carolus rñdit dolere ſibi ea q̃ a turcis
græcia pateretur. Neq; ſe adeo ĩ ãglos eſſe cõcitatũ qn po
ſitis armis æquã honeſtatem pacẽq; admittat. Id ſẽp nõ
mõ optaſſe ſed & hoſti obtuliſſe. Ea ſi iterueniat ſe ar
mis milite atq; opibus afflictis xp̃ianorũ rebus vltro auxi
liaturũ. ¶ Traiecerat in angliã ad hẽricũ regẽ eadẽ cã ar
chiep̃s rauẽnates. Cui per regis hẽrici ad id delectos con
Reformatio ſcholæ pariſien ſis. ſultores rñſũ eſt. Cũ tm̃ terrę a frãcis ãgli ſuſtulerint q̃tũ
carolus ab eis abſtuliſſet: tũ oportunũ fore vt de pace cõ
uẽtio haberet. Tam ſupbe verbũ fecit hoſtis: cui de xp̃ia
norũ eminẽti piculo nulla cura erat. Igitur legationis exi
tus inanis extitit: niſi q; ſcholę pariſienſis deprauatos
mores cõpoſitiores reddere legatus ſtuduit: excõicatio

UVA. BHSC. IyR_235

nis mucrone feriens eos q̄ parisior̄ a se legū p̄uaricatores forēt: quive scholę rectoratū id ē primariū magistratū qui tertio quoq; mēse finit: pecunię largitione reciperet. Qua lege cęteri quiq; scholastici magistratus tenebant: ne solito strepitu atq; largitione officia venirent. ¶ Dum hęc a legato gerunt: Iacobus cuerus caroli argētarius cū turcis cōmerciū habēs: delatus est q̄ ois gñis arma contra eccl'iasticā ꝓhibitionē ad illos importasset: opificesq; & fabros cuiusmodi artis ad eos demisisset. Christianum īsuper e turcor̄ seruitute forte elapsum dño suo captiuū remisisset: & ingentē per linguā occitanā pecuniā exegisset. Eas ob res in carcerē Caroli impio cōiectus est: deinde grādi ęre multatus i exiliū deportatus. Pœnas quoq; falsę delationis luit fœmia insignis cui mauritaniēsis nomen erat. ¶ Inuenio sabaudie ducē p id tp̄s in Carolum nōnihil cōmisisse: & ꝓpterea regē irritatū expeditionē in sabaudū duxisse. Delecti vero modū scribere nō possum quē a scriptoribus nō accepi. In foresta carolus cū venisset (vñ breuis in sabaudos est trāsitus) legatus destoteuillus ad nicolaū pōtificē reuertens cognito caroli aduētu: ad ducē primū conuerso itinere: mox ad regē venit: atq; ita egit vt cōmissor̄ pœnitens dux oīa satis carolo factu rum iureiurādo ꝓmitteret Ea ducis pœnitudine mitior factus rex domū copias misit. Legatus cœptum iter pse quitur. ¶ Interea burdegalenses vetuste anglor̄ cōsuetūdinis & cōtubernij nō obliti aduersus frācos cōiuratione facta: dñm lesparrū cū aliquot ciuitatis optimatibus p specie alicuius cōuenientis negocij a se dimittunt. Cuius cōiurationis auctores fuisse referuntur nōferratus & dā gladus fidei quā carolo pstiterant cōtemptores. Euecti in aliū q burdegala egressi erant in angliam ad henricū se cōferūt. Promittūt q; se ciuitatēq; suam eius potestati pmissuros si exercitū in aquitaniā mittat: francor̄ apud eos nullas copias esse p̄ter eas q̄ in p̄sidijs erant cōstitutæ minus ad cōserendū p̄liū sufficiētes. Legat ad id bel-

Iacobus cuerus.

Burdegalorū a carolo defectio

UVA. BHSC. IyR_235

lum a henrico tallebotus qui anglorꝝ milia quinq; claſſe imponēs ad medocū inſulā.xv.kalēdas decēbris adnauigāt:cōfeſtimq; aliquot cohortes late dimittens terrorem incolis incutit.Burdegalēſes audito talleboti aduentu:alter ad alterꝝ ſermone clam habito:francorꝝ p̄fectos liberos dimitti oportere cōſulebant.Hi erant coytiuus aquitanię ſeneſchallus & iohānes podienſis ꝓtor ciuitatis.Dū in dubio res agit̄ quidā ſecreto abeūtes portā anglis reſerant.Nec mora vterq; p̄fectus cū omni p̄ſidio & regijs magiſtratibus ad hoſtiū manus nulla cęde cōmiſſa ꝓditi ſunt. ¶ Cō iuratiōe ad carolū plata:vtrumq; magiſtrallū cū doruallo comite & ioachino roaldo ad Clarem ōtenſem comitē q̄ aquitanię p̄erat mittit:ſexcentis equitibus & eis adiūctis ſagittarijs eos comitātibus Sed diligens hoſtis prius aliquot arces cepit atq; copię cōuenirent Supuenerāt quoq; talleboto ex anglia quattuor milia armatorꝝ cū octoginta nauibus cōmeatū affatim vehentibus.Et caſtillio quidē frōſacutuſq; in ptātem talleboti puenerunt.Carolus autē poſtq̄ turoni hibernaſſet nouas copias educens liſigniaci caſtra fecit:atq; inde ad ſanctū iohēm ꝓgreſſus accepit charlayū oppidū a iacobo chabano vi captū eſſe multis āglis occiſis: atq; eos q̄ in turrim cōfugiſſēt capite oēs punitos extitiſſe ꝓpterea q̄ p̄ſtitam carolo fidē abiuraſſent hoſtē ſecuti. Caſtilio Nec multo poſt caſtillionē i agro petragoricen.copias ducere loheachū iubet attributis ipſi octingentis ſupra mille equitibus cū ſagittarijs. Poſitis apud caſtillionē caſtris.Iohannes bureus & iaſpar eius frater ipedimētorꝝ p̄fecti ſeptigētos quos cōtinenter habebant foſſores foſſis circūdare caſtra imperāt.Cognito quid ad caſtillionē gerebatur tallebotus eductis quinq; anglorum milibus in francos ꝓgredit: qui ad eius aduentū in vallū ſe feſtinante recipiūt. Pedites vero ſagittarios ſegnius agētes tallebotus circiter centū intercipit.Qua fortuna elatus cū frācos fugere p̄ſuaſum haberet:nec ſuę adhuc copiæ oēs conue-

UVA. BHSC. IyR_235

nissent: paulo restitit: atq; interim se curare milites iubet. Hęc mora franco nõ inutilis fuit. Nã interea vallum munitoribus tormẽtis munit: & se i hostẽ animose corrobo-rat. Coacto omni exercitu tallebotus ad francoꝝ muni-tiones ducẽs: in vallũ tumultuario impetu irrũpere con-tẽdit. Quẽ cõstãti virtute frãcus exturbat. Vtebãt eo die tallebotus (q̃ veteranus esset) puo gradario ex quo suos in p̃lium aiabat. Reliqui vero oẽs pedites dimicabant: & incredibili animi feruore castra oppugnabãt: militaria si-gna lõge plura ad ostẽtationẽ ferẽtes q̃ illoꝝ numero cõ uenirẽt. Pugnatũ ẽ diu atq; acerrime ita vt diu dubia vi-ctoria neutri spẽ ꝓmitteret. Donec accito mõtabano & p̃fecto henaudoo cui britonũ ducis phalãges audiebãt: frãci viribus receptis hostẽ ꝓpellunt: aliquot eoꝝ signis occupatis. Quãobrem aio tabescẽtes angli: cũ Talleboti gradarium glãde ꝓstratum & ipm tallebotũ a sagittario frãco occisum cõspexissent in fugã cõuertunt. Occubue te in eo p̃lio octingẽti angli obscuri nois cũ quadraginta viris illustribus in quibus fuit talleboti filius. Fugiẽtium vero atq; eoꝝ qui sẽ amni dordonæ credidere par nũe-rus fuisse refertur. Mõferratus aũt Dãglautus & caudali filius cũ quinq; milibus castillionẽ ꝓtenus petiuere. Le-sparrus burdegalã. At castillionenses q̃q̃ firmo p̃sidio te nerent deditionẽ tñ fecere: Caroli se oino volũtati pmit-tẽtes. Quoꝝ cõsilium secuti melionenses atq; libournẽ-ses dicto paruerũt. Quiq; nouũ in media insula castellũ tenebãt post quintũdecimũ obsidionis diẽ a claremõtẽ-si comite recepti sunt. Idẽ fecere blãchafortem. cadillaci: sancti macherij incolę: lãguonij & villendrani. Nã ex an-golismis carolus libornũ veniens hostẽ timore pterruit: ita vt paucis itermissis diebus aliquot oppida atq; arces ceperit: & burdegalẽ sagittarios miserit qui agrum vasta-rẽt: extructo e regione ciuitatis ꝓpugnaculo in loco quẽ formõtũ incolę dicunt: vbi ad p̃sidium cõstituti fuere lo-heacus/ludouic9 de bellomõte/iacobus chabanus iohã

Morit tallebo-tus.

UVA. BHSC. IyR_235

nes & iaspar bureus fratres. Erat nō lōge in portu classis regio armis cibarijsq; abunde instructa i cuius cōspectu etiā angli in nauibus stabāt q ad nauiū tutamē ꝓpugnaculū exedificauerant vñ in frācos excursiōes dietim faciebant. Sed tādē cōmeatu destituti: pressiq; cōtinuo frā coꝛ icursu: pīsertim cū finitima loca oia sibi erepta essēt: nec quo se reciperēt haberēt caroli clemētiā poposcere. Erat enī carolus natura pbenignus & iā pestilēs aer exercitū offendebat: quāobrem recepta in fide burdegala: anglis dedit abeūdi ptātē. Durasū aūt & lesparrū alīosq; ꝓditionis principes viginti relegauit. Sed lesparrus non multo post apud pictauos capitis suppliciū luit: q; alterā in carolū ꝓditionē cogitasset. Atq; ita burdegalensiū rebus cōpositis: claremōtano comite ad ꝓuincię custodiā p̄fecto: carolus turonū regressus est: cū flueret a xp̄iana salute annus quadringēteſimus quinquagerimustertius supra mille. Quo tpe Guillermus edelinus theologus doctor sancti germani de laya prior: apud ebroicas ad ppetuū carcerē dānatus est ob falsę religionis cām. Nā cum illustris cuiusdā fœminę amoribus teneret: neq; cōsuetudine eius frui facile posset: demonē sibi patronum adhibēs: eū in arietis spē adorauit: a quo postea edoctus scopam sumere & inter fœmora equitis instar ponere: quo volebat breui momento se traducebat. Quo impietatis genus valdensiū esse dicit. ¶ Aduersus aūt burdegalenſium leuitatē atq; pfidiā carolus duas apud eos arces extruxit qbus in fide cōtineri ppls recens cōuersus posset. ¶ Per id tps cū de pīsulatu auxitano duo diuersarū partium cōcertarent. Armygniacus comes caroli mandata aspnatus: alterū cōpetitoꝛ iustinū noīe i sacerdotij sedē pduxerat. Quā rem ægre carolus ferēs claremontanum comitē cū copijs in armygniacū mittit. Qui adiutoribus comite dō martino & floqueto eboracensi ptore rebellē spoliauerunt terris suis. Otho quoq; castellanus florentinus & guillermns gōfierus simulachra q̄dā magica arte

Guillermus de linus idolatra

UVA. BHSC. IyR_235

cõfecerant: quoꝝ nixu (vt ipi ſtulte ſperabãt) præcipuam apud regẽ inter aulicos auctoritatem cõſequerent. Eius rei cauſa ad carolũ delati/alter Tholoſę/alter turonis i carcerem cõiectus eſt. ¶ Iohãnes ꝑterea alẽconij dux caroli mãdato Pariſij cõpręhenſus meldunum in cuſtodia deducitur. Ipe enim tẽporum trãquillitati inuidẽs & partę a carolo quietis impatiẽs: nouos belli motus ab anglia ꝓcurabat: miſſiſq; ad hoſtem frequentibus nuncijs: hortabat appetere normãniam ſe illis adiutorẽ fore pollicitus. Caſtella arceſq; habere ſe: quæ omnia venientibus ꝓderent. Carolũ ꝓcul abeſſe & tribus diuerſis regionibus copias ſuas continere. Loca multa prius occupare poſſe q̃ carolus ſentiat: vt firmiore fide conſilia ꝓcederent: filiam ſuã eboraceñ. ducis filio in matrimonium dare cõſtituit. Ad hãc ꝓditionẽ miniſterijs vſus eſt iacobi hay angli. thomę gilleti ſacerdotis. dãfronti & hõtitonis caduceatoris ãgli & emõdi calleti. Quibus occultũ ſignum alẽconius hoc dat: pollicẽ eius dextrũ manu ꝑhendere ad quem vel verba vellras eẽnt de hiſce rebus redditurí. Hæc poſtq̃ teſtibus & ipius alẽconij ſpontanea cõfeſſione cognita ſunt: Carolus apud vindocinas cõuentu ꝓcerũ habito iohẽm alẽconij ducẽ fortunis oĩbus priuatũ ſcẽdo poſtq̃ captus fuerat anno mortis ſupplicio dignũ pronũciari iubet. Sed clemens rex ſiniam poſtea moderatus eſt: nec enim mors ꝓditori inflicta eſt: & eius liberis fortunę reſtitutę. ¶ Ad hęc oĩa ludouici quoq; in carolũ cõtumacia iterceſſit. Hic enĩ cũ natu grãdior eẽt occaſiõe ex aulicis qui patri & rebus publicis inſeruirent ſumpta ex curia in dalphinatum abire a patre ipetrauit cõſtituto ad hoc tpe mẽſium quatuor. Id ſeu ſuapte natura ſeu ſuoꝝ prauis cõſilijs fecerit non facile ſcripſerim. Illud certũ eſt ludouicum moleſtiſſime perpeti: & a patre non ſatis pro ſuo arbitrio pecunię & ꝓuentuũ ſibi ſuggereretur. Et domeſticis eius dolebat totã regẽdi auctoritatẽ penes quoſdã aulicos eſſe qui publicis officijs atq; magiſtratibus prefecti diuitijs abunda

Iohẽs alẽconij dux capitur.

Ludouicꝰ a pre deficit.

UVA. BHSC. IyR_235

rēt:Ludouico vero priogenito sc; Caroli obsequētibus p̄
ter quotidianā ipēsā nihil illis supesset.Hac opinioē ducti
dalphinatū petiuerīt p̄mētes oīa vectigalibus & ab opulē
tioribus pecunias exigētes.Nihil ei ē qđ idigēs nobilitas
sibi nō licere putet.Cuius rei cōscius fact9 Carol9 dalphi
nates petit:vt ludouicū apud viēnā vbi ꝓpugnaculū i col
le sibi ędificauerat cōp̄hēderet:At ille p̄is aduētu pterre
factus ad philippū burgūdię ducē mox ꝓficiscī festinat.
Interivero carolus oēm dalphinatū vēdicat:mittitq; ad re
gni exitus ludouici digressū obseruare.Qui nihilominus
clā dilapsus:i brabantiā pfugit:receptusq; ē a; philippo:&
debito honore habitus:apud quem āno fere decem mā
sit Missis interim ad p̄rem oratoribus qui cōciliatum eū
redderent patri:eiq; liceret in patris conspectum per ali
quot ānos non venire.Addidit huic legationi philippus
oratores se excusaturos q̄ ludouicū hospicio admisisset
tanti regis filiū cui ip̄e obsequi maxime tenerēt:trepidā
ti qdē & patris iram potissimum formidāti:cupiēti quoq;
in turcos expeditionē ducere si coadiuuaret pater.Audi
tis vtrisq; legatis carolus rn̄dit:honoris plurimum ludo
uico quidem deberi si i patrem debitā pietatem exsolue
ret.neq; philippū errasse q̄ eū hospitē hr̄et.Verū mirari
se quæ cā timoris ludouicos fuerit:tātopere trepidaret cū
patrem facilem & maxie māsuetum fuisset exptus:cuius
rei testes locupletes eēnt gabriel vernus & celestinensiū
auioneñ.prior q ob rē ip̄a nicolai pōtificis romani aucto
ritate ad eū oratores aliqñ cōuenerāt:q̄ vero postulatio
nibus nō acqeuisset mime mirādū eē ꝓpterea q̄ eius po
stulata optimorū virorꝫ snię repugnarēt:q sentirēt nequa
q̄ decere vt filius a p̄re atq; a regno ꝓcul abesset:cōsiliū
secutus hoīm iprobor̄.Expeditionē vero i turcos i ludo
uici mētē icidisse:se ꝓfecto admirari cuius ipse añq̄ a p̄re
discederet nunq̄ meminerat.Idip̄m nihil aliud esse q̄ dila
tionē vere erga patrē recōciliationis.eo maxime tpe cum
hostis anglus vigilantissimus eēt regnū frācorū repetere:

UVA. BHSC. IyR_235

aduerſum quẽ milite opus erat. q; vero dalphinatum vẽ-
dicaſſet: id ad terræ incõmodũ nõ eſſe cuius. incolę liber-
tatem non amiſiſſent: quos de hac re oratores ad dalphi
nũ ituros ſperabat: qui nullius ſe incõmodi preſſura vexa
tos teſtarent. Verũ neq; lrĩs neq; legationibus ludouicus
moueri potuit ad patris cõſpectũ redire: diuq; res in du-
bio fuit an bello tanta diſcordia finiretur. Sed diſſimulata
res eſt: intereaq; carolus interijt. ¶ Dũ hęc inter patrem fi
liumq; agitantur rex hũgarus magdalenã caroli filiã vxo
rem petit. Cuius rei cauſa ſexcẽtos equites turonũ ad re-
gem mittit cum inſignibus muneribus. Erat laodiſlatus
triũ regnoꝝ hũgarie / bohemiæ: atq; poloni ęprinceps:
cuius ope carolus conſtituerat in turcos exercitum aliqñ
ducere. Qui ſupra aliquot ãnos nicolao quinto romanã Conſtã-
ſedẽ moderãte cõſtãtinopolim iperij gręcoꝝ caput cepe tinopo-
rãt ipatore trucidato. De qua re ad carolũ franciſcus phi- lis capit.
lelfus ſcribẽſeũ diligẽter admonuit: vt more maiorũ ſuoꝝ
fidei cãm tutelãq; recipet. Hãc cõſtantinopolitanã cladẽ
Mahumetus turcoꝝ rex intulit quarto Calẽdas iunij ãno
xp̃ianę ſalutis Milleſimo. cccc liij. Excipiuntur a carolo le
gati icredibili appatu: Sed leticię & cõi omnium gaudio
ſe infœlix nũcius admiſcuit. Itaq; nũciaꝫ laodiſlaus mor- Laodiſ-
tem obijſſe: cuius iteritus veneni ſuſpitiõe nõ caruit. Lega laus rex
ti nihilominus nõ miore cura accipiunꝫ: comitati illuſtri- moritur.
bus viris qui publica eos ipenſa leuarẽt donec in germa-
niã demigraꝫt. Intermiſſis paucis poſt hęc diebus petrus
britonũ dux diuturno morbo correptus interijt. Qui ſuc-
ceſſorẽ hũit richemõtum frãcię coneſtabilem morte poſt
paucos dies aſũptũ. Quẽ ſecutus frãciſcus aurelianẽſium Carolus
ducis nepos ducaptũ adeptus ẽ. ¶ Carolũ deinde mors egritudi
excepit cũ nũciatũ eiſuiſſet quoſdã potionẽ appaſſe qua nẽ cõtra
interiret. Ea re tã vehemẽter turbatũ aim iducit vt dies ſe hit.
ptẽ totos cibo abſtineret: hortantibus maxime medicisſe
inedia magis q̃ morbo affici. ¶ Sed dum edendo vitæ
conſulit coercitis arterijs cum ſtomachus nihil cibi reci-

UVA. BHSC. IyR_235

peret abſumitur: die feſto diuę marię magdalenes ſacris xp̃iano ritu perceptis. Elatuſq; eſt ex magduno yuetiensi regia pompa in ſepulchro maiorũ ſuorũ & in diui dyonisij cœnobio ſepultus. Rex ꝑcul dubio in quem fortuna aſprime primũ deſeuijt tanq̃ exterminare eum regno ſtatuiſſet. Deinde blande illum attollẽs victorem glorioſum atq; dei benignitate patrię reſtitutorem effecit. Nam illũ de eo ſcribi dignum eſt q; diſcordantibus de regno ãglis dux eboraceñ. richardus regnum affectans Hẽrico regi non diſſimulato odio aduerſari cœpit. Cuius cœptis hẽricus occurrens grãdi exercitu cõtracto ſe cãpeſtri loco agere & firmis munitionibus vallato continebat cõſtitutis octo ꝑ circuitum portis atq; cuſtodibus ſui gñis ne qs niſi notus in caſtra ſe cõferret. Ad quem locum richardus eboracẽſis & varuici comes frequenti ꝓpꝛoꝝ manu iſtructi ꝓmouẽtes cum iam cuſtodes clam haberent amicos: vallũ ingreſſi ad Hẽricum puenerũt quẽ depręhẽſum occiſis aliquot ꝓceribus q hẽrico circũſiſtebãt: lõdonias deduxerũt ꝑcedẽte illũ varuico q enſem coneſtabiliꝫ more ꝑferebat. Moxq; ad arcẽ q̃ Hẽrici ꝑſidio tenebaꝫ ſuccedẽtes cum illam obfirmatã iueniſſent: ꝑfectos quattuor viros inſigni nobilitate ad colloquiũ vocãt: ꝓmittũtq; iure iurãdo adiecto vitam illis & fortunas ſaluas fore ſi arcem illis patefacerẽt. Perſuaſi ꝓceres regi occurrũt: atq; mox ſalutato hẽrico dũ illũ a tergo comitanꝫ: orta in ꝓpꝛo ſeditiõe quidã ĩ eos iſiliũt: vnũq; illuſtrẽ apprime virũ: cui de ſcallis cognomen erat mactãt. Reliquos poſtridie ante arcis portã capite mulctatos quadrifariam exſecuerũt. Fidei rara ẽ rõ apd̃ eos qui imperij cõcupiſcẽtia digladianꝫ: q̃q̃ ſceleris autorẽ pœna nõ ꝑtereat. Itaq; ſuperat ex hẽrici familia dux ſombrecetus q iniquo aio ferẽs regẽ a cõiuratoribus nõ ſecus ac captiuũ teneri cõpluteſq; ſuę cognatõis fuiſſe iterẽptos: iuuẽtutẽ multã eoꝝ maxie quoꝝ parẽtes aut cognati pierãt cogit: atq; richardũ ĩ planicie ſcti albotris iuẽtũ plurimoq; milite iſtructũ adorſus cũ pleriſq; aliſ

UVA. BHSC. IyR_235

necat. Cuius caput amputatū qñquidē regnum affectauerat ſtramínea corona illudi iubet. His henrici aduerſitatibus pmotus carolus lras ad normānos dat: ſināt abſq; cōtrouerſia anglos ad ſe henrici partes ſecutos tranſire tantes regionem incolere: diuerſariq; & in ea libere negociari. Tali ꝓfecto benignitate vſus eſt carolus in eum qui hoſtiliter illū ſępenūero fuerat perſecutus: tentauitq; quo ad fieri per eū potuit hērico auxiliari vt eum in libertatē vendicaret. Ad hunc modum humanū rerum mutabilis cōditio eſt: vt in ſublime ꝓuectus caſurum ſe merito formidet. deiectus autem nequaq̄ animo tabeſcat. Henrico fœlicia initia fuere: carolo contra. deturbatus ille regno ē: hic in regnū poſt multas aduerſitates glorioſe exaltatus: & victorioſus appellatus. Pridie mortis eius viſus eſt fulgentiſſimus cometa tanti principis interitum pręcurrēs: & futurorum nunciator.

LEni & māſueto pri aſper & vehemēs filius ſucceſſit ludouicus: cōſilio præceps/ingenio vario & domeſticis vix ſatis ꝓſpecto. Nec dubia fides fuit ad carolum iuniori ſuo filio carolo regnū ſi commode potuiſſet relicturū: ſed belli ſeminaria execratus ludouici mores atq; abſentiam longanimiter tolerauit. Cogitauerat enim diu tacitus bellum in Burgūdos mouere pleriſq; ſibi aſſentientibus ꝓceribus: & cum ad id propenſus eſſet: expectabat tantū belli aliquē motum a burgūdo excitari: ne tā autor diſſentiōis q̄ ꝓpulſator iniuriæ eſſe videret. De caroli morte nuncio accepto: pmulti qui officia magiſtratuſq; adminiſtrabāt ad ludouicū ꝓtenus gratulandi ſe in Hānoniā cōtulerunt: ſciſcituri ab eo qđ illos facere p̄ciperet: impetraturi quoq; de ſuis magiſtratibus & officijs ſtabile firmamētū. Fuere q̄ pecuniā ęrario debitā & ad hunc diē cōſeruatā ludouico nouo atq; inopi regi ꝓſoluerūt. Quattuor tm̄ ex oi nūero peritorū admiſit. Petrū orfaueriū/nicolaū louueriū/quos ad rōcinia regiorū cōputorū cōſiliarios inſtituit; iohāne bailleto: requeſta

UVA. BHSC. IyR_235

rum cõiudice & in cãcellaria referẽdario ordinato: symonem carolum in eum quem prius magistratũ gerebat restituit/q̃q̃ iam fere ętate defectus esset: & non nisi lectica iter cõficere posset. Reliquos magno numero parisium remisit: eius aduentum p̃sto laturos. Interea cõfluunt ad ludouicum ornatissimi quiq; ꝓceres qui sacrãdũ nouellũ regem remos perducerent. vbi iouenellus loci archip̃sul eum more maiorũ vnxit atq; benedixit. Quo mysterio absoluto Ludouicus ad parisios ꝓtenus ꝓfectus est: nec facile scripserim quo fastu & pompa a parisiacis sit exceptus. Nam vt sileã ppli ex omni francorum imperio conc̃ursum q ad festũ diem cõuenerat: mira erat per oẽm ciuitatis publicã viam ludoꝝ frequentia: gloriãtibus inter primos burgũdis: qui in regnum sua opera reducẽ Ludouicum post lõgũ a pre disscessum iactitabãt. ¶ Exactis p hęc solẽnia aliquot diebus: cum philippus burgũdorum dux domum repetere cuperet: regem magnopere cohortatus est: irã si quã animo in ꝓceres cõcepisset deponere obliuiscí prorsus atq; ob litterare quę p̃terita erãt: satis ad modũ eẽ illi q̃ nullo tumultu rex esset & vocaretur: & qa frater illi esset debere adolescentem amare atq; amplecti: & pris hęreditatẽ cũ illo legitima portiõe diuidere. Hæc atq; similia multa locutus philippus ludouicum dimisit: picardiã reuisurus. ¶ At Ludouicus q exulceratum aim hret. & patrias leges iam dediciſſet: exteris moribus p diu turnum vsũ imbutus multa partim suo ingenio: ptim eoꝝ qui absentiã a pre exilium fuisse reputabant: agere cœpit & principes imprimis parui admodũ habere Venationis oẽm ꝓpe cõsuetudinem prohibens: ita vt piaculum esset aues aut canes alere: cassibus vt: isidiari feris animãtibus nisi quo ad ipse pmitteret. Et quod illi maximũ ad eas q̃ supuenerũt discordias momentum fuit: magnope nixus est infime sortis hoies pre ꝓceribus opulẽtos sublimesq; facere: quos ad suas vehemẽtes volũtates obsequentissimos esse cupiebat: Nõ ei ęquanimiter ferebat si quis dicẽ

UVA. BHSC. IyR_235

ti vel imperanti sibi quauis rõne aduersaret plus suopte ingenio q̃ cuiq; sapiẽtissimo fidẽs. Fuit illi post annos aliquot inter prẽcipuos domesticos iohannes de lude/iohannes balua quem cardinalem rõanũ sub sixto quarto atq; innocentio octauo ipsi vidimus. Iohãnes hebergus post baluã ebroicen̄.prẽsul:dñs de foresta/ oliuerius dyabolus quem ludouicus sublata dyaboli appellatione malum:deinde dãnam cognominauit stephanus ostiarius. Quibus ministris pro sua voluntate diuerso tẽpore vsus est Accessit his longo post interuallo doyacus versutus imprimis & temerarius:supraq; generis sui cõditionem audax. ¶ Ab his vt quisq; per vices ludouico obsequebatur posthabiti principes & magna pars nobilitatis:desciscere a ludouico:seq; & suam dignitatem tueri constituunt Igitur clandestinis nuncijs quid singuli sentiant sciscitantes:post q̃ de sententia illorum satis constitit: britonum dux. Franciscus oratores ad ludouicũ qui pictauie agebat mittit:simulãs nescio quid quod vtriq; vtile esset. Nec repugnat ludouicus tantum petit ducem ad se veni re:qui ab oratoribus promissa prẽsens confirmet. Dant fidem legati id se facturos seq; propediem vna cum suo principe reuersuros. Cum illi pictauia a rege abeuntes: duodecim tantũ passuum milia confecissent: clam dilapsus carolus regis frater:ad eos se contulit. in britanniãq; festinanter profectus est:quo illum præcesserat iohãnes. Dunensis comes discessionis caroli maxime consultor. Sic enim inter principes condictum erat Nec defuerunt permulti proceres:qui eum mox relicto rege sequerentur. Qua re cognita iohannes borboniorum dux qui ludouici sororem in matrimonio habebat) aperto bello insurgit: & quicquid regij fisci in suis terris erat occupat. Cruffol umq; & trainellum atq; doriolum primores fere regis aulicos in custodia continuit. Deditq; sedulo operam eximere de diui anthonij bastilda anthoniũ chabanũ qui illic ludouici edicto seruabat. Itaq; eodẽ ferme

UVA. BHSC. IyR_235

tpe quo hec gerebantur. Anthonius noctu ad ducē aufugiens magna lętícia ab eo exceptus. Quippe q̄ ludouicum non diligeret: & futuro bello cōmodiſſimus eſſe ſperabatur Huius ergo tam manifeſtę defectionis initio turbatus. Ludouicus: carolū de melduno/iohānem baluam & iohānem pręuotum ad pariſios ſtatim cum litteris mittit quibus ciuitatis rectores & primos ciues monet: eminentis ob caroli fratris a ſe defectionē piculi Intelligere ſe principes arma aduerſum ſe mouere: opus ideo eſſe vigilantiſſima cuſtodia ne noui in ciuitate motus proditēt Vnā eoꝝ ciuitatē eſſe regni caput: vnde reliquę vel belli vel pacis exemplum accipiant. Si in fide pariſiȷ permanant nihil ſibi timendū eſſe q̄ cōiurati moliātur Ea oꝛone ꝓclıues ad audiendū pariſiȷ excubias conſtituunt/ adhibitis primariȷs portis cuſtodibus aliquit etiam prorſus obſtructis. Cathenas p̄terea q̄ ad viarum cōpita negligētius curabantur reficiunt. Hęc dum piſiȷ geruntur: anthonius chabanus cuſtodia elapſus per vaſtiniū iter faciens/ ſanctū forgeū & ſctm̄ mauriciū/ quas arces goffridus cuerus pręſidio tenebat) capi bonis oībus direptis ipſoq; goffrido captiuo abducto. Inſurgentibus tot rebus nouis Ludouicus accito renato Andegaueñ. duce (quē ſicilię regē appellabant) & Carolo cœnomannoꝝ comite fortē. xxx. fere miliū militum exercitum cogit. Sed cū dies nō paucos ibi moratus parū admodū ꝓficeret: attributa renato caroloq; fratribus pte copiaꝝ q̄ britonum cœptis obſiſterent: reliquū exercitū in bituriges ducit. Biturigē tm̄ ciuitatem p̄teriit: quā magno pręſidio a Borbonienſi notho fratris ſui caroli nomine teneri acceperat: moxq; in borbonio (quod biturigibus vicinum eſt) profectus: caſtellū ſancti amandi expugnat. Nec multo poſt molliſſoniȷ in ludouici ptātē venere: cedente loco iacobo borbonio oppidi p̄fecto. ¶ Per hos dies cū nōnulli ex p̄ſidio ſancti Forgei ſatellites moretū icurriſſent: ideq; quoſdā qui eo loci ex ſenonibus hoſpites diuerſabantur noctu abduxiſ

Ludouicus copias cogit.

UVA. BHSC. IyR_235

sent se cognita ludouicus iubet põtes chamosij & de bel lomõte dirui. Iã enĩ fama erat carolũ philippi burgundorum ducis filium qui ex coniuratis erat copias cõtraxisse vt cũ alijs coniuratis iũgeret exercitũ: nec mendax fama erat. Nam anthonius philippi nothus adiuncto burgundionum maresçallo: cũ aliquot cohortibus p̃currens caroli exercitum royam & mõdideriũ occupat. Erant apud peronam tunc tpis in p̃sidio comes niuerñ. & Ioachinus roaldus franciæ maresçallus cũ quattuor milibus armatorꝫ: qui cognito caroli aduentu: relicto ad oppidi custodiã aliquot ex nobilitate francorꝫ viris & quingentis sagittarijs peronã deferẽtes mox Nouiomũ Cõpendiũq; se contulerunt. His belli motibus dũ picardia agitatur: ludouici soror Carlota borbonioꝫ ducis coniũx ex viri cõsilio sctñ porsanum (vbi rex agebat) petit / finem discordijs posítura. Sed intentione frustrata rionẽ (quo dux ex molinis iterim se receperat) reuertitur. Eodẽ tpe sẽti mauricij arx dedentibus se ijs q in p̃sidio erãt a carolo meldunẽsi recepta est. Iussi quoq; sunt pisij arma domi in expedito seorsum hr̃e: facere de muris nocturnas excubias faces per cõpita & per domos leternas noctu accẽsas ponere. Conatus est rex illis diebus ex schola parisiensi delectos habere armatos quibus ad belli necessitates vteretur. Pr̃erat aũt scholę rector guillermus fichetus magni aĩ vir doctrina & dicẽdi arte potens qui in caligine iacentibus humanitatis studijs lumen mea ętate attulit: excitauitq; cõplures latine discere & eleganter loqui His igitur acceptis a rege de armãdis scholasticis lr̃is: cõcione gñali habita disertã habuit or̃onem: qua veritus non est: repugnantẽ ludouico sniam dicere qua maxime ꝓbatus atq; clarus factus est. Nam cũ bessario grecus cardinalis post aliquot annos romana apud regẽ legatiõe fungeretur audita fisceti fama eũ ad accersiuit atq; in vrbẽ duxit cõmẽdãs illũ. Sixto quarto romano põtifici. Extant eius fichetĩ rethoricoꝫ libri or̃ones quoq; atq; apostole Bessariõis

Fichetus.

UVA. BHSC. IyR_235

aũt opus eſt defenſio platonis aduerſus trapezuntiũ: qui platoni conuiciatus ariſtotelem illi p̃ferebat. Sollicitis ad hunc modũ piſiſ: carolus philippi filius ferox iuuenis (a quo auxiliũ plurimũ reliqui coniurati principes expectabant) copias ad põtẽ maxẽtiũ qui eſt ad yſarã annẽ ducit. Cõdixerant autẽ iſ q̃ arma aduerſus ludouicũ parabant: ſe iõ conuenturos vt populũ vectigalibus p̃ſſum: & pene ſeruũ in libertatẽ vendicarent. Adeo ſolers eſt male errãtium cautio vt iuſticię velamen ſuę iniquitati p̃tendant.

Libertas populo ꝓponitur.

Incedens igitur cum exercitu carolus libertatem populo paſſim ꝓponebat: ſpecie beniuolentię plebẽ ſibi cõcillãs. Eius pontis atq; arcis p̃fectũ maderũ petri orfauerij vicariũ pecunia carolus corrupit/arcẽq; recepit. Indeq; flumine traiecto: caſtella quędã minimo negocio ꝓtenus occupat. Venere quoq; in eius ptãtem belli locus & dõmartinus. Mox occupato latiniaco libellos rõnum regij fiſci burgundi diripiũt atq; incẽdunt: exactis vectigalibus. Salis item prõptuariis patefactis: poteſtatem faciunt ſumẽdi ſalis: p̃cio mercatoribus tm̃ perſoluto: atq; ita a tributo libera eſſe ꝓnunciant. Graſſante ad hunc modũ carolo ioachinus roaldus veritus (qđ vero ſimile erat) burgũdũ pariſiũ ꝓficiſci cũ bona equitum manu in ciuitatẽ ſe cõtulit. Interea autẽ ludouicus. Rionẽ in aruernia obſidet:

Riona obſidet.

quo borboniį atq; nemorſi duces armignyacus preterea comes & albretus ſe receperant. Erant in exercitu ludouici quattuor & viginti milia armatorum longo militiæ vſu ſpectatorũ: quorũ numero & robore territi duces de pace ad ludouicum nũcios mittunt. Iurantq; (ſi regis gratiam recuperent) ſe illi ꝓbe ſincereq; inſeruituros: nauaturoſq; diligentem operã vt reliqui ſibi cõfœderati principes in beniuolẽtiã reddeãt & fidẽ ſeruẽt. Deq; ea re patriſiũ ad regẽ nuncios ad. xxiij. kal'. auguſti legaturos: Q đ ſi alia principibus mens maneret: ſe nihilominus cõſtãti fide cõuẽta cõpleturos. Hęc cõuẽtiõis formula adhibitis apoſtolicis ſcribis litteris mãdata eſt pœna excõicatiõis i

UVA. BHSC. IyR_235

preuaricatores adiecta. Que oia parisijs referre carolum charlaiū vigilum pfectū ludouicus iubet. Qua re cognita decernūtur in vrbe ad diue katherine valli scholarium ede supplicationes. Interī cōpositis aciebus carolus burgūdus ad sctm̄ dyonisiū castra facit: atq; postride sancti clodoaldi pontē missis aliquot cohortibus occupare constituit. Quē tertio oppugnatum tandē (dedente se pfecto iacobo maior) hostis obtinet. Et ne regni caput pisium timide pterijsse carolus videret: pmotis copijs caduceatores præmittit qui liberum p ciuitatē transitum petant. Id si non ipetrent dicant carolū vi illaturm ciuitati Preerant eo die porte q ad sctm̄ dyonisiium ducit petrus orfauerius & iohannes pōpācurtus: qui cum rnsum dare caduceatoribus incipiunt: ecce burgūdi copias oēs ad sanctū vsq; lazarum pgressas conspiciunt: quasi incautos custodes intercipe sparent: At armatus populus & cū suis Ioachinus roaldus acerrime restiterunt. Moxq; i pximū cāpum hostis acie instructa pgrediens (aliquot ex suis iteremptis) ciuitati cōminatur. Sed cū ex muro tormēta in suos frequenter iaci conspexit copias eduxit. Moxq; seq na de scti clodoaldi pōtē trāsmisso: cū accepisset ludouici fratrē cū britonibus p belsiā iter facere ad montēlericum ducit. Iā eni rione dicesserat ludouicus & magnis itineribus pisiū appetebat: certior factus de burgūdorꝫ accessu Verꝫ cognito q a tergo fratris & a frōte burgūdus copias hreret nūerosō pedite q eū seqbat nō expectato chartras cū multo eqtatu cōtēdit: ratus bugūdū prius fūdere: q cū illo brtones iūgerent. Eo vbi castra carolus habebat cū puenisset rex nulla sui curandi mora militi cōcessa feruēs furēsq; i hostē pgredit. Fuit cōgressus suo iitio formidabilis & nō icruētus. Nā q i prima acie burgūdi pugnabant plurimi se i fugā pripiūt. Fuereq; ex illis pq multi fuga capti atq; occisi huius rei fama ad pisios plata arma quisq; rapit atq; p agros effūdit phensurus ex fugientibus pdā. Vidi ipse frequentes captiuos dissolutis armis vulne-

Pugna apud montle-ricum.

UVA. BHSC. IyR_235

ratos in ciuitatē deduci. Et populum oēm nō secus ac in certa victoria exultare. sed ludouicus sčti pauli comes reliquam burgundorū aciē in statione atq; ordine cōtinēs ludouici vires sustinere fortissime militem admonebat. Ludouicus aūt hoste partim fuso reliquos adoritur: qui se curribus tanq̄ vallo atq; munitionibus circūsepserant: conuersis in francos tormentis quibus non paucos clari nois equites prostrauerunt. Itaq; cōserta pugna ptinacissime dimicatum est: ita vt ludouico nō lōge emineret pi culum inter suos fortiter p̄lianti. Et burgundo quoq; fortuna minata est quem semel a gaufrido de sčtō belino: iterūq; a gilberto grassaio cōpr̄hensū sui eripuerunt. At equites franci tāetsi magnis viribus in hostē vecti cōplures ,pternerent: nemo tñ peditū pone sequebatur qui ,p stratos iugularet: q̄obrē spaciū erat delectis exurgendi & pr̄liū instaurandi. Pugnatum est varia fortuna vsq; ad vesperā decimęsexte diei iulij mensis: donec milites scoti qui regij corporis custodiam gerebant: aīaduertentes ludouicū graui in periculo versari (Nā die tota p ęstes & cedes nihil cibi de sūpserat: & sexcenti equites quos cœno mānos comes: mōtalbanus maresscallus & gargassalus ducebant pr̄lio exterriti turpiter deserto Ludouico aufugerant) assūptum regē in arcē mōtlerici perduxerūt atq; ita p̄lium direptū est manēte in sua statione burgūdo. Cecidisse ex vtroq; exercitu sexenti supra tria milia mērantur. Inter frācos occubuit petrus bresseyus. Gaufridus de sčtō belino/ & floq̄tus Ex burgūdis lōge p̄es Eniuero principis custodes oēs ,ppe interierunt. Recreato paulū rege consilium fuit corbolīū se cōferre: atq; inde parisiū ,pficisci. Cum corbolij esset accepto q, carolus burgundus eo in loco vbi pugnatū erat pernoctaret nō inqt mirari illū oportet in cāpo manere: cui neq; ciuitas vlla neq; arx ad diuersandū patet. Secūdo post p̄liū diei ciuitatē ludouicus venit Vbi itercenādū dū casū fortunāq; suā cōuiuis memorat: multa fortiter sapienterq; locutus est: in

UVA. BHSC. IyR_235

certã inſtabilẽq; hoim conditionẽ cauſatus. Callebat enĩ
lras & ſupra q̃ regibus mos eſt erat eruditus. Vñ & mul-
tos ad illachrymãdũ puocauit. Nihilominus ſe iterꝝ i ho
ſtem ductuꝝ diſſerebat. Sed a prudẽtibus diſſuaſus pa-
riſij ſe cõtinuit. Habuit ſiquidẽ ad eũ egregiã oronẽ guil
lermus quadrigarius pariſianus p̃ſul: qua reꝝ p̃teritarũ
memorẽ cũ ludouicũ reddidiſſet: ſequentiũ rõnẽ habere
hortatus eſt. Decere regẽ cõſilijs oĩa puidere: circũſe hre
boni equiq; amãtes viros: q & pacis tranquillitatẽ ſeruẽt:
& belli motus modeſtia atq; iuſticia moderent: Præſulis
oratiõe rex aductus: deligi ſibi viros ſpectatos iubet qui
ad eius cõſilium quoq; die vna cũ ceteris veteribus con
ſiliarijs accederent. Itaq; ex ciuibus ſex: ex plamenti ſe-
natu totidem: exq; pariſienſi ſchola pati nũero pbati ho
mines id negocij receperũt: durã pfecto puinciã ſi prin
cipis vehementiã attendas: quã breſeyus viuẽs p facetiã
lepide aliqñ expreſſerat Inſidens enim exiguo equo lu-
douicus dũ venatũ exiuiſſet ſeqnti oratiõe a breſeyo eſt
interpellatus. vnde inquit ſereniſſime rex tã fortẽ equũ
nactus eſt? Cur ait ludouicus (breſey) id cenſes: qñquidẽ
puſillus es? Quia te breſeyus inquit & cõſiliũ tuũ totum
vna cõportat. Nõ diſſimili cauillatione rurſus regem ta-
xauit: cũ a rege anglorꝝ oratores ad eũ veniſſẽt. Nã que-
rẽte ab familiaribus aulicis Ludouico: qd in oratores an
glos p̃cipuum ſine ſuo ſtipendio munus cõferret: eſt bre
ſeyus inquit tibi cantorꝝ eccleſiaſticorꝝ frequens chorus
quos non magni exiſtimas nec eorꝝ canticis oblectaris:
cenſeo illos qbus facile carebis: oratoribus vniuerſos do
nes. Subriſit Ludouicus tametſi intelligeret p cauillatio-
nem id a breſeyo dictũ eſſe: ꝓpterea q ad rem diuinã &
ad curarũ leuamẽ cantorꝝ harmonis ipſe perraro vtere-
tur. Enimuero decoros rerum mũdanarum a maioribus
obſeruatos ritus & mores ludouicus neglexit: & demiſſa
regia maieſtate: multis ad cõuiuium admiſſis populari-
ter diſcumbebat: obſcœne interdum loquens: præſertim

Ludoui
ci mo-
res.

UVA. BHSC. IyR_235

cum de mulieribus sermo incideret Neq; sumptuosa ve ste iduebatur: neq; curialium põpa gaudeat. Fuit enim illi a mõtlerici pugna intentus summopere ad sui custo diam animus: vindictę atq; ꝓgandi iperij appetẽs: & lõgioris vitæ longe cupientissimus. Studuit præterea q̃ plurimas copias habere. Quibus cũ stipendia tribuere cõmode ip̃e nõ posset (occupatis a cõiuratis locis vnde hæc percipi solebant) pecuniam a parisijs mutuo petit. Quam vtpote grandẽ cõferre nõ pauci ciues pnegarũt. Indignatus ꝓpterea ludouicus quosdã regio magistratu atq; officijs amouit: ad omnẽ prorsus casum suspicio sus: nec vlli satis credulus. Inde patuit delatorib9 ad mul torum pniciem via. Nã accusatos cõplures fuisse accepi mus: qui leuibus causis nõ auditi: extincti sũt. ¶ Per idẽ tẽpus iohãnes burgensis qui dñm suũ iohannẽ berardũ parlamẽtei senatus cõsiliariũ in britanniã secutus fuerat: gratianu sq; & frãcisscus meriodeus fratres: offensę maie statis criminati in flumine sequana demersi periere. Et post aliquot dies petrus gueroldus q̃ a britonũ duce pa risiũm explorator venisse dicebaꝫ capite punitus atq; in de in partes q̃ttuor sectus est. Fœminę ꝓterea aliquot & pisiani ciues delati q̃ cũ cõiuratis sermonẽ cõtulissẽt in ꝓfluẽto noctu extincti sunt. Nihil eni tutũ a delatoribus erat. Satis ad interitũ etat fuisse quõlibet accusatũ. Sed ad cõiuratos redeo. ¶ Burgũdus victoria ad montẽ leri cum habita: gloriabũdus stãpas petit vbi ludouici fratrẽ & britonũ ducẽ cõuenere accedentibus ad eos reliqs cõ iuratis: atq; eo loci captato cõsilio post quindecimũ diẽ i vastiniũ mouẽt: occupatq; priuinum moretũq;. Aduer sum quos sallazardus & qui sub ioachino roaldo millita bãt ad yonã sequanãq; vt trãsitu hostẽ ꝓhiberẽt ꝓgressi: qñquidẽ nũero militũ lõge inferiores essent retro abire: atq; ita nauibus apud moretũ repertis coniurati yonam sequanãq; omnes exuperãt Erat inter cõiuratos iohẽs re nati filius dux calabrię quẽ postq̃ cum copijs in agro an

Conue niunt apd stã pas prin cipes.

UVA. BHSC. IyR_235

tissiodorensi venire ludouicus accepit: dñm p̄cigniaci & xp̄ofor̄ palardū ad eū mittit si forte ad se magnis pollicitationibus adducere possent. Nā quia ob neapolitanū regnū patris sui renati noie aduersus ferdinendū alphō si aragonēsis regis spuriū bellū suscepisset: & tanto bello p semet haud satis esset: spe ludouicus ducebaꝫ eū in gratiā reuocandi: dū auxiliaturū se illi in eo bello ꝓmitteret. Sed cōstanti aio dux iohēs: ꝓpositi tenax ad cōiurationis socios ire pseuerat. Qua re cognita rex parisiacis rebus cōsulens: sagittarios pedites quos francos supra appellauimus q ex normānia receter venerāt: ad præsidiū ciuitatis cum quadringētis equitibus ordinauit. Moxq; rothomagū ꝓfectus est misso ad parisios comite deu: q sui loco vrbis belliq; rōnem haberet. ¶ Et cū p cloacarū fossas quibus sordes & purgamēta ciuitatis per paludes eluunt̄ multę salices plantatę excreuissent ita vt ad cōsti tuēdas insidias facile accōmodari posse viderentur: oēs magno possessor̄ incōmodo delectę sunt. Tumulus vero qui exportatis ruderibus atq; quisquilis vrbis ad diui dyonisij portā excreuerat iussus est effodi. Sed cōueniētibus ad opus plurimis plebeis: cū res parū ꝓcederet: relicto inani negocio: aggeres intra pomeriū atq; tabulata ad vrbis tutelā extructa sunt. Interim cōgregati principes charentoniū pontem capiūt: recipiētibus se ad parisios ijs qui p̄sidio fuerāt designati. Pōte capto post q̄ hostes sequanā traiecerūt: ludouici frater Carolus beautā q̄ matronam versus: saltum vicēnarum claudit ad diuersandū occupat. Dux britonū ad sanctum maurum cōcessit. Carolus philippi filius cōflanū (quia paternæ ditionis erat) profectus est: plurimæ autem ex britonibus burgundisq; cohortes in ipso saltu sub diuo stationem habuere. ¶ Quod vbi comes deu cognouit. Rambutum an con iuratos legat: atq; committit scisitari ex principibus qd sibi velit tantus armorum apparatus. quam mentem in regem atq; rempublicam ipsi gerant: se parisij esse po-

Salices oēs per paludes deijciūt

Rambu rus ad cōiuratos mis sus.

UVA. BHSC. IyR_235

ſitum a ludouico moderatorē qui ad recōciliationem & beniuolentiā magis q̄ ad bellū animū intēdat: ſi ad rē cō ponendā mediator admittat. Talibus mādatis edoctus rāburus ad principes pgit. Sed eius legationis exitus ſo li comiti qui ramburū miſerat cognitus eſt: ne i vulgo fot ſitan temere ꝓlata deterioris fortunæ metu ppls ad res nouas inclinaret. Vix enim ramburus reuerterat: cū ho ſtis in planitie vbi diui anthonij cāpeſtris monaſterium eſt ſe late deffudit. In quem ꝓdeuntibus pariſiſs leuibus p̄liſs paruo vtrimq; dāno certatū eſt. ¶ Inſequēti die Ca rolus ludouici frater ex cōfederatoꝝ ſibi principū ſentē tia lr̄as quatuor ad pariſios mittit. Ciuibus vnas: parla mēteo ſenatui alteras: clero tertias: reliq̄s pariſiacis ſcho laſticis. Quarū hęc ſnia fuit: ſe cū illuſtrioribus regni pri cipibus nō hoſtili aio ſed reipublicę gr̄a cōueniſſe: mitte rent ad ſe paucos ſapiētes & ſpectatos hoies: quibus coi tionis eorum cauſę fierent cōmunes. Cognitis litteris le gant̄ ciuiū nomine iohānes choartus caſtelleti ꝓprætor franciſcus haſle & arnoldus olearius. Ex clero thomas courcellus/ iohannes de oliua theologi doctores: & Eu ſtacius olearius. Ex parlamenti collegis iohannes boulē gerius/ iohannes ſellarius/ iacobus fournerius. Ex ſchola pariſiēſi iacobus iunius/ iohannes olearius/ iohānes mō tigniacus: & enguerrānus parenti medicus. Hi oēs duce guillermo quadrigario pariſiano pōtifice ad pricipes ſe cōferūt. Quibus in cōſiliū admiſſis iohannes dunēſis comes principū vice cauſas eoꝝ vocationis ediſſerit. Ac cepto quid animi principes haberent. legati ad conſiliū qđ in ædibus publicis ciuitatis eius rei cā paratū erat re uertētes: principū ſniam ad inſequentē modū detulerūt. Principes ludouici mores iā diu conſideraſſe: ppl'm non modo vectigalibus ſuetis & ſeruitute p̄mere: ſed ſe quo q; & omnem fere nobilitatē cōtemptui habere: omnia ꝓ ſua voluntate gerere: ſe legem ſe iudicem ſe parlamen tum eſſe: omnem regnādi ſpem in armis & militibus re-

Oratores ex pariſiſs ad conſiuratos.

Relatio oratorū

UVA. BHSC. IyR_235

ponere:domesticos ex humili gñe sibi comparare:qui illi assententur:qui quodlibet imperati pareat studere ꝓrsus pares illos principibus facere.Delatorũ plena esse oia:ne mini suas opes:sed nec vitã in tuto esse.Proscribi relegari ob friuolã suspicionẽ q̃plurimos nihil iã auctoritatis prin cipibus relictum esse.feris & beluis plus securitatis & li bertatis q̃ & hominibus esse pecuniam & fiscũ in nullius pensi homines largissime ꝓfundi:pensiones illis annuas sine modo dari quę principibus adimunt. Iam proxime instare vt ad vnum singula atq; omnia intemperãter per tineant.Eas causas principes mouisse vt instructi ad suã tutelam armis ad regiam vrbem (a qua cõmune franco rũ iudiciũ petat)conuisse:vt more maiorũ cõsilio clerici ꝓ cerumq; & ppli cõtracto:de rebus cõibus quiete agi pos sit.Ludouicum quidem illoꝝ & regni francoꝝ regẽ esse: sed eorũ muneris atq; dignitatis esse:hortari atq; cõmo nefacere illũ:maiores suos imitari:patrijs legibus vti:i suo quemq; iure atq; cõsuetudine cõtinere. vectigalia mode rati.misereri ppli:cui fortunarũ nihil ꝓpe sit.Igitur petere in vrbem sine vlla iniuria aditum.Hęc sunt inquit quadri garius quę a principibus dicta vobis deferenda accepi mus. ¶Relatione cognita de cõuentu cõmuni cogendo nia placuit:neq; vrbem illis negandã esse:si fide data in iurijs abstinerẽt:soluerẽtq; quicquid impense ipi in vrbe facerent.Et hoc q̃dẽ(si ludouicus assentiat)cõcedere cõ tio rñdit.sine cuius assensu nihil temere se agere licebat. Qua de re postera die legati ad principes reuertẽt parisio tũ sniam renũciantes.At ꝓfecti militũ quos ꝑsidio lu douicus reliquerat cognito:parisiorũ rñso:suos milites re cẽsuerũt:& militari ordine pambulauerunt ciuitatem in structi armis tanq̃ ad ꝑliandũ accincti.Ea re ppls exulta bũdus spem meliorem cepit.Addidit quoq; animũ mõ talbanus admiraldus cũ copijs eo die aduenies. ¶Nec pigritatus est ludouicus a normãnia cum impedimẽtis & bona peditum atq; fossoꝝ manu reuertime ꝑ eius absen

L

UVA. BHSC. IyR_235

tiã cõiurati in ciuitatẽ reciperẽtur. Nõ ei parum suspectos habuit parisiẽses: q se incõsulto nũcios ad principes demisissent. ¶ Reditu ludouici cognito: principes totis fere copijs cum magno tubarũ & tubicinum classico per seq̃ ne ripam ad diui antonij planiciem in ꝓspectu parisior ostentandi sui cã cõuenerũt. In quos nulla eruptio facta est stantibus summo silẽtio añ custodiẽdos muros armigeris: & ex parisiacis ciuibus non paucis. Ad vesperã aũt eius diei & insequentibus aliquot diebus cum rursus se ostentaret hostis occurrit illi ex ciuitate miles: & nunc ad ãthonianam: nunc ad dyonisianam portam p̃lia: militari quadam iactantia commisit. ¶ Interi ludouicus edoctus quæ fuisset de recipiendis in ciuitatem principibus sniã eos ꝓscribit q in eam sniam venissent iohẽm olearij/eustacium & arnoldum eiusdem cognominis & generis ciues Iohẽm choartum & Frãciscum hastẽ. Quadrigarius quidem pontifex q̃q̃ maxime regi suspectus atq; exosus eẽt/nõ tñ in ꝓscriptorum numero habitus est. Nã q hõ integer & sanctæ ẽstimationis habebatur/in eum temere seuire ludouicus tẽperauit. Carpebat nihilominus atq; re p̃hendebat antistem q ad hostes se insscio ꝓdijsset. Augebat crimẽ iohẽs ꝓfessione monachus albigensium põtifex & romanus cardinalis natione Burgũdus homo farũ opinione clarus: qui quadrigarij ad cõiuratos ꝓfectionẽ ad crimẽ maiestatis referebat. Nec dubiũ fuit Ludouicũ id sollicite curasse: qua aliquando cã quadrigarium in aliã ecclesiã traduceret. ¶ Sed paucis post annis cũ põtifex vita fũctus epigrãmate & sepulchro se digno honoratus in ẽde virginis eẽt: Ludouicus laminis ẽneis q̃bus epigrãma quadrigarij inscriptũ erat alterũ adijcere iubet: famæ hois maxie repugnãs atq; aduersariũ. ¶ Per id tempus certior factus rex. Carolũ burgũdũ statuisse e regiõe cõflani extruere põtẽ per quẽ i alterã sequanę ripã traduceret exercitũ. egressus ciuitate. fossorũ magnũ numerum ad eã partẽ ducit: q fossas aggetesq; ad ꝓhibendũ hostẽ

Pena in oratores q ad cõiuratos legati fuerunt.

UVA. BHSC. IyR_235

cõcinarẽt:diſpoſito pedite adfoſſores cõtra burgundum ptegẽdos.Sed callidus hoſtis cum materiam iã i prõptu dolatã haberet:paulo ſupra cõflanum ad portum qui ar glus dicitur pontem extruit/funibus ad oppoſitam foſſo ribus partem firmiſſimẽ colligatum. Et iã trãſmittere co nabatur:cum ſagittarij franci & eqtes aduenĩunt:qui tor mentis teliſq; ita agunt:vt traijciẽdi ptãtẽ hoſti adimerẽt. Atq; interim dum eminus certatur ex nũero foſſorũ qui dam normãnus nãdi pitiſſimus:in medias fluẽti aquas in ſtar mergi clam illapſus:funes vinculaq; & cętera pontis retinacula nõ p cipiente hoſte diſſoluit:moxq; põs ſecun dum flumen actus burgũdo fuit iutilis. Normãnus vero ad ſuos redijt incolumis. ¶ Cędẽte loco hoſte nõ multo poſt p nũcios de cõcordia agi cœptum eſt. Deputantur a ludouico cœnomanenſis comes pricigniacus:& iohẽs dauuetus.At principibus:iohẽs calabrię dux Ludouicus ſancti pauli comes:& iohẽs dunẽſis.Q ui ,ptenus cõgre diẽtes duoꝝ dierũ inducias ad reliqua componẽda ſta tuũt:& quia de pacis formula interim non ſatis cõuenie bat:dies ſeptẽ inducijs adiecerunt.¶ Dũ hęc a delegatis de cõcordia agitãturvenere ad regẽ ex'nobilitate normã na nõ paruę copię:q̃ ad ſcti marcelli ſuburbium ſtationẽ habuere dãna incolarũ.Nam cum vindemiarũ tps eſſet gens vuarũ ſuauitate illecta vix ſeminaturos vinearum fructus ſine mõ decerpebat & vorabat:nec rapinis aliun de abſtinebat:colonos afficiẽs cõtumelijs. Duos tantum ex ea gẽte iniuriatũ pœnas ſubijſſe inuenio.Q uorũ alter decinctus & nudus caput:facem accẽſam geſtãs p ciuita tẽ ad publicas ædes i grauia deductus.a procuratore vr bano ſupplex veniã delicti poſtulauit moxq; lingua cãdẽ ti ferro illi pforata ẽ:& deide i exiliũ actus.Eius tã grauis ſupplicij cã fuit:q; dũ a porta ne in ciuitatẽ ingrederet a cuſtodibus reijcit:pariſios p cõtumeliã burgũdiones ap pellaſſet.Duo enĩ apud gallos noia diu ad ignominiam ferebant burgũ dorũ ſcilicet quos frãci hoſtes habebant

Inſolen tes nor mãni.

UVA. BHSC. IyR_235

Et armygniacoꝝ quoꝝ gñali appellatione francos burgũdi designabãt ¶ Postridie ſcti pauli comes a ludouico accerſitus: prius non venit q̃ cœnomẽnoꝝ comitem rex obſidẽ dedit. Veniẽti ludouicus in cãpum q diui anthonij monaſterio ꝓximus eſt occurrit: & poſtq̃ horas duas totas cõfabulationem ſine arbitris conſumpſiſſent: rediẽs in vrbem rex ſolito hilarior in portę veſtibulo ad circunſtantes cõuerſus non inquit deinceps a burgũdis tot pœnis atq; ſudoribus afficiemini. Nã iniurias ꝓhibebo. Sic loquente ludouico. Petrus heronus in curia caſtelleti procurator: vuas nihilominus inquit illi nr̃as auferũt nec illis occurritur: quam vocem excipiens rex. Minus ait eſt vineas vr̃as ſpoliari paucis racemis: q̃ hoſtem occupare ciuitatem: & opes vr̃as quas terræ viſceribus infodiſtis raptas tollere. De cõcordia cum hactenus nihil bene ꝓcederet. ad. xiiij. kalẽdas octobris inducię ꝓlongatæ ſunt. Per quas non ſine regionis detrimẽto cõiurati in ſua caſtra multum cõmeatũ coegerũt. Fuerũtq; poſt lõgas conſultatiões oẽs cõuentus irriti: ceciditq; tota cõcordię ſpes. Et copię q̃ ad portũ anglũ in munitionibus erãt imperãte ludouico ſe ad cartuſiẽſes recepe: religioſum locum occupãtes. ita vt in cellis monachoꝝ ꝓmiſcue diuerſarent̃ equi & milites: pulſis inde ſctis viris. Nec moratur hoſtis flumine trãſmiſſo copias regias q̃ apud ſctm̃ marcellũ & vicina ſuburbia caſtra habebãt adoriri. vbi cõgreſſum eſt magnis viribus: aliquot vtrinq; cęſis atq; captis. ¶ Ludouicus aũt interea ſecũ reputãs opę p̃cium fore ſi eoꝝq; de pace a delegatis agitata fuerãt: pariſios cõſcios faceret. Contracto in ędes regiaꝝ rõnum ex quaq; pariſiorũ cõditiõe cõſilio petrũ moruillerium cãcellariũ mittit: qui diceret ſe fris ſui & reliquoꝝ cõiuratoꝝ petita cognouiſſe. Et carolũ frẽm añ oẽs petere ſibi in partẽ patrię ſucceſſionis aquitaniã cum xantonibus & tota pictauia: vel normãniæ integrũ ducatũ diſtribui. De qua re cõſiliũ prudẽtiũ viroꝝ cum cepiſſet: fratri reſpõdiſſe: ſe id quod regno

UVA. BHSC. IyR_235

peculiare erat: dirimere & alteri dare non posse. Verũ cã
paniam briãq; aliis legibus teneri quas libens fratri dona
ret: melde mõsteriolo meldunoq; exceptis Carolo ꝑterea
philippi filio pecuniã grãdẽ obtulisse: ad leuãdam impẽ-
sam: quam in illa expeditione ipse fecisset. Quæ tametsi
ampla atq; magna eẽnt: cõiuratos tñ ea recusasse. Et hęc
inquit cãcellarius cõicata vobis esse rex voluit: ne estime
tis illum illiberalem in fratrem: aut in quempiã fore: si de Põtisarã
cõcordia cõuenire posset. Hęc locutus moruillerius con- sorbie-
silium dimisit. Interim apud põtisaram ludouicus sorbie rus ꝓdi-
rus quia ioachino roaldo relictus prędio fuerat: in oppi
dum atq; arcem britones admisit. Et vt recẽti, ꝓditioni al
teram adiungeret: mox ex põtisara cum aliquot armatis
melãnum cõtẽdit: alba cruce vt semp dum regi obsequæ
bat insignitus: absq; vlla inimicitię suspiciõe in oppidum
receptus fallere oppidanos. At de ꝓditiõe iã edocti op-
pidani atq; ad muros in armis stãtes dũ sorbierũ pspiciũt
ꝓditorẽ illũ iterũ atq; iterꝝ magnis vocibus iclamãt. Quã
obrem illusus ꝓditor põtisarã reuersus est. Parisij vero ij
qui ad muros ciuitatis hostium castra versus excubabãt: Flãma
noctu vident ignitam stellã in fossam qua ædes dardor- repẽtina
sięsunt cecidisse. Verum ętherene an ab hoste ignis pro Insolens
cederet non satis cõscij: rem ludouico renunciant qui cõ miles
festim locũ petẽs quo celestis flamma excedisset. diu ibi
moratus est: dubius si ad incedẽdã vrbem illud ab hoste
fuisset excogitatũ: atq; iterim mãdat haberi p singulas vr-
bis regiones atq; ad muros custodias. Per id tps miles q
in vrbe apud quẽq; ciuẽ passim diuersabatur verbo petu
lans atq; cõtumelioſus intãtũ extollebaꝫ: vt dicere nonve
reretur: opes quę in ciuitate erãt nõ ciuiũ sed suas eẽ: iõq;
claues ędiũ se ciuibus detracturos: atq; ꝑ sua libidine &
arbitrio vsuros illis: frustra cõfidere illos: ꝙ vias cathenis
ferreis impeditas haberent: quas ipi in prõptu effringere
atq; euellere potuissent. Hanc militũ ferociã & temerita-
tẽ referẽtibus mĩtis: mercatorꝝ ꝓpositus accersitis primo

UVA. BHSC. IyR_235

bus ciuibus de re ipa cõsiliũ capit. Itaq; ꝓtenus statuitur fieri p ciuitatis cõpita nocturnos ignes: & illic singulos p suas regiones armatos vigilias facere. Scdm hoc edictũ vigilatur totis locis: & q̃q̃ ludouicus ꝓhiberet: vigilatum tamen est Hæc sollicitudo ciuitatis milites qetiores fecit. Scio enī per eam tẽpestatẽ parisios a suos p̃sidio q̃ ab hoste magis sibi timuisse prẽsertim qꝫ intelligerẽt raros in fide regis stare: sed inclinare ad cõiuratos: si sors obtulisset. Nam eadem tempestate qua ignes p vrbem fiunt: sancti anthonij ꝓpugnaculũ: i. vt vulgus loquit: bastilda cõpertum est portis reclusis peruiũ qđ ad hostem noctu admit tẽdum factũ esse ꝓmulti interꝓtabãtur. Nã & tormentoꝝ aditus p quos ignis indi ad puluerem potest adactis clauis obstructi erant: ne in aduenientem hostem iaci glãdes aut saxa possent. Sed poq̃ tot ignibus illuminatam ciuitatem hostis aiaduertit: cœptis destitit ¶ Accessit ad has quotidianas ludouici curas binus per vices nũcius: vnus qui gisortium renũciat copijs hostium circũdari: nec i oppido aut in arce qcq̃ p̃sidij esse. Nullum ꝓterea tormentũ aut machinã illic aduersus hostem relictam Alter rothomagũ a cõiuratis sollicitari. Cuius nũcij fidẽ auxere vxoris breseij lre quę a mariti occubitu Rothomagi icoluerat His lris significabat se breq̃mõtum palatij rothomagẽsis ꝓfectum præhensum in custodia hre: qꝫ hostium ptes se qui videbat: ꝓpterea in tuto esse eam ciuitatis partẽ quę a põte & a palatio erat. Verũ tametsi hęc ita nunciabãtur postera tñ die Iohẽs borboniorũ dux vnus ex cõiuratis in arcem per posticũ recipit. Qua re cognita principes ludouico renunciãt: carolum eius fratrem neq; campaniã neq; briã pro parte hęreditatis cõtentũ esse: normãniam vnam & solã petere patrimonij loco. Eam ob rem cũ primariã ducatus normãnici ciuitatẽ occupatam rex itellige ret: quã nõ facile recupare spabat: & qđ breseij quam dixímus vxor iohẽs itẽ hebertus: & balua ebroicẽsiũ p̃sul sibi ꝓfamiliares suadebãt: normãniã fratri dono coactus re

UVA. BHSC. IyR_235

liquit recepto biturigũ pricipatu. Pacato fratre super erãt ceteri cõiurati quibus facere satis oportebat. Carolo burgũdo cessere i perpetuã possessionẽ perona/roya/ & mõ díderium: ad hec guinaꝫ & bolonię comitatus: q̃uis ea loca ludouicus soluta pecunia a philippo patre redemisset. Iohanni calabrię duci ingens pecunia data est/ & copię attributæ quas regio stipẽdio quo vellet duceret. Bor boniorum duci par pensio quã a carolo septimo annuã percipiebat assignata est cũ solitis copijs. Et q̃ in cõiugis dotẽ soluta nõdũ pecunia erat psoluta. Comes dunẽsis q̃ cũq; cõiuratiõis tẽpore bõa sibi ablata fuissent restituta accepit ãnua illi pẽsiõe adiecta Dõnimartini comes i terras & ꝓssessiones quas iudicio senatus perlamenti regis fiscus publicatas habebat restitutus. Sancti item pauli comitẽ ludouicus conestabilẽ instituit: mortis quã postea passus est p̃ludium Postq̃ cõiuratis satis a rege factũ pax perpetuarũ induciarũ noie p̃conis voce & in ciuitate & in castris principum vulgantur: fit q; & commeatus & rerꝫ venaliũ cõio. Illud tñ p̃cipue indecorũ visũ est: ludouicum tantũ regẽ ad carõlũ burgundũ conflanũ vsq; ꝓfectum esse diuq; cũ eo inagro seorsum cõicasse. Sed erat ludouico ingeniũ ad futura longe ꝓspiciens. Et q̃ pñtes iniurias vlcisci aliqñ cupet simulabat amicitiã nõ nescius qnosq; cõiuratos seorsum posse post hac castigare si burgũdũ ab illis seperet De quo postea astu & latentibus cõsilijs ipe vidicatus est. Nõdum erat britonũ duce cõuentio firmata. Restituitur illi mõtifortẽsis comitatus cũ grã di pecunia. Per eos dies fiebãt a psijs magna sollicitudie excubię & nocturni ignes: ne aut in regẽ aut in seipos qc q̃ vel dõesticus miles vel pegrinus moliretur. Surrexit ea dẽ tẽpestate leodioꝫ ppls & i brabãtinos q burgũdaꝫ p tiũ erãt crudeliter grassabaẽ Eius rei gra carolus philippi filius copijs receptis picardiã repeteẽ cõstituit Nõ tñ prius digressus ẽ q̃ vẽiẽti vicẽnas regi carolusludouici frẽ i regis verba iurauit ꝓstita ob normãnię ducatũ fid e Hic ca

Pactum cũ cõiuratis prĩcipibus.

Leodiẽsi bellum mouent

UVA. BHSC. IyR_235

rolus normānorū dux appellatus rothomagū petit Quē Ludouicus ſex miliū paſſuū itinere comitatus: ſalutatione vtrinq; data: ad vileriū bellū vna cū carolo burgundo perq̄familiariter ꝓfectus eſt: vbi dies tres cōpoſito ad beniuolentiam vultu nō ſecus atq; amicitiæ glutino aſtricti cōuixere. Hęc q̄ de cōiuratorum factiōe ſcripſimus āno grāe. M. cccclxv. geſta ſunt & tertio Kal'. nouembris terminata. Principibus qetis qñquidem q̄ vellent a rege recepiſſent: reipublicę & populi (cuius cauſa ſe ad arma verſſe principio prędicabāt) patrocinio deſtiterūt. Redeū in patriſios bediſſimo appatu accepere: ibi decanis & centuriōibus vniuolantias egit q̄ in fide erga eū permanſiſſent. Eā obrē eo aio i eos eſſe vt benefacere illis cupiat & q̄ ab eo priuilegia accepiſſent ea perpetua fore: q̄ & ipſe quoq; iterum approbaret firmaretq;: alia inſuper adiecturus ſi petant. Grata regis oro ciuibus fuit. Dum rex pariſij agit. Robertū deſtoteuille magni noīs equitē pariſiēſi ꝓpoſitura donat: amoto iacobo villerio ciues hortatus roberto p oia audiant. Cuius apud mōtlerici pugnā egregiā virtutem cōpertā habuiſſet. Inde parlamēti primores ad ſe vocat & iohānē nāterranū hoiem vtiq; iuſticia & æquitate probatū: ſed minime ad ludouici ſtomachū faciēt em ex primo preſidēte ſecūdū cerat: et iohānē dauetū eius loco inſtituit. Moruilleriū quoq; cācellariatu priuat: ſuffecto illi guillermo iuuenello de vrſinis qui pre ludouici regnante eundē magiſtratum fine reꝑhēſiōe geſſerat: His ita ꝓ eius arbitratu conſtitutis ſelectiſq; ex pariſiacis ciuibus quos ſibi cōciliarios hret aurelianū adiſt. Quito poſt Ludouici digreſſum die cometes flagrantiſſimus occidere i pariſiorū vrbē viſus eſt: vt lōgo ſatis tpe ciuitas tota flama inuoluta eſſe putaretur. Sed iā ad res normānorū redeamus. Carolus normānię nouellus princeps poſtq̄ ad ſctē katherinæ mōtē ꝓxime rothomagū cū britonū duce acceſſit: aliquot ibi dies ſedit dū ad eum in ciuitatem ad-

Ludouici in patriſios beniuolantia.

Magra tuū mutatio.

Normāniā Ludouicus recupat.

UVA. BHSC. IyR_235

mittendū pōpa a ciuibus cōponitur. Sed interim nō satis inuicem cōuenientibus principibus:britonū princeps & dōni martini comes quibus:dolebat tantū apud carolū auctoritatis non habere quātā ipsi suo iudicio meruissent: de carolo in britanniā reducendo verba facere:quę mox ad carolū plata sunt. Qua de re missō ad ciues iohānē lotharigo ꝓtenus rothomagenses duce eodē iohānę in mōtē euadūt & carolū i ciuitatē nulla adhibita(ꝑterq̄ cleri cerimonia recipiunt. Nā ad diuæ virginis tēplū perductus a canonicis diuina cātica pſonātibus honoratus est. Ludouico apud aurelios agēte aliquot ꝑfecti militū ꝑfectura amoti sunt. Inter quos pōcetus riuerius & cōuenarū comes fuere. Et loheacus marescalus restitutus Cō tēptus a duce et Rothomagensibus britonū principes q̄ maximis itineribus pōt argentoniū cōtendit:quo se ludouicus fraternæ aduersus ducē cōtentionis certior factus ꝑmissis magnis copijs)cōtulit ratus occasionē sibi offerri qua normanniā a fratre eriperet. Frequenti ibi colloquio aliquot dies rex duxq; cōsumpsere cōsulētes quibus ducatum modis recuparent. Duobus locis eodē tpe copias ludouicus habebat. Borboniorum dux ebroicas moxq; vernonem recipit. Carolus meldunēsis eq̄s auratus gisortium gorneyūq; capit:& octoginta scotos partis aduersæ apud chaillū vicū fudit. ¶ Per idem tēpus dñs de sternayo ludouicum fugiens rothomago excesserat: quem vno ordinis augustineñ. fratre comitatum & cordigeri veste amictum quidā armati cōprehenderūt. Paucis autē diebus in custodia apud louueriū habitus ipse cū suo augustiñ. consorte in āne dura extinctus est. Deide exēptus sepulchroq; i æde virginis honoratus. Periere præterea alij non pauci ex normanna gente qui carolo duci fauebāt. Et thomas basinus lexouiorū eps in barbātiā se recipiēs cū iuris peritissimus haberet iuris iterprætationē in schola louanienſi quoad vixit ꝓfessus est homo ꝓcul dubio magnanimus & morū ludouici cōtemptor. Cognito

Dominus de sternayo extinguitur.

UVA. BHSC. IyR_235

q̄ ludouicus vrbes oppidaq; occuparet. Carolus rothomagi se continuit. Que in ædes cões ciuitatis perducũt rothomagẽses p̄ veteri sua erga normãnos duces cõsuetudine ędes illi despõsant: dato anulo quẽ ad fidẽ despõsationis gestaret: moxq; allatũ in populi conspectu gestorum normannor̄ codice legunt. Fuisse oli francor̄ regi liberos duos quor̄ grandior annis regnum: iunior vero normannie ducatum ministrasset. Quem frater a fratre armis repetere frustra tẽtauit: sed irrueutibus in regẽ nor mãnis: in exilium egisse: duce suo in regnũ sũma vi inducto: & nũc quidẽ se more maior̄ potentes esse tutari ducem acceptum: nichil esse carolo quid formidet cũ apud apud eos tuto versari possit: qui mũitã vrbem gentẽ fide spectatã virilem se suaq; defendẽdi. Post q̄ ludouicus inferiorẽ normãniã ad se recepisse: inde per pontem audomari & nouiburgi cãpaniã reuertẽs iohãnẽ borboniũ louerio p̄mittit: cuius oppidani se illi regis noie p̄miserunt. Ex louuerio ludouicus mouẽs: põtẽ arcis obsidet Quotẽpore regij quidã milites dũ eunt frumentum eq̄tes quatuor carolinę factionis captos ad ludouicũ ducũt. In quibus erat paruus ballius q dedende põtisaræ auctor extitisset. Hos cũ capite trũcari ludouicus iuberet sic inquiũt O rex si salua nobis vita erit: tu nr̄a opera põtem arcis recipies. Fuit grata regi promissio. Liberatis itaq; captiuis põs arcis in ludouici prãtem venit Sed fugientibus i arcẽ aliquot loci incolis tertio post die deditionem fecerunt. Vbi iohãnes hebertus regij fisci gñalis moderator captus est. Territi tam vicinę arcis deditione rothomagẽses ad ludouicũ oratores de cõponẽda inter fratres cõtrouersia mittunt Quibus rñsum est: omnia ad britonum & borbonorum duces referre qui pro eorũ arbitratu cõtemtioni finẽ darent. ¶ Dum hæc aguntur carolus Ludouici frater rothomago relicta Hõfleũ/ moxq; Cadomum petit: non satis gnarus q̄d animi rothomagẽses in se haberent

Normã norũ in recipiendo ducę ritus.

Bothomagenses ad ludouicũ nuncios mittunt.

UVA. BHSC. IyR_235

Iohānes vero Lotharingus dū clandestinā ad flamīgos fugam parat captus ad carolum deducitur. Nec mora interposita rothomagēses ludouico se permittūt. Qui multos per normāniā magistratu ꝓtenus amouit alij loco instítutis. Rothomago ad hunc modum recepta cum nichil belli sibi vltra formidaret: magnā ludouicus copiarꝫ partē cum tormentis bellicis pisiū dimittit. A motoq; carolo melduñ. ęquitū quam gerebat præfecturam anthonio, chabano dōnimartini comiti cōmittit: & palatij sui primarium mgr̄atum in craonū transfert: q̄q̄ melduñ. per cōiurationis príncipum tp̄s cōstanti fide ludouico inseruisset. Leui momento adducti reges nūc hunc nūc illum tollunt deijciūtq;. Scitū ꝓpterea gallicum ꝓuerbium est principibus obsequi: hęreditarium non esse Et cū anthonio chabano blāchæ fortis arx in vasconia pertineret: cōmutatioue facta ludouicus gōnessam & gorneyū in āne materna simulq; creceyū in brya chabano donat. ¶ Sed diuersa longe sors petro de ambasia accidit Nam cum in suspicionem regi veniſſet: q̄ calabrum ducem itēq; eiusdem factionis cōscios colniſſet: caluū montē in iugo mōticuli ad ligerī extructum petro pertinentē solo æquari ludouicus iubet. Et gauuinus māniel rothomagensis prorętor nescio q̄obrem repente delatus capitur ductusq; ad pōtem arcisin medio ponte tabulato extructo capite dānatur. Cadauerę in ꝓfluentum deiecto: capite aūt trū cato lanceæ affixo & ad populi spectaculum expositō. Fuitq; Rothomagensi clero fortuna nocens. Nā ecclesie decanus aliquotq; eius colegę canonici proscripti sunt. His expletis sæuissime iudicijs Ludouicus aurelianū cōtendit. ibsq; legationē ad anglū regē iam diu a se destinatam expedit. Cuius hi primi fuere Rissilionus ecmes: lingonū ep̄s borbonius nothus: frāciæ admiraldus: Iohēs pōpancurtus & oliuerius regis. ¶ Eodē ꝓpe tpe Anthonius de castro nouo ludouico antea familiarissimus: tunc aūt suspectus: & iō a curia maxie alienus factus p̄ clariaci

UVA. BHSC. IyR_235

planicie mutato cõsueto amictu incedens: a chabano ca
pit/& ad ludouicũ cũ suis cõsortibus deducitur: quẽ nõ
pcul a magduno i vinculis rex asseruari iubet. ¶ De an
glis vero relatũ est eos expeditionẽ in frãcos parare: pro
pterea misso parisiũ conestabili edictũ pfert ludouicus:
quosq; nobiles frãcosq; sagittarios xviij.kal'.iunij ad bellũ
paratos esse: sed inducię legatorũ opa ad duos & vngin
ti menses cõstituę sũt. Quo tẽpore comes cœnomãnor
linguę occitanę administratiõe priuatus est: & in eius lo
cum borboniorum iohannes institutus. ¶ Atq; vt de re
cte curanda republica ludouicus spẽ aliquã de se daret:
sacerdotum pcerũq; magnũ numerũ parisiũ vocat: quo
rum illud prȩcipuũ fuit cõueniſſe Nam cõuentionis nul
lum cõmodũ ad rempublicã accessit. ¶ Leodijs per id
tẽpus philippus burgundionum dux bellũ intulit atq; ob
sessam dinãnum eius gentis munitissimũ oppidum expu
gnat: diruitq; actis in exiliũ incolis. Vidi ipse ex spolijs in
fortunati oppidi grandia volumina sex in Leuiticũ moy
si ab Origene edita nitidisq; ceracteribus sincere scripta
quę parisij venieruut. Grauis per eos dies ãni salutis. M.
cccc. sexagesimi sexti pestilentia parisios vexauit: in ciui
tate enim & vicinio territorio quadraginta milia assum
pta fuisse referũtur. Quo morbo arnoldus ludouici astro
nomus & medicinę artis complures pfessores interiere
Per eam tempestatem venere a philippo burgundo ad
ludouicum oratores. Quibus cum de re ppter quam ve
nerant cum non satis conueniſſet: rex bellum illis indixit.
Moxq; Loheacũ pisijs pfectum creat. Cãpaniam vero
castilliono loheaci fratri regendã cõmittit. Sãcti pauli co
mes factus vt pdiximus ex hoste conestabilis: normãnię
pficitur. His itaq; viris rẽ bene geri dũ bello ipediret spa
bat. Prius tñ q̃ ad destinatũ a se aduersus burgũdos bellũ
pficeret rothomagũ petit Quo varuicum comitem ex
anglia ad se accersitũ postq̃ adnauigare cognouit boillã
qndecim milibus passuũ rothomago distantẽ cõtẽdit. Vbi

Bellum. Leodiẽ. ſe.

UVA. BHSC. IyR_235

Varuicū a se p̄cipuo honore exceptū iubet rothomagum nauigio cōcedat. Ipse terrestri itinere ꝓfectus est. Dū ciuitatē varuicus ingredit miro cleri ciuiumq; apparatu & pō pa (qm̄ ita ludouicus imperauerat) ad diuę virginis ędem deducitur. Fuit ludouici cū varuico duodecim dierum familiaris & archanus cōgressus. Inde salute inuicem impartita varuicus in angliam reuertitur a Ludouico atq; iohāne borbonioꝝ duce p̄ciosis donis honestatus. Quē ludouici oratores admiraldus / Laudunēsis antistes / iohannes pōpamcurtus & oliuerius ruffus sūt comitati. Hi postq̄ in anglia mēses fere quattuor frustra exegissent: ad Ludouicum tubis venatorijs corneis & lagenis tm̄ cotiaceis (quarum studiosi maxime angli sunt) a hērico rege donati remearūt. ¶ Per eos dies philippus burgūdoꝝ dux brugis morit. Quē sui diuionē perductū apud cartusiēses digno se mausoleo cōdidērūt mense iunio / anno xp̄ianę salutis. M.cccclxvij. Ad ludouicus cui⁹ p̄cipua cura erat magnis armatorū viribus se regnūq; protegere parisios armari iubet: siue quia nosse volebat qd viriū ciuitas haberet: siue q̄ eius rei fama terreri hostē speraret: dū audisset ex vrbe regia tot hoim milia educi posse Itaq; cū ad idus septembres Vt imperatū erat sub singulis magistratuū atq; ministerioꝝ signis p diui antonij portā ciuitate spectante ludouico egressi essēt: septuagita milia fuisse relatū est. ¶ Leodij per id tp̄s aduersus ludouicū borboniū pōtificem suū bello decertant: q̄ apud Huyū obsident. Q d oppidū dū ferocissime oppugnant pontifex clam dilapsus est. Cuius neptē qa carolus burgūdus vxorē habebat miro in leodios cōcepto odio copias cōtrahit: mittitq; p insigniora suę ditionis loca bellū leodijs indicere. Qui autem id negocij exequebantur: vna manu exertum gladium: altera facem ardentē gerebant. Hac re significantes leodiorum gētem igne ferroq; perdendam a carolo fore. Fuisse aūt constat leodios francis iam diu coniunctissimos: eorumq; amicitiam semper secutos: quamobrem Ludouicus suppetias

Legati in āgliā.

Parisiorū armatorū nu merus.

Leodiēses.

UVA. BHSC. IyR_235

Ludouicus copias ad leodienses mittit.

illis ferre cõstituit. simul ne ex eorũ ruina: gloria burgũdo & vires accederent: mittuntur eius rei gratia quadringenti equites cũ sex sagittariorum francorũ milibus: quorum ductores creantur chabanus donnimartini comes. Salazardus robertus cõnybanus scotus: & Stephanus vignolus. ¶ Fama ante hos dies ferebat: ludouicũ pio põtifici romano ꝓmisisse se pragmaticam sanctionem de qua in caroli septimi gestis diximus deleturũ si aliqñ ad regnũ sine cõtrouersia pueniret. Eius ꝓmissi pius pontifex nõ oblitus cũ eandẽ pragmaticã maxime execraret eãq; hęresim appellaret: Legatũ iohannẽ diui bñdicti monachũ attrebatensiũ cardinalẽ ad Ludouicũ mittit qui regem se ꝓmisso soluere hortaret. Cui audiẽs ludouicus legato litteras ad parlamẽteũ senatũ dat: de ipsa pragmatica abrogãda. Erat in ipso senatu iohẽs romanus regius ꝓcurator Hic (iohãne ballua ad curiã ludouici atq; legati nomine cũ litteris veniẽte petẽteq; senatũ vt ea suo decreto roboraret) ego iquit iudices hãc cõmodissime legis abolitionẽ non approbo: & quatenus ad meũ officiũ attinet iohãnis balluę petitionẽ impedio. Ea re incandescens ballua (erat enim ingenio versipelli & doloso nimis) Iohanni romano multa est cõminatus. Cui repugnare etiã schola parisiensis nõ formidauit: ecclesie cõsiliũ appellans. Igitur ballua ad Ludouicum re infecta reuersus: legationẽ cũ altero q̃ a pio legatus venerat ad Carolũ burgũdũ (rege imperante) suscepit. adiunctis sibi iohanne driesco & aliquot viris iurecõsultis. His mãdatũ est res inter leodios atq; Carolũ cõponere. Eodem tẽpore in amne sequana extinctus est siluester cognomento monachus patria antissiodorensis ad ludouicũ delatus q̃ aduersus eum conspirasset. ¶ Sub his quoq; diebus agente apud iohannem dauuetum Ludouico dum multa iam nocte domo prodiret: ignita stella in ęthere supra ędes emicuit q̃ regem ad Tornellas vsq; vbi parisij diuersabat secuta est: necvltra comparuit. ¶ Inter hæc nunciatur ludouico magnam britonum turbam

UVA. BHSC. IyR_235

cadomum erupisse:arcemq; cepisse:atq; inde mouentes baiocas occupasse. Adeo nāq; erat illis diebus inconstās francoꝝ principū in regem fides:vt nunc pax mox bellū esset:cogitāte semp ludouico principū factiones dissipare atq; vlcisci. Cuius inceptationibus & motātibus se indies studijs principes noua remedia iuscitabāt. Ob eam rē Ioheacū Ludouicus cū equitibus cētū: & ad numerū ptinētibus sagittarijs mittit:qui britonū cœptis obsisteret ¶ Iohēs aūt alēconius quē ob cōiurationē a se cū anglis factā a carolo septimo in vindocinensi conuētu cōdēnatū mēorauimus a Ludouico postea custodia exemptus: cū britonibus sentiebat:eratq; ptiū caroli biturigū ducis: cui arces atq; suę ditionis oppida tradere ꝓmiserat. Deꝓhēsus ꝓterea est anthonius de nouo castro Ludouico q̄ maxime familiaris:quē ꝓditionis accusatū i arce hussonis apud aruernos distineri arctissime iubet. ¶ Cōuersus inde ad rēpublicā Ludouicus cōscius sibi quantum odij atq; inimicitiaꝝ ob plurimos a se vt voluerat magistratu officioq; destitutos cōtraxisset:legē tulit magistratus perpetuos fore: neq; amoueri inde eos posse qui ea gererēt:nisi morte interueniēte:vel cōmutatione aut dimissione facta:aut culpa forte gestoris alijs officia mādarent. Si aduersus legem pręcū importunitate fecisset do nationē inanē fore. Lege lata:normāniā petit: iussit militū pręfectis copias oēs cogere & se ꝓtenus sequi. ¶ Dū vernone agit ludouicus conestabilis sancti pauli comes a carolo burgūdo ad eum venit. Qui multa de burgūdo atq; leodioꝝ gēte memorans: sex tandem mensium inducias burgūdo impetrat. Leodijs posthabitis: tametsi copias & exercitum cōtra carolum sistissent ludouici auxilium ꝓstolātes. Inducijs impetrātis conestabilis ad burgundū regressus est. Rediere itē ꝓid tps ad regem iohēs ballua & reliqui cū eo qui in legatione erāt. Iā enim paulo supra fuerat ballua ad cardinalatum romanæ sedis ludouici sedulo interuentu:non sine multorum admiratio

UVA. BHSC. IyR_235

ne euectus. De legatione & quid i ea factū sit ex ipsis inducijs intelligi põt. leodios videlicet falsis suggestionibus a ludouico esse desertos: & burgũdo pmissum miserã gentẽ bello psequi. Quę cũ auxilio se destitutam intelligit: nõ aliter cũ burgundo pacisciť: q̃ ingentẽ illi pecuniã psoluisset: muros; & turres suæ ciuitatis parte aliqua diruisset. ¶ Eadem tẽpestate ballua cardinalis a Ludouico missus parisios in agrũ qui clericorum iuxta sancti germani monasterium appellať: ꝓgredi armatos iubet quorum nũer⁹ & armor⁹ modum recenseret: Ludouicoq; referret. Recẽ fuit ipse veste línea ornatus & mula vectus: indignũ sane sacerdoti atq; põtifici munus: quãobrem chabanus dõni martini comes in cardinalẽ cauillatus est. Cũ enī apud ludouicum chabanus p id tps ageret: indignatus sacerdotẽ ad militare negociũ deputari. Tu inquit ꝓuidẽtissime rex baluam cardinalẽ eundemq; ebroicensem epm parisium milites vrbanos recẽsere mittis. te oro mihi indulge ebroicas ꝓficisci: vbi de sacerdotibus sacrãdis scrutiniũ faciam. Tam enim hæc mihi cura: q̃ epo militũ recognitio conuenit. Chabani verba cũ risu excepta sunt. ¶ Dũ hęc geruntur britones ingentibus copijs normãniã ingressi cõstantiam vsq; puadunt. Quę cã ludouico fuit eos milites teucandi quos ab exercitu & militari sacramento demiserat. Itaq; adeo numerosum exercitũ cõtraxit: ad cœno: mãnos aduersus britones ꝓfectus: cẽtũ armator⁹ milia hr̃e dicerętur: præter eos qui impedimẽtis machinisq; p̃fecti erãt. Id ita esse cũ britones accepissent: ludouicũ a cõgressu & prælio remorari instituũt. Itaq; de inducijs regẽ p nũcios conueniunt. De quibus cum diu prolixeq; tractatur: dies plurimi p̃teriere: per quos & frãcus hostisq; cœnomanno rum atq; alẽconiorum agros vexabant: illi quasi hospites familiarius hi tanq̃ prędones hostiliter rapiebãt. ¶ Catolus autem burgundus dum hec a ludouico in fratrem britonesq; geruntur: Leodiensi bello expeditus omnes suas copias ad sanctum quintinum cogit: eo consilio) vt dice-

Ingens exercitus.

UVA. BHSC. IyR_235

bat)vt carolo bituricēsi britonibusq; suppetiaret: pſertim aduersus eoꝝ inimicos: Ludouici nomen callide non ex primēs: ne in dñm suū regē arma sumere videretur. At ludouicus q̄q̄ multis copijs potēs britones adoriri potuisset timide tñ agēs ne vel miles parum fideliter pugnaret: vel fortunę iniqtate aliqua portione militum ipse minueret: militem quatenus potuit a cōgressu ꝓhibebat studebat q; maxime aliquā sibi occasionem vel conuentionis vel pacis non indecorā offerri: atq; hoc pacto sperabat aliqñ tps fore cum dissociatos hostes vlcisceret: quibus cū vna pugnātibus non temere audebat pugnam cōmittere. Igit ad carolū fratrem mittit apl'icū legatum cuius supra fecimus mētionē: q p hos dies cœnomaniæ agebat. Chabanumq; atq; driescū illi adiūgit qui cōcordię viā inueniat. Audiuit carolus legatos verū ad pacem nihil cōmodius esse respondit: q̄ publicū regni cōuentum vbi tanta aioꝝ & belli discidia cōponi oporteret. Quod postq̄ p nūcios legati ludouico rertulerūt: ipse in dilatiōe spem reponens cōsiliū apud turonos ad kalēdas apriles anni xp̄ianę gratiæ. M.cccc.lxvij. indixit. cōuentionis de finito tpe affuere ex toto regno principes: rex imprimis sicilię renatus: iohēs borbonius: persicus comes: alēconij ducis filius: multa quoq; ꝓcerum pōtificumq; atq; abbatum frequentia. Misere ꝑterea insigniores pp'li suos oratores. Qui p̄sidē ludouico cōsidentes tandem rogatis sententijs: dixerunt normānię ducatū ea lege francorum regno pertinere: vt illum in alterū transferre rex ipe non posset. Verum quo ad Carolum ꝓ paternę hereditatis portione attinebat ludouicus duodecim librarꝝ turonēsiū milia fratri designaret: decreta illi aliqua terræ regione cum comitatus vel ducatus appellatione insigni. Adderet ꝑterea ānuam viuēti. Carolo sexaginta milium librarū ex regio censu pensionem. Britonum vero dux qui Carolū ad se deduxerat & complura in normannis loca occupabat: ea libera dimitteret. Id si recuset: & cū anglis societatem habeat: Ludo-

Ludouici metus

Cōuentus turonis.

M

UVA. BHSC. IyR_235

uicũ cõpellere armis ducem ad ſatiſfactionem debere: eí q; ablata repetẽti opem a ꝓceribus cõferẽdã eſſe. Quod autem de male adminiſtrata republica & iuſticiæ erratis pleriq; omnes quęrebantur: deligerẽtur aliquot clatiores hoies qui male habentibus ſe rebus cõſulerẽt. Inter quos adeſſe deceret Carolum burgũdum: tum ꝓpter regiæ cognationis attinẽtiam: tum q; francorum primas pariũ haberetur. ¶ His hoc pacto per cõſilium definitis: cõtio dimiſſa eſt. Factus eſt paucis poſt diebus xpi aſcenſiõis die per turoniam terręmotus. Cũq; inde Ludouicus pariſios reuiſiſſet: publico ædicto iubet omnes qui armis aſſueuiſſent ad ſe quarto nonas iulias cõueniant. ¶ Interim bonienſem cardinalem romanũ. & ſcti pauli comitem ad Carolũ burgũdum oratores legat: qui pacis cõuẽtiõesbonis cõditionibus quoad per eos fieri poſſet tractarẽt. Cõ

Anthoniusmel duneñ. capite punitur.

pias nihilominus in normãniam aduerſus britones duce admiraldo mittit: qui ꝓſperat fortuna vſus Baiocẽſes fugatis britonibus recepit. ¶ Eadem tẽpeſtate cũ multi delati maieſtatis capitis ſupplicium luiſſent ãthoniſ meldueñ. qui arctiſſima familiaritate ludouico inſeruiẽs pluri mũ de eo ꝓ varios a ſe diuerſo tẽpore geſtos magiſtratus officioſe meritus eſſe putabatur: poſt diuturnũ carcerem andellium perductus in medio rerũvenalium foro capite punitus eſt. ¶ Inter has tot inteſtini belli tempeſtates prĩcipũq; ſimultates qbus alter alterũ fallere aſtu & dolis ſtudebat multas vltro citroq; cõuentiões legationeſq; geſtas fuiſſe ſcio: quę cum inanes exitus habuerint a me ſcriptæ non ſunt. Quid enim ad rem attinet q; carolus Ludouici frater & frãciſcus britonum dux cõuenta quę turoni edicta fuiſſent grata illis eſſe ſignificauerũt & ciuitates ſe reſtituturos quas apud normãnos occupabant: ſi quas Ludouicus in britannia ceperat dimitteret: quę omnia irrita ceciderunt Nam & ſi magnis ſtipati copijs in mutuo conſpectu frequenter principes cõſtitiſſent: motus tamen oĩs & armorũ oſtẽtatio vel iducijs vel vanis colloquijs ad tps

UVA. BHSC. IyR_235

quiescebat. Itaq; astu & fallacijs nõ virtute aut gloria militari res gerebañ. Id ante oĩa curantibus principibus nẽ a Ludouico circũuenirent: ingenium scilicet eius potentiamq; metuentes. quãobrem vix relinquebaĩ per franciã locus: qui grassatoribus non labefactaret. Fugiens enĩ ex hussonij (quę arx in aruernis munitissima est) custodia anthonius de nouocastro cum philippo sabaudo & pouceto tipario alijsq; ludouico infensis cõiunctus nonas turbationes excitatur. Qua re cognita parisiẽsis agri nobilitatẽ oẽm ad Gonneſſam armis instructam repente ludouicus vocat: quasi parẽ illi esse tot milia armatorũ iam diu contracta habere: quibus etiam maxime cupientibus non faciebat cum hoste cõgrediendi ptãtem. ¶ Inter hęc cũ põtisaram ꝓficisci rex constituisset audito qꝺ Burgundus peronę castra metaret: ex nouiomo peronam paucis comitatus se cõtulit: Cardinalis enim ballua' & borbonius tãtũ (pręter aulicos aliquot) sequebãtur. Ausus tamẽ est ludouicus ad hostẽ ire: seq; illi familiarius (pręter oĩm opinionem) credere. Ibi inter eos medici momenti pax cõuenit: iurãte burgũdo: ludouici partes se non secus ac subditum decet tutaturũ. Proinde burgũdo rex confirmat quæcũq; in cõuentiõe attrebateñ. patris sui tempore definita extiterant: de quibus in caroli septimi vita scriptum a nobis est. Eius recõciliationis gratia supplicatiões parisij decretæ & ignes per ciuitatis cõpita velut in communi gaudio facti vulgatum est burgundum diu cogitasse de rege capiẽdo & inde in brabãtiam abducendo. Sed ab anthonio fratre eius notho dissuasũ abstinuisse. ¶ Per eos dies quia leodiensium antistes nullum adhuc diuinæ eucharistiæ sacramentum sacris altaribus immolasset: leodiensis populus in eum insurgens sacrum ministerium pontificẽ facere cõpulit. Cuius seditionis motus (epo recõciliato) cũ sedatus esse putaretur: Carolus burgundorũ dux namurcũ cũ iusto exercitu mouens de leodijs vltionem sumere vehementer optabat. Ad quem ludouicus tanq̃ eiusdem

Fallax burgundus.

Leodiẽses.

Regia leuitas

UVA. BHSC. IyR_235

expeditionis ſociusvltro venit. Ea quoq; leodius p̃ſul pla candi burgũdi cã acceſſit: nec ꝓficit iurãte burgũdo non prius ciuitati parcere: qua ciues & vrbem ſubegiſſet. Eni uero põtificem apd ſe ne ad ſuos rediret cõtinuit. Re cognita leodij de rebus ſuis deſperantes: egreſſi ciuitate ho ſtem adoriuntur captos ſine miſeratione mactantes. vbi tamen obſidione ſe anguſtari cõſiderant: ad primam op pugnationẽ primores ciuitatis vtcũq; potuerũt elapſi au fugerunt: relictis in ciuitate mulieribus & icõpoſita plebe religioſis quoq; atq; infantibus. Ergo irrumpentibus fero citer burgũdis ludouicus primum deinde burgundus ci uitatem intrat. Fitq; mox paſſim occiſio & ſtrages: virgi nibus vis & religioſis mors infertur neq; indulgentia vlla militum in pueros fuit: quin ſtupratas a ſe virgines crude lis ſatelles iugulauit. Sacerdotes eadem hora rem diuinã in templis faciẽtes gladijs petiere. Nec ſatiatus eſt inhu manus hoſtis tã multa cęde. p̃das ex oi ciuitate & ex tem plis ſacrilegia fecit: icẽſa poſteavrbe & muris dirutis quo rũ ruinis foſſas ęquauit. ãno ſalutis Milleſimo quadringẽ teſimo ſexageſimooctauo. iij. kalẽdas nouẽbres ¶ Vete ribus frãcoꝝ amicis ad hũc modũ peſſundatis: Ludoui cus ſiluanectũ reuerſus eſt. Quo vocatis ad ſe plamenti iuducibus & q̃ fiſci atq; erarij rõnibus p̃erãt: p Balluã car dinalem ea patefacit quæ inter illũ & Carolũ burgũdum de cõcordia & pace cõuenerãt. Iubetq; grauibus pœnis adiectis: ea oia cõi decreto rata atq; comprobata haberi Nec iuſſioni defuit auctoritas. p cõpita ſiqdem regiæ vr bis cũcta hæc publicus p̃co nũciauit: & veniẽtibus paulo poſt ad ſenatũ parlamẽteũ burgũdi ducis oratoribus: di plomata & ſyngraphi de hmõi pactis dati ſunt. Q d̃ vero ſequit an ſcribere aliqñ dubitaui facinus ꝓfecto ſua noui tate indignũ rege. Picas & graculos q̃ i caueis humanas voces vel ſibilate vel imitari edocti apud piſios ad volu ptatẽ domeſticę alebant: moxq; ceruos & grues capi oẽs & ambaſiam duci Ludouicus ipat. ¶ Reuerſo turonũ lu

Leodiẽſiũ cala mitas.

UVA. BHSC. IyR_235

douico ballua cardinalis(qui plus ceteris aulicis apud re
gē astu atq; auctoritate valebat)dissidētē a ludouico frem
ad beniuolentiā reuocat:atq; ita agit vt post habitis quæ
cōsiliū turonēse de capiēda pīna hæreditate definiuerat:
ludouicus aquitaniā carolo fratri relinquęret. Qua rece-
pta contentus carolus bello abstinuit. ¶Sed ballua qui
apud pictauos humili loco natus paruo incremento sed
ingenio versuto in ludouici familiam venerat: magnisq;
& excellentibus beneficijs primum:deinde episcopatu
mox cardinea dignitate autore ludouico fuerat honora-
tus:quo ipē aīo eēt tandē apparuit. Autor eī fuit vt pero-
nā ad burgūdū & postea namurcū aduersus lediosLudo
uicus accederet:At vbi fratrū mutuā charitatē supra quā
senserat firmam esse ītellexit paci iuidēs lras familiari cui
dā suo ad burgūdioum ducē dat:quæ interceptę ad regē
delatę sunt.His lris Ballua ducem admonebat sibi maxi
me caueret.Cōcordiam quæ inter fratres ītercessisset ad
eius perniciem-factā eē:eos expeditionem in eum tantisp
differre donec aquitanię datam sibi,puinciam carolus p
lustrasset:remq; oēm domesticā & exercitum ordinasset.
Opus ,pterea illi esse maioribus q̄ vllo tpe copijs & regē
accerrime bello ifestare.Balluę cognita perfidia rex ,pdi-
torē cōphendi & ad mōbasonem custodiendū duci mā-
dat:sub tutela Iohis torcei normāni fidissimi imprimis au
rati equitis a quo ędificatū ē ābleuillę castellum ī agro ro
thomagēsi cū canonicor collegio:opus memoria dignū
¶Interim rex nyortum atq; rupellā petit:vbi dum regio
nem lustrat fratrem offendit.Qui paulopost Turonū,pfe
ctus in regis verba more aqtanor ducū iurat ¶Et quia
Armygniaci regijs iussis repugnarēt:p fectos militum ad-
miraldum & chabanum cum copijs mittit qui illos pare-
re cōpellāt.Qui nulla cęde facta regionē oēm receperūt.
¶Dum hęc geruntur ludouicusbeniuolētiam in britonū
ducem cōceptā patefacere meditatus diui michaelis re-
giū insigne aureū:& torquem p illustres nuncios duci le-

Balluæ cardinalis iniquitas.

UVA. BHSC. IyR_235

Dux Britonū regis ordinē recusat.

gat. Quod oblatū dux recusauit. q̄ p superiores dies (vt fama erat) vellus aureū burgūdi ordinis susceperat: amicus videlicet burgūdionis & ei arctissime confœderatus. Ea re maxime indignatus rex britonibus bellum indicit simulq; exercitum in britones ire iubet. dato britoni decē dierum spacio: intra quod suum in regē animū siue ad pacē siue ad bellū reuelaret. ¶ Per id tp̄s edouardus subacto hērico rege cum regnum angliæ vendicasset: compositis inter principes discordijs oim sīa bellum in francos suscipitur. Quod postq̄ ludouico innotuit nouas copias ad priores adiungit. Compulsus arma capere quibusq; sine discrimine qui feudo aliquo potirentur. Quæ iussio neq; clerū neq; quo suis priuilegiatos habuit exemptos. Et qđ metu maxime perculit regē: nūciatū quoq; est burgundū ducē gādaui visum esse regis angli iarteriam (Id enī ē aureū cingulū. principis peculiare insigne) cruri suo alligatā & ī pectore crucē rubrā anglor̄ instar gestare. Quo vno firmatā inter edouardū burgundūq; amicitiam significabatur. Et vt inter tot curas fortuna ludouico paululū blā diret ludouicus villarus moriens ludouicum vniuersalē sibi heredem instituit. Cuius hereditatem per se rex adijt possedit q; opulētā & locupletē. ¶ Interī varuicus comes: & clarētiæ dux vna cū eorū vxoribus edouardum fugiētes octoginta nauibus vecti hōfleū ad nauigarūt: quos in cōtinentem expositos admiraldus liberalissime excepit. Cuius rei certior factus burgūdus ad senatū plamenteū lras dat: varuicū hostē eius a ludouico acceptū esse p̄ter pacis leges: de qbus iter regē & se cōuenerat: p̄res idcirco eosdēq; iudices hortari: ludouico suasum faciāt opem nullā varuico suggerat. Si secus acciderit: persecuturum se hostē eumq; vel e medio frācorū regno abducturū. Hācverborū ducis arrogantiā senatus non multi pendit. Et ipse varuicus nihil inde territus: multis apud normannos diebus mansit. Atq; ad ludouicum ambasiā se cōferēs familiari cōfabulatione de suo aduētu cū eo tractauit. Affuit

UVA. BHSC. IyR_235

quoq; anglorũ regina renati ſicilienſis filia cum eius filio edouardo galliarũ principe quẽ poſtea edouardus qui regnum angliæ henrico ſexto pulſo vendicauit occidit. Instruit igitur aduerſus illos non modicã burgundus claſſẽ quã ad littus normanni occeani varuico inſidiari iubet. Simulq; mercatores francos qui negociandi cã in nũdinis erant cõprẽhendit: cãm hinc ſumens q varuicus dũ ab anglia perfugit: burgunde ditionis negociatores captos abduxiſſet. ¶ Illis diebus fere pridie kalendas auguſti. Carlota ludouici regis vxor. Carolum filium ãbaſiæ enixa eſt pri ſucceſſorem. Cui cõmuni gaudio aliud mox acceſſit. ¶ Britonũ princeps. Franciſcus ludouico recõciliatus eſt. Interuenientibus maxime renato ſicilienſi. Carolo ludouici fratre & Iohanne borbonio. Nec cunctatus eſt frãciſcus ad Carolum burgundũ nuncios mittere: qui coniurate aduerſus regem ſocietatis ſyngrapha illi referrent. Fuit burgundo ingratiſſima res. Eam ob rẽ magno nixu ſtudet varuico viam ad anglos intercludere. Ad rex tanq̃ voto ſanctũ Michaelem viſere teneretur normãniã petit Abſolutuſq; voto per Abrincas Honfleũ veniens ingentis magnitudinis naues inſtruit In quas cõ ſcendentes angli principes ad ſuos ſe retulerũt: nec a burgunda claſſe (quę per longã morã cõmeatu deficiebatur vllo ſunt dãno affecti. ¶ Igitur angliam ingreſſus. Varuicus poſt paruo tẽpore q̃ ſua erant recepit: venere magno fauore ad eũ ſupra quinquagĩta milia armatorum. Quibus auxiliaribus p angliam agens. Edouardum hoſtẽ im primis queritabat. Sed ille omniũ fere auxilio deſtitutus ad burgundũ q eius ſororẽi exorẽ habebat ꝓfugit. Varuicus autem conciliatis regni proceribus Henricum quem edouardus captum tenuerat in regnum reſtituit. Ipſe vero regni atq; Henrici moderator fuit inſtitutus. ¶ Hęc a varuico proſpere geſta eſſe cum anglię regina accepit pariſium ex. Ludouici ſententia proficiſcitur: traiectura inde in angliam ad virum ſuum. Henricum regem

Claſſis burgundorum.

Britonũ dux ludouico reconſiliatur.

UVA. BHSC. IyR_235

Quo cū appuliſſet: magni aī mulier cupiens viri regis ad miniſtrationē gerere: diſcordes inter ſe ꝓceres anglos ſecit. ¶ Per id tēpus ſancti Quītini viromādoꝝ oppidum arturus de lōga valle oppidanis aſſentiētibus cepit. Quo paucis poſt diebus coneſtabilis ludouici nomie cū equitibus ducentis ſe recepit. Rex vero p̄miſſis ſiluanectum copijs piſium veniens expeditionē in burgundū duxit, bonā ſpē capiens: eas vrbes recuperandi q̄ ad ſōmā caro lus occupabat. Nec ſua expectatione fruſtratus eſt. Ambiani ſiquidā roya quoq; & Mondideriū in ludouici poteſtatē venerunt q̄ omnia firmiſſimis munitionibus ꝓtenus circūambire vbi opus erat mandat. Miniſtrauerunt ad id opus pariſij magnū foſſorū & ligneorū fabroꝝ numerū. Sed tā ingentis impēſæ rōnem minime principes habent. pœnitet enim eos cōfeſtim lōgæ militię: ita vt ꝓ poſita parū melioris fortunę cōditione: rē a ſe bñ geſtam putant ſi inducias hoſti dent. Eniuero burgundus caſtra in artheſio iter ambianos bapāmaſq; fecerat: vbi fere ob ſeſſus & rebus ad bellū longe neceſſarijs inops vinci puo negocio poſſe videbatur. Multis enim quotidianis leuibus p̄lijs burgundi a cohortibus francis tētati: ſtequenti dāno afficiebantur. Superuenere nihilominus inſperate multorum dieꝝ inducię/q̄q̄ in burgundia dalphinus comes egregie aduerſus hoſtē pugnaſſet: interēptis captiſq; plurimis. In auctores iduciarum dicta ſcriptaq; ſunt dicteria & libelli famoſi: eaq; publicis tēplorum foribus cre bro appoſita: egre ferentibus quibuſq; optimis nihil recte agi dū occaſio ſe ſponte ludouico pręſētaret. His vt dixīmus apud francos ſe habētibus magnis apud āglos turbationibus Henricus vexabatur. Inter quas Edouardus burgundi ducis auxiliſ irrumpēs: poſt multas vario euentu cōflictationes edouardo tādē victoria ceſſit: hēnico capto: eiuſq; filio vualiæ principe cum comite vuatui co interēpto. Ea re cognita ludouicus picardia relicta turonos repetit. ¶ Interī pedemōtanus princeps qui ludo

Oppidū ſācti qntinire cipitur.

Induciæ dānoſe.

UVA. BHSC. IyR_235

uicū comitabatur:& comes deu vita defuncti ſunt.Nam cū multi ꝓfluuio aluꝰ per galliam laborarent eodem mor bo non pauci periere. ¶ Cepit per id tēpus indignatio carolum equitaniæ ducem:deq; rege fratre male ſuſpica tus eſt cuius indignationis cauſas ipſe non noui. Army gniacum tñ comitem(cuius terras ludouicus vendicaue rat)patria extorrē reuocat:eiq; inuito ludouico partē re ſtituit rerum ablatarꝝ:atq; ita cōueniente ad carolum cū armygniaco fuxēſi comite copię cōtrahuntur non aliter q̄ ſi bellum aduerſus regem pararent. Mittuntur eam ob rem a ludouico in aquitanos copiæ cum machinis & frā cis aliquot ſagittariſ qui cœptis aduerſariorū obſiſtant. Fama per hos dies falſo vulgata eſt: carolum aquitanū burdegale mortem obijſſe. Introducta quoq; eſt autore ludouico cōſuetudo cāpanam hora meridiana(vt in no ctis crepuſculo ſolet)pulſandi quo tēporē populus vno popōlite humi deflexo angelicam diuæ mariæ ſalutatio nem obtinēdæ publicæ pacis gratia:religioſe exhiberet. Qui mos hactenus diligenter a pleriſq; ſeruatur. Erat ſi quidem ludouicus a pietate non alienus q̄tum ex rebus a ſe geſtis liq̄t. Fuit agnes q̄ bella nuncupata eſt ludouici patri pellex. Ea in diuæ mariæ tēplo quod in caſtello lo ciarum eſt ſepeliri voluit.Datoq; ſacerdotibus annuo ꝑ uentu/in medio tēpli choro ſepulchrum ſibi extrui impe trauit.Ad eum locū aliqñ diuertēs ludouicus: ſciſcitatus cuius hoc eſſet monumētū. Eſt iquit vnus ex clero agne tis illius quā ꝓpter formæ decorem bellā vulgus appella bat.Sed quia nobis impedimento eſt ſepulchrum(velle mus cū tua venia alio aliquo ſacello repōere. Non æquū inquit rex poſtulatis:q̄q̄ enim illa dum vixit mihi ſit mul tum aduerſata:mulieris tñ buſtum cōtra leges nō viola bo Sed nec vos arbitror illius cadauer ſine largo eius mu nere hic collocaſſe. Seruate bñfactrici q̄d viuenti ꝓmi ſiſtis.Nec vobis fas eſto hinc mouere ſepultā.Vt autē illi us cā obnoxiores deum orare ſitis:accipite domo ſex mi

Belli ſuſpicio in aquitania.

Aue maria.

Ludouicii agnetē pietas

UVA. BHSC. IyR_235

lia librarū. Et hęc dicens nūmos iussit sacerdotibus tradi quos in perpetuos tēpli redditus ipenderent. Porro indu ciæ q̄ cū burgundo positę erāt ad paucos dies ꝓducte sūt

Nicolaus dux lothari giæ ad burgundum p fugit.

Interim nicholaus calabrię dux renati sicilienſis nepos cui ludouici filia desponsata erat: deserto socero ad burgū dum declinauit: spe ductus sibi in matrimonio assumendi filiam quā burgundus vnicam habebat. Sed a patre (sicut aliį quidā principes) illusus est. Nā harum nuptiarū expectatione cū plerosq; in amicitia pater cōtineret oēs tandē fefellit. Inter quos Fœdericus impator fuit Nam cū post subiugatū . Geldrensem ducatū burgundus treueri quo eum imperator vocabat accessisset. Post multa secretiora consilia burgundus vicariū se imperatoris institui postulauit: pollicitus reducere quantis viribus posset ad imperatoris manus q̄ ab aliįs ablata tenebantur . His quoq; plerisq; addebant burgundū affectasse vt a federico coronaretur i regē qua dignitate esset ludouico ęq̄lis q̄ vt iacebat nō erat opibus & ptāte inferior. Id cū ipator cōcessurus esse videretur burgundi filiā filio suo maximiliano vxorē dari petit: & mox nuptias celebrari id se facturū burgūdus nisi impetrato vicariatu negat. Igitur cū ipator diu petita differt clā vrbe digressus: se in germaniā relicto burgundo cōtulit. Nam illud constat vtrūq; principē de glīa certasse: ita vt burgundo fœdericus inuideret. Carolus vero ipatorē cōtenneret. Illud ꝓpterea verū est qđ vulgo a frācis dici solet Duos crassitudine ęquales vno vase cōphēdi nō posse. ¶ Eisdē diebus diuę mariæ tēplū qđ apud clerū in aurelianēsi agro magnis ipēsis ludouicus extruxerat cōflagrauit: igne negligenter asseruato: quā ad liquandū plūbum tecti artifex in quotidiano vsu habebat. Quo die rex caroli fratris morte nuncium accepit Obierat enim apud burdegalam veneno a nescio quo abbate non inscio vt creditum est rege appetitus . Quāobrem accepta aquitania ludouicus petrū de bellojoco dūm regioni pfecit. ¶ Per induciatū tps bur-

UVA. BHSC. IyR_235

gũdionũ dux collecto in agro attrebateñ. grandi exercitu antoniũ fratrẽ ſuũ nothum cũ parte copiarꝝ neellã mittit. Quã a loci p̃fecto & ſagittarijs francis quingẽtis acrime defenſam: fruſtra iterum atq; iterꝝ antonius oppugnauit. At petitus picardus (id enim p̃fecto nomen erat) Conſilio cũ loci dña capto: ad antoniũ cum ipſa dña cõponendę rei deſiderio ꝓfectus eſt. Pactũ extitit: relictis eqs atq; armis exituros oppido milites: vitæ incolumitate conceſſa. Hoc accepto rñſo (ſagittarijſq; relato: dũ milites armis ſe nudat: ecce ab oppidanis clam in oppidum admiſſus hoſtis: ex armatos ſagittarios trucidat: eos vero qui in tẽplum ſalutis cauſa cõfugerant qui plurimi erant omnes ad vnũ burgundus ſatelles mactauit. Eo cũ dux equo inſidens aduenieſſet: templũ ingreſſus vt cędẽ cruoremq; humanum conſpexit. Iam inquit noui q̃ cruentos habeo carnifices. Neq; mitius petito p̃fecto pepcit: qui i vincula cum aliquot inſignioribus armatis cõiectus tenebatur. Hominẽ eni (cui ab antonio fides data erat) furca ſuſpendere iubet. Atq; oppidum mox incenſũ dirutũq; reliquit. Protenus quoq; royam contendens eam circunuallat multo milite atq; machinis egregie munitã. Nam pręter quadrintos ſupra mille ſagittarios erant in ea p̃ſidio ducenti delecti equites cum eorꝝ p̃fectis petro auberto Mignone. Loyſeto balagnio / dño de mouy: & dño rupempreo auratis equitibus. Et hi quidem nulla oppugnatione expectata deditionẽ ea lege facerere: ſi ſaluos inde abire liceret. Relictis igitur p ignauiã armis atq; ipedimẽtis: vecordes hoſtes vno bachillo cõtẽti nõ ſine ppetua ignominia p medios hoſtes irrũpi roya diſceſſerunt. Roya vt diximus capta burgũdus magna aio voluẽs cũ ſibi ad ludouico magnã vim patã eẽ exiſtimaret belloua cos picardis poſt ãbianẽſes ad occidentẽ ꝓxios petit ratus ciuitatẽ vbi nullũ p̃ſidiũ erat prima opugnatione ſub iugare. Sed plurima arrogãtem multa deficiũt. Bellouaci tametſi inſperato hoſtis aduentu nullius p̃tanei mali

Neelã capitur.

Burgundi crudelitas.

Belloua cum.

UVA. BHSC. IyR_235

periculo admoniti essent: venientem tñ burgundum magno aio a muro prohibent. In ea oppugnatione egregia virtus puelle cuiusdã apparuit: quę a burgundo milite dũ in murum scãdit vexillum extorsit. Donec guillermus de valle normãnni seneschalli vicarius: cũ ducentis equitibus auxilio accessit: qui ciuitatem ingressus ad muros se ꝑtenus cõfert. vbi hostis incredibili pertinacia depugnabat. Venere nõ multo post crussolus: ioachinus roaldus guerinus grõnus: atq; troceyus trecentorũ equitũ: cum adiunctis sagittarijs ductores. Quibus cõmeatũ affatim parisij subministrauerunt: missis ꝑmultis fessoribus qui fossis atq; aggeribus ciuitatẽ cõmunirent. Eniuero sic opus erat nam subactis bellouacis libera in normãnos burgundo patebat via. Fuit enim eius rei tantus timor: vt in ipsa parisiorum vrbe regia magnope curatũ sit vrbis fossas purgare: muros instaurare: cathenas per cõpita repente (autore ꝑsertim dyonisio hynselino) recensere colubrinas insuper atq; serpentinas conflare atq; fabricare. ¶ Per id tẽpus antissiodorenses qui supra paucos dies admoniti ludouico parere spreuerant (burgundorũq; ꝑsidiũ oppidum admiserant: eruptione facta dum frumentatũ eunt quidã ex cãpania equites illis occurrunt: centũ sexaginta ex grassatoribus pimentes: octoginta ĩ captiuitatẽ adductis. Perseuerante in obsidione apud bellouacos burgũdo: dura ĩ castris eius ãnonę caritas fuit. festinãs igit̃ priusq̃ fame miles vrgeret̃: aio firmat acerrimo cõgressu ciuitatẽ expugnare. Ingentẽ ad hoc cratiũ & ligneoꝝ fasciũ copiã cũ multa materia cogit: quibus vrbis fossas impleret. Obsessi re cognita ad pisios mittũt minuscula tormẽta & cõmeatũ cũ balistarijs petitũ Nec defuit petẽtibus miseri cors citas. Prę erat ad ꝑsidiũ porte q̃ domus hospitalis appellat̃ robustus stoteuillus pisiorꝝ ꝑses militaris apprime eq̃s. Quã portã iactis ĩ fossas q̃s ꝓxie diximus cratibus fascibusq; hostis adorit̃ Scalis quoq; admotis ĩ muros cõscẽdere pseuerat. Nec ꝓfecit q̃q̃ horas quattuor continẽ

Dura obsidio belloua corum.

UVA. BHSC. IyR_235

ter pugnasset. In ea expugnatione quingenti supra mille armati ex burgūdis in fossas decidisse atq; occubuisse referunt. ¶ Nocte insequēti quia ciuitatis portę obstructę erāt: patefacto muro salazardus cum aliquot cohortibus in burgūdioꝝ castra sub diei crepusculū erūpens: tribus hostiū tētorijs incensis: plęrisq; occisis impedimenta aliquot ex illorū castris rapiens: in ciuitate dū reuertitur: ab hoste eū insequēte pręssus raptas a se machinas in fossas ciuitatis p̄cipitat: egreq; ad suos se recepit Bellouacorū obsidionis tpe aurelianēses officio in obsessos functi sūt. Impositā ei carpētis cētū vini dolia ad bellouacos dono miserunt cū magno sagittarum & missiliū numero: arcubus additis atq; balistis. ¶ Postq̄ sex & viginti cōtinuos dies ad bellouacū burgūdus incassum sedisset: dię diuæ magdalenes festo obsidionem diluculo soluit: segetes vi coſq; qua iter faciebat vrens: donec ad sanctū valerium castra posuisset: qđ oppidū cū alijs vicinis oppidis/modi co pręsidio defensis minimo negocio cepit. Ex his locis q̄nquidē vero simile erat in inferiorē normāniā hostem ꝓfecturꝰ: conestabilis & chabanus octingētis equitibus assūptis: normāniā petūt occursuri burgūdo A q̄bus nullo fere dāno burgūdus affectus est: quin vicos atq; oppida p caletos grassatus incenderit Rothomagū vsq; moueus. Vbi conestabilis se recipiēs parꝰ admodū burgundo incōmodatus est. Nisi q̄ a pp̄lo ciuitatis vix excitatus: nōn'los ex suis cū aliquot ciuibus armatis eruptionē facere pmisit. Burgūdus aūt inde digrediēs i picardiā copias reduxit. ¶ Sed neq; i britānia q̄cq̄ a ludouico p̄clare gestū est: q̄q̄ quīquaginta hoīm milia in armis habere dicerēt. Nā legationibus pollicitationibusq; tardatus: cū res cōpositas ꝓxime esse sperat: illusit eū hostis. Dimissa normānia: burgūdus nouiomū oppugnare instituit. Sed cursolus & q̄dā cū eo militū p̄fecti: illo se cōferētes subur bijs incēsis nē illic diuersarēt hostis: ciuitatē maximope re tutati sunt. Robertus p̄terea stoteuillus ex bellouacis

Salazar dus.

Burgun dus in norman nia.

UVA. BHSC. IyR_235

mouẽs: & deide ioachinus roaldus: ad burgũdos q apd eũ oppidũ in p̃sidio erãt: nunciũ mittũt petẽtes oppidũ ludouico reddi. Moxq; cõpoſitione facta: locũ & ſua oĩa deſerẽtes: equites vno equulo: pedites baculo cõtẽti abie runt. Hoc exẽplũ ſecuti valerienſes rẽburiẽſeſq; deditionẽ nulla vi facta fecere. ¶ Eodẽ tpe comes rouſſyus coneſtabilis filius burgũdę factionis obſtinatiſſimus ſectator burgũdiæ p̃fectus diffuſis late copijs tornodoꝛ vſq; debacchatus trecas & cãpanię ptem vaſtabat. Cõtra vero: dalphinus comes p burgundiã bono exercitu potens oĩa igne cõſumpſit: par pari rependẽs. ¶ Fiunt interim cum britonibus p ludouicũ inducię. Quo tpe regina filiũ ludouico parit cui vita breuis fuit. Petrus aũt borbonius comes belliioci aqtanię miniſtrator dũ leſtorię multa nobilitate ornatus agit: a ſuis ĩ armigniaci comitis poteſtatem ꝓditur: atq; eo pacto ciuitatẽ comes recuperat Eã ob rẽ ludouicus aliquot ex nobilitate ſuſpectos infidelitatis lochię ĩ vinculo miſit. Inter quos iohannes deymerus crimẽ cõfeſſus capite dãnatus eſt & in ptes quattuor ſectus. Qui moriens cadetũ albretenſem eius ꝓditiõis ptinaciſſime accuſauit. ¶ Dũ eius rei gr̃a ludouicus in pictauis immoraꝛ pax inter illũ & britonũ ducẽ intercedente oudeto de ria cõuenit. Data britoni nõ parua pecunia. ¶ Porro alenconij dux iohẽs acceptę crebro gr̃æ oblitus: cum cõſtituiſſet poſſeſſiones oẽs ſuas in burgundũ ducẽ accepto inde p̃cio tranſferre: & ad eum clã ꝓficiſci: p triſtannũ hęremitẽ iubente ludouico capiť: & Lochias primo ductus: paulopoſt pariſij in lupara arce ĩ cuſtodia cõſenuit. Leſtoria quoq; quã miſſo exercitu ludouicus duce iohãne cardinali albieñ. atq; yuone de fago obſidebat armygniaci culpa diruiť. Nã re cõpoſita vt armygniacus loco cederet: cũ in ciuitatẽ ſtanci ſine vllavio lętia ingrediunť: armygniacus in eos inſurgens occidere eos iubet. Vñ clamor exortus dũ in caſtra pferť: franci p effractos antea muros irrũpentes armygniacũ ipſum &

UVA. BHSC. IyR_235

oẽm sine discrimine ppl'm trucidãt: comitis vxore cũ tribus suis pedissequis tm salua. Hic iohẽs armygniacus est qui sororis illecebra captus: cũ eã incestu polluisset: nisus est cã põtificis romani auctoritate ducere vxorẽ. Cuius stultitię fauisse dicit ambrosius cãbraynus q p idẽ tps referẽdarius erat Calixti põtificis. Accepta enim ab armygniaco multa pecunia: bullã dispẽsatiõis de sorore despõsanda armyniaco tradit: quã reuera adulteratã & a se falso editã postea cõfessius ẽ p̃fidẽte apd romanos pio põtifice maxio Quo iubente ãbrosius in custodia apd mõtoliuetũ monasteriũ habitus ẽ. Sed e custodia noctu adiutore seruo emissus: i galliã se recepit vbi aliquot annos mutaris frequenter locis ,pfugo similis delituit. Quippe cui Carlota mater alioquin benigna mulier suã domum occluderet: offensa scilicet filij criminibus qui homicidio primum/deinde hac quã dixi falsitatis ignominia notabat. Ingenio tñ & astu erectus viã inuenit apud ludouicũ fortunę melioris: simulans regina anglię se desiderari quẽ in angliam traduceret. Quã re intelligẽs ludouicus eũ hoiem esse quo ad dolores vteret: Ambrosium ad se accersitũ stipẽdio iuuit. & mox inter aulicos habuit. Quẽ nõ multo post supplicationũ regiarũ magistrum/& deinde parisiensem cãcellariũ vidimus. hoiem profecto dolosum & p̃ter modũ glorię studentẽ. verborũ & iactantię vanitate redundantẽ & pfluum: fidei aũt modicę: & cui ,pbe cõsidere nemo posset. Cuius mortem nec ,ppinqui nec alius quisq; illachrymasse visus est. Sepeliri voluit in sacello sorbonę ante arã maiorẽ. Dephensus apud lestoriã cadetus albreteñ. & Pictauiã pductus: capitis supplicium luit. ¶ Agebat p id tps parpigniaci iohãnes tarraconię rex Qui lestorię ciuitatis desolatiõe accepta: q; q; audierat philippũ sabaudũ cum ingentibus copijs in eum aduentare ppigniaco abijt. ob qđ diu quidem atq; ptinacissime a francis digladiatũ est. Sed victor francus extitit & russilionem totum ludouicus obtinuit: per hos dies ni-

UVA. BHSC. IyR_235

colaus lotharingiæ dux apud nãtiũ peſte abſumptus eſt Fuit & ſiluanecti habitus cõuentus: venientibus a burgundo duce legatis: qui belli cauſas tollerẽt. Nec fuit cõcordiæ locus: tametſi multos dies multa agitando legati cõſumpſiſſẽt. Burgũdus vero ducis lotharingi morte acceptа: lotharingiã armis ſibi ſubiugere tentauit: cãm aſſumẽs q; nicolaus qui defunctus erat obꝑatus illi eſſet: ſimulq; apud ſeanxie meditat̃ regium nomen vſurpare. Sed illuſus a federico burgundus cũ pecunię egeret: nec ſuis viribus ſufficeret ludouici ptãtem minuere ad venetos mittit a quibus ſtipendiũ trimeſtre mutuo impetrat: quo ex gẽteveneta partim coactas copias aluit. Miſſaq; in niuernienſes exercitus pte: rupẽ caſtillionis & aliquot regionis loca dolo capit. Per eos dies petrus Borbonius de belloioco annam ludouici filiã deſponſat. ¶ Iterum quoq; burgundi oratores cũ regis legatis cõpẽdij cõueniũt Vbi tandẽ poſt lõgas cõcertationes paucorũ menſiũ inducias firmãt. ¶ Quo tpe burgũdus inimicitias in ludouicũ omnifariã exercẽs: yteriũ mercatorẽ: q poſt catoli aquitani ducis mortẽ ad burgundũ ſe cõtulerat: magnis ꝓmiſſis inducit: veneno tollere regẽ. Igitur cõſtituto illi quinquaginta miliũ aureoꝝ precio: toxicum parat Datq; iohanni audaci (quẽ ſeruũ habebat) ferendũ: pollicitus mõtes aureos ſi maleficium fœliciter exigat. Recipit ab yterio iohẽs negociũ & ambaſiã vbi rex erat ꝓfectus: quendã in ludouici popina ſibi notum) qui cõdien dis ſaporibus ꝑerat) cõuenit. Cui q; aquitano duci ad ſimile miniſteriũ ſeruierat: rẽ patefacere nõ veretur. Atq; ad facinoris præciũ viginti aureoꝝ milia ſecure ꝓmittit: credulus hoiem ad veneni ꝓpinationẽ facile cõſortẽ ducere: q dñm ſuũ nõ diſſimili maleficio ſublatũ fuiſſe ſciret Audiuit iohẽm ſũma diſſimulatiõe coquus ſed rẽ neq̃q̃ patrari poſſe ait: niſi colietus primarius coquoꝝ cõſcius accederet. Igit̃ recepto a iohãne veneno: colinetũ ad id negociũ cohortari polliceꝫ. Colinetus vero a cõſorte co-

UVA. BHSC. IyR_235

quo edoctus: simꝫ cū eo ad regē. Veneficū ꝓdit: ab eo ex hibitū toxicū ꝓfert. Rex veneficū exhorrēs: autorem prę hēdi iubet. Quī tanꝫ rei bñ gerēdę securus: iter ad yteriū faciebat. Sed nō lōge a stāpis deꝑhensus: ad ludouicum deductus est: moxq; cōfessus crimen: paulopost in custodiā detrudit: data ingenti mercede fidelibus cocis. Assecuatus vero est iohēs audax in publicis ędibus parisiorū. deinde capite trūcatus. Cuius quattuor exsecta membra ad quattuor regni extremas religiones cum titulo ꝓditionis furcis suspensa. omnes eius ędes dirute sunt: & natalis domus solotenus sine vlla restitutiōis spe euersa: inscripta ruinæ causa. ¶ Eo die quo id gestum est: Legati aragonia parisium venere: a suo rege mandatum habentes de cōtrouersia ob russilionem & parpigniacum orta tractare. Nec multo post rex quoq; parisium successit. Iussitq; parisios i armis esse & militari ordine per diui anthonij portam vrbe egredi. Quoꝝ multitudinem aragonenses legati admirati sunt. Centū ei & quattuor hoim armatoꝝ milia e ciuitate in agrū ꝓdisse relatū est. Regrediētibus in ciuitatē parisijs oratores vicēnas ludouicus ducit. Vbi regia cęna acceptos duobus eos poculis aureis varia cælatura ornatis donauit. Horū ꝑcium tribus ducatū milibus & ducētis ęstimatū est. ¶ Venere eodē tpe ab germania dux bauarus: & britonū oratores: quos siluanecti Ludouicus audiuit. Affuerūt ꝑterea incassum burgūdi. Britonibus liberaliter Ludouicus rñdit. Legationū cās diuinare magis q̄ probe scribere possum. ¶ Ex siluaneacto compendium: mox nouiomum rex ꝓficiscitur. Cepe rat comes sctī pauli frāciæ conestabilis sctm quintinū vitromādoꝝ oppidum extruso ꝑfecto curtono cum ꝑsidio q̄dī eo ludouicus posuerat: Oppidūq; conestabilis: impositō ex suis ꝑsidio: rege iuito occupabat: ita vt in suspicionem veniret cōcepti in regem belli. Nec aliter ad Ludouicū accessit: q̄ ponte iter se & regē facto ad colloquiū ꝓdit satellitibus egregie stipatus. Colloquio paucis arbitris ex

Venefi-
cus de-
hendit.

Legatia
ragones

Cone-
stabilis
temeri-
tas.

N

UVA. BHSC. IyR_235

pleto:rex offensam oēm comiti remittit. Iureiurando iter posito q̄ ludouici fide pmaneret. ¶ Erant p id tp̄s inter federicum iperatorem & burgundū simultates. Nitebatur propterea magnopere imperator burgūdo icommodare vnde missis frequēter ad ludouicum nūcijs illū hortabat cum burgūdo amicitiam non inire: se vnum satis esse qui ducis superbiam deprimeret: eumq; redderet regi obsequentem. Nec tamen exaudiuit federicū Ludouicus: sed cū ex picardia siluanectum reuertisset: cū burgūdi legatis inducias āni vnius firmat. ¶ Interea in iohēm alenconij ducem capitis snia & bonorū omniū publicatio in senatu parlamenteo per petrū dariolū cācellariū fert. ¶ Burgūdo vero duci nulla fuit inducia⁊ & iurisiurandi reuerentia: qn in lotharingia ducens virdunū ceperit: sollicitauerit q; edouardū āglum regem aduersus Ludouicū trāsfretare. Quāobrem edouardus magno exercitu cōparato: priusq̄ moueret: ludouicū p caduceatores petit aquitaniam sibi normāniamq; restituat. Nec diu distulit edouardus ad diui michaelis mōtem classem traducere. Quod postq̄ ludouicus accepit: copias in normanniā misit: eo⁊ militū qui recēter fuerant ab eo istituti/ & dalphini custodes appellabant. ¶ Per eos dies tametsi inducia⁊ finis nōdū esset burgūdi qui peronę & p circūadiacētia loca i p̄sidio erāt oīavsq; ad ysarā flumen infestabāt. Et aliquot ex eis arsonā iam diu desolatā instaurare ceperāt Sed missis aduersus p̄dones ex ambianō⁊ & bellouaco⁊ p̄sidio armato⁊ turmis: non expectata pugna grassatores aufugerūt. Nec destitit miles francus sed accitis ex finitimis p̄ sidijs aliquot cohortibus: quibus p̄terea plebei plurimi se cōiunxerūt: ad attrebates ꝓfecti in suburbio ciuitatis castra posuerūt. Vbi nocte tota diuersati: deputatis agricolis qui eos sequębant ad excutiendos p villas & agrestes mansiones frumēti manipulos maximam tritici copiā & pecorum ingentē nūerū ex attrebatēsi agro cōportauerīt. Nā id prius facere meditati vānos & flagella curtusq; cō

Snia in alēconij ducem.

UVA. BHSC. IyR_235

plures secū adduxerūt. Recepe quoq; nōnullos captiuos quos raptor violatis iuciis abduxerat. ¶ Principio insequentis veris rex in picardiam mouēs: tronqueū vetustissimam non longe a mōdiderio turrim: vbi pditor̄ hoim turma duce motino cauleroſe receperat: oia incursiōibus infestans expugnat: occisis aut patibulo appēsis qui in ea inuēti sunt: p̄ter ip̄m motinū quē rex vita & offō donauit Turris ipa solotenus deiecta est. Mōdierienses aūt cum deditionem recusassent: obsessi oppidum dedidere: suis fortunis omnibus relictis abeuntes: oppidum vero solo prostratum est. Roya pr̄eterea ludouico paruit Nec spes deerat picardiam atq; artheſium recipiendi: nisi ſcī paulī comes conestabil' dolo vsus regem fefelliſſet. Cui pgre di cupiēti lr̄as mittit. Edouardum anglum ingenti classe petere normāniam Idcirco opus esse cautione: ne destitutos p̄sidio normānos hostis inuadat. ¶ Si ad illos ptē exercitus ducere rex velit: se vnū cū reliqua militia satis esse qui bellū i picardia gerat. Motus hoc nūcio ludouicus in normāniam ducēs de āglor̄ aduētu nihil accepit. Redeūti aūt conestabilis scribit: āglos califiū appellere: & carolū burgūdū nullij obsidōe relicta: fœdus cū fœderico ip̄atoꝛ iniuisse Quæ oia tāetsi nulla eēnt: caduceator tñ āglus cognomēto scalus cū lr̄ar̄ fasce dep̄hēsus: & ad ludouicū p ductus vera eē iurauit. Neq; hor̄ qcq̄ tā iniquo aio ludouicus tulit: q̄ conestabilē clā sollicitare borbonior̄ ducēvt burgūdi partes relicto rege sequer̄et. Cuius p̄sidię syngraphū a conestabili missū borbonius p ep̄m mymatensem Ludouico demiserat. ¶ Eodē tpe i burgūdia apud guyū nō ꝓcul a castro chynone magna burgūdorum turma a francis superatur: cū ducētis equitibus qui ex venetis burgūdo auxiliares venerāt. Fuit nō ꝓspior attrebatibus fortuna. Admiraldus cui decreta belli rō in picardia erat: ꝓpe attrebatū dispositis isidijs. xxx. eqtes lacessitum attrebates mittit. In quos velut i cōtēnendi nūeri cohortē: etuptiōe facta attrebates cum suo p̄sidio ꝓficiscunt. At qui

Conestabilis dolus.

UVA. BHSC. IyR_235

ab admiraldo ꝑmissi erant: metum simulãtes pedetentim retro abeũt: donec suoꝝ insidias ꝓterijssent. Quãobrẽ intercepti attrebates inter medias francoꝝ copias: ad qngẽtos supra mille occubuerũt. Et cum romõtus reginę frater qui burgũdaꝝ ꝓtiũ erat his se ducem ꝑbuisset vix ad suos se recepit equo eius interẽpto. Iacobus aũt sctĩ pauli cum alijs insignibus viris captus: ¶ Paulo supra hos dies auraicensis princeps quẽ in custodia ludouicus habebat nullo ꝑcio liber factus: seditionemq; suã regi sũmisit. donatus est propterea ptãte cudendi nũmismatis aurei atq; argentei. remittendi insup criminosis necis pœnam: nisi hęresis aut maiestatis rei haberẽtur. ¶ Edouardi autem Angliæ regis classis viginti milium armatorum calisium appulit. Qua re cognita mox ad priorem exercitũ nouas copias ludouicus ex parisijs duce Roberto de stoteuilla cõtrahit. Et Carolus burgũdionum dux nussio relicta: ad edouardũ noctu venit: cui amice gratulatus est. Nã edouardi sororẽ in vxorem duxerat. Hortatus magnope est rem ꝓspere gerat: & sua recuperet. quę a frãcis iniuste tenebant. At aliquot diebus exactis cum nec a carolo: nec a conestabili ꝓmissa illi seruant (cõuenerat eni inter illos: dum edouardus in arhesium venisset: admittere illũ i aliqua munita loca vbi & se atq; exercitum recreare & tuto diuersari posset) Iamq; lihonem in sanguine tersо copias cum promouisset: pollicitis illusus: ad ludouicum silua-nectũ vbi in victoriæ cœnobio agebat oratores mittit dicere se archanũ qcq̃ habere qđ illi cõicatum esse cupiat. Designet locũ & tps ad rem exigendã. Pinqgniacũ i ãbia norũ agro ad id deligit. Interim mutuã a parisijs grandẽ pecunã ludouicus petit. Ea fuit qnq; & septuaginta miliũ nũmum aureoꝝ: quã dissoluere infra kalẽdas nouembris ipse ꝓmisit. Ad pinqgniacũ ex ambianis rex veniens frequenti atq; admirabili militũ manu stipatus: duos in ponte pinqgniaci appendices extruere iubet. Vnum quo ipse: alterum quo congredi edouardus posset. Fuit iter vtrũ

Edouardus anglus apd calisium

Cõuentio regũ apd pinqgniacũ

UVA. BHSC. IyR_235

q; appẽdicem paries medius:cãcellatus ita latis foramini bus vt per ea dextras dare & cõtingere reges posſent.Cõ ueniẽtibus ad deſignata loca principibus:cum ſe alterni ſalutaſſent:lõga fuit inter eos (cẽtum vtinq; admiſſis illu ſtribus arbitris)collocutio.Inde vbi regibus viſum eſt:illis ſeorſum exeũtibus prĩcipes:clã ſermonem cõtulerũt. nec dilata diu cõcordia eũ. Itaq; de ſeptẽ annor̃ inducĩs cõ uenit.iiij.kal'.nouẽbris dũ voluitur annus ſalutis Milleſi mus quadringenteſimus ſeptuageſimus quintus. Dona tuſq; a ludouico edouardus eſt quinq; & ſeptuaginta mi libus aureis:& quinquaginta milia per ſingulos inducia tũ ãnos illi,pmiſſa.Ornauit quoq; magnis muneribus cla rẽtię ducẽ edouardi fratrẽ. Rebus vt paucis ãnotauimus apud pinguiniacum geſtis anglus oẽs copias caliſium re mittit.lubetq; hauartũ & primariũ ſuũ ſcutiferũ apud lu douicũ morari.donec ſe promiſſo abſoluiſſet. Digredien te caliſiũ edouardo:ludouicus de luxẽburgo coneſtabi lis cui regũ concordia nõ cõueniebat:nunciũ cum lr̃is ad anglũ mittit/vitio illi aſcribens.q; in belli ipſe aio cum lu douico pactus fuerit:miſſis videlicet illectus hominis qui eũ falleret.Lr̃is cognitis eas edouardus ludouico cõicat. ¶Interiectis inde non multis diebus acce dẽtibus ad lu douicũ britonũ ducis oratoribus pax firmata eſt & ãno rũ nouẽ inducię cum burgũdo poſitę. Additũ quoq; de ludouico luxẽburgo qui ad eum pfugerat:regi dedẽdo. Miſſi ſunt peronam qui illũ exciperẽt borbonieñ.nothus admiraldus:dñs de ſctã petra:&guillermus ceriſaius cum bona armator̃ turma exceptũ coneſtabilem in diui anto nij ,ppugnaculũ apud pariſios Philippo oleario loci p̃fecto cuſtodiendũ cõmittũt. Deputat deinceps ludouicus petrum dariolũ cãcellarium & duos plamẽti p̃ſidẽtes cũ aliis iurecõſultis de coneſtabili q̃ſtionem habere Igitur in terrogatus confeſſuſq; plurima in regẽ deliquiſſe:in curiã parlamẽti poſt longã cuſtodiã deducit'. Vbi a cancellario regium inſigne:id eſt aureũ diui michaelis torquẽ quem

Coneſtabilis nequitia

UVA. BHSC. IyR_235

collo geſtabat: deponere iuſſus eſt. Moxq; ingreſſus ad eum iohēs pōpā curtus. Illuſtris inquit comes: hactenus in cuſtodia regis iuſſu habitus fuiſti. Vbi de his quæ in regem & rempublicā cōmiſiſti q̄ſitū eſt diligenter: cōfeſſus es maieſtatem frequēter offendiſſe: cū hoſtibus cōſpiraſſe: & fidē violaſſe qua reipublicæ eras obnoxius. Iāvenio ad te a plamēto ſenatu miſſu. ſignificare mortis ſniam q̄ hodie in te lata eſt: Hodie tibi moriēdū in grauia añ ędes publicas ciuitatis Terras & fortunas oēs tuas publicatas & fiſco attributas eē tibi renūcio. At hec ludouicus. O inq̄t optime maxie deus: q̄dura hęc ſnia ē. Te ſupplex oro: da mētem ſincerāte agnoſcēdi. Sic locutū quattuor theologi magni nois doctores vt cōſtitutū fuerat reum adeūt ſalutaribus illū monitis cōſolaturi: Cōfeſſione more xp̄iano expleta orat viaticum xp̄i corpis ſibi miniſtrari: quod nō obtinuit. Res tamē diuina quam miſſam appellamus coram illo facta eſt: & panis benedictus oblatus: quē religioſe manducauit. Inde a palatio ad grauiā per medias vulgi turbas perductus atq; in tabulatū cōſcendens: poſt q̄ ad diue marię templum (q̄d ex tabulato cōſpicuū erat) cōuerſus lōgiuſculā oronē plorās habuiſſet: a carnifice io hāne couſino vno gladij ictu capite punitus ē. Cadauer autē per cordigeros in ipſorum eccl'ia humatū eſt: decembri menſe die decimanona. anno. M. cccc. ſeptuageſimo quinto. De eius criminibus & ſupplicio epigrāmata gallica latinaq; multa ſcripta fuerunt. ¶ Eodem tpe monetæ præcium mutatum eſt: & ſcuta aurea cuſa quinq; &. xxx. ſolidorum turoñ. eſtimatione Cui operi quattuor tantum viri pręfecti ſunt germanus de merla/ Nicolaus potierus/ dyoniſius brito/ & ſymō auſoranus. Vectigal quoq; indictum ſingulis dolijs q̄ e regno ad exteram gentem expor tarētur. Nā ꝓ quoq; vini dolio (quā franci caudāvocant) aureū nūmū portitores exigebāt. ¶ Poſt hæc aliquid in romanos molitus ludouicus: de cōgreganda eꝑor ſyno do cogitauit. nam cū ſibi ātea nō ꝓceſſiſſet: q̄ de vniuer-

Cone ſtabilis mors.

Mōeta noua.

UVA. BHSC. IyR_235

ſali eccleſiæ cõuẽtu agẽdo ſuos oratores ad diuerſos prĩ
cipes miſerat de ſuo regno habendũ conſiliũ ꝑceptum
vulgauit:iubens quoſq; pontifices & maiorũ eccleſiarũ
rectores ad ſuas ſedes intra a ſe conſtitutũ diem redire.
Deinde voto aſtrictus anicĩũ(quod podiũ dicunt)aruer-
nię ciuitatẽ ꝓgit. Vbi nouẽ totos dies diuæ mariæ tẽplo
qđ in galiſs ſũma religiõe colitur ſe ꝓmiſſis abſoluit:mox
lugduni tranſiẽs ad dalphinates cũ pueniſſet:accepit ca-
carolum burgundũ q in heluetios expeditionẽ duxerat
fuſum fugatũq; cum ſuo exercitu fuiſſe: non ꝓcul a gran
ſone oppido: & arcibus duabus receptis quas heluetijs
ipſe abſtulerat. Tormentis machiniſq; amiſſis: caſtra &
ſarcinas oẽs direptas.Receptas in ſup ab heluetijs arces
& granſonẽ eſſe. Inuentoſq; in illis quingentos & duode
cim alemannos quos ſuſpendio burgundus necauerat/
eos omnes patibulis liberatos terræ cõmendaſſe:& eiſdẽ
alemãnorum furcis loriſq; burgũdos ſtrangulaſſe quos
granſonẽ recuperantes heluetij deꝑhenderant. ¶ Eadẽ
tẽpeſtate nemorſus dux a dño de belloioco in arce carla Dux ne
ti circũuallatus deditione facta captus:ad regẽ primũ/de morſus
inde viẽnã/& deinceps pariſiũ ꝓducitur & in cuſtodia aſ capitur.
ſeruatur Circũuallatiõis tpe eius vxor caroli andegaueñ.
filia cũ peperiſſet:tã ptus dolore q̃ aĩ ægritudine mortem
incurrit:mulier ſpectata plurimũ atq; laudata. ¶ Rebus
apud grãſonẽ diſſipatis. Carolus burgundus cũ ioingnã Burgun
in finibus ſequanorum ſe ex fuga militemq; recepiſſet. dus fu-
Heluetios iterũ perſequi(ſicuti ferox & vindicte percu- ſus.
pidus erat)cõſtituit At ꝙ illi milite & pecunia opus eſſet
guillermũ gonnetũ eius cancellarium: cum aliſs vndeci
bonæ apud ſuos auctoritatis viris ad flandrenſes & ditio
nis eius populos legat:qui militẽ reſarciant:ſextamq; bo
norum ſuorum omnium partem ad belli impenſam mi-
niſtrent. Legatis reſponſum eſt. Carolo ſi facultas deficit
ſe tuto recipiendi:ſubſidium illi vt principi & duci ſuo ſe
quidem ꝓbituros:donec domum ſalus redeat. Belli autẽ

UVA. BHSC. IyR_235

in aluetios gerendi cām nullā videre: cuius grā sese bonis & pecunia p̄mere aut mulctare necesse sit. Hęc dū a burgundo geruntur ad ludouicū lugduni agentem renatus ex andegauensi familia sicilię rex accessit. Cū quo de ꝓuincię comitatu ad hunc modū transactum est. Erat Renatus plenus dierꝫ sine liberis princeps: cuius filia anglię regina ab edouardo de familia ducum eboracen. in custodia tenebatur eius liberādę cā ludouicū sibi hęredē ꝓuincie renatus instituit. Datis a ludouico milibus quinquaginta scutorꝫ aureorꝫ: q̄ redimēdæ reginæ cā edouarda soluta sunt Regina liberata iuri quod a morte patris in comitatu ipso vendicare potuisset abrenūciat: cōstituta quotannis (dū superstes esset) pensione quā ludouicus regine persolueret. Accidit per hos dies non ꝓcul a dordano plena miserationis cędes. Ludouicus brese filius normanniæ senasculus. Carlotam agnetis (q̄ bella appellata est) filiā ex carolo septimo Ludouici patre (sicuti credebatur) genitā habebat vxorē. Hic laxandi animi cā cum in siluā assūpta vxore venatum ꝓdijsset: domū noctu reuersus cū se lassū sentiret: seorsū ab vxorio cubiculo cubitum pgit. Carlota autē libera ad tēpus viro: iohānē lauernū pctauū cū quo stupri cōsuetudinē fecerat ad se ꝓtenus in cubiculū admittit. Qua re cognita iohānes apotecarius domus seneschalli ꝓuisor scelus dño defert. Vñ furēs sene scallus gladio exerto cū cubiculi fores repente effregisset inuentū adulterū interiore tm̄ tunica amictū ꝓtenus cōfodit. Coniugēvero q̄ se ad liberos in ꝓximo penetrali receperat: culcitra obtectā manu apphensā humo ꝓsternit Quā in genua ꝓcumbentē & mariti miam fœmineo ploratu orantē: traiecto per mulieris pectus mucrōe mactat.

Cædes carlote Vxoris mare-scalli a viro facta Moracū i heluetijs.

¶ Sed ad susceptā hystoriā reuertamur. Rege lugduni agēte renuuciatum est carolum burgundionum ducem repato exercitu ad moracum in heluetios castra posuisse atq; exile oppidulum circūuallasse: eoq; renatum lotho-ringiæ ducem a quo nantium burgundus abstulerat) cū

UVA. BHSC. IyR_235

validis copijs ſuppetiatur: heluerijs acceſſiſſe: primamq; hoſtiũ aciem fudiſſe: in fugã verſo remonto comite eius aciei ductore. Vnde ex moraco eruptione facta eos qui ĩ p̃ſidio erant cum lotharigo duce ſe cõiugentes in hoſtiũ caſtra fugatis ceſiſq; q̃ plurimis peruaſiſſe: nec fuiſſe fugæ modũ donec ioignã pueniſſent. Quæ autem in burgundionũ caſtris ſpolia capta eſſent: heluetios ad beneficij cõpenſationẽ bñfactori lotharingo reliquiſſe. Occiſor̃ in ea pugna numerus. xvij. milium fuit. Victoria de burgundis habita renatus argentinã (q̃ ſtraſburg dr̃) ſe recepit. Indeq; quattuor armatorũ milibus roboratus: nantium quod ſibi bnrgundus vſurparat recuperare contendit: & oppidum) quod ducentorũ ſupra mille militũ p̃ſidio tenebatur) obſidione cingit. Qua firmata ad argenti nẽſes reuerſus: cum nouas copias coegiſſet: eas prioribus quas ad obſidionem reliq̃rat adiungit nantiũq; recuperat. Hęc dũ aguntur. Ludouicus turonũ repetens: multis votis quibus ſe aſtrinxerat ſatis ꝓ religionis debito fecit Erat enim diuę: mariæ xp̃i matri vel reuera vel ſimulatione deuotus Cuius templis multa donaria obtulit. Interim burgundus (cui aduerſa oĩa ſuccedebant) ęgre admodũ ferens a modico principe (vt ipſe quęrebatur) vinci: reſarctis pro tẽpore copijs: ex ſalinis ſequanor̃ oppido nantium ducit. Cum enim de renato ſermonẽ haberet illum magnope pui exiſtimat tanq̃ gygas ipſe ille nanus eſſet. Per eã tempeſtatẽ de caſtellę regno diſcepatio inſurgit. erat henrico caſtellę regi (vt ferebatur) ex legitimis nuptijs filia: & ex p̃e grandis natu ſoror: hęc aragonum: illa portugallor̃ regi vxor datur datur. q̃obrem vterq; regũ caſtellã vendicare magnis viribus cõtendit. Portugallus rex francũ regẽ ſecutus: ludouicũ per ſe cõuenit: ſperans maxie diſcordijs iter eũ & burgũdũ cõpoſitis: copias ſibi ad vendicandã caſtellã attribui. Fuit mediuſſidius gallus rex incredibili magnificẽtia a pariſijs exceptus Veęũ cũ ad burgundum in obſidione. Nantij agẽtem pacis

Rex portugalię tugaliæ ad burgũdum natium obſidẽ bat.

UVA. BHSC. IyR_235

cã per horridã hyemẽ frustra cõcessissẽt. ad ludouicũ redij. Burgundus enim nãtiũ tã arcte cũcluserat: vt fame ꝓpe deficientes burgũdo ꝓmittere se obsessi destinarent. Militabat in burgũdianis castris longobardus qdam comes quẽ cãpobassũ appellabant. Hic vel suapte perfidia vel pecunia clam corruptus: a burgũdo deficiens cũ nonaginta eqtibus ad ludouicũ regẽ venire constituerat At per regis internũcios tardatus ne ꝑditionis particeps ludouicus esse videretur ad Renatũ ꝓfectus est: cui burgũ di cõsiliũ oñe patefecit. Duo vero suę factionis angelus & mõtefortus: q eũ ad ꝑditionẽ cõceptã seqbañ iussi sũt condeũ petere: q locus a nantio secũdo tm̃ lapide distat ad mosellam flumen: qua a metẽsibus & luxẽburgis ad burgũdos cõmeatus importabatur. Quarto aũt nonas ianuarij renatus varẽgeuiliam ad sctm̃ Nicolaũ cũ suis & heluetiorũ copijs ꝓgrediẽs & postridie cũ nouãuillam aduenisset: ad lacũ qui nõ ꝑcul abest acies instruit. Vnã dabestanus comes & q friburgũ suricũq; incolũt. Alterã bernẽses atq; ternenses duxerunt. Atq; ita partito agmie alteri secundũ flumẽ alteri per viam militarem nãtiũ versus cõposito ordine incedũt. Iã em̃ burgũdus suos i acie sisterat: & heluetios q via publica ꝓgrediebañ: tormentis appetere ꝓperabat. Quod aiaduertentes aciei ducto res sinistrorsum ad ꝓximũ collem diuertunt: in quos burgundus iacobũ galleotũ italũ: & iudocũ lalanũ flãdrię primariũ iudicẽ: bino agmine mittit. Iubetq; hostẽ ab equitibus inuadi: sequente illos nũeroso peditatu. Mox nihilo minus heluetij q in colle erãt cõuera in burgundos facie: vix credibili ipetu in venientẽ in se hostẽ ꝑcedunt. ita vt ad primũ colubrinarũ iactũ peditatus ois burgundoꝝ fuge se cõmiserit. In galleotũ autẽ ij qui ad flumen iter habebãt nulla moro icursãtes totã cohortẽ fuderũt. Est põs nõ ꝑcul a nãtio qua via est ad thyonuillã & luxẽburgum quã cãpobassus comes occupauerat. ad pontẽ postq̃ fugientes burgunudi ꝓnenerũt: inseq̃nte eos ferociter lotha

Apud nãtium. Renati victoria

UVA. BHSC. IyR_235

ringo ps flumis vadis se credentes: ab heluetijs trucidabantur. ps fluctibus obruti iteribant: ps qui filuis se crede bant ab incolis sine miseratione iugulabantur. Nec cassa uit lotharigus hostem persequi: donec aduenies plima nox eum phibuit. Tū de burgūdo duce interijsset ne an viueret sollicitus: qñquidē de eo nullū nunciū accipet: ad mettenses cōfestim sciscitatū mittit: an ipse per eorū ciuitatē euasisset. At ille reuera dū se fuga saluare contēdit: la bente equo quē insidebat fuerat tribus vulneribus occisus vno ad caput secus aurē ad dentes vsq; pertingens. Altera ad femora tertiū ad ānū. Id certissima fide cōpertū est capto baptista adolescente ex colūnēsiū familia. q duci eodē tēpore familiarissime obseqbatur: qui non dubia de illo indicia ptenus ostendit. Assēsusq; est testimonio eius matheus portugalensis ducis medicus: atq; Anthonius eius frater nothus quē lotharingus captiuū habebat. Cuius rei fidē vix admiserūt arthesiēses & ij q burgūdorū ptātis erāt temere atq; ptinacissime assеuerantes eū e pugna ad germanos dilapsū esse. ibiq; septēnē pœnitentiā vouisse: quam postq̄ expleſſet inde cū potentia reuersurū: & suas iurias vidicaturum. Noui nonnullos qui in ea credulitate obstinati equos/gēmasq; venales exhiberent/venderentq; si quis eas plus iusto emeret dilata solutione donec carolus eorū princeps exacta pœnitētia redijsset. ¶ Eam credulitatem auxit quidam vir horridam vitam agens inter sueuos in oppidulo cui bruxellę nomen est: qui cum statura & voce non absimilis carolo esset nec se ostentaret sed pœnitenti par & sēper mœstus esse videretur vulgus facile hunc pro Carolo habuit donec euidentioribus signis ad verū puentū est Inuentum ducis cadauer nudū in pratello qđ riuulus alluit in diui. Georgij ecclesia apđ nātiū āno salutis. M.ccccl.xxvj. postridie epyphaniorū dñi conditum est. In eo loco vbi tot occisoꝝ corpora iacebant lotharigus victor sacellū cōdidit: addicto sacerdote q memoriā defūctoꝝ ppetuo ha-

Pertinax in dūm amor stultā credulitas.

UVA. BHSC. IyR_235

Flādriæ comites & rectores.

beret. Edidit quoq; in pratello crucem ex lapide vbi burgundus occubuerat. ¶ Hic me locus admonet in catalogū cōferre quot flandria ab exordio rectores comitesq; ad hunc vsq; carolum per annos fere septigentos habuit vt hinc cautionē accipiant ij q splendore principatuū & gñis antiquitate elati: facili per in cōsiderationē lapsu/fabula posteris fiunt. Terra flādria/insula gallię belgicę/ ab occidente britānico occeano: ab oriente scalde flumine: a meridie lisa anne qui in morinis oritur circūsepta est tota fere paluſtris & siluis olim ipedita/sicut ex cęsare liqt. qui morinos bello aggressus/difficile sibi audientes fecit propterea q; in siluas se recipiētes/ q̄rendi fuerunt vt vincerentur. Est enim non parua pars flandrię etiānū morinorū pontifici q̄tum ad xp̄ianam religionem attinet subiecta. Et hanc fuisse olim non ꝓcul siluā illi non temere quis putabit: q̄ carbonaria silua in neruijs fuit: vbi tornacū insignis ciuitas extructa est Cuius spūali ditioni altera flādrię portio paret. Et tñ non vulgaris opinio: dicētium Hānoniā olim siluā carbonariam fuisse dictā. Ea regio raris colonis cū diu inculta & plurimis fossis intersciſſa mā sisset latronibus patuit: qui p̄das ex transeuntibus agebāt donec ad annū salutis sexcentesimū vicesimum primū quidā cui luderico lillescuquo appellatio erat/lotarij quarti francorū regis filiam vxorē habens: cum liberos quin-

Luderi-cus.

decim ex ea genuisset: maximus natu antonius siluæ flādrię custos a lotario positus est vocatusq; forestarius. Silua enī francor̄ ligua foręsta appellat. Vnde forestarij nomē deriuatū. Sed huic narratiōi rari assētiūt alijs tradētibus: ludericū ex germania vxorē duxisse: & vicū icoluisse arlebecā q vnus i illa terra erat vxor aūt cū flādra diceret ab eius noie fuisse flādriā dictā. Ludericū vero a carolo magno siluę custodiā vt eā a latronibus qetā redderet accepisse. āno gr̄e septigēteſimo nonageſimo secūdo ibiq; quattuor &. xl. ānos impesse: & eius filiū succesſisse i gecā mū: q̄ vicios̄ extruendorū diuersis flandrię locis autor

UVA. BHSC. IyR_235

extitit. Porto exacto sui magistratus anno quindecimo apud arlebecāvita excedēs sepultus est. Fuit illi heres filius andaquerrus reipublice curator atq; amplificator industrius. gādauū enī/curtracū atq; aldenardum: nec nō cassselletū cōstruere cœpit. Relicto aūt balduīo filio post xiij. sui forestanus annū arlebecę humatus est. Post prīs excessum balduinus regionis administrationem est adeptus. Erat Iudith speciosa fœmina q̄ Caroli calui frāci regis cū filia esset/& edouardo(qui & adolaphus dicebat) anglo regi nupta: mortuo marito in francīā rediēs a balduino rapta est/& matrimonio iuncta. Qua iniuria affectus rex balduinū psequi pergit. quēadmodū a nobis supra relatū est. Ab hoc balduino brugus quē nunc incolę brugas vocāt ędificati cœptus ē. Ipe vero a suscepta administratiōe āno decimoseptimovita destitutus in diui bertini cœnobio apd sctm audomarū celebri sepulchro ē honoratus anno xpianę pietatisoctigētesimo. xxxix. Cui successor fuit balduinus/quē caluū flādri vocauere q burgas muro circūdedit. ethelfundā edelphidi anglorū regis filiamvxorē accipiens: liberos duos arnoldū & adulphum bolonie postea cōmitē ex ea tulit. Decurso autę accepti comitatus anno quindecimo gandaui sepultus est: in cœnobio quod diuo petro dicauerat. ¶ Arnoldus patris principatu recepto: religiose vixit. Nam apud sactum donatum qui locus burgis celebratissimus est sacerdotes duodecim a se institutos decimarum largissimo prouentu donauit. Fuit illi vxor alisa viromandorum comitis filia/que illi genuit balduinū. Ab hoc arnoldo. vt a me supra memoratū est guillemus normānorū dux per speciē reconciliationis nō longe a pinquigniaco trucidatus est. Exactis aūt in pricipatu. xxxviii. annis gādaui apd sanctum petrum traditus est sepulchro anno christianę misericordię nongentisimo sexagesimo quarto. Post quem suscepit filius comitatum: trium annorū comes Quo tēpore data est illi vxor matildis emano saxonū duce na-

Anda-
qr rus.

Balduí-
nus.

Brugē.

Balduí-
nus cal-
uus.

Arnol-
dus.

Balduí-
nus.

UVA. BHSC. IyR_235

Arnoldus. ta. quæ peperit arnoldū. Huic balduino ſepulchrum cū ſuis maioribus apud gandauum fuit. Cuius ſucceſſori arnoldo qui iuuenis nomē accepit: cura & diligens ſollicitudo extitit ſubiectē ſibi ppl'm iuſticia cōtinere. Nam tametſi timori eſſet: amabat tñ vehementer ꝓpter ſummā eius ęquitatem & p ſeuerantē iuſticiā: amicitiā iniſt berēgarij regis italię: cuius filiā ſuſannā thori pticipē aſſūpſit.

Balduinus pulchra barba. A recepto comitatu anno primo & vigeſimo: dū fluit annus ſalutis nōgenteſimus octogeſimuſoctauus moritur/ relicto filio Balduino cognomento pulchra barba. Cui vxor fuit ennia filia guichardi luxemburgoꝝ ducis. Prę fuit flandrię annis. xlvii. ſuſcepto filio/q balduinus de inſula vocatus eſt. Sepelitur gādaui cum maioribus ſuis. A cuius morte comitatū adminiſtrauit balduinus iſulanus ānos duos & triginta a quo diui petri de inſula tēplū extructum eſt. Eſt enī inſula munitiſſimū & ppl'o frequens cū firmiſſima arce oppidū flandrię finitimum. Huic fuit vxor aliſa philippo frācoꝝ rege nata. q̄ duos liberos mares enixa eſt: baldinū & robertū & fœminam q̄ guillermo notho normāno ducī/a quo regnū anglię vidicatum eſt) nupſit. Orta iter germanię ipatorē & hūc balduinū ſimultate balduinus comitatū q a loſteñ. nūcupatur occupauit Sed cōpoſitis tandē diſcordijs imperator balduino comitatum in feudū dedit. Hic ſucceſſorē habuit filiū ludouicū cui pio cognomē inditū eſt. exq; richilde comite hānonię ꝓgenita duo liberi fuere/arnoldus & balduinus. Subditis amantiſſimus maxie ꝓpter benignitatē & egregios ipſius mores fuit. Tertio autē ſue adminiſtrationis/ anno vita defectus in henone monaſterio ſepelitur. Arnoldus qui illi ſuffectus eſt/cum bellū aduerſus robertū friſonum ducē mouiſſet occubit. Poſt quē balduinus balduini inſulani nepos comitatū eſt adeptus: quē cum gaſtrido in paleſtina militaſſe ſupra ſcripſi Accepta autem gertrude vxore filia ducis ſaxonū/quā hollandię comes moriēs reliquerat/marem vnum robertum & fœminas

Ludouicus pius

Arnoldus.

Balduinus.

UVA. BHSC. IyR_235

duas excepit. Eius opus ē apd cassellētū diui petri eccle sia vbi viginti sacerdotes assignatis annuis ꝓuētibus col locauit. Rexit flandriā annos duos & viginti. Eo assūpto robertus suscepit principatū/ & ad recuperandem de ma humeti seruitute hierusalē operā cū gaufrido de buyllōe dedit. tulitq; ex filia guillermi normanni ducis balduinū. Erat illi cōsobrinus sacerdos sancti donati brugēsis præ positus/ quēm flandrię cancellariū assumpsit. Iussitq; per petuo decreto eū posthac eadem dignitate fungi qui ꝑ posit⁹ haberet Sepultus est attrebati apud sanctū veda stū: post annū. xvij. sui principatus. Succes sor balduinus cū margaritā boloniæ comitis filiā vxorē accepisset: nec ide liberos haberet comitiali morbo affectus: mōachatū ꝓfessus est/ designato hęrede Carolo reginę dalmatarū filio/ qui ei cōsobrinus erat. Apud sanctū bertinum sepul turā accepit: cū annos octo flandriam gubernasset. Pari annoꝝ numero Carolus ministrauit. Hic cum rei diuinę apud sanctū donatum adesset: in oratorio/ ab inimicis & qdem familiaribus occiditur. Inde comitatum vsurpauit guillermus vicecomes yprensis: q vxorem ex filia caroli dalmatę duxerat. sed secūdo mēse abvsurpato comitatu interijt: nullis liberis relictis. Cæteꝝ dux normannorum guillermus: caroli primi cōsobrinus rege francoꝝ ludoui co adnitente: eiecto guillermo yprensi flandriā occupa uit: deteriora omnia faciens. Quāobrē flandri Thericū/ quē dux dauzay ex gertrude Caroli auia susceperat/ ac cersunt. Hinc excitato bello/ cū thericus in oppidum alo stū se recepisset: a guillermo normanno circūseptus est. At guillermus dū obsidionē pertinacissime cōtinuat: sa gitta percussus vita excessit. Exactis mēsibus. xv. postq̄ flandriā intrauerat: ipositus est. honorifico mausoleo/ in diui Bertini æde q̄ est apud sanctum Audomaꝝ. Fuit illi successor Thericus quē bello persecutus erat & flandria extrudere conabatur. Hic apud damyatam atq; hieroso lyma sub Ludouico francorum rege ordines francorum

Robertus.

Balduinus.

Carolus

Guillelmus.

Thericus.

UVA. BHSC. IyR_235

militū duxit. vnde reuersus domū aliquid de xp̄i sanguine extulisse/tradit quē sancti basilij tēplo apud brugas reposuit/ monumentū scilicet xp̄i passionis/quod a flādris maxima veneratione colit. Sibyllā vxorē duxit sciciliēsi rege ꝓgnatā. hinc philippus & margareta ꝓdiere Margaretā balduinus hannonius comes vxorē accepit. Patri therico apud vatenas post scām & quadragesimū annū

Philippus. sui magistratus sepulto: successit Philippus hierosolymiticā expeditionē secutus. A qua rediens: qñquidē liberis carebat: ysabellā ex sorore neptē. Balduini hānonij comitis filiā Philippo augusto adolescēti vxorē dedit: sicut in ipsius augusti gestis scripsimus. Inuenio hūc nescio quā ob rē deprehensum/& in vinculis habitū interisse: & in clausalle cistertij ordinis cœnobio humatū: anno xp̄ianæ

Balduinus. passionis Millesimo nonagesimo. Tenuit deinceps flandriā balduinus gra cōnubij qd cū margareta therici filia cōtraxerat. Præfuit regioni cum laude. tulitq; ex vxore liberos mares duos: balduinū qui hierosolymor imperiū adeptus est/& philippū namurci comitē duas ꝑterea filias margaretā q philippo augusto tradita est & alteram brabātini ducis vxorē. Hūc secutus ē balduinus q flādrie atq; hānonie ꝑncipatū moderatus ē. Sed duabus susceptis ex vxore fœminis iohāna & margareta: i palestinā cū xp̄iano exercitu mox ꝓficiscēs: post egregia multa militię opera in constantinopolitanū ipatorē assūptus ē. ide a sarraceno hoste iterceptus: nullo post tpe cōparuit. in demortui locum filia eius iohāna flādris hānonibusq; i-

Ferrandus. perauit/accepto in virum ferrando/portugallo gñe oriūdo: frācis admodum ifesto. Quā ob rē othonē germanū iperatorē secutus dū bellum aduersus philippum augustū frācorum regem gerit captus: in arcę cui luparę apd parisios nomē est asseruat. Mortuo sepultura fuit i mōasterio marqtē si Iohāna vero viduitatis ptesa/secūdas cū thoma sabaudi ducis filio nuptias cōtrahit. Quarto deide āno vita excedēs cū ferrādo apd marqtas sepulta est

UVA. BHSC. IyR_235

Eius enī monasterij institutrix non procul ab insula fuit. Huic soror Margareta suffecta flandriæ hānonięq; comitatus ānos triginta quattuor gubernauit magni animi fœmina. Semel enim atq; iterū nupsit. Ex priore vito bossardo/qui ex anglorū regū familia ꝓdierat iohēm filium genuit: breuis vitę puerum. Ex altero guillermo dampetro guido natus ē: & guillermus. Guidonem quī mē recusante fegardi de betunia filiam sibi copulauerat diu a se relegauit Iohēm quoq; alterum filium maiorem natu ꝓsecuta eum exhæredare statuit. Quę cā fuit guidoni cum matre reconciliationis Eapropter exurgens guillermus romanorū rex/& hollādiæ dnator (cuius filiam iohēs dauēnes habebat vxorem) genero aduersus margaretā auxiliatus est. Verū ludouicus francorū rex (cū medius arbiter accessisset ex plamenti decreto ꝓnūciatū est: iohāni deberi hānoniam. Flandriā aūt matre defuncta guido possideret. Mors paulopost terris eripuit margaretam: quę apd flynas in monasterio eiusdem nois (quod a duaco flādriam versus miliaribus quattuor distat) monumento honorata est. Ideo flādrię comes Guido ē effectus. Cui annos sex & trigita ꝑfuit/liberis tā maribus q̄ fœminis fœcūdus. Quiq; enim ex priore vxore masculos extulit: guillermum: robertum: balduinum: philippum: & iohēm: qui leodiensiū pōtifex extitit. filiarū quę quattuor fuere nomina nō inueni: præterq̄ vnius philippetæ quę anglo regi desponsata añ nuptiarū diem parisij interijt. Ex secunda quæ namurco principabatur filios tris & filiam vnā generauit. quę comiti gheldrēsi data ē vxor. Hic guido anglis amicus eos ad bellū secutus est. Tandē cū filio roberto captus vinctusq; moritur. Cuius cadauer apud flynas humari rex ꝓmisit/ Anno Millesimo tricēteſimoquarto. Rebellantibus autē ob guidonem captū flandris & tandum a philippo subiugatis: pax data est/ ꝓmissis philippo multis nūmorū milibus. Cuius causa insulam duacum & orchias ab eis in pignus rex accepit. Post guidonē roberto de bethunia flan

Margareta.

Guido

Robertus de bethunia.

UVA. BHSC. IyR_235

dria obuenit. factusq; auctior ē bethunię atq; teneræmō-
dæ accessu. Attrebates quoq; hūc sibi patronum & defē
sorem id est (vt illoꝝ sermo est) aduocatum assumpserūt.
Ex vna vxore caroli sicillæ regis filia carlomanus illi na-
tus est quem ferunt inter scapulas crucis similachrum ex
mris vtero attulisse. Sed cum matre non multo post tēpo
re obijt mortē. Ex altera cui niuernū atq; rhetelium atti-
nebant mares duos Balduinū & robertum: quattuor isup
fœminas excepit. ¶ Philippo autē pulchro cū robertus i
Robertus philippus pulcher
fensus esset, ꝓpterea q; ꝓfecturo hieruſalem sexcētos au
xiliares milites robertus mittere recusauerat philippꝰ tris
quos hēbat filios in comitē cū ingentibus copijs ducere
iubet. Sed ꝓfectus nulla re gesta exercitus domū se rece
pit: Defuncto tandem philippo: & mox ludouico hutino
in philippi longi beniuolentiam est admissus. Mortuo se
pultura apd ypras fuit in diui martini cœnobio anno dñi
ci natalis. M. ccc. xxxij. post octauū & vigesimū annū sui
principatus. Comitatum protenus assumpsit Ludouicus
Ludouicus niuernensis
niuernensis comes ludouici filius qui franci regis filiam
margaretam vxorē acceperat. Nam ex cōditione nuptia
tū cōuenerat: mortuo hoc ludouico filium eius in flādriā
recipiendū. Quā ob cām indignatus robertus cassellanus:
bellum in ludouicū niuernensem excitat. Sed parlamētei
senatus definitione sedatum est vt in Caroli pulchri vita
annotauimus. Occubuit apud creciacum ludouicus reli-
Ludouicus de marla.
cto Ludouico filio qui de marla cognominatus est: & bru
gis in beati donati ędē sepultus. Ludouico de marla ni-
uernum & rhetelium cum salinis & machlinia acceſſerunt.
Moxq; mre margaretavita defuncta: artheſium atq; bur
gūdiam adiuit. duxitq; vxorem margaretam brabantino
duce ꝓgenitam/ q̄ alteram margaretā enixa est: & duci
burgūdionū philippo i cōnubio elata q. xv. annū agens i
terijt. Inde ad iohēm frācorum regem burgundia ptinuit:
Quā puo post tpe cū filius eius philippus cui audaci co-
gnomē fuit margaretā huius ludouici de marla despon-

UVA. BHSC. IyR_235

ſaſſet philippo rex donauit: ijs legibus quas ī iohīs geſtis lector agnoſcet. Humatus ē ludouicus apud ſctm̄ petrū ī ſulanum. Deiceps ſucceſſit philippus audax oīm q̄ ſocer eius ludouicus poſſederat hęres genuit ex Margareta io hēm anthoniū p̄terea brabantię poſtea ducē/lothriciq; & lemburci principem & philippum. qui niuerno rhetelioq; principatus eſt. Fuerūt item audaci ex eodem coniugio fœminę tres. Prima duci auſtrię: altera ſabaudię: tertia Guillermo hanonio comiti nupſit. Extruxit in agro diuionēſi cartuſiorū ędes/vbi voluit mortuus ſepeliri. De iohāne filio quia ſupra abūde ſcripſi: non' pducā hyſtoriā. Eius ſceleris eſt quicqd hactenus ſimulatis & bellox frāci principes exercent. Suſcepit ex margareta bauarię ducis filia marem vnū philippum & fœminas ſex. Vna quæ agnes dicta eſt iacobo borbonio iuncta eſt. Hic aduerſus aurelianorum ducem grauiſſima vſq; ad internicionem odia exercuit. Tandem apud monſtroliū quod ad yonæ amnis oſtiū collocatū eſt trucidatus: & inde ad cartuſios diuionenſes elatus humatur anno xp̄ianę reſurrectionis. cccc. xix. ſupra mille poſtq̄ ānos. xv. flādriam adminiſtrauerat. Philippū vidimus vna cum vtraq; burgundia atq; flādria: arthefiū. brabantiam/lothricum: lemburgū. hanoniā: hollādiā: zelandiā & friſię partem/cum ſalinis machlinia & namurco obtinere. Illi deinde acceſſit luxēburgus. Hic p̄e iterfecto anglox partium fuit. Cum autem vxores tris habuiſſet ex poſtrema yſabella quę rege portugallo oriunda erat tris liberos excepit anthonium & iodocū quos cita mors abſumpſit. & Carolum: Gādauos qui ſuo more ſeditioſo tumultu rebellauerāt nō ſine ſuox iactura tandem cōpeſcuit pœnaq; affecit. Defūctus brugis: diuione in ęde cartuſiorū ſepultus eſt: anno ſalutis Milleſimo q̄dringēteſimo ſexageſimoſeptimo. xviij. kalēdas auguſti. P̄ri philippo ſucceſſit hic Carolus de quo p̄ns narratio texit a renato lotharingox duce fuſus. filia eius maria ex familia borboniox ducū p mātem genita maximilianum

Philippus audax.

Iohēs.

Philippus.

Iodocus

Carolus

UVA. BHSC. IyR_235

federici germanorū iperatoris filiū virū accepit Ex quo philippū & margaretā cū extuliſſet: equo lapſa & ide puo poſt interuallo moriens / quotquot carolus principatus tenebat Philippo filio reliquit. Ad hūc modum poſtvnum & triginta flandrię comites potētatu illuſtris burgūdię clariſſimum nomen in ſua familia Carolus extinxit. Niſi q illi fuerunt ſupſtites aliquot frēs nothi quos ex multis mulieribus Philippus eius pater ſuſceperat. ¶ Sed de Lotharingo reliqua pſequamur. Caralo duce mortuo protenus in burgūdiam exercitū ducit quam totā poſt paucos dies Ludouici noīe recuperat. Secuti burgūdos ipi antiſſiodorenſes regi paruerūt. ¶ Certior factus de burgūdorum interitu ludouicus turonū linquēs poſtq̄ ſuo more varias diuæ marię ędes muneribus honeſtaſſet: Nouiomēſes adiuit. Breuiq; tēpore mōdiderium Peronā Abbatiſuillam Mōſtroliumq; cum aliquot locis vſq; ad attrebates occupat. Attrebates vero pugnaciſſimi & duri animi populus parere detractarunt: recepto in ciuitate flandrēſi pſidio. Interim dum cūctantur attrebates regi obtemperare Ludouicus grādē exercitum & belli appatū cogit. Sed tādē captam ciuitatē q ſeorſum centum fere paſſibus ab oppido loco editiore ſita eſt: & raro muro munita iſtaurat: adueruſus oppidanos vim atq; iniuriā. ad quos ex aliis recēter recupatis locis multi odio nois franci perfugerāt. Quibus tāta temeritas fuit: vt per muros & publicos parietes furcas ſculperēt appenſis albis crucibus tanq̄ ipm regem francoſq; ſuſpendio dignos albitrarentur. Fuerūt qui pudēdas partes reuelatas e muris militibus oſtentarēt cōuiciātes regi. Venere tamē ex oppidanis ad ludouicum aliquot ex primoribus qui hāc cōcordię formulā reportaue rūt. Manerēt ipi i regis fide atq; ptāte. Vectigalia & fiſcū regij q̄ſtores adminiſtrarent. pecuniā inde q̄ſitam Maria caroli burgūdi filia vnica: ab ipis regijs miniſtris accipet donec regi primario principi ſuo debitam fidē pſoluerit: interim nullum regiū pręſidiū oppidani recipent. ¶ His ad-

Philippus. Margareta.

Attrebates obſtinati.

UVA. BHSC. IyR_235

cõpositis ludouicus ad oppidanos mittit Borbonium cardinalem: petrum doriolũ cãcellarium: Guyotum potum & philippũ desquerdũ: qui ab attrebatibus fidei iuramentum exigant. Quo sancte (vt putabat) pstito: cum legati i diui vedasti cœnobio discũbunt: pars perditorũ hoim insurgens clamore (vt in seditiõe solet) sublato in cœnobiũ ꝓcurrit: freqnenter vociferans occidite: a legatis tamẽ tẽperatum est. Qui ꝓtenus in ciuitatem ad ludouicũ se recipiũt. Quam iniuriam dissimulãs rex morinũ petit. Inde Hisdinum occupat: & paulopost arcẽ emissi qui in eã cõfugerant cum suis fortunis militibus. ¶ Dum hisdini esset ludouicus: at: rebates simulata ad eum legatiõe admiraldum adeũt petentes vt bona eius venia hisdinum ad regem mittere suos nuncios liceat. Acceptis ab admiraldo deꝓfectione lr̃is octodecim (odardo butio duce) oppido egressi: flandriam versus iter cõstituũt: eo consiliovt mariã caroli filiam cõuenirent. Cuius doli ꝓuidus admiraldus quosdam ex suis exploratũ legatos miserat. Qui i fraude deꝑhensos ad ludouicum omnes ꝓducit. Hi vltimo supplicio affecti sunt. Odardo capuciolum pellibus aduocati more ornatũ appositum est. Erat enim publicus attrebatium ꝓcurator: & in eo amictu caput ãputatum/tigno q; sublatum cũ inscriptiõe. Hoc odardi caput est. Hac attrebatium pfidia irritatus rex: dum boloniam religiõis cã pgit: circũuallare oppidũ iubet. Reuersus Bolonia tormẽtis muros turresq; quatit. Extruxerant oppidani cõtra ciuitatem ꝓpugnaculum quo se tuẽtes ciuitatem maxime infestabãt. At tormẽtorũ violẽtia ꝓpugnaculum a francis ita deiscĩt vt in oppidũ lõge patens ꝓspectus esset. Simul q; ludouicus oppidanorũ bona militi diripiẽda publicat q̃obrem animosior factus: q̃ maximam spẽ diripiendi oppidi miles capiebat. Verũ impendẽti piculo pterriti oppidani ad Ludouicũ mittũt mĩam implerantes: quam ꝑter multorũ voluntatẽ impetrarũt: admiserũtq; ad se regis copias q̃tum regi visum ẽ. nec tamẽ opprobrijs abstinebant

UVA. BHSC. IyR_235

in mariã caroli hęredem ꝓpensi. Quã lõge a se in flãdria agentem non minus q̃ numẽ aliquod obseruabant: ita vt qdam ob pfidiam in regem capite dãnati: cum securi cer uici distractam vnico euadere verbo potuissent: mori per tinaciter maluerint q̃ dicere viuat. Mulctati sunt attreba tes multa fusi celatiq; argenti copia. nec eo magis demis siore animo erant: q̃ obrem veteres loci incolas ludouicus in penitiorem franciam trãsfert: vocatis ex reliquo regno nouis colonis: quos in illoꝝ locũ velut in nouam coloniã mittit: mutatoq; nomine franciſiã attrebatũ vocat. Interim magnope studet ludouicus quõ mariam caroli filiam ad se traducere posset. Promittit itaq; puellę maritum ex re gio gñe dare: necsinere eã dispẽdio aliquo affici: sed ditio nem q̃ ad eã ptineret tanq̃ suã defensare. Cuius rei causa oliueriũ dãmam regium tõsorem q flandrensis erat ad eã mittit. Non enim frãco alicui principi rex satis cõfidebat: ne legationis munere fretus pnicioſum qcq̃ machinaret. Oliuerius aũt postq̃ ad mariã venit solita temeritate vsus: vel qꝑ ita in mãdatis acceperat: petit apud mariã seorsum colloquiũ hre. Quod cum puellę pudori atq; celsitudini non cõueniret: sermonem priuatim facere non impetrat. Sed ea quę a ludouico acceperat dicere pſẽtibus ad hoc a maria delectis ꝓceribus illũ oportuit. Nec legato fides habita est. Igitur ad ludouicũ inanis reuertit. ¶ At flãdrẽ ses tametsi oẽm belli rõnem vitare cuperẽt francis tñ reli ctis ad germanos respiciunt. Erat frederico alemãno im patori filius maximilianus vnũ & vigesimum annũ agẽs Cum hoc nuptiaꝝ fœdera cõciliãt. Nã qꝑ pater ad impe ratoriam maiestatẽ plurimũ thesaurũ p ãnos ferme quin quaginta qbus iperiũ administrauerat adiecisse putabat: spes illis erat magni aduersus regẽ frãcum subsidij. Ea re cognita ludouicus hẽricũ hisbucũ colonien semq a puero apud eũ fuerat educatus: specie visendoꝝ amicoꝝ suoꝝ in alemãniam ire iubet: vt reuera exploraret quid de nu ptijs ageret. Hẽricus cũ Argẽtinam veniſſet cognoscit de

Attreba tium pe ne. Frãcisia.

UVA. BHSC. IyR_235

ineũdo fœdere cõuẽtũ apud frãcfordiam ad kal. iunias edictũ esse quo ipse impator & cũ eo maximilianus: ipsi quoq; flandrẽses cõuenirent. Curat ꝓpterea ludouicus francfordiam nũcios mittere: eiusq; negocij munus mihi committit mandãs orators nomen nõ prius assumere q̃ comptũ mihi esset qui germani principes suas ptes tuerentur. Sũma legationis fuit frãcfordię in cõuentione ipa memorare quæ amicitia inter impatores regesq; francos diu permanserit quibus legibus atq; institutis perseuerauerit beniuolẽtia. Mariã burgundi heredẽ feudi legibus erga ludouicum astringi: longo vsu obseruatũ esse: ne q̃ illustris inter francos fœia viro peregrino iure nuptiarũ rege incõsulto cõiungatur. Decere illam patrijs obtẽpare institutis impatorię dignitatis & fidei esse nõ violare amici iura. Tẽperet igitur fredericus ne id cõmittat quo veteris amicitię stãtitudo offendat. Talibus mãdatis edoctus apud argẽtinã hẽricũ hisbucũ offẽdi. Vbi dies sex imoratus: cũ de cõuentu francfordiẽsi nunciũ nullũ accipimus fama aduolat maximilianũ p rhenum amnẽ coloniã petere. Eo ꝓpterea festinãtes maguntiã ꝓficiscimur quo marię quoq; oratores se conferũt: rati maximilianũ in eã ciuitatem aduentare. Verũ nulla statione magũtię facta ꝑterlabitur & coloniã perpaucis comitatus cõtẽdit. Quẽ & nos item secuti coloniã puenimus clã sciscitantes q̃snã princeps francor̃ amicitiã seq̃batur: cui lras q̃s pmultas a ludouico habebam redderemus. Vnũ tm̃ neq; satis pspectũ iuliaci ducem cõuenimus. Qui legatione accepta rñdet: nos tarde quidem (negocio expleto) aduentasse se maximiliano fide astrictũ esse: a qua sine de decore resilire nõ possit. neq; tuto nos diu in eis locis diuersari posse quę inimica nobis essent. Sed tũ obnixe curaturũ ne qd nobis aduersetur. Post dies viginti quibus maximilianus ꝓfectionem in flandriam parat: eo quo. Colonia egressus est die aquisgranum accessimus. Quo ꝓterea maximilianus cẽtum supra mille tm̃ equitibus stipatus se cõ

UVA. BHSC. IyR_235

tulit.Postera autē die ad ludouicū q̄ maximis potuimus itineribus p leodios primū:ide per cāpaniā atq; artheſiū festinantes rei a nobis gestę fecimus certiorem. Erat enī per hos dies Morini:p̄miseratq; ad sanctū audomarum magnam copiaꝝ suaꝝ vt ptem locū obsidione cingeret Redierāt eo tpe ex anglia viēneñ. archiep̄s/ & oliuerius ruffus:qui ludouico retulerāt edouardū polliceri auxiliū missurumq; in hollendiā supra vigīti milītum milia (si ita ludouicus volet)q̄ terrā ipsā occupent. Inter hęc dubius rex aīo pendebat quorsū inclinaret: cum subito defertur maximilianum.xvj.milibus armatorū potentē basseyam aduenire.Qua re adductus copias ,ptenus a sctō audomaro reuocat.Cameracūq; ,pfectus copias maiores con trahit:nunq̄ satis sui securus. Admiserant enī ludouicum cameracēses apposītis legibus. Cuius rei nōmulto post eos pœnituit marrasino illis p̄fecto: q ex sacris reliquijs auro argētoq;(vt fama fuit(detracto se ditauit. Itaq; torq̄ multi ponderis ornatus cū ad ludouicum venisset:illi occurrens briq̄becus torquē venerari simulauit q̄ ex sacris rebus cōflatam esse accepisset.Cūq; torquē palpare tēta ret:noli inquit ludouicus tāgere:res enī sacra est.Eius sacrilegij marrasinus non tā autor fuisse fertur q̄ ille cui iohannes de daillō nomē erat: quo grauia attrebates etiā incōmoda acceperūt.Ludouico autē religiosa cura incessit ablata cameracensibus restituere.Studebat em̄ eos sibi subiectos perpetuo & plamēteo senatui reddere audiētes licet ad germanici iperatoris ditionē ptinerēt.Ex cameraco senatū plamēti ludouicus nouiomū accersit.Vbi de iacobo nemorsi ducis(quē carloti dep̄hensū diximus q̄sitū est.Qui propterea q̄ post habitam apud rionem cum rege cōcordiā cū hostibus senserat quarto nonas augusti ob lesam maiestatē morte dānatus:capite apud pisios in foro publici mercati apud hallas punitus est: & eius cadauer a fratribus diui franciſci in eoꝝ eccleſia sepultū. ¶ Per eos dies ortis inter principē Aura censem

Camerācēses

Dux ne morsi.

UVA. BHSC. IyR_235

& craonū ob burgundiæ adminiſtrationē inimicitijs dū
res bello decertatur:auraycenſis a fratre adiutus qui Ca-
ſtelli guyonis dñs appellabaſ:& Claudio veldrayo:guyū
in ſequanis oppidū accedens a craono ipetitur. Vbi cō-
miſſa pugna cecidere vtrinq; quingēti ſupra mille arma-
ti:q̄obrem quia frācis victoria fauiſſet: ſupplicationes de
crete ſunt. ¶ Eodē p̄terea tēpore dux gheldrenſis mille Ghel-
&quingētis alemānis iſtructus Tornaci ſuburbia crema drenſis
re cōſtituens:a tornacenſibus primo conflictu occiditur dux ca-
& in vrbē infertur.Secūdo vero erūpētibus in alemānos pitur.
eqtibus francis cū aliquot vrbis incolis cędē fecere duo-
rū miliū ſeptigentis viuis cōpr̄henſis. Et cū flandenſes Flādren
ad blācā foſſā multo numero caſtra haberēt:miſſis in eos ſes cæ-
copijs ,pfligati ad duo milia cecidere. Reliquoꝝ in fuga duntur.
deꝑhenſoꝝ duo quoq; circiter milia corruerūt.In ſeq̄nis
vero quos altos vulgus burgundos dicit:non puā franco
rū cædē auraycēſis apud greyū & alia ad ararī id eſt ſa-
gonā loca fecit:eoꝝ imprimis qui ſub Salazardo & cony
gano ſcoto militabāt Eadem tēpeſtate caroli magni & di
ui Ludouici ſimulachra q̄ in ædibus palatinis apud pari
ſios inter regum ſtatuas ſuo ordie poſite erant ad caput
aulæ:vbi ſacellū conſtructum eſt iubente ludouico poſi- Edouar
ta ſunt. ¶ Accidit per id tēpus in anglia edouardi in fra dii frem
trem clarētię ducē dira ſnia. Conſtituetat clarentiæ dux ſeueritaſ
ſorori q̄ burgundo duci oli nupſerat auxilium p̄ter edo-
uardi cōſiliū ferre:q̄obrem cōpr̄henſus et in vincula cō
iectus multis poſt interiectis diebus conſilio ad edouar-
di pñtiā aduocato/dux hanc in ſe ſniam accepit. Ex lō-
doniēſi arce extra ciuitatē ad patibulū traherēt. ibi cōſpi
ceret iteſtina ſua cremari:cui mox caput tolleretur: & ca-
dauer quadrifariā ſecaretur.Sed a tā ignominioſa dāna-
tione(hortante mr̄e)tēperatū eſt. Eius tñ ſupplicij genus
hoc fuit.Itaq; i maluatici vini dolio viuus extinguitur & i
de exēptus capite trūcatus eſt. Alterā mortis cauſam an-
gli afferunt q̄ ille regnum expulſo edouardo affectarat.

UVA. BHSC. IyR_235

Maximiliani astus

Gaudet siqdē anglor̄ gens / vel exactione & exilio / aut nece suos reges cōmutare. ¶ Per dies edouardus missō Hisdinū ad regē hauarto:res flandrēsium cōponere frustra tētauit. Interim quia cōdeti p̄sidio tornacēses infesta bātur:ita vt cōmeatus ad illos difficile importaretur. Ludouicus oppidū cū arce recepit:discedentibusinde cum suis fortunis militibus. Cōdeto capto cameracū: moxq;. Attrebatum ludouicus petit. Quo maximilianus flamingiq; de pace ad regē legatos mittūt. Promittunt relicturos se ludouico. Artheſiū/Duacum/Insulā/Orchias/sctm audomarum cum vtraq; burgūdia:si ab armis rex cesset. His ꝓmissis cōfestim credulus rex cameracū/quesneyū/ Burchiuiūq; cū reliquis q̄ occupauerat locis flādrēsibus restituit. Et vt fidem promissis detrahere non putaretur maximilianus: castra inter duacum attrebatesq; locat. Vnde cum ludouico expeditior cōgressus esset. Duxit regem multis verbis maximilianus nec fidei satisfecit. ¶ Interim carolus de ambasia burgūdo bello a ludouico prefectus multas arces atq; oppida q̄ ad hostes desciuerant recuperat:beluencesq; quadraginta milibus nūmum aureorū mulctat. Mittuntur paulopost attrebatū a maximiliano oratores: quibus cum p̄ter vnius āni inducias nihil actum est. Redeunte a picardis ludouico vt erat in superos magnope deuotus:diui martini turoñ. exterius feretrum quod ferreum erat:ex solido argento fabricare mādat. Opus ipsum vsq; q̄q; absolutum ducentis milibus librarū turoñ. constitisse fertur. Nec differt cōsilium aurelianis habere Vbi eius loco petrus belliiocī dñs p̄sedit:cō sidētibus plurimis maior̄ eccl'ia r̄ sacerdotibus atq; studiorū gñaliū insigniūq; ciuitatū legatis. Eniuero de pragmatica sanctione de qua variē snie ferebantur: deq; ecclesiarū annatis:quar̄ gra ingens e regno francorum pecunia Romā quotannis exportabatur ingrere cupiebat: adhibita moderatione ne tm̄ nūmorū romana auaricia sine rei xp̄ianę cōmodo exigeret. Ad eam rem aduersus

Feret tū diui. Martini argēteū Contio aurelia, neñ.

UVA. BHSC. IyR_235

romanorū ambitionem ludouicus ſublimi ingenio & doctrina viros apud ſe (conſtituto illis ſtipendio)alebat. Inter quos martinus cognomento magiſtri theologus doctor fuit: litteratura celebris qui de quattuor virtutibus quas vocant cardinales laudatiſſimum ſcholaſticis volumen ſcripſit: nō multo poſt morte abſumptus. Sed mox cœpti pœnitens ludouicus aureliam cū veniſſet cōtionē diſſoluit dicens ſe eandem lugduni poſtea habiturum. ¶ Per eos dies apud auernos in cœnobio iſſorienſi monachus quidā cum hermofrodita eſſet grauidus eſt effectus: aſſeruatuſq; ſūma diligentia donec pturiuit. ¶ Eadē pręterea regione leodomeſticus dñi ſui domo elapſus cōplures viros fœminaſq; vorauit: donec egreſſus in eū cum multitudine incolarū dñs cū forte leo apparuiſſet: cognito dño ad eum ſe belua contulit. Quam confeſtim multis telis turba confodit. Apud attrebates Symō courthoſius ludouici p artheſiū vniuerſalis procurator: malę fidei homo ſimulat ſibi inflandria negociū eſſe: quo per inducias(q̄ poſitę erant)profectus mariam. Maximiliani vxorē adit: ante omnia p̄catus ſe in ſeruū illa recipiat. Illi quidē obſequi q̄ regi malle: cum ad illā artheſij comitatū pertinere maxime cōſtet. Si ī officio quod a ludouico habebat per eā cōfirmetur ſe non minus fidū fore q̄ ſuam familiā q̄ burgūdę domus celſitudinē olim ſecuta eſſet. maria(cuius ſtudium erat multorū amicitiā cōparare)homini aſſentitur: eūq; ad fidem & iuſiurandū admittit. Ille officij & marię benignitatis ſecurus ſpe bona domū reuerſus accuſatur perfidię. Captuſq; & turonū ad regē ductus: poſtq̄ crimē cōfeſſus eſt capite trūcatur. tale fuit premiū ꝓditoris. ¶ Per eos dies āno ſalutis. M.cccc.lxxviij machina ingēs(quā bōbardā dicūt)turoni cōflata: & in de pariſium vecta: triſte ſui ſpectaculū prębuit. Ad diui Antonij portam extra muros cum inſtrata & compoſita prorſus a peritis eius operis eſſet: dum pila ferrea pondere q̄ngentarū librarum in cauū machinę deuoluitur: i- Bōbarda

UVA. BHSC. IyR_235

gnē excutit quo pila ipſa repente depulſa: machinæ im primis auctorē:moxq; quattuordecim,pxime aſtātes viros ita diſſipauit: vt p aerē mēbra ,puecta ægre inueniri & coiligi potuerit. Lōgius quoq; euolās pila aucupē auibus inſidias ponētē oppreſſit. Alij pręterea ſex violentia ſpūs & ſulphuris fetore grauē valitudinē incurrerūt. Iohānes autē māgueus q machinā cōflauerat fruſtrati p agrū receptus apud ſctm̄ medericum ſepultus eſt. ¶ Iā vero ad picardos cōuertamur. Cameracēſes q̄q̄ p̄fectum haberent dm̄m defiēnis eius nationis iſignē equitē cum bono francor̄ p̄ſidio deficientes tn̄ ad maximilianum eius militem accerſunt:francis expulſis. Nec minus pfidi fuere bouchiniēſes qui nōdū finitis inducijs flādrenſiū cohortes receperūt:interimentes quoſq; in arce de p̄hēſos francos. Ea re cognita ludouicus nouas copias cum multis machinis atq; tormentis ad carolū de ābaſia q cāpaniam moderabatur mittit:īperatq; ſequanos id eſt ſuperiores burgūdos petat:eoſq; acerrime infeſtet. Paret ambaſianus ludouico:& mox arcē roche fortē capit. Dolam iſup vi expugnat/diruitq; Quibus de rebus cū nūciū rex accepiſſet vehementer gauiſus eſt. Cogitauitq; per cāpaniā luxemburgū ,pficiſci:quam regionē cōſtituerat tanq̄ ad ſe pertinentē recuperare:ſed aliſs diſtractus cœpto deſtitit. Nā Maximilianus qui grādem exercitum coegerat ex flandria mouens Morinos adoritur. Erat morini validum francorū p̄ſidium: cui pręfectus impabat auratus eques de ſctō andrea nomen habēs militię peritiſſimus Eius opa ciuitas defenſa eſt. Vbi autē maximiliani aduētus ad cohortes per viciniora morinis loca platus eſt cōfeſtim erūpūt:morinis ſubſidiū p̄biture. Incedentes autē cū iā ab oppugnatiōe depulſus maximilianus eſſethoſtē ,pcul cōſpiciūt:quadragita pene armator̄ milibus iſtructū. quā maximilianus romōtuſq; iprimis ducebant. Frā corum copiſs p̄erat phili ppus deſquerdus:qui ,ptenus ſigno dato plū committit Cecidere ex prima burgundor̄

Cameracēſes.

bouchiniēſes.

Maximilianus morinos petit.

UVA. BHSC. IyR_235

acie p multi: sarcinis eor̃ pciosis direptis atq; amissis & qui fugæ se mãdauerũt eos miles francus aeriã vsq; pse cutus est. At frãci sagittarij rati se victoria potitos esse dũ p̃dę aĩm intendũt: a romõto comite intercepti non secus ac oues apud guynegatẽ mactant̃. Ex burgundis vndecim: ex frãcia quinq; milia occubuisse relatum est. Perijt in ea pugna p̃fectus beluosianus: & vastus mõpedon rothomagensis p̃tor. Venere viui captiui in manus francorũ nõgenti fere burgũdiones: inter quos polonię regis filius fuit. Receptis post pugnã militibus: Maximilianus malãnoyũ nõ ꝓcul distantẽ arcẽ cui p̃erat cadetus remonetus vasco expugnat. Cadetus aũt fide ab ijs qui eũ ceperant accepta cũ ad Maximilianũ pductus esset: & triduo in vinculis habitus maximiliani iussu strãgulatus est Quo illiberali atq; inhumano facto exasperatus ludouicus: ex oĩbus burgũdis qui a francis capti tenebant̃ quinquagita selectos pari supplicio afficere mãdat. Ex qbus eodẽ quo cadetus necatus fuerat loco septẽ suspensi fuere: decẽ in cõspectu portę duaci: totidẽq; ꝓxime insulam & apud sctm̃ audomar̃ pari numero: nõ ꝓcul deniq; ab attrebato alij decẽ laqueis vitã finierũt. Eius supplicij p̃positus regię domus exactus fuit octingentis a sui tuta mẽ eq̃tibus & franco r̃ sagittarior̃ sex milibus stipatus. Qui exacto supplicio nõ longe aguynis viã facientes: dũ flandriã versus incedũt decẽ & septẽ munitiora loca occupant. vnde exacta multimoda p̃da ad sua præsidia rediere. Afflicti sunt p̃terea magno detrimento flandrẽses: qui. lxx. nauibus ex prutia cũ plurimo cõmeatu nauigãtes: a Colũno normanno superati: totis nauigijs & mercibus a francis spoliati: sunt. ¶ Inciderat his diebus in mẽtem Ludouici aduersus iohandem borboniorum nescio quid iracũdie: ita vt perdete hominẽ velle videret̃ Quesiuit ꝓfecto aduersus ducẽ cui soror nupta erat eius p̃dẽ di occasionem. Vnde iohanni auino parlamentei senatus cõsiliario: & iohanni doyaco aruerno negocium cõ-

Hãc rẽ alij aliter narrãt vt in appẽdice post finẽ gaguini scriptorũ videre est. Pugna guynegatana.

UVA. BHSC. IyR_235

mittit plurima pręter patrias leges aduersus borbonium perpetrandi: vt inde irritatus borbonius: aliquid in regē patraret quo in eū merito rex moueret. Nec veritus ē do yacus p̄sente duce p̄tensis sibi velis & tapetibus sericeis atq; aureis assidere: & ius dicere. Diē p̄terea dicere ducis insignioribus officijs ī parlamēti senatu se sistendi inter quos affuit iohānes hębertus cōstantiensis antistes q in custodia asseruatus est: & eius bona regię ditioni deputata. Quo tēpore rursus cū maximiliano. vij. anno⁹ indu cie interceſſerūt: cōsilio magis alterutrum fallendi q̄ ineū de pacis. Trahebat enī maximilianus ludouicum multis p̄missis: q̄ soluere ip̄e minime constituebat: insidebat illi ludouicus si ingenio aliquo a gallijs extrudere illum potuisset. Sed p id tēpus egrotare maxie ludouicus cœpit. Nā comitiali morbo cū interdū p̄mereť: elephātię quoq; occulta indicia pre se ferebat: & hemorroydis crebro vexabat: quāobrem medicor⁹ diligenti opa vsus est: & præsertim iacobi quoteri burgūdi qui ad extremam vsq; diē illi obsecutus est: multis opibus ab eo ditatus. Valitudine autem paulisper leuatus nihil prorsus vel serium vel ludicrum pretermisit: quod ad bonam valitudinē cōueniret. Nam multa excogitarunt cubiculatij ad exilarandū eū/ sicut maiorum murium venationes: quas in cubiculo exhibebāt. ¶ Condiderat ex tabulatis & curribus munitiones que suo ambitu grandē exercitū complecterent. vbi miles tanq̄ in vrbe cōtineret. Neq; ille minus solido ciuitatis muro: siue ad iaciēda siue ad repellenda tormenta firme erant: poterātq; dissolute quorsum iussisset rex vectura transfreti. Eas laxandi potius animi cā q̄ necessitate in planicie pōtis arcis explicari & in eis milites p̄ loci magnitudie induci iubet: eiq; negocio philippū desquerdum & guillermum picardum preficit. mandatq; militē ibi mensem vnū totum agere: cognoscendi gratia quāto cōmeatu opus illi esset. Re aliquot dies perspecta militē in sua p̄sidia dimisit: ipse turonum p̄ficiscitur. Eadem

Cāpus regis.

UVA. BHSC. IyR_235

tempestate frãciscus britonum dux missis mediolanum nũcijs qui arma cõpararẽt atq; ad se ferrent: dũ p aueꝛniam arma(velut fasciculatas & bõbice ne pulsu tinnirẽt obtectas merc es)nuncij vehunt:doyacus cõprædit: quibus armis eũ rex cõfestim donat: Letus q̃ britonem hoc dãno affeciſſet. ¶ Nõ multis post diebus cũ grauius solito ægrotaret ludouicus: certauit magnis muneribus opem a diuinis impetrare:qbus cõplures eccleſias abunde ditauit. At cũ vota oblationesq; illi parum ꝓcederent nouissime diuo iohãni baptiste deuotus extitit. Instituitq; in sacro sacello parisiaci palatij missam dietim ꝓpetuo cãtari.q̃ de ipo dñico baptista esset. Cãtoribus aũt libras mille annui cẽsus designauit:ex vectigali quod parisiani portitores a vectoribus marinorũ piscĩũ exigũt. ¶ Diuũ ꝓterea Claudium qui apud sequanos in mõte iura colit religiose veneratus est. Adiuitq; monasteriũ multa militũ manu stipatus.prius tñ q̃ peregrinationem assumeret Carolũ filium Petro borbonio cũ regni administratione committit. Quo tpe dum annus salutis. M.cccc.vnus & octogesimus agit:fames cõplures assumpsit. Longa enĩ inedia vexati pleriq;:cũ acceptum dono cibũ manderẽt: illũ ad stomachũ trãsmittere coercitis inedia arterijs non poterãt. Hoc diro incõmodo lugdunẽses/aruerni/borboniiq; imprimis laboraueruntDira fames.

¶ Anno qui secutus est iohanna ludouici soror iohãnis borbonioꝝ ducis coniunx molini febre interijt:mulier añ alias optia. Mortua quoq; est maria maximiliani vxor:relictis liberis duobus:matre & fœmina. ¶ Peregrinatione claudiana exacta ludouicus cleriũ veniens nouẽ totos dies in templo diuę virginis religionis gra diuersatus est. Alleuatusq; paululum morbo:magdunũ se cõtulit.nec diu ibi moratus:clerium cũ rediſſet:flãdrię oratores audiuit:q̃ de pace ad eum venerãt. Quibus ꝓbegnine rñsum ẽ. Quare ad suos leti reuertẽtes/reliqua q̃ paci cõuenibãt tractaueꝛt. At sub ipm ꝑs aeria ad lisam flumẽ(quo flamingi ab artheſiensibus

UVA. BHSC. IyR_235

diſiungunt)a philippo deſquerdo recipiſſ:dedẽte illũ oppidi p̃fecto:qui triginta ſcutor̃ aureor̃ milibus a ludoui comuneratus: p̃fecturã quoq; centũ equitũ cũ ſolito ſtipẽdio accepiſſ. ¶ Apud leodios fuit ludouico borboniẽſi aduerſa fortuna. Nã guillermus marchinus (quem arduẽ næ aprum leodij vocant) belli quęſita occaſiõe: ludouicum ep̃m cũ incõpoſita populi multitudine vrbe egredientẽ ex inſidijs adoriſſ: & manu ſua necat: mox pontificis nudũ cadauer pre eccleſiæ maioris foribus plebei cõſpiciendum exhibuit. Ferſ eum a ludouico rege pecunia militeq; vt id faceret fuiſſe adiutũ ꝓpterea q̃ maximilia no antiſtes cõplaceret. ¶ Nõ erat ludouico a morbo requies: ſeq; indies magis ac magis debilitari ſentiebat: & mortis metu angebaſſ. nemo enim fuit illo vitę cupidior. Tamen ꝓuidus finis ambaſiam ſe portari iubet. Ibi Carolum filium admonẽs. Sum inquit cariſſime fili breuiotis q̃ eſtimas vitę: vtiq; morbo afficior cui nulla ſubuenire medela queat. Tibi poſt me regnandũ eſt: qua re tibi maxie neceſſarij ſunt fideles miniſtri. Inter plurimos quorum fidem & diligentiã ipſe expertus ſum duos tibi commendatos facio. oliueriũ dammam & iohannẽ doyacũ. Illius ſeruitio ita vſus ſum vt eius maxima ope vitã mihi diu ſeruatam eſſe putẽ. Illum in tuo obſequio poſt me habeto: nihil de officijs aut fortunis quę ſeruiendo cõſecutus eſt illi detrahi ſinito. Guyotum quoq; potũ & bocha gium ita exiſtimabis: vt viros conſilio & prudentia valẽtes. Philippum vero deſquerdum in rebus bellicis plurimum ſcire atq; intellígere dubius non ſum/ eius ꝓuidentia atq; moderamine dũ bellum erit vtitor. Cæteros qui magiſtratus a me aut officia adepti ſunt conſeruato: populo quẽ ingruentiũ bellor̃ neceſſitate multis vectigalibus extenuaui quoad per te fieri poterit leuato. Matri ne credito: cũ enim ſabaudienſis ſit burgundis fauere mihi ſemper viſa eſt. Alio quin bonã & pudicam illã ſum arbitratus. ¶ Hęc poſtq̃ dixit turonum reuerſus excogitauit

Leodij

Ludouici ad filiũ oꝝo.

UVA. BHSC. IyR_235

a musica valitudinis leuamẽ q̃rere. Quãobrem accersiri mãdat ois generis musici instrumenti lusores: quos centũ & vigiti cõueniſſe cõstat. Inter quos affuerũt ouiũ pastores qui multos dies nõ ꝓcul a regis cubiculo cõtinenter modulabant eius consolandi cã: & ne somno quo grauabatur succũberet: iussit p̃ter hoc hominum genus: alterũ longe diuersum ad se cõuenire. Solitarij & qui eremũ incolebãt hoies: quiq; opinione sctitatis plurimi ęstimabantur. Fœmine quoq; spectatæ religionis turonum cõuenerunt quibus negocium mandatum est: deum indesinenter orare: vt regi salute restituta maneret ipse diu supstes. Tam appetẽs diutissime viuẽdi fuit ludouicus Prędagiebat credo animo turbationes quas ipso mortuo regni ad ministrandi cõcupiscentia importauit. ¶ Venere per id tps ad valitudinariũ regem flandrensiũ brabãtinorum & hannonien. oratores: quos p iohẽm devaccaria primariũ parlamẽti prędidẽtem & philippũ desquerdum audiuit. Post aliquot cõuentiones tandem de pace cõuenit: vt carolus ludouici filius Margaretã maximiliani filiã dum legitima vtriq; ętas esset acciperet vxorem. Donant a ludouico legati. xxx. milibus scutorũ aureor̃ p̃ter pocula argẽti celati quod illor̃ causa rex cudere iusserat. Erat autem Margareta infra bimatũ: & a gãdauis educabatur. Igitur redeũtibus gandauũ flamingis oratoribus: fit apparatus ingens de margareta ad francos ducẽda. nec minus curabat rex magna põpa Margaretam a flamingis recipere. Ob eam rem petrũ Borbonium cum multa ꝓcerum frequẽtia: Ludouicus illi obuiã mittit. Annã quoq; sororẽ q̃ petro nupserat occurrere nouę nupt̃æ iubet. Fit p̃terea a parisijs multiplex & varium ad eam excipiendam paramentum. Quarto autẽ nonas iunij anno salutis. M. quadringentesimo octogesimotertio: margareta Parisium ingreditur infans puella. Et paulopost ad ludouicum ambasiam frequenti pompa deducitur. Vbi desponsationis festum cõmuni oium lętitia mense iulio celebratum est.

Carolus margaretã maximiliani filiam desponsat.

P

UVA. BHSC. IyR_235

Quo anno ludouicus ſurſum deorſumq; a ſuperis:hominibuſq; opem ſuę valitudini implorans ſacrum liquorem quem ſacrando remis clodoueo cælitus miſſum ſupra diximus:ad ſe turonum defetri iubet. Allata eſt præter ea ex ſacro palatij ſacello ſummi ſacerdotis aaron virga:& victoriæ crux:quam carolo magno diuinitus fuiſſe data tam pleriq; aſſeuerãt. Sed definitæ mortis nemo limitem produxerit. ¶ Infirmatur indies magis ac magis ludouicus:nec ꝓſunt miris modis quæſitæ & raro antea excogitatæ medicinæ. Nam humano ſanguinæ quẽ ex aliquot infantibus ſumptum hauſit ſalutem cõparare vehementer ſperabat. Verum tertio kalẽdas ſeptembres apud turonos moritur:qui mortis ſupplicium aut metum multis frequẽter incuſſerat. Voluit autem in diuę mariæ apud Clerium templo ſepeliri. Vbi monumentum ſibi extruxerat in quod viuens adhuc deſcenderat:decubueratq; tentans ſi cadaueri eius monumentum quadraret. ¶ Qui tametſi durisſimis pro ſuo arbitrio inſtitutis nobilitatem populũq; prę ſſerit:operę tamen præcium regno erat aliquot illi annos vitam ſupereſſe:donec Carolus adoleuiſſet:quem tenerum & nullo rerum vſu exercitum hæredem relinquebat.

In hunc Ludouicum hoc luſimus epigrammate/ex eius perſona loquentes.

Ne dubites vero me dicere nomine regem:
Lex ego. pœna. modus. gratia cuiq; fui.
Audiuit francus prona ceruice iubentem.
Mox aderant dictis facta relata meis.
Nec ſatis hoc. noſtra vultu præcognita mens eſt:
Et ſolo nutu pleraq; geſta meo.
Et ſi vnq̃ in terris potuiſti cernere numen:
Me tanq̃ ęthereum credere fulmen habes.
Paſcua:paſtor:ager:bos:grex:armenta:colonus:
Sanguineq; & faſtu nobilitata domus:
Clerus item:& vaſtæ patiens habitator eremi:

UVA. BHSC. IyR_235

Aut lucro illectus paruit: aut tremitu.
Hoccine miraris? potius mirabere romam/
Quę pede concordi vota secuta mea est.
Vix habet in sacris venerandum francia patrem.
(Principe me) quem non fecit apostolicus.
Nonne vel oblatis tentaui vincere diuos:
Plurima numinibus qui pia dona dedi?
Quid memorem saltus? quid classes/spicula: telas?
Mille meis canibus silua ferebat apros.
Crimen erat cuius lustris errare ferarum:
Caprea/dãa/lepus/omnia regis erant.
Ardea per nubes: per sentes abdita perdix.
Falcone emisso decidit esca mihi.
Quinetiam sęuos astu tardauimus hostes.
Et tandem incautos fecimus esse nihil.
Rhenus/arago/ligur/tuscillo/sabaudus/& anglus.
Ingenium/moresq; extimuere meos.
Quodq; magis stupeas/glaciatis amnibus altis
Gammarus est raptim iussus adesse cibis.
Nec dubium/lictor iussus distringere ferrum.
Pergeret humana vellere carne iecur.
Et terræ & pelago: quantum natura reponit
Prefuimus. Sed habet vltima fata caro.
Milibus ipse tamen multis ditatus alyptes/
Pugnauit genesis ducere lustra meę.
Sed medicas cohibet nature conditor artes:
In mortem nulli est imperiosa manus.
Cętera sunt nobis subiecta timore/vel armis:
Nunc verme & sanie non redimendus agor.
Me dicas posthac lodoicum multi potentem:
Electere pro nutu maxima qui potui.

Finis libri decimi.

UVA. BHSC. IyR_235

¶Eiusdem compendij Liber vndecimus.

Olēti mihi deiceps scribere/lachrymæ suboriunt:dū fluidas vitę spes & fortunæ volubilitatē attētius cōsidero.hic enī q ꝑxīe seqr magnanimus princeps supata quā egerrime exegit puericia cū adoleuisset expectationē quidē iter vitiū virtutemq; de se dedit.Sed decursu aliquot ānis dextetior factus:& voluptati frenos ponēs/q̄lis futurus eēt facile potuit itelligi:nisi p̄ceps illū morbus/& iexpectata mors adolescētiā vix supgressum abstulisset.

¶Fuit ei illi cui carolo octauo nomē erat:mitius ingeniū & natura benignior. Quē nulla eruditione latina instituī p̄ voluit.existimans l̄ras ipedimento eē regnātibus. Idq; de se iudiciū faciebat.q̄ cū excellēti ingenio esset:& pluri ma nosset:ad molestiā sibi eruditionē accedere dicebat. Credo ludouicū ꝓuidere caroli fragilitati voluisse.cui infantiā nō satis firmā eē cōspiciebat.Teneris ei atq; imbecillibus mēbris primo Carolus fuit:ita sedulo duci illū & gestari molliter priusq̄ solide incederet oportuerit.Cui in cōmodo doctrinę studium & laborē nō cōgruere p̄arbi trabat. Alioquin erat carolo animus disciplīne appetens. Nam ludouico mortuo cū regiā adeptus ē dignitatē:scriptos gallice libros libēter legit.tentauitq; latine scire.Consecratiōe remis suscepta:ꝓtenus de supfluis ludouici donationibus rō habita est.quę ad ius fisci reuocatę sūt. De oliuerio dāma cū ꝓpter multa:tū ob necē ab eo/ludouici iussu/perpetratā vltimū supplicīū sumptū.Nā cū Daniele quodā flamingo sibi plurimū i flagitijs familiari vitā patibulo terminauit.In quē seqūs carmē a nobis edictū est.

Sunt sua criminibus ridentia tempora tonsor.
Currere quę subito prouida parca vetat.
Hoc poteras olim longe prænoscere dāma.
Vt saltem horreres tolleres cęde pios.

UVA. BHSC. IyR_235

Te natura humilem cum mater flandra tuliſſet:
Arte vna noras radere cęſariem.
Hunc talem & ſeruũ te ſępe lutecia vidit.
Tutus ab hac poteras ducere ſorte dies.
Raptus ad excelſam lodouici principis aulam:
Mox erebi furias moribus anteuenis.
Et crinem hùic tondens/dum ſuffers lingere ficos.
Par ducibus/regi regulus alter eras.
Quid tibi non licuit ſoboles o dira neronis?
Nemo non vixit te referente reus.
Nemo dei ſacra:cenſuram nemo gerebat:
Grandia qui renuit promere dona tibi.
Protenus auxiliũ/vel mors/vel mulcta/negantem.
Pręſſit.eras iudex.lictor.& exitium.
Regnaſti.ſatis eſt.ſurgunt noua ſydera mundo.
Turba ſceleſtorum territa luce fugit.
Agnoſce o tonſor quo te ſcelus extulit atrox.
Et te præcipitem propulit in laqueos.
Te daniel:te dira cohors:te memmius odit.
Et ſcelerum auctorẽ damnat.& inſequitur.
Neſcio quid de te ſuperi:vel fata reponunt:
Seu lictore cades:ſeu cruce liber eas.
Vna tamen vulgi conſtans ſententia furcas
Expetit.vt ſatiet/te pereunte odium.
Interea vinctus culpas abſterge gemendo.
Peccaſti.morte eſt nunc redimenda ſalus.

¶ Doyace aures amputatæ.Sed ſtatim ab initio ſuſcepti regni ortæ ſunt de caroli tutela & regni adminiſtratione diſcordiæ:ægre ferentibus pleriſq;:annam caroli ſororem rebus gerendis anteferri.Primus ob eam rem ludouicus aurelianorum dux(quaſi præludente ſibi ad regnum fortuna:quod mortuo carolo eſt aſſecutus) bellum mouit: multa prius molitus vt regni gubernacula reciperet.Ioannam enim alteram ludouici filiam vxorem habebat.Sed expectatiõe fraudatus apud ſanctum albinum(qui locus

UVA. BHSC. IyR_235

britonum est)dum cū britonibus socijs nō satis feliciter p̄
liatur captus est:& in arce biturigum diu asseruatus. Sed
de viro sollicita vxor quia regis soror erat crebris postea
p̄cibus mariti liberationē impetrauit. Libertati restitutus
fidem Carolo debitam maximiliani cōiuratiōe relicta ser
uat.Inde maximilianus qui burgūdiam Artheſiūq; post
caroli ſoceri ſui interitum a ludouico occupatum repete
bat magnis viribus insurrexit. In britones quoq;(frācisco
duce defuncto)arma a carolo sumpta sunt.Supstites erāt
francisco filię duæ quibus vna appellatione anna nomē
erat.In has donec fidei iura scđm fundi leges p̄soluissent
neue rege incōsulto nuberent bellū indicitur. Fit in nana
tenses incursus/& dura sed tandem inanis obsidio.Misit
britonibus hēricus septimus anglię rex subsidium.q̄q̄ ip̄e
supra multos annos ꝓfugus ad carolū veniens diu apd
eum mansisset pecunia liberaliter adiutus. atq; inde acce
ptis a carolo militibus in angliam nauigans regnum oc
ciso richardo vendicasset. Cuius rei gratia aliquot lega
tionibus cum francisco luxemburgo/& carolo marignya
no ad eundem henricum functi sumus. Qui neq; amici
tiæ/neq; beneficiorum recodatione distineri potuit quin
expeditionem boloniam vsq; traduceret:vbi castris non
procul positis tentauit eam expugnare.Demum philippi
desquerdi qui artheſio p̄erat/opera rebus compositis co
pias in angliam reduxit.Pacis enī q̄tum sibi sine anglo
offensione licuit henricus amator erat. Sed anglis morē
gerens magis q̄ suopte ingenio adductus/militem ex an
glia deduxerat ne in suspicionem suis veniret:q; frāco re
gi plus æquo beniuolus esse videretur. ¶ Postridie initæ
cum henrico pacis Carcaluēti britonis negligētia atq; ier
tia attrebatū(cuius p̄fectus erat)a maximiliani copijs no
ctu captū ē:nemine oīno defēdēte ciuitatē.Quinimo ip̄e
carcaluētus creditis cuidā ex suis portarū clauibus strato
segniter decubās in hostium ptātē venit.Militabant in co
pijs maximiliani theutones pleriq; atq; germani;qui cū

UVA. BHSC. IyR_235

ſtipendia multis diebus non recepiſſent rapinis non abſtinuerunt. Sed poſt opulẽtiores tanq̃ hoſtes ſpoliaſſent in ſacras ædes de bacchati ita vt non locum maximiliano recupaſſe: ſed extremæ deſolationi deſtinaſſe miles videretur. Tã dira paſſi ciues non tm̃ inde mœroris q̃tũ gaudij ex francorũ deturbatione ceperũt. Exactis poſt aliquot menſibus arcẽ ad maiorẽ mercatũ & munitiones ciuitatis aduerſus oppidũ a ludouico extructis funditus deſolauerunt. Adeo ibibit populus ille franci noĩs odiũ: q̃q̃ ad frãcos maieſtatis & iuriſditionis vetuſtiſſima lege pertineat. Fuit nõ multo poſt cũ maximiliano conciliata vel potius ſimulata cõcordia i vrbe ſiluanecteñ. Dimiſſa tm̃ margareta qm̃ ſponſalia patri grata non erant: carolus reconciliatis britonibus annam eorũ dñam vxorem accepit. Et ferdinãdo aragonũ regi ruſcillo p̃ter multorum opinionẽ eſt reſtitusita em̃ ludouicum caroli patrem morientem teſtõ voluiſſe vulgatũ eſt. Mittitur propterea ludouicus de ambaſia albigeſius antiſtes qui ex caroli ſnĩa ruſcillonẽ ferdinando aragoñ. reſtituat: quavna re perpetuam inter reges amicitiam parari putabatur. Verũ longe ſecus poſt accidit. Igitur cum a bellis quieſcere carolus potuiſſet cura illi neceſſit de icilię regno quod ſibi patrimonij iure pertinere cõtendebat. Nec potuit a ſnĩa dimoueri Nec Pariſiorum oratores eius rei cã ad eũ miſſos audiuit. Contractis ꝓpterea terra mariq; copiſs hortante maxime alexandro ſexto romano pontifice/ & ludouico ſfortia/ qui Alphõſo Neapolitano infenſi erant: in italiã ducens Lugduni primũ aliquot dies moratus eſt. non ſatis certus an alpes ipſe tranſcenderet. Diſtinebatur enim ciuitatis delitijs & quarumdam amoribus fœminarum. Sed vbi aer peſtilens factus eſt. Viennam dalphinatium vrbẽ petit. Añcedebat eũ copioſus exercitus: & iã ad aſtẽſes ſupatis alpibus puenerat cũ necdũ firmaſſet aĩo quod primũ exequereť. Sta tandẽ ſequi exercitum. Nã licet puſillo corpore eſſet: ducebatur tm̃ animi magnitudine prę

Marga-reta di-mittitur.

Expedi-tio nea-politana

UVA. BHSC. IyR_235

clarũ quiddã gerendi. Igitur viennã digreſſus. Vercellas ſabaudi ducis ciuitatẽ ꝓfectus eſt. Quo eius ſalutãdi cã Ludouicus ſforcia cũ aliquot italię principibus ſe cõtulit Ibi paucis diebus exactis/quia copias partim piſas/partim bononiam prẽmiſerat/mox ipſe ſecutus rapellam genuẽſium munitiſſimũ oppidum plurimis oppidanorum cæſis expugnat. Piſas inde petens magna omnium letitia & plauſu excipitur. Florẽtinis dubia mens fuit an regẽ ad ſe admitterent grandi exercitu potentẽ. cuius & ſi diu amicitiã coluiſſent. militũ tñ variam fidem ptimiſcebant: qui ferociter agentes: in tam longinqua expeditione prædę & opibus inhiabãt. Erat petrus medices apud florentinos imprimis opulentus qui in ſuſpicionẽ venerat tyrãnydis. hic Caroli gratiã meriturus petrã ſanctam atq; ſarzanellã olim ianuenſiũ oppida corolo tradit. Proinde magno ſuoꝝ comitatu ornatus rex a florentinis admittitur. Quo tẽpore picus mirãdula gñe illuſtris philoſophus & orator noiatiſſimus/multarũq; linguarũ ſciens xxx. ſuę ætatis anno vita deceſſit. Apud florẽtinos non multos dies moratus. Senas pergit. Cui ſenẽſes obuij hoſpicio liberaliter illum ſuſceperunt miniſtrato affatim cõmeatu. Inde tuſcanellã ꝓgrediẽs/cũ oppidani alexãdro iubente militẽ aditu prohiberent penas luerunt. Viterbiũ quoq; nolens repugnãſq; exercitũ accepit. Põtifex romanus alexander cui caroli aduentus ꝓpter eius magnitudinẽ formidabilis erat. Ferdinãdi alphõſi filiũ ad p̃ſidiũ vrbis adſciuerat: ꝓhibiturus quoad poſſet carolo vrbis ingreſſũ. Cui populus romanus aduerſabatur. Quãobrẽ vbi aduẽtare regem põtifex accepit: ſibi timens in molẽ adriani. q̃ ſcti Angeli caſtellũ appellatur ſe feſtinãter ꝓripit. Rex vrbẽ ingreſſus: militẽ a tumultu temperare iubet Quoſdam qui edicto nõ paruerunt ſupplicio (tribus per vrbẽ erectis furcis) afficit. Inter hæc Ferdinandus cogitur vrbe excedere. Dum paucos dies in vrbe rex agit: nec vllus auditur militaris tumultus; ſecurior ſui alexander

Picus mirandula.

UVA. BHSC. IyR_235

arce egressus regē ad colloquiū admittit. Fecit rem diui-
nā pontifex: eiq; post sumptā eucharistiam vinū in sacrū
calicē carolus ministrauit. Fuere sicuti accepi plerīq; ex
cardinalium cœtu quicarolo suaderent alexandrū captū
abduxere vt pontificatu amoueretur. Quibus audiens
non fuit pius princeps perfide se facere ratus: si post datā
fidē calūniā inferret pōtifici. Discedens ab vrbe carolus
ne sibi via interciperetur: terracinā / cui auxur vetus no-
men est a pontifice accepit zyzynū etiā turcū fratrē: sed
hostem magni turci quē ex gallijs vbi asseruabatur: inno
centio octauo traditū supra annotaui: consentiēte alexan
dro secū eduxit quatinus subacto regno apulię ope zyzy
ni finitimos turcos expugnet. Iā enim a iuliano cardinali
ostiam acceperat. Rebus ad hunc modū ordinatis cāpa
niā adiens carolus: aquilā in mōticulo sitā dedentibus se
sponte incolis recepit. Ad sanctū getmanū (qđ oppidum Carolus
est situ & arte longe fortissimū) statio fuit: repugnātibus in cāpa- Aquila.
pertinaciter oppidanis: qui se fossis frequētissimisq; agge nia.
ribus muniuerant. Sed isiliente franco milite: postq̄ ma- Sanctus
chinę appositę sunt / terria post hora oppidū expugnatur
Vnde pterritus alphonsus qui neapolim tenebat: ferdinā germa-
nādum filiū ad se vocans regnū illi reliquit. Ipse in sicilia nus.
fugiens paulo post vita deficitur Nam q; tytānidē apud Alphon
neapolim exercuisset alphonsus: odiū populi mirū in mo sus fugit
dū in se cōflauerat. Ferdinādus fugiente patre in castrū Ferdinā
oui veniente neapolim carolo se recepit. Qua ingrediēs dus fugit
illis honoratissimos quosq; ciues habuit & plebem: inde
per internūcios: vitę & status honestam conditionem / si
in galliam se recipere velit fernādo pollicetur. Id quia re- Alexan
cusaret inde fugere compulsus est. Ad caroli secūdas res dri & ve
appulia successit. deinde calabria. mox etiam lucania. netos i
Tam prosperis successibus inuidens pontifex consocia- regē cō
tis sibi venetis: & maximiliano romanorum rege quibus iuratio.
cum accedebat rex hyspanus: & ludouicus mediolañ.
hi omnes ad carolum legatos mittūt petentes neapolim

UVA. BHSC. IyR_235

Legati ad carolum. Caroli ñium.

liberam dimittat: aut iturcos sicut promisisset copias ducat. Ad hæc subindignatus rex protenus rñdens. vos inquit oēs aduersū me arctissime cōiurastis sed vestras conciliationes vnus irritabo. ita vt vos veneti/ mercaturam non rerum impia discatis me auctore moderari. Hoc verbo dimissis oratoribus: grauiora neapolitanis tributa remisit: quibus ab alphonso grauissime prēmebantur. Pacata neapoli & per loca p̄fectis cū valido p̄sidio impositis sūmam rerū gilberto monpēserio comiti de borbonio rum ducū ,pgenie cōmittit: ipse in galliā cū parte copiarū reuerti parat. Redeunti portas vrbis alexander claudit. Quā licet fossis atq; aggeribus vallasset, ornetū tñ cū carrinalibus se cōfert. Veniens romā carolus fauente pp̄lo in ea stationē fecit. Et quas ab alexādro vrbes habuerat libere dimittit p̄ter ostiā & zyzymū turcū q apud neapolī vita decesserat. Inde profectus senas in suā tutelā accepit.

Carolus in galliā reditum parat. Alexander. Ornetū fugit.

¶ Dū fornouium non longe a parma ciuitate appropinquat nūcium accipit venēos & reliquos cōiuratos vias insidere qua erat trāsiturus. Erāt in hostiū castris milia quadraginta armatorū. Carolo septē ad sūmū milia electissimorum pugnatorum militabant diuturno itinere fessa & non minus indigentia viatico nā reliqui exercitus bonā partē neapoli & alibi per p̄sidia reliquerat: miserat quoq; genuā ducibus philippo de sabaudia & Hugone ambasiano alterā nō exiguā manū: q; spē illi iulianus cardinalis fecerat vrbē recipiendi. Sublatus propterea hostis exploratū quasi habebat venturū in suā ptātem carolū: aut reuera vulnere aliquo moriturū. Quinquaginta nāq; (alij dicunt centū) milia ducatorū ,pposuerant in mercedē illi qui regē vel viuū vel occisū in castra abduxisset. ei qui frāci caput exhibuisset p̄miū ducatorū sex erat constitutum. Tali ipe militē hostis venetus aīabat. Sed nihilo segnius dispositis aciebus carolus cōgreditur. & postera die taro flumine traiecto: victor ad astēses se recepit. Cecidere ex venetis pleriq; nominatissimi & opulētissimi ciues. Nec

Vana hostiū expectatio Victor carolus.

UVA. BHSC. IyR_235

quẽq̃ ex hostibus captiuũ francus miles seruasse iuentus
est Sequebatur carolũ turba multa famulantiũ q̃ sarcinas
vehebat:atq; eoꝝ qui exercitũ curiositatis magis q̃ belli
cã comitabantur quorũ magna cædes fuit. Cũ adastenses venit ludouicũ aurelię ducẽ cui mediolanũ ptinere iã
diu cõstans opinio erat:nouarię a mediolanẽsibus arctiſ
sime obsessũ accepit. Eius liberandi cã carolus cũ hoste
minus honestã pacẽ inijt Atq; sic liberato ludouico in
franciã cũ reuertisset diui dyonisij cœnobiũ cõtẽptis pari
sijs adiuit:vota q̃ superis vouisset soluturus. Mos eni regi
bus francis supra multos annos fuit:cũ lõginquã expedi Francoꝝ
tionẽ assumũt petere a btismartyribus opẽ & e cõditorio regũ
vbi illoꝝ reliqe præcipua veneratiõe seruãt feretra i pa- mos.
trẽ tẽpli arã sistere. nec prius ponere donec a militia reuertẽtes feretra ī ꝓpriã sedẽ ipi restituãt. Igr̃ voto secũdũ
priscã maioꝝ suoꝝ cõsuetudinẽ liber factus carolus pisi- Parisios
os visere dedignatus relicta dextrorsũ vrbe p sctm̃ ãtoniũ rex con-
de cãpis iter faciẽs:põte calẽtonio traiecto p belsiã amba tennit.
siã est ꝓfectus. Indignatiõis i pissos cã erat q; ad neapolitanã expeditionẽ cẽtũmilia nũmũ cõtribuere pisij negauerant. Cogitauit propterea carolus aliquo incõmodo illos afficere:& quo id faceret mõ oportunitatẽ expectabat. Redeunte in franciã carolo stati neapolis a fide defecit. & mortuo gilberto mõpenserio reliq; ꝓfecti ægre sua Carolus
ꝓsidia tuentes ad Carolũ se recepere. Primã adolescẽtiã ifirmat.
Carolus cũ parũ caste egisset: vires illi intabuerant:ita vt
te paucos mẽses q̃ moreretur/ macilẽtia extenuatus atq;
effœtus effectus:pteritas interi detestari voluptates: seq;
ad castimoniam colligere videbatur. Eapropter indolebat illi maxie q; sine liberis esset cum ex ãna vxore quos
genitos tris hũerat mors abstulisset decessit ambasię se- Carolus
ptimũ & vigesimũ vix agens annum:dũ laxandi aĩ gra octauus
ex de ãbulatorio cũ vxore pila ludẽtes despectat vij.id. moritur
apri.ãno salutis.M.ccccxcvij.pridievero.kal. maij funus Pompa
ad sctm̃ dionisiũ p pisios accuratissia põpa efferre sequẽ- funebris

UVA. BHSC. IyR_235

ti ordine cõſpexi. ¶ Apud ambaſiã in diui florentini tẽ plo per iohannẽ peraudi cardinalẽ expletis exequijs:co mitãtibus inde ſuo ordine veſte lugubri principibus atq; primoribus aulicis miniſtriſq; ſupra millia ſeptem & pre lucentibus cõtinenter quadringentis facibus quas totidẽ pauperes pullis tunicis & caputio induti p̃ferebant:poſt q̃ ad beate marie tẽplum quod de campis i pariſiano ſu burbio nũcupatur primo & vigeſimo die ab ãbaſie exitu puentũ eſt:defuncti feretrũ in eodẽ tẽplo ea que ſecuta eſt nocte reponitur pernoctãtibus ibi pmultis ſuo ad hoc nomine deſignatis curialibus Ad eam tã numeroſam põ pã toto itinere nonaginta milibus paſſuũ deducendã: ex iſtituto petri de ruſe aurati equitis primi ſecũdũ vulgi ap pellationem regis ſcutiferi p̃fecti erant honorati ducto res/qui multitudinem ſemota famulantiũ & ſeruorũ col luuione moderarentur. Et ad quẽq; locum vbi diuerſan dum eſſet: precedebat cum domeſticis regie aule mini ſtris. Caſtellaudius/eius temporis magiſter domus: qui alimenta non ſecus ac viuenti adhuc carolo multitudini pararet. ¶ Anteibant preterea oẽm põpam longo inter uallo cantores & miniſtri regalis capelle vt per eccleſias vbi ſtatio futura eſſet/aras ornarent & lichnos. Et ne pre ter prædeſtinatum ordinem a quoq̃ erraretur. Guyotus mazacus. Petrus loyſius:& Rigaudus ſeruandis ordini bus erant p̃poſiti. ¶ Erant item qui cõmeatum & diuer ſoria curarent. Igitur pariſij accepto nũcio de funeris ad uentu:altera die ſecundũ cuiuſq; ordinis conditionẽ ad eũ vbi cadauer repoſitũ erat locũ ꝓcedẽtes: ſeq̃nti mõ fu nus ſunt comitati. Ibat ante oẽs cõmiſſarius vnus caſtelle ti:cui aſſignati aſſiſtebãt bono nũero ſeruientes/quos cliẽ tes vocãt cum ſingulis tunicis nigris/baculos eius coloris manibus ferentes ad dimouẽdã plebem: ne ꝓgredienti põpe foret moleſta. Hos ſeqbanť dextrorſũ ſiniſtrorſum q; pauperes portãdis facibus(vt ſupra expoſui)deputati. A ſingulis tedis pendebant ſcuta duo inſignibus lilijs

UVA. BHSC. IyR_235

picta. Veniebāt inde quattuor & viginti cū singulis cāpanulis polinctores (quos clamatores parisij dicūt) a pectore & scapulis regis insignia gestantes. qui nec pūctū quidem tēporis a pulsandis tintinabulis cessabāt. ¶ Dextro latere viri religiosi cū sua quiq; cruce/primū mendicātes post ceteri diuersoꝝ ordinū (sicuti antiquitas ferebat) incedebant his subibat præfectus vigilū cū suis seruientibus. Inde quattuor & viginti salis baiuli qui hānonij vocitantur. Hi nempe venerāt ꝙ priuilegij iure funeris feretrū ferre contendebant. Sed priuilegio derogatū est. Retro hos tabellarij equites q ferendis regis lr̄is designant/ mox regij corporis custodes/ inde suitēses cū singulis gesis/quas halebardas appellant/ ingrediebantur: quibus ꝑerat. Claudius p̄fecti custodum vicarius. Post ibant ij q illustri genere orti: honoris vocantur infantes. Inde regie domus magistri quibus pro more singuli baculi in manu erāt. Talis erat dextri lateris institutio. Sinistrum tenebat magno numero studij parisiensis vniuersitas: incipiens ab extremis clamatoribus/ & inde secundum singularū facultatum collegia sursum ad rectorē vsq;/ versus eꝑos. Rectori præibant bidelli cum suis baculis & massis argēteis. nec aderant scholastici oēs ne per illoꝝ multitudinē via arctareť. Inter hos hincinde ꝓcedētis popę ordines post faciferos ibat castellaudius mula insidens/ sequentibus comministris peditibus vt a me dictum est. His suberant tubicines inuersis tubis: & caduceatores. inde Claudius signū militare regi peculiare gerebat: equo vectus non ignobili. ¶ Ducebať hinc sex quibus carpentum in quo regis corpus ad diuā vsq; mariā de cāpis fuerat aduectum/veluto tectum nigro/ & aureo desuper pallio instratum. Cuius limbi per quadrū ex veluto colore cęlesti pendebāt aureis liljs/arminisq; quales ꝓ insignibus. Anna vxor defuncti gerebat intexti. Super hæc distēsa erat lata crux candida. Et qui cum suis iugis & loris pari veluto/superaddita cruce tegebanť. ¶ Adequitabant hinc

UVA. BHSC. IyR_235

atq; hinc equis vecti Emarus ronus/ & Canuquanus illu
ſtres ſcutiferi. ¶ Carpento poſtibat Blādinus quottidia-
næ regis impenſæ ſcutifer. Atq; inde ſex generoſi ado-
leſcētes/ quos Pagios vocāt/ totidē iſignibus eqs vehebā
tur: ſimili apparatu quem de carpento diximus. ¶ Mina
batur poſt hos non inferiori ornamento Equus cæteris
dexterior: Hunc gladij latorem aulici vocant. Quem ſe
quebanť. in equis inſidētes ſplēdido ſanguine nati ſuffa
cus & ſanctamemus. Poſt huiuſmodi mediū ordinē dex
trorſum ꝓcedebant ſacerdotes & clerus parrochialium
eccleſiarū: inde ij qui ſacello palatino & qui maiori eccle
ſiæ inſeruiunt. ¶ Succedebāt monaſteriorū abbates ſan
cti Victoris Maglorij: diuę genouefę & de fecano. Acce
debant ſubinde pōtifices Sarlatenſis. valentinus. Ande
gauus. Altiſſiodorenſis. Pariſienſis. Cardinales duo/ gur
cius & luxemburgus ille natione pictauus ī germania ꝑ-
ſulatum obtinebat. Hic ex picardia nobili ſtirpe genitus
cœnomanis præerat antiſtes. Siniſtrorſum preter ſcola-
ſticos nemo incedebat. Eratq; rector e regione prelato-
rum ſuo ordine poſtremus. ¶ Inter hos & pōtifices me-
dij ibant viatores regij virgas ſuas quæ maſſę nominanť
inuerſis capitellis geſtātes. Iñ caduceatores duo q reges
armorum nūcupātur moniouis dico & clareuoyus. Poſt
quos alter equus (curſorium vocant) toto præter oculos
corpore veluto amictus ſine aſſeſſore ducebatur. Cui pe
trus de rufe primarius vt ante dixi ſcutifer paruula mula
vectus accedebat regio enſe accictus. Pone hunc trium
paſſuum interuallo ibat pedes Iacobus de ſtoteuilla pa-
riſianus prętor virgā manu ꝑferens. inde ex regis maxi-
me domeſticis clariſſimi homines/ qui lecticā vbi caroli
funus conditum erat cōportabant. Cui ſupextabant tāq
in lecto iacens caroli ſimulachrum ſimilimum quoad fi
eri potuit viuo. Erat lectus lintheo ex ſubtili tela hollen-
dina ī terrā ꝓfluēte ſtratus cui ſup poſitū erat grāde ve-
luteū palliū vlnis quinquaginta cōſtās. Deſup intextū ex

UVA. BHSC. IyR_235

aure palliũ quinq; & viginti vlnis extẽdebatur similibus limbis quos i carpento supra descripsi p̃ter arminas. Addita erãt puluinatia aurea duo. Altero simulachri caput altero pedes nitebantur: aurea corona caput decorabat. Tibias induebãt sericei coturni blauio vt ita dicã colore/ super assuetis aureis liliis. Vestis prima ex purpureo tafeto. i. tenui serico & fimbrię eius aureę erãt: Erat & altera tunica superior ex satino cęlestis coloris aureis liliis intexta. quibus supextabat chlamis armis duplicata/ dextrorsum apta exveluto pari colore: liliis supinductis. Ad chlamidis extremã fissurã armũ versus fibula erat multis gẽmis & auro florentino p̃ciosa. Chirotecatis aũt manibus cũ statua esset: dextera sceptrũ siniſtra gerebat: manum quã iusticiæ franci vocãt Ea est hmõi. indicem digitũ & medium erectos babet. reliquos cũ pollice ad volã implicitos deflectit. Dextera manus paulo altius q̃ siniſtra per ctori eminebat: vt qui indigito aureus anulus erat videri posset. ¶ Aurei pallij angulos quattuor plamentei senatus p̃sides singuli singulos tenebant. vestibus ornati quibus incuria solẽnia iudicia exercẽt. ¶ Ad lecticæ latera incedebant cæteri senatores rubris tunicis vestiti. Quos hostiarij lugubri toga p̃cedebãt. Supra lecticã aureũ velũ quadratũ decẽ baculis sustinebaṫ. quos mercatorũ p̃positus & scabini vectitabant. Eius veli singula latera velutea erant: ad eundẽ modũ quo carpentũ ornatum fuisse scripsimus. Quo etiã tegumẽto baculi tegebanṫ. Ad lecticę siniſtrũ latus militare signũ quod panonem appelãt ludouicus daucus gestabat Dextrorsum peculiare regis sinum ferebat yuo dalegre. ¶ Retro prodibat cũ integro vexillo Carolus tremolus. quẽ comitabatur. chaumõtus regię domus primarius magister. Veniebãt inde principes Mompenserius. de guysa. de. dunoys. & dux albanię talaribus chlamidibus pullis capucijsq; amicti. inde cambellarij: & ij quos regij ordinis torquibus carolus donauerat quattuor ide & xx. architenẽtes q̃bus viuẽtis

UVA. BHSC. IyR_235

caroli p̃cipua custodia fuerat mox sequębant selecti nobiles ducenti tersas & splendidas hostas manu gestãtes. Sinistrũ latus suo ordine decorabãt regiæ rationũ cõputores. vectigaliũ quoq; id est (vt aiunt) iusticię gñales. regij. itẽ thesaurarij & ex castelleto frequentes iudices atq; ministri honoratũ quoq; ciuiũ ingens multitudo. Postremi omniũ ibant vrbis parisiorum sagittarij: bini ꝓceden tes. Hoc apparatu & luctuosa põpa funus ad diuę marię põtificiale templum deductũ est: spectante ex feneſtris tectisq; vicatim innumerata plebe ciuitatis. Maioris templi singula ornamenta & subselliorũ ordines/ vela/ tapetes qui parietes vestiebant scribere operosum & longum esset. Lichnorũ aũt p tẽpli muros sursum deorsumq; tanto fulgore ecclesia & micabat & calebat: vt illo veniẽtes pauloq; morati ęstuarẽt. Postridie solẽnibus exequijs facta re diuina pari quo supra dictũ est incessu: cũ ad dyonisianã portã ventũ est: ordo deducentiũ funus. transito suburbio & rectore cũ suis scholasticis domũ repetẽte talis fuit qualẽ ab ambasia ad beatã vsq; mariã de campis seruatum fuisse diximus. Inde ad crucem q̃ i via militari ad sanctum dyonisium est/ & pẽdens nuncupat pompa ꝓcessit. Quo religiosi cœnobitę ecclesiastico ornamẽto conuenere: funeri p sacras cerimonias obuiãtes. Præerat illi abbas de fecano. nam loci abbas supra aliquot annos cardinalis factus romę agebat. Vbi ad oppidi portã põpa successit quattuor parlamenti præsides & cæteri senatores suum iterum ordinem receperunt obambulãtes funus. Cui tandiu astiterunt: donec funebribus officijs absolutis ad sepulchri locum deduxissent. Fecit rem diuinam cardinalis luxemburgus: funebrem orationem iohãnes andegauus præsul qui regius confessor fuerat habuit/ lamẽtationis plenam. Dum in fossam cadauer depo ni cœptum est: adscitis p caduceatores regię domus magistris singuli singulos baculos quibus ministrando regi vsi erant in fossam demiserunt. Inde caduceatores ipe &

UVA. BHSC. IyR_235

armorum seruiẽtes sericeas vestes regijs ijsignibus pictas exuentes:eas cum suis massis deponunt.Qui vexillũ(cui guydon nomen est(gestabat/demissam magna religione lanceam ad tumulum prostrauit.Eadem obseruatiõe fecit is qui regium signum ferebat:cum pars adhuc feretri extra fossam extaret.Eo in fossa instrato:accedẽs qui panonem gerebat/humi signum deposuit Simile fecit signifer maioris vexilli. Magnus inde scutifer petrus de rufe regium gladium quem terrę commiserat:in altum exerẽs postq̃ exaltata voce viuat rex ,pnunciauit:caduceatores suas tunicas receperũt. Mox ex cãbellarijs primus/vexillum maius erexit quod postea eminẽti loco positum est. His ad p̃missum modum religioso ritu cõsummatis epulatum est:in regia domo/non secus ac regibus mos est.Si quis hystorię hęc cõiunxisse me calũniabitur:miretur magis/nusq̃ apud Francos scriptores iueniri quo ritu qua vel põpa aut cerimonijs suorum regum funera ad sepulchrũ supioribus seculis deducta sunt Delectauit me in ipso etiã publico luctu/hæc raptim annotasse:quę futuris hinc funeribus exẽplaria sint/& non aliunde quęrantur. Minus enim operosum fuerit priora emulari vt illis aliquid adijciatur.q̃ ancipiti(in re p̃senti)cogitatiõe/quid factum aut gerendum sit augurari. Occidentalibus enim incolis exteri auctores vitio vertunt:q; se & suę gentis originem & progressum turpiter ignorent.

De caroli aũt morte cuim multis legationibus inseruierã hoc epigramma sum meditatus.

¶Nunc tandem agnosco stultus mẽdacia mundi:
Et spes exiguas dum punctum viuimus ęui.
Congeries nos fallit opum.nos fallit & ętas.
Nec fida vllis est quæsita potentia regnis.
Deserit elatos sublimis gloria reges.
Calcat & excelsum mors protenus atra tribunal.
Inde fidem si vis:repetito funera carli.
Late cuius erat ois possessio francus.

Q.

UVA. BHSC. IyR_235

Cui treme facta caput summiserat appula tellus.
Britoq; depositis parebat subditus armis.
Quem ligur & veneti consulto marte petitum
Terribilem sensere manu.fortemq; duello.
Fornouij multo maduit dum sanguine campus.
Ille pila dum forte videt colludere seruos.
Confesti abripitur:& vox occlusa fatiscit.
Vix quater aspirans septena volumina solis.
Emoritur/sine prole sacrum diadema relinquens.
I iam:rumpe/alpes/multorum effunde cruorem.
Dilata imperium/promitte palatia cęlo.
Cuiq; domus terra est longo seruanda sopore.

¶Scripsit quoq; de caroli inopinato obitu egregius autor faustus andrelinus q̄plurima.De quibus hæc digna lectione excerpsimus.

Ecce trucis numen non exorabile parcę.
Florida trūcauit surgentis stamina carli
Stamina næstoream transcendere digna senectam
Cumęam:phrygiamq; simul:sed strenua virtus.
Ante suum veniēs iuuenili in corpore tempus
Ipsis inuidiam superis cōmouit atrocem:
Et tanto orbarunt fœlices numine terras.
Festaq; plaudētis decorarunt atria cæli.
Et de precipuis caroli virtutibus est eiusdē distichon.
Religio.bonitas.animus.donatio.iustum.
Hoc sita sunt tecum Carole summe/loco.

SEcūdū hūc(quoniā sine liberis decesserat)Ludouicus aurelionorum & valesij dux maria cluiensi matre natus/qui quarto stirpis graduCarolum cōtingebat dum blesis agit/rex assumit. Statimq; sepulto Carolo Remis inungitur. Mox iudicio ecclesiæ dimissa Iohāna quā vxorē Ludouici metu cum gibbosa de formiter eēt inuitus duxerat.annā caroli relictam sibi copulauit:dato iohāne in partem successionis biturigum ducatu. Dum hæc aguntur maximilianus ro-

UVA. BHSC. IyR_235

manoꝝ rex: nunq̃ quietus princeps: cuius ceptis fortuna raro fœliciter arriſit: coacto raptim exercitu ſequanos/id eſt ſupiores burgũdos petit. in alteram burgũdiam quæ francorum eſt/licet ad philippum maximiliani filium pertinere pleriq; diſputent: impetum factutum. Itum eſt protenus aduerſus hominis conatus leuibus p̃liſs atq; incurſionibus nõ ſine vtriuſq; exercitus dãno p̃luſis. Verũ ſuccedẽte ,pxime bruma: inducia tũ eſt. Venere per hos dies a venetis legati nouo regi gratulantes. ſuppetiaſq; illi aduerſus ludouicum ſforciam pacti: in amicitiã recepti ſunt Non defuere cõfeſtim ab initio qui vel ineũdę gratiæ cã vel rerum innouãdaꝝ ſtudio: vel oſtentandi ſui libidine moti ludouico perſuaſerũt animaduertere q̃tum a maiorum legibus magiſtratus & iudicia deſciuiſſent: decere illum qui reipublicæ gubernacula ſuſcepiſſet: reſtituere ea in priſcam integritatem quę corrupta & neglecta eſſe cõ ſtabat. Igitur ludouicus añ oia p̃clarũ ratus/ſi optimis legibus regnum ſtabiliret: iudiciorũ formã correxit. & diſciplinę ſcholaſticoꝝ priuilegia interp̃tatus eſt. Porro a religionis obſeruãtia incipiens/per omnia iudicia & forenſia officia pq; gñaliũ ſtudioꝝ cõſeruatorias ſedes/& priuilegiorum aliquot ,ptectores decretum & ſuã explanationẽ adiecit. Iuſſitq; in plamenti ſenatu atq; aliis regni foris ,promulgari: miſſo eius rei cã ludouico albigeſioꝝ pontifice. Tẽtauit aũt pariſianorum ſcholaſticoꝝ vniuerſitas tueri ſuam libertatẽ/& de regiis cõſtitutiouibus ea demere quę priuilegiis & diuturnæ eoꝝ conſuetudini diuerſa contraria q; eẽ videbãtur. Miſit ,pterea ſuos ad ſenatũ oratores qui peterent quę cõſtituta a rege erant benignius explanari. neq; ſinerẽt iudices apud quos iudiciorum poteſtas erat turbari ſcholaſticoꝝ quietẽ/qui & pariſiis maxio cõmodo eẽnt: & xp̃iano orbi luminis atq; fidei ſtabilimentum afferrẽt Si quid grauius ſolito & p̃ter veteres regum ſanctiones ſtatutũ foret/mox diſſipandam forte tã. ingẽtem litteratoꝝ hominum multitudinem: alioq; abituram

UVA. BHSC. IyR_235

vbi trãqllã sedẽ obtineret. Ad hęc senatus rñdit/se a rege iussos promulgare quas tulerat leges. Apud illũ auctoritatem esse abusiones tollẽdi & corrigendi errata quæ a suis cõmitti subditis cõperisset. Nihil de illorum priuilegijs de mere regẽ velle. Ceterũ quoad senatus poterat cõcedere quidem illis potestatẽ sua priuilegia edẽdi. quę curiæ exhibita icõtaminata seruarent. Igitur hoc iudicãte senatu: vniuersitatis syndicus biduo tm̃ ipetrato aliquot q̃,p tpis ãgustia p̃sentanea hẽbat priuilegia apud scribã deponit. Neq; melior inde facta est scholasticoꝝ cõditio. Neq; derogatum est legi/quam ludouicus rex cõdiderat. Quod iniquo aio ferentes scholastici coacto numeroso cõuentu de itermittẽdo studio: deq; litterarijs exercitationibus deserẽdis cõsultant. Dicunt in eo cœtu variæ snię/donec tertio cõuenientes. ventũ ẽ in snias eorũ/qui p̃dicationibus & quotidianis interp̃tationibus interdicere suadebãt. Postridie eius cõuentionis dies erat festus eucharistię sacramẽti. Missum est autore iohãne caue qui vniuersitati prę erat rector/ad eos qui cõcionaturi in ecclesijs erant vt plebi nũciarẽt/nõ habendas deinceps verbi dei p̃dicationes donec priuilegiorũ suorũ integram libertatẽ schola pariẽsis recuperasset Fuere inter p̃dicandũ qui liberius locuti sunt: ita ad seditionem oratio illoꝝ spectare plerisq; visa sit. Venerat per hos dies ad vrbem guydo de ruppe forti cãcellarius in quem ,pbra & libelli per multa vrbis loca positi fuerunt: incidit propterea suspicio id a scholasticis factum eẽ. moxq; per vrbem rumor irrepsit scholasticos turmas & cõuẽticula ad seditionem habere Quãobrem parant ab vrbis p̃posito armati. nec minus vigilũ p̃fectus excubias habet: viasq; diligẽter circuit ciuitatis/q̃q̃ ex oi schola iuentus est nemo nõ quietus/& domi se oĩno continens. Mirũ profecto est q̃ cita & pernix fama/homines quos multi inter magistratus existimasses fefellit. Ex his enim nõnulli litteras tanq̃ de re comperta ad regem dãt festinãter: scholasticos in armis esse: sollicitare ad plebem

UVA. BHSC. IyR_235

populū.verendū esse ne ciuitas tota ad rebellionem propediē spectet.festinet ergo tanq̄ ad restinguendū incendium accedere.His lr̄is permotus rex paucis post diebus aduenire nunciat plenus indignationis aduersus scholā quam nesciebat innocētem.Qua re accepta nūcios suos corbolium quo rex venturus ferebat schola ideo p̄mittit: vt priuilegiorū antiquam libertatem recuperet:aut positis per eū legibus benigniorē rex explanationē adhibeat. Qui missi erant sollicite inquirentes quo in scholasticos aio ludouicus esse videret:cōperiūt illū irritatum esse vehemēter:q; decretis parere tā cōtumaciter cūctarent:excitarentq; suis contionibus populi furorē quo parisij oēs non modice turbabātur.Ea re per illustres aulicos acceptā oratores mutato de retinēdis priuilegijs cōsilio:pacare ante oia regem leui oīone cōstituunt.Igit ad regis conspectum admissi in hac snia locuti sunt.Nihil ab eor vniuersitate perperam esse factum.Falsa esse quę aduersarij ad eum de seditione detulerant.scholasticorū multitudinem domi quietissime agere:expectare cum summa modestia quid eius amplitudo imperaret.Videret ne p̄ paucor̄ insipiētiam/cōsultissimos quosq; pergeret vlcisci.Eū quidem positū regem esse:sed(vt est in principe apum)q̄ vel aculeo careat/vel habitū ad vindictā nō exerat:remittat eius clemētia/qđ a iunioribus leuiter garritum extitit esse in omni ciuitate dicaces.Linguas ad stulte loquēdū fluxas & labiles tā pui habentes q̄ ibecillū canū latratus. Summi principis laudē p̄cipuā:ab ira ne excandeat temperare:māsuetudine leniri:vt amari magis q̄ timeri studeat.Ip̄m vnū esse nō secus ac filia patrem schola parisiensis obseruet.In eo spē repositam scholasticor̄:qui p̄ter solam libertatem & libros possideant:dicendi ab oratoribus:sine facto georgius de ambasia rothomagensiū primas q inter aulicos plurimi habebat.Fruditi inqt viri nō mirū vobis esse debet:si æquissimus rex de abusibus qui p̄textu vr̄e libertatis cōmitti deferunt vestris priuilegijs

UVA. BHSC. IyR_235

límites posuerit. Ipi pro vra eruditione nostis quid in his oibus peccatū hactenus est. Emēdare vosipsos prius debat: q̄ alterius censura iudicaremini. Neq; enim sua opinione rex/sed prudētiū virorum consultis ac rīsis erratorum delicta legibus cohibuit: quibus repugnare vos non oportuit: ita vt repētinis edictis a vestro studio cessaretis: ꝓhibentes differere per ecclesias ppl̄o verbum dei. Quo mediusfidius facto regem a vobis despectum esse quis ignoret. Vestræ libertati detractum ire rex noluit. Dolos amouere/fraudes amputare est arbitratus: non vt vestre quieti aduersaret: aut bonos a litteraria lucubratiōe auerteret. Tenet memoria quanta tranquillitate vos fouerint reges qui eum p̄cesserunt Nouit quę sunt in regnum suū & rem cōmunem xp̄ianorū vestra merita. Sed vestra res sincera esse non potest quę peruersorū abusionibus atq; illegitimis negocijs perturbatur. Ea regis cōscientia ē vt pauciſſimos malit doctrinę recte incumbentes q̄ discolorum incōpositam multitudinem. Date operam vestrorū mores cōponere: vt regijs institutionibus audientes sapientiam cuius gratia cōueniſtis comparetis. Si hoc ritu cō uersabamini: tum principis gratiā vobis impetrabitis: tū priuilegia vestrę cōitati affatim cōferentur. Hęc cum pōtifex dixisset petentibus legatis: an aliud p̄cipere rex illis optaret. Ite inqt & cōscholasticos vestros qui hoc noie digni sunt salutate: de malis nulla mihi cura est. moxq; percusso manu pectore: ipsi me inquit suis prædicationibus taxauerūt: illos aūt mittam alio prædicatum. Intellexerūt hoc verbo oratores iratum esse regem. Festinantes ergo parisium reuerti: vocata eodem die magno numero vniuersitate: quæ accepissent oratores retulerūt. Rector vero ex vniuersorū sīa ꝓtenus iubet/studij cōionē/exercitationesq; repetere: & p̄dicatoribus cōtionari permittit. Ingressus est vrbem Ludouicus multis armigeris cum tensis arcubus & ꝓcerum multitudine stipatus. vbi habito postridie perlamenteo senatu: leges ab eo semel positas

UVA. BHSC. IyR_235

publico edicto pertinacissime confirmauit. Erat quidam ex contionatoribus thomas varuetus cameracensis qui nescio quid minus consulto inter prędicandum dixerat. Hic sui conscius non expectato regis aduentu: camera-cū vnde oriundus erat se recepit. Iohannes autē standōc brabantinus theologus doctor vita & doctrina clarus/ludouico alioquin suspectus qui collegio montis acuti prę sidebat/regno interdictus est: proscriptionis causam nō comperi. ¶ His rebus gestis cum philippo deinde archiduce ob pręstādam regi fidem liberaliter actum Veniens enim attrebatum (quo missi a ludouico rege guydo de rupeforti cancellarius/& ludouicus luxēburgus ligniaci comes se contulerant) in verba regis/stante pro tribunali cancellario: philippus flandrie & artheſij comes iurauit: oppidaq; cum toto artheſio quę anteq̄ pubesceret/rex vt feudi dñs occupabat recepit. Philippus fidē pręstat

¶ Sub idem tēpus heluetij qui & suitenses in germanos vastatis illorū agris ferociter incurrunt. Naximilianus numeroso exercitu instructus suitēses vlcisci festinat. Ceterum ludouicus iniuriarum memor quas a Ludouico sforcia apud noua riam supra annos tris acceperat: simulq; mediolani ducatum tanq̄ ad se pertinentem vindicare constituens: grandi cōflato exercitu alpes traijcere copias pręmittit. Quas (reuisa obiter vxore/quia grauida erat) Lugduni non cū ctanter assequitur. Vbi magistratum ciuiumq; ordinibus accurate dispositis: cleri prætereā apparatu/publica omnium lętitia excipitur. Itaq; ingrediente ludouico ciuitatem: vbiq; ludiiociq; celebrantur: et plausu cantuq; ether resonabat: ea prędertim causa q̄ nouo regi maxime gratulari lugdunenses cupiebant: & in expeditionem aduersus insubres proficiscenti fœlicem auspicari euentum conabantur. Nā animo reputantes insidias quibus apud fornouiū. Carolus octauus appetitus fuisset/& quo apud nouariam modo. Ludouicus laborasset: nemo non gaudebat accinctum ad bellum. gallorum exercitum atq;: Bellum. Heluetiorum. Expeditio in mediolanū

UVA. BHSC. IyR_235

Mediolanum quō ad ludouicū pertineat.

regē intueri:quē ad hostes vlturum & sua repetiturū sperabant.Fnimuero mediolanensiū ducatus supra aliquot annos a morte philippi qui fuit ex vicecomitum familia vltimus mediolani princeps & anno salutis.ccccxlvij. supra mille e vita migrauerat/ad aurelianensium ducem. Ludouicū hoc potissimū iure pertinere constabat. Itaq; philippus sororem habens valentinā hanc ludouico qui regis caroli sexti frater/& aurelianēsiū dux erat vxorē tradit:data illi in dotē astensi vrbe:quā nihilominus tradere licet a carolo fuisset sępe nūero admonitus tā diu recusauit:donec rerum necessitate adductus spe auxilij a carolo ipetrandi:illam raynaldo drensnēsi caroli regis p̄fecto (qui ꝓpterea missus erat)restituit. Qua a raynaldo recepta:sequenti ꝓxima nocte philippus febre & alui ꝓfluuio interijt.Raynaldus autē tāetsi duobus tm̄ armatorū millibus istructus hastā teneret:postq̄ de philippi morte certior factus est:simulq; intelligit mediolanēses consiliū capere dn̄m ne quēpiā admitterent:an in libertatē se asserentes rē suā paucorū moderationi cōmitterent:dū occupare alexandriā cupit:nō nulla agri illius loca vi obtinet diripitq;:donec repugnātibus boscensibus qui ad alexādrinos pertinēt/cū illos pertinaciter obsidet: mittuntur a mediolano milites/qui raynaldū multis frācis partim occisis exuperant:& vinctū in alexandriā ducunt. Fuit alexandrinorū in captiuos ferina crudelitas. ¶ Eodē tēpore insurgentibus per franciā diris factionibus & rege per tēporis interualla mente capto a mediolanēsi bello cessatum est.Erat franciscus sforcia vir animo & opere militaris qui blanchā mariam philippi filiam vxorem duxerat. quam ex agnete nobili maynę stirpis fœmina philippus illegitimo thoro genuerat.Eā ob rem franciscus mediolanēsem ducatū occupare contendēs:depulsis venetis qui aliquot vrbes in ea regione tenebant ducatum occupat recepto vniuersi mediolañ.agri dn̄io.Ad quam rem magno vsui fuit renatus andegauorum dux/ qui collecto ex

UVA. BHSC. IyR_235

francis ad bellū ſicilienſe milite franciſco ſe cōiunxit: vt quietis aliqñ mediolanēſium rebus eius copiis ī rem ſuā vteretur. Itaq; poſtq̄ manus gallica ad franciſcum venit: pontē vicum(ad oliū amnē ponte facto) circūuallat: vbi exardens in expugnatione francorū furor: miſerabilem in oppido cędem/incendiumq; excitauit. Quod cum reſtingui facile non poſſet totum opidū qui a venetarū partiū erat/permitente franciſco cōflagrauit. Hęc clades ad finitimas ciuitates delata/miro terrore incolas perculit: ita vt ad ſua iam mœnia ſtare gallos exiſtimarent. Hinc Cremona/mox brixienſis ager: & que in montanis ſunt oppida atq; arces(octauo poſt pontiſuici excidium die. Franciſco paruerunt. A tq; inde ſuccedentibus ꝓſpere rebus/mediolanēſes franciſco ſe permiſerunt. Tam vtilis fuit illi gallorum animus ferox. Sed itali ſcriptores crudelitatem appellant/ꝓpterea q̄ italus miles ſtimpendia faciens hoſtium ſpolia magis q̄ belli finem velit. Franciſco liberi quattuor fuere: galeacius/Philippus/Ludouicus/Aſcanius/ipſe intercute morbo interiit. Galeacius ſucceſſor ab andrea lāpugnagno in diui ſtephani templo apud mediolanū occiditur: relicto filio galeacio. Quē patruus eius ludouicus ſforcia venauit: inuaſitq; mortuo adoleſcente ducatum ad hos vſq; dies/cum ludouicus rex bellum tyrāno indixit. ¶ Superatis igitur menſe auguſto alpibus: cum aſtā copię peruenīſſent: duo in alexandrinis oppida: quorum alteri. Non alteri roqua nomen eſt expugnata diripiuntur: ſoloq; æquātur ꝓter Roquæ arcē quę in edito loco ſita aditu difficillima eſt ſed tñ incenſa Mox in alexandriam itum/ductore laniacobo/qui a ludouico ſforacia ob male a tyrāno adminiſtratā rē bubli-cā ad ludouicum regē ſe cōtulerat. Tenebantur alexandrini firmo ſforcianorum p̄ſidio. ideoq; acerrime primo impetu ſe tuentes ſumma difficultate expugnari potuerunt: donec e muro. Galleacius q̄ vrbi p̄fectus erat ſe ꝓripiens ad ſforciā aufugit. Et in eis quidē breui tēpore ſubi

UVA. BHSC. IyR_235

gendis magna nō sine nostrorū incōmodo cædes facta est pars ciuitatis direpta.nā prēter id quod in sforciano-rū fide stare alexandrini ptinaciter studebant:addebat il lis animos vetus odium gallici noīe.quod post senonen-sium in italiam irruptionē oībus fere italis semper exosū fuit nunc illorū leuitatē /nunc crudelitatē auariciamq; & libidinē exprobrantibus /quasi hmōi vitia non maxime apud illos regnēt. Nulla enim re insignior fere sicilia est: q̄ principū qui in ea regnauerunt nece. Et cōditor vrbis Romulus fratris sanguine imperiū est auspicatus.ipse de niq; in senatu ab ijs quos cōscripserat patres direptus est Indigna est noīe crudelis illa fœmina:quę in patrē recen ter trucidatum carpentum quo vehebatur aurigā agere coegit.Sed nunquid. Tarquiniū cū sua omni posteritate expulit romanus furor? Proscripsit & consules.Corinthū ob leuē culpam desolauit.Horret animus sillanę crudeli-tatis meminisse qui attroci imperio legiones quattuor cle mentiā miserabiliter cōpręcantes trucidatas in tyberim ręcipites dedit. Qui pręnestinos fide impunitatis data spoliatos armis e conspectu ciuitatis ad quatuor milia & sexaginta iugulauit. Quin & occisorum capita crudelis dictator oculis eius ablata aspicere per voluptatem non horruit Nec hūanior existiari marius debet/qui marci an tonij ręclari oratoris mensæ appositū caput manibus p ludibrium contrectauit.Quis nescit cesarem multis in cu ria vulneribus pñte senatu fuisse necatum? Sed ne singu la cōmemorem:plerosq; etiam laudatissimos imperato-res īsolēs rōanus miles occidit Simile ī alijs multis italię ci uitatibus & regulis legimus/& accepimus nostra memo-ria perpetratum. Gallia autem semel acceptos reges in-uiolata fide obseruauit. Sed panygericum ad gallos: in italos satyrā scribere non assumpsit. Perseuerant ab ortu cuiq; gēti cognata vitia :quę altera alteri īproperet.Illud obiter dico extare per italiam gallicę gr̄ie atq; maiestatis perpetua monumenta: qbus ad hunc vsq; diē illustrant

UVA. BHSC. IyR_235

insubres. & preclaras a gallis conditas vrbes habet. Mediolanū/Comū/Brixiam/Veronā/Bergomū/Tridentum atq; Vincentiā. nōnulli papiā addunt quā a boijs atq; cœ nomāniis Eutropius conditam tradit. Quinimo magnę portioni italię perdurat gallicū nomen. quod & ab eisdē & a senonibus gallorū populis initiū accepit. Extant alia recentiora gallorum non obscura apud italos gesta: in quibus non exiguā laudem obtinet Carolus ille magnus francorū rex: qui apostolicę sedis inimicos frequenti expeditione vltus est. Cuius munificentia obrutam ruderibus florentiā restituit. Nec abscondere pōt sicilia q̄ a gallis olim per richardū & tācredū perq; andegauorū principes ornamenta accepit. Ad quorū gl'iam accedit appulia atq; neapolis vbi visūtur. magnifica gallicę virtutis argumenta quibus admoneri decebat ingratā ꝓuinciā ne in pulchre meritam de se gentem: pāhormi: perq; reliquā siciliā clādestinis conciliabulis furens crudelitatem nouo exēplo exerceret/per ꝓditionē ausa/quod palam agitare sibi metuens perfidia formidabat. sed ad ꝓpositam narrationem me conuerto. Alexandria quia astensibus finitima est ad omnē motū gallicæ vltra alpes expeditionis prima belli molē sustinere solita/ruinas hactenus suę calamitatis ostendit. Accepta alexandrinorū expugnatiōe mox papienses in regis ptātē transiere. Quo euentu pmotus vecors sforcia/& de suorum erga se fide dubius subducere se periculis cogitauit. Positoq; in arce mediolañ. ad prēsidiū milite: dat non paruā præfecto pecuniam. ratus arcē quę lōge munitissima est annum totū aduersus irruētē francū resistere posse: quo in tēpore ipe ad maximilianum romanorū regem/cui suā neptem in matrimonio collocauerat) se recipiens germanorum inde copias educeret Atq; ita cū filio & paucis clam per eomū per lacum lariū tridentium ignauus abscessit: vbi a maximiliano rōanorū rege receptus cōuocatis tertio germanię prīcipibus de recupando ducatu auxiliū petit. Fugiēte sfor-

Ciuitates insubrium a gallis cōdite.

Sforcie vecordis fugit

UVA. BHSC. IyR_235

cia non multo post mediolañ.regẽ admiserunt. Et arcis ꝑfectus idẽ facere admonitus semel atq; iterũ restitit tãq; arcem sincera fide sforciæ seruaturus. Sed auaritię/que lombardis congignitur)obsequens:arcẽ dediturũ se promittit:si quam in ea suppellectilẽ ludouicus discedens reliquerat/regio dono sibi liceret accipere. Placuit partim conditio & dimidiũ supellectilis ꝑfectus accepit.Decẽq; milibus nũmũ aureorum a rege donatus est ne diuturna obsidione forte labefactando arx impendiosa reparatione indigeret. Quę sex validissimis turribus exurgit quas latissima fossa & aqua perẽnis cingit. Estq; intra eius arcis ambitũ altera quam roq̃tã vocant vix(si defensorem habat)expugnabilis. Vnde ad tertium vsq; lepidem sunt subterranei meatus tres per quos fieri libera in cãpos eruptio põt. In ea biẽne viaticum & arma reposita erãt quot duorũ hominũ milibus instruendis sufficerent. Et duo machinarum bellicarũ milia ꝑter quattuor ingentes bõbardas tam in priore arce q̃ in hac roqueta reperta sunt. vanũ proculdubio & inutile in tanta mole munimentum quod meticulosus atq; ignauissimus princeps viso necdũ hoste deseruit & prodidit auarus ꝑfectus. Igitur rex munitionem admiratus vah inquit hunc locũ annos multos facile defendissem. Hanc arcem franciscus sforcia condidisse perhibetur. ¶ Mediolano cũ arce recepto reliqua regionis oppida cum castellis vniuersis libera paulopost deditiõe in regis ptãtem traducta sunt. ¶ Venere ꝑterea genuẽses:quibus prẽfectum dedit philippum raueſtanũ materno sibi gñe attinẽtem Venetis cremona cũ aliquot insignibus mediolanẽsis pricipatus locis quia ita ab initio conuenerat)pmissa. ¶ Sub idẽ tẽpus turcorũ classis quos auxiliares sforcia adciuerat/a venetis gallisq; maxima parte deleta est. Præerat venetorũ classi anthonius grimanus inter venetos apprime diues:qui cum victoriam in manibus haberet pusillanimiter agẽs turco non restitit:qn naupactũ/lẽpatũ vocant) ingressus solo æqua

Genuẽses.

Turcorum insultus.

UVA. BHSC. IyR_235

uit. Frãci vero ſalamina nauigantes hoſtiliter occupauerũt igni ferroq; oĩa vaſtãtes. Cephaloniã venetus inuaſit cepitq; Turcus forũiuliũ inuadẽs oĩa crudeliſſime p̃dam vertit. Sed a hũgaris & Bernardino comite frãcpano ob ſeſſus hoſtis fame tabeſcẽtibus equis p̃ inacceſſa capris montiũ iuga reptãdo potius q̃ incedẽdo euaſit. Interem ptis magno nũero quos abducebat xp̃ianis captiuis. Tã ꝓſpera & minime cruenta intra paucos dies habita victoria adducte Italiæ ciuitates & reguli/ legatos q̃q; ad regẽ miſerunt gratulatũ rebus eius ꝓſperis oblatumq; opem ſuam: ſi eavti placuiſſet. Fueruntq; a poetis eius regionis multa ad regis extollentiã carmina honorifice ſcripta & oblata. In hac reꝛ fœlicitate quidã mediocri nobilitate armati licẽtius militũ more agẽtes ob ſtuprũ & fœdas libidines vltima (rege mandãte) paſſi ſunt. Fuit his diebus p̃ gallis pluuioſus aer: & ꝓpter cõtinuos imbres vuę nõ maturuerũt Et pariſij peſte laboratũ eſt: nõ tũ diuturna Priuſq̃ in lõbardiã ꝓficiſceret ludouicus/ de normanno ſcaſcario (id eſt cõi gẽtis normãnoꝝ foro (ſuaſu maxime Georgij de ambaſia rothomagenſium archiſacerdotis hæc ſtatuit Mos erat poſt rollonis mortẽ diligẽter obſeruatus ſtatutis annis ſcacariũ rothomagi idicere. Ibiq; ex omni normannoꝝ conuentu totos tris menſes ius dicere litigatoribus qui ad ſcaraium doleantiam (quo nomĩe ꝓuocatio ſignificaꝫ pferebant. Id tempus quia expediẽdis iudicijs haud quaq̃ ſufficeret: reſtãtibus multis cauſis quibus patronorum culpa finis dari non poſſet. (Patronis enĩ qui cõſuetudinarij a normãnis dicũtur/ ſuumq; a litibus lucrum auguranꝫ id interſtitinm maxime cõducebat). Edixit ꝓpterea rex ſcacarij nomen in parlamentũ cõmutare: vt nõ alternis annorum vicibus: ſed perpetuo cõſenſu cauſæ in eo ageretur: iuſq; dicerẽtur. Igit huic parlamento iudices quattuor & cõciliarios ſex & viginti inſtituit. Addidit præterea cãcellariam & regium ſigillum Preſides fuerunt Iohãnes hebert cõſtãtianus preſul. An

Scacarij i plamẽtũ commutatio

UVA. BHSC. IyR_235

thonius boierus monasterij sancti audoeni abbas/Christoforus de carmona/& Robertus calãge. Cœperunt sedere in eo parlamẽto kalendis octobris anno dñice pietatis quadringẽtesimo nonagesimo supra mile. Quo anno tertio idus octobris anna regina fœminam parit. cui claudiæ nomen inditum est. Et pons nouus apud parisios secũdo & nonagesimo anno postq̃ cõditus fuerat: cum vniuersis edibus quæ pulcherrimo ad vtrũq; põtis latus ordine eademq; forma atq; altitudine sexeginta super extructę erant horã ante meridiẽ circiter nonam totus concidit. Quod vi existimandũ incõmodũ prępositi & scabinorũ vrbis negligentia accidisse cõsentanea oim fama p̃dicabat. Cũ eni annuas octingentas libras ex põtis prouentu acciperent p̃modicũ tñ in eo instaurãdo impendebãt reliqua in suũ commodũ reponẽtes. Nã superiore anno/ędibus qui magistri operũ vulgo appellantur denunciantibus tigna quibus pons nitebaꝫ antiqua esse: atq; ideo opus esse (veteribus sublatis) alia apponere: negocium distule: ãt: donec imminẽte ꝑpe diẽ ruína: cum de instaurando ponte nulla spes esset: faber lignarius ad censorem criminũ iohannem papilionẽ veniens: ruiturũ ante meridiem eius diei pontẽ cõstanter affirmat. Quã obrem (asseruato in custodia fabro) censor ad curiam ꝑtenus venit. Quẽ q̃ intempestiuius solito accederet (erat enim hora fere septima) Theobaldus baielletus ex curie presidibus secundus ratus censorem de captiuis pro suo officio aliquid consulturum/rogat quid velit. Est inquit censor aliud miserabile. põs nouus ꝓximam & nunc instantem ruinam minatur. Id renũciare senatui aduenio. Inde theobaldus confestim ad senatum conuersus: dirę nuncium explanauit. Mox ex senatusconsulto censor, nihil cunctatus omnes pontis inquilinos migrare iubet. simulq; regios seruientes ad pontis extrema locat: qui trãsituros ꝓhibeant. Dum supellectilem quiq; suam & mercesauferre trepidus festinat: qui in ea re tardiores fuerũt/

Pontis ruina.

UVA. BHSC. IyR_235

vna cũ põte corruerũt. Fuit hęc iactura tũ multis inquilinis tum reipublicę parisiorũ apprime molesta. Inquilini domibus mulctati/& quos p̃cario aliena domicilia subire oportebat sua dãna quærebãtur. Plebs tanto accepto incõmodo in rectores tumultuari & furere timebaẽ. Q d ne accideret: plamẽteus senatus p̃positum mercatorum iacobũ pedem ferreũ & scabinos cõfestim accersiri & in custodia apud regium palatiũ seruari iubet. In quos iudiciũ ferre nõ prius voluit q̃ de p̃senti fortuna regis sniam explorasset. Prenunciabãt ruinã ingẽtes in ędibus rimę/ & in trabiũ tignorũq; cõmissuris hyatus. Et pauimẽtum satisscere cœpit: moxq; non sustinentibus tantã molẽ veteranis tignis: pauimẽtũ primo reliqua inde oia quæ põti herebant in semet ꝓna & tãq̃ sibi occurrentia miro fragore ꝓlapsa sunt simulq; tanta pluuię nubes aerem obscurauit: vt nihil esset videntibus pspicuum Sistit sequana suos fluxus: & sursum non secus ac si cataractis fuisset cohibitus refluxit. Puellæ enim quędã dũ ad glatiniacũ paulo supra pontẽ pannos abluunt altera fluminis restagnatione correpta extincta est. Altera fluctibus p̃ualens enatauit. In cuius obligatus infans in summã aquã emergens (adnauigantibus qui in flumine cũ lembis erãt nautis) periculo liberatus est Vnus ex ijs qui quotidiano quęstu operas suas locant. dum ex quadã domo magnũ sagittarũ atq; telorũ fascẽ efferendũ ab opifice desũpsisset: ipse vna cum fasce clitellis ad humeros impositio in flumẽ collapsus/nullo vulnere pręterq̃ parua cutis derasione offẽsus nautarũ ope eripit. Alter vbi dissolui pauimẽtum animaduertit: ad posteriorẽ ędiũ suarum feneſtram raptim conscendens: cũ nandi peritus esset: se deiecit in amnem: atq; euasit incolumis. Tam vario euentu alijs salutis: alij non admodũ multi ruina attriti perierunt. Eius pontis longitudo septuaginta passuum & pedum quatuor. Latitudo octodecim passuum erat. Sustinebaẽ secũ dũ aluei latitudinem decem & septem tignorum ordini-

UVA. BHSC. IyR_235

bus. Singuli ordines tigna triginta continebāt. Quodq; tignum paulo plus pedis crassitudine cum esset/duobus & quadraginta pedibus longum erat. In eo pōte deambulantes cum nulla parte aspici flumen posset: in continente se esse: & in nundinis diuersari reputabant. Itaq; tanta ibi opificum atq; rerum venalium copia & varietas erat: tam præterea æqualis & specioſa domorum facies: vt inter publica regni francorum opera: id est non iniuria primarium dici potuisset.

De pontis ruina apd parisios.

De huius pontis casu hoc epigramma condidi.

Ne longa dubius titubes indagine rerum/
Quid sors forte ferat/aut qui sit casibus autor.
Argumenta patent plus solis lampade dāni.
Non fato cecidit/non ictu fulmineo pons.
Nec mala portendit ditus præsagia casus.
Prætor & edilis/& stipes debilis ęuo/
Pontis causa fuit miserandę infausta ruinę.
Qua sexaginta flumen desorbuit ędes.
Matresq; & teneros violentus sequana partus.
Et famulos pariter ſęuo torrente vorauit.
Mole ruinarum stagnauit gurges/& vnda
Retro flexit iter/donec præstantia rupit.
Alueus indignans sibi dudum peruia claudi.
Et se terrifico prouexit murmure fluctus.
Obruta nunc saxis/nunc tignis vndiq; trita.
Corpora mersa latent. & piscibus esca manebunt.
Crispini festum dicent insigne nepotes.
Tam tristi clade/quam mœsta lutecia plorat.
Quingentos nostræ post annos mille salutis/
Dimidium cicli si vis subducere solis.

Mediolanēsiū ordinatio.

Inter hāc parisiorꝫ publicā calamitatē rex mediolani agēs ad ordinādā insubriū rēpublicā animū intēdit. Quā a sforcia vehementer vaxatā grādi tributo leuauit. Nam ex annuo vectigali mille sexcētorꝫ octo milliū sexcētorꝫ octoginta sex librarꝫ turonēsium q̄ sforcia exigebat: rex

VVA. BHSC. IyR_235

lexcẽta & viginti duo milia & qngentas libras tm̃ accipe cõtentus: p̃sidia munitoribus locis impoſuit. Cõmiſſaq; i primis ianiacobo primaria ducatus gubernatione illũ me diolani in palatinis ędibus habitare iubet. Quẽtino ſcoto roquætam cõmittit/eiq; ducentos pedites francos & totidem ſcotos attribuit. Maioris arcis cuſtodiam dño de ſcepeio mandat cum quadringẽtoꝝ militũ franci ſanguinis & leuis armaturæ p̃ſidio. Ianuẽſibus rauestonum. Sauonẽſibus yuonem dallegre p̃fecit. Palatiovrbis iohẽs de ſctõ ſymõe: caſtelleto quod vrbi Ianuæ eminet guyonus regis admiraldus p̃ponitur. Caſtellis aũt & inſignioribus oppidis q̃ etruriã verſus mari liguſtico adiacẽt/frãcoꝝ at q; ſuitẽſium p̃ſidium collocauit. Ad hunc modũ cõpoſitis per inſubres rebus rex in franciã mẽſe decẽbri reuertit. Iuliaci ducisad uentus.

¶ Prędictolabãtur trecis regis aduẽtũ guillermus iuliaci & Carolus ghedrię/duces qbus erat de inſignibus ferox cõtẽtio. Indignabaꝫ ei iuliacus/carolũ vicinũ ſibi ducẽ eadẽ q̃ ipe geſtabat iſignia vſurpare relictis moiorũ ſuoꝝ inſignibus: ducẽ iſup iuliaci ſe nũcupe: nec reſipiſcere q̃uis ſę penũero fuerat ne id faceret admonitus. Vñ creſcẽte indignatiõe cp par pari cędere recuſabat res armis cœpit diſceptari digladiatũq; ẽ multũ acerrime. Et iuliacus quidẽ oppidũ arklẽs qđ i planicie & loco ſilueſtri ſitum munitiſſimũ carolo ptinebat cepit. Cõuenerat igiꝫ tandẽ ad francoꝝ regẽ de ea cõtroverſia referre: vt qđ ille arbitrareꝫ id litẽ dirimeret. Quãobrẽ ꝓfectis aureliã ducibus & cã dilĝẽter agitata Carolus gheldrię iuliaci ducis inſignibus abſtinere ꝓnũciat. Oppido vero arcklẽs iuliacũ cædere: & illud carolo reſtituere decernit. Viſuſq; digna rege munificẽtia quattuor milibus nũmũ aureoꝝ iulliacũ donat/conſtituta inſup i annos ſingulos pẽſione. Comitabanꝫ iullia-cum ducẽ tũ plurimi tũ viri illuſtres Philippus de vernebergh. Guillermus de vualdech comites. Guillermus de renẽbergh baro inſignis. Dñs iohẽs nagel eccleſię monaſterien. canonicus & diui iohis oſnaburgeñ. præpoſitus.

R

UVA. BHSC. IyR_235

Crato de mylẽdũck eques auratus. Iohãnes palãt de vvil dẽberg. dñs Robertus plettẽbergh Godefridus hãſſelet iuuenis generoſus. quem ſuoꝝ aulicoꝝ numero rex aſcri pſit. Reliquis vel pulchro munere/vel annua pẽſione ho neſtatis. ¶ Cõparata hoc pacto intra duces amicitia/rex Iochias profectus eſt. Carolus gheldrius molinum Iulia cus pariſios petit. ¶ Vbi dum honoris cauſa regiũ ſena tum ingreſſus cõſedit: Iohẽs Couardus/primarius p̃ſes/in mercatoꝝ p̃poſitum/ſcabinoſq; de quibus ſupra a nobis dictum ẽ/ſniam tulit. Pecunia eni ꝓput quis eoꝝ negligẽ tius magiſtratum geſſerat mulctatus ẽ: oẽſq; officio amo ti: itavt inquilinorum qui pontem incolebãt/incõmodum & iacturam (dãni eſtimatione præhabita) compenſarent. In reliquos qui extra ordinem erãt: & ſupra aliquot ãnos ſcabinatui pręfuerant: qꝫ immineti tam diu ruinę non oc curriſſent pœna indicta eſt: quinto idus Ianuarij. Anno chriſtianę religionis. M.cccc.xcix. Peroratio.

Hec ſunt quę ex igẽti frãcoꝝ annaliũ aceruo lecta ad compẽdium deduxi ducẽtoꝝ ſupra mille ãn oꝝ curricula cõplexus. Legat pius le ctor cui hęc forte cõuenient. Sin minus: iuſtis ſaltem ga guini in rempublicam laboribus non detrahat.

Additiuncula de rebus poſt obitum domini Gaguini pręclare geſtis.

HActenus Gaguinus nr̃. Quẽ ſi fata virtũ nobis cõſeruaſſent: nõ tacuiſſet inſignis victorias: no bilis triumphos: atq; inclyta & xp̃ianiſſimo & inuictiſſimo rege digna Ludouici duodecimi francoꝝ regis geſta. Nõ iquã tacuiſſet q̃ta dexteritate Lu douicũ ſforciã ducatus mediolanen. incubatorẽ ivincula cõiecerit: & frem eius Cardinalẽ aſcaniũ ope venetoꝝ ca ptũ ditioni ſuę addictũ hũerit. & clemẽtiſſime ac ẽt pul cherrime donatũ remiſerit Neq; nõ ſcripſiſſet q̃ta virtute neapolim rurſus expugnatam recepit: Turcaſq; ꝓfliga uerit: & quanta mortaliũ perfidia gallus neapoli faceſſete

UVA. BHSC. IyR_235

coactus sit vt facile obstruxerit illius ora qui de gallis ex pulsis poemati suo triūphū iscripsit:qui(si virū nosco)meritas temeritatis suæ pœnas fausto Andrelino poetæ regio/ppediē dabit. Neq; vero silētio pterijsset cum q̄ta festiuitate:splēdore:fauore & verę amicitię testimonijs philippū austrię archiducem in hispanias pficiscentem & redeuntem amplexus sit. At ne id quidem indictum aut illaudatum reliquisset:quāta pietate/quāta pōpa & regij sāguinis stēmate longa serie ducto idē piētissimus atq; iclytissimus regum Ludouicus duodecimus ossa & cęteras optimi patris sui Caroli ducis Aurelianī reliquias e Blasiano monumento parisios trāsferendas:& maiorę suorę Mausoleo(qd ibidem apud Cęlestinos hñt insignissimū) sub sacro quadragesimalis ieiunij tpe:anno dñi. MDV. apponēdas curauerit:vt taceat vanissimus ille chronicarius:qui in supplemento chronicarę (Sic ei inscribit opus suū)nō est veritus tā laudatę vitę ducē:tamq; anxie iustū virū mendaciter asserere ob demerita apud parisios vltia supplicia luisse. Vt non sit sūmope mirandū si de priscis rebus mlta mētiti sint historiographi:cū res pūtes & quę sub oculis viuētium adhuc versant tā aptis iuertūtur mēdacijs. Fuerit aūt regij mūeris vt qua pietate cineres paternos multa iam pace repostos transferēdas curauit:in nocētiam pīnāvindicet:& opis illā ptē si nō mūdo(qd tū p summi pōtificis authoritatē illi q̄ facillimum fuerit)at regno suo exterminet. Sed(vt finē faciā)neq; Gaguinus nī opi suo iuisset faustissimas & auspicacissimas nuptias summa prudentia regis & totius regni īmo cęli auspicio celebratas p venerabilissimū dñm Georgiū de amboſia:cardinalē & ab latere sūmi pōtificis legatū iter frāciscū Vale sij ducē nobilissimū & regni heredē:atq; Claudiāvnicū regni specimē & vnicā regis regięq; filiā. Versū qa de tantis rebus(vt de Carthagie cēsuit Salustꝰ)cōsultius fuerit tacere q̄ aut parę aut frigide dicere(p̄serti cū pauli Aemilivi tī disertissimi & authoris grauissimi nō iteritura sint q̄ quo

UVA. BHSC. IyR_235

tidie scribit .nonimēta)verbū non amplius addo.

¶Recitatio aliorꝫ de pugna morinensi.

Caeterū qa pollicitī sumus q̄ ab aliis de pugna apd morinos gesta scripta sūt in mediū ad ferre ea sūt hmōi. Maximilianus austriæ dux cū eqtibus suis & magno peditū p̄sertim flādrino rū nūero aciei frācorꝫ debite instructę obuiam pcessurus e munitione sua(quod pcū vocāt) erupit:relicto tn ibidē p̄ custodia sarcinarꝫ & cōmeatus valido p̄sidio.frāci aūt maximiliani primam aciē magnanimiter excipiētes pau loq; post aggressi cędē magnā faciūt & quia pte maximiliani stātium fugæ se dederūt eques frācus Aeriāvsq; pse cutus est.Interea validū p̄sidium morinorꝫ erūpit & munitionem ad custodiam sarcinularꝫ cōmeatū & rerū præcioſarꝫ interrūpit:cęsis p multis:captis non paucis:& direptis spoliis.Quibus attētis cum flādrini pedites fugę se se accingerēt comites de Romōte & de nassau:eos fortiter animātes acie bono ordine cōposita retinuerūt.in eius medio ducē cū nobilibus eqtibus cōstituētes. Supuenit aūt Philippus desquerdus regius in eo pliovicarius cū ingenti exercitu eqtū necnō octo miliū frācorꝫ sagittariorꝫ peditū:qui copias maximiliani ter aggressus irrumpere nō valuit:fortiter tuētibus se flādris:subide erūpētibus nō sine frācorꝫ strage.Stabāt aūt seorsū bīptitio agmine frāci sagittarij circiter octies mille qui ptim machinis maximiliani grauiter quatiebātur:pti ad p̄dā se se accigebāt:itelligētes munitionē ac vallū seu castra i qbus sarcinę flādrorū erāt a frāco eqte expugnata:quo circa se victores rati & i p̄dā iprudētius irruētes a p̄fatis comitibus de Romōte & de Nausſau sūt itercepti &velut oues apud Guinegatā trucidati.Itaq; ab exordio huius congressus ex frācis & Burgūdis q̄ttuordecī milia desideratas mēoranī:iter q̄ p̄fectus Beluacēsī & p̄tor Rotomageñ.cęsi sūt .Nec cōptū habeī vtrū de frācis an de Burgūdis plēs ceciderit.Vene re tn viui i manus ac vincula frācorꝫ septingenti fere but

UVA. BHSC. IyR_235

gūdi:inter quos nō polonię regis filius(vt qdā dixerīt)sed dñs de polē nobilis admodū & alto loco natus eques ex auſtria fuit.Reꝛ cū anceps p̄liū fuerit victoriam equitum frācis & peditū burgūdis nō iniq cēſores attribuūt. Finis.

¶P.Fauſti andrelini foroliuēſis poetæ laureati ac regij ī ampliſſimo gymnaſio Pariſiēſi oratoriā ac poeticam artē p̄fitētis in gallicas hyſtorias ab eruditiſſimo Roberto gaguino æditas Carmen.

Vt nitidos totum radios diffundit in orbem
Cum titan puro ſplendidus axe micat:
Hyſtorijs ſic galla tuis monumenta relucent
Exculte ac breuibus clare Roberte ſonis.
Grandia milleno quis tędia voluerit anno
Quæ rudis immenſo codiſſe maſſa parit?
Gallia q̄ debet regalibus inclyta geſtis
Tam debent ſcriptis regia geſta tuis.

¶Heraſmus Rotterdammus Roberto Gaguino viro vndecunq; doctiſſimo Salutem dicit.

Vod frācoꝝ regū principūq; res geſtas: idonei ſcriptoris deſiderio:hactenus in tenebris ꝑpe ſepultas pedeſtri hyſtoria in lucē efferre atq; īmortalitati cōſecrare iſtitueris Roberte gaguine p̄cipuū galli cę academiæ decus nō poſſū eqdē iſtū tuū laborē nō magnope ꝓbare. Sūpſiſti eī(īmo potius ſu ſcepiſti)munus(mea ſnīa)pulcherrimū:& cū oībus latīna rū lr̄aꝝ ſtudioſis:īcredibili voluptati futurū:tum vero gal liæ tuę ſplendidū imptimis.magnificum ac(vt ita dixerī) triumphale:deniq; tua doctrīna:tua eloquentia:tua pieta te digniſſimum. Neq; enim vlla te alia cā(qñqdem neq; q̄ſtus neq; gl'iæ vel leuis vnq̄ tibi habita rō ē)ad iſtud ne gocij capeſſendū,puocatū eē facile crediderim:q̄ ſingu lari in patriā pietate:quā & tu:& optimus q̄ſq; ſemp fecit maximi. Dolebat nimirū tibi(qđ ego quoq; mecū īterdū mirari ſoleo)gallorꝝ virtuti gloriam tam maligne rñdere:

UVA. BHSC. IyR_235

& qui oli cū italis factis ſepe cōtēderint: nūc ēt p̄ceſſerint eos tñ ob hyſtorici pœnuriā opiniōe ac fama tā lōgo iter uallo cōſequi. Dabunt itali mihi veniā: ſi nobis idē videt qđ franciſcū philelfum italū natū non puduit fateri. Extat em̄ illius ad carolum regē octaui (opinor) auū epiſtola in q̄ pr̄eter multas laudes q̄bus francie regnū ꝓſequitur: illud quoq; ingenue fatetur. Romanos quidē olim pacis belliq; artibus lōge oīm ampliſſimū ſibi pepiſſe imperiū p̄terea nō ſegnius igeniis: q̄ prius fecerāt armis cū grecis cōtendiſſe: ver̄ antiquā illā imperij gloriā factionibus ac ſtudiis prauis in deterius ꝓlapſam eē. Cōtra vero frācie regnū: prudētia regū: p̄ncipū fide: ciuiū cōcordia: eouſq; creuiſſe: vt iā facile cū quouis alio x̄piani orbis impio poſſit cōtēdere/vel opibus/vel impij finibus vel rer̄ geſtar̄ magnitudine vel regū nobilitate: quos plurimos habuiſſe cōſtat non fortiſſimos mō verūetiā piētiſſimos. Quapropter in hoc regno nō iniuria: ſenatus x̄pianus contra turcorū violentiā potiſſimū atq; vnicū p̄ſidium ſibi collocaſſe videtur. Sed tñ vnum quidā adhuc tanti imperij maieſtas deſiderare videbat. Cętera vel parvel nō iferior Liuio atq; Saluſtio vincebat adhuc italia. nā (vt ſcite cecinit Horatius) regū ducūq; bene geſta: q̄tūuis alioquin p̄clara: aut intermorianť: aut obſcurenť ętate neceſſum eſt: niſi hyſtorici eloquentis opera īris (vnicis rerum cuſtodibus) cōmendenť: perinde gloria apud poſteros valiturā atq; is qui ſcripſit ingenio valuerit. Hanc tu ſup̄mā, puinciam diſertiſſime gaguine: tāq̄ fatis tibi ſeruatā: velut alter Scipio ſummo oīm applauſu ſuſcepiſti: difficillimā plane atq; imenſi negocij ſed tñ roberto prorſus aptiſſimam. Qui ita credā rogas? Cū multis de cauſis: tum duabus potiſſimū ita mihi videt. Duo ſunt eni p̄cipua q̄ in hyſtorico ꝓbato quer̄i ſolēt. Nēpe fides & eruditio. nā vt ſcriptoris leuitas veris quoq; nōnunq̄ fidē abrogat: ita & grauitas hyſtorio graphi priuata auctoritate rebus ip̄is fiduciā quādā adde re ſolet. Vt itē narratoris iperitia (vt fidē faciat qđ ne ip̄m

UVA. BHSC. IyR_235

quidē pōt)tñ res plerūq; per se satis illustris obscurat:imi
nuit:deturpat:ita docti scriptoris ingenium obscura illu-
strat:humilia eleuat:splēdidis lucem quādā ac decus ap-
ponit.Q̄ñ vero & fides & eruditio: vtraq; tanta in te sūt
quāta in alio nemine:nēo ꝓfecto fuit isti muneri aptior:
vel istud muneris nemini fuit aptius q̄ tibi vni:qui posses
& ꝓ singulari tua grauitate fidē facere: & ꝓ non vulgari
eloquentia rē adornare.lā facile suspicor hūanissime ga-
guine te subiraſci heraſmo tuo:qui laudū tuarū vel tātillū
ausim attingere.Neq; enī me clā est q̄ modesto/q̄ puden
ti(ne dicā putidulo)sis ingenio p̄ditus:quippe qui amicā
esset laudatiūculā multo molestius ferre soleas:q̄ quispiā
alius conuitiū ferat.Sed obsecro te dato hanc veniā meo
in te amori:vt q̄ passim oēs predicant: fas sit esset amico
meminisse.cui enī tuorū incredibilis vite tue:morūq; inte
gritas:innocētia:grauitas non est spectatissima? Vbi gen-
tiū nō p̄dicata? Adeo vt non mō descriptis sed ne dictis
quidē gaguini vlla possit icidere suspicio vanitatis.Adde
q̄ cū oēs norit:te frācos reges tuo merito sēp feciſſe pluri
mi:seriis in rebus opera tua psepe vsos te regiis archanis
cōsiliisq; sæpenūero accitū.te regio noīe cū apud diuer-
sas gentes:tum apud italos crebra legatione fūctū esse fa
cile cōiiciūt.te vnū gallorū gesta:& prisca curiosius rele-
gisse:& recentiora exploratius vestigasse. De eruditione
porro tua quid ego cōmemorē? Ipsa(q̄d aiūt)abeunte se
p̄dicat.Testis abeūte est hoc celebratissimū gymnasium
vrbis parisiæ:cuius tu florētissima alioqn studia primus
latinarū lrārꝫ opibus decorasti: pulcherrimoq; icremēto
eloquētię:quā vnā adhuc desiderare videbantur adauxi
sti.Ipa testis ē italia:q̄ te sepenūero maximis de rebus gra
uissīe disserētē audiuit:nō sine stupore: imo fortassis non
sine dolore:q̄ vt de cicerone dixit apolonius)eloquētiæ
laudē quā vnā adhuc sibi ꝓpriā habuisset: videret per te
gallię cōem fieri Testes sunt lrātissimi quiq; nostre mēo-
rie scriptores qui certatim vno ore oēs tuū ingenium prędi

UVA. BHSC. IyR_235

cant/efferũtq;. Quorũ nulla ꝑpe pagina eſt:q̃ ſibi gagui
ni nomen non habeat. Teſtes deniq; ſunt vel locupletiſſi
mi pręſul ãpliſſime tui libri qui iã p orbẽ diſſemiati paſſi
ſũma cũ ſtudioſorũ voluptate lectitãtur. In quibns oĩbus
tãetſi vel oratione ſoluta vel carmine non eruditis ſolum
verũetiam curioſis auribus abunde ſatiſfacias:in iſto tñ
ſcripti gñe.i.in hyſtoria(ſi quid vltra crepidã ſutori pmit-
tis)ſingularem quẽdã ac mirificũ artificem p̃ſtare videris
atq; in ceteris quidẽ plurimos in hyſtoria teip̃m ſupaſſe.
Tanta eſt ſermonis puritas elegãtia. Saluſtiana fœlicitas
Liuiana:ſũma luculentia varietas iucundiſſima:in conſi-
liorũ/rõnũ/tẽporum/cõmoditatis/dignitatis/ac cæterorũ
id genus. quę doctũ hyſtoricũ arguunt: obſeruatione ſin
gulare artificiũ. Tanta eſt narrationis viuacitas vt res ge
ri non narrari videatur Neq; vero deeſt dulcis q̃dã breui
tas:que hyſtoricis vt rara ita gratiſſima lectoribus eſt Nã
bone deus q̃ vaſtã rerũ ſiluã:q̃ breui volumine:q̃ abſolu-
te cõplecteris:& ꝑlixe breuis & breuiter ꝑlixus? Cui igi-
tur nõ p̃clare cũ gallicis rebus actũ videatur:cui talis p̃co
contigerit? Alexander ille magnus cũ ad Achillis ſepul-
chrũ peruenisſet O te fortunatũ(iquit)achille qui home-
rũ tantũ poetã laudũ tuarũ p̃conẽ ſortitus ſis. Et quis frã
ciã quoq; nõ fortunatiſſimã cenſeat:q̃ robertũ ſuaꝫ lau-
dũ p̃conẽ optimũ nacta ſit? Quid illi ſuperũ benignitate
pręſtari potuit/pulchrius/ magnificẽtius(diuinius. Nihil
ꝑfecto neq; tu gaguine doctiſſime iſignẽ tuã erga patriã
pietatẽ grauiore prorſus argumento potuiſti declarare.
Quę tãetſi ãtea quoq; plurimũ tibi deberetvt quã latinis
mercibus primus ditaſſes hoc tñ ieſtimabili bñficio adeo
deuinxiſti:vt quãtã vis habeat:partẽ tñ nũq̃ ſit gr̃am ha-
bitura. Quæ eĩ ſtatua:q tituli:quod monumentũ valeat
iſtius bñficij magnitudini rñdere? Priſci illi maiores ſuos
qui vel ĩperiũ paraſſent:vel auxiſſent rẽpublicã: vel aliter
de patria bñmeriti eſſent. ſolebant diuinis afficere hono-
ribus:titulis in ęs inciſis honorare:ſtatuis donare aureis.

UVA. BHSC. IyR_235

At qui longe ꝑſtãtius eſt:maiorũ gloriã ab ortu ad occaſum vſq; ꝓtẽdiſſe:q̃ agroꝝ limites extendere. Minus eſt ſaxea mœnia:ædeſq; vrbanas ab incẽdio tueri:q̃ optimorum regum ac ciuiũ gloriam ab inuidis oblíuionibus/ſic enim appellat. Horatius) & interitu vindicaſſe. Nõ paulo magnificentius mihi videtur patriam optimis lr̃is auxiſſe locupletaſſe/decoraſſe/q̃ ſpoliís/q̃ exuijs/q̃ ceris/ q̃ id genus monimentis phaleraſſe Nullæ enim tabulæ/nullæ ceręe:nulla nũmiſmata:nullæ ſtatuæ:nullæ piramides neq; clarius indicant neq; fidelius cuſtodiunt regũ gloriam/q̃ hominis eloquentis lr̃e. Poſthac galloꝝ gloria/q̃ hucuſq; tanq̃ anguſtijs incluſa delituit fulminis inſtat emicabit:& gallo quidẽ cãtore:ſed quod pulchrius eſt)romana tuba decãtata omnium regionum aures perſonabit Oĩbus illa terris. vrbibus. gymnaſijs:legetur. celebrabitur. cãtabitur nec gaguini beneficio vnq̃ interire nouerit ĩmo cũ ætate vſq; ſuccreſcet. Amplectere igitur O francia ĩmortale laudũ tuarũ monimentũ robertum gaguinũ alũnũ ĩmortalitatis tuæ vindicem. ama. cole. venerare. Nos certe & qui buſcũq; ægregia ſtudia cordi ſunt:te ꝑſul ampliſſime nõ amare non poterimus:per quẽ id quod in lr̃aria ſupelle/ctile præſtantiſſimũ hebeamus:hoc eſt hyſtoriam adauctum eſſe conſpicimus. Vale decus litterarum & meum.

¶ Ad robertum gaguinum ordinis ſancte trinitatis miniſtrũ gñalem. Cornelij Girardi goudenſis Hieronymianæ vallis canonici regularis. Epiſtola in laudem cõpendij eiuſdem quod de gallıæ rebus accuratiſſime ædidit.

Egi tuũ in hyſtorias gallię cõpendiũ optie pater roberte gaguine opus meo iudicio: quodvt tibi nõ ĩmerito apud poſteros ĩmortalitatis nomẽ afferat:ita & ſingulis e ſua dignitate quũ rerum geſtarꝝ noticiã tũ militie pitiã copioſiſſime ſubminiſtret. Nihil in eo legi quod vel exꝑſſius vel luculẽtius dici potuit & quodvel omniũ ĩ hyſtoria maximi facimusfidẽ rebus tribuis:ac oĩa vt cõſulta

UVA. BHSC. IyR_235

vt gesta sūt explicas euidēter. Nō tuis nō hostibus tua p̄cit auctoritas. ita singulor̄ vitia & factiōes/ ita singulor̄ virtutes & strategemata p̄bas vt neq; i exteros odio: neq; amore i tuos flecti videare. Nulla i te gr̄æ suspicio/ nulla simultatis iuenīt: quo minus q̄ rei veritas postulabat dicere p̄sūp̄seris nihil. O aīm integerrimū. O pectus veri tenacissimū. O virū æqtatis obseruātissimū/ q p̄ide turpia atq; p̄clara oīm facīora/ & deprimit & extollit: vt nescias vtrū in ciues an hostes p̄pēsior habeat. Nā i oī hystoriographo nihil vnq̄ magnificētius/ nihil illustrius/ nihil deniq; laudabilius q̄ri pōt/ q̄ vt nullo amore nulloq; odio a vero deflectat. Id em̄ vel vnū oīm est. i quo palmariā sibi crispus Salustius nauauit operā: q & teste liuio & nr̄o aurelio/ iccirco celebrior: q; cæteris rerū scriptoribus verior æstimetur Vt enī nihil falsi scriptor fidelis ītermiscere debet: ita etiā nihil veri quod nō dicat p̄termittere. Hæc ei sūt veluti duo cādelabra quibus oīs hystoria necessario illustretur. Quæ vbi deesse cōtinget: nichil quod nō fumo & caligīe plenū sit repies. Hæ sūt p̄terea duæ colūnæ q̄ tēpli porticū sustētabāt. Hystoriā eq dē meo iudicio non ab re tēpli porticū dixeri q̄ oībus nobis ad diuinar̄ rerū archana tanq̄ ductrix & magīa itroitū patefacit. Tu autē optīe pī & oīm lr̄ar̄ facile priceps roberte gaguine nō lo lū hæc que p̄diximus: verūetiam q̄ ex vsu hystoriæ esse. Marcus ātonius īscdo de oratore libro præcipit tā mirabili artificio obseruasti oīa: vt nō par̄ ad Thucydidis & i geniū & laudē acceseris. Et qd dicā Tā creber es rer̄ frequētia: tā verbis aptus & sētēsijs: vt quū i multis tuarū editionū opibus p̄limos: tū i hoc tuo cōpēdio teip̄m vicisse videaris. Nūc em̄ i eo milītū selectus/ nūc expeditor̄ cōgressus ita describis & iculcas vt cū rebus sudare sīas prudens lector inueniat. Ita añ oculos ponis oīa: vt nō legere hystoriā sed pugnātium turmis inter esse me credam. Postremo quod nō minime demiratus sū: vbi oportune habita occasiōe siue de cibris & burgūdis: siue de religio

UVA. BHSC. IyR_235

ne & eccleſię cerimoniſs quid externarũ rerũ effers: tam artificioſę excurris: vt tñ inceptę narrationis textum non cõfundas neq; aliquo mõ abiſcienda fuiſſe: ſed eodẽ pro pemodũ glomere pendẽtia & filo profuſa videantur. Et vt vno verbo cõplectar vniuerſa: ita rebus tpm ordinem locorũq; & perſonarũ deſcriptionẽ: ita verbis dicendi genus mõ fuſum mõ collectũ: ſed non ſine mirifica ſuauitate accõmodas: vt nihil ſit quod legentem non ſũme delectet/ & tuã ingeniį felicitatem incredibilẽq; memoriã oĩbus prędicet & oñdat. pcius te laudo candidiſſime pater q̃ dignus ſis. tñ q̃ primarias tuæ laudis ptes meus heraſmus: illo ſuo facundiſſimo ore occupauit. tũ q̃ tuis ex lr̃is (quę tua modeſtia eſt) tuarũ laudũ: te ĩ patientiſſimũ eſſe intelligã. Scribo tñ hæc (q̃tulacũq; ſint (ne amici mei aut eũ me eſſe garriant qui vere iudicare non poſſim aut certe adeo malignum vt laudare non velim. Vale.

¶ In laudem operis Epigrãma Cornelij Girardi. In quo ipſum librum quid in ſe contineat/ & de fide rerum quid promitat loquentem introducit.

¶ Ad lectorem Liber in pſona Cornelij canonici rl'aris.

Poſſe cupis lector quo Gallia creuerit ortu
Et quibus ad ſũmũ eſt regibus aucta gradũ.
Quis dñi cultũ/ quis cœperit oppida muris.
Cingere/ & eccleſias rite dicare ſacras?
Quid pax accumulet: quid martius excoquat horror
Et quibus hic cœpta eſt religio ipſa viris
Me lege: me placido complectere mentis amore.
Nam cano liligeri fortia geſta troni
Olim qua Tacitus placuit/ breuitate vigemus
Atq; Titi nobis iam prope ſplendor adeſt.
Qua cunctos ſuperat Criſpus/ recitatio veri
Aſſidua/ & rerum ſtat mihi plena fides.
Nil ego prætereo/ nulli mea pagina parcit.
Sit meus/ aut hoſtis nil metuo omne loquí.
Elequor intrepidus/ quæ vero conſona vidi.

UVA. BHSC. IyR_235

Iuſticię & fidei nil mea charta negat.
Forte nigra excandens (quod non probo) bile tyranne
Vulcani iubeas me penetrare focos.
Seu mergi vitreas me Deucalionis in vndas:
Exilium ve pati/plus tibi (crede) noces
Mox alium qui me genuit dabit ecce robertus
Qui cum lacte olim non niſi vera bibit.
Quinetiam vaſto tanta eſt mihi copia in orbe
Vt metuam ipſe tuas nil (miſerande) minas.
Si mala te cruciant ſæuę contagia mentis.
Quæ noto/non ego te ſed tua culpa præmit.
Hæc tibi me lector voluit Cornelius ipſe
Dicere voce data. qui mihi totus auet.
Qui non blandiri qui me intus & in cute nouit
Cui nihil eſt vero gratius atq; fide.
Hic mihi ſignifero præcepit honere reuiſam
Marte olim rutilos orbis & vrbis auos.
Non locus eſt inquit/quem non tua geſta decorent
Te nouit Latium/Rheblata/Pindus/Arabs
Anglia te celebrat/ſcotus/Brito/dalmata/iberus
Te belgę & Phriſij. Teq; ſicamber amat.
Te cymbri/Octauij/te Sueui/teq; Turingi.
Francones/Hubij/Parthenopeq; colunt.
Perge igitur fœlix & te duce Gallia vbiq;
Fulminet/ac nomen tollat in aſtra ſuum.
Iodoci Badij Aſcenſij de prę̃ſtantia gallorum
Et autoris huius vtiliſſimi cõpendij Carmen.
Acria męonio tot prælia digna cothurno
Totq; cothurnati numeris referenda maronis
Gallica fœlici depluit marte iuuentus
Nullaq; principibus tam formidata togatis
Gens capitolinas toties obſederat arces:
Vnde auro pelli poterat non viribus vllis.
Scilicet in ſomnis norat perducere noctes.

UVA. BHSC. IyR_235

Atq; assueta malo: patiensq; algoris & æstus
Prima per imbriferas sese traduxerat alpes.
Protinus & parthos bello domitura feroces.
Subq; iugum graios victrix missura superbos
Vnde gerit mixtum nunc gallogrecia nomen.
Nec tamen antiqua superis deuinctius vllum
Religione genus: nullum obseruatis æqui.
Nullumq; excultis tam prestans moribus ortũ est.
Sed neq; sacrorum reseranda occulta prophanis.
Aut populo fixis duxit pandenda tabellis.
Ne torpore graui iuuenum mens victa: libriq;
Freta aspernetur sacros edisscere ritus.
Nec sua nobilibus præconia fulta triumphis.
Et clarum facimus memori mandare poetæ.
Gestijt. aut docti scriptis concredere cadmi.
Scilicet egregiæ contenta egisse: diserte.
Dicere neglexit: donec vi martis & æqui
Octauum inuitl catlum coluere latini.
Parthenopeq; suũ dominum agnouisse coacta est
Teq; decus nostrũ pulso lodoice tyranno.
Insubres verum dominumq; ducemq; salutant.
Nunc siquidem altisson̄e tua fortia gesta camœn̄e
Certatim ad superos tollunt: vnde aurea Fausti
Exoritur veterum nulli cessura poesis.
Quin adeo nostri nitor indelebilis ęui.
Primus ab italia linguam trãsferre latinam
Fœlix: Robertus tua stemmata clara Gaguinus.
A proauis atauisq; trahit: prolemq; per omnem.
Ingreditur. totam referens ab origine gentem
Et quas quisq; vrbes curuo signauit aratro:
Et quibus auspicibus gallorum gloria creuit.
Proinde decus regum præclaris annue cœptis.
Et patere in toto resonant te pulpita mundo.

FINIS.

UVA. BHSC. IyR_235

¶ Eiusdem Ascensij de insignibus Franciæ in hoc opere per q̄ graphice suo quibusq; loco recēsitis epigramma.

Dira canant alij seuorum insignia regum:
Exuuiasq; ducū/quos mars dep̄sit iniquus,
Sint alijs aquilæ fusi monumenta cruoris:
Informes vrsi.prædatoresq; leones
Ornamenta ferant radiantibus vndiq; flammis
Et thetidi & veneri/vulcania lapsa/per auras
Arma:numęq; pio demissum ancile/togatis
Gestamen salijs.at nobis cœlica dona
Et pia Francorum placeāt insignia regum.
Aurea cœlesti primum suffulta colore
Lilia/cæsareis olim iam credita ceruis.
Auriflamma dehinc/ veterum victoria regum.
Tum sacrum nitidis allatum chrisma columbis:
Totq; salutiferi monumenta salubria christi.
Crux.cuspis.claui.tunica inconsuta:corona:
Hæc tua diuorum genitrix sunt francia dona.
Adde duces bello formidatosq; pelasgis
Italicisq; equites:simul & pulcherrima rerum
Ornamenta/viros omni virtute cluētes
Iustícia imprimis: quæ cœlo egressa perennem
Parhisio sedem posuit mansura senatu.
Docta vbi cecropias exercet pallade mētes
Pagina dia nitens fidei splendore probatæ.
Atq; vbi diuini nitet obseruatio cultus.
Nec dubitem gnauos solerti mente colonos
Mollibus assyrijs arabisq;/ & pinguibus vmbris
Antetullisse quibus grandi est industria gazę
Et mucro decori siquando in bella citantur.
Adde alia egregiæ sexcenta insignia laudis:
Quę bonus exculto Gaguinus codice nobis
Edidit:historię princeps & gloria Francæ.

UVA. BHSC. IyR_235

¶Iodoci Badij Aſcēſij de operis huius acceſſione atq; augmento Ad lectorem: cui ſalutem dicit: Carmen.

Candide ne dubites iuſta ęra reponere lector
Cultius ac multo ditius exit opus.
Acceſſere etenim/quas gallia poſſidet/ vrbes:
Cunctaq; gallorum ſub ditione loca.
Flandrorum comites primęua ab origine ducti:
Alia in proprijs plurima iūcta locis.
Vndecímuſq; liber triſti cum funere Carli
Octauí: & toto funeris officio
Mœſtaq; parhiſijs magni diſruptio pontis:
Aduentuſq; ducis cauſaq; Iulliaci.
Quin adeo regum clariſſima geſta duorum
Quorum marte/potens ítala terra ruit:
Ergo agedum reducem Lodoicū gallia regem
Victorem inſubris conſpice læta ſoli.
Conſpice cenſorem ſpecímemq; lutecía morum
Et normanne tui perlege iura fori.

¶Pręclariſſimum hoc de francorum geſtis compendiū multis notatu dígniſſimorum additionibus libriq; vníus acceſſione locupletatum: & non ſegni accuratíone a mēdis terſum Impreſſit rurſus dílígens ac perítus chalcogra phus Anthonius bōnemete ín inclyto Pariſiorum gym naſio in vico díui Iohannis beluacenſis. Anno domini Milleſimo quingenteſimo decimoquarto die vero. xij. Iulij.

UVA. BHSC. IyR_235

UVA. BHSC. IyR_235

UVA. BHSC. IyR_235

UVA. BHSC. IyR_235

UVA. BHSC. IyR_235

UVA. BHSC. IyR_235

Amigo D.r [illegible]

Carz

UVA. BHSC. IyR_235

Biblioteca de Santa Cruz
IyR 235